

nicolae breban

animale bolnave

roman

EDITURA TINERETULUI

Coperta: DONE STAN

„Et de qui un tel animal peut-être, sinon de vous, Seigneur? Et qui serait donc l'artisan de lui-même?..”

„Qu'est-ce donc que je veux dire, Seigneur mon Dieu, sinon que j'ignore d'où je suis venu ici, en cette mourante vie ou peut-être cette mort vivante?”

„Et voici que de longtemps mon enfance est morte, et je suis vivant...”

SAINT AUGUSTIN, Les confessions

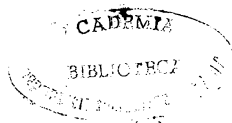
.... podríamos decir que un hombre perfectamente sano no sería ya un hombre, sino un animal irracional.

.... El gorila, el chimpancé, el orangután y sus congéneres deben considerarse como un pobre animal eugénico o el hombre...”

Miguel de Unamuno,

DEL SENTIMIENTO TRAGICO DE LA VIDA

Joi, 11 august 1966

1

Cînd coborî în gara aceea al cărei nume începea cu S., sau cu Ș... privi în jur ca să descopere orașul, dar nu era decît clădirea modestă a gării acolo și în jur, cîmpii triste, iar undeva în dreapta, niște munți albaștrii. Văzîndu-l atît de dezorientat, o femeie între două vîrste care curăța șinele de cale ferată, se apropie și, parcă rușinată, îi spuse că dacă vrea să călătorească mai departe, să aștepte o jumătate de oră, pînă cînd pleacă decovilul. Îi arătă și locul de unde se forma garnitura, mărunta garnitură, nu chiar în gară ci — parcă din decență — undeva mai într-o parte, în dreapta, în dreptul magaziei de mărfuri, o clădire din scînduri, văruiată dezordonat, în fața căreia staționau cîteva vagoane goale, pe două osii, de format vechi.

El mulțumi mîșcînd din cap, fisticit de vestea pe care i-o dăduse femeia aceea umilă, se îndepărtă apoi cîțiva pași, pînă ajunse în dreptul fîntîinii secate — parcă mai mult ca să scape de privirile ei furișate, sau de profesiunea ei și, cînd se crezu singur se opri, se așeză pe o bancă de piatră probabil foarte puțin întrebuintată la fel ca și o vază de flori uriașă, de alături, ce încerca să imite marmora și-și desfăcu geamantanul său din carton presat. Mîncă, stînd cu geamantanul pe genunchi ca țărani, și, privit din depărtare părea că ține un gramofon uriaș în brațe, cu o pilnie turtită. Apoi se ridică și se îndreptă încet spre rampa magaziei și, încet-încet, se formă și decovilul, o garnitură cu vagoane înguste, vagoane-platformă, cu o locomotivă autentică, ce făcea încă manevre pe liniile învecinate. Cînd se urcă observă că nu era singur, pe una din platforme se găseau adunați niște țărani, pe o grămadă

de paie, iar pe alta, în imediata apropiere, un grup de orășeni, în mijlocul cărora el distinse o femeie în negru în jur de treizeci de ani, foarte frumoasă.

El se urcă pe una din platforme, nu chiar pe cea mai apropiată de grupul acela în mijlocul căruia se afla femeia, deși ar fi dorit din tot sufletul asta, își așază geamantanul alături, cu exagerată grijă și se pregăti pentru scurta călătorie. Așteptă destul de multă vreme, dar locomotiva aceea mărunță, potrivită pentru garnitura îngustă în care aștepta el cu nerăbdare făcu încă multă vreme manevre pe tot felul de linii, fără nici un rost aparent — poate mergea încolo și înapoi doar pentru a traversa liniile acelea geometrice, paralele — și, în sfârșit, după multă vreme, dar timpul trece atât de repede ! — decovilul se puse în mișcare.

Călători cu indiferență printre livezi triste apoi printre munți încărcăți cu păduri și cu pajști pline de flori, printre câteva sate cu case risipite, sărace, din lemn, nelocuite și printre locuri încărcate cu pietre uriașe, cu stînci fărâmițate și, în cele din urmă, apăru la orizont și ținta călătoriei sale. Femeia în negru, din grupul de orășeni, se mișcase foarte puțin tot timpul drumului și, deși el părea că n-o observă, o urmărise tot timpul, cînd furios, cînd prefăcîndu-se indiferent, deși nu se păcălea decît pe el însuși și nici măcar atât.

În sfârșit locomotiva mărunță se opri, țipînd triumfător, și el coborî, obosit și, în loc să privească în jur, se uită după femeia în negru care călătorise atât de aproape de el, mai bine zis după grupul în care se găsea ea. Era înaltă, subțire, cu părul negru și atât de des încît îi strica desenul frunții, cu rochia de doliu prea lungă și largă jos, cu pantofii scîlciați, dar ea nu mergea, ea plutea peste pantofii ei cu vîrfurile mototolite, care se clătinau dureros pe nisipul grosolan al gării și deodată întoarse capul și îl privi adînc, aproape cu brutalitate și el — cît era el de nepăsător și grozav — înmărmuri o clipă, după care ea întoarse capul și se depărtă cu aerul că nu îl zărise niciodată în viața ei.

Gara era aproape frumoasă și el, Paul, așa îl chema, fu singurul care o observă, ceilalți care veniseră cu decovilul erau cu toții grăbiți și dacă admira clădirea gării cu stâlpi subțiri de fontă, vopșiți în verde, asta însemna probabil că el nu era grăbit, sau că drumul lui nu avea nici un scop și îl înălnești uneori astfel de indivizi fără nici un scop și Paul era unul dintre aceștia.

Peste o jumătate de oră putea fi văzut pe străzile aceluia orașel industrial de munte, cu geamantanul său de carton presat filfiindu-i în mină și cei care îl întâlneau sau îl observau de după ferestre sau vitrine largi de frizerie, rîdeau fără voie pentru că e suficient un astfel de ins vișător și necunoscut pentru a transforma toate acele străzi cenușii și cumsecade, mohorîte și cenușii — acele străzi de care nu avea nimeni nevoie — în ceva incomod și nepotrivit. Trecu apoi pe lângă zidul fabricii de sobe, privind cu melancolie cioburile de sticlă presărate deasupra, apoi ajunse la rîu — care era cu mult mai îngust decît albia lui și el coborî, obosit, în prima lui albie (— adică în aceea în care el nu curgea —) se descăltă, își atîrnă ciorapii pe bolovanii prietenoși din jur și își întinse picioarele sale tinere, fierbinți, murdare, aproape negre din pricina ciorapilor săi de lînă, vopșiți în casă, în apa aceea rece, limpede și apoi surîse, văzînd ce repede rîul îi spală picioarele, atît de albe încît parcă privea prin ele și în același timp rîul urca prin oase și piele spre el, cît mai aproape de el, spre regatul inimii sale.

Spre seară, gîndindu-se mereu la femeia aceea în negru la privirea ei atît de trufașă — una din acele priviri pentru care cu secole în urmă, o femeie ar fi fost biciuită — se interesă de un loc unde ar fi putut să se culce și pentru că acolo nu se afla nici un hotel sau pensiune sau ceva asemănător, întrebă de baraca zilierilor care lucrau la uzina metalurgică.

Găsi și baraca, cu destule dificultăți, se culcă într-un pat de deasupra, era mai ieftin, după ce achită înainte suma pentru trei nopți și încercă să adoarmă. Încă nu se lăsașe seara și picioarele sale păstrau urmele binefăcătoare

ale răcelii rîului și aceasta era singura amintire, aproape, a acelei zile atît de calmă pentru că celelalte — sau „cealaltă“ erau sau *era* atît de incomodă — și răceala în picioare, acea răceală a rîului care curgea în două albi, era încă atît de binefăcătoare și de prezentă, încît, aproape adormit, Paul începu să suridă.

Se trezi după un timp nesfîrșit deși, cînd făcu ochi, el zări pe fereastra îngustă de la picioarele sale că încă nu se înserase, deci ațipise doar cîteva minute, sau o jumătate de ceas.

„Uneori nu poți adormi din oboseală prea mare!“ — gîndi el, încercînd să ia totul în glumă și se ridică într-un cot, privind pe cei ce se aflau în aceeași încăpăre cu el, nu prea mare, cu paturi suprapuse și foarte murdare. Cineva, chiar în fața lui, un om de-o vîrstă indecisă, cu o culoare a părului indecisă, șlefua cu schmiergelpapier o piesă de lemn, probabil lucrată la strung, cîțiva stăteau tolăniți pe paturi lăsînd vederii doar brațe și picioare de felurite forme și fum abundent de țigară care învăluia aceste brațe și picioare, doi inși — dintre care nici unul nu împlinise douăzeci de ani — jucau cărți, iar sub unul din cele două becuri ale încăperii — becuri care ardeau parcă de o veșnicie, pe jumătate oarbe din cauza excrementelor de muște care le acopereau, doi bărbați stăteau față în față fără nici un rost aparent. Paul se ridică mai tare în capul oaselor, își ascuți auzul și după destul de multă vreme, reuși să-și dea seama, că unul îi citea celuiilalt dintr-o cărtică. Stăteau însă amîndoi foarte apropiați de parcă cel care asculta ar fi fost surd sau citeau ceva interzis, dar chiar în clipa cînd gîndea aceste lucruri se auzi vocea plină, baritonală a celui care citea, un bărbat de vreo cincizeci de ani, cu barbă frumoasă, nu prea mare, deasă, castanie, și deodată, în mod inexplicabil, zgomotele încetară și Paul, fără să vrea, auzi pînă la el, sus pe pat, următoarele fraze :

„Atunci s-au sculat toate fetele acelea și și-au împodobit candelile. Iar cele nebune au zis celor înțelepte : „Dați-ne din untul de lemn al vostru, căci candelile noastre

se sting. Și au răspuns cele înțelepte : Nu cumva să nu ne ajungă nouă și vouă : mai bine...”

Paul se lăsă pe spate, întoarse capul plictisit și încercă să adoarmă. Se simțea prost, o ușoară febră îi învăluia trupul, deși picioarele încă și le simțea reci, de parcă ar fi stat încă cu ele, curate și transparente, în apa râului. Stătu așa un timp, ne reușind să adoarmă cu totul, auzind zgomotele din jur, cum se lipeau cărțile celor doi adolescenți de lemnul scăunelului pe care jucau, vocea bărbatului acela impresionant, cu barbă castanie care citea — (deși nu reușea să distingă cuvintele) — dar mai presus de aceste zgomote, asculta uruitul stins pe care îl făcea febra propriului său trup, navigînd pe sub pielea sa încinsă, parcă încercînd sau căutînd ceva, ficatul sau vîrfurile plămînilor, sau intestinele, unul din acele organe moi și delicate, atît de aproape de el însuși, pe care să le incercuiască — acea febră — și apoi să le sugrume, încet, într-o strangulare catifelată, ispititoare, fascinantă și nesfîrșită. Apoi din nou auzi cuvintele :

„...te-am știut că ești om greu, seceri unde nu ai semănat și aduni de unde ai risipit ; și temîndu-mă, m-am dus de ți-am ascuns talantul în pămînt : iată ai al tău”.

După cîteva minute, vocea celui care citea se opri și celălalt, un om scund, tuns pe cap, cu o mustață lungă și neagră, vorbind cu multă blîndețe, cu gesturi moi, rare, de femeie, spuse :

— Mai citește, poți să mai citești.

— Destul pentru astăzi — spuse cel cu barba castanie și se ridică și Paul înmărmuri cînd văzu cît era de înalt și puternic, parcă atîngea tavanul cu creștetul capului și tavanul afumat, cu tencuiala căzută și crăpată, părea însuși cerul cînd omul acela trecea pe sub el.

— Poți să citești pînă cînd se întunecă — îl rugă aproape celălalt, dar cel cu barba nu îl asculta, ci se plimba de colo pînă colo, nebăgat în seamă de nimeni.

— Să ascunzi talantul în pămînt ! — spuse el deodată, cu vocea tunătoare și celălalt, care stătea încă pe scăunel, se chirci fără voie, iar ceilalți, cei care jucau cărți și omul

ce şlefua piesa strunjită întoarseră capetele — iată, asta-i un păcat neiertat. Şi pentru acest păcat, sluga cea rea...

— Noi nu sîntem slugi — se auzi o voce batjocoritoare, venind dintr-unul din paturile de dedesubt — ce fel de învăţătură e asta, a voastră, care face pe oameni slugi? Şi încă slugile cui? Slugile popilor, care se ştie cît...

— Aici greşeşti, Ioane — spuse cel care stătea încă pe scăunel, vorbind sfios aproape, încet, încît Paul trebui să se ridice într-un cot ca să-l poată auzi — asta nu e decît o pildă. Tot ce-aţi auzit nu e decît o pildă, o poveste, pentru că...

— Tu, băiatule, de ce nu te duci pe-acasă? Iar o să vie mă-ta pe-aici după tine, cu gura mare, că te amesteci cu derbedeii şi vagabonţii? — spunea un lucrător care tocmai intrase pe uşă, îmbrăcat numai într-o pereche de izmene lungi, murdare, nebărbierit de cîteva zile, cu un trup ciolănos şi burta scobită. Vorbea către unul din cei doi tineri care jucau cărţi şi abia acum, cînd privea mai atent, Paul observă că unul din cei doi e îmbrăcat în pantaloni albaştri, aşa cum poartă elevii.

— Fac ce vreau! — spuse tînărul, aprinzîndu-şi o ţigară — să fie mulţumită că nu beau. Pe urmă ascult şi evanghelia de la Matei — şi celălalt băiat rîse, grosolan, la nesfîrşit, încît cel care ascultase lectura, se întoarse încet şi îi privi pe amîndoi uimit, cu o anumită tristeţe pe figură.

— Să n-o mai prind pe-aici — spuse cel în izmene, rezemîndu-se de unul din paturi — că îi vopsesc curul ei de doamnă! — şi rîse scurt şi Paul observă cu mirare că riseră împreună cu el încă cîţiva din cei ce se aflau acolo şi care nu păreau atenţi, printre care şi cel ce purta pantaloni de licean.

— Dar sluga — începu cel care stătea pe scăunel, cel care ascultase lectura, bărbatul sfios, tuns pe cap, cu mustaţa neagră, lungă, care răspundea la numele de Mi-loia — dar sluga cea rea a ascuns talantul din frică de

stăpîn?! — și privi în sus, aproape rugător spre celălalt, uriașul cu barba castanie, ce se plimba mereu, cu furie, pe sub cerul acela scund, crăpat, de pe care tencuiala căzuse în multe locuri — frica de stăpîn e și asta un fel de păcat, băicuțule? De ce e o slugă rea cea care greșește din frică de stăpîn, ha? — și Paul, din patul său, remarcă uimit câtă grație avea acest om în mișcări, în priviri, cât farmec aproape feminin, cuceritor, se răspîndea din fața sa și din întreaga sa făptură atît de demodată.

— Să ascunzi talantul în pămînt e un păcat de neiertat! — tună din nou uriașul, de data aceasta aproape fără convingere, după care se așează brusc în fața celui-lalt, își prinse barba sa frumoasă, virilă, în pumn și zîmbi deodată cald: — Noi trebuie nu să păzim, ci să răspîndim dreapta credință! și uriașul — pe care îl chema Krinitzki — continua să zîmbească, ținîndu-și barba în pumnul său mare, frumos, dar ochii săi cenușii și mici îl sfredeleau pe Miloia și chiar ceva mai mult, pielea sa și carnea sa încît celălalt tresări instinctiv, sau doar așa i se păru lui Paul, care era atît de obosit că nu reușise încă să adoarmă, deși plătise patul și venise în ziua aceea de departe.

— Eu n-aș putea fi atît de aspru cu o slugă credincioasă — spuse Miloia, încercînd să pară curajos în fața lui Krinitzki, care îl asculta zîmbind distrat, mutîndu-și privirea pe obiecte disparate și uneori pe fața celui care stătea înaintea sa și căruia îi citise din cartea legată în pînză ce stătea încă în fața sa pe masă, deschisă, o carte din care putea citi numai el pentru că era tipărită cu litere chirilice — el putea să fure talantul — continuă Miloia — să-l fure și să fugă, dar la ascuns în pămînt și pămîntul l-a păstrat cel mai bine, pentru că era de aur. În vremea noastră nu mai poți ascunde banii în pămînt pentru că putrezesc...

— Taci! — îi porunci plictisit Krinitzki — răs-tălmăcești sfînta carte. Nu ai chemarea aceasta și nu o are nimeni. Trebuie să asculți, pentru că de aceea îți ce-

tesc și să bagi bine în cap cele ce auzi, altfel ai să ajungi ca trîntorii ăștia care înjură cît îi ziua de lungă, mănîncă tabac, și trăiesc în păcat, mai rău decît porcii, pentru că ei știu că fiul lui Dumnezeu s-a coborît pentru ei, pentru haldăii ăștia nespălați, pentru muhaialele astea...

— Mai moale ! — mormăi o voce, abia distinctă, undeva într-unul din paturi, de unde se zăreau brațe sau picioare înfășurate în zdrențe, încălțate în teniși, galoși, sau bocanci murdari, întinși pe păaturi aspre, cenușii, de cai și la auzul acestor vorbe Krinitzki se opri brusc, întreg trupul lui uriaș tresări de parcă prin fibrele sale ar fi țîșnit deodată jeturi de apă, privi o clipă cu atenție paturile și figurile din jur și apoi spuse, strigînd aproape :

— Pe mine, voi mă ascultați din frică și acesta e cel mai mare păcat al meu... mai mare decît întunecimea în care trăiți, pentru că sînt om ca și voi și frică nu trebuie să aveți decît de cel care s-a jertfit pentru voi... frică și iubire numai față de fiul Preacuratei, Născătoarei de Dumnezeu !...

Liniștea urmă acestor cuvinte ale lui Krinitzki, doar lemnul scăunelului unde stăteau cei doi imberbi plescăia din cînd în cînd de cărțile soioase ce scoteau un zgomot ca pielea cînd erau trîntite una peste celalată.

— Am putea să mai citim pînă se întunecă — propuse cu timiditate Miloia — cuvîntul sfînt trebuie împrăștiat ca sămînța din pilda semănătorului căci nu se știe niciodată pe care... dar aici se opri singur, intimidat de figura lui Krinitzki, nepăsătoare, absorbită de-o tristețe inexplicabilă.

Paul adormi din nou și se mai trezi de cîteva ori pînă dimineată, auzi încă o vreme plescăitul cărților de joc pe care cei doi elevi sau cei doi tineri le izbeau cu furie, de scăunelul care stătea între ei, parcă odată, ajunse pînă la urechile lui amortite și un zgomot de ceartă, voci bărbătești puternice, groase și una ascuțită, stridentă, zbierînd mereu, pe un ton subțire și fals, apoi un rîset general, lung, nesfîrșit și din nou vocea aceea subțiratică, ce se tînguia, o lamentare enervantă însă, grozav de supărătoare, de antipatică, de plictisitoare... dar totul se amesteca în ceva, destul de confuz pentru că Paul era foarte obosit și nu se mai putu trezi de-a binelea, toate vocile acelea groase și cea subțire, stridentă, păreau pe jumătate ieșite dintr-un vis neplăcut și sîcîitor, și toată ziua următoare el se sforță să-și aducă aminte de acea ceartă sau măcar să-și dea seama dacă fusese ceva real, ceva ce avusese loc în acea baracă, printre paturile acelea grosolane, suprapuse, sau era doar o oboseală prea mare a creierului lui care nu putea să se afunde cu totul în odihnă și atunci scornea voci și zgomote și săgeți de lumină, forme geometrice, care strigau din niște guri nevăzute.

A doua zi, încă de dimineată la cinci, cu toții începură să se scoale, să umble lipăind pe pămîntul, pe lutul întărit de pe jos, să se frece, să se plesnească, să rîdă, să se spele, să scuipe și să se scarpine, să fornăiască, să sforăie și să se îmbrace. Paul fu printre ultimii care se mișcă de sus, de pe patul lui și cînd ajunse și el la spălat, în baracă mai rămăseseră doar cîțiva inși, printre care el îl observă uimit și pe uriașul cu barba frumoasă, castanie, care citise aseară din cîrticica cu litere chirilice. Paul se apropie și încercă, făcîndu-și de lucru prin apropiere, să intre de cîteva ori în vorbă cu el, dar Krinitzki nu-l băgă în seamă, de parcă ar fi fost zidit în el însuși sau celălalt, Paul, ar

fi avut carnea mai transparentă, sau fibrele umplute cu goluri de aer. Și atunci, cel tânăr se văzu nevoit să se retragă, nedumerit și să-l lase pe celălalt să-și termine toaleta, cu aceeași liniște, cu mișcările largi, aproape solemne, de parcă umblînd cu propriul său trup ar fi umblat cu un lucru sfințit.

Cînd ieși din baracă, Paul, era tîrziu, aproape nouă, soarele rîdea vesel printre norii puțini, cenușii, în orașel, străzile erau aproape pustii, doar prin prăvălii umblau femei, puține, sau parcă era aceeași femeie, care intra lenes într-un magazin de textile cu obiecte țipătoare sau decolorate, în general soldate — sau într-o prăvălie, cu ușa îngustă pe care vechea vopsea gri crăpase în frumoase trăsături, desene complicate, arabescuri aproape cu un sens încilcit, așa cum sînt desenele pe fundul ceștii de cafea, o prăvălie unde se vindea printre altele, cremă de ghetе, perii de ghetе foarte atrăgătoare, sticle de lampă sau preșuri împletite din tulpini uscate de porumb.

Paul se plimbă nehotărît încolo și încoace, privi plictisit după două țărănci tinere și foarte grase, care duceau două coșuri mari, albe, împletite din nuiiele, pe cap, și în mers, șoldurile lor și coșurile se clătinau ușor, într-un ritm invers, perfect armonizat și atît de egal încît devenea aproape ațîțător și Paul începu să rîdă, arătîndu-și dinții lui urîți, albi și mici, crescuți alandala din gingiile subțiri și roșii, sclipind cu impertinență în obrazul său curat, cu pielea catifelată, de veșnic adolescent. Trebuia să se îndrepte spre poarta fabricii, dar amîna mereu deși în jurul lui nu erau decît prăvăliile vechi și femeile — cele mai multe țărănci, care umblau cu lapte — cîțiva copii plictisiți și un singur bărbat, un bărbat foarte gras, chel, care stătea în ușa măcelăriei și dădea indicații cu voce tare unui tinerel cu opinci în picioare — (puțină lume purta opinci pe acolo și acest fapt îi sări în ochi lui Paul) — care săpa, mai bine zis adîncea șanțul din fața casei și a prăvăliei măcelarului. Tinerelul — care era foarte slab și avea un păr negru, violent de negru și lung, atîrnîndu-i pînă peste ochi și la fiecare mișcare a cămălei meșă de păr flutura

odată și elibera o față albă, triumfiulară și apoi recădea la loc — săpa repede, parcă grăbit să termine și să plece undeva, într-un loc pentru care venise de fapt în orașel. Deasupra capului său sclipea firma din sticlă roșie pe care scria „CARNE“.

Prin mijlocul orașelului curgea un rîu îngust, pardosit cu pietre, repede și curat, un rîu care curgea prin cîteva albi deodată, iar în jur erau munții, nu prea înalți, acoperiți de păduri albastrii. În stînga undeva era mica gară și valea prin care curgea, șerpuiind în sus, civilizația. Pășind agale, plictisit, Paul trecu pe lângă zidul lung, interminabil, al fabricii de sobe și ajunse în fața porții aproape uimit, întrebîndu-se ce caută acolo, deși, cînd unul din cei doi oameni care se aflau la poartă îl întrebă același lucru — un individ înalt, cu capul uriaș și negricios — el începu să înșire cu răbdare o poveste care era mai mult o minciună frumoasă, pentru că Paul știa că adevărul nu interesează pe nimeni. Spuse printre altele că e orfan și că fusese copil de trupă (totdeauna își dorise să fie orfan), dar din pricina plămînilor săi șubrezi nu se putuse dedica unei cariere militare. (Expresia „plămîni șubrezi“ o citise într-o carte, într-un roman, era de altfel singurul lucru pe care îl reținuse și îi plăcuse atît de mult încît de atunci, oricui avea răbdarea să-l asculte, el îi povestea despre „plămîni săi șubrezi“). Mîndria sa — și era o mîndrie autentică ! — era că niciodată el nu se înduioșa de propria sa soartă și acesta era unul din amănuntele care îl făceau să se simtă un bărbat în propriii săi ochi și o compensație secretă pentru că toată lumea îl credea de obicei mai tînăr cu zece ani decît era în realitate, din pricina tenului său alb, femeiesc și mai ales a ochilor imenși, negri, atît de catifelati încît îi se făcea și greață, a mîinilor sale mici și încheieturilor subțiri și poate și a mersului său plictisit, fără nici un scop aparent, un mers care putea duce oriunde de parcă viața ar fi fost o uriașă sală de așteptare pe pereții căreia se găsesc tot felul de afișe și anunțuri insipide care trebuiesc citite toate și cu atenție pentru că altfel timpul lung, lung, ca o omidă, poate să înceapă să se miște,

Unul din cei doi care îl ascultaseră, nu rămăse prea impresionat de povestea sa (probabil că îl credea unul din mincinoșii care abundă pe la poarta fabricilor) îi declară că se caută muncitori și când Paul adăugă plictisit că are două calificări — aceea de frezor și șofer — îl luă imediat de braț și îl conduse prin curtea lunguiată în mijlocul căreia se afla o pompă manuală de apă și un lung cauciuc negru, uzat, spre „Serviciul personal“. Aici, lăsat împreună cu o funcționară, completă un formular și primi câteva fișe pe care trebuiau trecute vizele unor examene medicale. Ieși cu fișele în mână și se îndreptă nehotărît — ca în tot ce făcea — spre policlinică, care nu era departe de clădirea fabricii. De fapt nu era vorba de o singură clădire, ci de câteva ateliere risipite în jurul unei curți fără formă și de un corp de clădire veche, mare, căreia i se adăugaseră câteva aripi mai noi — ca o manta veche cu petice dintr-o stofă nouă, cusute cu ață evidentă, așa cum se cos mantalele la teatru pentru a părea vechi și uzate. În curte nu se aflau decît cîțiva oameni, doi-trei muncitori care circulau de la o secție la alta, dar când trecu prin dreptul unui atelier de fierărie — un fel de forjă rudimentară — Paul, care privea plictisit în toate părțile, zări cîțiva inși alergînd pe poarta atelierului și o femeie cu o haină de salopetă și catrință țărănească ieșind încet pe ușa neagră, afumată, cu geamuri înguste și sparte în partea superioară, rezemîndu-se de zid apoi într-o poziție nefirească, cu piciorul stîng îndoit și cu mîna stîngă ridicată la frunte, nemișcată ca un panou de placaj. Paul se apropie curios și timid totodată și pentru că nu-și putea explica ce făcea acolo lîngă zid femeia, își apropie fața, lungindu-și mult gîtul, pînă cînd atinse aproape cu fruntea fața figurii imobile. Abia atunci își dădu seama că femeia plîngea și cînd Paul vru s-o întrebe „de ce“ pe lîngă el începură să alerge tot mai mulți inși intrînd în atelier și, mai ales, foarte multe femei, îmbrăcate cu lucruri amestecate majoritatea, ațîțate, grăbite, gîfîind și cu ochii sclipind de curiozitate și teamă și atunci

Paul intră după ele în atelier, ținându-și fișele sale de analiză în mână.

Era un atelier mare, spațios și vechi, cu trei strunguri fără vîrstă, acționate de o curea de transmisie, cîteva forje mici, un atelier așa cum trebuie să fi avut marile fabrici cu un secol în urmă, cu geamuri mari, prăfuite, pereții înțesați de roți de transmisie și curele, roți de oțel scoase din uz grămădite prin colțuri sau atîrnate de piroane în perete, mult fum și cărbune pe sticlele geamurilor, zeci de cutii de lemn și obiecte de fier inutile, vechi și de o diversitate fantastică, cîteva nicovale mari, cu ciocan pneumatic și alături trupul unui om de statură impresionantă, culcat pe jos, cu capul năclăit de sînge. Paul încercă să se apropie, începînd el însuși să gîfiie ușor de curiozitate și spaimă, simțind că i se roșesc cu rapiditate obraji și, deși ar fi vrut să iasă afară lîngă femeia aceea ce sta nemișcată lîngă zid, se trezi apropiindu-se cît mai mult de grupul destul de restrîns încă al celor care se îngîrămădeau cu teamă lîngă trupul celui căzut despre care se șoptea că ar fi fost în agonie, ridicîndu-se chiar în vîrfurile picioarelor spre a-l vedea mai bine.

Era îmbrăcat într-o salopetă uzată, decolorată de prea mult spălat — aici, în această fabrică din munți ca și aiurea, oamenii își purtau salopetele de schimb duminicile, iar cele vechi le întrebuițau pînă la o anumită, tăcută, disperare a pînzei — și așa cum putea fi văzut din locul de unde privea Paul, părea că are picioarele enorme, într-un contrast monstruos cu trunchiul. Jumătate din față îi era acoperită de părul răvășit, cărunț, murdărit de sînge și bărbia, înșingerată și ea de două pete ca niște fișii paralele, de parcă și-ar fi șters cineva mîna de ea, de barba neagră, nerasă de cîteva zile. Alături, în așa fel încît cel care murea l-ar fi putut atinge cu mîna, se găsea un ciocan mare cu coada scurtă și groasă, pe care — auzea Paul vorbindu-se — se puteau distinge urme de sînge ; cineva vru să-l ridice, dar o voce subțirată de bărbat strigă să fie lăsat la locul lui. În aceeași clipă intrară două femei, aproape fetișcane, ducînd foarte speriate o brancardă și un agent sanitar, un

individ înalt și slab, cu fața roșie, probabil spîn, care respira atît de agitat încît acoperea cu zgomotul răsufării sale toată vorbăria ațîțată din jur. Se făcu loc pentru brancardă lîngă trupul celui căzut și agentul cel roșcovan îngenuncha, nehotărît, neștiind ce să facă cu cel care murea sau murise deja.

Paul simți deodată că i se înfierbîntă cu rapiditate urechile și ceafa, un sentiment de alarmă surdă îi urcă din stomac și i se păru — pentru că năvălea tot mai multă lume în atelier, și pentru că mulți strigau fără rost și cîteva femei plîngeau cu strigăte scurte, insuportabile, că se rărise aerul încărcat cu carbon de acolo, încercă să se apropie de un perete și să se rezeme, neobservat de nimeni, apoi peretele i se păru foarte departe, mai alb decît îl văzuse el la început și mult mai rigid și nu mai îndrăzni să se miște. Deodată se trezi — fără să știe cum foarte aproape de brancarda pe care se găsea forjorul cel uriaș, purtat de doi muncitori voinici și respirația lor agitată și puternică aproape îl asurzii pe Paul și-apoi, deodată, în aceeași fracțiune de timp, îi atinse mîna stîngă a celui lovit care atîrna în afara brancardei, aproape agățîndu-se de buzunarul său și Paul tresări puternic și îi veni din nou să rîdă, pe ascuns, așa cum simțise și cînd intrase în atelier, înainte de a vedea trupul deși știa deja că era vorba de un om ce fusese omorît.

Rămase în urma convoiului, încet, încet, apoi, deodată, grăbi pasul, alergînd aproape, dînd urmare curiozității care îl prinse deodată de a ști, atunci cînd cel accidentat va ajunge la cabinetul medical, dacă e mort sau nu și în cît timp va muri. Înainte de a ajunge însă brancarda din urmă, îi fu silă de această curiozitate și se întoarse și, fiindcă ținuse în tot acest timp scurt fișele de analiză în mînă, se îndreptă spre policlinică. În clipa cînd ieșea din fabrică, într-un grup care se formase cu rapiditate în fața porții se amintea deja un nume, bătrînul Leca, cu care victima (ce se numea Simonca) avusese dese răfuieli, în legătură cu un loc de casă și încă cîteva amănunte pe care Paul nu le înțelegea prea bine fiind un străin și pe care, atunci, obosit de pro-

pria sa spaimă sau slăbiciune, nici nu încercă să le pătrundă. Cu toții vorbeau însă despre fierarul Simonca ca despre un om care murise, ca despre un mort deci, și Paul surise o clipă, gîndindu-se că, împotriva voinței lui, împotriva pudorii lui, aflate adevărul, fără să fugă după convoiul acela de femei ațîțate și cei cîțiva bărbați confuși care se pierduse în clădirea administrației unde se afla și cabinetul sanitar.

Grupul de la poartă care discuta crima nu semăna însă de fel cu celălalt grup care o descoperise ; aici erau în majoritate bărbați — de fapt erau numai bărbați — și se discuta cu o mare înflăcărare, cheltuială de imaginație, perspicacitate, deducții ingenioase, gravitate bărbătească și multă siguranță de sine. Lui Paul îi venea însă mereu să izbucnească în rîs — așa cum simțise în două rînduri și dincolo — și speriat că nu se va putea preface prea multă vreme, se depărtă de acolo, deși avu impresia că ceilalți îl privesc cu o anumită mirare, de parcă abia în acea clipă ar fi aflat de existența lui, sau, necunoscîndu-l, s-ar fi întrebă în chip firesc, ce caută el în fabrică.

— „Poate că eu sînt asasinul !“ — gîndi el atunci cu orgoliu, zîmbind fără să se mai ascundă, observînd scurta mirare a celor de la poartă, dar în aceeași clipă îl și sperie propria sa frază, doar gîndită, atît de concretă era încă existența aceluï trup uriaș, neînsuflețit, mortul acela ce părea încă atît de viu. — „Să fi murit oare cu adevărat !“ — se întrebă Paul și o clipă se simți din nou ispitit să se întoarcă și să se îngrămădească împreună cu toți ceilalți la ușa cabinetului, dar apoi se gîndi că poate era mort în clipa cînd îl privise prima oară, atunci cînd îngenunchiase lîngă el felcerul acela roșcovan, cu fața neplăcut de roșie și cu ochii săi speriați, nehotărîți și respirația lui puternică, trădătoare.

Se opri după cîțiva pași și privi îndărăt : în fața porții staționa un Jeep, cu prelata zdrențuită și Paul se întrebă imediat, uimit, aproape alarmat :

— „De unde a răsărit și asta ? Cum de n-am văzut-o eu ? Numai pe lîngă mine putea să treacă în timp ce eu...”

Și tot mai uimit că nu observase mașina trecînd pe lîngă el, pentru că numai pe lîngă el putuse trece — strada, în partea cealaltă a porții uzinei era închisă — Paul, fără voie, accelerează pasul și trece pe lîngă clădirea policlinicii — ce avea la parter vitrine mari vopsite în alb și două uși dintre care una de sticlă, vopsită la rîndu-i și închisă, și se pomeni urcînd o stradă cu case rare, o stradă neregulată, pietroasă, care urca spre munte. Obosise deja — Paul obosese foarte ușor, dar nu renunță să urce, gîfîind cu plăcere, exagerîndu-și parcă efortul, uimit și alarmat mereu de acel amănunt neînsemnat, mașina pe care n-o văzuse trecînd pe lîngă el. Gîndindu-se la acest fenomen inexplicabil, o mai veche neîncredere în el îl invadează din nou, un fel de sfială, de spaimă de bărbăție și mai ales de o anumită spaimă, pe care o avea încă din pubertate, că nu va fi niciodată destul de bărbat, sau la fel de bărbat ca alții.

În fața lui, la numai cîțiva pași, urca pe același drum cu el o turmă de măgăruși, șase ! îi numără el mecanic, niște animale prost hrănite și neîngrijite, care nu aveau parcă nici un stăpîn și nici o țintă precisă. Îi ajunse din urmă, cu toții se opriră, se opri și el la rîndu-i, îl scărpină pe unul între urechi, ceilalți îl încercuiră cu blîndețe, cu un fel de timiditate, pe care o încerca și Paul, aproape un fel de teamă, de a nu primi vreo lovitură de copită dintr-o proastă înțelegere a intențiilor lui. Măgărușii stăteau însă nemișcați și cu boturile plecate, Paul descăță unuia cîțiva spini din blana sa brună, apoi îi lăsă și urcă strada aceea pietroasă în continuare, simțînd cu tot mai multă atracție aerul muntelui.

Orășelul sau satul acela care trăia din respirația fabricii de sobe era atît de îngrămădit în pîlnia aceea muntoasă, atît de agățat de munte, de pădurile lui care îl ascundeau perfect ca un fel de camuflaj într-un război al privirilor, încît Paul, deși se îndrepta în sus, spre pădure, fu aproape surprins, uimit chiar, cînd descoperi că deși mai urca strada — și avea liniștea orășeanului care știa că cel mai sigur loc este o stradă, cu trotuare și case aliniate — se pomeni deo-

dată în pădure și ultimele case nu erau decît cabane, iar curțile lor, luminișuri în care pot apare la anumite ore convenționale iele transparente, ființe de aer dens.

Merse cîtva timp prin pădurea încă rară, de stejari, trecu printr-o poiană lungă și îngustă, apoi intră, cu foame parcă, într-alta, de esențe amestecate și abia acum își dădu seama de ce căutase acea localitate obscură cu fabrica ei posomorită și cenușie, de ce călătorise cu decovilul pe linia aceea șerpuitoare și săltăreață care, asemeni unei linii electrice pentru copii, părea că nu duce nicăieri ; era pădurea și promisiunea muntelui atît de apropiată, într-o vecinătate de o intimitate brutală aproape care-i făcea lui, însă, atît de bine și-abia acum se simți cu totul liniștit, trupul acela rigid, uriaș, oamenii aceia confuși și speriați, femeile acelea ațîțate, sau chiar seara de ieri, baraca, cu atitea figuri și zgmotul de voci străine rămaseră departe. Paul se simțea obosit de fiecare dată cînd trebuia să îndure presiunea diversității unei adunări omenești, timiditatea lui organică de care se credea mereu vindecată, apărea de fiecare dată și chinul de a și-o ascunde îl obosea și îl hăituia ca pe un animal pe care îl purta în el așa cum își poartă marsupialele puii, aici era însă o pungă pe care și-o simțea doar uneori și animalul — o senzație puternică care prindea chip, gheare, limbă, păr, atunci cînd se găsea înconjurat deodată de multe figuri omenești, atît de asemănătoare cu a lui, grețos de asemănătoare și cînd vechile sale mijloace de apărare nu-l mai ajutau atît de bine. Trecutul lui apropiat — cel de cîteva ore sau minute înainte, sau întreg trecutul zilei, chiar și cel mai îndepărtat, al serii de ieri sau întreg trecutul zilei de ieri (Paul aproape că nu mai avea alt trecut) se îndepărta tot mai decis ca un vas mare și obscur — un fel de petrolier — care iese din port, înghițit de ceața din largul mării. Cu ce ușurare simțea Paul, alergînd aproape prin pădure, cum crește acea ceață ca un dar trimis de Dumnezeu lui, singuratecul, înspăimîntatului de propriul său sex, slabului, timidului, rușinos de timidului bărbat !

Se trînti undeva pe iarbă și adormi și cînd se trezi, se însera aproape ; se ridică, începu să simtă foamea și coborî încet spre orașel, deși nu se orienta prea bine, în orice caz se reîntorcea pe un drum necunoscut. Cobora oricum și undeva, jos, trebuia să fie strada aceea lungă, nesfîrșită, sau o alta, cele cîteva clădiri vechi, cu un etaj, din „centru“, cinematograful, restaurantul, etc., etc. zidul lung din cărămidă văruiată al fabricii, acoperit — da, își aducea aminte, cu cioburi de sticlă, poarta și pe undeva, trupul, cadavrul acela uriaș, cu picioarele uriașe și barba uriașă și rigiditatea uriașă și respirația uriașă a felcerului și ațîțarea uriașă a femeilor și teama lui de leșin uriașă... Paul dădu din umeri, din nou plictisit și constată, ieșind de sub ultimii arbori, că era încă ziuă, orașelul era foarte apropiat, neplăcut de apropiat și în clipa aceea văzu un bărbat șezînd lîngă unul din pomii rari de la marginea pădurii și mîncînd dintr-un geamantan de carton presat așa cum avea și el unul. Își aduse aminte că în dimineata zilei trecute, în gara de unde luase decovilul, observase un individ care mîncea într-un mod asemănător... a, nu ! nu ! era același geamantan, așa cum poseda și el unul, din carton presat, vechi, ros bine pe la colțuri, cu încuietorele defecte, cu minerul întărit cu sîrmă care-ți tăia palma, dar individul din gară își ținuse geamantanul pe genunchi și capul ascuns de capacul lui, ca o pîlnie de gramofon pe cînd aici, adică „acolo“ la picioarele stejarului acela falnic și bătrîn, era un bărbat care stătea lungit lîngă geamantanul său și mîncea și cînd îl zări pe Paul avu o mișcare instinctivă — da, Paul o zărise prea bine și tresări el însuși — o mișcare rapid comprimată de a închide geamantanul și de a-l împinge în tufișul din spatele său, un tufiș bogat care crescuse la picioarele stejarului, s-ar putea spune : din mila stejarului.

Paul se gîndi înveselit că omului îi era foame, avea mîncare puțină și îi fusese o clipă teamă că va trebui s-o împartă cu tinerelul care ieșea atît de neajutorat, deodată, din pădure, dar gestul fusese prea brusc, prea neînfrînat

ca să însemne numai atât ; poate omul se ascundea și nu voia să fie văzut și atunci, deodată...

Pe Paul începură însă să-l plictisească toate acele combinații posibile care se iveau de îndată ce apăreau oameni în jurul său și, deși ar fi vrut să se apropie de mîncăcios se prefăcu — inutil ! — că nu-l văzuse și-și continuă coborîrea.

Trecură astfel cîteva secunde lungi, în care timp nu-și ascultă decît propriii pași cum călcau în iarba uscată, apoi se auzi un „Hei !“ strigat de o voce cam răgușită și apoi încă un „Hei !“ și Paul se opri, se întoarse și surise cu dinții lui albi și știrbi.

— Ia stai puțin — spuse omul, ridicîndu-se de jos și o clipă, cum venea spre el, cu niște umeri osoși și gîtul gros, urîțit de fișii puternice de mușchi și de vene groase, lui Paul i se făcu o clipă frică și de aceea mai zîmbi odată.

Străinul se apropie încet de el, scuturîndu-și firimiturile de pe tricoul negru pe care-l purta și de pe pantalonii de doc uzați și cînd ajunse în fața lui Paul, acesta constată uimit că celălalt era un bărbat nu prea bătrîn, de-o aparență foarte virilă, aproape frumos sau ceva asemănător. Nu era prea înalt, avea o față foarte ridată, gîtul gros și foarte viu pe care săreau tendoanele și venele la fiecare mișcare, orbitele adînci cu cearcăne și în fundul lor doi ochi albaștri, curați de parcă ar fi privit mereu marea sau oceanul.

— Ești de pe-aici, din Nădrag ? — îl întrebă omul, cu vocea lui răgușită.

— Da — admise Paul, apoi dîndu-și seama că mințise, se corectă cu un început de bîlbîială, roșindu-se : — Adică nu, nu-s de-aici, sînt venit la lucru, caut de lucru...

— La fabrică ?

— Da, cred că la fabrică... dar de ce...

Paul vru să întrebe ceva, dar străinul se întoarse și se înapoie la copacul lui. Paul se luă după el.

— Unde stai ? — îl întrebă acesta, neîntorcîndu-se spre el.

— Mi-am găsit o gazdă în oraș... răspunse prompt Paul, cu o ușoară uimire că minte — stau la o văduvă, o femeie

cam singuratecă !... și se gîndi la femeia înaltă, în negru cu care călătorise împreună cu decovilul și în clipa aceea își explică și minciuna sa, pentru că dorea să se gîndească la acea femeie.

— O văduvă ? — îl întrebă străinul, de jos, cu o voce parcă jucăușă și Paul zîmbi din nou, cu toată gura, dar celălalt își deschise din nou geamantanul și căuta ceva cu o mină preocupată, uitînd de cel care stătea în picioare lîngă el. Apoi începu să mănînce, grav, mestecînd, rar, privind în pămînt.

— Da' dumneata cine ești ? — întrebă Paul, cu îndrăzneală — ești de pe-aici ?...

Celălalt făcu „nu“ cu capul, fără să-l privească.

— Cauți casă ? — insistă Paul — dacă ai nevoie, eu aș putea să...

Străinul își înghiți calm dumicatul, ridică privirea și-l întrebă :

— Ce-ai putea ?

Paul vru să răspundă cu o grămadă de cuvinte, lui Paul îi plăcea uneori să vorbească mult și fața străinului, cutată ca o piele veche și ochii lui atît de ciudat de albaștrii îi plăceau și-l îndemnau la vorbit, dar deodată tăcu.

— Ce-i ? — întrebă nepăsător celălalt — nu cumva ți-e foame ?

— Ba da ! — făcu spontan Paul și zîmbi din nou și acum ovalul gîngăș al feței i se accentuă, dinții îi părură deodată feminini și el însuși se simți muiat, fără voință, cald și gata să-i placă străinului de jos. Acesta însă nu mai adăugă nimic, rupea din ceva ce se găsea între niște hîrtii în geamantanul său, un fel de plăcintă sau era o lipie, da, era o lipie, pentru că avea coaja mai groasă decît o plăcintă și în clipa cînd străinul ridică și un cuțit dintre hîrtii și-și tăie o felie subțire de salam și apoi o felie și mai subțire, aproape transparentă de brînză („auzi ce idee ! — se gîndi Paul, cu gura plină de salivă — să tai brînză cu cuțitul“) da, în clipa aceea Paul era convins că era o lipie și nu o plăcintă, din care rupea uneori cel de jos, la intervale regulate, mecanice. După un timp, bărbatul ridică ochii cu o anumită greutate — toate gesturile sale erau făcute cu în-

cetinitorul, trădînd o mare oboseală sau niște nervi uriași și întrebă :

— Tot mai ești aici ? Ce aștepti ?

Paul începuse deodată să vorbească, vinovat, parcă era de datoria lui să spună multe despre el sau despre orice altceva, pe jumătate minciună, pe jumătate adevăr, sau numai minciună și poate era chiar de datoria lui asta și el vorbi, amestecă unele lucruri din trecutul lui apropiat — alt trecut el nu avea — vorbi despre crimă, despre femeia în negru din decovil, rîse în două rînduri cînd nu trebuia, aminti de fîntîna de piatră din gară, secată, de o pereche de teniși, încă buni, pe care-i pierduse nu știa unde, alaltăieri îi îmbrăcase încă, de febra pe care o avusese aseară, de pilda talantului (pe care nu declară că o auzise citită aseară în baracă, ci pe care afirmă că o știa din proprie lectură, își permise chiar s-o și comenteze deși nu-i ceruse nimeni acest lucru) spuse că era orfan — dar nu mai adăugă că fusese copil de trupă — vorbi despre o mătușă de-a lui care avea o casă cu un etaj în marele oraș T. și care voise să-l înfieze, de-o altă mătușă care îl luase, odată cînd era încă foarte mic, cu căruța cu doi cai negri, sclipitori, într-un oraș în care se vorbea o limbă străină, sîrbește parcă, și în timp ce mătușa sa umblă după cumpărături, el se rătăci pe străzi, urmărind un băiețel foarte nostim care pedala o tricicletă și el alerga mereu după acel băiețel, uitînd cu totul de mătușa sa, în speranța că acel băiețel i-ar fi permis și lui pînă în cele din urmă să se plimbe cu acea tricicletă mult rîvnită, cu roțile de cauciucuri subțiri, roșii, și cu un clopoțel de nichel pe ghidon ; vorbea mereu și prins de tot ceea ce născocea, uită brusc de foame pentru că era evident că născocea, el nu-și amintea de nimic care trecea de granița lui alaltăieri și, pentru acest lucru, tot ceea ce povestea el despre trecutul lui îndepărtat, sau mai puțin îndepărtat, era un drept al său și nu un adevăr, pentru că fiecare om are drept la un trecut care să-i aparțină și lui Paul îi venea inexplicabil mai ușor — nu știa nici el de ce, poate dintr-o defecțiune ciudată a memoriei sale — să-și trăiască pe loc trecutul, cu o uimire și încîntare mult mai mare decît dacă și l-ar fi amintit doar. Și-apoi capul

omului e imperfect, memoria e imperfectă, nu poate reține chiar totul, ba chiar destul de puțin și pentru acest lucru toate acele frânturi fără nici o legătură pe care le povestește cineva din trecutul său seamănă mult mai puțin cu adevărul, decât „trecutul“ lui Paul, atît de curat, de întreg, fără nici o scăpare, curgînd lin, ca o apă curată de șes, în care îți vine mereu să te arunci și să te scalzi, cu toate hainele părăsite în grabă pe țarm.

— Nătărăule ! — spuse calm cel de jos, împachetîndu-și mîncarea în hîrțile din geamantan, ștergîndu-și cuțitul de margina unui ziar — ți-am spus să te cari de-aici, ce-mi pisezi capul, hai ?

Vorbea însă atît de blînd, de absent, încît lui Paul căruia îi trecuse de mult foamea, mai bine zis uitase de ea, i se păru că glumește și începu să rîdă și cel de jos îl privi uimit o clipă, se ridică și îi dădu cu palma peste ochi și apoi încă una peste ureche încît Paul căzu jos, la a doua lovitură.

— Ia te uită ! — spuse străinul, cu o uimire plictisită, ștergîndu-și mîna de pantalonii săi de doc — ce cîrîin ! Hai pleacă ! — făcu el, mai blînd de astă dată, dar Paul se ridică și începu să alerge pe poiană în jos, ținîndu-se cu mîna de ureche, plîngînd, scîncînd și sughițînd uneori cînd nimerea în vreo groapă, pentru că ochii lui nu vedeau prea bine acum.

Mai presus de orice, însă, Paul era grozav de uimit și această grozavă uimire îl împiedecă să se depărteze prea mult de locul unde fusese lovit de străinul cu geamantanul. „Poate de aia m-a bătut — se gîndi el — ca să scape de mine. Poate îi era frică de mine sau aștepta pe cineva... poate că... poate că...”

Deși începu din nou să-l chinuie foamea, Paul nu se depărtă prea mult de acolo și nici nu-l pierdu din vedere pe străinul care își împachetase lucrurile acum, își ascunse geamantanul în tufiș — crezîndu-se singur — apoi se descălță, își atîrnă ciorapii pe ramurile aceluiași tufiș și începu să-și frece picioarele, îndelung, cu mîinile, asta pîrînd că-l odihnește, apoi, după destul de multă vreme, se în-

tinse pe spate cu un oftat care se auzi pînă departe și adormi.

Paul, care îl pîndea mereu, se gîndi că ar fi putut să se apropie și să-i turtească țeasta cu un bolovan, dar uimirea sau poate frica de acel bărbat îl împiedecau să se miște. Urechea și toată partea dreaptă a feței însă îi ardeau și, deși pielea îi era amorțită, simțea în toată falca și în ureche mai ales, fiecare bătaie a singelui și el rîse încet pentru că, pentru înfrîna oară își auzea inima și el putea acum să-și urmărească în liniște fiecare neregularitate a pulsului care umplea jumătatea din pădure cu bătaia lui.

Străinul dormea de atîta vreme încît Paul — care putea să stea multă vreme nemișcat și treaz, amorțise deja, foamea îi trecuse din nou și începu să creadă tot mai mult că celălalt va dormi toată noaptea în pădure și că va trebui să coboare singur. Nu se mișcă din loc însă, stătea ghemuit ca un animal și întocmai ca un animal, nu mai gîndea nimic, nu-și mai amintea de nimic — nici chiar ce se întîmplase cu o oră sau două înainte, ci aștepta doar, încăpățînat și încăpățînarea aceasta era singura lui furie.

Luminile ardeau deja în jumătatea de răsărit a orășelului, cînd străinul se sculă deodată, brusc și tăcut ca o umbră, se încălță și porni în jos ; Paul se luă după el, fără teama că ar fi putut fi auzit, ba chiar putu să se apropie de celălalt, pentru că vîntul se întetise și asurzea toate zgomotele, iar străinul se vedea că nu cunoștea prea bine locurile, pentru că era mereu atent pe unde călca. Plecase fără geamantan și cînd ajunseră jos, Paul la lumina puținelor becuri care se clătinau în vîrfurile cîte unui stîlp, putu să vadă că — peste tricoul său — omul își trăsese și o haină boțită, o haină din catifea parcă.

Curînd însă îl pierdu din vedere și atunci, de ciudă, Paul se reîntoarse pe întuneric la locul unde fusese lovit, căută în tufișul de la rădăcina stejarului acela singuratec, găsi geamantanul, îl deschise, aruncă tot ce se afla înăuntru — puține lucruri, pachetul cu mîncare și cîteva rufe jilave, probabil spălate de curînd, pe toate le aruncă într-o ripă, iar geamantanul îl rupse și îl călcă în picioare, resfirîndu-l apoi pe iarba întunecată, uscată, de sub picioarele lui.

La nici jumătate de oră de la crimă, se deplasară la fața locului — cu o încetineală firească în acele părți — adjunctul secției de miliție, locotenentul Cambrea și plutonierul Mircea Mateiaș, de la biroul de cercetări judiciare raionale, care se găsea întâmplător în localitate. Trecură întâi să vadă cadavrul și spre stupefacția lor, se părea că omul, Simonca, cu toată lovitura grozavă pe care o primise „în moalele capului“, trăia încă, deși doctorul fabricii, pe nume Smultea (care în clipa atentatului nu se găsea în staționar), nu-i dădea mai mult de câteva ore și fără revenirea conștiinței. Reflexul pupilar și pulsul extrem de slab, înșelător de slab, erau singurele semne că cei doi nu se aflau încă în fața unui cadavru. Smultea, doctorul, vorbea de o fractură de bază, care se soldează „practic“ cum se exprima el, cu deces „sută la sută“.

Lângă trupul fierarului Simonca, inert, se găsea deja soția sa, o femeie înaltă, osoasă, cu mâinile mari, expresive, frumoase, o orășeancă probabil, care stătea pe marginea patului învecinat și privea nemișcată peste trupul lui Simonca, iar sora ei, o femeie de curînd măritată, la fel de înaltă, stătea în colțul salonului în picioare și plîngea, tăcut, cu o batistă ținută la ochi.

Mateiaș, plutonierul, ceru să-i fie arătat „locul crimei“ și locotenentul îl urmă, ușurat, pentru că trupul uriaș, cu bărbia nerasă, mînjită de sînge al victimei, plînsul tăcut al femeii din colțul camerei și mai ales privirea fixă, inumană, a soției lui începură să-l indispună, o ușoară senzație de vomisment, reprimată cu furie și dezgust, îi urca deja în stomac. Plutonierul părea mai obișnuit cu astfel de situații, poate și cu astfel de senzații, pentru că figura lui perfect impasibilă, aproape jovială, nu trăda nimic din tragicul situației, se învîrtea mereu în jurul patului în care se găsea culcată victima, îl sîcîia mereu cu întrebări pe doctor în speranța că Simonca și-ar

putea reveni, chiar și numai pentru câteva minute („chiar dacă-și revine, ceea ce nu cred — opină Smultea — nu va fi în stare, practic, să vorbească, să articuleze cuvinte coerente...”) ceru legătura — din biroul directorului adjuncț care le pusese totul la dispoziție — cu procuratura raională și lăsă vorbă procurorului Alexandrescu, (procurorul-șef), care se găsea în clipa aceea într-o anchetă, în oraș, să sune imediat direcția uzinei și să se pună în legătură cu el, etc. etc.

Intrară în atelierul de fierărie, urmăriți de departe de câteva zeci de perechi de ochi și însoțiți de directorul adjuncț, un om mic, grăsuț, foarte prevenitor și politicos cu toată lumea, care parcă voia să-și facă iertată chelia și grăsimea excesivă prin maniere alese (ați de ciudate în acel orașel de munte) și de cele mai multe ori reușea. Fierăria era pustie, chiar și lucrătorilor care aveau acolo locul de muncă li se interzisese accesul, cineva desenase cu cretă conturul cadavrului sau al corpului căzut, ciocanul se afla la locul lui, dar se constată ulterior că nu purta nici un fel de amprente.

Cambrea, de cum intră în atelier și aruncă o privire superficială peste toate aceste puține indicii, se întoarce cu spatele spre „teatrul acțiunii” și privi afară, în curte, prin geamurile înguste, prăfuite, ale ușii mari, rulante, de lemn a atelierului. Directorul stătea rezervat, aproape umil, într-o parte, iar Mateiaș, fericit de apatia locotenentului, se agită după plăcerea sa, privi ciocanul, își făcu în grabă un desen al topografiei locului pe un carnet minuscul — probabil o agendă telefonică — și apoi spuse, cu satisfacție :

— Evident o crimă banală, cineva a intrat în atelier și profitînd de o clipă de neatenție a fierarului, i-a dat cu ciocanul în cap... o crimă lașă și foarte simplă...

— Probabil că acum ai să te interesezi cu cine se certa, în ultima vreme mai ales. Simonca ? — întrebă Cambrea, fără să se întoarcă, mișcîndu-și doar umerii.

— Bineînțeles ! — spuse plutonierul și rîse și directorul îl imită — numai începătorii și diletanții își com-

plică interogatoriile. Aici totul e simplu, trebuie să procedăm simplu.

— E unul Leca — interveni directorul adjunct — cu care în ultima vreme Simonca avea o neînțelegere, pentru un loc de casă. Lucrează și el în fabrică, oamenii l-au văzut chiar intrînd în atelier, în cursul dimineții. Cei doi s-au certat violent în ultima săptămînă, ajungînd chiar la amenințări. Deși, se pare, cel care a amenințat efectiv a fost victima, Leca nici n-ar fi îndrăznit, nu se poate compara ca forță cu Simonca.

— Da ? — făcu Mateiaș, dezamăgit parcă și locotenentul, privind mereu afară, prin sticlele ușii, surise încă odată, mișcîndu-și din nou umerii.

— În sfîrșit — spuse Mateiaș, învingîndu-și dezamăgirea că totul se precipita atît de simplu — să-l vedem puțin la față pe acest Leca. Sînteți amabil, tovarășe director...

Directorul ieși imediat, umblînd cu atîta grație de parcă s-ar fi mișcat într-un salon și reveni imediat cu Leca, „baci Leca“ cum îi spunea el, care parcă așteptase afară să fie chemat.

Leca era un ins mai mult scund decît înalt, cu păr rar, cărunț, în jurul vîrstei de cincizeci, deși avea o față deschisă, aproape copilăroasă, foarte mobilă, mereu gata să se destindă într-un surîs care, adeseori, era nepotrivit. Se mișca, vorbea și rîdea de parcă n-ar fi știut unde se află și de ce era bănuț.

— Te-am deranjat doar pentru cîteva întrebări fără prea mare importanță — începu profesional Mateiaș și Cambrea, care se întorsese pentru un minut atunci cînd „fusesse introdus“ Leca, revenise în vechea lui poziție și zîmbea nestingherit, privind afară în curte, la grupurile de muncitori și femei, care răzleți, sau nu, comentau la nesfîrșit atentatul.

— Am auzit că îl cunoșteți bine pe Simonca... victima... — începu Mateiaș nesigur (deși, la el, asta nu era decît un truc, o nesiguranță jucată) — ai putea să ne spui dumneata...

— Nu numai cunoștințe — întrerupse surizînd Leca, — sîntem chiar și rude, neamuri... el e verișorul meu de-al doilea, tații noștrii au fost copii din frați...

— Cu atît mai bine — făcu Mateiaș și directorul se încruntă o clipă, involuntar — a avut el în ultima vreme vreo ceartă cu cineva, vreo neînțelegere mai gravă...

Leca se uită vioi în jur, la director care privea cu prețiozitate în pămînt și la Cambrea care stătea cu spatele, apoi, zîmbi scurt, deschis plutonierului, și spuse :

— Apoi... ce să ne mai ascundem : cu mine s-a certat el în ultima vreme, ne-am sfădit ca niște proști pentru... toată lumea știe, nu-i nici o taină !...

Și Leca, parcă satisfăcut de propriul său răspuns, se mișcă pe loc și-l privi cu o voioșie copilărească drept în ochi, pe blondul și tinerelul plutonier.

— Pentru ce ? — întrebă acesta, aprinzîndu-și leneș o țigară și pentru că bătrînelul era atît de voios și de neastîmpărat, el se simți obligat să fie grav, mai calculat în mișcări.

— Pentru ce ! — repetă Leca, cu dispreț, intrigat puțin de locotenentul care stătea cu spatele — pentru o prostie, că dacă mă gîndesc acum ce... da'iertăți, aș putea să întreb, el... trăiește, e viu, sau... că pe-aici oamenii vorbesc că...

— Să nu ne îndepărtăm prea mult de discuție, tovarășe Leca — spuse Mateiaș, cu o ușoară și voită grosolanie — era vorba de cearta dumatile cu victima.

— Da-da, nici o clipă... — se precipită Leca, zîbind fără rost, încheindu-și un nasture de la salopetă — de altfel, nu e nici o... era vorba de un loc de casă pe care îl ținea el, Simonca, și pe care nu vrea să mi-l cedeze mie cu toate că... — aici, Leca, făcu o pauză, neîntrerupt de nimeni, dar văzînd că toți așteaptă ca el să continue, adăugă mirat mereu parcă de seriozitatea celorlalți — locul de casă el și l-a primit ca moștenire de la un moș al lui care a murit anțărț..., dar eu aveam drept la el, pentru că pe Cordoș, pe ăl-bătrîn vezi, noi l-am primit în casă și l-am ținut mai bine de cinci ani și l-am îngrapat, așa că...

— E obiceiul aici, interveni directorul, cu multe gesturi, ca unii bătrîni, singurateci, să-și dea averea, casa sau ce au, în schimbul întreținerii pînă la moarte și...

— Știu-știu! — făcu Mateiaș și bătrînul, moșul lui Simonca ți-a lăsat dumitale averea, toată averea... din ce se compunea?...

— Bun-înțeles! — spuse pripit, cu o veselie inexplicabilă, Leca — d-apoi ce avere? Casa era de văiușă, o dărimăm anul ăsta, pînă în toamnă, avea un plaț de nici un iugăr, cu pomi și lucernă și locul ăsta de casă... Plațul l-a vîndut moșul, încă ce trăia și locul ăsta, de care e vorba, mai bine... mă rog! — adăugă el repede, văzînd că Mateiaș se încruntă — locul ăsta era, ca să zic așa, cel mai valoros, e chiar sus, pe vale, și-aș fi vrut, dacă... Simonca îl ținea de pe vremea cînd trăia bătrînul și își făcea grădina acolo și nu voia de fel să...

— Cearta asta pentru loc e de mai multă vreme, nu-i așa — întrerupse Mateiaș — de pe cînd trăia bătrînul?

— Bun-înțeles — făcu bătrînul, cu vioiciunea sa neobosită, da' am așteptat mereu ca el să înțeleagă, că doar eram neamuri și satul vorbește și pînă la pustia asta de loc ne aveam bine, n-aș fi vrut nici eu nici el să rîdă lumea... și, cînd trăia bătrînul, am tot amînat, bătrînul, moșu-său, îi tot lua apărarea, și tata, care mai trăiește și e văr cu... adică era văr-întîi cu...

— Bine-bine — făcu Mateiaș, agasat mai mult de veselia și zîmbetele nepotrivite ale bătrînului decît de toată explicația lui încîlcită și anostă — dar moșu zici că a murit anul trecut și dumneata abia acum, săptămîna trecută și în ultimele zile, cearta s-a întetit... martorii spun că dumneata ai amenințat victima, chiar zilele trecute, ce spui de asta, tovarășe?! — adăugă deodată plutonierul, cu o anumită asprime, conștient că răstălmăcește lucrurile, dar spre uimirea sa, Leca nu se dezvinovăți (deși toată lumea știa că celălalt îl amenințase pe el), ci tăcu, privindu-l cu ochii mari și puțin rătăciți pe plutonier.

— Ia spune, baci Leca — interveni directorul, legănîndu-se mereu lîngă peretele fierăriei — tovarășul plu-

tonier te întreabă de ce tocmai în ultimele zile, — v-ați certat mai tare, dumneata și cu victima, adică cu Simonca ? Ce a intervenit nou, poți să ne spui ?

— Apoi n-a intervenit nimic nou — spuse puțin uimit Leca — numai că el nu voia să-mi dea locul care era al meu, că am și act, și martori, care știu că încă de când trăia bătrînul Cordoș...

— Bine-bine — îl întrerupse directorul, zîmbind cu finețe spre Mateiaș, care își privea țigara, cu o îngîndurare de copil mare care fumează pentru prima oară în public — dar de ce v-ați certat alaltăieri cu martori, în dreptul covăciei, cînd el te-a amenințat că-ți sparge capul cu mîna goală dacă...

Leca însă se posomorîse brusc, privea în pămînt și părea că nu înțelege bine întrebarea ; Mateiaș vru să adauge ceva, dar directorul îi făcu un mic semn cu mîna și adăugă, aproape lingușitor :

— Nu cumva te-a speriat faptul că Simonca n-a mai însămîntat nimic pe loc primăvara asta și a început să-și aducă pietre și var de construcție, chiar săptămîna trecută, alaltăieri... ?

Leca ridică privirea, mereu uimit, păru că se gîndește o clipă și spuse, dînd din umeri :

— D-apoi drept îi aceea că el să-și zidească casă pentru gineri-su, pe locul care de drept...

— Cearta lor, e evident, s-a intensificat — spuse directorul spre Mateiaș, nemaibăgîndu-l în seamă pe Leca — din clipa cînd Simonca... cît timp acesta doar folosea terenul ca grădină, celălalt avea o șansă să-l recîștige, să intre în dreptul său, dar odată construcția începută...

— Ce fel de om era Simonca ? — întrebă locotenentul, deschizînd gura pentru prima dată și Leca tresări, privindu-i fața cu o curiozitate copilărească.

— Un muncitor harnic, conștiincios... e în uzina noastră de douăzeci și ceva de ani... e însă un ins posomorît, brutal uneori cînd e contrazis... — răspunse directorul.

— Brutal ? — făcu Mateiaș, tresărind, aproape vesel și în clipa aceea Leca strigă, neașteptat de tare :

— Nu eu l-am omorît, domnule plutonier, jur pe Dumnezeu cel sfânt și pe copiii mei că...

— Taci ! — spuse Mateiaș încet și o clipă el fu într-adevăr autoritar și Leca îl ascultă, zîmbind scurt, vinovat, scuizîndu-se parcă cu privirea sa veșnic deschisă, vie, că vrusese să se dezvinovățească.

— Așteaptă afară — îi porunci Mateiaș — sau nu, rămii aici. N-ai voie să vorbești cu nimeni și să iei legături cu nimeni pînă cînd nu mă reîntorc eu sau tovarășul locotenent.

Leca se înclină supus, zîmbind din nou, cu fruntea transpirată pe care nu îndrăznea să o șteargă, cu mîinile tremurînd, cu privirea mereu deschisă, clară, dezarmantă.

Ieșiră apoi și Mateiaș postă un milițian la intrarea atelierului dintre cei trei pe care îi aduse cu el. (Doi soldați erau postați la cele două porți ale uzinei). Cînd se reîntoarseră în biroul direcției, la cîteva minute sună procurorul-șef, Remus Aleaxndrescu și Mateiaș după ce, amabil, îi oferî receptorul lui Cambrea, care refuză însă, îi dădu un scurt raport despre începutul investigației sale. Era de părere că situația era mai complicată decît părea și cerea ca Alexandrescu să se deplaseze la fața locului. Mateiaș își exprimă părerea — tot la telefon — că Leca nu trebuia arestat, dar Alexandrescu îi ordonă ca pînă cînd ajunge el, acesta să fie transportat la miliție.

— Mă rog — spuse plictisit Mateiaș, agățînd receptorul — să-l „escortăm“, muncitorii vor fi mulțumiți, și poate că... Ce părere ai, tovarășe locotenent ?

Cambrea surîse ca să se eschiveze — era un bărbat de vreo treizeci de ani, dintr-o familie „subțire“, ușor snob, unul din acei care nu întîrzie prea mult într-o astfel de văgăună cum era Nădragul, bine făcut, cu bărbia patrată, voluntară, ochii albaștrii, ușor melancolici și mîini albe, deosebit de bine îngrijite. Pe tîmpla stîngă avea urmele unei tăieturi de circa cinci centimetri care nu se potrivea de loc cu toată înfățișarea sa.

— Totuși ?! — insistă Mateiaș — nu v-ați format vreo părere ? Dacă ordonați, îl lăsăm pe Leca aici în fabrică, ba chiar putem să-l trimitem acasă...

— Nu-nu ! — se eschivă din nou Cambrea — să nu-l irităm pe procuror de la început. De altfel dumneata ești în specialitate și dă-mi voie să-ți declar, te descurci mai...

— ...Mai bine decît vă așteptați la început ? — rise Mateiaș și directorul se apropie, rîzînd, cu o curtoazie perfectă. Îi plăcea Cambrea și ar fi vrut să-l audă vorbind.

— De bolnav n-a amintit nimic procurorul ? — întrebă locotenentul.

— Ba da, trimite o ambulanță cu un medic specialist.

— Vezi că te descurci și fără mine ? — surise din nou locotenentul — se lucrează repede aici ! (El era detașat aici de nici o lună din centrul regional.)

Mateiaș îl privea cu insistență și ofițerul vrînd să scape de privirea plutonierului ca și de întreaga afacere de fapt, se așează pe un scaun cu atîta degajare încît directorul, în al cărui birou se aflau, se roși tot și se apropie de scaun, murmurînd inutil :

— Mă scuzați, luați loc, vă rog. Și dumneata, tovarășe plutonier... am comandat și niște cafele, sper, că...

— Eu am să trec dincolo să scriu procesul-verbal al interogatoriului lui Leca... spuse Mateiaș, fără să se miște, așteptînd ceva din partea locotenentului parcă. Apoi, văzînd că acesta fumează în perfectă indiferență, admirîndu-și uneori mîinile lungi, sclipitor de albe, îl întrebă ceva și Cambrea, de la primele cuvinte ridică privirea cu același zîmbet amuzat și îngăduitor, ca față de un copil teribil, deși chiar și surîsul său era o dovadă a absenței și a unei ușoare, politicos camuflete, plictiseli :

— Sînt convins că de cîteva minute — începu plutonierul, roșindu-se brusc în jurul urechilor, simțînd asta și infuriindu-se pentru acest lucru — vreți să mă întrebați asupra unui lucru... și anume de ce nu l-am întrebat pe Leca ce căuta în atelierul lui Simonca în dimineața crimei ?

-- Da ? — făcu uimit Cambrea — nu cred, uitasem chiar amănuntul... — și zîmbea subțire, dar privirea lui

arăta minciuna și el nici nu încerca să-și ascundă privirea. Îl amuza însă că plutonierul încerca să-i placă și acest lucru se manifesta prin faptul că voia să-l țină neapărat în joc, deși pe el însuși, pe Mateiaș, se părea că îl plictisește banalitatea cazului.

„Speră să nu fie Leca criminalul — se gândi Cambrea — și de aceea o să facă tot posibilul ca Alexandrescu să intre în laț. Ar fi amuzant acest joc dacă procurorul nu ar fi inteligent și plutonierul ar fi... Alexandrescu e însă inteligent, iar plutonierul își dă toată străduința și o să avanseze, dar și asta e teribil de plicticos. Să-ți dai străduința, să avansezi, iar să-ți dai toată străduința, și iar să... vitalitatea se desfășoară de obicei în lipsa inteligenței, sau e o simplă coincidență. Există și o vitalitate flegmatică, parcă...”

În timp ce se pierdea astfel, privindu-și țigara, mâinile, Cambrea îl auzi continuând pe Mateiaș :

— Nu cred că Leca a făcut-o, deși poate că tocmai el a făcut-o. Pentru un individ slab, net dezavantajat fizic, spatele indiferent, orgolios, al unui urs, și ciocanul de alături... în sfârșit îl admir pe procuror, prin arestarea lui Leca își câștigă popularitatea înainte de a se arăta. Ar face figură bună în America unde magistrații se aleg !... — și cu aceste cuvinte ce voiau să fie malițioase și care pe Cambrea îl cuceriră tocmai prin naivitatea lor, plutonierul ieși, refuzând cafeaua care tocmai era adusă în birou. Bău doar un pahar cu apă de pe tavă și închise ușa în urma sa.

Directorul se apropie surîzînd de scaunul lui Cambrea, sperînd să poată înnoa o conversație și în afara acestui caz, dar locotenentul se ridică, își bău cafeaua în picioare, se aplecă, cu oarecare duritate în salutul lui perfect cerimonios, pretextă ceva și plecă. Înainte de a ieși din uzină, trecu pe la staționar și se interesează de soarta lui Simonca : nu-și revenise încă, era în comă și Smultea, doctorul, afirmă că dacă nu era îngrijit cu mijloace superioare — pe care stabilimentul său modest nu le oferea — va muri încă în cursul aceleiași zile, în ciuda transfuziei ce-i fusese făcută imediat după accident.

Cambrea privi tăcut cîteva minute chipul alb, curat acum al muribundului, din nou îl afectă acea aparență perfectă a morții și plecă. Cele două femei se găseau tot acolo, de data aceasta, sora soției victimei, femeia aceea tină ră, cu părul înnodat într-o coadă groasă și gîtul alb, cîrnos, bine format, nu mai plîngea, ci se așezase pe un scaunel la picioarele patului lui Simonca și-și rezemase capul de cearceaf, epuizată. Cealaltă, soția, stătea în aceeași poziție încremenită, apatică, neatentă la cele ce se petreceau în jur. Părea o mască perfectă.

„Două forme ale durerii — filozofă Cambrea ieșind și se sforță cu disperare să gîndească ceva complicat, prețios și cît mai generalizat ca să scape de mirosul ușor-acru de sînge care plutea în salon și de cadavrul acela în care se spunea că se mai află viață — cealaltă e mai puternică, de aceea e perfect impasibilă, durerea a încremenit-o, deși poate că se preface. Cealaltă e mai frumoasă, mai expresivă, mai slabă... în sfîrșit!” — suspină el aproape, ieșind din nou afară și urcîndu-se în mașină, jeep-ul acela cu prelata zdrențuită care staționa în fața porții. Șoferul nu se găsea însă la volan și Cambrea îl așteptă răbdător, aprinzîndu-și din nou o țigară și privind visător, tot mai liniștit, spre o ceată de măgăruși, nepăziți de nimeni, ce coborau încet strada cea mai lungă a orașelului care se pierdea în munții din jur. Înaintau dezorientați parcă, orbiți de soare și sătui, murdari, căutînd parcă un stăpîn, apă sau cîțiva copii care să-i fugărească și să arunce cu bulgări în blana lor neșeselată, cu urme din toate bălțile pe care le traversaseră. Nu avea însă nimeni nevoie de ei și curseră încet la vale și cînd, peste nici jumătate de minut, jeep-ul miliției îi ajunse, doi dintre ei se refugiară în șanțul de pe marginea drumului, iar ceilalți patru — locotenentul îi numără mecanic — se înșirară cuminți și plictisiți pe marginea aceluiași șanț. Cînd norul de praf al mașinii demarînd brusc, îi acoperi, Cambrea, care întoarse capul, îi zări scuturînd gîturile și

lovindu-și încet boturile, parcă ar fi fost orbi, sau orbiți brusc.

— Ce animale vechi — gîndi el — noi ar trebui de fapt să mergem la anchetă călare pe cîte un măgar, ca și samariteanul... sau acela e doctorul, mi se pare? Da, el e, doctorul, el nu pune prea multe întrebări... — și-și privi din nou zîbind albele și frumoasele mîini, scuturîndu-se nepăsător pe scaunul mașinii.

Seara, în baraca fabricii, nu dormea nimeni și nimeni aproape nu avea îndeletniciri singuratiche, cu excepția lui Paul care, din frică de mulțimea oamenilor se refugiase sus, pe patul lui, prefăcându-se că i-e somn și încă a vreo doi-trei originali. Cu toții stăteau în picioare, în grupuri mici, în atitudini grotești, indecente, dezbrăcați pe jumătate, în izmene lungi, cu șireturile atârând, în cămăși de noapte toarse în casă din în grosolan, sau trîniți pe paturi, câte doi-trei, fumînd țigări răsucite din foaie de ziar, cîțiva trăgeau dintr-o sticlă cenușie, plină pe trei sferturi cu țuică leșioasă, slabă, făcută din fructe amestecate. În toată această hărmălaie tăcută și pioasă, presată de marele cadavru ce se afla atît de aproape — nimeni sau aproape nimeni nu credea acolo că Simonca mai trăia încă, se spunea că e o stratagemă a poliției — doar cei doi tineri, imberbii, ucenicul și prietenul său, cel care purta pantaloni de licean, făceau notă aparte, trîntind cărțile soioase ca pielea pe scăunelul de bucătărie, și uriașul Krinitzki care-i citea lui Miloia și încă unui prozelit, un muncitor-tăran firav, îmbrăcat într-o salopetă murdară de pămînt care, în unele locuri era atît de gros, încît atîrna în bucăți de pînza decolorată.

Krinitzki citea cu voce înăbușită, totuși clară, era îmbrăcat în hainele sale, nu în salopetă cum erau majoritatea celorlalți — o cămașă cenușie, veche, și pantaloni vechi de postav, de culoare neagră. (Salopeta nouă pe care o primea ca orice lucrător calificat la intervale regulate el o dăruia de obicei).

Încă de la începutul serii, Krinitzki îi învățase pe cîțiva — cei care voiseră să-l asculte, sau cei care-l ascultau într-adevăr, atunci cînd citea din Cartea Sfîntă — că nu era potrivit să se comenteze întîmplarea groaznică din ziua aceea, nici de a se încerca găsirea făptașului sau lămurirea misterului, pentru că „misterul“ acesta, taina

aceasta — spunea Krinitzki cu vocea sa puternică și joasă pe care el o stăpînea cu greutate și care bubuia înfundat și neliniștitor, totuși blînd și moale adeseori — taina aceasta e chiar taina divină, taina cea mai de nepătruns a firii și singurul izbăvit, singurul cu adevărat fericit e cel care murise sau care murea și care își mîntuia în acest fel, năprasnic...

— „...Și nedrept!“ — se amestecă o voce iute și batjocoritoare parcă, dintre cei care ascultau.

— „...și năprasnic“ — continuă Krinitzki, neîntorcîndu-se spre cel care îl întrerupsese, închizînd doar o clipă ochii și apăsîndu-și cu putere pleoapele pe globii ochilor, ca un semn de stăpînire și umilință — „și dureros o parte din vinile vieții sale trecute... toți cei care încearcă să descâlcească taina nu fac decît s-o încâlcească și mai tare, toți cei care încearcă să descopere și să apropie adevărul, nu fac decît să-l alunge mai departe... un singur lucru, un om cuminte, e potrivit să facă în această zi — adăuga Krinitzki, strîngîndu-și buzele și alungînd departe de el mulțumirea pentru vorbele și frazele frumoase care-i ieșeau pe buze — să deschidă Sfînta Carte și să citească cu credință pentru că aici și numai aici se găsesc toate dezlegările și taina vieții noastre scurte, plină de suferință...”

Cîțiva riseră cu voce tare, dar mai puțini decît altă dată, pentru că nenorocirea din dimineața aceea clătina-se chiar și pe cei mai nepăsători.

Așa se făcea că, deși lîngă el cînd citea se aflau doar doi inși, erau însă cu mult mai mulți cei ce-l ascultau, în liniște și care nu se apropiau de statura lui uriașă și de cartea cu litere vechi pe care o ținea în mînă doar din sfială și din teama de a nu stîrni batjocura celorlalți. Chiar și cei care, adunați în grupuri, încercau să comenteze pe toate fețele omorul, vina lui Leca, ancheta plutonierului Mateiaș și a procurorului apoi (care sosise încă în cursul după-amiezii cu un fotograf și un „specialist“) ambulanța sosită tot în aceeași după-amiază și care transportase la centrul raional pe Simonca aflat în aceeași stare, etc., etc. se traseră încet către perete și se risipiră, unii

ieșind și discutînd afară, alții așezîndu-se pe paturi, astfel încît pînă în cele din urmă, aproape toată lumea asculta și privea grupul celor trei în care domina statura mare a lui Krinitzki, ochii lui mici, căprui și inteligenți și barba lui castanie, frumoasă. Simțind că era ascultat de aproape întreg dormitorul — ba veniseră unii și de afară, din oraș — Krinitzki ridică ușor vocea, mai bine zis și-o lăsa puțin mai liberă, mai în voie și uneori, în timpul lecturii, el se încrunta fără să vrea, ascultîndu-și timbrul propriului său glas cum tremura cu o catifelată și profundă sonoritate de parcă s-ar fi lovit de pereții înalți și vechi de piatră a unui dom secular și nu de scîndurile sărmane și prost geluite ale acelei barăci.

— „Dumnezeu mă iartă — gîndi el în timp ce citea — eu nu vreau să farmec oamenii cu vocea mea și dacă cu toții stăm aici între niște scînduri putrede, atunci de bună seamă El a zidit în mine piatră și zid de care să se lovească puternic glasul Său...”

Paul stătea sus pe patul său și, ca mulți din cei de acolo — mai ales dintre cei tineri sau de curînd sosiți — era atent, prins mai ales de personalitatea lui Krinitzki, de vocea sa, de întîmplarea teribilă din acea dimineață și chiar de textul ce era citit, de fabula sa, pentru el atît de necunoscută și ațîțătoare.

— „Să nu credeți — citea Krinitzki — că am venit ca să aduc pace pe pămînt. Eu nu am venit ca să aduc pacea, ci sabia. Pentru aceea am venit ca să ridic omul împotriva tatălui său, fiica împotriva mamei sale, nărora împotriva soacrei sale. Și dușmanii omului vor deveni căsenii lui. Cine iubește pe tatăl său și pe mama sa mai mult decît pe mine, acela nu e vrednic de mine; cine iubește pe fiul sau pe fiica sa mai mult decît pe mine, acela nu e vrednic de mine...”

„...Cine primește un profet pentru aceea că e un profet, va căpăta răsplata unui profet. Cine primește pe unul din cei drepti, numai pentru aceea că e drept, va primi răsplata unui om drept. Și cineva va cinsti și numai cu un pahar de apă rece pe unul din aceștia cei mai mă-

runți, doar pentru că este învățacelul meu, adevăr vă spun : își va primi plata pentru aceasta...”

„...Cu cine să-i aseamăn eu însă pe aceștia ? Seamănă copiii care se joacă în piață și strigă tovarășilor lor : noi v-am fluierat și voi nu vreți să jucați ; noi v-am hui-duit și voi nu vreți să plîngeți. Ioan a venit, n-a mîncat și n-a băut, și-au spus : el este plin de har. Fiul omului a venit, bea și mîncîncă ; astfel spun ei : priviți, iată ce lacom e acest om și bețiv, tovarăș cu vameșii și cu păcă-toșii...”

Krinitzki continua să citească, dar Paul nu putea să urmărească cu atenție firul povestirii pentru că el nu putea să se concentreze multă vreme asupra unui lucru, asupra unei idei cît de obișnuite, nici măcar asupra sa însuși. Îi sustrăgeau atenția și cei doi care jucau în continuare cărți, ucenicul și elevul cel care fugea în fiecare seară de acasă, ca să vină acolo în baracă, unde se simțea bine, între oameni necunoscuți, grosolani, în fum și dezordine instalată, nepăsătoare, veselă, provocatoare. Ei continuau să plesnească cărțile, să ridă gros, interminabil și, deși Krinitzki se făcea că nu-i bagă în seamă — vocea lui domina oricum, blînd, toată încăperea — cei ce ascultau începură să fie nemulțumiți și cîțiva începură să strige la cei doi să înceteze cu cărțile și să se ducă dracului.

— Lăsați-i — interveni Krinitzki, plecîndu-și privirea ca să nu i se vadă fulgerînd ochii — ei încă sînt prea tineri și nu pot pricepe totul... nu ne tulbură în nici un fel.

— Ba, mersi !... — strigă un vlăjgan ciolănos de vreo treizeci de ani care lucra în turnătorie — pe mine mă tulbură... iar se arată pe aici mă-sa studentului, indignată de leprele cu care-și pierde timpul fiola de fiu-său... ți-ai făcut lecțiile pe mîine, mă buzdurică tată, sau mă lași pe mine s-o ascult puțin la toate materiile pe mămica ta dulce ? !

Cîțiva rîseră ușor, gros, în jur, Krinitzki se încrunță privind mereu în pămînt, și-atunci unii se simțiră obligați să sîsîie și vlăjganul tăcu, cu rîsul jucîndu-i mare, ca un animal viu, pe față.

— Nu e nevoie să plece... — spuse Miloia, cel cu țeasta tunsă și mustața neagră, ascuțită, învățacelul cel mai ascultător al lui Krinitzki, roșindu-se brusc, pe gît și pe frunte, pentru că vorbise în tăcerea aceea — dacă lasă cărțile, și să asculte și ei ca toată lumea ce...

— Ia uite, cine vorbește?! — strigă deodată tocmai liceanul care fusese interpelat adineaori și care nu îndrăznise să răspundă vlăjganului ce se numea Secoșan — a început să predice învățacelul!

Și liceanul se ridică de la scăunelul lui și veni pînă în dreptul lui Miloia care privi de cîteva ori intimidat spre Krinitzki, rîse nepăsător apoi, dar se înroși tot, pe față și pe gît. Liceanul se aplecă în fața lui, obrazul lui intra în lumină o clipă și Paul putu să-i zărească bine miile de pistruii care îi acopereau fața ca o mască, și spuse, cu o voce prefăcută, mieunată :

— Blagoslovește, Sfinte părinte, pe fie iertat țucalul tău!... și rămase cu capul plecat în fața bărbatului de patruzeci de ani, încremenit, în mijlocul rîsetelor puternice care izbucniră în jur, mai ales dinspre paturi, căci, multora Miloia le apărui deodată ca un țăp, cu capul său prelung, tuns și mustața lungă ce înțepa aerul. Unii strigau în acest timp din umbra paturilor :

— Țapule, Țapule ! Hai Țapule !

Krinitzki se ridică încet în picioare și liceanul — pe care îl chema Dan — tresări, crezînd că va fi lovit. Dar își aduse aminte că uriașul e un sfînt și n-a ridicat niciodată mîna asupra cuiva și se îndreptă în aceeași clipă și figura sa de nevăstuică deveni din nou trufașă. Pistruii lui, miile sale de pistruii păreau că rîd cu obraznicie și se mișcă pe fața lui ascuțită ca niște furnici roșii, necunoscute. Nemulțumit însă de sine, că se speriasse o clipă de Krinitzki, îl întrebă cu o umilință prefăcută în glas :

— Dar din ce carte citești, domnule ? Aș putea s-o văd și eu, pentru că... și se aplecă spre biblie care stătea pe o mescioară în apropierea ferestrei — acolo unde se aduna

micul grup să-l asculte pe Krinitzki — și uriașul ezită o clipă, apoi întinse mîna și-i dădu cartea. Dan o luă și se retrase cîțiva pași ca să se apropie de bec, o deschise și privi cu seriozitate paginile scrise cu litere chirilice pe care el nu le putea descifra, apoi o închise cu o nedumerire disprețuitoare și spuse :

— Nu descifrez nimic... nici nu cred că e o carte creștină, nu cred că e aprobată...

— Ba da ! — spuse cu seriozitate Krinitzki și făcu un pas ca să-și reia cartea. Dan, se retrase din fața lui, apropiindu-se de paturi și Krinitzki, crezînd că o face din frica de statura lui, se opri, zîmbi — cum el o făcea rar — și întinse mîna.

— Dă-o înapoi ! — spuse deodată din spatele său vlăjganul, Secoșan, și Dan se răsuci fără să ezite nici o clipă și îi dădu cartea.

— Ia să vedem și noi ce-i așa de... — începu fără să mai sfîrșească Secoșan, prinzînd și desfăcînd cu o anumită lăcomie și mulțumire veselă, cartea groasă, veche, legată în pînză cenușie pe care era desenată, neîndemînat, cu creion chimic, o cruce mare, violetă.

Cîțiva din jurul lui se apropiară și se uitară și ei, pentru că Krinitzki nu lăsa pe nimeni să o atingă sau să o desfacă — ar fi fost și inutil, doar el știa să o descifreze — și acum o priveau cu o concentrare și nedumerire puerilă, aproape comică.

Miloia se ridică ca un arc și se repezi la Secoșan, strigînd, cu glasul lui subțireț, de femeie :

— Cum îndrăzniți !... Cum îndrăzniți să... și se opri, sufocat de expresia de nepăsare obraznică a celor din jur. Krinitzki se apropie însă cu privirea plecată, doar respirația trădîndu-i starea de surescitare pe care încerca să și-o ascundă din umilință și ca să nu-i sperie. Dar tocmai această blîndețe și smerenie pe care și-o impunea acest om atît de puternic speria mai mult decît dacă el și-ar fi arătat violența și, văzîndu-l că se apropie, Seco-

șan, primul, smulse biblia din mîna unuia și, sărind de pe pat, i-o întinse, spunînd :

— Ce săriți așa că... nu vi-o mănîncă nimeni... am mai văzut eu cărți, nu e prima dată că... — și mai înșiră cîteva cuvinte de acest fel, cu o umilință prefăcută ca și cea a lui Krinitzki, numai că Secoșan se prefăcea din teamă, iar Krinitzki dintr-o prejudecată adîncă pe care el o numea smerenie. Dar el nu era făcut, născut, pentru smerenie, așa cum unele femei nu sînt făcute pentru o viață ușurată și se prefac toată viața sau o bună parte din ea, schimbînd bărbații, bînd mult, arătîndu-și cu nerușinare pulpele, dar nu înșală pe nimeni, nici măcar pe cei mai plictisiți și binevoitori.

Krinitzki se așază la locul lui, la măsuta unde îl aștepta deja Miloia, încă roșu la față și cu ochii neliniștiți, alături de celălalt lucrător în salopeta murdară de pămînt, pe care nu-l cunoștea nimeni în baracă și după cîteva minute apăsătoare, de tăcere, începu să le citească acoliților săi, de acolo de unde rămăsese, cu voce joasă, stăpîină, netulburată, și, încet, încet, cei doi oameni de lîngă Krinitzki, contagiați de siguranța vocii și de calmul feței sale, se liniștiră treptat. Deși amîndoi, aceștia care îl ascultau erau oameni în toată puterea firii, în jurul vîrstei de patruzeci sau patruzeci și cinci, erau deosebit de sensibili și de irascibili, Miloia avea chiar reacții feminine, pîlînd și înroșindu-se ca un adolescent, devenind adeseori ridicol în ochii lui Secoșan și a celorlalți, chiar și în ochii unui autentic adolescent cum era Dan, cel care juca cărți și care îl batjocorea și îl zeflemisea ori de cîte ori avea prilejul. Erau amîndoi oameni aspri, trecuți prin înțimplări dure și printr-o existență nemiloasă, Miloia și necunoscutul cu salopeta de care atîrna noroiul uscat, dar cînd se așezau la măsuta unde le citea Krinitzki, cu vocea lui de bas înăbușită, deveneau blînzi și timizi, ridicoli de blînzi și de sensibili.

Deși citea cu voce scăzută ca să-l audă doar cei doi de lîngă el, Krinitzki simți deodată că îl ascultă cu toții, din nou, și simți că-i înțepenesc mușchii cefei ; își apăsă o

clipă pleoapele pe globii ochilor — un gest obișnuit la el cînd voia să se stăpînească, să-și țină în friu firea sa năvalnică și atît de nepotrivită (ca un blestem sau ca un canon) cu „chemarea“ sa — și-apoi, cînd reuși să-și stăpînească furia și dorința de răzbunare împotriva celor care voiseră să batjocorească sfînta carte și care, era sigur, vor mai încerca și altă dată, cu mai mult succes poate — ridică încet pe nesimțite vocea, și în curînd ea răsună din nou între pereții de scînduri cu o sonoritate nefirească, miraculoasă.

Procurorul Remus Alexandrescu, procurorul-șef al raionului, sosise în aceeași după-amiază, împreună cu ambulanța și cu un doctor de la spitalul raional, care se întoarse după nici un ceas cu Simonca — aflat în aceeași stare de comă care se prelungea nesfârșit de mult, explicabilă poate prin constituția fizică neobișnuit de viguroasă a fierarului. După ce se întrețină vreo jumătate de ceas cu plutonierul Mateiaș, care îl obosi cu vorbăria și cu inteligența sa, procurorul îl căută pe locotenentul Cambrea — singurul om care îl interesa în această „văgăună” și împreună făcură o vizită doctorului Gîrda care profesa în Nădrag de peste treizeci de ani și era unul din puținii oameni care aminteau în mod seducător de acele „good and old gold days”. Și nu atît de acele „zile” cît de acei oameni, al căror trup e înecat pe jumătate în legendă.

Alexandrescu era un bărbat în jur de patruzeci și cinci, bine păstrat, fost ofițer de carieră și semănînd foarte bine — sau fiind chiar el însuși — cu unul din acele exemple care fac gloria unei profesiuni. Potrivit de stat, poate chiar scund, cu mîinile mari, albe, deosebit de bărbătești și de expresive, purta chiar un inel cu piatră pe inelarul stîng și una din certele sale victorii personale era că acest inel care ar fi compromis pe oricine, lui nu-i stătea prea rău. Părul inelat, alb la tîmple, pieptănat lins — așa cum era moda înainte de război, ochii drepți, cenușii, reci și bărbia patrată, voluntară, aproape dură, se armonizau perfect cu gesticulația sa măsurată, severă, calculată. Vorbea puțin și chiar cînd vorbea mult, lăsa tuturor impresia că n-o făcuse, ceea ce era un dar de care părea că nu-și dădea seama. Se îmbrăca foarte îngrijit, se parfuma, își făcea manichiura cu regularitate, avea totdeauna pantofii lustruiți, și toate aceste amănunte care ar fi stat oribil pe orice alt bărbat, lui îi veneau bine și o spuneau femeile și

nu cele mai de rînd și asta începea să devină grav. Alexandrescu nu-și pierdea prea multă vreme cu ele — nu era înșurat sau fusese cu foarte multă vreme înainte — dar nici nu le neglija sau disprețuia și ele îi erau mereu aliate, indiferent dacă îl cunoșteau sau nu. Era ca și bătrînul doctor Gîrda pe care mergea în acea după-amiază tîrzie să-l viziteze, un om de modă veche, dar în alt fel, era unul din acei bărbați pe care-i surprinsese cel de-al doilea război după prima dezamăgire sentimentală.

Pe Cambrea îl cunoscuse cu puțină vreme înainte, în orașul L, foarte în treacăt, dar, de pe drum încă, aflînd că locotenentul lucrează în Nădrag, scopul pentru care se deplasa ambulanța aceea mare și veche își pierdu aproape în întregime din importanță și singurul gînd (nici acesta însă prea persistent) fu să-l vadă pe locotenent.

Îl găsi în localul miliției — se pare că îl aștepta și vru să-l conducă imediat în biroul în care era închis Leca. Alexandrescu refuză însă cu un gest scurt și se așeză pe unul din scaunele stas ce se găseau răspîndite peste tot, simulînd un aer de ușoară oboseală.

— Cum te descurci aici ? — îl întrebă el pe Cambrea și acesta îi răspunse cu sinceritate :

— Cred că bine pentru că nu prea mă interesează meseria asta...

— Ha, ha ! — rîse cu o ușoară afectare procurorul — mi se pare că nu ești prea bine văzut... vreau să zic că nu ești un tip popular...

— Mi se pare și mie... probabil pentru că nu vorbesc în dialect...

— Apropo, iartă-mă că te întreb, îl cunoști bine pe Horac ? (Era unul din mărimile raionului.)

— Nu — răspunse Cambrea, privindu-l pe celălalt fix cu ochii săi albaștrii, atît de deschiși încît se schimbau la cea mai ușoară variație de lumină — nu-l cunosc de loc.

— Da ?... — se miră ușor, gînditor parcă Alexandrescu — el te cunoaște însă și încă foarte bine... și are și o părere bună despre dumneata...

Cambrea ridică din umeri, cu un gest pe jumătate teribil, dar se înroși ușor și rapid la față, de plăcere și procu-

rorul își reprimă un zîmbet de satisfacție. Urmă o scurtă pauză în care timp Alexandrescu își trase o foaie albă în față, notă două fraze scurte, îndoi hîrtia, rupse cu grijă partea scrisă și îndoin-o o băgă în buzunar, iar pe cealaltă parte rămasă, începu să deseneze cu dexteritate și indiferență, ceva, ce, din locul în care se afla locotenentul, nu se distingea prea bine.

— Mi s-a spus că ai condus ancheta, azi după-amiază ?

— Bineînțeles — răspunse prompt locotenentul — pentru asta sînt plătit ca să conduc anchete... e ceva care nu e în regulă ?...

Alexandrescu nu răspunse și, continuîndu-și desenele, întrebă, după o scurtă pauză :

— Nu te încurcă Mateiaș ?... să știi că oficial, nu-l privește treaba și oricînd poate fi trimis înapoi...

— Mi-e indiferent — spuse locotenentul încercînd, fără să-și dea seama, să imite indiferența și răceala procurorului — mi-e teamă numai să nu încurce prea tare lucrurile... are un tip de inteligență care îl împiedică să judece cu bun-simț.

— Un plutonier inteligent, ce ? — făcu procurorul rînjind — nu prea se potrivește ? !

— De ce ? — spuse Cambrea — nu se potrivește cu ce ? Cu un roman de mîna a doua ? Cu povestioarele stereotipe ale lui Brăescu care se vede de la o poștă că-s scrise de un ofițer și încă de unul care a avansat teribil de greu ? !

— Nu prea îți place Brăescu ? — întrebă Alexandrescu, desenînd în continuare.

— Cum să nu, mi-am dat chiar lucrarea de stat cu el... cu opera lui, adică...

— A, ai făcut filologia ?

— Da — răspunse locotenentul și adăugă repede — și acum o să mă întrebați ce caut în miliție ?

Alexandrescu ridică încet privirea și-l fixă cu lene și cu amuzament :

— Ești un om inteligent. Chiar asta voiam să te întreb : cum ai ajuns în miliție ?

— Nu vrei să-l vedeți pe Leca, pe inculpat ? — schimbă discuția locotenentul pentru că știa că procurorul îl în-

treabă uneori lucruri pe care le cunoaște prea bine — e un individ interesant, deconcertant...

— Nu-mi plac indivizii interesanți — spune cu bruscă răceală Alexandrescu — mă fac să-mi pierd vremea. Puneți chipiul pe cap și hai cu mine. Îl cunoști pe doctorul Gîrda, ai fost la el în casă ? — și cu această frază se ridică, își înșurubă stiloul și plecă, lăsînd hîrtia desenată pe birou.

Cambrea îl urmă și o clipă se simți tentat să ia hîrtia, dar îi fu teamă că l-ar putea observa celălalt și se abținu. Se înfurie însă în aceeași clipă pe propria sa lașitate, cu atît mai mult cu cît era convins că atunci cînd se va întoarce nu o va mai găsi, cine știe ce subaltern o va arunca în vreun loc imposibil sau o va distruge, nebănuind nimic. Mult timp, mergînd alături de procuror prin căldura neobișnuită a acelei seri de vară, Cambrea încercă să scornească un motiv plauzibil pentru a se întoarce și a lua hîrtia de pe birou, și găsi sumedenie, dar nu îndrăzni să se întoarcă așa cum nu îndrăznise acel gest cu mult mai simplu de a lua coala cînd Alexandrescu ieșea pe ușă și se găsea cu spatele ; un om atît de stăpîn pe el, obișnuit să fie ascultat și cu atît de multă autoritate nu se întoarce brusc chiar cînd bănuiește că în spatele lui... „Ce stupidenii ! — gîndește Cambrea — să mă intimideze puterea sau funcția lui atît de mult încît să... tocmai pe mine, care, din toată afacerea... în sfîrșit, prostii, prostii !“

Poate are noroc însă și hîrtia va rămîne în același loc și-și promite să se întoarcă în aceeași seară, oricît de tîrziu și s-o caute, e totuși interesant ce se ascunde sub fizionomia patrată și flegmatică a lui Alexandrescu : romburi și trunchiuri neregulate de piramidă, corăbii cu pînze, profiluri de femeie tînără, cai cabrați, lîmuzine americane sau monograme ? În orice caz ar descoperi destul de ușor cît interes punea în desen procurorul și cît de autentică îi era indiferența. Dacă asta conta cît de cît ; în plictiseala din vîgăuna asta, însă... nu-nu, nu funcția, ci omul îl interesa mai mult, aparența asta spilcuită și demodată, sau poate nu erau decît prețente subtile pentru aceeași funcție omnipotentă, acest civil care era mult mai

militar într-o oră scurtă decît ar fi putut fi el într-un deceniu. „Un cabotin la urma urmei — e un cabotin din timpul celui de-al doilea război mondial !“

Îi place ultima frază, o repetă de cîteva ori și în cele din urmă zîmbește și în timp ce Alexandrescu merge grav lîngă el, cu chipul încordat și calm, uscat, Cambrea își simte deja cămașa learcă de sudoare.

Merg, mai bine zis coboară încet pe strada principală, pe trotuarul mărginit de salcîmi prăfuiți, spre casa doctorului Gîrda, o clădire veche, lungă, cu opt geamuri mari la stradă, unde se află și cabinetul circumscripției medicale, de fapt fostul cabinet al doctorului, anunțat de o placă de sticlă albăstruie, montată în zidul de lîngă poartă.

Doctorul Gîrda, un bărbat trecut de cincizeci, bonom, cu părul alb, sclipitor, îi primește, la început singur, apoi le prezintă familia sa — lui Cambrea, pentru că Alexandrescu a mai fost aici — fiul său mai mic, proaspăt absolvent al facultății de drept din Cluj, soția sa și cealaltă noră a sa, soția fiului mai mare care își face stagiul militar, după absolvirea medicinei, tot la Cluj. Soția lui — o femeie de statură impozantă care se pare că domină net în casă — îi primește cu oarecare răceală pe musafiri și asta probabil, din pricina funcției lui Alexandrescu ; Gîrda îi spune pe nume însă, Remus, și asta locotenentului îi pare uimitor, cu atît mai mult cu cît procurorul a venit doar a doua sau a treia oară în casă, iar cu ceilalți membri ai familiei se poartă cu o politețe care nu-l poate înșela, deferentă și distantă, perfect calculată.

La un reproș politicos al procurorului adresat lui Gîrda care trecuse prin „oraș“ și nu-l căutase cu puțină vreme în urmă, acesta răspunde, zîmbind, arătîndu-și dinții, perfect păstrați :

— N-am să te caut niciodată, să nu te aștepți la asta... de altfel, mă cunoști destul de bine, nu-ți spun noutăți.

Aici însă, ești totdeauna bine primit... mai mult decît atît, tu ai să mă cauți totdeauna cînd treci pe aici, sînt convins de asta, ba poate ai să-ți faci și drum pe-aici ca să mă vezi... și mie, dragă Remus, o să-mi faci de fiecare dată plăcere...

— Ha, ha, ha ! — rîde procurorul, privindu-l cu lene pe Gîrda, dar locotenentului nu-i scapă răceala expresiei de parcă gura, buzele rîdeau pe o figură străină.

— Meseria mea a îndepărtat multă lume de mine... — spune Alexandrescu — și într-un fel, eu am cîștigat din asta, vreau să zic, am cîștigat mult timp, de care am într-adevăr nevoie... de multe ori e o greșeală să insiști să-ți păstrezi un prieten vechi ; sînt oameni care nu suportă nici un fel de schimbare, nici cînd ea se întîmplă alături, nu în propria lor existență...

— Ei da — spune doamna Pitina, soția lui Gîrda — cine are succes, își schimbă prietenii... prietenii vechi devin un balast, caré...

Cambrea e uimit observînd că în fața acestei maliții neacoperite — de altfel întreaga atitudine a soției lui Gîrda arată că vizita celor doi o jignește și n-o acceptă decît din nevoie, ca un fel de pedeapsă mărunță a destinului — chipul lui Alexandrescu reacționează paradoxal : trăsăturile i se destind, ochii i se îngustează, rîde, aproape rîde și nu într-un fel jignitor, ci cu o perfectă curtoazie, aproape cuceritor, deși o întrerupe pe amfitrionă și spune :

— Eu nu sînt un om cu succes, doamnă ! (Pitina ridică ușor sprîncenele la auzul acestui „doamnă“, atît de frumos și calm exprimat și la care nu se aștepta, probabil) eu sînt un om cu succese, ceea ce e cu totul altceva...

— Sînteți aici de cîteva luni, domnule Cambrea — se întoarce Pitina spre locotenent, ne mai așteptînd ca Alexandrescu să-și termine fraza — ne-ar fi făcut plăcere să ne vizitați... v-am și transmis o invitație prin doctorul Smultea...

Cambrea, care stă încă în picioare, în fața geamului, deși a fost invitat în două rînduri să ia loc, se apleacă, fără să scoată o vorbă, și pare o clipă foarte pozeur, dar e o poză care îl prinde, ceva ce se potrivește staturii lui înalte, ochilor albaștri, feminini, miinilor lungi, subțiri, albe, o poză atît de mult exersată încît i-a devenit firească.

— Tovarășul locotenent — spune Titus, studentul în drept sau proaspătul avocat, un tinerel scund, cu ochii mari, negrii și sprîncenele vii și groase, foarte mobile — e un fel de pustnic de o factură specială... se simte exilat, cred, aici și are dreptate... a nu vedea pe nimeni în Nădrag înseamnă să fii în cea mai bună companie ! — și rîde imediat de cele spuse, încet, aproape mimînd rîsul, dilatăndu-și nefiresc ochii săi inteligenți.

Se bea țuică foarte bună și una din cele două nurori — sub supravegherea discretă însă strictă a doamnei Pitina — aduce pe o farfurie niște sandviciuri. (Ele nu sînt de față la această primire a celor doi oficiali, circulă uneori pe o ușă laterală, cea care dă în curte și în bucătărie probabil).

După o jumătate de oră, toată lumea se așteaptă ca Alexandrescu să se ridice și să plece, dar el întîrzie s-o facă și discuția și întreg tonul acestei reuniuni neobișnuite ia o turnură nefirească, cînd searbădă, crispantă, cînd neobișnuit de francă, electrică aproape. Nimeni nu îndrăznește să înceapă o frază mai lungă de teamă ca procurorul să nu se ridice în mijlocul ei și să iasă cu invincibila sa indiferență pe ușă.

— I-ați anchetat pe bătrînul Leca ? — întrebă brusc Titus și adăugă repede, aplecîndu-se în față cu un gest scurt — îl cunosc foarte bine, în vacanțele de vară, cînd eram încă la liceu...

— Nu — îl întrerupe Alexandrescu, de parcă nu l-ar fi auzit — nu l-am văzut. Tovarășul Cambrea l-a anchetat și a hotărît că trebuie reținut...

„De ce minte ? — se întrebă locotenentul mecanic — de altfel nu are nici o importanță, cred că și eu aș fi procedat la fel“ și apoi ascultă cu surprindere cum tînărul

avocat exprimă ceea ce gîndea el sau tocmai se pregătea, sau ar fi fost posibil să gîndească, ca într-un joc ciudat :

— E foarte bine — spuse Titus, privind circular, cu privirea sa fermă, vie, inteligentă — dacă-mi permiteți, într-o asemenea întîmplare neplăcută, într-o crimă, e bine să fie desemnat imediat criminalul chiar dacă... — un rîs scurt, mimat — chiar dacă e un fals criminal ! Opinia publică vrea să se simtă în siguranță și un criminal în libertate, mai ales într-o localitate atît de restrînsă ca a noastră...

— Dacă-mi dai voie — îl întrerupe din nou procurorul, cu indiferență — cum de ești dumneata aici ? Te afli în Nădrag, mi s-a spus, de mai bine de două luni, deși cursurile universitare !... — și rîde ușor, convențional, neascunzîndu-și privirea rece.

— Eu sînt în ultimul an — spune Titus fără să se tulbure, chiar fericit, amuzat de această provocare — și sînt în sesiunea examenului de stat... de fapt ar trebui să fiu... — spune după o scurtă pauză, încruntîndu-se — am fost însă exmatriculat, așa că...

Doctorul Gîrda, care e în picioare și abia a terminat de turnat în pahare, tușește involuntar, se înroșește puternic și privește stînjenit în pămînt, dar procurorul intervine imediat :

— Exmatriculat ? În perioada sesiunii ? E posibil ? ! — dar e vizibil că se gîndește la cu totul altceva.

— Ce s-a întîmplat ? — întrebă locotenentul căruia fostul student i-a devenit simpatic și abia atunci toată lumea observă că ofițerul nu a deschis încă gura pînă atunci.

— Nu are nici un rost să vă plictisesc cu amănuntele ! — face Titus și zîmbește forțat și fiecare gest, mică a sa exprimă inteligența, o inteligență vie, curată, încîntată de ea însăși — în orice caz nu era ceva de ordin profesional sau moral. Mi se pare că am fost acuzat că aș fi mic-burghez sau fiul unui mic-burghez, nu-mi aduc bine aminte.

— Ai făcut contestație ? — întrebă locotenentul, stînjenit fără să știe de ce,

— Bineînțeles ! replică Titus, privindu-l drept în ochi, cu o simpatie neascunsă — deși e perfect inutil. Era o exmatriculare demonstrativă, politică !

— Și ce-ai să faci acum ? întrebă Alexandrescu.

— Nu știu — spune cu simplitate fostul student — am să aștept dreptatea, dreptatea mea personală...

— Și până atunci ?

— Nu știu... am să-mi permit luxul să-mi pierd timpul citindu-i pe Spengler, Grote, Mommsen și mai ales Mommsen, istorie antică, și, poate, să ascult muzică de jazz, Count Basie, Duke Ellington, Dave Brubeck, Eroll Garner... jazz clasic ! Glumesc ! — spune el după o scurtă pauză, cred că am să intru funcționar, poate chiar aici, la uzină... m-aș simți prost să fiu întreținut, trebuie să fie ceva asemănător cu senzația pe care o are cineva care nu se spală zilnic.

Și apoi, fără nici o tranziție, spre Alexandrescu :

— Vi se pare vinovat Leca ?

Procurorul ridică fruntea și îl privește mirat, de parcă ar fi uitat unde se găsește.

— Nu — spune el apoi, destul de vioi — cred că nu, deși... ce spui, tovarășe Cambrea ?

Locotenentul zîmbește și într-o clipă, toată lumea de acolo (chiar și doamna Pitina care merge și vine) se simte cucerită irevocabil de frumusețea sa moale, adolescentină :

— Nu mi-am format încă o părere... trebuie întrebat plutonierul Mateiaș, de fapt el a condus ancheta, pe el îl pasionează, și se pricepe, face parte dintr-un birou special... cred că e și acum în uzină...

— Și Leca ? — întrebă Titus.

— Despre Leca se poate spune aproape orice — continuă Cambrea, jenat ușor că toată lumea îl privește cu atenție și mai ales procurorul — e și zăpăcit, și abil totodată, are multe motive ca s-o fi făcut, nu are nici un alibiul serios, deși tocmai acest lucru, adică faptul că avea motive personale, l-ar fi putut împiedeca de a acționa... în sfârșit, ceea ce e clar e că crima e făcută cu mijloace foarte simple, s-ar spune cineva care a intrat din întîm-

plare în atelier și statura masivă a fierarului, spatele său întors, puternic, de neînvins, orgolios... ciocanul alături...

— Nu sînt urme pe ciocan ?

— Nu.. nu sînt, spune Cambrea gînditor — au fost șterse sau criminalul l-a învelit cu o cîrpă... Asta însă nu demonstrează nimic — continuă, deodată vioi — într-o uzină, aproape toți muncitorii poartă în buzunarele salopetei cîrpe de șters pe mină, bumbac. Simonica a lucrat o oră întreagă singur în atelier și e imposibil de stabilit cu precizie cine a intrat acolo, în acea oră. Leca a fost însă cu siguranță printre cei care au intrat, a măturisit-o și el, a fost și văzut, și uneori, e bine, în cazuri foarte simple să gîndești simplu... Leca avea toate motivele s-o facă, pare și un ins nehotărît, inegal, sangvinic...

— Credeți că e un caz simplu ? — întrebă Titus.

— Da... spune locotenentul oarecum încurcat — deocamdată e un caz simplu...

Titus rîde și spune :

— Cazurile simple sînt numai cele rezolvate !

— Dumneata ce crezi ? — îl întrebă Alexandrescu, cu oarecare desconsiderare și doctorul Gîrda se sforțează să surîdă.

— Ce importanță are ? — răspunde fostul student, rîzînd stîns, ridicîndu-și sprîncenele peste ochii lui mari, sclipitori — oricum eu sînt un ins teoretic, îmbibat cu cărți, am citit enorm de multe romane polițiste, un tip ca mine complică totul ! Eu, chiar dacă aș emite o părere de bun-simț, sînt suspectat de profesioniști cu rutină ca dumneavoastră și niciodată crezut... chiar dacă pe urmă, din pură întîmplare, se adeverește supoziția mea, nimeni nu-și mai aduce aminte să-mi dea dreptate, pentru că toată lumea a uitat ceea ce spusesem eu. Deși, în occident, adeseori, tipi cu totul teoretici, cum ar fi zia-riștii, de pildă, ajută adeseori la rezolvarea unor situații încîlcite...

— E cu totul altceva — spune Alexandrescu dînd din umeri — acolo presa e altfel structurată... să lăsăm

asta, spune-ne părerea dumitale, văd că-ți place să speculezi orice amănunt.

— Ei uite ! — spuse Titus și în clipa aceea pare de-a dreptul copilăros — tocmai de aceea : n-am s-o spun ! Și e o pierdere pentru dumneavoastră care sînteți organe anchetatoare, cu atît mai mult cu cît nici nu am vreuna. E prețios un om fără o părere preconcepută, nu-i așa ? Dar aș vrea să vă întreb altceva — continuă el grăbit de parcă s-ar fi temut că procurorul să nu se ridice tocmai în clipa aceea și să plece — de ce nu l-ați văzut pe Leca și ați venit aici, să vizitați un doctor distins, pus pe linie moartă și un student exmatriculat ca mine ? Ce credeți că veți descoperi aici ?

Alexandrescu îl privește o clipă — sînt numai ei trei în cameră, Titus, Cambrea și el, Pitina e la bucătărie și Gîrda fusese chemat în cabinet de un pacient venit la o oră neobișnuită.

— Nimic — spune încet, parcă prevăzător Alexandrescu. — În mașină, venind încoace, mi-am pus în cap să-l văd pe Cambrea, fără nici o legătură cu crima, iar după aceea să-l văd pe doctor. Am făcut pur și simplu ceea ce am avut chef să fac. De altfel fierarul mai trăiește și s-ar putea, în orice clipă să aflăm adevărul într-un mod foarte simplu.

— Dar dacă situația se complică ? — întrebă Titus și rîde atît de deschis, parcă ar fi fost fericit ca „situația“ să se complice numai ca procurorul să-și piardă nonșalanța și plictisul.

— Vom face apel la dumneata ! — face Alexandrescu și e prima dată cîl privește cu simpatie pe fostul student, sau așa pare. — Dar mi se pare că și dumneata ai fost azi-dimineață în uzină ?

— Da ! — spune Titus și simte, spre furia sa, că se înroșește pe gît și-și pierde siguranța vocii — și încă la ora cînd Simonca a fost lovit, sau, mă rog, în jurul acestei ore.

— În jurul cărei ore ? — întrebă Cambrea, aplecîndu-se ușor, cu elasticitatea sa cuceritoare, respirînd înocență și bună creștere.

— În jurul lui unsprezece... zece și jumătate, unsprezece...

— Cineva te-a văzut la zece fără cinci în incinta uzi-nei, spune Cambrea, parcă cu părere de rău.

— Daa ? — întrebă inutil Titus — se poate... Și..., ce legătură are ? Sînt pe lista celor care au fost văzuți in-trînd în forja lui Simonca ? De altfel, există o astfel de listă ?

Alexandrescu îl privește întrebător, la rîndu-i, odată cu Titus, pe locotenent și acesta răspunde, vorbind foarte încet :

— Există... bineînțeles că există... dar e aproape inu-tilă, pentru că mai e o intrare, prin dos, ce dă în spatele magaziei cu ambalaje, intrare care nu poate fi observată atît de bine ca cea principală care dă în curte, chiar în fața pavilionului administrației... de fapt, prin spate nu circulă aproape nimeni, decît cei care merg la o toaletă din scînduri, dar cum e de cîțiva ani foarte prost îngrijită, aproape părăsită, e ocolită, așa că...

— Dar intrarea din spate e închisă ! — întrerupe Titus.

— Da, de obicei e închisă — răspunde Cambrea, rezis-tînd tentației de a-l privi în ochi pe fostul student — dar de două zile se circulă pe ea... nimeni nu știe cine a des-chis-o, poate chiar Simonca...

— Pot să te întreb — se amestecă Alexandrescu, rî-zînd cu bonomie — de unde știi că intrarea a doua e de obicei închisă ?

Titus îl privește cu atenție, de parcă ar vrea să ghi-cească dacă întrebarea e pusă cu o anumită intenție seri-oasă, sau doar din plăcerea de a-și exersa puterea, apoi răspunde repede :

— Deocamdată, n-am să răspund la această întrebare... dacă-mi permiteți, nu era mai potrivit să-i luați totuși interogatoriul lui Leca, care oricum e nevinovat, decît mie ?

— Îmi pare rău dacă o iei așa — spune Alexandrescu ridicîndu-se cu suplețe de pe fotoliul vechi, de piele, în care stătuse — nu e vorba de nici un interogatoriu, ți-am

mai spus că am venit aici din simpla plăcere de a-l revedea pe tatăl dumitale care mi-e foarte simpatic și care, nu știu dacă ești la curent, îl cunoștea pe tatăl meu, erau chiar...

— Știi, știi, e de altfel singura lui scuză! răspunde Titus privindu-l în ochi, cu insolentă, pe procuror.

— Văd că postura de martir social pe dumneata te prinde — spune Alexandrescu, stînd drept în fața lui Titus care e așezat, lejer, pe brațul unui fotoliu — exmatricularea asta care, sînt convins, nu va dura prea mult, te-a făcut, în mod paradoxal, aproape fericit! Era, oricum, un mod spectaculos de a termina o facultate, nu-i așa? Cu inteligența dumitale, trebuie s-o accepți...

— Ce vă face să credeți că va dura puțin? — întreabă Titus în timp ce Cambrea începe să se plimbe ușor neliniștit prin fața geamului dinspre stradă — poate va dura toată viața?!

— Nu-nu! — spune Alexandrescu — te asigur că nu... de altfel, chiar dorința dumitale de a exploata la maximum această situație oarecum privilegiată, e un semn că intuiești că se va reveni curînd asupra... dumneata ești un mic erou acum și poate e unica șansă pe care o ai în viață...

— Indiferent de durată — se amestecă Cambrea, puțin neliniștit — dînsul trăiește această decepție de a fi exclus din generația sa și...

— Și? — întreabă procurorul, văzînd că locotenentul ezită.

— Chiar și poza, cînd ea e plătită, cînd ea e acoperită cu sînge... — continuă mereu nesigur Cambrea.

— Cu sînge?! — ridică sprîncenele ușor Alexandrescu.

— E un fel de a vorbi... — se corectează locotenentul — e o metaforă.

— E deplasată metafora — întrerupe tăios Alexandrescu — azi-dimineață, la o sută cincizeci de metri de aici, un om, un muncitor a acoperit cu sînge cimentul unui atelier fără a face o metaforă!

— Nu vă prinde fanatismul ! — spune repede și cu o satisfacție aproape agresivă Titus — multe lucruri vă vin bine, tovarășe procuror, cu excepția...

În clipa aceea se întoarce doctorul Gîrda, scuizîndu-se pentru întîrziere și în minutul în care explică încă motivele absenței sale, se apropie de ei doamna Pitina, și, în fraze reci, formale, îi invită pe cei doi musafiri la cină. Gîrda, incomodat de invitația seacă, convențională, a soției sale, adăugă cîteva cuvinte, întărind-o și e, se pare, singurul om din acea casă care o dorește cu adevărat, deși, autoritatea de decenii, probabil, a soției sale, îi frînează entuziasmul. Cu toții sînt în picioare și îl privesc pe Alexandrescu de la care se așteaptă un refuz politicos ; acesta îl fixează pe Titus, apoi spune :

— Mulțumesc. Dacă tovarășul locotenent nu are nimic împotriva mie, personal mi-ar face plăcere...

Cambrea, care și-a luat deja chipiul de pe o mesuță acoperită cu o dantelă veche, tresare vizibil și murmură apoi ceva nedistinct, acceptînd bineînțeles. Alexandrescu își exprimă dorința de a da un telefon la spitalul unde fusese transportat Simonca, ceea ce face din dispensarul circumscripției, fostul cabinet al doctorului Gîrda.

Masa nu durează mai mult de un ceas și procurorul se simte, se pare, foarte bine. Locotenentul, deși familia Gîrda îl înconjoară cu o atenție și simpatie nefalsificate, e mereu la pîndă în această casă străină, nedumerit de comportarea ciudată a lui Alexandrescu, pe care nu și-o poate explica printr-o simplă plăcere și, fără să vrea, e mereu crispat, gata de a se ridica și a pleca, ca și cum ar fi într-o misiune oarecare.

În fața lui, așezate cu spatele la ușa ce dă înspre oficiu, se află cele două nurori ale doctorului, Monica și Lia, pe care le despart doar doi ani „sînt în jurul a douăzeci și trei“ dar o mie de ziduri nevăzute și înalte stau în jurul taliei subțiri a fiecăreia, ascunzîndu-le pe veșie, una de privirea sufletească a celeilalte ; Monica, soția tînărului doctor Gîrda, aflat în stagiul militar de după

terminarea facultății, e frumusețea sensibilă și limfatică, Lia, soția lui Titus, frumusețea rece, statuară și imorală a soției lui Bezuhov, fiica prințului Vasile. Alexandrescu e așezat în capul mesei, departe de cele două femei tinere, dar privirea lui e atrasă mereu spre ele — într-un fel acoperit, decent, aproape plin de humor și Cambrea se gîndește la un moment dat că procurorul a întîrziat în această casă atît de neprimitoare lui doar pentru a le mai privi un ceas sau două pe cele două „flori” ale familiei Gîrda, care apăruseră abia în timpul cinei și pentru care Alexandrescu riscase o masă.

Soția lui Gîrda încercă să-și supravegheze sau să-și domine nurorile și în cazul Monicăi a reușit acest lucru din prima clipă, ea i s-a aservit, se pare, pentru tot restul vieții și e evident, acest lucru o umple de dragoste pe soacra ei mîndră și autoritară; cu Lia — însă — oricît ar încerca să se prefacă aceasta, imitînd-o la un moment dat pe cealaltă care se pare că s-a născut cu instinctul sau foamea aservirii — lucrurile stau cu totul altfel și doamna Pitina a simțit și simte tot timpul acest lucru, deși încearcă să-și ascundă mereu această contrariere de dragul aparenței atît de necesare casei, mai ales împotriva unui ins atît de ipocrit și plin de voință ca Alexandrescu.

Doctorul Gîrda, după masă, e plin de vervă, în felul lui blind și cu un haz aproape pueril ce se potrivește atît de puțin cu figura sa energică și părul alb, aproape impunător, senzație distrusă în fiecare clipă de naivitatea frazelor sale; procurorul îl ascultă pe jumătate absent, cu bunăvoință însă și simpatie autentică, neacoperită, în timp ce Titus, aflat la capătul celălalt al mesei și ridicîndu-se mereu ca să umple paharele cu un vin bun și vechi, freamătă uneori de enervare prost ascunsă împotriva naivității și candorii tatălui său ce îl tratează pe procuror și pe ofițerul venit cu el — veniți parcă să rechiziționeze seara și masa familiei lor — ca pe niște egali, încrezîndu-se în manierele perfecte, nițel demodate ale lui Alexandrescu și în ochii albaștri și în gesturile afectate ale locotenentului.

Lia, soția lui, alături de doctorul Gîrda, e singura membră a familiei care se simte bine, parcă din ce în ce mai bine, dar acest lucru îl observă, se pare doar doamna Pitina, fostul student — și poate viitorul student în drept — o tratează cu o răceală surprinzătoare pe soția sa, sau totul nu e decît un fel al lui, atunci cînd e lume de față. Cel puțin acestea sînt constatările lui Cambrea care vorbește foarte puțin și vrea să observe, să descifreze chiar; cine știe dacă realitatea însă nu e tocmai pe dos, sau nici nu există măcar nici un fel de realitate. Poate tot ce vede locotenentul nu sînt decît amintiri ale propriei sale familii, atît de puternice încît se nasc mereu în jurul lui, a siluetei sale elegante și tăcute, profitînd de cel mai mărut pretext, și poate această familie burgheză din acel orașel în care locuiește singur și retras de cîteva luni e un pretext destul de bun ca să-și retrăiască trecutul. E surprinzător, într-adevăr, cum seamănă uneori între ele, lucruri foarte apropiate!

— ...Locuiam la un internat care se chema „Paszuy-vâr“, adică în ungurește „cetatea fasolii“, un internat condus de călugări minoriți, indivizi autoritari, doctori de Roma, de Göttingen, de Strassbourg, celibatari, îmbrăcați în reverende albe, iar pe ușa refectorului era afișată o listă, mai bine zis un tarif al pedepselor, ha, ha, și ceea ce m-a impresionat atunci era metoda aproape științifică în care era consemnată cea mai mărunță abatere posibilă, ceea ce însemna că preoții se pricepeau foarte bine la psihologie infantilă; nimic nu puteai să faci, nici o năzbîtie, nici o gafă, nici o boroboată, care să nu fie trecută deja acolo, în acel index, și aceasta dădea în primul rînd ideea de claustrare, de închisoare, nu-i așa? Cine vorbea în timpul seminarului, două la palmă, cine nu știa la ora cinci, patru la palmă — pentru o materie, cine nu știa la ora șapte și jumătate, înainte de cină, la aceeași materie, opt la palmă și dimineată, la cinci și jumătate era ascultat din nou și pedeapsa se dubla... cine adormea în timpul seminarului primea două la fund, în fața tuturor, cine era obraznic cu dactorul, zece la fund și interdicție în timpul pauzelor de după-amiază, cine era obraznic doar

cu corepetitorul, nu primea masa de seară, și așa mai departe... și aceste pedepse, atât de bine catalogate erau aplicate în litera lor pentru că corepetitori erau elevi din cursul superior, cei din clasa a V-a ascultau și pedepseau pe cei din clasa întâi, cei dintr-a șasea, pe cei dintr-a doua, iar ductori, deci supraveghetori, erau din clasele șapte și opt ; prim-ductor era totdeauna un octavan, dumnezeul internatului și e evident că un pedagog de meserie ar fi fost înmuiat de rutină sau chiar de bătrînețe, de propriile sale evenimente familiare, sentimentale, fiziologice, cum ar fi îmbătrînirea fizică, sau apariția vreunei boli. Însă elevii superiori erau neobosiți pentru că această preocupare a pedepsei era nouă și forța pe care o dobîndeau asupra noastră, cei mai mici, plină de atracție, aproape fascinantă și noi ne întreceam să le facem o mie de servicii, de la îngrijirea cu religiozitate a vestimentației lor — atunci am învățat să spăl și să calc cămăși, să calc pantaloni, mai bine decît o femeie, să lustruiesc pantofi, pînă la a face ceai, cafea, curse, comisioane, sau zeci de pagini de transcriere monotonă, ca să-i înduplecăm pe corepetitorii și ductorii noștri, de a aplica fără prea mare subiectivitate tariful „de punițiune” și am să-ți mărturisesc că nici unul dintre noi nu era nenorocit, afară de lichele și cei fără de căpătii. Cine ajungea să facă servicii personale ductorilor și mai ales prim-ductorului — care nici nu vorbea cu noi, ființe inferioare — strălucea de fericire ca un soare ! De ce nu eram nenorociți ? În primul rînd pentru că lucrurile erau așa și nu le puteam schimba, ceea ce e o mare consolare și în al doilea rînd pentru că fiecare dintre noi avea să ajungă peste cîțiva ani corepetitor și apoi ductor, poate chiar prim-ductor... eu însumi am fost prim-ductor și, deși eu nu am ajuns decît un doctor de provincie, am întîlnit în viață, odată, un inspector general de minister, altă dată un consilier român al unei mari firme străine, Silviu Proșteanu, un mare domn, iar acum de cîrînd la Timișoara, pe adjunctul ministrului sănătății, toți acești oameni mari care m-au recunoscut, m-au salutat cu

un respect care altora poate că li s-a părut ciudat, care m-ar primi și m-ar servi în orice clipă i-aș căuta, numai pentru că le-am fost prim-ductor și odată demult cînd ei erau mici, neajutorați și confuși așa cum sînt căteii în primele săptămîni după naștere în cuibul lor de paie și de zdrențe, eu străluceam și eram departe și înalt, inaccesibil și frumos ca un Dumnezeu ! E ceva ce nu se poate uita decît cu ajutorul morții, lumea aceea din „cetatea fasolii“ era o lume bine constituită, tiranic și definitiv constituită, odată pentru totdeauna și față de haosul care ne aștepta mai tîrziu, în viață, putea fi chiar regretată, plînsă și, așa cum se întîmplă cu trecutul nostru, înfrumusețată și mințită pe jumătate ! Pe vremea aceea nu existau mofturi cum ar fi vacanța de iarnă și de primăvară, vreau să zic că școala avea astfel de vacanțe, dar deasupra școlii se afla autoritatea teribilă a internatului, condus de acești preoți catolici, docti, celibatari și mărginiți în limitele vocației și destinului lor aspru, care ne erau profesori și la liceu, și odată intrați aici, în toamnă, părinții noștri nu ne revedeau decît vara și se pare că pe vremea aceea și părinții erau mai bărbați, mai puternici pentru că nu-mi amintesc să fi văzut pe cineva plîngînd sau lamentîndu-se de acea lungă absență a noastră. Vara, cînd ajungeam acasă, trebuia să aștept pînă își bea bătrînul cafeaua de dimineată și-și citea „uișagul“, adică ziarul sau „diuarul“ cum spunea el în glumă amintindu-și de cei vechi care în loc de chibrituri ziceau „aprinjoare“ și în loc de mîini ziceau „mînuri“ și în loc de dude ziceau „pomnițe“ sau „pomnișoare“ și atîtea altele, și abia atunci mă observa și fără să mă salute sau să-mi zică vreo frază de bun venit cum se obișnuiește în romanele scrise de autori care nu și-au scos nasul din pernele familiei, îmi cerea cu mîna întinsă, carnetul de note, îl parcurgea cu o mirată indiferență, spunea apoi invariabil „putea fi și mai bun, fătul meu“ și-mi întorcea apoi spatele, mergînd să-și facă plimbarea lui de dimineată prin viile familiei, unde avea legători cu ziua, sau la „moară“, o veche clădire de scînduri, pe jumătate putrede, cu roata

uriasă de palete oprită de decenii, acoperită de mușchi și mătasea broaștei și unde înființase o ghețarie care îi ajungea pe toată vara. În câteva rînduri i-am dus bătrînului carnetul plin numai cu zece și pentru că nu mai putea să-mi spună fraza lui din fiecare an „putea fi și mai bun“, m-a privit cu un fel de ciudă mohorită care a durat câteva zile pentru că îndrăznisem acel act de indisciplină oarecum de a-i refuza dreptul la acea frază care era un atribut al lui, al paternității, și pentru care el îmi plătise internatul și școala pe un an de zile cu bani grei și mai ales cu bani de aur, sunător. E adevărat însă că sub fața sa de posomorită nemulțumire se ascundea mîndria și, cînd nu eram eu de față, toți aflau de acest carnet „eminent“, care „nu putea fi mai bun“. Eu, trebuie s-o spun, nu m-am atins niciodată, nici cu degetul cel mic, de vreunul din cei doi băieți ai mei și la școală i-am predat la o gazdă și nu la internat și cînd, odată, unul dintre profesori a îndrăznit să-i dea o palmă lui Liviu, cel mai mare, am luat trenul și m-am prezentat personal la liceu, dar nu mă mîndresc cu asta și nici nu cred că a fost prea bine. S-a întîmplat așa pentru că noi, generația noastră, am trăit după război și poate asta ne-a muiat, o victorie te poate înmuia, efemina, tatăl meu a trăit toată viața sub unguri și asta l-a ținut drept, mereu aspru și treaz, chiar și cu noi sau mai ales cu noi, cei care trebuia să-l imităm... fiii mei au crescut în libertate națională și asta ne-a înmuiat poate, ne-a învățat cu obiceiuri femeiești, ne-a învățat să nu fim sensibili pentru că sensibili erau și cei bătrîni, ci să *exprimăm* această sensibilitate, ceea ce poate fi frumos, chiar înălțător și exemplar, dar nu bărbătesc. Deasupra acestui tarif „punițiar“ de care ți-am vorbit era scrisă, de mîna, în acea scriere frumoasă care nu se mai găsește astăzi (pentru că atunci caligrafia era o disciplină) următoarea sentință latină, deoarece noi intram de obicei în seminar din refectoriu: *Plenus venter non studet libenter* și aceasta voia să scuze bucătăria într-adevăr sărăcăcioasă, de mînaștire, a internatului. Noi n-am avut atunci, e adevărat, niciodată burta plină, și aceasta tre-

buie luată în sens metaforic deși pe vremea aceea ea ne chinuia în sens direct fizic; eu am început viața cu opt ani mai devreme decât băieții mei — pe care nu i-am dat la internat pentru că voința mea s-a înmuiat poate, sau pentru că natura mea bărbătească era mai efiminită decât a bătrînului meu care a fost într-adevăr un bărbat, din aceia tăcuți, mohoriți și neînduplecați, și, cînd mă mîngîia în treacăt, o dată la un an sau la doi ani, poate, tot trupul meu se cutremura de parcă aș fi fost curentat, fulgerat din senin și ochii mi se umpleau cu apă, căroră femeile le zic lacrimi, sau pur și simplu nu i-am dat la internat pentru că nu mai sînt astfel de internate și cele de astăzi nu sînt nici măcar o caricatură a celui „Paszuyvăr“ pentru că e necesar să cunoști modul, tiparul unui lucru ca să-l poți compromite și carica, dar cine a cunoscut cu adevărat acel model? Internatele de astăzi cu pedagogii lor plătiți — niște absolvenți ratați, plini de vicii — cu directorii lor laici care trăiesc din abuzuri, cu libertățile lor neîngăduite și periculoase! Țin minte...

Astfel sporovăia doctorul Girda, fericit că a găsit pe cineva să-l asculte și Alexandrescu îl asculta într-adevăr, reze-mat de spătarul înalt și drept, din trusoul doamnei Pitina, cu ochii ațintiți asupra celor două femei tinere și frumoase din stînga lui și mai ales urmărind-o pe Lia care nu se mișcase de loc (Monica și doamna Pitina se ridicau uneori și ajutau femeii care servea) stînd aproape rigidă, cu masca facială încremenită și inexpressivă, cu bustul nemișcat, parcă desprins din acele fotografii ovale pe care le făceau fotografiile din jurul anului 1900 în cabinetele lor cu paravane și panouri de pînză pe care erau vopsite fragmente de castele și donjoane, sau o alee și o bancă de marmoră cu un ghiveci uriaș de piatră de care se rezema aparent o astfel de tînără ființă cu pieptul înflorit și rigid, încorsetat ca să pară țeapăn și nefiresc — pentru că acesta era firescul acelor vremi. — cu privirea pierdută într-un punct oarecare, indicat de acel fotograf galant, elastic, în cămașa lui cu dungi și gulere tare,

atît de afabil și de dezinvolt în atelierul lui cu ușă de sticlă pirogravată, pe care scria cu distincție „*Entrée*“.

Într-un anumit punct al povestirii, doamna Pitina îl întrerupse pe doctor, cu o frază uscată și scurtă amintindu-i că vorbește prea mult și că spune lucruri pe care le mai repetase și altă dată și Gîrda se opri brusc, fără să mai adauge nimic, fără să se supere ci, dimpotrivă, zîmbi și ridică paharul și Alexandrescu ciocni cu el, înăbușindu-și un căscat. Titus de mult nu se găsea în jurul mesei, îi lăsase să se descurce singuri cu băutura și se retrase pe fotoliul pe care stătuse și înainte de masă foietînd un volum mare din „*Larousse*“, manipulînd un aparat de radio „*Telefunken*“ de unde se auzeau uneori, în cîte o pauză, acorduri surdinate de jazz ale unui post pe scurte, care fluctua mereu.

— Mă simt bine aici ! — spuse Alexandrescu, mulțumind pentru masă cu o frază înflorită, perfect convențională, la care doamna Pitina dădu înțepată și rece din cap, dar Lia, din toată rigiditatea ei, spre surprinderea procurorului, îi dăruî un zîmbet neașteptat de cald, îmbietor aproape.

— Poate că am fost lipsit de tact acceptînd invitația dumneavoastră atît de amabilă — continuă el, părăind că se adresează doamnei casei, privind-o însă mereu pe Lia — dar n-am putut rezista, trebuie să recunosc... am venit aici pentru o crimă urîtă, și la o mică distanță de aici, într-un birou îngust și murdar de miliție mă așteaptă, încuiat, inculpatul pe care am evitat să-l văd, dar care mă așteaptă și, la orice oră voi pleca de aici, va trebui să-l scol din somn și să-l hărțuiesc deși probabil e nevinovat sau probabil e vinovat... dacă nu m-ar fi așteptat acest Leca, cred că n-aș fi acceptat această seară, dar există probabil în noi, mereu tentația unor mici lașități în fața unui efort de voință sau a unei dureri sau plictiseli de neînălăturat, nu-i așa ? — zîmbi el, privind-o pe Lia și ea, spre surprinderea perfectă a lui, răspunse într-adevăr :

— E adevărat ce spuneți și asta arată că ați descifrat sufletul uman sau o parte din tainele lui !

În fotoliul său, Titus roși brusc pentru fraza soției sale, dar ceilalți, de la masă, rămaseră plăcut impresionați și Alexandrescu care se pregătea să plece, se învioră brusc.

— De ce să ne stricăm această seară plăcută, originală chiar, cu amintirea unei fapte dizgrațioase... se poate numi și așa, întâmplată astăzi ?

Alexandrescu vorbea în aparență pentru toți, dar se adresa numai Liei și ea, deși nu îl privea, avea o satisfacție a figurii și o absență de toate ritualurile mărunte ale familiei — pe care le îndeplineau neconținut celelalte două femei — încît procurorul i se adresa doar ei, privind-o mereu, ca un simplu joc oratoricesc, cînd, cel care vorbește, caută instinctiv în mulțime o figură, o expresie binevoitoare, cîștigată de el de la primele cuvinte și înaintea oricărui argument sau figură de stil și, odată găsită acea ființă, i se adresează mereu, apoi, deși toată acea bunăvoință uneori nu e decît o absență înșelătoare sau o neînțelegere.

— De ce să-mi stric această zi — continuă procurorul și Titus era singurul care-l bănuia de ipocrizie — numai pentru a găsi criminalul ? Dar unde să-l găsești ? E acolo, în biroul ăla stătut, cu miros de gaz, din fostul cazinou al bogătașului ăla, Salomon, și unde acum e localul miliției ? A, ar fi simplu, m-aș duce la el, l-aș lua de guler și ar mărturisi tot ? ! Dar de multe ori, fără să literaturizăm, crima e în aer și criminalul la fel... Singura frază inteligentă care se poate pune vis-à-vis de orice crimă — și în cazul nostru la fel, deși nu e un asasinat, ci doar o tentativă (deși totul nu e decît o formalitate, fierarul nu-și va mai reveni) e vorba de un accident sau e începutul unei serii ? Adeseori, în mod paradoxal, noi, organele anchetatoare trebuie să sperăm într-un criminal de profesie sau patologic, deci într-o serie, astfel, dacă rămîne ideea accidentului, a une icrime unice, riscăm să nu-l depistăm niciodată, sau după atîta vreme, încît... — și Alexandrescu dă din umeri, plictisit că nu poate spune tot ce ar vrea să spună. Într-o serie de acte penale, chiar dacă nu sînt neapărat crime, ucigașul, oricît de expert, se trădează. Dacă ucigașul lui Simona se dă la fund,

— s-ar putea să-l pierdem definitiv sau să-l condamnăm pe acest Leca de care plutonierul Mateiaș e convins că nu are nici o legătură cu... nu-i așa, tovarășe locotenent — se întoarse Alexandrescu aproape cu bruschete spre Cambrea, care îl privește zîmbind, de loc surprins — nu-i așa că plutonierul?... —

Cambrea aplecă încet privirea și Titus, din fotoliul lui, din celălalt capăt al sufrageriei, are un gest de nerăbdare și dispreț pentru aservirea sau despersonalizarea locotenentului.

— Plutonierul — se întoarce cu bunăvoință procurorul spre doctorul Gîrda care s-a ridicat de la locul lui, din stînga sa și stă în picioare, rezemat de soba mare de teracotă, cu un pahar în mînă, ascultîndu-l surizînd, ignorînd se pare nerăbdarea soției sale care nu-l suportă într-o astfel de atitudine degajată, de „bon-viveur“ și mai ales spre Lia care, stînd uimitor de nemișcată în scaunul ei, odată ce socrul ei s-a ridicat, pare mai aproape de procuror și acesta se apleacă chiar, peste scaunul doctorului, gol, de care se reazămă cu brațul, balansîndu-l ușor — plutonierul are o gîndire puțin cam complicată, „literaturizată“ dar are un bun-simț țărănesc care îl salvează în ultima clipă. E, cred eu, cel mai bun om al biroului judiciar raional și, dacă nu face vreo gafă, va urca repede. Dacă nu-l prinde el pe făptașul de astăzi, nu-l mai prinde nimeni!... Nu vă plictisesc? — și Alexandrescu se aplecă ușor spre Lia, ca să-i dea de înțeles că întrebarea se adresa mai ales ei, dar ea rămîne rigidă, de parcă n-ar fi înțeles, în schimb răspunde Titus, cu o ciudată promptitudine, oprind aparatul de radio :

— Dimpotrivă, așteptăm de mai bine de două ore această explicație!...

Alexandrescu dă din umeri, se îndreaptă în scaun și spune, aproape obosit, fără să se întoarcă spre el :

— Nu e nici o explicație, de altfel eu obișnuiesc rar să dau cuiva explicații! E mai mult o confesiune... voiam să spun că ideile bune îți vin uneori departe de locul crimei, cum se zice, sau îți vin doar atunci cînd vrei să uiți totul și să te simți puțin bine, un simplu civil, un individ...

— Dumneavoastră, dacă-mi permiteți — spune Titus, privindu-l cu ochii lui inteligenți și limpezi — vă stă bine numai în civil... ca un laic al crimei ! Sînteți un om de bun gust, de altfel, de prea bun-gust, ca să profesați o meserie care v-ar sta prost ! Dacă v-aș cunoaște mai bine, mi-aș permite, chiar, să mă interesez de numele croitorului dumneavoastră !

Procurorul se întoarce încet spre el, aproape amuzat, și-l privește cu atenție cîteva secunde și în fața ochilor săi reci și pătrunzători, irisul tînarului Gîrda joacă o fracțiune infimă de timp. Buzele sale rămîn însă răsfrînte, amabile și disprețuitoare și toată expresia sa e neclintită într-o infatuare plină de farmec și de ușoară autoironie.

— Trebuie să știi, tată — continuă repede Titus privind în „Larousse“-ul pe care-l ținea încă în brațe — că tovarășul procuror te simpatizează cu adevărat, dar în același timp, nu-și pierde vremea aici ; toată seara asta lungă, toată atmosfera călduță mic-burgheză, istoria ta cu internatul, teoria cu deconectarea domniei-sale, nu sînt decît o formă a unei anchete, mi se pare... de altfel, eu nu-mi permit să-i reproșez nimic, fiecare își face meseria cum poate și e într-adevăr util pentru fabrica de aici, pentru stat, pentru morală în genere și chiar pentru familia noastră, ca făptașul să fie găsit ! Dar de ce trebuie atîta vorbărie pentru asta ? Tovarășul procuror a citit probabil multă literatură rusă din secolul trecut, unde se vorbește la nesfîrșit. Eu o prefer pe cea franceză, *en ce qui me concerne* !

— Se poate să ai dreptate — acceptă Alexandrescu cu același aer de ușoară oboseală — meseria noastră e o robie, fără orar, și, ca și medicii psihiatrii care suspsectează mereu dereglări psihice, un procuror „supsoează“, cum ai zice dumneata, pe toată lumea ! E o simplă obsezie, deformare, inabilitate... — și Alexandrescu, zîmbește din nou, înviorat, deoarece Lia, din scaunul ei, a întors, aproape cu solemnitate, ochii ei mari spre el și el se tulbură o clipă, pentru că nu se aștepta realmente ca privirea ei să fie atît de puternică. Ea și vorbește însă, aproape imediat :

— Eu am citit multe cărți polițiste, n-am asistat însă niciodată la o anchetă...

— Dar, draga mea — o întrerupe Titus vorbind repede și cu o expresie de zeflema fină jucându-i pe față — dar tovarășul Alexandrescu va fi încântat să-ți facă acest neînsemnat serviciu, deși nu știu dacă procedura o permite...

— Cum să nu... replică procurorul — cazul e însă relativ simplu, dar dacă doriți, pot să vă invit împreună, miine dimineată...

— Eu nu, mulțumesc ! — se eschivează Titus — sînt plictisit de anchete, dar dacă Liei îi face plăcere...

Doamna Pitina încrunță reflex sprîncenele, temîndu-se că Lia, chiar și pentru a o irita pe ea, va accepta oferta lui Alexandrescu — dar o aude cu ușurare spunînd :

— Mulțumesc, sînteți foarte amabil, dar... e ceva vulgar în toată această întîmplare, prea brutal și... descoperit, aş zice. Parcă ar fi fapta unui om foarte orgolios sau foarte copilăros, pueril... mă iertați, cred că spun prostii !...

Alexandrescu nu răspunde, încîntarea surprinsă cu care o ascultă e însă elocventă. Cambrea vorbește deodată :

— E derutantă această crimă, într-adevăr, tocmai prin marea ei simplitate. Sau, într-adevăr Leca e vinovatul, așa cum cred toți. Și noi nu facem decît să sofisticăm inutil... deși nu e nimic inutil, în raionul nostru s-au săvîrșit numai anul ăsta, trei mari erori judiciare !

Procurorul se întoarce brusc spre el și-l privește cu o mirare care-l îngheață pe Cambrea și toată lumea înțelege că locotenentul a vorbit prea mult.

— Nu vom spune nimănui ! — spune repede Titus, mișcîndu-se cu satisfacție în fotoliul său în care stă așezat ca un adolescent cu ambele picioare ridicate pe brațul de piele brună, veche, decolorată — vă promitem !

Alexandrescu și-a revenit repede, dă din umeri la tonul de zeflema fericită a studentului.

— Nu e un secret prea mare, dar e totuși un secret ! În sfîrșit, justiția nu se poate separa de eroare, în afară

de cea care se face în infern, unde judecă semizeii, ca Minos și Radamante !

— Oho ! — spune Titus cu sinceră admirație — chiar dacă vom fi victimele justiției, consolarea noastră va fi că instanța e cultă !

— Nu se poate să discutăm despre altceva ? — întrebă doamna Pitina, vorbind uscat, servind cafelele, ajutată de bucătăreasă, o femeie slabă, cu brațele noduroase, care pare teribil de neîndemînată sau e doar intimidată — de azi-dimineață, toată lumea vorbește numai despre acest lucru...

— Dar de ce ? — spune cealaltă noră a ei, Monica, și vocea ei e la fel de ștearsă și de lîncedă ca și întreaga ei vitalitate — e foarte interesant. Aveți și un ciine lup ? — îl întrebă ea pe locotenent.

— Da — răspunde acesta — există doi aici, la secție, amîndoi foarte bine dresați. Urmele nu duc însă mai departe de poarta uzinei, ceea ce e destul de ciudat... de parcă făptașul s-ar fi ridicat brusc la cer !

— Sau s-ar fi urcat pe o bicicletă ! — spune cu ironie Titus.

— Da, e adevărat ! — se întoarce locotenentul, aproape surprins spre student — m-am gîndit și eu la acest lucru.

„Minte ! — gîndește Titus — nu s-a gîndit de fel“.

Paul coborî întristat malul gîrlei și răceala apei nu reuși să-i alunge îngîndurarea; era nefericit într-un fel că nu reușise încă s-o regăsească pe femeia în negru. Silueta aceea subțire pe care o zărise în treacăt și care locuia împreună cu el, undeva între niște pereți apropiați poate. Ceva romantic care trăia în el, neștiut, nesilabisit, teama aceea de mulțimea și mai ales de diversitatea oamenilor se revolta împotriva faptului că o ființă atît de aparte cum simțea el că era femeia în doliu, era lăsată în voia întîmplării unor cunoștințe oarecare, a unui noroc sau ghinion întîmplător, unor zile sau chiar anotimpuri instabile. Ea — gîndea Paul — trebuie înconjurată cu un aer în care s-ar fi asfixiat toți cei care nu făceau parte din mica ei familie... din familia celor curați, celor neștiutori și care trebuie să rămînă pe veci neștiutori, ignorînd murdăria și animalitatea din om, și Paul dorea aproape cu ardoare să existe un asemenea aer ca un bandaj nevăzut, pentru că el își închipuia că face parte din această restrînsă familie, el nu era în stare să urască, și, încă o dată, mila pe care i-o provocase omul acela, Gașpar, era o dovadă, și această neputință a lui trebuia să devină o calitate, o forță lîngă o asemenea femeie. Ea trebuia să fie a lui — gîndea el privindu-și cu miopie parcă, cu o atenție imbecilizată, picioarele sale mari și albe în apa repede, narcotică, a rîului — dar nu în felul brutal în care un bărbat ia și supune o femeie, încovoind-o gemînd, cu violență și animalitate oarbă, triumfătoare, ci el trebuia s-o posede la semnul ei, sub obsesia și dominația ei, totul nu trebuia să fie decît o convenție, în care ea îi ordona și el asculta fericit. El nu va fi niciodată brutal pentru că nu putea să fie, dar această neputință va fi un farmec al lui, de neînvins și în această grație indefinită, ea va recunoaște nu atît un bărbat — poate el nici nu este un bărbat — ci *bărbatul ei*, predestinat, care s-o supună

doar formal, lăsându-se mereu supus, rob, și ea îl va iubi pentru grația lui pe care și ea o are din naștere, acea grație și miopie a sexului, în care erau rude.

Întorcându-se de la riu, mergînd desculț prin praful drumului, cu sandalele sale vechi în mînă, el umbla ca un orb, cu privirea ridicată, cu gîtul puțin răsucit, cu picioarele înfricoșate și nătingi, cu o absență totală din pietre, din copaci, din praful pe care îl răscolea încet și neștiutor, pentru că vedea mereu pe un ecran surprinzător de real, imagini care se derulau încet, un ecran sau o înscenare ideală care revenea mereu la un același punct, ca un consens, în care toate formele posibile, de neimaginat, încremeneau în aceeași fotografie, rîvnită, atît de materială încît întuneca toată acea grosolană risipă de materie, de concret și pipăibil, din jurul său.

Reîntorcîndu-se la baracă, spre surprinderea sa, îl găsi acolo pe Gașpar și culmea, gata instalat într-un pat la etaj, vecin cu al său, lipit de al său, în așa fel încît noaptea, adeseori, ei se vor atinge prin somn, se vor mîngîia sau lovi prin somn. Era așezat turcește peste pătura întinsă bine și-și cîrpea cu îndemînare o cămașă, neridicînd măcar ochii cînd Paul se așeză lingă el, deși, probabil că îl zărise imediat. Era gol și avea un corp deosebit de puternic, mijlocul îi era atît de subțire, fiecare mișcare trăda un animal atît de tînăr și de agil care locuia în trupul lui omenesc încît Paul își dădu brusc seama că omul era cu douăzeci de ani mai tînăr decît crezuse el, acolo în pădure, era poate chiar de vîrsta lui. De ce i se păruse lui atît de bătrîn ? Poate pentru că demult de tot, dinainte de naștere chiar, ei făceau parte din altă familie, ca două făpturi care se oglindesc în același ocean, mergînd pe două țărături diferite ca și cum ar umbla pe două turnuri diferite, căci apa nu e un fel de aer mai cu trecut ? Și doar acolo jos, la mii de metri adîncime, în fundul „aerului“, picioarele lor se sprijină pe același sol, picioarele acelor turnuri pe care umblă se întîlnesc pipăind orbește cu antenele lor uriașe de lut. Paul e convins — urmărindu-l cu o curiozitate neînfrînată pe celăalt în cele mai mărunte și triviale gesturi, cu invidie aproape

și o admirație care se ascundea cu greutate — e convins că și primul țipăt pe care l-au scos fiecare, zăpăciți de lumină ca de o neconținută explozie nucleară, a fost deja neasemănătoare, celălalt, Gașpar, deși s-ar fi putut să se nască în același ceas cu el, era deja cu mult mai potrivit pentru naștere, cu mult mai sigur de dreptul pe care îl avea de a profita de respirație și de degete, cu mult mai obraznic cu propriul său destin.

Un geamantan era așezat la picioarele patului, tot un geamantan vechi și Paul ar fi vrut să-l întrebe de unde găsisse el un magazin care vindea geamantane învechite, era un geamantan ieftin, din carton ca și celălalt pe care se răzbunase Paul, cu colțuri protectoare de tablă și cu un mîner bun, de astă dată, din piele triplă, bine cusută la mașină, fără nici urmă de întăritură de sîrmă cum avusesse celălalt.

„Uneori e rentabil să-ți cumperi un alt geamantan — gîndi Paul — doar pentru avantajul unui mîner bun, necîrpit !“ — și, de cîteva ori deschise gura ca să-l întrebe cîte ceva pe omul de lîngă el care se concentrase în întregime asupra trebii pe care o făcea, dacă nu și-ar fi adus aminte la timp că celuilalt nu-i prea plăcea pălăvrăgeala. Spre surprinderea sa, Gașpar, taciturnul, vorbi primul, fără să se întoarcă însă, de parcă ar fi vorbit cu cămașa sa căruia îi cosea niște nasturi :

— Ziceai că stai în oraș, la o văduvă ? Nu ți-e rușine, mincinosule, netrebnicule ?

Paul rămase cu gura căscată, nu atît pentru cele ce auzea, cît pentru modul liniștit în care vorbea celălalt și după ce Gașpar tăcu, felul în care el sta nepăsător cu spatele, fața lui frumoasă, bărbătească, aplecată deasupra mîinilor sale îndemînatice (o față liniștită, absentă), îl făceau pe Paul să se îndoiască tot mai mult că într-adevăr omul vorbise și fu cît p-aci să-l roage să mai repete fraza ca să se convingă că fusese adevărată. Nu-l atinseră epitetele jignitoare — Paul, de altfel, nu era supărăcios — ci mai mult se bucură că Gașpar vorbise, îi vorbise și el putea să-i răspundă.

— Păi am locuit în oraș — se precipită el, înclinându-se spre spatele indiferent al celuilalt — dar aici e mai aproape de lucru și... — tăcu însă deodată, simțind disprețul lui Gașpar care nu credea un cuvânt, era evident. Atunci se precipită și schimbă subiectul, dădu amănunte despre cele ce se întâmplau în baracă, vorbi de tânărul Secoșan care era atât de brutal și de puternic încît era spaima tuturor, de unul Mitrofanovici care îi era un fel de aghiotant, un individ mărunț și roșcovan, cu dinți urîți, de care lumea se ferea pentru că se zicea că fura ; de un săpător căruia nu i se cunoștea numele adevărat și cu toții îi ziceau „Capră“ și care era de tot hazul pentru că purta obiecte de lenjerie feminină și, deoarece se știa observat cînd se dezbrăca sau se schimba, umbla cîte o zi întreagă cu un sutien vechi, găurit, murdar, prins în dreptul pieptului, pe care toată lumea din jur îl descoperea apoi cu hohote mari, asurzitoare, de ris cînd, obosit și transpirat tot de ziua lungă de muncă, sub arșiță sau ploaie, își scotea cămașa sa peticită. Că purta chiloți de damă de toate sorturile și culorile era deja un fapt ultracunoscut, așa spunea Paul : „ultracunoscut.“

Vorbi apoi de Krinitzki care era cel mai puternic, dar și cel mai blînd om, cel care împărțea tuturor țigări deși el nu fuma, nu lovise niciodată pe nimeni, nici nu drăcuise măcar pe cineva, care-și împărțea hainele de protecție celor care-și trimiteau salopetele acasă, la familie și de învățăceii săi, de un fost luptător de circ, pe nume Onae, care se zicea că făcuse o crimă, omorîse o fetiță de 11 ani în pădure, deși nu fusese dovedit, de Miloia, omul care avea un craniu atât de țuguat pe care și-l tundeau parcă dinadins pînă la piele ca să se supună batjocurii celorlalți și era cel mai caraghios dintre toți prozelii lui Krinitzki pentru că avea un glas atât de subțirătec și feminin și roșea atât de repede, încît nu putea minți în nici un fel, la cea mai mică minciună era prins imediat de către omul cel mai neîndemînatec cu putință. Dacă el însuși, Paul, îl prinsese de cîteva ori cînd Miloia încercase să-l convingă că, doar cu puțină vreme înainte, el fusese preot, preot romano-catolic excomunicat din pricina unei

istorii cu o femeie care venea mereu la spovedanie și îi povestea fapte atât de nerușinate încît erau cu siguranță inventate pe jumătate, dacă nu chiar trăite cu adevărat ?! Apoi, mai era unul din oamenii lui Krinitzki, Mihuți, care avea numai două degete la mîna stîngă și care era un fost pușcăriaș, „un pușcăriaș cu adevărat !“ spunea Paul, aproape cu admirație. Acest Mihuți era, alături de Miloia cel mai fanatic ucenic al lui Krinitzki și, despre el se spunea că, la miezul nopții — în anumite nopți, se înțelege — mergea împreună cu Krinitzki la rîu și acolo îi spăla uriașului picioarele și acesta rostea o scurtă rugăciune și îl binecuvînta deasupra capului. Dacă nu i-ar fi fost teamă de reacțiile neașteptate și grosolane ale lui Gașpar, Paul ar fi mărturisit că el însuși a fost de față într-una din aceste nopți, ascuns pe după niște pomi, pe malul apei, dîrdîind de frică, împreună cu încă cîțiva derbedei de acolo din dormitor.

Povesti apoi despre unul, Racolțea, un fost aviator și puțin într-o ureche deși nu observai totdeauna acest lucru sau nebunia lui nu era aceeași și apoi despre un țigan, Dilică, care fura păsări de prin vecini, de prin curțile oamenilor și le mîncă cu cine se nimerea — era un ins foarte larg la suflet și dornic de prieteni dezinteresați ! — și pe care îl apărau cu toții atunci cînd veneau păgubașii în dormitor sau chiar la conducerea uzinei să-l reclame. Dar Petcu, cel mai elegant lucrător din baracă ! El nici nu se intitula lucrător, ci „funcționar“ și spunea că înghite praful din turnătorie doar pentru că era bolnav de nervi, ceva moștenit din familie, doctorii îi recomandaseră muncă manuală. Avea într-adevăr multe obiecte care puteau aparține unui funcționar : batiste curate, călcate mereu — nu se știa cine i le călca — o trusă de manichiură, o cutie de plastic cu scobitori pe care le purta totdeauna la el, un stilou cu peniță de aur, cravate de mătase noi, cu etichetă, chiar și cărți de vizită pe care le arăta oricui n-ar fi crezut. Acest Petcu, povestea Paul, era singurul lui prieten, împreună au petrecut cîteva ceasuri pe care nu numai că nu le-ar fi putut împărtăși cu oricine, dar pe care nici măcar nu le-ar fi putut înțelege oricine.

Petcu făcea parte dintr-o familie „aparte“ și el ajunsese numai dintr-o nenorocire aici, printre huidume și muhale. Făcuse doi ani de facultate, la Drept, în București și fusese logodit cu fiica unui profesor universitar, o fată care știa șase limbi la perfecție ! Încercase însă să treacă granița — tatăl său depusese pentru el la o bancă din Franța imediat după război cîteva zeci de mii de franci-aur — și fusese prins la frontieră, sfișiat de cîinii grănicerilor, bătut cu cravașa o noapte întreagă, și-apoi trimis la închisoare, la Gherla, apoi la Caransebeș, de unde, apoi, expediat aici la muncă, neavînd voie timp de trei ani să părăsească regiunea. Avea însă un viitor strălucit !

Așa cum Petcu era cel mai elegant, Ștefanovici era cel mai frumos, pentru că el nu muncea decît rar, trei-patru zile pe săptămînă, deoarece se lăsa întreținut de femei ! Nimeni n-ar fi bănuît, spunea Paul cu o exaltare neînfrînată — cît de pătimașe erau femeile aici, în acest orașel pierdut în creierii munților ! Dovada cea mai elocventă era Ștefanovici care trăia cu mai multe femei în același timp și una dintre ele — Paul o știa, îi fusese arătată ! — era într-adevăr o doamnă. Era soția unui tehnician dentar și deseori se pierdea cu negriciosul Ștefanovici prin lanurile de porumb care erau atît de întinse prin apropiere. Și apoi mai era o alta, la care dormea adeseori, o femeie divorțată, mai puțin distinsă, care avea toți dinții din față puși, dar care gătea se pare ireproșabil și îl spăla pe picioare, pe tot trupul și uneori chiar și pe cap cu o soluție de lămîie. Inconvenientul era că această femeie pe care o chema Eliza avea un băiat la liceu, la O. și în fiecare sîmbătă și duminica acesta venea acasă și atunci Ștefanovici trebuia să spele putina. Altfel se înțelegea foarte bine cu femeia, și păstra această săptămînală alungare a lui din culcușul ei cu înțelepciune ca un foarte nimerit motiv pentru o viitoare despărțire. Ceea ce era cu adevărat impresionant la Ștefanovici era că nu se mulțumea cu aceste două femei ci, nu totdeauna e drept, întreținea cîte o legătură cu vreo fetișcană pînă în douăzeci de ani, de preferință elevă la liceul din localitate și,

uneori, totul se reducea la o nevinovată idilă, Ștefanovici era doar foarte ambițios și voia să ocolească pușcăria sau să ajungă cât mai târziu acolo. Ultima sa „fetiță“ fusese fiica directorului adjunct Cărăbaș, o fată înaltă, slăbănoagă, cu mâinile și picioarele mari care într-adevăr n-avea nici o „atracție“, dar care îl incita pe Ștefanovici doar pentru că era fiica tatălui ei. O adusese odată și în dormitor ca să se convingă toată lumea și o pusese pe fată să povestească cum umblă tatăl ei toată ziua în izmene prin casă și despre felul în care o scuipă pe maică-sa în obraz ca un cioban, când se ceartă. Odată, din furie și răzbunare, ea nu se șterse pe față și alergă în felul acesta la părinții ei — ea era din Nădrag — ca să se plîngă. Oamenii rîseră, dar apoi îi porunciră să n-o mai aducă niciodată pe fată acolo ca să nu pătească cu toții cine știe ce. Ștefanovici, cu cîteva săptămîni mai târziu povestea, rîzînd, că abia izbutise să scape de elevă care voia neapărat să-i dăruiască lui fetia. Altfel, ar mai fi stat împreună cu ea, era foarte ascultătoare și, pe deasupra afla multe lucruri care se petreceau „printre cei mari.“

Mai era acolo un bătrînel cu un nume ciudat, îl chema Tavițian Pavic, lucra la un serviciu ușor, la ambalare, dar ocupația sa mai importantă era că făcea pe cămătarul nu numai al dormitoarelor, ci și al tuturor lucrătorilor din uzină care aveau nevoie nu de bani, bani nu împrumuta niciodată „din principiu“, ci obiecte de îmbrăcăminte, chiar costume întregi, cărți interzise (Paul înțelegea cărți pornografice sau polițiste) și unora chiar și ceasuri de mînă și cămăși de mătase. Lucrurile mai de preț le ținea în oraș la o femeie de încredere, o bătrînă, cu care se spunea că și trăia ca să-i moștenească casa. Uneori era furat, adică cel căruia îi împrumuta vreun obiect pleca din localitate fără să-l anunțe, dar niciodată nu denunța pe nimeni. Prețurile pe care le lua erau mici, uneori nici nu lua vreun ban și toată lumea spunea că Tavițian Pavic vrea să ispășească un păcat grav făcut cu multă vreme înainte ; era vorba de o fată a lui care se sinucise pentru că trăise împreună cu tatăl ei, adică cu

el, dar nu se omorî decît în clipa cînd se îndrăgosti de un băiat și acesta află totul...

(Peste cîteva zile Gașpar avea să afle că lucrătorul numit „Capră“ exista, dar nu purta și nu purtase vreodată dedesubturi femeiești, că Ștefanovici era un biet muncitor care locuia în orășel și era însurat și avea trei copii, trei fete mari, Miloia nu fusese niciodată preot catolic, iar Tavițian Pavic nici nu exista, era un nume inventat).

În tot acest fluviu de cuvinte, Gașpar se întoarce brusc spre el — e deja gata îmbrăcat pentru plecare — și-l întreabă :

— Cui i-ai povestit că ne-am întîlnit în marginea pădurii, ieri dimineață ?

— Cui ? — întreabă zăpăcit Paul, întrerupt în mijlocul unei fraze întortocheate — cui să-i spun ? La nimeni...

— Dacă te prind că deschizi gura, te bat pînă îți pierzi răsuflarea, ai înțeles ? !

Paul dădu din cap, jignit și celălalt se coborî din pat, cu o singură mișcare și, după ce stătu cîteva minute de vorbă jos cu un bătrîn, foarte murdar, pe care Paul nu-l cunoștea, ieși pe ușă. Abia acum observă Paul că Gașpar era foarte bine îmbrăcat, de nerecunoscut : își aruncase haina aceea boțită de velur, pantalonii șlefuiți de doc și purta acum o cămașă albă cu cravată. Doar pantofii aceia foarte noi îi avea încă în picioare.

După ce plecă Gașpar, Paul se dădu jos din pat și vru să se ia după el, ca să afle unde merge, dar, cînd să iasă pe ușă se auzi strigat încet, de o voce subțire, și cînd se întoarce, îl zări lîngă el pe Miloia care îi era foarte simpatic lui Paul, în ciuda craniului său ascuțit și tuns și a mustății sale lungi, negre, ascuțite, pentru că era atît de timid, femeiesc de sensibil, atît de ușor de intimidat încă în prezența lui, adolescentul Paul se simțea și el stăpîn pe sine însuși și disprețuitor de toate fleacurile care îl făcuseră să sufere altă dată ; acest Miloia, ucenic umil al lui Krinitzki era, se părea mai neajutorat și mai slab decît Paul și poate de aceea se refugia cu atîta putere lîngă puternicul Krinitzki și mai ales lîngă învățătura sa, unde slăbiciunea era o virtute, o forță chiar.

— Vrei să pleci, Paul ? — îl întrebă Miloia, atingându-i cu sfială mîneca bluzei vechi pe care o purta.

— Nu ! — minți Paul, ca de obicei cînd era luat prin surprindere — voiam să ies pînă afară !...

— Bine ! — spune cu îngăduință Miloia — du-te că te aștept. Vreau să stăm puțin de vorbă, dacă nu te superi...

Paul ieși afară din dormitor, furios pe mica sa lașitate și mai ales de minciuna sa penibilă, ocoli clădirea de scînduri și se întoarse înăuntru. Miloia îl așteaptă în același loc unde îl lăsase și tînărul era convins că nu se mișcase de acolo un centimetru ; cum îl zări, zîmbi cu toată fața de parcă ar fi revăzut un frate și, deși pe Paul îl supăra în deobște fătărnicia, îl muia acum căldura cu care îl primea acest om străin și mai ales atenția pe care i-o dădea, aici, unde trecea aproape nebăgat în seamă de parcă cu toții i-ar fi intuit, deodată și pînă la fund, firea lui feminină, moale, emotivitatea lui atît de instabilă, lipsa lui de trecut, minciunile sale colorate care ieșeau ca niște animale lungi și grațioase, fără voia sa, din creierul lui înfierbîntat, incapacitatea sa aproape bolnăvicioasă de a urî, tocmai pentru că nu avea memorie.

Miloia îl duse pînă la patul lui, ținut într-o mare curățenie, îl invită să șadă și îi întinse o pungă de bomboane ieftine, din miere, îmbiindu-l să se servească și Paul luă deși de mic nu putea suferi mierea de albine, apoi trebui să ia și niște biscuiți, foarte vechi, pe jumătate pulverizați de cînd stăteau în punga aceea mare și grosolană, de băcănie. Pentru că Miloia era atît de cald și de dezarmat, Paul simți nevoia să fie răutăcios și spuse :

— Vrei să-mi cumperi sufletul cu bomboane și biscuiți din anul trecut, baci Miloia ?

Miloia zîmbi și se roși tot pe frunte, aplecă o clipă privirea, apoi spuse, atît de încet încît Paul trebui să se aplece ca să deslușească bine toate cuvintele :

— Cum aș putea îndrăzni așa ceva ? Dumneata crezi că Domnului poți să i te arăți oricum ? Mai bine departe

de el și orb, decît să te apropii de cuvîntul lui în haine de împrumut, mincinoase...

Lui Paul îi venea să pufnească în rîs văzînd cît de bine își însușise Miloia limbajul maestrului său. Plecă ochii, ca să nu se trădeze și spuse :

— Am glumit, și eu am fost în biserică și... dar credința...

— De ce să vorbim de credință ? — întrebă Miloia vrînd să schimbe discuția, simțind că celălalt nu se simte la îndemînă și Paul rămase surprins de delicatețea sa — voiam să stăm de vorbă, să ne împrietenim, am văzut că ești cam singuratic aici...

Paul se înroși el de data asta pentru că Miloia îi propunea protecția și asta, probabil, în urma unui incident care se petrecuse cu două dimineți în urmă, sau, nu, chiar dimineața trecută, și la care celălalt fusese martor : venind de afară din curte, de la fîntînă unde oamenii amenajaseră un fel de stropitoare sub care se spălau dimineața în aer liber, vara și iarna, cu prosopul într-o mină și săpunul său mare, de rufe, în cealaltă mină, Mitrofanovici, prietenul lui Secoșan și instigat probabil de acesta, îl așteptase lîngă ușă, îl opri sub un pretext mărunț și apoi, într-o clipă de neatenție, îi smulse cămașa de noapte, lungă și prea largă pentru umerii înguști ai lui Paul, o cămașă țesută din fir gros, în casă, și toată lumea se strîmba de rîs văzîndu-l pe tinerelul sfios în puța goală, roșu tot de groază, încercînd să-și recîștige cămașa pe care Mitrofanovici i-o flutura prin fața ochilor așa cum își mișcă toreadorul capă sa roșie prin fața unui taur furios numai că aici era vorba de un veșnic adolescent, cu pielea sclipitor de albă, orbit de spaimă și neînțelegere. În cele din urmă, Paul renunță și fugi să se ascundă în patul lui de sus, de la „cucurigu“, și în trecere, cineva pe care nu-l descoperi niciodată, îl lovi de două ori cu cureaua, nu prea tare, dar cureaua fiind foarte subțire i se înfipse în carne. Cînd disperat, se trînti în pat, învelindu-se cu cearceaful și acoperindu-și fața cu mîinile ca să nu se vadă ce slab e și că avea deja ochii uzi, altcineva — sau era același cu cureaua — îi trecu peste față, în sus și în jos,

o bidinea plină de vopsea, care îi arse buzele și ochii și care stîrni o furtună de rîsete, pentru că era acum foarte caraghios.

Probabil la asta făcea aluzie cu atîta delicatețe Miloia : „...am văzut că ești singuratec aici !...“, crezînd probabil că Paul trebuie să urască pe toată lumea din dormitor. Nu era însă adevărat, supărarea lui trăi doar cît ținu și dimineața. Apoi el începu să uite încet pentru că începu să le găsească scuze celor care fuseseră cruți și copilăroși cu el și, într-adevăr, spre seară, toată lumea părea că uitase incidentul de dimineață și în jur nu erau decît figuri indifferente, preocupate de lucruri brutale, foarte departe de destinul lui mărunț.

— Eu nu sînt supărat pe nimeni ! — spuse Paul și apoi se enervă imediat că gîndise cu voce tare, dar continuă pentru că începuse — cînd eram mic voiam să mă angajez la un circ ! Acolo ar fi rîs ceilalți în fiecare seară de mine și încă pe bani !

— Da — spuse Miloia, privindu-l cu voioșie — viața asta e un fel de circ ! Dar e bine că nu porți pică nimă-nui... oamenii nu sînt răi, puțini sînt răi ! Ei sînt copilăroși și cruți, ca și copiii ! Dar uită repede și... chiar cred — asta mi-a spus-o băicuțu (era Krinitzki) că după ce ți-au făcut un rău oarecare pe care nu te-ai răzbunat, oamenii ți se simt îndatorați și îi cîștigi la tine, în felul acesta, nemaivorbind că te faci plăcut Domnului... așa, că și ție, oamenii acuma, eu cred că îți sînt îndatorați !

Miloia vorbea cu blîndețe și timiditate, ca de obicei, dar nu putu ascunde prea bine satisfacția că putuse strecura în discuție și repeta atît de potrivit ideea maestrului său. Paul, care îl privea cu atenție, observă că la mîna stîngă, unghia degetului inelar avea ceva deosebit și pentru acest lucru Miloia o și ascundea, după degetul cel mare, gros, cenușiu de fontă și Paul privi cu atîta în-căpăținare în acel loc ca să vadă deslușit despre ce era vorba, în timp ce Miloia vorbea încă, pînă cînd, la un gest mai pripit al celuiilalt, i se mișcă inelarul și atunci el zări unghia în întregime descoperită : nu era o unghie, ci aproape o gheară de animal, tăioasă și arcuită ca o gheară

de vultur, acoperind toată carnea de la capătul degetului, strivind-o și lățind-o. Miloia îi surprinse privirea ațintită pe degetul său și se fistici tot, ca un copil și lui Paul îi fu rușine că se uitase așa pe față și îl jignise pe acel om atât de îndatoritor, arătându-i că i-a observat deja aceea măruntă infirmitate.

Miloia se opri brusc din ce povestea, își ascunse repede mîna — aproape se ascunse ea singură, ca un animal surprins afară din vizuină — apoi amintindu-și probabil de Krinitzki, se înfrînse, deschise pumnul și îi arătă degetul lui Paul :

— E ceva din naștere ! — spuse el cu simplitate — ți-e silă ?

— Nu-nu ! — făcu Paul mișcîndu-și cu putere capul la stînga și la dreapta — cum o să-mi fie ? N-am vrut să...

Miloia îl privi însă în ochi cu atîta blîndă voioșie, încît tinerelul se împiedecă în propria sa frază și o clipă, fu el cel slab și deconcertat.

— Știi că băicuțu' doarme în fiecare noapte cu un lanț subțire înnodat pe după piept ? — îi spuse Miloia, șoptit, de parcă Krinitzki ar fi putut să-i audă.

— Da ? — întrebă el fără rost și o clipă i se păru mai puțin caraghioasă povestea pe care i-o spusese lui Gașpar în legătură cu Mihuți și spălatul picioarelor la miezul-noptii.

— E un om sfînt ! întări Miloia — nu drăcuiește nici în gînd, nu ridică mîna nici cînd e lovit...

— Dar cine ar îndrăzni să-l lovească ? — spuse Paul cu dispreț.

— Îl vor lovi ! — spuse Miloia cu o ciudată convingere — se tem de el și-l urăsc și-l vor lovi ! Nu e departe ziua...

— Dar cine să urască un om care face bine, care nu are cu nimeni nimica...

— Pe tine oamenii te iubesc — spuse Miloia, ațîțat ușor — îți rup cămașa, te feștesc peste ochi... te și lovesc, ca pe copii, dar nu te urăsc, pentru că ești blînd și nevino-vat ca o pasăre, pentru că ești mai slab decît ei, de asta te iubesc ! Băicuțu e însă un om tare, mai tare decît toți

cei de aici la un loc și asta ei nu pot suferi... Și nu că e puternic și are pumnul virtos, nu pentru că i-ar împrăstia numai cu răsuflarea... nu, aceasta oamenii uneori mai iartă pentru că tăria trupului e slabă și trecătoare... nu, ei îl urăsc și o să-l omoare pentru că îi întrece în bunătatea inimii... în puterea lui mare care i-a dat-o Domnul de a-și înfrîna pornirile trupului său, de a-l supune și umili ! Lupta lui cea mare nu e cu ei, ci cu trupul său pe care îl supune neîncetat și de care se teme ca de diavol ! Noi ceilalți și mai ales „ei“ (cînd spuse „ei“ ochii lui Miloia se aprinseră o clipă de ură și Paul rămase uimit decît îl iubea pe Kri-nitzki) sîntem biruiți prea des de acest trup nevrednic și vremelnic, care nu e decît o pedeapsă și un canon... Dar nu vreau să-ți vorbesc despre asta ! — se reculese el — dacă ai să vrei, mai tîrziu, din proprie aplecare... nu vrei să stai de vorbă cu băicuțu ? — făcu el deodată și, luat prin surprindere, Paul se înroși și minți ca de obicei, spunînd :

— Da, cum să nu... mai de mult chiar eu aș fi vrut să...

Miloia se ridică și Paul făcu la fel, crezînd că celălat îl va duce imediat să-l prezinte învățătorului său, care nu se afla în dormitor în clipa aceea, dar Miloia îl apăsă cu mîna, blind, pe umeri și-i spuse, cu voioșie caldă în privire :

— Încă nu se poate, băicuțu citește acum și nu poate fi supărat, dar dacă mai stai pe aici te va cunoaște... chiar el mi-a spus că pot să te aduc !... și plecă, lăsîndu-l pe Paul așezat pe propriul său pat, umblînd cu privirea aplecată și cu vîrfurile picioarelor înlăuntru.

„De ce nu se duc oamenii ăștia la mînăstire ?“ — se pomeni gîndind Paul, dar își regretă imediat răutatea în care nu se deosebea prea mult de a vlăjganului de Secoșan și de sluga sa, Mitrofanovici, doi inși de care se temea tot dormitorul și care puseseră la cale multe rele. De altfel, își aduse aminte numaidecît că felul în care citeau ei Biblia și Noul Testament se deosebea de orice biserică oficială și tocmai asta era mîndria lor : curățenia cu care citeau Cartea Sfîntă, fără nici o prejudecată și fără nici un folos.

Peste un timp, vreo jumătate de oră, Paul stătea în picioare lângă scăunelul pe care Dan, liceanul, trîntea cărțile împreună cu prietenul său, un ucenic, care lucra la atelierul de reparații, pe care îl chema Gherga, Tică Gherga. Cei doi, profund preocupați de joc nici nu băgau în seamă prezența lui Paul, care era mai în vîrstă decît ei, dar care participa la emoțiile jocului lor cu o patimă, neînfrînată, sărind de pe un picior pe altul, strigînd uneori de surpriză sau de încîntare, comentînd cu voce tare, făcînd aluzie la tot felul de întîmplări necunoscute pe care nu le înțelegea și nici nu le asculta nimeni, încît el părea adolescentul, iar cei doi, care trînteau cu un plescăit uniform cărțile soioase pe scăunelul vopsit în verde, doi inși înăspriți și blazați de o viață lungă, infernală. Din cînd în cînd unul din cei doi, Dan sau celălalt, Gherga, un ins mărunț de stat, cu fața plină de coșuri mari agresive, și părul negru, sclipitor, ridica privirea uimită spre cel care stătea în picioare lângă ei și trăia cu atîta zgomot emoțiile lor ascunse și atunci, Paul, deși mai în vîrstă decît amîndoi, se pierdea, se înroșea de teama absurdă că spusese sau făcuse ceva ce nu se cădea, supărînd pe jucători. Cei doi îl disprețuiau prea mult însă și erau prea prinși de joc ca să cheltuiască măcar o vorbă pe el. Și astfel, jocul continua cu plescăiturile sale insuportabile și Paul se ambala din nou, sărind de pe un picior pe altul, chicotînd, cu mîinile în șolduri, mișcîndu-și în toate părțile capul, pe gîtul lui subțire, de femeie.

În dormitor intră cu pas rar Krinitzki însoțit de Miloia și se opri lângă cei doi care își continuau jocul, nepăsători. Paul, crezînd că uriașul îl caută pe el, se depărtă de jucători, apropiindu-se de patul lui Miloia. Dar nici Krinitzki și nici Miloia nu-l priveră, ci oprindu-se amîndoi pe locul pe care stătuse el, păreau că vor să urmărească jocul la rîndul lor,

Krinitzki urmări în tăcere, un minut jocul, apoi cum nici unul din cei doi nu ridica privirea, ignorându-i perfect prezența, el își lăsă una din mâinile sale mari, bătătorite de lucru, pe umărul liceanului, spunându-i cu voce coborită, șoptită aproape :

— Vreau să-ți vorbesc ceva, băiatule, dacă nu te superi !

— Mie ? — întrebă liceanul, încrețindu-și fața sa plină de pistrui — ce să-mi vorbești mie ?

— Vreau să te întreb ceva — insistă cu blindețe Krinitzki — haide pînă afară cu mine, două clipe.

Dan tăcu un timp, de parcă n-ar fi auzit, continuînd să facă jocul, apoi spuse, cu grosolănie :

— N-am timp acum, nu vezi, ce mă bați la cap ? N-am ce vorbi cu dumneata...

Krinitzki nu zise nimic, numai respirația i se îngreună și nările începură să-i palpitate.

— Nu ți-e rușine — spuse Miloia, care stătea lîngă Krinitzki, cu fața toată roșie de enervare, vorbind însă ca și celălalt, încet, șoptit — nu lași odată din mînă cărțile astea păcătoase cu care te cumpără diavolul ?

— Și tu ești aici ? — întrebă Dan, continuînd să joace, rînjind, trebuia să-mi închipui că e și crîsnicul pe aproape ?! Ce — continuă el, jucînd mereu, vorbind cu lene — faceți sfînta liturghie aici pe capul nostru ?

Gherga nu spunea un cuvînt, dar era vizibil nemulțumit de această scenă pe care n-o înțelegea.

— Da ! — făcu Krinitzki, oftînd — voiam să te întreb dacă nu-ți simți conștiința încărcată ? Dacă nu ai un lucru pe care...

— Nu, părinte — întrerupse plictisit Dan — am o conștiință ca a unui prunc în leagăn, proaspăt fătat. Cînd s-o întîmpla ceva, te caut eu, vă asigur ! Alerg la Sfinția-Voastră neîntîrziat !

Krinitzki rămase pe loc, fără un cuvînt, nemișcat și numai respirația sa greoaie, puternică, arăta starea de care era cuprins și marele efort pe care îl făcea de a rămîne calm.

— Cum vorbești — țipă deodată cu vocea sa ascuțită Miloia și Paul tresări cu putere, iar niște lucrători care zăceau pe paturile lor, deveniră atenți, mișcându-se sau ridicându-se în capul oaselor.

Krinitzki îl prinse ușor de mină, liniștindu-l, iar cu cealaltă, scoase dintr-unul din buzunarele largi ale salopetei sale vechi pe care o purta închisă la gât, pe orice vreme, cartea din care obișnuia să citească în fiecare seară, Biblia sa cu litere chirilice :

— Dar asta cine a făcut-o ? — spuse el cu aceeași voce stăpînită, arătînd-o liceanului. Acesta nu se sinchisi, conținuă să dea cărțile deși coperta de pînză a cărții aproape îi mîngia obrazul. Apoi, catadicsi să întoarcă capul, o clipă, și spuse, jucînd mereu :

— Nu știi, cine a făcut-o ?!

Atunci Krinitzki își pierdu firea, începu să răsfoiască în fața ochilor celui de jos, așezînd pe scăunel cartea, peste cărțile de joc, și spuse, gîfîind, întorcînd paginile :

— Și asta ! Și astea ? Scîrnăviile astea ? Hai ? Și astea ? Și astea ? Și astea ? Dar asta ?!...

Vorbea precipitat, sufocat, aproape plîngînd și întorcea mereu paginile acoperite cu litere mărunte, chirilice, peste care se lăfăiau desene obscene și fraze fără echivoc, așa cum apar pe pereții toaletelor publice, scrise cu creion roșu și albastru.

Liceanul, mereu imperturbabil, privi la cele ce-i arăta lucrătorul, cu buza de jos răsfrîntă cu impertinență și plictis, apoi, cum celălalt, tremurînd din trupul său mare, îl privea așteptînd un răspuns, deschise gura și-i spuse :

— Habar n-am cine s-a ocupat cu... eu să știi n-am nici un fel de talent la desen, și la școală...

— Dar ăsta al cui e ? — izbucni Miloia cu vocea sa țipată, stridentă, smulgîndu-i din buzunarul din spate, al pantalonului dangarez pe care îl purta, dintre filele unui carnet gros, cu coperti în pătrățele și care ieșea pe un sfert la iveală un creion cu două capete roș-albastru și ținîndu-l în fața lui Dan.

Acesta întinse mîna și-l smulse, fără să-l privească și cum Miloia vru să i-l smulgă înapoi, Dan spuse rece :

— Hai sictir ! — și scuipă cu precizie pe mîna lucrătorului care încerca încă să-i smulgă propriul său creion.

Miloia rămase încremenit, privindu-și prostiț mîna : la așa ceva nu se așteptase. Krinitzki parcă nici n-ar fi observat ce se întîmplase, într-atît de zguduît era de profanarea cărții sale sfînte, pe care continua să o privească, nevenindu-i să creadă. Dan, văzînd că cei doi bărbați nu se mișcă și nici unul nu are curajul de a face uz de forța lui, îl privea rîzînd pe Gherga, care stătea în fața lui și care întoarse capul nevrînd să participe la acest joc. Apoi se răsuci cu scăunel cu tot, cu umărul spre cei doi și își aprinse o țigară pe care o rupse în două mai întîii.

— Cum ai putut, copile ? — gemu Krinitzki — nu te pricepi că ai făcut un păcat cum nu este altul mai mare ? Pe Cartea Sfîntă, pe sfîntul cuvînt al Domnului să-ți pui pecetea murdăriei tale de suflet ? Vai părinților tăi, vai tatălui tău care încă n-a putrezit bine în mormîntul său...

— Băicuțele ! — strigă Miloia cu vocea sa pătrunzătoare — da' cum de nu-l trăsnești pe ticălosul ăsta ? Cum de-l rabzi și nu-l astupi cu podelele astea ? I-ascultă, mă ! — făcu el privindu-l cu ochii scoși din orbite pe Dan, dar acesta se ridică și aruncînd chibritul pe care îl ținea încă în mînă, se îndreptă spre ușă (care era larg deschisă) stătu o clipă în prag, privind nepăsător cerul, apoi ieși afară.

Miloia vru să se repeadă după el și fiindcă Krinitzki îl prinse cu putere de braț, lovi cu piciorul în scăunelul care se găsea în fața sa și-l zbură în perete, împrăștiindu-i cărțile de joc peste tot în aerul încărcat al dormitorului.

De pe unul din paturi se ridică un bărbat nu prea în vîrstă, cu părul cărunț și ieși pe urmele liceanului ; se auzi o izbitoră, un scîncet ascuțit, apoi, probabil că liceanul o luase la fugă, pentru că de afară răzbătu o voce groasă, răgușită, strigînd :

— Te-am înghițit pentru taică-tu, nenorocitul, dar să nu te mai prind pe-aici că-ți învinețesc curul, derbedeu murdar...

După o clipă se auziră pașii omului care se înapoia și atunci Gherga, care mai stătea încă pe scăunelul său, se ridică cu rapiditate și se făcu nevăzut. Făcuse bine, pentru că, întorcându-se, lucrătorul care-l lovise pe Dan, îl căută furios din ochi, apoi se duse încruntat și se sui la locul său, evitînd, din jenă, să-l privească pe Krinitzki care stătea ca un copil uriaș, cu biblia sa profanată în mînă, turtit și încă necrezînd. Miloia sta lîngă el, în picioare și plîngea, eliberat, și trupul său lat, puternic, bătucit de lucru, mușchii săi lungi care se încordau sub cămașa sa subțire, peticită, de mătase, pe care o purta, se împotriveau acelor inexplicabile zguduiuri interne, dureroase, brutale, sacadate. Păreau deodată izolați cei doi oameni aflați deja pe panta scoboritoare a vieții în felul în care stăteau, unul așezat pe pat și celălalt, în picioare, rezemat cu umărul de fereastră și zguduindu-se într-un fel de plîns, un cuplu ciudat, neîndrăgit, trăind cu o mare putere de imaginație, copilărească aproape, istoriile scurte și metaforele unei cărți atît de vechi, temători față de orice biserică, cu un fel de teamă ce nu era însă decît un început de orgoliu ; era o realitate la fel de mare ca orice realitate, cea pe care o trăiau ei, și, sub ochii nepăsători sau încurcați ai celorlalți, puteau agoniza, muri și învia în ea, sub scutul ei.

Paul observă cu mare atenție toată scena, tot acel incident și fu singurul care intui ceva din disperarea aproape comică pe care o trăiau, pentru un lucru atît de mărunț, nefolositor, în ochii celorlalți, cei doi bărbați maturi, puternici, hărtăniți de viață. Ar fi vrut în cîteva rînduri să se apropie — Miloia îi spusese doar că Krinitzki vrea să-l cunoască — dar de fiecare dată renunță, închipuindu-și că va fi prost primit, sperîndu-se de brutalitate și neprevăzut, chiar și din partea unor asemenea oameni care profesau toleranța. Un singur lucru plutea stabil prin memoria atît de confuză și hazlie a lui Paul ; faptul că niciodată nu va fi în stare să cunoască acest animal ciudat care se nu-

mea — sau pe care ceilalți îl numeau viață și față de care, pentru el, nu rămânea decît o singură armă : teama.

Pe cînd stătea în felul acesta, încurajîndu-se mereu să facă cei cîțiva pași care îl despărteau de geamul de care stătea încă rezemat Miloia, îl zări pe acesta întorcîndu-se și, trecînd cu pași înceți, greoi, pe lîngă el — fără să-l bage în nici un fel în seamă — în dormitorul vecin. Krinitzki rămăsese în aceeași atitudine, pe pat, cu cartea în mînă, descurajat și trist și pentru înfrîna oară, Paul îl zări pe acest om impunător, plesnind de virilitate, turtit, cu ochii bolnavi, fără strălucire, furișați, privind în aer ceva care nu se vede, așa cum au uneori animalele bolnave.

Ridicînd după cîteva clipe, din nou privirea, zări lîngă Krinitzki un omuleț, cu părul blond, spălăcit, cu ochii albaștri, vii, îmbrăcat într-un costum bleumarin, cu dungulițe, apărut de nu se știe unde, și doar Paul nu privise în pămînt decît cîteva secunde, pentru că îl dureau din nou picioarele și și le privise de parcă ar fi putut să le întrebe — așa cum întrebi un prunc de două luni sau o pasăre — de ce anume suferă, sau e doar un capriciu care lui îi crează atîtea plictiseli ?!

Paul nu se mai mira de lipsa de atenție : propriile sale simțuri îi jucau adeseori renghiuri atît de ciudate încît el începu să se obișnuiască și să-și închipuie — lucru foarte înveselitor ! — că timpul e făcut din spații goale în care locuiește te miri cîne și uneori, trupul oamenilor poate să străbată mari distanțe, fantastice distanțe într-o parte dintr-o clipă ; astfel, el putea descoperi mașini pe un loc unde cu o secundă înainte fugise doar praful, sau silueta unui ins mic și nervos acolo unde era doar aerul greoi și încărcat de mirosuri aproape străvezii, ale bărcii.

Insul blond, îmbrăcat în costum albastru închis, pe care îl zărise uimit Paul, se aplecă lîngă urechea lui Krinitzki și îi șopti ceva ; uriașul ridică surprins privirea, apoi se ridică greoi și ieși afară, însoțit de celălalt.

— Mergem la miliție ? — întrebă Krinitzki după ce ieșiră din baracă, dar Mateiaș — căci el era omul cu părul spălăcit — surise și spuse, cu un ton degajat, rîzînd fără grijă :

— Da' de unde... de ce vă speriați voi de miliție ? Hai să stăm aici, în spatele magaziei...

Și îl conduse pe Krinitzki pe o bancă cu spătar, care se rezema de scîndurile unei magazii nu prea mari în care se țineau hainele de protecție ale fabricii, clădită peste rîu în așa fel, încît cei doi așezîndu-se, auzeau dedesubt valurile grăbite ale apei. În fața lor, drept, se afla la o distanță destul de mare, pe jumătate acoperit de zidul fabricii, un salcîm gros, bătrîn, fără coroană, iar în partea superioară a trunchiului coaja crescuse în așa fel încît închipuise un cuib mare, natural, și în această alveolă se găsea într-adevăr un cuib de berze ; așa cum sînt adeseori zugrăvite în albume pentru copii, una era așezată în cuib, poate clocea, iar cealaltă, stătea într-un picior și culoarea lui vie, roșie, se zărea chiar de lîngă peretele magaziei. Barza sta și își freca capul de penele de pe spate, cu ciocul în vînt.

Cei doi se așezară și Krinitzki luă aproape aceeași poziție în care stătuse în baracă cîteva secunde mai devreme, cu capul aplecat și gîtul său gros, arcuit, cu palmele sale mari, prelungi, strînse între genunchi. Plutonierul, după ce se așeză, regretînd parcă invitația făcută, se fiția la stînga și la dreapta, nemulțumit, apoi începu, vrînd, se părea, să scape cît mai repede :

— Iată despre ce e vorba, mie nu-mi plac ocoliturile : am primit ordin să te anchetez în legătură cu Simonca... (Era o minciună, el singur conducea ancheta, Alexandrescu se întorsese la raion, iar Cambrea se afundase în niște neînsemnate lucrări de birou, fericit de prezența acolo a lui Mateiaș care fusese însărcinat oficial să se ocupe de caz ; în rest nu se mai deplasase nimeni de la raion pentru că Simonca încă nu murise și pentru că totul se reducea la un incident sau accident cu date simple. Mateiaș însă era

foarte activ și dormise puține ore din dimineața când luase interogatoriul lui Leca.)

— Mi-e scîrbă de toată afacerea asta !... spuse Mateiaș aplecîndu-se și scuipeînd la picioarele sale cu silă — sînt sătul pînă în gît de murdăria asta. Bejan e plecat la socrii, (era șeful miliției locale, superiorul lui Cambrea) la raion toți sînt pe la mare, unul din adjuncți e în spital, șeful meu direct și eu... în sfîrșit, ce crezi despre Leca, crezi că e vinovat ? Îl cunoști ? Dar ia stai — se pripî plutonierul — îl cunoști pe Simonca ?

Krinitzki întoarse capul, obosit și-l privi în ochi. Mateiaș se înroși ușor, zîmbi fără rost, un fel de urmă a adolescenței, un zîmbet nehotărît, pe jumătate năîng și își scoase batista ștergîndu-se de o sudoare închipuită ca să-și ascundă roșeața pe care o simțise urcîndu-i-se pe față.

— E cald ! — adăugă plutonierul, plictisit parcă de anchetă.

— De ce țineți închis un om nevinovat ? — făcu Krinitzki.

— Cine ? Leca ? De unde știi că e nevinovat ?

— Toată lumea știe asta. Un om ca el nu putea să omoare ; voi, cei care aveți putere asupra oamenilor vii, îi bănuîți pe toți, dar nici un om nu-i făcut pentru a ucide. Asta e un fel de nenorocire care se abate din senin, e o pedeapsă mare a Domnului... să nu crezi — adăugă Krinitzki care parcă bănuia ce gîndește cu un zîmbet ascuns plutonierul — că îți vorbesc așa pentru că citesc Biblia ; asta nu e scoasă din Carte, e un lucru pe care îl gîndește țăranul nostru, orice om cu judecată limpede : omorul e o pedeapsă venită de sus !

— Pedeapsă pentru cine ? — întrebă cu vioiciune Mateiaș, adaptîndu-se cu rapiditate acestei discuții semiteologice — pentru făptaș sau pentru victimă ?

Krinitzki își mișcă cu greutate umerii săi mari, aplecîndu-se peste mîinile pe care și le ținea mereu lipite, între genunchi :

— Cine poate să știe ? Pentru făptaș cred... că victima, mortului i se iartă...

— Dar dacă moare nespovedit ? Cu sufletul încărcat de păcat ? — întrerupse Mateiaș, fericit ca un licean de cunoștințele lui în „materia lui Krinitzki“.

Uriășul nu răspunse și celălalt adăugă repede :

— Dar dacă victima nici măcar nu moare, ci rămîne schilod pe viață ?

Krinitzki dădu încet din cap, fără să scoată o vorbă și Mateiaș își aprinse, cu gesturi neîndeminate, o țigară ; în fiecare clipă te așteptai să-i pice din mână chibriturile, pachetul de țigări, un creion pe care-l scoase fără nici un rost, privindu-l apoi cu uimire și nerăbdare.

— Eu îl cunosc de multă vreme pe Leca — spuse Krinitzki, răspunzînd astfel primei întrebări a plutonierului — și pe ai săi, îi cunosc și despre el pot să spun că e un om cu inima curată. Și pot fi crezut pentru că nimic nu mă în-deamnă să-l apăr, el avea totdeauna în gură cite un cuvînt ascuțit împotriva mea, făcînd de multe ori oamenii să rîdă, oameni care altfel, poate, m-ar fi ascultat și s-ar fi apropiat de curățenia sufletului...

Apoi, Krinitzki întoarse cu vioiciune capul spre Mateiaș și spuse repede, spre surprinderea celui alt :

— De altfel, cine se pricepe cît de cît la oameni, poate vedea dintr-un foc...

— Ce ? — întrebă plutonierul.

— Cum ? — făcu Krinitzki — așa arată un om care ridică brațul împotriva unui munte ca Simonca ? El și cu spatele ar fi trîntit jos trei cît Leca !

— L-a luat prin surprindere ! — se repezi Mateiaș, dar Krinitzki nu răspunse și își mișcă umerii cu un ușor dispreț. Atins de asta, Mateiaș se aplecă lîngă urechea lui, deși nu era nimeni prin apropiere, și-i spuse :

— Și eu cred la fel, dar... procurorul a dat ordin să fie reținut ! A dat ordin și s-a întors la biroul lui lustruit... probabil că aici nu știa nimeni să facă o cafea ca lumea ! — și rîse singur de gluma sa, prinzîndu-și genunchiul stîng între palme și ridicîndu-l ușor în sus.

— E păcat ! — spuse cu seriozitate Krinitzki — să fie închis un om nevinovat !

— Dar dumneata, care ești om cuminte, cine crezi că e vinovatul, făptașul ? — întrebă plutonierul, enervat de tonul sfătos pe care și-l luase celălalt.

— Nu e treaba mea să aflu aceasta !

— Crezi deci că era un om voinic, puternic, care ar fi putut să îndrăznească ? — întrebă plutonierul, privindu-l cu coada ochiului.

Krinitzki dădu din umeri, se aplecă la pământ și întinse degetul arătător cu unghia tăiată drept, pînă în carne și așteptă cu răbdare pînă o buburuză care se cățara, nesigură, pe marginea unei frunze de măcriș, se urcă pe unghia sa ; apoi ridică mîna pînă în dreptul ochilor și urmări în liniște insecta, uitîndu-l pe Mateiaș.

— Am auzit — începu nesigur plutonierul — că seara, în dormitor, citești oamenilor dintr-o carte tot felul de...

— Da, întări Krinitzki — lucrez aici, în fabrică de la cincisprezece ani și le citesc din Cartea Sfîntă, din Biblie !

— Ai încercat să-i citești și lui Simonca ?

Krinitzki îl privi o clipă mirat pe plutonier, apoi spuse :

— Nu... nu i-am citit ! Eu nu citesc decît celor care simt îndemnarea pentru...

— Știi... — dar Mateiaș se opri, aproape icnind, dîndu-și seama ce greșeală ar fi făcut dacă l-ar fi tras la răspundere pentru credința lui, o întrebare pe care i-o puseseră mulți, desigur, și pentru care avea probabil și un răspuns pregătit ; atunci, se hotărî repede :

— Cînd ai stat ultima oară de vorbă cu Simonca ? Ziua și ora, ceasul, cît mai precis !

— Cu Simonca vorbeam des... începu nehotărît Krinitzki. Ultima dată să fi fost sîmbătă, ba nu, mînt, duminică dimineața. El a venit să mă caute pentru că știa că în fiecare duminică dimineața...

— Mînti iarăși ! spuse aspru Mateiaș, stînd picior peste picior, și mișcîndu-și involuntar gheata lui roșie, ridicol de mică.

Krinitzki îl privi uimit pe plutonier, îndreptîndu-și umerii și ochii lui fulgeră o clipă, dar celălalt adăugă calm :

— Minți, domnule predicator ! Calci porunca a cincea ! Am să-ți spun eu un lucru pe care îl știi mai bine decît mine : ai fost ultimul om care l-a văzut în viață pe Simonca ! La nici un sfert de oră după ce ai vorbit cu el, a fost găsit lat, cu capul baltă de sînge. Taci ! — strigă Mateiaș — nu nega, ai fost văzut, Mioc, îl cunoști pe Mioc, domnule Krinitzki ?

— Îl cunosc — spuse Krinitzki, cu vocea puțin sugrumată — e drept a intrat pe cînd vorbeam cu Simonca despre...

— Despre ce ? — sări atîțat în picioare plutonierul, văzînd că celălalt înmoaie fraza.

Krinitzki tăcu și se vedea că nu are de gînd să deschidă gura prea curînd.

Mateiaș se plimbă de cîteva ori prin fața băncii, de parcă s-ar fi găsit în biroul lui, la secție, apoi deși se propti în fața lui, fericit, părea că plutonierul stătea jos : deși, așa cum se afla în picioare, abia îi ajungea la umeri uriașului sau așa părea și spuse :

— Ce-ai spune, domnule Krinitzki, dacă te-aș ridica așa cum te afli, fără să te las să-ți iei măcar o pereche de ciorapi ?

Mateiaș îl privea cu asprime (care i se potrivea atît de puțin), dar Krinitzki nu mișcă în nici un fel. Plutonierul stătea încă pe gînduri, cînd își dădu seama că celuilalt i-ar fi convenit să fie închis : era un martiraj nesperat care l-ar fi ridicat în ochii celor care îl ascultau, printre care, auzise plutonierul, se găseau și cîteva fanatici.

— Faceți ce credeți de cuvîntă ! spuse, deodată, obosit Krinitzki, dar era o oboseală care avea o cu totul altă cauză, intuia Mateiaș care nu știa nimic totuși de Biblia profanată de licean, fiul vitreg al Irinei.

— Dar de ce minți ? — strigă Mateiaș, așezîndu-se lîngă el pe bancă — cum de poți minți ? Cum de poți minți ? — repetă plutonierul disperat aproape, ștergîndu-și din nou fruntea zbîrcită, cu batista. Soarele apunînd îl bătea drept în față și îi trăda perfect rotunjimea capului, de loc ascunsă de părul său rar, anemic. Avea într-adevăr

un cap rotund, ca o bilă, un cap de copil bătrîn și neastîmpărat.

— Ce-ai vorbit cu Simonca ? — întrebă plutonierul — spune tot, fără să încerci să te ascunzi ? Nu-ți agrava situația, Krinitzki !

Buburuza zbură în clipa aceea și Krinitzki o urmări cu privirea încîntată, senină, atît de departe, o clipă, de toate acea luptă care se ducea între cei doi, încît Mateiaș se frămîntă pe scîndura subțire a băncii, nemulțumit de el în-suși și încercînd, fără să reușească, să se înfurie împotriva predicatorului.

— Simonca, fie iertat ! (în fabrică toată lumea crede că fierarul murise și autoritățile nu infirmară zvonul) — Simonca m-a jignit tare — spuse Krinitzki, cu figura încă senină — m-a lovit pînă în fundul sufletului, cum puțini au îndrăznit-o, Dumnezeu să se îndure de sufletul lui, acolo unde se află ! De aceea, numai de aceea n-am vrut să aduc vorba despre discuția noastră din dimineața aceea... de Marți dimineața, pentru că știam că dumneata ai să cauți să scoți de la mine și ultimul cuvînt și nu voiam să mai repet greșeala lui, păcatul care l-a făcut cu mine, acum, cînd e mort. Nu-ți folosește cu nimic să știi ce-am vorbit, e ceva care e înmormîntat între noi doi...

— Te înșeli, stimabile ! — izbucni Mateiaș cu mult mai multă vehemență decît ar fi vrut, din nou impulsivitatea lui îi juca o festă — aici e vorba de o anchetă oficială, trebuie să deșerți imediat tot ce știi, altfel...

— Altfel ? — întrebă Krinitzki, cu o blîndețe și ușoară ironie, încît Mateiaș înțelese ce puțin se putea speria un om ca el de un organ de represiune și cît de puțin se sinchisea de ceea ce avea de suferit trupul său ; ba, poate se și bucura de suferința fizică și lui Mateiaș îi trecu ca fulgerul prin cap : „— Oricum, n-avem nevoie de martiri în toată afacerea asta murdară !“

— Ia spune ! — izbucni plutonierul cu o falsă spontaneitate — crezi că mie-mi face plăcere tot ce fac ? Meseria asta murdară, imputită, să bănuiești pe toată lumea, să te înjosești cu toate... i-ascultă ! adăugă el repede —

dumneata nu crezi că făptașul unei crime atât de abjecte trebuie prins și făcut inofensiv ?

Krinitzki întoarce capul și-l privi fără nici o expresie și celălalt adăugă repede, mișcându-se mereu pe locul său :

— Nu crezi că dacă un om ia viața semenului său, el trebuie să fie pedepsit încă aici, în viața aceasta ? Mi se pare că, sînt vreo două zile de atunci, Marți cred, în după amiaza omorului, explicai oamenilor tocmai acest punct de vedere, această credință cum zici dumneata...

— Dumneata crezi ? — îl întrebă brusc Krinitzki.

— Eu ? — se pierdu Mateiaș — dar de ce... — apoi se reculese și spuse, zîmbind cu o șiretenie copilărească : — Eu s-ar putea să cred, în felul meu... doar și dumneata crezi în felul dumitale, nu admiți punctul de vedere al bisericii...

— Biserica e o instituție cu funcționari, ca oricare alta... o instituție administrativă — spuse Krinitzki vorbind, pentru întâia oară cu o anumită patimă — credința trebuia să rămînă în popor, popii o deformează, o răstălmăcesc și poate nu atât din vina lor ! Așa se întîmplă însă cînd vrem să aducem împărăția de apoi, aici, pe pămînt. Din urma credinței nu se pot trage nici un fel de foloase lumesti ! — încheie el cu putere.

— Dar cum se împacă... — izbucni Mateiaș și se opri brusc, mușcîndu-și buzele.

— Mă rog ! — acceptă el nemulțumit, pînă în cele din urmă — asta e o chestiune care nu mă privește ! E treaba dumitale și a organizației în care... dar nu-și termină fraza, pentru că îl săgetă o idee neașteptată și-l privi o clipă, pe Krinitzki, fulgerător, dintr-o cu totul altă lumină. Acesta însă tăcea, privind în pămînt, indiferent.

— Să nu crezi — întrebă Mateiaș, montat deodată — că vederile dumitale te privesc numai pe dumneata... tot ce spui oamenilor are o oarecare influență, destul de mare chiar, dumneata ești un om de prestigiu și... ești și un om inteligent, o pildă puternică și, ca atare...

Krinitzki se ridică, destul de repede și spuse, cu uscăciune, și cu o anumită oboseală, de parcă această frază ar mai fi auzit-o în repetate rînduri :

— Nu cred, tovarășe plutonier, că asta privește ancheta dumneata... dacă mai ai vreo întrebare de pus în legătură cu bietul Simonca, dacă nu...

— Ia stai puțin ! — tresări Mateiaș, dar văzîndu-l pe celălalt gata de ducă, se ridică la rîndu-i, umilit brusc de statura înaltă a celuiilalt. Începu să se agite pe loc și păru că se simte mai puțin la îndemînă chiar decît adineauri pe banca pe care se foise tot timpul. Se decise și spuse, vorbind sacadat :

— Te rog, tovarășe Krinitzki, să-mi declari care a fost obiectul discuției pe care ai avut-o cu victima, cu puțin înainte de crimă ! Dumneata ai fost văzut de martorul Vasile Mioc și după dumneata n-a mai intrat nimeni în forjă... ai fost ultimul om care l-ai văzut în viață ! Tot ce spui, îți atrag oficial atenția, va fi consemnat.

— Ultimul om în afara făptașului ! — spuse Krinitzki, zîmbind, într-un anumit fel, șagalnic.

Mateiaș nu răspunse, așteptînd crispat.

— Discuția mea cu Simonca nu vă poate ajuta cu nimic ! — spuse moale Krinitzki — ea e un secret al meu pe care nu găsesc de cuviință să-l împărtășesc proceselor voastre verbale.

— Dumneata ești un om violent și periculos ! — începu să strige Mateiaș și trupul lui mărunț se sălta neconținut pe tocuri — dumneata, Krinitzki, te rog să nu abuzezi de răbdarea mea, te rog foarte mult să nu întinzi coarda...

Krinitzki începu să ridă ușor, cu atîta bonomie, încît Mateiaș păli, jignit pînă în fundul sufletului. Apoi se întoarse și, fără un cuvînt, plecă, lăsîndu-l pe plutonier pironit locului.

— Krinitzki ! — strigă Mateiaș — stai puțin, Krinitzki !

Uriășul se opri și plutonierul alergă după el, sau doar mergea foarte repede, dar statura lui mică, picioarele sale

scurte, mișcându-se alandala, dădeau senzația unui mers precipitat, indecis, speriat.

— Krinitzki ! spuse Mateiaș cu reproș, ajungînd lîngă el — de ce te porți dumneata în felul acesta ? Ce, noi îți sîntem dușmani ? Eu îți sînt dușman ?

— Nu știi — spuse Krinitzki — dar dumneata nu ai măcar curajul să porți haina meseriei pe care o faci... și aștepti ca eu...

— Haina mea ? Uniforma ? Dar bine, Krinitzki, nu se face și așa destulă vîlvă nefolositoare în jurul... și-apoi, să știi, și aceasta e haina mea ! Am dreptul la ea ca oricare cetățean, ca și dumneata !

— Eu nu pot să te ajut în nici un fel, tovarășe plutonier ! — spuse cu blîndețe, serios, Krinitzki.

— Ba da ! — izbucni Mateiaș — dumneata știi ceva care ne poate fi de mare folos ! Să-ți spun eu însă de ce nu vrei să mărturisești nimic : pentru că asta ar fi un secret al dumatăle și al mortului sau, mă rog ! — se corectă el văzînd că ochii lui Krinitzki se înăspresc — sigur, e și asta, dar nu pe primul plan ; dumneata însă nu ești de acord cu faptul că noi căutăm criminalul, dumneata prin... credința dumatăle ești împotriva ideii de pedeapsă, dumneata ai dori ca pur și simplu să... mă rog, înțelege că nu vreau să te jignesc și nu despre asta e vorba acum, de sensibilitatea mea sau a dumatăle ; dacă vrei, oricînd o calc în picioare pe a mea ca s-o menajez pe a celui... în sfîrșit ! Vreau să-ți spun numai un singur lucru : aici nu e vorba de fraze generale, indiferent cît de adevărate și de nobile ar fi ele ; aici e vorba de o faptă, de o crimă, de un accident deci, care se opune totdeauna unei idei, pentru că o crimă e un fapt particular, un fapt profund particular ! Dumneata nu trebuie să amesteci justiția divină cu cea pămîntească ; spiritul dumatăle, mintea dumatăle pot să aparțină, dacă vrei, justiției divine, dar trupul dumatăle e al meu, el îmi aparține, indiferent... în sfîrșit ! Atîta vreme cît spiritul dumatăle, deci, locuiește în acest trup, el trebuie să ia în seamă și cealaltă justiție, cealaltă putere, altfel îi poate face rău ! Știu-știu ! — se grăbi să adauge Ma-

teiaș văzînd expresia de orgoliu care apăruse pe fața lui Krinitzki — voi toți aceștia, care predicați în afara bisericii sînteți ahtiați după suferința fizică — sigur, vorbesc despre cei mai buni dintre voi ! — aceasta vă mărește prestigiul și forța ! Te rog să mă înțelegi ! — se pripi plutonierul temîndu-se că Krinitzki s-ar putea din nou întoarce și să-l lase acolo — eu nu am nimic cu credința dumitale, dimpotrivă, mie, în calitate de comunist poate să-mi și placă, pentru că voi, sau dumneata, mă rog, sînteți, în fond, nemulțumiți de *biserică*, de oficializarea credinței, de organizarea ei administrativă, de *lumescul* ei, de fapt, în felul dumitale, ești un revoluționar ! Da-da. Te opui formelor reacționare pe care le-a luat credința, te opui unei instituții de tip vechi și de fapt te opui chiar ideii de instituție în credință ! Te opui clerului și asta facem și noi, comuniștii, ne opunem în primul rînd clerului... dar, mă rog, nu despre asta vorbim acum, toate astea dumneata le știi poate mai bine decît mine, pentru că ești un om inteligent, cu multă experiență ! Vreau să spun numai că dumneata trebuie să ne ajuți, să ajuți justiția să-și facă datoria ! De ce să te închizi în găoacea dumitale ? Uite, vrei să-ți spun un secret ? Era vorba să fii arestat și eu m-am opus din răspunderi ! Mai mult decît atît, m-am opus chiar să fii chemat în localul miliției, într-un interogatoriu oficial ! Pentru că, noi aici nu facem decît să stăm de vorbă și dacă într-un fel oarecare te-am jignit, te-am supărat cu ceva, te rog să mă ierți, eu nu am de loc o natură potrivită pentru meseria asta, sînt repezit, nu mă pot stăpîni, de multe ori, în loc să fac rău celui care trebuie, mi-am făcut mie rău... mai vreau să-ți spun ceva : să știi că nu toți cei care lucrează... care poartă haina asta, sînt ca mine : mulți sînt brutali, încăpățînați și cruzi și un om cu vederile dumitale le devine în primul rînd suspect și asta numai pentru că ei gîndesc în șabloane, adică nu gîndesc și asta nu din lene de gîndire, ci din *frică* de gîndire ! Ei nu-și dau seama că tocmai dumneata, mai puțin decît oricare altul ai fi... ai putea să...

— Aș putea omorî ! îl ajută Krinitzki, privindu-l o clipă pe micul plutonier din fața lui cu atîta nesfîrșită tris-

tețe încît acesta tresări cu putere și nu reuși, cîteva secunde lungi, să mai adauge nimic.

— Deci mie trebuie să mi te mărturisești dumneata ! — continuă după un timp Mateiaș, pe un ton mai jos, încercînd să-și stăpînească ațîțarea cu care vorbise adineaori — căci altfel s-ar putea întîmpla poate o neînțelegere gravă, cumplită, mai rea decît o crimă chiar ! Mă înțelegi, Krinitzki ? !

Văzînd că celălalt tace, cu capul plecat, cu mîinile la spate, de parcă s-ar fi gîndit cum să scape de micul și sîciitorul plutonier, Mateiaș adăugă :

— Bineînțeles că nu trebuie astăzi neapărat, dacă nu vrei sau nu te simți în stare... Krinitzki, înțelege-mă, situația trebuie rezolvată cît mai repede și ajutorul dumatile e dintre cele mai prețioase ! Ia spune, dumneata ai prefera să ispășească un altul, un om nevinovat, pentru adevăratul făptaș... ai vrea să fie condamnat Leca, hai ?

Krinitzki se uită la omulețul neastîmpărat și atît de imprevizibil, din fața lui, cu atenție, de parcă ar fi vrut să-și dea seama ce se ascunde îndărătul tuturor acestor fraze. Apoi spuse :

— Nimeni nu are dreptul de a judeca pe altul, pe un semen al său ! Cine e vinovat și cine e nevinovat ?

Krinitzki vorbea rupt, cu pauze, cu lene parcă sau mereu distrat, mereu preocupat de altceva și Mateiaș simțea asta, această absență, a celuiilalt și o ciudă uriașă împotriva sa îl inundă că nu fusese suficient de îndemînatec sau de puternic încît să-l facă pe celălalt să se concentreze asupra crimei :

— Dumneata — continuă Krinitzki, vorbind parcă din politețe, din milă că celălalt se ostenise atîta — trebuie să-ți urmezi misiunea, obligația dumatile, eu rămîn la ale mele... eu nu pot să vă ajut cu nimic... dacă însă pentru găsirea făptașului trebuie să mă închideți, să-mi faceți rău, eu nu mă opun ! Eu nu mă opun unui copil ! — spuse Krinitzki, înfierbîntîndu-se ușor — un copil oricît de răutăcios sau fără minte, mă poate lua de mîină și mă poate duce unde vrea el ! Eu nu sînt decît un om, tovarășe plutonier, și nu vreau mai mult decît atîta ! Eu nici măcar nu cer să fiu lăsat

în pace, dacă e nevoie de cineva care să ispășească; mai bine mă luați pe mine decît pe Leca, bătrînul, care are familie, copii, o casă grea... știu ! adăugă Krinitzki după o pauză — dumneata crezi că eu nu te înțeleg, sau că mă încăpățînez să nu te înțeleg ! Eu totuși îți spun — repetă el, privindu-l în ochi, adînc, pe Mateiaș — dacă e nevoie de cineva care să ispășească iată, eu sînt gata și sînt gata pregătit, de mult, cu mult înaintea acestui omor ! De ce să luați un om, pe Leca sau pe altcineva ? Eu sînt singur, nu duc pe nimeni în spate, lucrul meu îl poate înlocui oricine...

— Și cei care te ascultă, seara, cînd le citești din Carte ? Ce-o să se facă turma fără păstor ?

Krinitzki îl privi cu atenție în față pe Mateiaș să vadă în ce fel vorbește, dacă nu-și bate joc, dar văzîndu-l grav, crispat în cea mai mărunță fibră a trupului său, spuse, încruntîndu-și sprîncenele sale mari, negre ca niște aripi de pasăre care trăia sub fruntea sa, cu ciocul înfîpt în creier :

— Nu e vorba de turmă, e vorba mai mult de un om singuratec care sînt eu... nu sînt vrednic să fiu păstor și nici nu citesc la nimeni, chiar dacă e cîte cineva care mai ascultă... eu citesc numai pentru mine și dacă ridic uneori vocea e ca să mă aud mai bine, pentru că inima mea e surdă ! Cine ar putea îndrăzni să învețe pe alții și chiar dacă ar îndrăzni la ce ar ajuta asta ? Noi, oamenii mari sîntem foarte neputincioși și totdeauna se arată cîte un copil care își rîde de noi, cu răutate, dar nu e nici o răutate, e numai neputința noastră sau prostia cu care ne-am născut !

— Va să zică — spuse Mateiaș, uimindu-se — dumneata ai fi de acord să te pedepsim, să te închidem și să te condamnăm în locul adevăratului criminal ? Cu toate că...

— ...Ce limbă vorbim noi ? — își continuă monologul Krinitzki, parcă neauzindu-l pe plutonier și pe acesta îl izbi încă o dată aerul de mare tristețe care îi apăruse pe figură de cînd începuse să vorbească și o clipă el înțelese de ce voise, atît de brusc, Krinitzki să plece de lîngă el, numai ca să nu-și desfacă sufletul în fața unui străin și

mai ales a unuia care primise ordin de a spiona pe toată lumea, de a bănuî şi de a prinde — ce limbă vorbim noi ? spuse uriaşul — înţelege cineva limba noastră ? Iată, în pomi şi pe streşini vorbesc păsările şi noi, oameni cumînţi ce ne ţinem, nu pricepem mai nimic ! Dar pe noi ne înţelege cineva ? Poate şi pomii vorbesc între ei şi se înţeleg, căci iată cum seamănă ! Şi râurile, şi nisipul şi tot ce mişcă în lumea aceasta pentru că şi pietrele se mişcă, dar prea încet pentru ochii noştri sau o fac noaptea cînd cădem de oboseală pentru că lumea asta ne ţine prea încordaţi ! Şi cine înţelege toate astea ? Dar pe noi ne înţelege cineva, e cineva care e mai bun decît noi, şi mai puternic, şi mai neobosit, şi mai cuminte decît sîntem noi faţă de păsări, şi se apleacă asupra noastră şi spune :

„— Iată, eu am să vă trimit vouă un semn şi cu acest semn voi o să puteţi ieşi din temniţa voastră, pentru că neînţelegerea nu e o temniţă ? Şi păsările sau vulturii deşi zboară liberi în văzduh nu sînt închişi în mormîntul lor în care nu-i vede nimeni ? ! Şi din care nu pot ieşi, oricît ar ciocăni cu pliscul lor de fier, aerul ! ? Am să vă dau vouă un semn, *un cuvînt*, am să vă dau *Cuvîntul*, şi acesta va fi cuvîntul *meu*, cu care veţi putea învia...”

Krinitzki vorbise tot timpul cu o mare oboseală sau o mare absenţă, dar se opri brusc, parcă dîndu-şi seama unde se află şi spuse scurt, politicos însă :

— Nu ştiu ce vrei de la mine ! Dacă e vorba de moartea celui om pe care l-am cunoscut bine, nu te pot ajuta cu nimic. N-am nimic cu dumneata, dar acum trebuie să plec...

Se întoarse şi plecă încet, puţin adus de spate şi Mateiaş rămase pe loc, nemulţumit de el însuşi. Ochii îi sclipeau însă cu o anumită voioşie, de parcă ochii, privirea, erau mai tinere decît oboseala sau ciuda trupului întreg.

Pe strada principală a oraşelului, pe Corso cum i se spunea — o stradă dreaptă, largă, cu magazine, cu cinematograf, o agenţie de voiaj, o agenţie teatrală, o curăţătorie chimică, etc. etc., — în faţa vitrinei unui centru de

pîine, Titus Gîrda sta cu mîinile în buzunare, într-unul din costumele sale ireproşabile, şi privea prin geam în magazinul luminat unde se făcuse o coadă de vreo douăzeci de inşi care se îngrămădiseră să cumpere o pîine înainte de ora închiderii.

Era în jurul orei nouă şi se însera încet, un crepuscul blînd da o gradare a luminii infinită, aerul încă clar era atît de dulceag încît prin pomii uriaşi, plantaţi la mari distanţe, de pe Corso, în coroana lor parcă cîntau cete de femei despletite, cu trupuri neverosimile, de-o altă simetrie decît cea bilaterală, aşa cum apar în unele coşmaruri blînde, melodii dulcele, de-o intensitate mereu schimbătoare, un fel de sirene ale văzduhului sau ale oceanului verii toride. Titus stătea şi privea în vitrină cu o nonşalanţă şi lejeritate în atitudine, parcă din plăcerea gratuită de a admira cele cîteva mulaje care înfăţişau o franzelă, cîteva cornuri şi două lipii, prost făcute şi ambalate în celofan ca să dea iluzia curăţeniei; sau, poate că stătea cu faţa la vitrina centrului de pîine ca să întoarcă, o clipă, un minut, spatele străzii care fremăta de lume, pentru a ocoli o persoană sîcîitoare, o cunoştinţă agasantă de care nu voia să se facă remarcat.

Dacă s-ar fi apropiat însă cineva încet, de spatele său întors şi ar fi privit peste umărul lui în magazin — era un magazin banal, cu rafturile aproape goale şi, în stînga, cu zeci de lădiţe de pîine, etajate în piramide înalte — ar fi putut observa în şirul cumpărătorilor care se mişca încet, o siluetă pe care tînărul o fixa necontenit, urmărindu-i cu aviditate fiecare pas, mişcare mărunţă a braţului, a gîtului, o răsucire a trupului abia sesizabilă.

Era o femeie înaltă, subţire, aproape slabă dacă fiecare mişcare, chiar şi cea mai mărunţă nu ar fi revelat forme prelungi, una din acele fecioare din „Primăvara“ lui Botticelli care poartă ghirlande în acel aer crud, ascultînd, uimite, cu o singură ureche interioară, sunetele pe care le scoate uşoara adiere lovind faldurile voalurilor care le acoperă de trupurile lor, lungi, armonice.

Femeia pe care o urmărea atât de încăpăținat tânărul cu privirea, era îmbrăcată toată în negru și singurul semn de cochetărie era faptul că nu purta basma neagră, ci o fundă de mătase, neagră, care îi strîbea părul greoi, inelat, de loc coafat.

Cînd, în relativ scurtă vreme, Irina ieși — căci așa se numea femeia înaltă, îndoliată, pe care o fixa Titus Gîrda — el nu se mișcă din fața geamului și ea trecu nepăsătoare prin spatele său. El se întoarse atunci cu o mișcare vie și în cîțiva pași o ajunse și cînd ea îi simți prezența, făcu un pas lateral, un pas ca un țipăt mărunț, fără să se oprească însă.

— Te-am urmărit de cînd ai ieșit de la biserică... — spuse el — nu ai simțit ?

— Nu — șopti ea, neprivindu-l, crispată ca o lance, neîndrăznind să se oprească ca să nu atragă atenția trecătorilor din care mulți probabil o cunoșteau, și, mai mulți, îl cunoșteau pe el și nici să grăbească pasul, din considerație față de el — dar de ce mă urmăriți în felul acesta ? E necesar ? E atîta lume aici care își va putea închipui tot felul de lucruri... vă rog să vă întoarceți sau să vă opriți ! — îl rugă ea, privind în față așa cum privesc statuile, cu ochi fără iriși, ocolind mecanic siluetele care o întîmpinau, pe trotuar.

Pe figura lui flutura aceiași expresie de totdeauna, de inteligență limpede, încîntată de ea însăși și un fel de aer zeflemisitor, ca o provocare perpetuă, adresată tuturor, îi stăruia în jurul gurii sale cărnoase, atât de roșii încît părea fardată.

— Vă rog să vă întoarceți totuși ! spuse ea mai distinct, rîrind pașii și lui îi fu teamă că ea se va opri, dar n-o ascultă totuși.

— Te-am căutat acasă...

— Iarăși ? ! — ... — gemu ea, abia distinct.

— Iarăși ! — spuse el cu răutate — și acum, că te-am întîlnit din pură întîmplare, e dreptul meu și nu...

— Bine, bine ! — spuse ea cu un soi de disperare, înaintînd pe strada plină de lume de parcă ar fi lunecat pe un cărucior, atît de țeapănă umbla — așteaptă-mă în altă parte, oriunde, dar nu aici, pentru numele lui...

— Unde ? — întrebă el, arțăgos și ea întoarse o secundă privirea, cu o mișcare fulgerătoare, uimită că nu o ajută de loc.

— Nu știu... — apoi adăugă repede, cu aceeași teamă : — În spatele bisericii catolice... în părculețul din fața cimitirului ! Plecați, vă rog acum, imediat !

— Ai să-ți ții cuvîntul ? — începu el, cu același ton sfidător în voce, dar o privi și fața ei arăta atîta suferință concentrată, încît el își dădu seama că nu mai e nevoie să insiste, și, cu o ușoară plecăciune pe care ea nu o văzu, se opri și se întoarse înapoi.

Ceea ce era surprinzător era că, atunci cînd Titus ajunsese în părculețul pe care i-l indicase ea, Irina se găsea acolo, în picioare, atît de aproape de zidul catedralei încît parcă se rezema de el și Gîrda întui că graba cu care ea ajunsese înaintea lui acolo nu izvora decît din dorința de a scăpa cît mai repede de prezența lui sîciitoare.

El se apropie încet de ea, fără să grăbească de fel pasul, deși îi simțea, de departe, în trupul conturat în întunerecul blînd nerăbdarea, parcă mergea tot mai încet, sfidînd-o și cînd ajunsese lîngă ea și se aplecă cu o mișcare perfect curtenitoare, sărutîndu-i mîna îi simți toată contrarierea, furia, pe care și-o reținea cu greu.

— O clipă m-am îndoit că veți veni... începu el, parcă cu lene, dar ea îl întrerupse imediat, cu o vioiciune neașteptată :

— Domnule Gîrda, cred că din această clipă e nimerit să încetăm toată această glumă pe care dumneavoastră... nu vreau să vă jignesc, faceți parte dintr-o familie deosebit de onorabilă, dar...

— Nu vreți să ne așezăm ? — întrebă el cu detașare și cu aceeași curtoazie, arătînd o bancă aflată în apropiere, lipită cu spătarul de trunchiul unui tei tînăr.

Ea ezită, ar fi dorit, era evident, ca totul să se consume cît mai repede, acolo, în picioare și apoi să plece

în drumul ei, dar, după tonul său și politetea lui largă, aproape ironică, ea își dădu seama că nu va putea să-l convingă atât de repede și, după câteva clipe nehotărâte, fără o vorbă, se duse, cu pașii ei fermi și se așeză pe bancă. El o urmă tăcut.

— Ce seară formidabilă ! — vorbi el, simțind că ea voia să-și continue fraza începută lângă zidul bisericii, câțiva pași mai încolo — o seară nesfârșită și albă, parcă ne-am fi apropiat, deodată, de cercul polar... ți-ai închipuit, vreodată, felul de viață, ritmul de viață al celor care trăiesc în țările nordice, cu nopțile lor albe, când nu poți dormi, când poți citi ziarul, jos în stradă... când peste tot sînt vapoare și transbordoare și lumea navighează neconștient de pe un țărm pe altul, pe o mare familiară !

Titus spunea toate acestea cu ironie și fără s-o privească simțind că ea s-a înroșit violent, de parcă ar fi fost lovită, de frazele sale indifferente, provocatoare, prin liris-mul lor deplasat.

Ea deschise gura, dar el adăugă repede :

— Te-am căutat acasă... totdeauna lași, astfel, ușile deschise ?

— Era deschisă ușa ? — întrebă ea surprinsă — și nu era Dan acasă ?

— Era întunec și ușa era deschisă ! — repetă el uscat — m-am dus și prin spate, totul era închis și întunec.

— Și nu ai întrebat ?

El tăcu câteva secunde, parcă ar fi ezitat, apoi spuse, cu un timbru puțin înăbușit :

— Ba da... am dat ușa încet de perete și am intrat în antreul acela strîmt... voiam neapărat să te văd ! Ușa dinspre sufragerie era deschisă, se vedea asta printr-o rază slabă de lumină care venea de la geam, de la becul din stradă... probabil că storul nu era perfect lăsat, sau un fald se agățase în ceva, într-un cui, sau s-a prins între ferestre și ramă când...

— Cîte amănunte ! — făcu ea.

— Da, multe amănunte, nu-i așa ! Amănunte oboitoare ? !

Ea nu răspunse nimic și el continuă, după ce își aprinse cu mișcări rare, studiate, o țigară scumpă, a cărei aromă o învălui imediat, aproape cu aceeași ironie ca și frazele lui :

— Am privit în cameră de acolo, din ușă, dar nu se vedea mai nimic ! Ușa ce da înspre interior era deschisă și, pentru că nu puteam distinge dacă nu erai cumva culcată pe pat, te-am strigat de câteva ori, încet... apoi am strigat odată cu putere...

Irina se ridică dintr-o mișcare și spuse, cu un început de agitație :

— Trebuie să plec !... Trebuie să mă întorc acasă, vă rog să...

Titus privi în sus spre ea, cu un fel de curiozitate, o prinse de mână, decis și fără brutalitate și ea se reazează, uimită de propria ei docilitate :

— Am impresia — spuse ea cu aceeași uimire — că pentru dumneavoastră e un simplu joc, izvorit din plictiseală... un joc cam crud, e drept și care nu poate să compromită decît o...

— Taci ! — spuse el zîmbind.

— Dar trebuie să mă întorc, domnule ! — spuse ea — pot să-mi îngădui să vă întreb dacă soția dumneavoastră...

Începuse această frază pentru că el o prinsese din nou de încheietura mîinii, vrînd să se asigure că ea nu va fugi de lîngă el și Irina, simțind că nu va putea scăpa din strînsoarea lui puternică (el avea un pumn mic, teribil de rigid), declanșase acel : „Pot să-mi îngădui...”

— De ce îmi spui mereu „dumneavoastră” ? — replică el, neeliberîndu-i mîna — îți sînt chiar atît de străin ? Sau e o simplă ipocrizie...

Ea nu răspunse, ci încercă să-și elibereze mîna și o luptă mută, scurtă, se petrecu între cei doi ; pentru că Titus nu voi să-și folosească toată forța, Irina reuși să-și smulgă mîna, încheietura, arzînd, pulsînd dureros de strînsoarea lui puternică, ea voi să se ridice și atunci o luă în brațe,

izbind-o de spătarul băncii cu atîta violență încît uimirea ei îi înăbuși strigătul de durere. Era aproape un viol, felul în care o săruta el și împotrivirea ei, sau împotrivirile ei păreau pur formale în fața brațelor lui care o înconjurau ca niște ventuze metalice, deși femeia nu înceta să se zbată, cuprinsă de oroare, de parcă ar fi fost îmbrățișată de un polipier. Sărutările sale — ca și îmbrățișarea sa — nu aveau sfîrșit, erau atît de tenace, de încăpăținate, de parcă erau făcute în somn și paloarea chipului și încremenirea expresiei sale o speriau mai mult decît violența îmbrățișării lui.

Ea cedă încet, încet și în timp ce o săruta și-și lipea obrazul de obrazul ei alb și rece, el simți lacrimile deja, era un plîns tăcut, disperat, care începea în acel sărut fără sfîrșit, de o foame monstuoasă. Nu se mai mișca, plîngea doar cu ochii larg deschiși și asta îl înfurie din nou, parcă și îmbrățișarea lui deveni mai impetuoasă, ca și cum el n-ar fi așteptat decît acele lacrimi ca o formă a unei slăbiciuni muieresti, nepermisă și nu-i mai căuta gura, buzele ei albe, fără viață, amorțite de gura lui, ci o sărută pe umeri, pe gît, lăsînd în urmă-i semne distincte pe piept, pe brațele acoperite de mînele subțiri de mătase ale bluzei de doliu pe care o purta, pătrunzînd cu dinții lui mici și ascuțiți prin țesătura ei, se aplecă — fără s-o lase din brațe, deși ea era de mult inertă, abandonată uimirii ei care creștea ca o bălărie nemaipomenită din propriul ei trup, paralizînd-o — îi atinse sîinii cu buzele, își frecă obraji de ei, dar fără delicatețe, mereu cu atîta violență încît Irina gemu, apoi o sărută pe coapse, mușcînd din rochia ei, pe pîntec, de parcă ar fi vrut s-o sugă decodată, cu o mare forță de absorbție în acel sărut, ca un animal cu mii de guri și nu se opri decît cînd o simți plîngînd cu hohote.

Titus se îndreptă, gîfîind, privind-o cu uimire, alb la față ca și cum ar fi uitat de ea sau că ei îi aparținuse trupul acela pe care îl devastase și mortificase. Ea plîngea mereu, într-o atitudine ciudat de puerilă, cu brațele atîrnînd moi pe lîngă trup, odihnindu-se pe lemnul băncii, cu capul în

piept și umerii care se mișcau la intervale atât de regulate de parcă totul ar fi fost mișcat de un arc de ceasornic, de parcă ea însăși ar fi fost una din figurile acelea uriașe de bronz, de pe cupola unui orologiu, marcînd printr-un mecanism ciudat pulsul dureros al timpului.

El o privi cîteva clipe, apoi spuse uscat, rupt :

— Te-am jignit ? Vrei să mergem, să te conduc ? Vrei să plec ?

Ea ridică încet privirea la auzul timbrului său plesnitor ca o cravașă, îl privi cu ochii mari, umezi, și spuse încet, mișcîndu-și umerii, cu o oboseală pe care o purta în ea demult :

— Cum vrei !... Mai bine să plecăm de aici, du-mă de aici, te rog ! Se poate să treacă cineva și ai să te... ai să fii văzut !...

Titus o privi, fără să se miște, de parcă își traducea în gînd ceea ce auzise, apoi întinse mîna, cu stîngăcie, de la distanță și o mîngîie pe arcada tîmplei care la ea era foarte accentuată, de cîteva ori își trecu degetele de sus în jos, ea îi simți mîna tremurînd de emoție și închise ochii, cu re-pezi-ciune, simțînd că gura ei o trădează, că buzele se des-fac singure într-un surîs de încîntare și pace și că nu le mai poate stăpîni.

— Să mergem ! — spuse el, prinzînd-o de braț — ne vom plimba puțin. Să mergem pe Mureșanu ! (Era una din străzile care urcau abrupt în munte, printre casele zidite cu un perete în stîncă).

Urcară pe o stradă întortocheată, stîncoasă, trecură prin spatele unei case care se sprijinea de munte — el urcă înainte și îi întinse mîna, trăgînd-o în sus — și în curînd fură în pădure și orașelul căzu brusc la picioarele lor, îndepăr-tîndu-se fulgerător, de parcă cei doi ar fi urcat, cu oste-neală, ore în șir, și, într-adevăr, în timpul zilei, sub cercul de lumină al soarelui, le-ar fi trebuit multe ceasuri ca să se simtă atât de sus, atât de izolați, și cu vîrfurile Padeșului înălțîndu-se atât de aproape și de sumbru în spatele lor.

Se așezară în iarba uscată, în jurul lor se găseau brazi înalți, rari, iar în spate, pădurea, întunecată, și primitoare

ca un cavou. Stătură ore întregi acolo, deși, în dese rînduri Irina încerca să se smulgă de lîngă el, prinsă de teamă pentru casa ei rămasă deschisă și pentru Dan care era desigur neliniștit de absența ei neobișnuită. Titus o reținea, o liniștea de fiecare dată, dar totul nu era decît înscenare, amîndoi se mișcau și vorbeau așa cum se mișcă oamenii goi pe fundul unei mări, muți, neavînd nevoie de cuvinte, uitînd brusc cuvintele și recîștigînd cu greutate puterea gestului, a mișcării mîinii, a afirmației și negației simple și toată absența aceea a cuvintelor creează acel lichid dens în care ei se mișcă cu atîta greutate și suplețe, ca niște animale marine.

Oare cuvintele, apariția lor neașteptată poate să dilueze acel mediu dens al înotătorilor subacvatici, în care corpul cuiva, greoi, nesemnificativ, recîștigîndu-și cu atîta rapiditate eleganța animalică, redescoperă atîtea forme de comunicare, uitate, pierdute ? Sau există oameni care, tăcînd, sau vorbind doar într-un anumit fel, aerul în jurul lor se reînceagă în unde tot mai materiale, mai fluide și mai opace și atunci, firesc, ei descoperă cu o uimire înceată, prelungă, fibra nesfîrșit de plastică din care le e turnată mîna stîngă, umărul stîng, trunchiul de gumă, ochii atît de mobili care nu mai au nevoie de gură ca să rîdă, fruntea care începe să murmure...

Astfel stăteau cei doi.

Paul se mișca tot mai neliniștit pe patul său tare, pe măsură ce se însera. Gașpar, vecinul său de pat, nu se reîntorsese încă și, gîndindu-se unde putea să fie, suporta tot mai greu aerul încărcat al barăcii, oamenii care apăreau de nu știu unde atît de numeroși și care se îngrămădeau tot mai mulți acolo, ca în spitale supraaglomerate în timpul vreunei epidemii sau pe vasele mici și în bărcile șubrede care transportau sinistrați, martori răvășiți ai vreunui naufragiu, înfiorați încă pînă în profunzime de insomnia morții.

Krinitzki, Mihuți și Miloia lipseau și Paul observă deodată cu spaimă că se făcuse noapte, și de teamă de a nu adormi în acea neînțelegere generală, se dădu jos din pat și astfel, sumar îmbrăcat, cum umblase și peste zi, ieși din dormitor.

Pașii îl duseră singuri și el începu să zîmbească, tremurînd ușor de frig, o complicitate atrăgătoare îl învăluia, complicitatea cu propriul său instinct sau cu propria sa dorință care plutea undeva la fundul fapturii sale ca o pată de culoare închisă, ce se mișca haotic și încet, un fel de amoebă a simțurilor.

Din prudență, înaintă pe trotuarul opus, înaintînd ca și copiii din pom în pom aproape, și în dreptul fiecărui trunchi de salcîm el încetinea pașii. Ce orașel ciudat ! — gîndi Paul cu o anumită viclenie — peste tot sînt sădiți salcîmi !

Cînd ajunse în fața casei Irinei, zări lumină la toate ferestrele, cea dinspre curte era larg deschisă și un soi de zgomot de glasuri ce se auzeau, nedeslușit, pînă dincolo, pe partea cealaltă a străzii. Paul ezită destul de mult să treacă strada care era complet întunecată. La unele vile se găseau geamuri luminate, dar clădirile erau rare — toate erau înconjurate de grădinițe de flori — și strada plantată cu pomi — iar luminatul public nu funcționa de fel sau nu exista.

Temător, cu multe precauții inutile, Paul trecu dincolo și îi era atît de teamă încît simțea fierbințeala prafului străzii, deși era încălțat într-o pereche de pantofi jerpeliți. Ajungînd lîngă porțiță avu bucuria de a o găsi deschisă, altfel nu ar fi avut niciodată curajul de a o deschide singur ; acest lucru însă făcu să-i bată cu putere inima pentru că acum trebuia într-adevăr să intre, nimeni, nici măcar imaginația sa înfierbîntată nu-i mai putea ajuta acum și servi cel mai mic, cel mai neînsemnat pretext, ca el să rămînă în stradă. Cu mîinile tremurînd ușor de teamă, cu fruntea înmuiată de sudoare, își descălță pantofii săi largi, fără să se aplece, cu vîrfurile picioarelor (el însuși nu știa ce face) și abia cînd pași pe îngusta alee de ciment care ducea spre treptele de la ușa din față și simți răceală sub tălpi își dădu seama că e desculț și

mulțumi în gînd acelui care îl ajuta, care îl proteja în acele clipe.

Deja, vocile se auzeau tot mai distinct, era una subțire, stridentă și cealaltă calmă, gravă, baritonă, cu un timbru foarte plăcut, atrăgător, era... da, era sigur... era vocea lui Gașpar și Paul zări imediat în întunerecul din jur — cu ochii minții, desigur! — frumoșii lui ochi albaștri, cu nuanțe întunecate și triste. Paul se temu să rămînă pe fișia de ciment, deși se afla chiar sub fereastra deschisă unde se auzea cel mai bine, și păși în stînga, după colț, lîngă stratul de flori și unde se găseau niște globuri albastre și argintii care sclipeau întunecat chiar și acum, cînd se înserase bine de tot.

— ...Ha, ha, ha, ha... ha, ha, ha! — rîse cel cu vocea stridentă, ascuțită și parcă acum cele două voci nu se mai certau — ai haz, bătrîne. De unde ești, parcă nu ți-am mai văzut năsucul p-aici.

Se auzi un murmurat gros, nedistinct, apoi din nou vocea subțire.

— Și umbli după cocoșeli, hai? Umbli după farfuzele în negru, că le stă bine, le vine bine la ten? Le paști, bătrîne, le paști... frumoasă pildă ne dați, nouă, generației care vine... așa ne educați, dîndu-ne cu palma peste gură, hai?

Acum de-abia își dădu seama Paul că veselia acelei voci era stridentă, în rîsul acela, observă el cu întîrziere, era un fel de furie neputincioasă, disperată.

— Vorbești prea mult — se auzi vocea calmă a lui Gașpar — ți-o faci singur... dacă ți-aș fi dat bani, erai mai manierat, potae!

Acest „potae“ era spus fără dispreț și fără încîntare, ci cu simplă lenie, aproape cu plictiseală.

— Da' du-te dracului! — țipă din nou vocea, cu același accent disperat cu care rîsese — te-am pus eu să-mi dai bani? Și ce-i fi vrînd, *sîr*, să te codoșesc pe de gratis? Mi-ai dat de trei ori cîte douășcinci și o dată cînșpe și ai pretenția să mă educi acum și să-mi dai cu laba peste gură. Bravo, frumoasă generație sînteți și voi, ăștia care ați dezertat de pe front pentru că se terminase războiul!

Ce-ai fost, infanterist, cavalerist, la tancuri... sau ai fost la serviciul de manipulat gunoaipe pe batalion ? !

Vocea lui Gașpar se auzi mormăind ceva, nedistinct, și se auzi din nou cealaltă :

— Mă insulti, hai ? Zici că ești ambițios ? ! Ce-ar fi dacă am presupune că i-aș explica Doamnei cum mă înfunzi cu bani... ia stai, cred că nici nu trece prea mult de sută ce mi-ai dat în contul...

— Taci, dobitocule ! strigă scos din fire celălalt, dar nu prea tare totuși, — am să-ți dau, azi n-am ! Trebuie să-mi vie, am vîndut la Lugoj un loc de casă și...

— A, la Lugoj, va să zică de acolo ne cunoaștem ! Și ce-ai...

— Dacă te aud că sufli o vorbă de ce ți-am dat, poți să-ți iei adio de la viață !

— Serios ! — făcu vocea cea subțire, cu un dispreț nemaipomenit — ești așa de curajos ? Nu s-ar părea după cum tremuri în fața ei, a Doamnei ! Sau ești curajos numai cu cei nedezvoltați normal, cu puștii, cu tinerii elevi, hai ? Cu viitorii intelectuali ai societății care vom lichida pînă la sînge analfabetismul populației !

— Ascultă... începu vocea cea gravă, dar celălalt țipă deodată, ca scos din fire :

— Nu ascult nimic, auzi ! Să pleci imediat, trebuie să mă culc, dacă nu dorm înainte de douăș'pe, nu mi se refac globulele roșii, idiotule !

— Mai vrei una ? — întrebă calm vocea cealaltă și mai adăugă ceva nedistinct.

— Ce ? ! — țipă celălalt, mai încet însă, deodată răgușit — eu isteric ! Isterică e mă-ta cînd... — și-apoi începu din nou să țipe cu atîta vehemență încît Paul tresări puternic : — Să nu te apropii de mine, animalule, că azvîrl cu cana asta prin geam de se aude în tot cartierul ! Bestie !

Vocea cealaltă rise încet, parcă gînditor.

Deodată Paul încremeni : lingă picioarele sale se afla un cîine, un cîine uriaș, care îl privea țință, cu o privire teribil de expresivă. Paul se apropie de zid, dar cîinele mîrîi atît de semnificativ încît el nu mai îndrăzni să se

miște. Stătură așa privind-se cîtva timp și, de teamă, nu mai auzi nimic, nu mai înțelese nimic mai bine zis pentru că cele două voci continuară să se audă, cea subțire mai ales, ca și pînă acum, arogantă. Dar Paul intrase cu brutalitate într-o altă lume unde vocea umană nu mai însemnă nimic și imediat o acută, o disperată părere de rău îl inundă că îndrăznise să se aventureze dincolo de porțiță. El, care nici în stradă n-ar fi fost poate în siguranță !

Ciinele se întoarse și o zbughi pe porțiță afară, dar Paul nu avu timp să inspire adînc că animalul fu înapoi, aproape de pulpa sa, privind-l din nou țintă, gîfîind parcă ironic.

Paul înmărmuri, mintea îi încremeni, nici un gînd, cel mai firav, cel mai ridicol, nu-i încolțea în cap. Cel care-l ajuta adeseori știindu-l atît de slab și copilăros, îl abandonase definitiv și parcă rîdea prin botul cîinelui. Deodată devenise sclavul acelui animal și el parcă intuia asta și era nehotărît doar de felul în care să-l sfîșie.

Ciinele se apropie puțin de Paul, apoi încă un pas și îi atinse cu botul pantalonii, amușinîndu-l, îi simți botul umed pe laba piciorului, apoi trecu în spatele său și el îi simțea îngrozit botul atingîndu-l, nehotărîndu-se să înșface. Apoi, din spate, îi simți răceala limbii pe mîna și, uimit, nevenindu-i să creadă, băgă de seamă că acel animal infernal îl linge. Ridică mîna, oferindu-i-o, dar ciinele refuză brusc o atît de mare dovadă de slugărnice și se depărtă după colț, dar Paul nu se mișcă, rămînînd cu mîna ridicată, pietrificată.

După ce ciinele reveni încă în vreo două rînduri, Paul îndrăzni să se miște, să-l mîngîie și încet-încet, corpul său își reveni, se relaxă, și abia atunci își dădu el seama ce obosit era, cît îl epuizase acea întîlnire. Vocile deveniră din ce în ce mai distincte, urechile lui se deschiseră tot mai mult în afară, dar, deodată, geamul fu trîntit de o rafală de vînt și, imediat, apoi, cineva de dinăuntru îl închise și lăsă storul. Acum nu se mai auzea nimic și Paul rămase încurcat, lîngă casa aceea luminată, cu ciinele care

gîfîia definitiv prietenos lîngă el, fugind uneori și revenind mereu, speriindu-l cîte puțin de fiecare dată.

La început bucuros că nu pățise nimic, începu apoi — acum că era în afară de orice pericol din partea lui — să se gîndească cu dispreț că animalul acela care, pe orice alt îndrăzneț l-ar fi sfișiat, probabil, îi depistase perfectă slăbiciune și teama lașă, feminină, și îl ocrotise el însuși, cu o ironie evidentă, jignitoare pînă la moarte sau pînă la adînci bătrînețe.

Un țipăt sfișie tăcerea nopții, un strigăt care se auzea deslușit, venea din interiorul casei ; Paul și cîinele rămăseră nemișcați și avură aceeași mișcare, paralelă, de a lungi gîtul și „a pune urechea în vînt“. Nimic nu se mai auzi însă, o tăcere înfiorătoare și vîntul ușor, nesfîrșit de ușor, trecînd prin coroanele țepene ale salcîmilor, deveni prezent.

Timpul începu să treacă greoi, scîrțîind din scripeții lui uriași și Paul începu să se joace cu cîinele, îl săruta pe frunte, îl trăgea de urechi și cîinele îi sări pe piept cu atîta bucurie încît îl răsturnă în stratul de flori și Paul, uimit, o clipă, rămase acolo jos și, după cîtva timp, cîinele se culcă lîngă el. Amîndoi uitaseră unde se aflau, de datorită convențională de care răspundeau față de societate, sau față de societatea lor interioară și nevăzută și se abandonară unei lumi mai calde, mai puțin orgolioase.

Trîntitul ușii de la intrare le atrase atenția, apoi, zgomotul unor pași pe treptele de ciment și-apoi pe alee și cineva trecu foarte aproape de cele două trupuri culcate în iarbă și ieși pe porțița pe care o închise în urma sa.

Paul se mai jucă cîteva minute cu cîinele — flatat de mărimea și forța animalului — apoi se ridică încet, amintindu-și pașii care trecuseră alături nu știa cu cît timp în urmă, (el avea o nestînsă teamă față de puterea sau slăbiciunea lui de a aprecia timpul), își aminti de țipăt, de închiderea geamului și de vocile care se certaseră. Apoi își aminti brusc că Gașpar se găsisse acolo, înlăuntru și privi, temător, după colțul clădirii. Curios ! Ușa de la intrare era deschisă și dinăuntru răzbătea lumina, deși Paul

și ciinele auziseră lămurit că cel care plecase o trîntise în urma sa. Sau poate că o trîntise atît de tare — și Gașpar era capabil de așa ceva ! — încît ușa se redeschise imediat, din lovitură, sau, poate, se trîntise cu totul altceva.

În loc să iasă pe porțiță și să se piardă în întunecul străzii, Paul se pomeni urcînd treptele de la intrare după ce trăsese cu urechea foarte multă vreme și vîrînd capul pe ușa deschisă cu ciinele alături care părea un nepoftit ca și el ; nimic nu mișca însă și Paul intră în antreu.

La început privi zăpăcit în jur — orice mediu nou pe el îl zăpăcea ! — apoi se orientă repede cu atît mai mult cu cît antreul era întunecat și lumina venea de dincolo, dintr-o cameră care avea ușa închisă. Paul se apropie în vîrfurile picioarelor de ușa — care era pe jumătate din sticlă și avea perdele lucrate de mînă și privi prin perdelele acelea pe jumătate transparente și după cîteva clipe în care nu văzu nimic, zări o formă omenească stînd la masă, cu capul culcat pe tăblia mesei.

Crezu că acel om dormea — probabil că era cel cu vocea stridentă sau era chiar Gașpar care adormise acolo pe masă — dar, deodată observă brațele care atîrnau moale pe lîngă trup și apoi văzu imediat — și deși îi era teamă era și mîndru de spiritul său de observație, un lucru moștenit la urma urmei ! — că cel care dormea era lipit cu fața de tăblia mesei, într-un fel foarte chinuitor, cu ceafa spre ușa prin care privea, aplecat, Paul. Ciinele, fericit, sărea mereu în jurul lui.

Ceva ciudat, mai mult sau mai puțin ca teama, începu să cînte încet în jurul lui și el împinse ușa care se deschise foarte ușor, atît de ușor încît nici nu-și mai aminti cînd o împinsese. Ciinele mai sări de două ori în jurul său, apoi intră primul în cameră ; se apropie de scaunul celui care dormea în felul acela atît de adînc, îi amușină picioarele, apoi se aplecă și linse ceva pe podea. Paul, care îl urmărise tot timpul, neștiind ce să facă, observă cu o nemaipomenită liniște că animalul lingea o pată de sînge pe podeaua gălbuie și atunci observă și pe masă, pe fața de masă acoperită cu un milieu de dantelă, cîteva pete roșii, nu prea multe, dintre care una mare care se prelin-

gea încă pe pământ de parcă ar fi curs încet, cu încăpăținare de undeva, din trupul celui ce stătea nemișcat, fără viață, pe scaun.

Paul vru să se apropie de acel trup, dar un început de teroare îl cuprinse, se întoarse și ieși, mergînd încet ca atunci cînd te afli într-un loc întunecos și nu alergi de teamă să nu-ți pierzi mințile sau ca să nu fi înhățat mai ușor de monștrii nevăzuți și teribil de prezenți ai văzduhului. Cîinele rămase în cameră, alunecînd pe sub masă, neliniștit, sau ocolind scaunul celui ce dormea sau...

Paul ieși pe porțiță și era atît de preocupat încît își uită acolo pantofii pe care îi descălțase și porni pe stradă în jos, dar nu pe trotuar, ci prin mijlocul drumului, unde era mai luminat. Noaptea alunecase pe nesimțite în jurul lui Paul cu o blîndețe nefirească și totul din jur, luminile, oamenii puțini care treceau pe lîngă el, praful cald, familiar al drumului, păreau că îi sînt prieteni ; afară de petele acelea puține de sînge care luminau cîteodată în văzduhul blînd, ca niște ochi pentru un animal viitor.

Paul ajunse la dormitor într-un timp nedefinit — nu-și aminti dacă venise direct sau ocolise pe undeva — și, vrînd să uite totul, sau mai ales ceva sîciitor care îi stăruia în cap, se strecură sus în patul lui și, fără să se mai dezbrace, fără să se spele, se acoperi peste cap cu cearceaful, încercînd să adoarmă, să se ascundă în somn ca într-o vizuină. Deodată își aduse aminte că are un nou vecin de pat, pe Gașpar, omul pe care îl întîlnise în pădure. Dădu la o parte cearceaful ca să-l vadă și zări, uimit, patul gol. Se întrebă neliniștit unde putea fi, își aduse aminte că plecase încă de după masă, devreme, îmbrăcat foarte elegant, își aduse aminte de cămașa lui sclipitoare și de felul în care își scosese o batistă curată, bine călcată, cu dungulițe verzi, din buzunar, cu o mișcare bărbătească, în clipa cînd ieșea pe ușă. Apoi își aduse aminte de *totul* și în prima clipă fu mîndru de propria sa memorie care îl slujea atît de bine. Încercă să-și amintească dacă omul care zăcea fără viață pe tăblia mesei nu era cumva Gașpar,

dar rămase uimit că nu-și aducea aminte în ce fel era îmbrăcată acea ființă. Poate că nu era Gașpar, Gașpar ieșise pe porțiță, sau chiar dacă era Gașpar, poate se ridicase deja de la masă, se ștersese de sânge, sau îl linsese cîinele — o, cîinele, cel mai frumos cîine din toți cîinii! Și o putere și o forță cu adevărat herculeană! Paul era mîndru în clipa aceea de cîine!

După cîtva timp, poate nu foarte mult timp, el se dădu jos din pat neștiind precis ce va face în clipa următoare. Văzînd însă că se îndreaptă spre patul lui Miloia, din colțul celălalt al dormitorului, își dădu seama, deodată, că îi va spune totul lui Miloia, unul din puținii, chiar singurul, în care avea încredere, în fața căruia, adică, nu-i era aproape niciodată teamă că se va face ridicol. Paul se simțea cu adevărat stîmjenit cînd cineva rîdea de el, chiar mai mult decît dacă era lovit sau doar chinuit. Cînd se rîdea de el îi venea mereu să se îmbrace.

Miloia dormea, cu pieptul gol, foarte păros, și Paul se simți de-a dreptul jignit de acel piept și de somnul grosolan al lui Miloia — un om atît de sensibil, de lipsit de prejudecăți! — și o clipă ezită să-l trezească, temîndu-se că nu era Miloia poate omul de care avea nevoie. Apoi își aduse aminte de Gașpar și de felul dezarmat în care stătea cu capul pe acea masă străină — tot mai mult Paul se convingea că Gașpar era acela pe care îl lăsase în camera aceea străină, cu cîinele mișcîndu-se roată în jurul cadavrului său — și din teamă pentru el, îl atinse pe cel care dormea cu atîta nepăsare.

— Ce vrei, bre, cu el? De ce-l trezești? — se auzi o voce aspră ce venea din dreapta și Paul îl privi uimit pe unul din lucrătorii care dormeau în apropiere, un individ mărunt, chel, care stătea pe marginea patului și își tăia cu un briceag foarte ascuțit unghiile de la picioare. Paul privi în jur: aproape toți dormeau, undeva, în fund, doi inși jucau table și zarurile se rostogoleau mărunt, dulce, sfîșietor de dulce.

În clipa cînd omulețul cel chel îl lăsă din ochi, Paul întinse mîna, privind mereu în altă parte ca să inducă pe toată lumea în eroare, și-l zgîlții din nou pe Miloia, de

data asta mult mai tare, pentru că, poate, a treia oară n-o va mai putea face. Miloia se trezi, se ridică în coate, întrebă zăpăcit : — Ce-i ? — apoi se răsuci — fără să vadă nimic — pe partea cealaltă și-și trase pătura peste cap.

Lucrătorul cel chel își ridică privirea cu furie, lăsînd deoparte briceagul și Paul se îndepărtă repede de căpătiul lui Miloia. Avea totdeauna la el ace de siguranță de diferite mărimi — el admira foarte mult acele de siguranță, mai ales felul în care erau construite, mecanismul lor, luciul și celelalte care, într-adevăr, se puteau prea rar întîlni în altă parte — le ținea prinse sub curea, în spatele pantalonului, în șir, lăsîndu-le să sclipească într-o anumită ordine. Cu o viclenie de care se simți imediat mîndru, desprinsese unul din cele mijlocii — le cunoștea pe toate numai după pipăit — îl deschise cu o singură mînă, pășind încet și indiferent și cînd trecu prin dreptul picioarelor lui Miloia — el dormea cu capul la perete — jignit de felul în care și le ținea acestea dezvelite (pătura îi ajungea doar pînă la glezne), acoperind în schimb capul lui tuns și mustața lungă, neagră, ca o țigară răsucită la ambele capete — Paul înfipse cu sete acul în laba mare, cu unghiile groase, gălbui.

Miloia sări tăcut în așternut, se așază în capul oaselor și îl privi pe Paul care se oprise la rîndu-i, uimit parcă de trezirea neașteptată a celuiilalt. Trecu un timp pînă ce Miloia reuși să-l distingă în fumul încăperii, sau Paul era prea departe și prea neînsemnat după lunga călătorie pe care o făcuse celălalt în spatele bombat al pleoapelor sale și apoi i se auzi vocea și chiar zîmbetul feminin, cald, delicat aproape, de parcă un zîmbet s-ar putea auzi :

— Ce-i, Paul ? Dorești ceva de la mine ?

Paul dădu din cap, nu îndrăznea să vorbească, poate din pricina chelului care îl urmărea încă, nemulțumit sau pentru altceva și Miloia înțelese, se sculă din pat cu îndemînare, cu o mișcare foarte felină, parcă curse dintre cearceafurile sale întrebuințate și ieși cu Paul afară din baracă.

Afară îi spuse tot, în două fraze ; încercă chiar să-i explice unde se găsea casa, dar Miloia cunoștea locul : acolo locuia Dan, liceanul care venea zilnic să joace cărți în baracă, împreună cu Gherga, ucenicul lui Boltner. Paul îi povesti despre ciine, despre rondoul de flori, despre ușa trîntită care era totuși deschisă, despre răceala nu prea mare a aleii înguste de ciment care ducea spre treptele de la intrare, despre strigătul care se auzise, la un moment dat, de întunecimea de pe stradă, de faptul că se putea merge prin mijlocul drumului pentru că te simțeai mai în siguranță, despre ușa cu geam și perdeluțele prinse cu pioneze... sau nu, nu cu pioneze, erau un fel de vergele de alamă pe care perdeluțele erau strînse în falduri mărunte și vergelele scliپeau foarte îmbietor...

Miloia îl asculta în liniște, cu capul plecat, doar respirația lui puternică ajungea pînă la urechile distrase ale lui Paul, preocupat să redea totul cît mai exact, în cît mai puține cuvinte. Apoi Miloia spuse, întrerupîndu-l și Paul îl acuză în gînd de lipsă de delicatețe deoarece el mai avea cîteva amănunte importante de înșirat :

— Să mergem să-i spunem lu' Băicuțu ! Tu rămîi aici, eu mă duc să-l caut ! Nu, Paule, tu rămîi aici pentru cazul cînd... du-te și culcă-te în pat să nu observe nimeni, dar să nu adormi ! O să venim să te căutăm, repede !

Miloia era foarte gînditor și plecă grăbit și Paul îl ascultă, suindu-se în patul lui, lîngă cel gol al lui Gașpar. Da, da, Gașpar ce om ciudat ! Era probabil un om foarte necăjit, foarte hărțuit, dacă trebuia să doarmă în marginea pădurii și acum, cînd își făcuse în sfîrșit rost de un culcuș mai ca lumea, iată, trebuia să doarmă cu fața lipită de acea masă, cu ciinele mereu în jurul picioarelor sale. Da, dar o cunoștea pe femeia aceea frumoasă, femeia intangibilă, cu care el călătorise împreună și rochia ei neagră scliپea printre acele cîmpii și pomi singurateci printre care trecea șovăind trenul. Lui Paul i se făcu dor de acea femeie care îl privise atît de adînc, o singură dată și abia atunci își aminti că acea casă sau vilă, era de fapt a ei, ea locuia acolo, el o urmărise doar : da-da, așa era, ce încălcite sînt și memoriile astea ale oamenilor, memoria

e un lucru foarte obositor ! Dar unde era ea, acum ? Poate era deja acasă, ciinele la locul lui în curte, Gașpar se sculase și plecase și o să vină în curînd să se culce iar acel Dan care locuia și el acolo, ...da, de fapt așa era, locuia și liceanul acolo, cu pachetul lui de cărți soioase în buzunar, și pistruii săi roșii ca niște furnici inofensive, curgîndu-i pe față în toate părțile ! Ce femeie frumoasă în rochia ei neagră, cu părul ei negru și ochii ei negri... oare o va mai întîlni vreodată, cît de curînd ? ! Ce bine ar fi dacă ea l-ar chema, cu un semn mic al capului, sau cu o privire zîmbitoare, șagalnică, el ar urma-o fără să se teamă, ar prinde-o în brațe și ar săruta-o pe gură, pe gît, i-ar săruta mîinile ei lungi, albe, brațele ca niște țipari melodioși și poate, cine știe, ea l-ar culca în patul ei cu ciucuri roșii și albaștri — trebuia undeva să se afle un asemenea pat ! — și și-ar desface într-o parte rochia ei neagră, ațîțătoare, pentru că el n-ar fi îndrăznit niciodată, nici pînă la sfîrșitul vieții un asemenea gest, și-apoi, cu siguranță, ea și-ar fi deschis bluza și i-ar fi oferit pieptul ei pîrguit (citise undeva, într-o cărticică căreia îi lipseau ultimele pagini de la sfîrșit, un lucru foarte chinuitor, această expresie „pieptul ei pîrguit“) și el s-ar fi apropiat de gestul ei nerușinat în timp ce ochii ei melancolici l-ar fi protejat cu o nesfîrșită grație și înțelegere și ar fi mușcat-o încet, ca un cîine, de sîni... și ea ar fi rîs, cu dinții ei pe care el nu-i văzuse niciodată, dar care trebuiau să fie... trebuiau să fie... în sfîrșit, dacă acești dinți nu puteau fi văzuți, ea nici nu trebuia să-i zîmbească sau chiar dacă ar fi făcut-o, el era doar cu fața lipită de pielea ei albă mirosind a ceva aparte, atrăgător și înecăcios... înecăcios pînă la lacrimi...

Miloia îl trezi în aceeași clipă sau poate că nici nu dormise, dar ce repede se întorsese Miloia ? Parcă ieșise și se întorsese imediat, grăbit, ca un om care a uitat ceva. Voia să-l ia cu el, să-l caute împreună pe Krinitzki ?

Krinitzki nu era de găsit, suflă Miloia, îl căutase și la bătrînul Gherlea, și la salcie — asta trebuia să fie jos la

rîu, deci e adevărat că uriașul coboară seara în albia rîului, cum de nu-l întâlnise el, Paul, niciodată? — da-da, Miloia chiar adăugă că trecuse prin rîu, pe partea cealaltă și îi arată pantalonii lui de pînză, suflecați în jurul gleznelor și — nu era nici la Dublea, a cărui nevastă era bolnavă de o boală ciudată, necunoscută și îl chemau totdeauna pe Krinitzki, care îi citea din Carte și care o liniștea prin simplă prezență. La înapoiere trecuse din nou pe la Gherlea care începuse să fie neliniștit. Pe unde să-l mai fi căutat, ce credea Paul?

Paul se trezi brusc, numai din mîndrie că era consultat de un bărbat atît de serios, un atît de intim cunoscător al vieții, și vrînd să fie la înălțimea întrebării, se bîlbîi cu atîta putere și furie, nespunînd nimic sau într-o limbă cu totul alta, mult mai veselă, încît Miloia întoarse uimit capul, cu atît mai mult cu cît el nu aștepta nici un răspuns, părea doar foarte gînditor. Ochii îi străluceau cu o putere de neîndurat și Paul se ferea instinctiv de lumina lor deoarece îl obosea.

După o scurtă consfătuire în care Paul își spuse punctul lui de vedere, care fu luat în considerare, plecară împreună spre secția de miliție și Paul era foarte satisfăcut că se găsea cu Miloia, un om realmente sensibil și care îi dădea totuși atîta importanță. Cine știe, un altul — și aceștia ar fi putut fi destui de mulți! — cum s-ar fi comportat într-o asemenea situație, cum l-ar fi dat la o parte, l-ar fi ironizat, sau lovit, sau ceea ce ar fi fost mai grav, l-ar fi uitat pur și simplu cu atîta seninătate încît l-ar fi adus în stare, în halul de a se întreba foarte serios, dacă există el însuși, sau dacă nu cumva viața lui, atît de modestă, e întreruptă de lungi fișii de lumină sau de mirosul unui pom încă necunoscut bine celorlalți?!

Miliția se afla într-o fostă cafenea de lux, un fel de cazinou, dar pereții exteriori nu erau prea îngrijiți, iar geamurile, imense, își pierduseră din eleganța de altădată, sau cel puțin, așa părea că fuseseră elegante odată, sau măcar, extravagante. Lucrătorii miliției însă sau zidarii lor sau administratorul lor îngrijeau într-un asemenea fel

clădirea lui Salomon Bela (aşa se chema fostul proprietar, evaporat cu mulţi ani înainte) ca să pară cît mai neîngrijită şi probabil acest lucru, cel puţin acolo, la Nădrag, dădea impresie de măreţie, imparţialitate şi eficienţă, sau, mă rog, aşa ceva...

La parter, clădirea avea un perete de geamuri mari, vitrine, prin care, altă dată, copiii curioşi îşi turteau nasurile şi puteau vedea nestingheriţi domni de vîrstă mijlocie, stînd pe canapele înguste de catifea şi bînd cafea din pahare de sticlă montate în port-serv-uri de argint, în spatele lor la o fascinantă masă de biliard, stăteau siluete elegante, cocoşate cu distincţie şi de fiecare dată şi un ofiţer, un bărbat foarte frumos, cu un fular de mătase izvorînd din cămaşă. Se mai puteau vedea, la mesele presărate peste tot, inşi foarte simpatici şi binevoitori care jucau domino sau remi... pentru pocher şi alte jocuri era, bineînţeles, o altă încăpere, acestea nu erau jocuri care puteau fi privite, probabil că se jucau cu măşti, cum citise Paul într-o cărţuie.

Vitrinele erau acum vopsite cu negru încît nu se mai putea vedea nimic înlăuntru — de altfel ce s-ar fi şi putut vedea, decît cadavrele acelor inşi bonomi, cu chelie bine întreţinută care jucaseră domino şi-şi băuseră filtrul lor cel de toate zilele, cu buzunarele umflate de bilele de fildeş. Ce se întîmplase însă cu canapelele de pluş ? Acelea mai puteau fi întrebuinţate, dacă erau bine întreţinute.

Uşa mare, de sticlă, a fostei cafenele era desfiinţată şi, foarte lateral, se afla, spartă în perete, o uşiţă verde de fier în spatele căreia se găsea totdeauna cîte un miliţian, sau cel puţin aşa credea lumea din oraşel. Era unul din miturile oraşelului. În spatele clădirii se afla un zid înalt, urît, şi o poartă mare, galbenă, la fel de urîtă, prin care se circula des şi în dosul căreia nu se afla nimeni. Sau, cel puţin...

Cei doi, mereu nehotărîţi, speriaţi brusc de apariţia acelei clădiri în faţa lor, ezitară cîtva timp pînă cînd să... Paul se sperie deodată pentru că Miloia începu să-l privească într-un anume fel aşa cum îl priveau unii oameni,

mai morocănoși, care nu credeau tot ce le mărturisea Paul din trecutul lui nesfârșit și o clipă, sub privirea necruțătoare a lui Miloia, Paul se îndoi el însuși de toată acea întâmplare picantă din acea seară, ceea ce lui i se întâmpla rar. De obicei, sau nu, chiar totdeauna, el era atît de sigur de tot ce i se întâmplase încît ar fi fost în stare să retrăiască totul din nou și ce jurămint mai puternic decît acesta există? Acum însă, în fața acelei clădiri mohorite și lîngă Miloia care fu prins de un ușor tremur pe care altcineva nu l-ar fi observat, dar pe care Paul îl recunoștea cu ușurință, el însuși era atît de speriat și ar fi dat bucurios totul înapoi, ar fi fost unul din puținele lui ceasuri la care ar fi renunțat. În viață sînt și ceasuri la care un bărbat trebuie să știe să renunțe!

Miloia se hotărî însă, pînă la urmă și îi ceru și lui sfatul, oficios, și el, bineînțeles îi făcu cunoscut că era hotărît pînă la ultima consecință. Chiar amestecă o ușoară plictiseală în răspuns și asta nu ca să-l convingă pe Miloia, ci pe cel care stătea în dosul porțiței de fier și care va trebui să fie bănuitor.

Bătură destul de mult pînă le deschise un sergent nebărbierit care nu se miră de loc cînd îi zări și îi întrebă ce vor cu un ton destul de ales. Sau ei se așteptau la ceva foarte neplăcut? Miloia fu cel care povesti, Paul nu deschise gura, deși recunoscuse imediat în sinea lui că prietenul său, deși de o sensibilitate aparte, nu poseda un vocabular pe măsura situației create și de aceea sergentul, scobindu-se în dinți cu o scobitoare de metal, îl întrerupse de cîteva ori, apoi, chiar înainte de sfîrșit, cînd totul devenea atît de așîător, felul în care-l trîntise cîinele în rondoul de flori, fierbințeala prafului din mijlocul drumului care era cu mult mai mare la... în sfîrșit, toate acestea, chiar și vergelele de alamă de care erau prinse brizbrizurile și care săreau imediat în ochi, toate acestea sergentul nu le auzi, deoarece le ordonă să aștepte afară și închise ușa.

Paul vru să plece, considerînd misiunea lor încheiată, dar Miloia ezita încă deși se vedea lămurit că s-ar fi aflat mult mai în largul lui în patul din baracă. Un timp cre-

zură că au fost uitați și Paul propuse să plece totuși — bineînțeles nu în goană, ci în cit mai mare indiferență cu puțință, chiar cu o oarecare afectare — ca nu cumva să fie pedepsiți. În sinea sa se mira grozav și îi era chiar recunoscător lui Miloia că nu pusese o clipă la îndoială toată acea istorie palpitantă și încă odată, Paul hotări în sinea sa că, în ciuda felului în care dormea și a vocii sale atît de șoptite care putea deveni de o stridență fantastică, Miloia era un om foarte inteligent și cinstit, depășindu-l cu mult pe Mihuți, celălalt prieten al lui Krinitzki.

Cînd era deja prea tîrziu ca să mai plece, se deschise din nou ușa și apărură sergentul cu un altul, un milițian fără grade, somnoros și posomorît, cu un ciine-lup de zgardă și le făcu semn, fără multă vorbă, s-o ia înainte.

— „Se îngroașă gluma!“ — gîndi Paul și se bucură că nu fusese el cel care povestise toată istoria.

Parcurseră întreg orașul în același fel, adică, ei doi înainte, ca doi inculpați și milițianul care dormea încă, cu ciinele de zgardă. Ciinele însuși era foarte plictisit ceea ce arăta că nici el nu punea mare bază... în sfîrșit, cei cîțiva trecători priviră mirați după acest cortegiu și atunci Miloia, cu deplinul consimțămînt al lui Paul mări pasul, nesimțit, ca să pună o mai mare distanță între ei și cel care-i însoțea. Milițianul îi lăsă să-și facă mendrele și în curînd ajunseră.

Strada era întunecată, ca un tunel de cale ferată, nici salcîmii de pe margine nu se vedeau și, în spatele lor, milițianul aprinse o lanternă cu baterie, o lanternă simplă așa cum avusese și Paul una și în curînd ajunseră. Milițianul le ordonă să aștepte în fața porțiței și el intră, orbecăind cu lumina lui gălbuie, pe treptele de ciment, apoi se auzi scîrțîind ușa de la intrare și după un timp, disproporționat de lung, se făcu lumină în camera din față. Îi zăriră apoi umbra cum se mișca, prostît prin cameră, roată, mereu roată, ca un ciine... se oprea un timp, apoi iar pornea în același cerc, în sens invers acelor de ceasornic... se rotea mereu, ceea ce arăta ori că se trezise definitiv ori că nu se trezise încă ca lumea și își

continua somnul în timpul... deodată dispăru din cameră, umbra lui nu mai trecea prin dreptul geamurilor și în curînd se aprinseră toate ferestrele casei, chiar și cele de la bucătărie și de la oficiile din spate. Se luminează astfel și strada și cei doi priviră uimiți; ce căutau ei aici, la ora aceasta? Dar dacă totul era într-adevăr real, adevărat și atunci ei purtau o răspundere colosală! Miloia era la fel de neliniștit ca și Paul, ochii îi sclipeau ca o lumină de nesuportat și stăteau amîndoi ca pe ghimpi. Casa sclipea toată și milițianul cu cîinele său cu tot se mistuise în ea și se pierduse prin grădina de porumb care creștea atît de înalt și de drept în spatele casei pe solul acela stîncos, lăsîndu-i pe cei doi acolo, în fața porțiței.

În sfîrșit apăru, gîfîind ușor, cu ochii sclipindu-i la fel de puternic ca ai lui Miloia și, în clipa cînd Paul se cris-pase cu totul așteptîndu-se la cine știe ce, numai la ceva bun și plăcut nu pentru ei doi, vagabonzi prin oraș la acea oră tîrzie, milițianul, o clipă frate cu ei, le spuse, sures-citat:

— E în fund, pe masa din bucătărie... sugrumat! Îl cunoașteți?

Miloia dădu tăcut din cap și Paul care ar fi vrut să spună ce știa, îl imită, pripit, dînd la rîndu-i din cap, gîndînd însă:

— „Da, îl cunoaștem, e Gașpar, un om care a locuit o bună bucată de vreme în pădure“.

— Cum îl cheamă? — întrebă milițianul, reținînd cu greu cîinele care voia să se întoarcă în casă.

— E un elev de la liceul de aici, fiul lui Dabici care a murit în mină, nu-i nici anul... venea în fiecare zi la noi în dormitor și juca în cărți cu... îl cheamă Dabici Dan și maică-sa...

— Stați aici! — le ordonă milițianul — nu vă mișcați! Eu mă duc să caut un telefon. Nu lăsați pe nimeni să intre, sub nici un pretext, pe dumneata te fac răspunzător, cum te cheamă?

Miloia răspunse:

— Donesie... Micula, sînt de la fabrică, la turnătorie!

Pentru prima oară Paul află că pe Miloia îl chema altfel.

Miloia începu ceva, nedeslușit, în care voia să spună că suferă de piept și, și-așa drumul fusese lung, și că ar fi vrut să se întoarcă la dormitor și că nu erau pentru ei doi astfel de lucruri murdare...

— Nu te miști de aici, tovarășe ! — strigă la el milițianul și Paul încremeni — și dacă lași pe cineva să pătrundă ai să dai socoteală în fața organelor anchetatoare... eu fug la secție și telefonez după medic... dacă găsesc telefon pe drum... va să zică ne-am înțeles ! adăugă și plecă repede, apoi se auzi tropăitul cizmelor, ceea ce arăta că începuse s-o ia la fugă.

Cei doi rămaseră în fața casei luminate și în curînd se aprinse o lumină la casa de peste drum și, după puțină vreme, ieși în poartă un bărbat numai în izmene și o cămașă lungă, de casă, care încercă să deslușească ce se întîmplă dincolo, apoi strigă, nu prea tare :

— Care ești acolo ?

Miloia se trase însă la umbră, nerăspunzînd nimic și Paul, care ar fi avut mare chef să-i povestească totul celui de peste drum, se văzu obligat să-l imite.

Omul din poartă mai stătu cîtva timp, apoi, închise porțița în urma sa și se întoarse în casă. Lumina nu se mai stinse însă.

Trecură minute lungi de liniște și nemișcare ; Miloia nu se depărta de pomul sub care se trăsesese și Paul, stînd lîngă el, încerca să deslușească peste gard dacă nu zărește ciinele, vechiul său prieten, dar nu era nici urmă de el. De pe partea cealaltă, din capătul străzii dinspre oraș, veneau două siluete, doi băieți tineri ; de unde stăteau cei doi nu puteau fi văzuți, li se auzea doar bocănitul pantofilor, glasurile care răsunau cu o neobișnuită sonoritate pe strada goală, apoi unul din ei începu să fluiera. Un ciine, dîndărătul unui gard, îi lătră cîtva timp și în acest fel cei doi putură să-i urmărească, nevăzîndu-i. Tinerii însă se făcură nevăzuți înainte de a ajunge în dreptul casei în fața căreia păzeau cei doi, ceea ce însemna că o luaseră pe stră-

duța bolovănoasă care dădea spre rîu sau intraseră în vreo casă.

Nimic nu se clintea prin preajmă și lui Paul, stînd în fața casei aceleia atît de luminate în care se găsea un mort, începu să i se facă de-a binelea frică și, era convins, că Miloia simțea la fel.

Din casa de peste drum se auziră cîteva voci, înăbușite, apoi se deschise din nou porțița și ieși același om, cu o haină în locul cămășii aceleia lungi și pantofi fără șireturi în picioare și trecu încet drumul la cei doi, trăgînd dintr-o țigară.

— Ce-i aici ? — întrebă el ajungînd în dreptul casei și încercînd să le deosebească figurile, ascunși cum stăteau, sub umbra întunecoasă — ce faceți aici ?

— Nu facem nimic rău ! — spuse Miloia fără să se miște — dumneata vezi-ți de treabă ! Părea foarte hotărît, glasul îi tremura însă și cum celălalt nu se dădea dus, ba, dimpotrivă se apropie tot mai mult, privindu-l cu bănuială, Paul spuse :

— A fost sugrumat liceanul ! Noi trebuie să păzim casa...

— Cine ? Dănuț ? ! Cine l-a... și cine sînteți voi ? — omul intră într-o astfel de enervare încît Paul nu mai îndrăzni să scoată o vorbă ; de altfel omul nici nu mai așteptase vreun răspuns pentru că se năpusti pe porțiță, strigînd : — Rex ! Rex !

Paul vru să se repeadă după el și strigă :

— Este strict interzis să... nimeni nu are voie să se... — dar celălalt era deja în casă și Paul se întoarse spre Miloia și spuse, cu dinții tremurînd ușor, fără măcar să se mai poată preface :

— Baci Gugu, să mergem de aici, altfel se adună prea multă lume și... eu vreau să plec să mă culc, nu mai...

Miloia îl privi o clipă mirat, el însuși tremura cu putere și fără să mai scoată o vorbă, cei doi se mișcară înspre partea opusă celei în care fugise milițianul.

Nu îndrăzniră să se îndepărteze prea mult, ci se opriră nehotărâți cîțiva pași mai încolo. Se opriră și priviră în urmă și o clipă doar, o clipă lungă cît eternitatea, totul rămase nemișcat : strada întunecată ca un tunel, pata de lumină în care plutea acea vilă blestemată, aerul delicat al nopții în care cădeau îngeri cu un zîmbet fals pe buze, cu aripile fișîind prin mirosurile suave, înghețate, din jur. Apoi, se auzi un zîrîit ușor și o mașină apăru, nehotărîtă, în capul celălalt al străzii ; farurile ei măturau coroanele salcîmilor și praful plin de gropi al drumului și apoi, deodată, zgomotul motorului ei sună foarte aproape cu o putere formidabilă de parcă ar fi trecut peste strada aceea neînsemnată o suprafortăreață, turtind toate obiectele din jur. Din mașină săriră — încă înainte de a se fi oprit, oameni în cizme și uniforme, cîini, în jur ferestrele caselor începură să se lumineze. În fața casei de unde fugiseră cei doi, se adună într-un timp neverosimil de scurt, lume, femei neobișnuit de treze, bărbați fumînd și gălăgioși îmbrăcați sumar. Cu toții se adunaseră în fața porțiței păzită de un milițian — de unde erau cei doi îl puteau vedea foarte bine — și lui Paul i se strînsese deodată inima, fără nici un motiv, și-o simțea îngrădită parcă într-un inel de fier, parcă purta un nimb rigid din fier. Ridică ochii și zări alături, foarte aproape de el pe femeia în negru, pe minunata femeie care privise pînă în adîncul ființei sale de carne ca într-o fîntînă îngustă : era acolo, însoțită de cineva care îi vorbea cu înflăcărare, fără să privească în jur, iar ea privea țintă spre pata aceea insuportabilă de lumină în fața căreia se învălmășea atîta lume străină. Apoi izbucni de lîngă acel bărbat ca o săgeată în timp ce el vorbea încă și intră în lumină, da, era într-adevăr ea, ea, cea inimitabilă, de neînlocuit, unică și apoi se amestecă, fu înghițită de acele siluete vulgare. Puțin timp însă, pentru că fu lăsată să intre — ea doar locuia acolo sau locuise cel puțin pînă fugise de acasă cu acel bărbat pe care Paul îi simțea încă respirînd lîngă el, neștiind că nu se va mai întoarce niciodată în acea casă și că era suficientă o oră sau o seară scurtă ca un mort s-o transforme — acea casă — într-o navă, într-un cargobot ceresc sau într-o corabie sinistă

care navighează ca fulgerul pe linia închipuită a ecuatorului, cu un steag negru pe care scripește semnul piraților aerului, un craniu seducător.

Cine era acel bărbat ? — se întrebă Paul, neîndrăznind să se întoarcă și să-l privească tot așa cum acel bărbat nu îndrăznea să se apropie de acea casă sau să treacă prin fața ei. Ce seară asfixiantă, nepotrivită, încărcată de lucruri hipercunoscute și deodată un mort tânăr, un adolescent cu gîtul strivit așa cum strivești o foaie de hîrtie pe care vrei s-o aprinzi, ca pe o faclă, sau un șumuiog și să faci semne cuiva noaptea. Da, dar gîtul strivit al celui mort atît de tânăr — adică mort de atîta de puțină vreme încît parcă se auzeau pereții aerului crăpînd de căldura pe care le-o fura corpul lui răcindu-se — da, cu gîtul lui astfel aprins cine făcea oare semne sau, mai bine, ce fel de semne ? Paul privi tot mai neliniștit în toate părțile, apoi începu să alerge, gîfiind spre acea casă luminată cu speranța că poate nu era prea tîrziu. Miloia îl ajunse — ce iute era, cine ar fi bănuît ? — și îl prinse neîndemînat de tricoul său vechi, folosit, rupîndu-l și apoi de cureaua lui de carton presat, ținîndu-l strîns și gîfiindu-i în ureche. Paul se smuci și pentru că simți mîna de fier, brutală, a celuiilalt, cum îl tîrăște înapoi și niciodată, niciodată nu va mai fi atît de aproape de... începu să țipe deodată, ascuțit de parcă ar fi vrut să sfredelească aerul acela pașnic și burghez. Țipă de parcă l-ar fi înjunghiat cineva și niciodată nu-și va aminti de ce-o făcuse, nici măcar c-o făcuse, așa cum unii bețivi nu-și aduc aminte ce spun sau ce fac în unele ceasuri, dar Miloia îl împinse înapoi, tot mai în întineric, fără cruțare și probabil că nu izbutise să-l potolească decît lovindu-l, pentru că a doua zi, Paul, adolescentul, descoperi cu uimire că îl doare gingia de deasupra, iar în colțul buzelor avea mici bucățele de sînge închegat. Dar ce conta ! Ce conta !

În jurul lor se adunară imediat cîțiva inși, multă vreme lui îi stăruia zgomot de voci în ureche și el vru să se arunce pe jos, în praful blînd al drumului numai ca să mai întîrzie, desigur nu din răutate, el niciodată nu fusese foarte răsfățat de nimeni, dar dacă trupul lui voia să se arunce

pe jos, el îl urmă, și Miloia îl ținea strâns și îl lovea scurt — da-da, el o simțea, dar într-un fel ciudat, ca și cum ar fi fost beat deodată și totul sau toate câte se întâmplau aproape de pielea sau de carnea sa, deci la un kilometru sau mai bine de inima sa, contau așa de puțin. Și-apoi se știe, trupul e o prostituată, îndură atâtea lucruri fără să cricnească, cu o memorie paralizică, pe sfert.

El trebuia însă dus de acolo, ca un sac de piele; era cineva care poruncise asta și în același timp, lui Paul îi păru rău de prietenul său Miloia care trebuie să aibă grijă de trupul lui de parcă ar fi fost epileptic. Dar, ciudat, de unde acest cuvânt? Da-da, îl pronunțase chiar Miloia, epileptic, boala copiilor, o spusese celor care se îngămădiră lângă ei. Paul spera din adâncul sufletului și chiar în clipa aceea când țipa și se zvîrcolea în mîna de fier a celui-lalt vrînd să se trîntească în praf, că celălalt mințea din conveniență, pentru că așa cereau împrejurările, pentru că el însuși nu se putea scuza. Căci altfel, cu părinții lui necunoscuți și cu mătușile sale amabile, acest cuvânt ar fi putut face carieră, o carieră odioasă și asta îi mai lipsea. Și-așa era atît de greu să-ți păstrezi libertatea, toată lumea te bănuiește mereu că vrei să faci ceva ieșit din comun și tocmai cînd te străduiești să fii cît mai de rînd și mai șters, atunci te poticnești și sînt mereu cîțiva care întorc capul spre tine, bănuitori. Cum era omul mărunț și chel căruia i s-a părut ciudat... sigur că acum erau cu mult mai liniștite locurile pe unde îl duce Miloia, îi sînt perfect necunoscute și ar trebui poate să-i fie frică... ce se va alege din el în viață? Cu cine va putea el în sfîrșit... bunul, minunatul prieten, Miloia, câte îi făcuse, câte nu-i cășunase? Unde citise acest cuvînt: „cășunase?“ Bunule, minunatul prieten, neprețuitule!...

Toată noaptea și ziua următoare, Irina Dabici fu reținută la miliție, apoi la procuratură, anchetată, hărțuită, de oameni mulți și foarte diferiți, veniți din capitala raionului în decursul nopții. Spre seară ea fu eliberată în mod provizoriu, fiind obligată să stea zi și noapte la dispoziția

procuraturii. În termen de o oră de la eliberare trebuia să-și anunțe noua adresă, deoarece acasă nu mai putea să se întoarcă : un milițian cu un ciine-lup păzea vila zi și noapte și nu aveau acces acolo decît organele anchetatoare.

Ea ceru să fie însoțită pînă la noua adresă, motivînd o stare de slăbiciune generală, morală și psihică, și un lucrător al miliției o întovărăși, pe seară, pe o stradă destul de îndepărtată de centru, unde locuia o prietenă, fostă colegă de școală, măritată cu un profesor. În timpul nopții ea fu trezită din nou și anchetată, a doua zi iarăși și acest lucru agasă familia care o găzduia. I se puse în vedere să-și caute altă locuință și ea bătu la cîteva uși dar, de data aceasta, fu refuzată sub diferite pretexte. Era însoțită peste tot de un civil — la cererea ei — se știa că e sub anchetă și toată lumea se ferea să aibă de-a face cu această crimă despre care circulau în oraș cele mai fantastice versiuni. A doua noapte, deci, trebui să ceară adăpost miliției — ea nu avea voie să părăsească localitatea — și spre uimirea ei i se explică că e ultima dată cînd mai poate dormi acolo și i se înșirară cîteva motive oficiale. Ea ceru să fie sprijinită în vreun fel în obținerea unui loc de dormit, dar primi drept răspuns o ridicare din umeri și o frază scurtă, aproape grosolană.

În cele din urmă, în după-amiaza zilei a treia de la „eliberare“, cel care o însoțea din partea miliției, o duse la o femeie care cunoștea adrese, rugînd-o, în prealabil să nu divulge acest lucru șefilor săi și, în același timp, orice fel de tranzacții pe care le-ar fi făcut cu acea femeie să nu le facă în prezența sa. Oricînd ar fi dorit ea, la primul ei cuvînt, el avea ordin să se întoarcă la unitate. Nu-i ascunsese că trebuia neapărat, cu orice preț să-și găsească în ziua aceea, a treia, un acoperiș, altfel trebuia să se descurce singură. De mîine, el avea o altă misiune.

Irina îl înțelese și după ce ajunseră la acea femeie și o așteptară împreună să se întoarcă acasă, într-o curte cu mulți locatari dintre care unul le oferî un scaun ca ea să se odihnească, Irina îi îngădui milițianului, care se arătase atît de uman față de ea, în limitele strîmte ale profesiei sale, să se întoarcă la șefii săi. Era hotărîtă să nu mai

apeleze la pază și să accepte orice locuință, în orice condiții.

Bătrîna la care o dusesese acel om și cu care o lăsă, apoi singură cu un sentiment de ușurare pe care abia și-l ascundea, era o femeie foarte murdară care locuia într-o singură cameră cu o duzină de pisici. La început, scîrbită de atîta umblet, slăbită pînă la boală, temîndu-se de noi refuzuri și umilințe, propuse acelei femei, în ciuda silei pe care i-o inspira, să doarmă o vreme cu ea, împărțind împreună patul ei. Bătrîna o refuză însă, cu un aer viclean de parcă Irina ar fi vrut în acest fel să o tragă pe sfoară. Ceea ce putea face pentru ea era ca, mai pe seară s-o ducă „într-o familie“ unde ar fi putut să stea un timp în schimbul unei anumite sume de bani, bineînțeles. Comisionul și-l cerea însă înainte și, cum avea puțini bani la ea, Irina îi lăsă verigheta amanet.

(Acasă, ea avea un carnet C.E.C. cu o sumă considerabilă, dar nu i se permise să-l ia; tot ce se găsea în casă era sigilat și reținut pentru anchetă.)

Bătrîna o sfătui să plece și să revină spre seară, ca să nu atragă atenția celor din curte; Irina explică însă că n-avea unde să meargă. Femeia dădu din umeri și-i închise ușa în nas și atunci, spre norocul ei, cei care-i împrumutaseră scaunul, îi permisă să aștepte în bucătăria lor. Era o familie cu cinci copii și cu toții stăteau în bucătărie în acea după-amiază înăbușitoare de vară. Stăpîna casei nu era acasă, lucra în tură de după-amiază la o mică întreprindere textilă, o fabrică de șireturi, panglici, etc. și, singur, cu copiii se găsea doar tatăl, un om voinic, tuns pe cap ca-n palmă, de care, la început, Irinei i se făcu frică.

Irina spălă copiii, spălă și cîteva rufe ale celui mai mic care era foarte prost îngrijit, făcu curat prin acea bucătărie îngustă ca să-și motiveze într-un fel prezența acolo, iar în unica cameră a familiei nu îndrăzni să intre deși, acel om voinic, poate, avea intenții curate. Rămase cu copiii în bucătărie și se simți bine.

Spre seară, înainte de a se întoarce femeia de la lucru, bătrîna veni s-o ia și o duse într-un fel de suburbie, în-

tr-un apartament de două camere, la un bătrîn paralytic, care închiria camera în schimbul îngrijirii lui „complete“. Femeia intră și vorbește cu el, lăsînd-o să aștepte afară și cînd se reîntoarce spuse că bătrînul nu voia să aibă nimic de-a face cu „regimul“ și o roagă să-și caute în altă parte. Tirziu spre seară ajunseră înapoi în orașel și bătrîna — care nu voia să renunțe la verighetă — o duse într-o casă foarte acceptabilă, soț și soție, el era medic veterinar, iar ea funcționară la poștă, oameni în jur de treizeci și cinci de ani. Irina rămase surprinsă, plăcut surprinsă, de curățenia care domnea în casă și de aparența încurajatoare a celor doi soți, care, spre uimirea ei nu se formalizară prea mult de ancheta în care era amestecată. Ea urma să ocupe o cameră despărțită prin glasvand de cea în care dormeau soții Pascariu și bătrîna plecă în sfîrșit după ce-i smulse și o sumă de bani, deoarece verigheta, era evident, nu putea s-o mînce.

Veterinarul era un bărbat foarte bine păstrat, înalt, slab, purtînd ochelari, iar ea îi semăna de parcă ar fi fost frați. Irina se retrase în camera ei și adormi imediat într-o cămașă de noapte cumpărată de la un magazin de solduri, dar fu trezită curînd de vocea veterinarului, stridentă, care se certa cu nevastă-sa. Părea că era băut și ore în șir vorbește, argumentă, se disperă, strigă în cîteva rînduri — deși ea îl ruga mereu să înceteze, iar Irina asculta terorizată, cu ochii deschiși larg — iar în cîteva rînduri păru că bărbatul obosise sau adormise. În cîteva minute însă se relua totul de la început. Asta se întîmpla două nopți din trei, veterinarul — (el nu era medic, ci doar tehnician, un fost student care nu-și terminase facultatea) părea un tip aparte de alcoolic : bea acasă, împreună cu soția sa, femeia aceea înaltă, slabă, purtînd ochelari, cot la cot cu ea, și devenea agresiv apoi deși era doar o agresivitate verbală. A doua zi era de nerecunoscut : tăcut, amabil, de-o politețe desăvîrșită, uneori chiar delicat și prevenitor.

Deși bătrîna îi spusese că cei doi nu au copii, Irina, intrînd în bucătărie a doua zi, găsi acolo un leagăn împletit din nuiiele în care gîngurea un copil, acoperit cu un tifon alb ca să-l apere de muște. Irina, în prezența doamnei Pas-

cariu, vru să se apropie și să contemple copilul — era deosebit de sensibilizată în acele zile și în prezența copiilor se putea regăsi într-o măsură și liniști — dar mama se împotrivi, interpunându-se între străină și leagăn, în care se auzea ceva gîngurind mereu și Irina se retrase, cu fața împurpurată, resimțind ca de fiecare dată în acele zile, o slăbiciune în membre, în mâini și picioare, la orice jignire, la orice afront. Și acele zile, fuseseră bogate în astfel de slăbiciuni, pentru ea care trebuia să poarte acea năprasnică povară a crimei.

Abia în a cincea zi se dădu autorizarea pentru înmormîntarea liceanului, fiului ei vitreg, dar nici cu această ocazie nu fu lăsată să intre în casă; cadavrul fusese de altfel depus la capela cimitirului unde o lume uriașă veni să-l vadă. În mulțime ea îl zări pe Titus care încercă în câteva rînduri să se apropie, dar ea se înconjură mereu de cunoștințe și acasă se reîntoarse însoțită. Cu ocazia acelei înmormîntări cumnatul ei, fratele răposatului ei soț care se afla în aceeași localitate — era de profesiune zugrav, „antreprenor“ cum își zicea el — pregăti o masă după înmormîntare, o pomană, de la care ea fu exclusă fără să i se dea nici un fel de explicații. De altfel, acest cumnat era și sursa a numeroase colportări apărute pe socoteala Irinei; între ei era o mai veche neînțelegere datorită complexului pe care-l resimțea zugravul că fratele său se căsătorise cu o „intelectuală“ și o femeie „prea mîndră“ pentru familia lor. Într-adevăr, în decursul scurtei ei căsnicii, ea îl izolă pe Dabici de rudele sale din motive mai mult sau mai puțin rezonabile, și acum „ei“ se răzburau. Această ultimă lovitură o atinse prea puțin pe Irina; era o fire puțin sociabilă și aștepta cu nerăbdare și cu o anumită resemnare definitivă sfîrșitul anchetei. Irina nu avea pe nimeni, era o singuratecă, o mare singuratecă. Se născuse într-o mică localitate din Banat, o localitate metalurgică ca și N... ce purta înainte de război numele unuia din domnitorii casei Hohenzolern, tatăl ei fusese funcționar în uzină. Părinții ei divorțară și ea rămase cu tatăl ei; mama se mută la Lugoj unde se găseau părinții ei și în scurtă vreme se remărită, urmîndu-l pe noul ei soț, pe care îl cunoscă într-o

vacanță, în Ungaria, primi o cetățenie străină și plecă definitiv din țară.

Tatăl Irinei muri la câțiva ani după acest divorț — ea nu împlinise atunci încă patru ani și rămase în grija bunicilor, părinții tatălui ei care locuiau la Orșova. Bunicul ei fusese „administrator financiar“, acum era pensionar, sărac, și o crescuse pe Irina cu mare greutate. Muriră însă pe rînd, cei doi bunici și la cincisprezece ani ea se văzu perfect singură; ca să-și poată termina liceul închirie casa care nu-i aparținea (o moștenise un unchi al ei, fiu al bunicului, succesor direct ce locuia în alt oraș) și, cu multe restricții își termină astfel școala. Unchiul ei voia însă să vîndă casa și ea fu nevoită, după doi ani de la moartea buniciei, care murise ultima, să se mute într-o cameră mobilată și să se angajeze ca funcționară contabilă la organizația comercială a orașului. Era o muncă anostă, pe care o făcea în silă, asal-tată din toate părțile de bărbați — ea începea deja cariera grea a unei femei frumoase care nu e născută pentru a fi frumoasă — și încet, încet, din cauza muncii ingrâte prin care trebuia să-și câștige existența, a facultății la care trebuia să renunțe dacă nu voia să apeleze la compromisuri care Irinei îi repugnau poate într-o măsură mai mare decît ar fi fost firesc și a atîtor alte mărunțișuri, ea se însingură tot mai mult și din trupul ei atît de frumos crescuse o buruiiană invizibilă care o făcea bolnăvicios de sensibilă, de susceptibilă și deja, în jurul vîrstei de douăzeci de ani se ferea de orice fel de societate, ieșind rar, mergînd singură la spectacolele rare ale acestui orașel, îngropîndu-se zile și săptămîni întregi în casă, făcîndu-și concediile sărace, singură, în localități de munte, și atîtea altele pe care provincia mărunță nu le iartă.

Toată lumea o urmărea pentru că era frumoasă și inadmisibil de mîndră; poate, frumusețea naturală rară se naște ca să ne consoleze de atîta cantitate de urît care ne împresoară mereu și cei din Orșova nu-i iertau Irinei că ea nu le dăruia de loc frumusețea ei, ca și cum ar fi fost unica ei proprietară. Nu i se cunoștea nici o intrigă amoroasă și asta, bineînțeles, mări tacita agresivitate generală.

Postul ei soț fusese ofițer de carieră și era mai în vîrstă cu patrusprezece ani decît ea, mai fusese însurat odată și din prima căsnicie rămăsese cu un băiat, Dan și o fetiță, mai mică, care muri în timpul unei epidemii de tifos. Fotografiiile îl arătau un ins nu înalt, uscățiv, cu privirea hotărîită, o bărbie patrată, etc., etc. un individ care punea preț pe el însuși într-un fel atrăgător, am zice, un bărbat sigur pe gesturile și reflexele sale, căruia îi plăcea să joace biliard și să vîneze duminica dimineată în pădurile din împrejurimi sau în crîngurile din împrejurimi, care se îmbrăca cu pedanterie și era poate singurul locuitor al orașului care schimba cămașa zilnic. Acestea toate, trecutul lui de suferință — războiul, fusese părăsit de fosta lui soție, o femeie ușuratecă care murise apoi într-un accident de mașină — manierele sale, felul în care se apropia de tînăra fată, cu o exagerată gravitate și reticență care plăcu tocmai printr-un contrast cu „codul“ generației ei, abrupt și neformal, care își avea poate delicatețea sau sensibilitatea lui neevidentă, incifrată, dar Irina era poate o demodată încă de la cincisprezece ani și îi plăceau calitățile apărute de o crustă fină de convențional, avea gustul formei și iubirea și-o imagina în rochii lungi, cu trenă bogată, greoaie și în haine negre, țepene, cu un joben invizibil și o galanterie de paradă, dublată de o autentică galanterie.

Era o anume neîncredere înăscută în ea față de orice manifestare vitalistă, față de orice spirit de aventură, neîncredere ce luase cu timpul, cu experiența copilăriei ei nefirești, forma unei sensibilități ieșite din comun așa cum sînt unele vase de porțelan delicat care au undeva o fisură și sînt atît de fragile și prețioase totodată încît toată lumea le atinge cu o grijă dureroasă și, mai fericită, nu le atinge, ci doar le privește. Un asemenea vas de porțelan subțire ca frunza, fisurat, din naștere era inima ei și Irinei îi era teamă să-l atingă și, mai ales, îl privea doar, cu una din acele priviri ale ei de animal superb, delicat, hăituit prin pădurile pline de văi, rîpe, lut moale și stînci uscate, acoperite de un mușchi înțelept, aproape sfătos.

Irina se căsătorise cu Dabici la un an după ce îl cunoscuse, dar fu o căsătorie nefericită sau, mai bine zis, ea era o ființă nefericită deoarece în al doilea an de când se cunoșteau — și în primul an de căsătorie încă — el fu închis pentru indolență în serviciu. Era șeful organizației locale comerciale și în acest timp fu depistată o bandă formată din vânzători și gestionari, opt persoane, care comiteau abuzuri urmate de delapidări. În instanță nu s-a putut dovedi legătura lui cu acești oameni, fu condamnat însă pentru indolență păgubitoare pentru stat la un an și jumătate detenție. Aceasta era versiunea lui, afacerea era destul de neclară pentru Irina care mai puțin din jenă cât dintr-un fel de desperare a propriului ei destin atât de anemic și ingrat nici nu participă la proces. După o jumătate de an, cât el era încă „plecat“, ea află un „amănunt“ al procesului pe care, așa cum se întâmplă, îl cunoștea toată lumea : era vorba de un fel de „tranzacție“ cu un material foarte solicitat pe piață, un anumit sort de velur care fusese repartizat unui singur magazin din oraș și a cărui vânzare fusese fictivă ; tot stocul fusese cumpărat de o cooperativă care confecționează ursuleți pe care îi revîndu magazinului, etc., etc. un fel de tranzacție cu toate aparențele legalității. Aceasta a fost afacerea „ursuleților“ cum află Irina și care îl greva și pe Dabici, puteau să mai fie și altele pe care ea le ignora, nu i se spuneau, nu o interesau, etc. O adevărată calamitate acest proces, deși Dabici, muncind, își scurtă pedeapsa la jumătate, ieșind după vreo trei sferturi de an.

Din clipa când bărbatul căruia i se încredințase și pe care îl iubea fu astfel tirat în atenția publică, dragostea ei — felul în care îl iubea ea pe acel om — se stinse brusc și rămase cu el, în timpul pedepsei și după aceea, pînă la moartea lui, numai din pricina a ceea ce numim „prejudecată“. Dar prejudecățile de acest fel erau foarte adînc împlîntate în ființa ei morală așa cum sînt împlîntate și în ființa omenirii însăși, pentru că nu se spune undeva în Biblie că „femeia trebuie să rămîie alături de bărbat și în bine și în rău ?“. Ceea ce era poate neașteptat era că ea lua „în serios“ o astfel de frază, dar nu e oare destul de multă

lume, care ia în serios astfel de „frazе“ de parcă le-ar moșteni așa cum se moștenesc anumite pete pe piele, într-un anumit loc, la toți copiii născuți din aceeași mamă, sau un anumit fel de a rîde, de a întoarce capul în momentele de surpriză.

Irina era unul din acei oameni pregătiți de timpuriu pentru resemnare și felul nedorit, năucitor, în care soțul ei — pe care îl stima în mare măsură pentru felul în care știa să salveze nu aparențele, ci formalul, poate chiar solemnul — ajunsese la o nedorită notorietate fu o lovitură decisivă pentru felul ei de a vedea lucrurile, pentru vitalitatea ei, chiar. Ea nu-și acuză prea mult bărbatul tocmai pentru că era convinsă — și i-o și spuse, cu o naivitate care pe el îl derută încă odată, mărindu-i remușcările — că ea îl contaminase cu nefericire și ghinion și chiar această expresie o folosi ea „ea îl contaminase“ și că, prin el — servindu-se de el — destinul o pedepsise pe ea. Astfel, ea nu era departe de a gîndi că se născuse cu un păcat original, altul decît cel al primilor oameni care se șterge prin botez, (ea era creștină, botezată) un fel de semn, înfierare a destinului, așa cum sînt însemnate vitele în cele două Americi, cele care aparțin unui anumit proprietar, cel care le înfierează cu un anumit semn, cu un anumit sigiliu grosolan în care se poate vedea un corb cu aripile desfăcute, coarnele răsucite ale unui taur, un ogar, chiar și profilul unei femei cu părul lung, cîrlionțat. Un „proprietar“ nevăzut, credea ea că o înfierase cu un astfel de sigiliul care purta semnul unui animal aducător de nenoroc, poate un uliu sau o cucuvea, un corb sau silueta respingătoare a dinelului deșertului, koyotul. Ce păcat trebuia ea să ispășească? Puțin importa că ea nu putea să-l numească, să-l recunoască, dacă toate întîmplările vieții ei încă scurte îl arătau, ea era, (credea Irina) o ființă sortită sacrificiului așa cum, aproape toate popoarele păgîne jertfeau fecioare în momente de răscruce, aruncîndu-le în lacuri, sau înșîngerîndu-le pe piatra aspră, grosolană, a unor altare de piatră, sau azvîrlindu-le în stomacul nesățios al vreunui zeu de bronz în care ardea un foc magnific.

Ea era născută pentru jertfă și era și pregătită pentru jertfă.

După ce Dabici ieși, fu pus în cadru disponibil, apoi, la foarte scurt timp, deoarece era un om capabil, fu numit la început adjunctul, apoi șeful O.C.L. din N., un orașel mărunț, industrial, pierdut într-o pîlnie de munte și Irina speră, în adîncul firii ei, ca aici, într-un loc atît de ascuns, de pustiu, acel „Proprietar“ al destinului ei, care-o marchează cu sigiliul nefast al unei vieți mereu înfrînte în cele mai mărunte evenimente o va pierde. Dar iată, Dabici muri în al doilea an — din nou, în al doilea an ! — de la șederea lor acolo, de un cancer gastric, evoluat rapid și ea rămase cu fiul ei vitreg, Dan și cu acea vilă mărunță pe care fostul ofițer i-o lăsase moștenire, fapt ce declanșă automat furia tuturor rubedeniilor lui, deși casa nu era o valoare ieșită din comun.

Apoi urmă crima, moartea fulgerătoare a fiului lui Dabici.

Irina, în numai cîteva zile îmbătrîni brusc și era o înțelepciune tristă și neputincioasă a inimii această îmbătrînire totală și neevidentă. Se considera o ființă iremediabil condamnată și, pentru acest lucru era tentată de a găsi — cu o imaginație uneori prodigioasă — circumstanțe atenuante, scuze totale, motivări neașteptate pentru cei care o tratau cu brutalitate, pentru cei care o acuzau pe nedrept sau o făceau responsabilă — ca și în cazul acestei istorii nefericite — de lucruri abominabile, pînă la rîs și ridicol.

De la înmormîntare, Irina sosi acasă, la familia Pascariu însoțită doar de o vecină, o fată tînră de șaptesprezece ani, urîță, înaltă, ciolănoasă, care nu o iubea de loc pe Irina și nici nu ascundea acest lucru — ea era pe strada Paul Chinezul unul din cei mai înverșunați colportori ai văduvei frumoase și nepermis de mîndre, dar Irina o văzuse mai des în zilele acelea și de la cimitir o rugase să vină cu ea ca să-i ofere — așa cum se obișnuia — o masă, de „pomână“, doar pentru că trebuia să fie cu cineva și,

mai ales, pentru faptul că Dan, fiul ei vitreg, avusese relații, se părea, cu această fată.

Amîndouă, aceste femei, atît de nepotrivite una cu cealaltă, se antipatizau profund, instinctual, Irina își ascundea însă orice urmă de resentiment, iar cînd surprindea vreo privire, agresivă, răutăcioasă, disprețuitoare, a celeilalte sau vreo vorbă neascunsă care arăta deodată toată aversiunea acelei fete pe care o aștepta o viață lungă de suferințe și umilințe din partea celuiilalt sex (spre deosebire de Irina care era făcută să poruncească bărbaților) ea, Irina, nu o îndepărta pe cealaltă, nu-și îngăduia cea mai mică revoltă sau ieșire temperamentală; era și acesta un fel de a suferi și Irina era gata, deși încă neobișnuită cu ideea unei suferințe care va fi lungă cît o viață întregă.

Cumpărase cîte ceva din oraș, o sticlă de vin și, cu îngăduința doamnei Pascariu pregătise o masă simplă la care îi invitasă pe soții Pascariu și pe Angela. În jurul orei șase după-amiază, Angela plecă încărcată de cozonac, vin, bomboane, pentru copiii de pe stradă, pentru că Irina nu avea putere să se miște din casă, soții Pascariu se retraseră în camera lor și Irina se culcă, îmbrăcată, pe canapeaua îngustă pe care dormea de aproape o săptămînă, încercînd să se odihnească.

Încă din prima zi, doamna Pascariu îi interzisese să intre singură în bucătărie în absența ei, dar Irina, intrigată de faptul că leagănul copilului care gîngurea mereu nu era niciodată descoperit și nu părăsea bucătăria, călcă interdicția gazdei și, fiind singură acasă, se apropie de culcușul acela de nuiiele împletite și ridică tiftonul; ceea ce văzu în leagăn o clătină o clipă pe picioare și cu mare greutate potrive totul la loc și se îndepărta. Nu era vorba de un copil de cîteva luni, ci era acolo un fel de monstru infantil, cu gura romboidală, uriașă, băloasă, un copil născut fără cerul gurii, ochii bombați, mari, un fel de puber de patrușprezece-cincisprezece ani, care stătea în leagăn și gîngăvea la nesfîrșit. După ce cu multe menajamente, Irina îi făcu cunoscut doamnei Pascariu că „știa“, îi ceru voie să-l îngrijească ea pe micul „infîrm“. Reziș-

tența fu foarte scurtă și gazda se oferi să-i acorde în schimb camera fără chiria lunară ce era destul de ridicată, dar Irina refuză. Din ziua aceea Irina se ocupă ea de copil și, după primele zile de repulsie, începu să simtă o ciudată satisfacție în această treabă. Scandalurile noaptea continuau însă, cu toate acestea, ore întregi, bărbatul acela înalt, tăcut, aproape sfios vorbea cu o aprindere și ațîțare neobișnuită și ea află, astfel, fără să vrea o sumă de amănunte din existența și intimitatea celor doi, lucru cu mult mai greu de suportat decît îngrijirea arieratului din bucătărie. Irina se constrînse să îndure totul, fără cea mai mică împotrivire, chiar și interioară, nemărturisită : ea trebuia, își închipuia, să ispășească o vină necunoscută și, probabil gîndea ea, fusese astfel lovită pînă acum pentru că se ferise din calea suferinței. Dacă ar fi căutat-o, dacă nu s-ar fi dat la o parte din calea prilejurilor atît de numeroase pe care i le oferise viața, ca oricărui om, dacă nu și-ar fi apărat cu atîta „meschină tenacitate“ acel „drept la fericire“ care nu era decît o prejudecată, poate, destinul, sau acel „cineva“ nu ar fi lovit-o cu atîta neîndurare.

În timp ce îngrijea monstrul din bucătărie care trăia atît de departe de existența ei și a celorlalți din jurul ei încercînd să se acomodeze cu repulsia pe care i-o stîrnea de fiecare dată, doar vederea lui și apoi toate acele îngrijiri pe care e greu să le numești doar, ea încearcă să se obișnuiască cu gîndul că îl va îngriji toată viața. Văzînd ușurința cu care mama lui renunțase de a se ocupa de el, Irina crezu că avea șanse de reușită dacă i l-ar fi cerut după ce s-ar fi mutat de acolo, înapoi, la ea acasă.

Stînd culcată, în întuneric, pe canapeaua ei, oftă ușurată că în ziua aceea fusese lăsată în pace de către cei care anchetau cazul, dar se înșelă pentru că, spre seară, cînd tocmai își făcea pregătirile pentru culcare, după ce hrănise și „copilul“ (care nu avea nume), se anunță un bărbat în vizită. Doamna Pascariu veni și o anunță și cum Irina o rugă să spună că nu primește, oricine ar fi fost, femeia adăugă imediat că vizitatorul se legitimase ca procuror. Apoi adăugă, oarecum rușinată — de ce oare ? — că erau doi de fapt, unul care stătuse în umbră

și nu scosese un cuvânt. Irina îi spuse să le comunice că se va îmbrăca și va ieși, dar cei doi voiau să vadă cum locuiește și insistă să fie primiți în camera ei. Aveau și un ordin de descindere — adăugă doamna Pascariu și uimită ca și Irina pentru că era pentru prima oară că „ei“ veneau aici.

Peste câteva minute Irina trebui să-i primească și într-unul din cei doi bărbați care intrară în cameră îl recunoscu imediat pe Alexandrescu Remus, procurorul-șef al raionului, care o anchetase ore și zile în șir; celălalt, un ins gras, destul de tânăr, cu sprincenele groase, negre, o figură jovială, îi era complet necunoscut, nici nu-l zărise prin birourile sau pe culoarele miliției sau procuraturii.

— Aici locuiți? — întrebă ceremonios ca totdeauna Alexandrescu, o politete care devenea uneori obositoare — regretăm că încă nu puteți să vă reîntoarceți acasă... deși, trebuie să recunosc, că dacă ați fi mai rezonabilă, chiar și această interdicție... e permis? — făcu el, arătând un scaun și Irina îi invită să se așeze. Apoi i-l prezintă destul de vag pe „jovial“: un tovarăș de la miliția regională.

— De ce ați venit aici? — îl întrebă Irina pe procuror — acești oameni care mă găzduiesc nu merită să...

— Să lăsăm astea, tovarășe! — o întrerupse jovialul, cu un zîmbet mare, năîng, pe buzele sale groase, veșnic întredeschise — de o săptămînă aproape, induci în eroare organele... tovarășii au fost prea îngăduitori cu dumneata, altfel...

— Altfel? — întrebă Irina și o clipă ochii ei scînteiară cu mîndria de altă dată.

Jovialul se ridică și se apropie de ea cu mîinile în buzunare, privind-o în ochi și ea nu se mișcă, nu plecă ochii.

— De ce nu ne-ai spus nimic de amantul dumitale? De ce vrei să ne înșeli, să duci de nas zeci de oameni care...

Irina îl privea mereu în ochi, apoi se întoarse spre Alexandrescu, dar jovialul, care stătea în fața ei, o prinse cu mîna de bărbie și îi întoarse, cu brutalitate, fața:

— Cu mine vorbești acum, nu cu tovarășul... Vorbea fără răutate, zîmbind mereu, apoi, deodată, încet, confidențial :

— Unde-i Gașpar, frumușico ?

— Gașpar ? — întrebă uimită Irina deoarece pînă acum nu fusese niciodată vorba de el — ce aveți cu el ?!

— Asta ne privește ! — spuse cu fățarnică viclenie grasul — tu, porumbițo, să ne spui pe unde îl ascunzi... pe unde îl vezi, îl aduci aici ?

Irina tresări la acel „tu“ și asta numai pentru că era ceremoniosul Alexandrescu de față, altfel poate nici nu l-ar fi sesizat.

— Nu știu — spuse ea, întorcîndu-se cu umărul spre cel necunoscut, dar el o prinse de braț și o răsuci la loc, fără brutalitate, dar fără să-i dea drumul, de parcă ea ar fi putut fugi.

— Și cine e Gașpar ăsta, misteriosul Gașpar ? Ce cauți aici, de ce n-ai informat despre el pe...

— Nu știu ! — spuse Irina, stînd rigidă în fața lui — aș vrea însă să nu mă anchemtați aici, ci...

— Taci ! — făcu celălalt, încet, zîmbind mereu și Irina îi zări întreaga coroană dentară, uimitor de regulată — noi te anchemtăm unde avem chef ! Cine-i Gașpar ? Ce minciună ai să-mi torni, sînt curios de moarte ?!

Irina tăcu cîteva clipe și apoi spuse, străduindu-se să-l privească în ochi pe jovial :

— E o cunoștință din copilărie... îl cunosc din Orșova, am învățat împreună la aceeași școală.

— Ce școală ?

— Școala de aplicație și apoi cursul inferior de liceu. Era cu doi ani mai mare decît mine, fiul unui judecător... ce mă mai întrebați, știți mai bine decît mine...

— Decît tine ? — întrebă celălalt, bine dispus — ce cauți aici, de cînd a venit ?

— De curînd... voia să mă vadă...

— Îl primeai în casă ?

— Nu... nici nu voiam să-l văd, pentru că...

— Pentru că ?

— Nu vă privește ! — spuse Irina decisă.

— Da ! — făcu jovialul, ținînd-o încă de mină și o privi cu o mare curiozitate de parcă s-ar fi așteptat la acest răspuns — începi să-ți faci numărul ? Crezi că... în sfîrșit ! Ești foarte puțin originală ! De altfel minți, individul a fost văzut intrînd la tine în casă, în cîteva rînduri !

— Eu i-am interzis să vie ! Poate venea la Dan, se cunoșteau...

— Da ? și noaptea ?... Nu cumva se strecura sub plapuma doamnei Irina ?

Irina tăcu. Alexandrescu își admira unghiile.

— Nu cumva tînărul vă incomoda ? La Orșova, în timpul arestării soțului dumatile, ai fost văzută în cîteva rînduri cu acest individ care a venit aici prost îmbrăcat, căutînd de lucru, ca un vagabond oarecare ! Ce căuta ? Unde locuia în tot acest răstimp ?

Irina tăcea mereu. Era crispată doar la ideea că cei doi de dincolo, gazdele, stăteau cu urechile lipite de sticla glasvandului. De data aceasta promiscuitatea era perfectă, echilibrată, compensată. Ea nu era cu nimic mai prejos decît ei.

— Voia să mă mărit cu el... — spuse Irina, aplecînd privirea și adresîndu-se lui Alexandrescu care era foarte distrat.

— Unde ai fost în seara crimei, între nouă și douăsprezece fără un sfert ? Cu Gașpar ?

Irina tăcu. Era o întrebare pe care o auzise de sute de ori.

— Nu — răspunse ea în silă — am mai declarat de atîtea ori că...

— Că ce ? — făcu celălalt.

Irina tăcu din nou.

— Am să te dau pe mîna cîtorva băieți ! — spuse jovialul, zîmbînd mereu cu bonomie — îi știi tu, ăia care se „ocupă“ de bețivii care fac noaptea scandal în oraș, sparg vitrinele, violează femeile... sînt băieți cu mult farmec personal, unul poartă și mustăți ca Clark Gable... Îți place Clark Gable ?

— Faceți ce vreți — spune Irina cu răceală — dar nu știu dacă aveți dreptul să mă interogați aici. Vă rog să plecați !

Jovialul scoase o hîrtie pe care i-o întinse : era un ordin de percheziție la domiciliu.

— Mai avem cîteva hîrtii ! — adăugă el plictisit — crezi că am venit aici ca să te amuzăm ? Crezi că sînt inuman, hm ? Tu crezi că ești mai umană, ascunzînd un individ ca ăsta de a cărui existență aflăm abia la o săptămînă după, refuzînd să declari ce-ai făcut în seara crimei, ascunzînd ce ? Ce ascunzi, stimabilo ?

— Nu ascund nimic ! — spuse Irina.

— Ce-ai făcut între nouă și unsprezece ?

— Am fost la cinematograf.

— Cine te-a văzut ?

— Nimeni... am intrat în timpul jurnalului, am mai spus-o.

— Casierîța nu-și aduce aminte... te cunoaște... cine te-a văzut acolo ?

— Nu știu, n-am văzut pe nimeni. Am stat în primele rînduri și am plecat înainte de sfîrșit. Vreți să vă povestesc și dumneavoastră filmul ?

— Nu e nevoie ! — făcu jovialul — ce-ai făcut după ?

— Am mai spus-o.

— Nu-i nimic, repetă.

— Am stat pe o bancă în părculețul din spatele bisericii catolice.

— Cu cine ?

— Singură.

— Minți ! Erai cu un bărbat.

— Nu. Eram singură.

— Cu cine erai ? Spune-mi cu cine erai, porumbițo ?

Irina tresări de astă dată și o clipă simți impulsul puternic de a-i interzice celui alt orice epitet intim sau vulgar, dar după felul în care o privea, cu gura veșnic deschisă, umedă, și ochii sclipind de veselie își dădu seama că jovialul abia aștepta ca ea să reacționeze în acest fel. Tăcu, fără să răspundă nimic.

— Cum se chema bărbatul cu care stăteai pe bancă ?

— Eram singură ! — răspunse ea mecanic.

— Minți ! Minți mereu, cu neobrăzare ! Ai să dai de bucluc, stimată doamnă, ai să putrezești în te miri ce pușcărie păduchioasă, la îndemîna țigăncilor și a avortonilor sexuali ! Poate domnii ăștia de aici, dintr-o politețe nepotrivită, ți-au ascuns gravitatea cazului. E a doua crimă întîmplată în decurs de zece zile într-o localitate muncitorească. La București s-a ordonat... în sfîrșit, asta te interesează mai puțin !... Cînd l-ai văzut ultima oară pe Gașpar ?

— Cu o zi înainte de ce Dan...

— Unde ?

— La alimentara din strada Buziașului. A intrat după mine.

— Ce voia ?

— Spunea că pleacă. N-a stat decît cîteva minute. Nu voia să mă compromită, deși...

— Deși ?...

Irina tăcu. Alexandrescu se ridică, se uită la cîteva poze de pe pereți, ezită mai ales în fața unui tablou în ulei care înfățișa o marină, o barcă pe o apă întunecată din care se desprindea o siluetă în picioare, în stînga o pată albă, difuză, probabil luna în spatele norilor. Orizontul mării era alb pe două fișii care se intersectau ca un foarfece de lumină și, în dreapta, în umbra nămolosă a apei se întrezărea, obscur, a doua barcă. Așteptau amîndouă zorile, fără pînze și era ceva fascinant în acea pictură dreptunghiulară, îngustă, cu o ramă groasă, aurită, scumpă. Apoi procurorul trecu dincolo, la soții Pascariu, fără un cuvînt și în curînd se auziră voci.

„Jovialul“ tăcea, așezat pe o masă îngustă, de serviciu, care scîrțîia la cea mai mică mișcare ; Irina stătea în picioare în fața lui, foarte aproape de el — el n-o lăsa să se miște de fel — și îi simțea mirosul de briantină din păr, apoi, de cîteva ori respirația gurii sale, mare, informă, cu dinți regulați, frumoși și se crispă de fiecare dată, stăpînindu-se să nu întoarcă capul.

— Ești frumoasă, madam... — spuse jovialul — în locul lor eu nu te lăsam să umbli liberă, îți făceam o...

— Aș fi preferat și eu ! — spuse uscat, Irina — astfel nu eram la îndemîna oricui care ar fi...

— Te înșeli ! — spuse jovialul cu un timbru coborît, confesiv. — Trebuie să te temi de corupție, de justiție și de toate formele astea prea rigide... ha, ha, ha ! — rîse el încet, parcă ar fi rîs într-o batistă — ar trebui să ne ajuți, ancheta poate să-ți dăuneze foarte mult, bineînțeles dacă nu ești chiar tu amestecată în... nu-ți place că te tutuiesc ? Să știi că femeilor cu care mă cule nu le spun : „Porumbițo !“ „Madam“ ! „Păpușico“ și altele, cum ți le spun ție. Acum, dacă sîntem singuri — șopti el apropiindu-și fața de ea, strîngînd-o de braț ca să nu se miște — pot să-ți spun și altele, mai... mai...

— Lasă-mă ! — strigă ea și se smulse din mîna lui, trăgîndu-se înapoi, răsturnînd un scaun care căzu cu un zgomot neașteptat de puternic și o clipă, totul în casă amuți.

— Vino încoace ! — o chemă el blînd, clipind prietenește din ochi, întinzînd mîna stîngă, o mînă grasă, cu unghia degetului mic foarte lungă — vino înapoi !

Irina ezită, apoi se apropie, nereușind să-și ascundă tremurul și spaima, care o cuprinsese deodată. El o prinse din nou de braț și o ținu foarte aproape de el.

— Spune-mi — îi șopti el — vrei să te închid ? Te-ai simți mai în siguranță ?

— Da ! — făcu ea, înșelată o clipă de tonul lui moale, cald.

— Am fost informați că Dan nu era fiul lui Dabici ? Știi ?!

— Cine a putut ?!... izbucni ea și se opri brusc, încercînd să se stăpînească, dar vestea o atinsese cu o putere neobișnuită.

— Și că odată... cu cîteva luni înainte de a muri Dabici, Dan, într-o dimineată în care...

— Nu-nu ! — se împotrivi ea — e o calomnie. O calomnie ordinară, josnică, a vecinilor !

— Există un certificat al medicului legist...

— Nu era decît formal, pentru a-l înspăimînta ! Mi s-a promis de altfel, toată discreția, nu oficială, ci ome-nească, nu există oare oameni care să simtă și...

— Discreție ! — întrebă jovialul privind-o atent, cer-cetîndu-i ca un miop, foarte de aproape, fața — de asta ai băut hipermanganant ?

— O, și asta ! — exclamă Irina cu o grimasă de du-rere — ce vrei ? întrebă ea cu vocea coborîită, exte-nuată — ce mai vrei acum ?

— Eu ? Știi ce vreau ! Imbecilo !!

Ea îl privi în față, uimită de tonul lui schimbat brusc. El zîmbi însă dîn nou, umezindu-și buzele.

— Tovarășe procuror ! — strigă ea spre peretele de sti-clă și dincolo vocile amuțiră brusc și apoi nu se mai auzi nimic — tovarășe procuror !

Jovialul o privi cu mirare și o strînse atît de tare de braț, încît ea amuți.

— Nu-ți place să fim singuri ? Sînt un bădăran, hai ? Meriți altceva, crezi ! Procurorul e sub ordinele mele, tîm-pito ! Eu comand aici ! Atît timp cît ești amestecată aici, și să știi... ascultă ! Crezi că pe mine mă duci de nas ? Ori ești amestecată în crimă ori vrei să ascunzi pe cineva și atunci... spune, ce-ai făcut între nouă și unsprezece jumă-tate ? Trebuie să mă culc cu tine ca să aflu, tîmpito ?

— Cine îți dă dreptul să vorbești astfel ? — întrebă Irina cu vocea pierită.

El o privi lung, nehotărît, gîndindu-se la altceva, apoi spuse deodată :

— Știi că n-ar îndrăzni să intre nimeni aici, chiar dacă noi doi am... ha, ha, ha ! Te ațîță, hai ? Sau preferi să-i trimiți dîn casă și să fim numai...

— Tovarășe procuror ! — strigă încă o dată Irina, ră-sucindu-se în mîna care o ținea cu putere de braț — dom-nule Pascariu, vă rog să veniți aici... doamna Pascariu ! Au ! Ah ! — țipă ea deodată, pentru că celălalt o strînsese atît de tare încît ea încremeni. Fruntea i se acoperi de-odată de transpirație și tot trupul îi tremura neîntrerupt în ciuda voinței ei desperate de a-l stăpîni.

— Ți-e rău — o întrebă el, blind, apropiindu-și fața de ea — știi că ei sînt dincolo — adăugă el, șoptit, de parcă n-ar fi vrut să fie auzit — sînt dincolo și ascultă. Dar n-ar intra nici chiar dacă te-aș omori. Procurorul e un neputincios care n-a avut măcar curajul să te tutuiaască și tu, nemernico !... și o spumă subțire îi apăru pe buze și Irina îl privi uimită cît de repede putea trece acest om în stările cele mai extreme. Bănuiala însă că se prefăcea o înspăimînta și mai tare.

El o privi fără nici o expresie, apoi, încet, încet, vizibil și cu rapiditate pe fața lui urcă disprețul și apoi o silă adîncă și Irina îl privi cu ochii măriți, neînțelegînd ce se întîmplase. El se ridică deodată, împingînd-o ușor la o parte, stătu un minut cu umărul întors, apoi începu să se plimbe prin cameră, cu mâinile la spate. Podelele gălbui trosneau sub pașii lui și mobilele înseși, masa, dulapul, se mișcau, sub pașii lui.

— Să fie așa simplu ? — făcu el oprindu-se în fața ei și Irina tresări, atît de neașteptat fu tîmbrul său — el vă împiedica și l-ați suprimat ? Să fie așa de simplu ? În oraș se vorbește că l-ați suprimat și pe celălalt...

— Pe cine ?... — întrebă Irina, albă.

— Pe cine ! — spune jovialul, dînd din umeri — te mai și prefaci, acum, de pareă... știi că eu sînt printre puținii care nu cred în versiunea oficială ? Știi că am venit astăzi, cu mașina, de la T. numai ca să te văd și domnul Alexandrescu, cu manierele sale de dinainte de cel de-al doilea război... da-da, el îți spune „dumneavoaastă“ și „vă rog să mă scuzați“ și e delicat, e în stare să-ți sărute mîna, își cere permisiunea pentru orice fleac și cu cît lucrul e mai mărunț, cu atît politețea e mai mare, acesta e regulamentul, iar voi ! Tîmpito ! — izbucni el deodată, cu furie — eu sînt singurul care mai crede în nevinovăția ta ! Noi doi am rămas, eu, un măgar bătrîn și tu, tîrfa sensibilă, cu complexe !

— Taci ! — șopti ea încet, rugător aproape și el începu să ridă ușor, cu grosolănie moale :

— Ce ? Ajungem și la intimități cu doamna, neprihănită ? !

Irina aplecă capul și-și mușcă buzele pînă la sînge.

— Da-da ! — făcu el, cu tristețe parcă — recuzita e forte, dar acolo, lîngă sîngele acelui copil... cine știe, ați fost în stare să vă și împerecheați acolo, cît era încă cald ! Unde e Gașpar, nenorocito, că te leg de masă cu propriul tău păr ?!

Irina tăcu. Dincolo stăpînea liniștea, o liniște neplăcută, plină de trupuri omenești. Apoi, încă în timp ce zîmbea — ultima frază o spusese rîzînd încet, mimat — el se înfurie vizibil, mîinile începură să-i tremure ușor, pe buze îi apăru din nou o fișie subțire de spumă pe care Irina o fixa plină de teamă și care o înspăimînta mai mult decît epitetele sale — se plimbă de cîteva ori, agitat prin cameră, apoi, omul acesta pe care nici nu știa cum îl cheamă, o prinse de braț și o tirî după el.

— Dar nu pot așa !... — se împotrivi ea deoarece era în papuci și într-o rochie scurtă, subțire de casă, dar el n-o ascultă și în timp ce deschidea ușa și o trăgea după el, ea simți cum îi plesnește sub brațul stîng cusătura rochiei și atunci cedă și se lăsă dusă. În fața casei se afla un om în uniformă cu un cîine-lup uriaș și jovialul îi porunci scurt, luîndu-i zgarda din mîină :

— Poți să pleci ! Ești liber, tovarășe ! — și omul plecă fără o vorbă. Stătură cîteva clipe în fața casei de parcă el s-ar fi gîndit încă dacă să se întoarcă sau nu, apoi ușa se deschise și apăru și Alexandrescu, tăcut, crispat, neprivind-o.

Necunoscutul o luă de braț ca pe un obiect și plecară toți trei. Străzile erau perfect pustii, era în jur de unsprezece și ea observă într-un tirziu, că nu mergeau spre secția de miliție, ci spre marginea orașului, spre strada Mureșanu, care urca pe munte. O lună uriașă, roșie, neverosimilă, se mișca între două culmi care se împreunau, împădurite, amenințătoare — erau acolo păduri compacte, amenințătoare — chiar deasupra turnului bisericii ortodoxe, o clădire foarte veche, cu ziduri groase și un turn turtit, masiv.

Urcau acum coasta stîncoasă a muntelui deși se aflau încă pe strada întortocheată, cu case întunecate pe mar-

gini. Irina privi o clipă în urmă și orășelul păru atât de brusc scufundat la picioarele ei, câteva lumini gălbui, anemice, jos, clipeau încă cu spaimă, iar în față muntele se apropia vizibil de parcă ar fi alunecat pe apă, încît Irina nu-și putu stăpîni un tremur de neliniște și își prinse cu mîinile umerii, în cruce deasupra pieptului, parcă i s-ar fi făcut frig, subit...

Alexandrescu mergea cînd înainte cu un pas, doi, cînd în urmă și n-o privea nici o singură dată ; era atent mereu la case, la pietrele întunecate pe care călca, mîngîia cu mîna, absent, gardurile de lemn și porțile, îndărătul cărora lătrau adeseori cîini care amuțeau, soîncind, simțind cîinele-lup dus de zgardă de ofițerul necunoscut. Apoi, înainte de a ajunge la capătul străzii, ei se întoarseră fără nici o pricină vădită și coborîră înapoi spre orășel. Înainte de a se termina strada o cotiră la stînga și se rătăciră prin niște ulicioare bolovănoase, mergînd chiar prin mijlocul drumului. Necunoscutul umbla destul de repede, n-o mai ținea de mînă, dar ea trebuia să țină pasul cu el, lucru destul de dificil, era obosită și papucii vechi de pîslă îi cădeau mereu din picioare. El o aștepta de fiecare dată cînd se oprea și ea, tăcut, întunecat, apoi pleca grăbit mai departe și Irina fugea lîngă el, aproape, gîfiind ușor, încercînd să-și prindă mereu la loc părul în cele câteva agrafe pe care le avea la ea și pe care le pierdu cu încetul, pe rînd.

Ajunseră în sfîrșit aproape de rîu — se auzea deja zgomotul neconținut al apei de munte — necunoscutul se opri și se uită la ceas, încercînd să ghicească ora, ținîndu-l în bătaia lunii care se urcase pe cer, părăsind culmile muntelui, albă și micșorată, gonind printre norii prelungi.

— Nu mai pot — spuse Irina, adresîndu-se procurorului — duceți-mă undeva! Nu mai pot să mă țin pe picioare!

Alexandrescu își scoase batista și se șterse cu atenție în jurul gurii, pe frunte și apoi pe tîmple, după care o împături și o puse la loc. Jovialul porni mai departe, procurorul se găsea deja în față, dar Irina nu se mișcă. Celălalt se opri și se uită înapoi, nehotărît, apoi strigă încet :

— Dingo !

Ciinele care alergia înainte, cu botul la rădăcina unui gard, se opri brusc și ridică capul ; gîtul îi sclipi scurt în lumina lunii.

— Dingo ! — șopti încă o dată ofițerul și ciinele se întoarse brusc, alergă la Irina și îi sări cu picioarele pe umeri, gîfîind puternic și ea se clătină o clipă, dar ciinele care se părea că era mai înalt decît ea o ținea să nu cadă, cu gîtul întors spre stăpînul său și Irina își mișca mereu capul din fața respirației sale puternice și a limbii uriașe care aproape îi atîngea fața. Ofițerul se întoarse și își continuă repede drumul, ciinele, după o clipă de ezitare, alunecă jos de pe umerii ei și Irina pași mai departe împiedîndu-se în bolovanii mari, neregulați, ai drumului. Procurorul îi aștepta în albia riului, necunoscutul se apropie de el și schimbare repede cîteva fraze scurte, aspre. Cînd ea se apropie, oprindu-se la cîtiva pași de ei, jovialul îi spuse, prietenește :

— Ce te-ai oprit ? Vino mai aproape, ți-e teamă de noi ? Crezi că vrem să-ți facem vreun rău, mititico ?

Ea mai făcu doi pași, nesiguri, simțind cu spaimă că începe să tremure toată, trupul ei n-o mai asculta de fel, reacțiile lui, la fel de neașteptate ca tot ce se întîmpla cu ea de cîteva zile, se petreceau în totală neatîrnare de voința și controlul ei și ea era prima surprinsă de stările lui, uneori, parcă, nefirești. Se apropie pînă la un pas de celălalt și simți deodată nisipul grosolan al riului sub talpa groasă a papucilor.

— Spune, Irina — făcu celălalt, aplecîndu-se încet spre ea — nu-ți place această seară ? E magnifică ! Uite luna ! — făcu el și întinse brațul urmărind astrul care luneca neobosit printre fișile întunecate și luminoase, fosforescente ale norilor — o vezi ? Cînd eram mic încercam să-mi țin ochii în așa fel încît să nu pierd iluzia mișcării ei ! Vezi — și tonul lui sună apropiat și cald de parcă totul ar fi fost o trecută neînțelegere — dacă te uiți numai la ea, fără să-ți fixezi un reper fix în jur, pare că se mișcă

pe cer, cu o viteză nemaipomenită ! Vezi ? Uită-te, hai, Irina, uită-te !

El o prinse ușor, delicat, de bărbie, și îi ridică privirea și atunci ea, apatică, privi luna care alerga nebunește prin câmpiile nocturne și simți spre ciuda ei că i se umplu ochii de lacrimi. El întoarse capul jucându-se cu ciinele.

— Apa trebuie să fie caldă, ce ? — întrebă el, fără s-o privească nici pe ea și nici pe Alexandrescu care se așezase pe un bolovan uriaș de pe marginea apei. Apoi, el o fixă dintr-o parte :

— Ce crezi, ai făcut vreodată baie, noaptea, în râu ?

— Nu — răspunse ea.

— Eu am făcut ! — spuse el, lăudându-se ca un copil și o clipă nu fu decât un copil mare și pur, încântat de fapta lui — hai, du-te ! spuse el, deodată.

Ea ridică privirea, fără să înțeleagă.

— Hai, du-te ! — repetă el încet, privind-o în ochi și zîmbind blînd, apoi, văzînd că ea întîrzie să înțeleagă, o prinse de braț, dar nu cu brutalitate, ca și pînă acum, ci încet, cu teamă parcă, și o trase după el spre râu, de parcă ar fi chemat-o să danseze. Irina făcu cîțiva pași, privindu-l uimită și el rîdea mereu, încet, fără răutate, apoi se opri și pentru că se opri și ea, el o împinse încet de umeri, spunînd, cu blîndețe, privind-o încurajator :

— Du-te, ce stai ? Hai, du-te, nu se întîmplă nimic...

Ea privi riul care în acel loc nu era prea lat dar în partea cealaltă, în partea abruptă a malului curgea încet și era vizibil mai adînc decât un om. Pînzele apei care curgeau cu viteze diferite, sclipeau ca și fișiile de nori de pe cer, într-o alternanță de negru-alb-fosforescent și uneori, astrul rotund se oglindea întreg, fulgerător, în oglinda aceea cu fișii întunecate, ca niște mușchi lungi, uriași, ai apei, mișcîndu-se pe după pietre nevăzute, ascunse pe fund. Irina făcu doi pași înainte, apoi se retrase, ezitînd, surprinsă de răceala apei.

Ofițerul o privi, zîmbind încurajator, binevoitor :

— Du-te ! — spuse el — nu-ți fie teamă, nu ți se întîmplă nimic.

Făcu câțiva pași și rupse cu greutate o ramură dintr-o salcie de pe mal, o privi nemulțumit și o aruncă. Se aplecă apoi, ridică o piatră, strigă : — Dingo ! — și o aruncă în apă.

Câinele care alerga nevăzut printre tufișurile din spațele său, veni într-o goană turbată și se aruncă în unde, în locul unde căzuse piatra, stropind totul în jur. Apoi reveni, înotînd cu putere, trecînd pe lângă picioarele Irinei și se opri lângă ofițer, cu capul ridicat, așteptînd. Era un animal splendid.

El o privi, așteptînd, dar Irina nu se putea mișca, ținută pe loc, cu picioarele în apă pînă mai sus de glezne, fixînd locul unde rîul curgea liniștit și adînc, cu ușoare și leneșe vârtejuri. Câinele trecu în două rînduri pe lângă ea, aducînd în dinți zgarda pe care o arunca acum ofițerul și, se pare că îl mulțumi atît de mult istețimea cîinelui care găsisse obiectul acela de piele în apa repede și întunecată, încît strigă spre ea :

— Oprește-te ! Vino înapoi !

Cum ea nu se mișcă, nu auzise poate sau era înțepenită de epuizare, el se apropie cu câțiva pași apăsăți energic și o smulse de acolo.

— Haide încoace ! — făcu el, de data aceasta parcă cu nemulțumire și dispreț față de propria ei slăbiciune. — Îți place cîinele ? — și ea dădu tăcută din cap. El îi privi o clipă picioarele albe, desculțe, desenate limpede, pe nisipul de jos (își pierduse papucii în apă) — apoi se întoarse spre cîine și îl mîngîie, vorbind cu el, aplecîndu-se spre el și jucîndu-se fără grijă, rîzînd uneori cu toată gura, cu rîsul lui gros, plăcut, cînd trupul vînjos al animalului îl izbea cu putere în umeri sau în șold, dezechilibrîndu-l. Erau clipe cînd luna sclipea cu atîta putere încît toată scena părea că se întîmplă undeva, într-un miez de vară, pe malul unei ape liniștite, de cîmpie, unde un adolescent, un țăran care paște vitele sau caii cu alții de seama lui în apropiere, fuge să se arunce în apă, gol, dezbrăcîndu-se în grabă pe țărm, arătînd zilei un trup alb, neverosimil și se joacă apoi cu cîinele, uitînd cîteva minute lungi tot ce-l înconjoară ; cîinele e puternic, mare,

aproape un camarad și tinărul țăran se joacă cu el lup-tîndu-se și nu sînt decît două animale tinere care se exersează cu o plăcere vizibilă, mereu prelungită, o trîntă convențională, în care cele două trupuri se amestecă, blana deasă și pielea albă, indecentă, sub care mușchii aleargă grăbiți și e un mîrîit și gîfîituri amestecate, opinteli și rîsete groase, gîfîite.

— Să mergem ! — spuse deodată jovialul, eliberîndu-se de cîine care sărea încă în jurul lui, împiedecîndu-l să plece, „rîzînd“ așa cum rîd uneori animalele, încercînd parcă să imite rîsul omenesc, un rîs tăcut, deosebit de expresiv și de intens.

— Hai, vino ! — se întoarse ofițerul spre Irina și îi făcu un semn prietenesc cu mîna — îl vezi ? E formidabil ! Dingo ! — strigă el așezîndu-se pe vine și lovind cu zgarda în nisip : — Jos ! Jos ! și cîinele se așează cu burta la pămînt, tremurînd tot de inteligență și vitalitate. El îl privi cu atenție, apoi îi arătă femeia și îi șopti : — Dingo ! și încă odată : — Dingo ! — și animalul sări brusc în sus și alergă la Irina. Ea tresări și țipă ascuțit, animalul se repezi însă ca o locomotivă spre umerii ei și ea căzu pe spate cu cîinele peste ea.

— Dingo ! — strigă ofițerul — înapoi ! — dar cîinele nu se mișcă și el mai strigă odată, lovind cu zgarda în nisip ! — Dingo, marș !

Cîinele se îndepărtă la a doua comandă, imediat și el veni repede s-o ajute să se scoale, scuzîndu-se, cerîndu-și iertare cu o politețe neașteptată, în vocea lui însă se amesteca rîsul de adineaori cînd se luptase cu animalul și cînd era fericit de forța și suplețea lui, de mișcările sale îndemînatece, de rapiditatea inteligenței sale.

Cînd se ridică, Irina observă că rochia îi era sfîșiată de la sîni în jos, pînă aproape de poale, iar umărul stîng îi sîngera. Brațul stîng îi era amorțit și nu-l putea mișca — căzuse pe el și deasupra ochiului drept simțea o fierbințeală umedă. Ridică mîna pe care o putea mișca, la frunte, dar el îi urmări mișcarea și spuse :

— N-ai nimic ! Ai căzut pentru că erai slabă ! Ai văzut ce slabă ești, madam ? Și vrei să te opui justiției, vrei să te opui nouă ?

— Nu vreau nimic ! — spuse ea, tremurînd din tot trupul — nu vreau nimic ! Nu știu unde e Gașpar, jur, nu știu unde e nemernicul acesta... și un blestem greu, neașteptat, căzu de pe buzele ei. Ofițerul se juca cu zgarda și se uita în pămînt, temîndu-se parcă de propria sa privire care ar fi putut-o intimida pe femeie.

— Ai fost cu el vineri seara ?!

— Nu... nu l-am văzut din dimineața cînd... cînd a venit după mine în magazin !

— Ce faci, plîngi ? — întrebă el cu un ușor dispreț și ea, ca și biciuită, ridică mîndră capul și în aceeași clipă ochii i se uscară brusc. Genele sclipeau însă și el dădu din cap, încet, concesiv :

— Bine, bine, sîntem cu toții niște nemernici... numai că tu ai ucis, ceea ce...

— Nu ! Nu ! Nu ! — izbucni ea cu o forță și o deseperare nemaipomenită, lăsîndu-se să alunece jos, pe pietrișul rece — nu ! Nu l-am atins niciodată, nici măcar nu l-am mîngîiat vreodată, de teamă !

Stătea jos, cu fața în palme, plîngînd, fără să se mai poată reține și el o privea întrebător, urmărind, din cînd în cînd, cîinele care alerga fără întrerupere printre sălcii și pe malul apei, în albie, sărind printre pietre.

El fixă cîteva secunde, cu milă trupul ei subțire, cocoșat la pămînt, brațele subțiri, goale, rochia sfișiată care-i dezgolea pulpele, umărul stîng însîngerat, sclipind în lumina lunii care ajunsese sus, în creștetul cerului într-o insulă de albastru-negru, înconjurată de un inel aproape perfect de nori.

— La ce oră te-ai întors acasă ?

— Nu știu, nu am ceas... — răspunse ea, încercînd să-și stăpânească convulsiile care-i smuceau dureros umezii — cred că era în jur de...

— Cu cine erai ? — strigă celălalt — erai cu un băr-

bat, cine era ? Ai fost văzută, nefericito, vrei să stăm pînă dimineața aici ?! — și o înjură.

Irina tăcu, cu trupul liniștindu-i-se treptat și el adăugă sec, parcă plictisit :

— Era un individ scund, îmbrăcat elegant, care te-a adus pînă aproape de poartă...

— Nu-i adevărat ! — suflă ea.

— Ba-i adevărat, idioato, inconștiento ! — urlă el, scos din fire și asta e spre norocul tău, altfel n-am sta aici, în promenadă pe malul lacului ! Și asta poți s-o mulțumești tovarășului procuror care a stat toată noaptea trecută, fără să doarmă, fără să mănînce, după o zi în mașină, ca să stoarcă de la un semicretin în favoarea „dumneavoastră” scumpă doamnă, dovada asta palidă de nevinovăție ! Știi că am în buzunar ordinul tău de arestare, hai ?

Ea ridică repede privirea și el adăugă, rînjind :

— Te-ai bucura, hai ? Să scapi de oameni, de vecini, de monstrul din bucătărie, de teroarea anchetelor neprevăzute ? Dar rușinea, nu te gîndești, femeie singură și fără minte : rușinea ?!

— Nu e nici o rușine — murmură ea, cu privirea plecată, — ce rușine mi se mai poate întîmpla mie ? Mai bine închisă, în felul ăsta nu mai aduc nenorocirea pe capul nimănui, în felul ăsta ajung în sfîrșit singură, definitiv singură !

— Ce singură ! — spuse ofițerul cu brutalitate — dacă vrei să rămii singură dă-te cu capul de pereți, ce mai aștepti ! Taie-ți gîtul și lasă-ne în pace !

Apoi deodată începu să urle :

— Scoală-te și stai drepti în fața mea ! Nemernico ! Faci pe sfînta pe malul mării cu mine, hai ? Vrei să te las aici cu picioarele în apă și cu ciînele și să mă duc să mă culc vreo două-trei ore ? Știi că n-am dormit de ieri dimineață din cauza scîrnăviilor pe care le făceți pe aici ?!

Irina se ridică în picioare fără să scoată o varbă. Era atît de obosită, de epuizată nervos, încît trecuse dincolo de obișnuita oboseală fizică și simțea, cu un fel de neli-niște resemnată, cum o înțepeneală neașteptată o susține.

Tremurul trupului se oprise de tot, aproape, și ea respiră de câteva ori adînc. El se apropie de ea, o privi cu atenție, apoi ridică brusc mîna și Irina tresări, ferindu-și capul. Ofițerul rîse încet, satisfăcut :

— De ce te ferești, proasto ? Crezi că m-aș coborî pînă la... să știi că nu lovesc decît femeile pe care le iubesc !

Apoi întinse din nou mîna și o mîngîie încet, cu grijă, pe față și ea simți cu uimire că teama i se scurgea cu putere prin picioare și atingerea mîinii lui o liniștește pînă la slăbiciune. Ea se feri cu tot corpul, de teamă să nu i se umple din nou ochii de lacrimi ca atunci cînd el îi arătase cu brațul întins luna zburînd printre barierele albe ale norilor.

— Haide, să terminăm odată ! Nu vezi în ce hal arăți, în curînd se va lumina de zi și tu stai aici desculță, cu rochia ruptă, însîngerată... ce mai vrei ? Unde vrei să ajungi, cît vrei să...

Ea însă dădu din cap, privindu-l cu ochii mari, cerșindu-i parcă iertarea și el avu o scurtă mișcare de mînie ; văzînd-o însă că pălește, se întoarse cu spatele și își aprinse o țigară. Era prima țigară în acea noapte în timp ce procurorul fumase neînterupt.

El fumă țigara în tăcere și ciinele aștepta, culcat, la picioarele sale. Alexandrescu nu se mișcase de pe piatra lui, deși trecuse mai bine de două ore de cînd se aflau acolo, pe malul rîului. O clipă, Irinei îi fulgeră prin minte întepeneala care trebuia că îl cuprinsese și pe el, stînd nemișcat pe piatră.

Un vînt ușor, apărut deodată, rece, îi mișcă rochia și ea și-o prinse instinctiv cu mîna lîngă trup. Undeva, pe celălalt mal, departe, probabil pe o stradă învecinată, umbra cineva fluierînd și cîntecul trecu apa cu o nemaipomenită claritate. Apoi pocni ceva și un ciine începu să latre cu furie. Urechile drepte ale ciinelui de la picioarele ofițerului vibrară ușor, dar animalul nu se mișcă.

Parcă stăteau cu toții acolo, împreună, nu de câteva ore, ci de luni, ani întregi, totul se scufundase în jur și erau legați împreună acum, la capătul nevăzut, lung al

unei vîsle de galeră și nimic nu mai avea vreo importanță, normele existenței se trivializaseră și se micșoraseră, și toate acele criterii rigide și grave aveau o însemnătate jalnică și comică totodată. Viața însăși, destinul, nu erau decît vorbe umflate, cu mult prea mult întrebuițate și pe Irina o cuprinse un ciudat sentiment de rușine pentru toate cuvintele mari pe care le întrebuițase pînă atunci. Viața ei îi apărea atît de neînsemnată încît cel mai umil cuvînt, silaba cea mai scurtă, o legătură oarecare cum e „și“ sau „păi“ sau „parcă“, ca „aș“ și „i“ și „să“ și „oh“ și alte sute asemenea i se părură deodată uriașe și viața ei întreagă, nevrednică de ele și gura, prea puțin curată pentru a le folosi.

Apoi se simți deodată vinovată față de cei doi oameni, chiar și față de cîinele care o maltratase, durerea ei fizică și ura pentru felul în care acel om o transformase cu atîta ușurință într-un obiect de-o perfectă docilitate, arătîndu-i ce slabă era și cît de aproape de multe umilințe și suferințe posibile din care multe încă îi stăteau în față, într-un viitor la fel de apropiat ca și pînza de apă care curgea lîngă picioarele ei, se transformă în teamă și vinovăție, un sentiment de adîncă umilință o cuprinse și își simți genunchii tremurînd și cu cîtă ușurare s-ar fi lăsat să cadă în genunchi !

Ea, o femeie atît de neînsemnată să provoace neîncetat tulburări, moartea, crima, disperarea să se lege mereu de ea, să joace încruntate în jurul picioarelor ei, și, acești doi oameni străini pe care îi obliga să vegheze cu ea, pe cel necunoscut pe care furia față de tăcerea ei încăpățînată îl făcuse să se poarte josnic și... în sfîrșit, în sfîrșit ! Toate acestea începură să-i zumzăie în ureche, de parcă cineva i-ar fi ținut o scoică în care se mișcă marea sau amintirea ei, și apoi se gîndi că Titus, pe care ea îl apăsă, poate nu era cu nimic mai prejos decît acești doi oameni, decît fiul ei ucis și decît Gașpar pe care tăcerea ei îl apăsa poate, la fel.

Ar fi vrut mai bucuros să se omoare decît să vorbească, implicînd în nenorocirea ei încă un om, pe acel tînăr care se precipitase cu atîta nehibzuintă în viața ei, nebănuind

că e o osîndită și asupra căruia, peste cîteva clipe, ea va aduce rușinea, nenorocirea familiară, poate și ceva mai mult. Pentru că el îi spusese cu atîta claritate că fusese s-o caute, acasă, înainte de a o întîlni și găsise întineric peste tot, ușa deschisă... nu era un păcat că ea nu spusese pînă acum acest lucru, bineînțeles că el nu era vinovat, el nu putea să aibă nici o legătură cu tot ce s-a întîmplat, dar ea nu trebuia să spună adevărul, dincolo de fericirea lui, pentru că la ea nu îndrăznise să se gîndească nici o clipă, nici măcar în seara aceea de bucurie nevisată, cînd el o ținuse în brațe ?

Toate acestea nu le gîndi acum, ci ele trecură ca niște fulgere cunoscute, prin trupul ei amorțit, era așa de epuizată încît efortul de a gîndi îl făcea numai cu ajutorul întregii ei ființe de carne și nervi. Erau gînduri atît de vechi, de „folosite“ încît ea le atingea doar și ele, învelișul lor „țipa“, erau gînduri gata gîndite și ea le contempla doar, din nou, ca pe niște cutii metalice, pe care le umpluse altădată.

— Să mergem ! — spuse jovialul cu resemnare, obosit și Alexandrescu se ridică, înțepenit, de pe bolovanul său și, în mod ciudat, ei i se făcu milă de ei și spuse :

— Nu ! Vreau să spun ! — și spuse cîteva fraze, vorbind tare, distinct, fără oboseală sau spaimă, recunoscînd că fusese cu Gîrda în acea seară.

„Ce bine ar fi fost — gîndea ea în timp ce vorbea — ca cele ce le spunea celor doi străini să fie o dovadă împotriva ei, decisivă chiar și distrugătoare, dar nu o scuză a ei și o scuză pentru el... da-da, ce nefericire, îl iubea cu adevărat și iată cum putea ea iubi, cît de blestemat și de josnic ! Mai bine nu se năștea, sau ar fi murit cît era încă înconștientă de acel destin necruțător care i se pregătea cu atîta cruzime și ură de Cineva de sus, Cineva care nu se va arăta niciodată, dar o va urmări cu neîmpăcare !...“

Spre sfîrșitul scurtei ei declarații, izbucni din nou în plîns și de data aceasta nu se mai stăpîni și plînsu ei cu atît mai amar cu cît nimeni nu știa ce încovoiată era în clipa aceea de porunca teribilă căreia ea nu i se putea

împotrivi, de a face mereu rău, de a vătămă adînc, irecuperabil, pe cei care se apropiiau de ea.

— Știm — spuse uscat ofițerul, cînd ea termină — pe Gîrda l-am anchetat chiar eu, astăzi, de două ori. Știam cine era bărbatul cu care veniseși, voiam numai să... în sfîrșit, pe noi ne interesează prietenul tău, Gașpar ! Unde e Gașpar, să ne spui unde e Gașpar și te lăsăm să te duci acasă... auzi, acasă la tine, ai înțeles ?

Irina îl privi aiurită.

— Știți ? De ce m-ați chinuit atunci ? De unde știți ?

— Nu te privește, cucoană ! Aicea eu sînt...

— Minți ! — spuse Irina privindu-l cu ură — nu știați nimic ! Eu am fost cea care...

— În sfîrșit ! — o întrerupse el mîngîind cîinele, distrat, cu virful pantofului — aici nu sîntem la coafor să discutăm în contradictoriu ! Tu răspunde ce te întreb...

Irina ridică privirea, cu o mîndrie și cu o forță a mîndriei inexplicabilă după ziua aceea lungă, infernală, care începuse cu cimitirul și se termina pe malul acelei ape reci, care alerga mereu, gîfîind, undeva. Zări însă expresia ofițerului — care își privea încă animalul culcat la picioare — un amestec de bucurie răutăcioasă și îngîmfare și renunță să mai deschidă gura. Se întoarse spre procuror care se apropia încet de ei : deși tăcuse tot timpul și se odihnise pe acel bolovan, fumînd fără întrerupere, era cel mai epuizat dintre toți ; umbla drept și atît de obosit încît călca țeașă, foarte rigid, ca și cum ar fi fost beat de nesomn. Mîna care ținea țigara tremura și era singurul lui fel de a se trăda.

Se apropie de Irina, o privi cu seriozitate în ochi, grav, trist, îmbătrînit brusc cu cîțiva ani și spuse încet :

— Spune, doamnă, te rog eu ! Dacă nu ai nici un amestec în toată această... afacere, cel mai bun lucru... Vă rog, nu împingeți lucrurile prea departe, nervii noștri seamănă foarte mult cu ai dumneavoastră, cu ai oricărui om, poate chiar mai puțin ! Nu sîntem cu toții născuți pentru această meserie ! Meserie ! — mai repetă el odată, cu dispreț, un dispreț lenes, obosit, abia trăit, care urcase cu greutate de jos, din ființa sa pînă la înălțimea buzelor.

— Nu știm încă cine a comis această crimă, sînt mai mulți implicați, grav implicați, printre care și... da, printre care și dumneavoastră ! Nu vrem să greșim, ne e teamă de o greșală, care ar putea fi mai gravă decît o crimă, decît două crime... singurul lucru care vă salvează... încă, pe dumneavoastră și pe... ceilalți e cealaltă... cealaltă crimă ! Se pare că e un singur făptaș deși... el ridică din umeri, zăpăcit și neputincios o clipă — chiar noi, care susținem acest lucru, tovarășul Voștinaru și eu (la numele „Voștinaru“ el făcu un semn ușor, abia observabil, cu capul, spre ofițerul care se juca încă cu cîinele, răutăcios și gînditor și-abia atunci află ea cum se numea celălalt) — sîntem uneori în situații foarte delicate... foarte delicate ! Nu vrem să facem o eroare ! — spuse cu o putere neașteptată procurorul, transpirația îi sări brusc pe față și ei îi fu o clipă milă de el — dar, în curînd, va trebui s-o facem, dacă... da, situația trebuie rezolvată repede ! Foarte repede ! Ultimele cuvinte el le spuse încet, cu un mic zîmbet dureros, privind-o în ochi de parcă ar fi așteptat ceva de la ea și văzînd că ea tace, continuă, aprinzîndu-și cu degetele tremurînd o țigară și ei îi fu frică ca el să nu scape din mînă, în nisipul de pe jos, tabachera îngustă de argint : Oamenii sînt neliniștiți... nu numai șefii noștri, dar oamenii de aici, muncitorii, dumneavoastră știți, aici sînt peste zece mii de muncitori, plus auxiliarii, plus... situația trebuie rezolvată cît mai repede ! Acest Gașpar care se ascundea pe aici și ale cărui amprente le-am găsit în casă, alături de amprente de victimei, a fost văzut și în ziua primei crime... atentatului lui Simonca, în uzină...

Irina ridică deodată capul și vru să strige : — Nu ! și gestul ei fu atît de magnetic încît întoarse capul și jovialul, Voștinaru, dar ea se abținu, cu greutate, în ultima fracțiune de secundă și ofițerul se răsuci repede din nou cu spatele de parcă i-ar fi fost teamă că privirea lui ar putea-o împiedeca să vorbească.

— Pare absurd ! — continuă Alexandrescu și în pauza aceea scurtă parcă se odihniise pentru că vocea îi suna mai aspru, mai aproape de „vechea“ sa voce — ce legătură

e într-adevăr între aceste două crime ? Tocmai pentru acest lucru Leca e încă reținut, probabil știi acest amănunt, deși e încă aici, în localitate și s-ar putea să-l eliberăm de la o oră la alta... dacă, bineînțeles... ajutați-ne, vă rog ! — spunea Remus Alexandrescu și ea îl privi cu neîncredere pentru că își pierduse oboseala, umerii îi tăiau aerul din nou în unghiuri rigide, privirea îi era aplecată, dar buzele răsfripte lăsau să scape același zîmbet orgolios, nerușinat, ca al ofițerului și ea privi repede de la unul la altul, ca un animal într-o capcană de sticlă, lovindu-se de pereții invizibili.

— Pe noi ! — spuse Voștinaru, stînd cu spatele, jucîndu-se cu ciinele, pe care îl mîngîia de sus, cu zgarda și își mișca umerii cu dispreț sau nepăsare — de ce să ne ajute pe noi ? Să-și răzbune fiul mort, fiul soțului ei ! Un singur lucru o împiedecă însă, un lucru atît de nerușinat încît nu există altul care... în sfîrșit ! În sfîrșit ! — strigă el și din furie își cravașă ciinele, dar acesta nu mișcă de parcă era din lemn sau din lut. Stătea lipit cu burta pe pietriș și nici un fel de lovitură nu l-ar fi putut mișca afară de cuvîntul stăpînului său capricios, de ordinul său eliberator. Irina își aplecă privirea, își îngropă capul între umeri și își prinse reflex umerii, cu gestul ei obișnuit.

— Vi-e frig ? — întrebă procurorul și era gata să-și dezbrace haina, dar Irina negă cu capul, cu un gest hotărît.

El începu din nou să vorbească și ofițerul, Voștinaru, din nerăbdare sau nemulțumire sau chiar oboseală, începu să se plimbe încolo și înapoi și pe pietriș și pe iarba de lîngă țărîm și ciinele îl urmărea cu privirea, mișcîndu-și capul neobosit, milimetric, mecanic. Ce pustie era acea noapte și ce pustiu orașelul ! Irina auzise vorbindu-se că toată regiunea era înconjurată, că drumurile și gările învecinate erau supravegheate strict, chiar și accesul seara, după ora nouă era interzis, în orice caz se făceau razii curente, ca și în timp de război.

— Vă dați seama ce îngrozitor ar fi ca să existe o legătură între cele două crime — spunea Alexandrescu — să

existe un singur făptaș, un singur asasin ! Ce pericol pentru toată regiunea ca un asemenea... ca o asemenea fiară, inteligentă și puternică să se plimbe în libertate ? Știți că femeile nu mai vor să vie la lucru în schimbul doi, la fabrica textilă, la vopsitorie, la uzina metalurgică... S-a spus că noi am interzis accesul pe străzi seara, dar nu e adevărat, oamenilor li-e frică, *li-e frică*, înțelegeți, se tem mai mult de această umbră invizibilă decât de propria lor foame, de foamea copiilor, a bătrînilor lor... de viitorul lor ! Un bun anchetator, doamnă, trebuie să observe ceea ce crede poporul, intuiția lui — pentru că are și el o intuiție ! — de sugestia lui pe care el ne-o dă pe o cale indirectă, alteori neașteptat de simplu și de direct ! Și dacă ei se tem, atunci... nu-i așa, nu înseamnă că... că *e un singur om* ? Cine e însă acel om, acest monstru, care se ascunde atât de bine, încît umblăm cu toții cu mîinile întinse în jurul lui, cu ochii legați, ca în acel joc al copiilor : — *Unde ești, Chimiță* ? Ce știți dumneavoastră despre acest om, despre această... vorbiți ! — șopti el și deodată fu din nou bătrîn, obosit, de parcă și-ar fi trezit întreg trecutul — vorbiți, vă rog, și eu am doi copii, o mamă de optzeci de ani bolnavă de un reumatism înfiorător și...

Irina, fără voia ei, zîmbi disprețuitor la aceste „arme“ și el, Alexandrescu se încovoia sub acest zîmbet și ea plecă privirea, hotărîtă să nu mai scoată o silabă, umilința lui era cu mult prea nefirească, neverosimilă, ca să fie sinceră. Voștină resimți și el cu neplăcere tonul procurorului pentru că se răzbună din nou pe ciine, hărțuindu-l cu felurite porunci contradictorii ; voia poate să arate că nu ascultă sau că Alexandrescu nu-l implică. Apoi, enervat, îl întrerupse pe celălalt la mijlocul unei fraze și spuse :

— Destul, tovarășe procuror ! În curînd ne apucă aici dimineața, ca niște derbedei pe malul gîrlei, lîngă o... lîngă o femeie despletită ! Să mergem acasă ! Pofțiți, doamnă ! — și el făcu cu mîna un gest scurt, arătîndu-i drumul.

Irina ridică surprinsă privirea, era prima oară că el i se adresase, spunîndu-i „Doamnă !“ Se spune oare unei

desfrîinate și unei criminale : — Doamnă ? ! Începu să meargă și deodată uită totul pentru că pietricelele ascuțite de pe prund îi zgîriau și însîngerau tălpile goale ; își prinse cu mîna dreaptă rochia sfîșiată în jurul corpului, încercă, cu stînga să-și adune părul, într-un gest inutil, și astfel urcă, alunecînd de două ori, malul apei. Voi să se îndrepte spre casă — care, din acel loc se afla la o jumătate de oră de mers — dar Voștinaru o opri, cu un gest scurt, și îi spuse :

— Pe aici ! arătîndu-i șoseaua care se continua cu strada principală.

Ea îl ascultă urmînd drumul care ducea la Secția de miliție și grăbi pasul, să se termine mai repede totul, cîțiva înși singurateci îi întîlniră și o pereche, mama, tatăl, și un băiețel de vreo cinci ani care mergeau, încărcăți de bagaje, spre mica gară a orășelului. Irina pășea grăbită, cu picioarele goale, albe, subțiri, cu capul plecat, pe lîngă zidul caselor, Alexandrescu puțin mai în urma ei, iar celălalt, ofițerul, chiar lîngă bordură și înainte, lăsîndu-se tras, cu un fel de lene, de lup. Erau obosiți toți trei, epuizați, dar cel mai puternic o trăda Alexandrescu care mergea țeapăn, în hainele sale elegante și nepotrivite.

Ajunseră în centru, trecură prin fața magazinelor, prin fața bisericii ortodoxe, a cinematografului, iar la colțul policlinicii întîlniră doi milițieni din serviciul de noapte care stăteau de vorbă și care se apropiară, observînd de departe acel grup ciudat. Îl recunoscură însă pe Alexandrescu și luară poziție de drepti ; procurorul moțai din cap, dar în fața clădirii miliției, pustie, întunecoasă, cînd Irina voi să se oprească, Voștinaru îi făcu semn să-și continue drumul. Ea îl ascultă fără cea mai mică întrebare sau schiță a unei împotriviri și din clipa aceea timpul pentru ea se opri. Lîngă pod se afla un ceas electric, vechi, construit dintr-un schelete metalic ca o sondă mărunță, vopsită în verde : indicatoarele arătau unu și douăzeci. Peste trei ore sau mai puțin, se lumina de ziuă.

Se îndreptară spre partea orășelului care era construită în munte și unde străzile, urîte, neregulate, stîncose, se pierdeau în pădure. Casele, înalte, albe, sărace,

erau sprijinite pe coastă, luminînd stins în întunerec numai cu varul tencuielii lor. Ultimul bec rămăsese în urmă, jos, totul aici înflorea în obscuritate. Fiecare pas îi apropia de lună și de peretele muntos, tăcut, dușmănos și Irina privea mereu în sus, spre piscul Padeșului, tăiat cu precizie pe cer, cu teamă, împiedecîndu-se de pietrele și colțurile din stîncă, înfipite în drumul tare. Alexandrescu rămase în urmă, mult în urmă, ofițerul o urmărea, cu ciinele de zgardă și ea urca mereu și el o împingea pe drumul cel mai lung, cel mai întortocheat și mai pietros. Ce voiau oare de la ea acești oameni ?

Irina nu scotea o vorbă, deși simțea adeseori gîfîitul lupului lîngă picioarele ei și tăpile ei cîntau prin nisip, praf aspru și sînge. Sus de tot, în pădure — unde era lumină peste tot, cerul se curățise de nori și luna, apunînd, se micșora încet într-un desfriu de lumină rece — regăsiră albia riului care curgea aici între maluri înalte și Voștinaru, însoțit de Irina, coborî spre apă. Se opriră aici și ofițerul se întinse pe burtă și bău, alături de ciinele său uriaș și parcă abia acum îl observă bine Irina și se înfioră de proporțiile sale ; era negru ca tăciunele și pe burtă de un galben închis, ca aluna, blana era mare, stufoasă și coada groasă, cît brațul ei.

Tremura toată de oboseală, de frig, ar fi vrut să se aplece lîngă cei doi să bea și ea, dar îi era teamă de vreo grosolanție din partea „jovialului“. Ofițerul nu se mai ridică, bău în două rînduri din apa repede a riului, plină de sunete, pe burtă, sprijinindu-se în brațe, cu plăcere îndelungă, zgomotoasă, uitîndu-se complet. Apoi se răsturnă pe o parte, acolo, pe pietriș, fără să se mai ridice în picioare și, după cîteva clipe de tăcere, cînd Irina, nemaiputîndu-se ține pe picioare, vru să se așeze și să-și lase tăpile mortificate și rănite în pînza apei, el tresări — ceea ce arăta cît era de atent și de încordat tot timpul — și-i porunci :

— Nu ! Nu te mișca ! Stai acolo ! — și ea rămase în picioare. — Dingo ! — făcu el și ciinele, care stătea tolănit, îngreuiat de apă ca și el, se ridică pe cele două picioare din față, așteptînd al doilea ordin. Ofițerul se întinse pe

spate însă, cu un oftat de ușurare și rămase cu privirea pierdută în cerul de deasupra, deodată foarte apropiat, tangibil. Întreg orașelul cu realitățile sale mărunte și triviale, chiar și crima, păreau depărtate și micșorate, aproape indifferente. După un timp, destul de lung, sosi lângă cei doi inși, bărbatul culcat și femeia în picioare, și Alexandrescu, cu haina pe mână și gulerul desfăcut, fără cravată. Nu mai avea nici puterea să fumeze. Nu se așeză, nu bău apă, vrînd parcă să se solidarizeze cu „in-culpata“, dintr-un fel de jenă bărbătească sau pentru că nu-i era sete, pur și simplu și dacă s-ar fi așezat poate ar fi adormit.

— E-o noapte frumoasă ! făcu ofițerul privind cerul cu nepăsarea unui adolescent — uneori în viață nu ști pentru ce faci anumite acțiuni ! Eu, de exemplu, de două zile și de două nopți nu dorm, am făcut două drumuri cu mașina — am anchetat tot felul de indivizi... pentru ce ? Pentru o clarificare judiciară, pentru restabilirea dreptății ? Aiurea ! — rîse el gros, ușor, cu bonomie — pentru a ajunge aici, sus, mort, sufocat de oboseală, și pentru a mă întinde pe spate. Numai așa puteam să-l descopăr !

— Ce ? — întrebă Alexandrescu care nu fusese atent.

— Cerul — spuse rece ofițerul — și încă sînt prea bine instruit ca să nă-mi continui ancheta ! Un ofițer exemplar, he, un magistrat de primul rang ! Sînt mîndru de mine ! Irina ! — exclamă el și se ridică cu greutate într-un cot și o privi, dar ea nu se uită spre el ; stătea dreaptă, nefiresc de dreaptă pentru acea oră și mai avea încă atîta putere să-și strîngă rochia sfișiată de cîine și de căzături, în jurul trupului. Părul i se desprinsese cu totul din agrafe și atîrna în inele grele pe umeri, ascunzînd și umărul stîng, însîngerat.

Voștinaru voise să spună ceva dar, probabil, felul în care i se înfățișă ea îl uimi și spuse cu totul altceva decît lucrul pentru care o strigase :

— Poți să stai jos... Ancheta din noaptea asta s-a terminat, dacă tovarășul procuror...

Alexandrescu dădu din cap, obosit.

— Pot să plec, atunci? — spuse Irina, cu voce slăbită, însă fermă și rece.

Voștinaru o privi uimit.

— Nu, nu poți să pleci. Poți să te așezi, poți să bei apă, poți să faci orice îți face plăcere, rămînînd aici cît timp noi stăm aici. Oricum, chiar dacă ai fi o simplă cunoștință și nu inculpată, nu te-am lăsa să cobori singură, noaptea, coasta, prin pădure... nu te așezi? Faci cum vrei! — și se întinse din nou pe spate. Apoi, tresări, își aduse aminte ce voise să spună și se ridică din nou. Cîinele sări brusc în picioare și alergă cu rapiditate în sus, pe malul abrupt al apei, pierzîndu-se printre brazi.

— Începe să-mi pară rău că ești amestecată în toată murdăria asta... sus, la dumneata (îi spunea dumneata?!) îmi părea rău, te rog să mă crezi, îmi părea rău că trebuia să mă port într-un anumit fel. Femei ca dumneata, Irina, nu sînt pe toate drumurile... Cum dracu te-ai lăsat tîrîtă în toată... sau, știu eu, nu e decît un ghinion colosal, mai știi!

Irina se mișcă de parcă ar fi pătruns-o cu brutalitate vîntul subțire al muntelui, corpul ei trăi un tremur scurt, puternic, și, parcă la sfîrșitul puterilor, se lăsă să alunece la pămînt, pe pietrișul gol, nemaiavînd atîta voință să facă un pas, doi, pînă la unul din bolovanii lați, șlefuiți de apă, sau la mușchiul verde de pe margini.

— Îmi pare sincer rău, în definitiv... — Ofițerul vorbea cu nepăsare, privind cerul, lovind cu zgarda pe care o ținea în mîna dreaptă, din cînd în cînd, pămîntul — poate aș fi avut șansa să te întîlnesc altădată — poate... așa, toată chestia e compromisă pentru totdeauna, un lucru început prost, sfîrșește prost sau se rupe dintr-o dată! În sfîrșit, puerilități! Nici nu-mi vin bine astfel... astfel de... ce zici, tovarășe Remus, ce căutăm noi aici pe muntele ăsta frumos?

Alexandrescu privi în sus, lung, mișcîndu-și capul de la stînga la dreapta, fără să spună o vorbă.

— He! — făcu Voștinaru săltîndu-se pe coate și privindu-l ironic pe procuror — cînd eram în școală, am citit într-o carte plicticoasă că natura ne face mai buni!

Cum adică mai buni ? Mai buni ofițeri ? Mai buni magistrați ? Mai abili inculpați ? Sau pur și simplu mai buni, mai noi, mai slabi, deci proști ofițeri, magistrați și așa mai departe, în schimb trăind un sentiment de frăție universală ! Cum se termină corul la simfonia a IX-a : „Orișunde, orișunde, frați vom fi ? !”... Ce te uiți așa, procurorule, te miră că știi simfonia a IX-a ? Cultura nu e un apanaj al unor cercuri înguste ! ! — recită ofițerul rîzînd îngîmfat, într-un fel care-i stătea foarte rău. Alexandrescu vru să spună ceva, dar Voștinaru continuă repede :

— Lasă astea, sînt pălăvrăgeli ! Irina, ce faci, ne ascuți ? Nu mai ești obligată, să știi, dacă ei... i-ascultă, nu-ți răcorești picioarele ? Te simți bine așa, cu ele, însingerate ? Cum vrei, tuturor ne place să suferim și mai ales să se știe, să fim văzuți, să fim surprinși suferind ! Lucrul cel mai imputit în meseria mea... sau mă rog, lucrul cel mai neplăcut, e că nu-ți dă dreptul la suferință ! Ce crezi, e comod să tot sîciî, să urmărești, să umpli de bănuiele o lume, să arestezi, să asmuți cîinele și altele... sigur, nu neg, sînt unii care se simt în toate astea ca peștele în apă și, mai ales... în sfîrșit, în sfîrșit ! Să lăsăm pălăvrăgeala și să privim cerul ăsta superb și atît de trecător ! Bravo ! — făcu el, văzînd că Irina se scoală și se așează pe o piatră în mijlocul apei, lăsîndu-și picioarele pînă la genunchi în curentul rece, atît de limpede și de nefiresc de transparent de parcă adevăratul rîu ar fi curs cu mult mai jos, sub rîu, sub apa aceea vizibilă care luneca astfel nu pe pămînt și pe piatră, ci pe o altă apă, ca o sticlă vie, caldă, profundă, în care se mișcau peștii ca într-un chihlimbar alb, argintiu.

— E curajoasă ! — făcu Voștinaru către Alexandrescu care stătea încă în picioare, urmărind-o pe Irina — acum ar fi trebuit să țipe ! În apa asta rece, picioarele înfierbîntate, amorțite, însingerate, e un șoc ! Bravo, cucoano ! Te ții bine încă, mai bine decît mine ! Nu vrei să schimbăm rolurile ? ! Eu uneori...

Și el continuă să vorbească, dar ceilalți erau atît de obosiți încă nu îl urmărea nimeni. Irina stătea pe piatra aceea din mijlocul apei și își privea picioarele care se miș-

cau oarbe, ca niște liane albe, în curentul apei și uneori, o ameteală irezistibilă o prindea ca o briză și o făcea să se clatine și să se miște, ca și cum ar fi adormit într-un cupeu de tren, întunecat, pe un drum nesfârșit, monoton, dureros de monoton și totuși imprezvizibil, cu adevărat imprezvizibil așa cum sint lucrurile monotone. Prin fața ferestrei, de partea cealaltă a geamului mare, uriaș, cît perețele, trec peisaje felurite, ape, fîntîni, case, pomi, lunci, vite, munți golași, munți cu păduri, un canton cu o femeie cu părul dezordonat, ciufulit, care întinde fanionul, vîrfuri de copaci, păsări, sîrme de telegraf care aleargă, toate acestea îndărătul geamului și a unei perdele de întunecare care le ascunde aproape perfect încît nu se pot vedea uneori decît animale fabuloase cu mai multe capete sau doar două, monștrii vii, fantome incerte zburînd aproape de pămînt, ceață, multă ceață, lumini nemișcate, răutăcioase, rare, străine, indiferente, și alte animale respingătoare, fantastice, inutile, incerte, din case, ape, fîntîni, păsări. Unde duce acest drum, unde se termină acest drum, cui folosește acest drum, nu cumva el se termină de multe ori, de nenumărate ori pînă la sfîrșit sau sfîrșitul e tocmai neinteresant, formal, plicticos la culme?... —

— ...Pe cînd eram mic — pălăvrăgea ofițerul în continuare — am fost împreună cu ai mei și cu niște vecini, într-o duminică dimineată și am mîncat pe malul unei ape care trecea la vreo trei kilometri de satul nostru... un fel de excursie, pentru că noi aveam și pămînt în locurile acelea și tatăl meu, venise să vadă... în sfîrșit, nu despre asta vreau să vorbesc. Pe scurt, eu aveam vreo opt-nouă ani, eram un fel de derbedeu, îmbrăcat cu niște pantaloni lungi, mai jos de genunchi ca să mă ție mai mulți ani, oricît aș fi crescut, mereu mucos, nebăgat în seamă nici de propriii mei părinți, mai aveam de altfel cîțiva frați mai mari, unul chiar și însurat și, mă rog, cum se întîmplă... ce vreau să spun, acolo, lîngă apa aceea, țin minte era un fel de cîmpie întinsă, căreia i se zicea „pustă“, deosebit de întinsă și de dreaptă, atît de regulată, încît, mai tîrziu, în timpul războiului s-a înființat acolo, pe aproape, o școală de zbor fără motor, și pe „pustă“ decolau plă-

noarele și aterizau. Explicația acelei cîmpii atît de plate, localnicii o dădeau, afirmînd că acolo fusese pe vremuri o cetate dacă și arătau — și se puteau vedea într-adevăr — urme de șanț care înconjurau ca un patrat regulat toată „pusta“, un fel de șanț de vreun metru adîncime și unde se spunea că fuseseră zidurile. Cine știe, poate că... și, cum stăteam noi pe marginea apei, pe lîngă niște sălcii într-un loc care, țin minte, se chema „cotul bisericii“ — apa era foarte adîncă acolo — păștea prin apropiere, răzlețit, un cal care în mod ciudat, nu era împiedicat, un cal foarte frumos, tînăr și eu, fără un cuvînt, în timp ce ceilalți vorbeau despre el și-l admirau, m-am repezit să-l încalec. Făcînd acest lucru, eram eu însumi foarte speriat de ce-mi pusesem în gînd, dar toată lumea băgase de seamă deja ambiția mea și tatăl meu m-ar fi batjocorit două zile, apoi, dacă aș fi renunțat, înainte ca animalul să nu-mi fi rupt două coaste. Din teamă de gura lui m-am avîntat pe spinarea acelui cal, el, bătrînul nu mă prea avea la inimă pentru că semănam cu cei dinspre partea mamei, familia mamei pe care el, în sinea lui, o disprețuia... pe scurt, m-am aruncat pe cal și animalul, al dracului, a fost atît de viclean încît s-a prefăcut că își vede de păscut, cu gîtul întins și botul afundat în iarbă de parcă nu m-ar fi simțit. Asta m-a indus în eroare și pe cînd slăbisem foarfeca picioarelor și mă întorsesem victorios spre ai mei — care stăteau pe malul apei, la vreo treizeci de metri distanță, animalul s-a ridicat pe picioarele dinapoi, scurt și m-a azvîrlit jos cu o mare nepăsare. Se temea atît de puțin de mine încît nici nu s-a depărtat, ci a continuat să pască prin apropiere. Cînd am căzut însă, parșivul, m-a lovit și cu copita în genunchiul drept, atît de rapid și de neașteptat încît am rămas năucit, de parcă mi-ar fi căzut izbitura din cer. Ai mei erau destul de departe ca să nu vadă decît căzătura, nu și izbitura dureroasă a calului. M-am ridicat, șchiopătînd, și fără să mă gîndesc mult, m-am avîntat din nou pe spinarea lui. De data aceasta nu mă mai temeam de gura lui taică-meu, voiam să văd altceva. Calul nu s-a mai prefăcut, de cum m-am suit, m-a și aruncat jos, era un armăsar tînăr, foarte nărăvaș. Am

căzut aproape în același fel, pe spate și într-o parte, la coada lui. Din nou a vrut să mă pocnească cu copita, dar m-am ferit; fusesem atent și m-am ferit!

Ofițerul rîse mulțumit de el, de acel copil care fusese el, cu rîsul lui gros, cald, plăcut, doar gura sa arăta un orgoliu evident, neplăcut, aproape provocător.

— Eram atît de încîntat că, în toiul căzăturii, reușisem să mă feresc de lovitura lui perfidă — pe care numai eu o puteam observa, ai mei erau prea departe, ei mă vedeau doar căzînd și rîdeau în hohote, iar cumnată-mea, soția fratelui meu însurat, striga să las baltă armăsarul care era de la montă — încît, căzînd pe iarbă, cu dinții icnind de izbitură, am rîs totuși că fusesem mai șiret decît animalul acela inteligent și puternic. Și n-o să vă vină să credeți, am fugit după el — pentru că de data aceasta el se îndepărtase și a trebuit să alerg jumătate din pustă ca să-l ajung și m-am săltat din nou în spatele lui. M-a zvîrlit și de astă dată, era un cal într-adevăr nărvaș pentru că eu călăream de mic pe tot felul de cai, dar nu m-a mai interesat acest lucru; a treia oară cînd m-a zvîrlit a căutat, am observat bine, să mă lovească cu copitele din spate cu dinadinsul, dar eu am fost din nou mai iute decît el și încă în timpul căzăturii m-am ferit. Apoi l-am lăsat în plata lui și m-am îndepărtat șchiopătînd, victorios însă pentru că, deși mă aruncase de trei ori la pămînt, fusesem mai tare decît el, mai șiret. Un cal afurisit țin minte, un cal cu totul afurisit! — și Voștinaru rîse din nou, cu lene și rîsul gîlgîi îndelung în trupul lui întins pe spate, ca un lichid dens care se clătina în acel vas de carne, culcat în iarbă.

Peste o jumătate de ceas cei trei se întoarseră, scoborînd muntele în același întunec în care-l urcaseră, vîntul rece se întetise însă și o răzbătea pe Irina pînă la oase. Procurorul dormea de-a-n picioarele și mergea ca un orb. clătînîndu-se înainte și înapoi, la dreapta și la stînga,

neîncetat. Era atît de obosit încît ba le-o lua înainte celor doi, ba rămînea mult în urmă şi Voştinaru, îngrijorat probabil, se oprea acum ca să-l aştepte. El însuşi se ţinea bine, dar era la capătul puterilor; bodogănea mereu în timpul mersului, ca un om ce aiurează şi pasul lui, necontrolat, apăsa atît de greu în pămînt, lăsîndu-şi toată greutatea trupului său mare în voie, încît fiecare călcătură a sa, chiar şi pe pămînt moale sau iarbă răsuna de parcă ar fi purtat cizme.

Irina mergea drept, dar nu-şi mai putea ţine capul drept, şi el îi aluneca mereu de pe un umăr pe celălalt. Nu-şi mai simţea picioarele, rochia ruptă îi flutura liber în vîntul acela de dimineată, tăios, neobişnuit de rece pentru acel anotimp, braţele, inerte, îi atîrnau în lungul trupului, şi aveau cîteodată, atunci cînd terenul era neregulat şi femeia sărea aproape, coborînd, o mişcare liberă, independentă, ca şi o bătaie largă de pendul, dar aici discul era o mină albă, prelungă, subţire.

Apropiindu-se de oraşel, cei trei se clătinau vizibil, se sprijineau unii de ceilalţi, se priveau miraţi uneori, apoi continuau să meargă, să curgă cu poticniri dese şi mărunte, uitînd unde mergeau, de ţelul acelei plimbări sau tortură nocturnă, sau uitînd doar uneori, în lungi fracţiuni de timp. Simţeau cu toţii o silă uriaşă de seara pe care o aveau îndărătul lor şi fugeau de ea poticnindu-se, aşa cum e arătat pe gravuri Cain, fugind de propria lui memorie. Nici unul din cei trei nu „regreta“ ceea ce făcuse, nici unul nu se dezicea nici o secundă de cel mai mărunţ gest, ar fi repetat, fiecare dintre ei, toată acea seară complicată, cu cel mai mărunţ amănunt al ei, pînă la sfîrşitul vieţii, dacă aşa ar fi trebuit, dar, în ciuda acestui lucru, nu se puteau împiedeca să nu resimtă silă faţă de tot ce se întîmplase. În asta — şi era singurul lucru care îi lega — semănau.

Ajunşi pe strada principală, cei doi bărbaţi încercară să-şi supravegheze atitudinea şi cu prima ocazie scăpară de femeie: pe primul miliţian întîlnit în drum, îl însă-
r-

cinară s-o întovărășească pînă acasă, fără să-i permită să se abată din drum sau să se oprească în altă parte. Vîntul, în mod nefiresc, jos în oraș bătea cu mult mai multă furie decît sus, în pădure, pe malul apei și un ceas, pînă se iviră zorile, fu toamnă autentică, tîrzie, dușmănoasă. Undeva, cerul însă se colora deja într-un fel de reflex sîngieru, murdar, înghețat, un răsărit de soare nedorit parcă, ca un fel de greșeală a zeilor zăpăciți, o auroră falsă.

Irina ajunsă în casă își pregăti totul ca să se spele, umblind ca o somnambulă, dar înainte de a reuși să facă acest lucru, căzu în pat, îmbrăcată în aceeași rochie ruptă, și adormi spontan. Nu dormi însă mai mult de câteva minute, ci se trezi ca un automat, se sculă, se spală în pripă — grăbită de parcă și-ar fi pus ceva în gînd, deși capul ei era un singur bloc metalic, greu și opac, se schimbă apoi și, spre propria ei uimire, în loc să se întindă în patul făcut, mai moale decît pietrișul rîului și pietrele ascuțite ale drumurilor peste care călcase de sute de ori în seara aceea, ieși pe ușă, cu precauție și apoi în stradă, pe porțița din dos a căsuței în care stătea, un dreptunghi de scîndură tăiat în gard, mișcîndu-se în balamale improvizate din sîrmă, legată atît de bine cu sîrmă (era întrebuințată foarte rar) încît Irina își însingera mîinile ca s-o poată deschide.

Ieși apoi în străduță și privind cu precauție pe după colțul clădirii înainte de a se hazarda pe o nouă stradă — se temea că miliția pusese să fie urmărită — parcurse foarte repede distanța care o despărțea de centru și în nici douăzeci de minute fu în fața clădirii circumscripției sanitare. Sună de câteva ori și, după un timp se aprinse lumina și doctorul Gîrda se aplecă pe geamul dormitorului său ; era foarte mirat deoarece, pentru consultații de noapte se aflau în orășel doi medici mai tineri, dintre care unul era medicul fabricii. De multă vreme soneria nu era întrebuințată decît de membrii familiei și el încercă să deslușească chipul acelei siluete înecată în întuneric, care se mișca ușor, — sau așa i se părea lui, încă buimăcit de somn — ca o pînză lovită de vînt, în dreptul porții.

— Cine-i ? — strigă încet doctorul și Irina se apropie șovăind, sau așa părea doar în întunec și, ajungînd sub fereastra înaltă, spuse :

— Bună seara, domnule doctor, eu sînt Irina Dabici, soția lui Dabici care...

— Aha, da-da — făcu surprins doctorul, încă somnoros — ce doriți, doamnă, ce s-a întîmplat ?

— Aș vrea să mă primiți cîteva minute... acum, mă simt foarte rău, abia am putut să...

— Da-da, imediat — spuse Gîrda — așteptați, vă rog, deschid imediat ! Mergeți la poartă, vă rog !...

El închise geamul, și, după un minut se aprinse lumina la fereastra de lingă poartă unde se afla fostul său cabinet. Apoi sclipi lumina de sub poartă și Irina auzi pașii doctorului și pe el însuși, vorbind cu cîinele, apropiindu-se de poartă. Cînd deschise, spuse :

— Intrați vă rog, fără grijă, eu am să țin cîinele... intrați, intrați, vă rog !

Irina ezită o clipă, văzînd cîinele-lup, uriaș, ținut de zgardă de doctor, sensibilizată pînă la rană de o memorie încă apropiată, brutală, o clipă văzuse din nou celălalt animal, negru și rapid care alergase mereu în jurul ei, ore la rînd, dar se stăpîni și intră.

Cabinetul doctorului — actuala circumscripție — păstra vitrina sa cu instrumente medicale, canapeaua de piele pe care era întins un cearceaf alb, un fotoliu de piele vechi, revopsit, chiar și o cușcă înaltă, pe un picior metalic, toată vopsită în alb, în care se găsea bătrînul papagal al doctorului, celebru în ținut, care răspundea la numele de „Jo“. Pe pereți se găseau gravuri reprezentînd, cu o imaginație de mijloc, peisaje tropicale, o plajă cu palmieri, un port tropical unde se încărcau mărfuri într-un transatlantic, cu mulți băștinași lenevind pe țărm, un cimpanzeu spărgînd o nucă de cocos și încă cîteva asemănătoare, care arătau modul în care pictorul acela își închipuia tropicele, după niște lecturi palpitante, din vîrsta teribilă, atotputernică, a pubertății.

Doctorul o invită să se așeze, dar Irina refuză și îl rugă, împiedecîndu-se de cîteva ori, să-l trezească pe „domnul Titus“ căruia trebuia să-i comunice ceva, în propriul lui interes.

Gîrda o privi uimit, atitudinea sa ceremonioasă, caldă, se schimbă aproape total, privi în pămînt cîteva clipe și ea observă cum i se înroșesc treptat tîmplele și pomeții obrazilor. În același timp, respirația lui devenea tot mai greoaie, de parcă treaba la care se gîndea era atît de neplăcută încît îl sufoca, ridică apoi privirea și îi spuse că Titus nu era acasă, că lipsea de două nopți. Irina îl fixă, uimită, el încercă să redevină amabil îmbrăcîndu-și în grabă halatul acela moral de doctor blajin, demodat și atrăgător, de provincie, încurajator și bonom, ca și întreg cabinetul său, dar se simțea înțepeneala, contrarietatea, și, conducînd-o spre ieșire, în timp ce spunea o frază oarecare, ea ghici nerăbdarea lui de a o vedea plecată, afară, în stradă, dincolo de poarta casei sale.

La ușa cabinetului ea se opri, neștiind de ce, cu același automatism cu care se spălase și plecase de acasă în timp ce trupul ei striga după scîndurile acelea orizontale, acoperite de pături și cearceafuri gălbui. Femeia se opri și deși el deschisese deja ușa și aștepta ca ea să treacă, dar după ce o privi cîtva timp, înțelese că ea nu se va mișca de acolo.

— Dar v-am spus, doamnă... — spuse el, politicoș, cu un tremur de grosolănie în voce — v-am spus că fiul meu...

Irina privea în pămînt, rigidă și bătrînul doctor văzuse prea mulți oameni în viața lui ca să nu-și dea seama că ea nu se va mișca de acolo numai la îndemnul unei fraze sau a unei grosolănii.

— Dar bine ! — exclamă el, enervat de-a binelea și își rupse de pe nas ochelarii cu ramă groasă pe care îi purta — vreți să vă convingeți personal ? Poftim, eu vă conduc în dormitorul lui, deși... poftiți, doamnă, poftiți, vreau să vă convingeți ! — și o prinse de braț și ea tresări cu putere de repulsie și scîrbă, așa cum tresărise și jos, în fața porții la vederea cîinelui doctorului ; corpul ei avea cicatricea unor amintiri înfiorătoare.

Gîrda, uimit de reacția ei neașteptată, se trase un pas îndărăt, apoi se întoarse scurt pe călcîie și ieși. Irina rămase unde se găsea, la un pas de ușa deschisă a cabinetu-

lui. Se auziră voci înăbușite îndărătul ușii pe care ieșise doctorul — ușa care dădea spre apartamentul lui — apoi, deodată, în fața ei se află soția lui, autoritara doamnă Gîrda. Ea încercă să zîmbească dar Irina își dădu imediat seama, după luciul aspru al ochilor ei bărbătești, oțelii, că trebuie să se hotărască repede într-un fel sau altul, altfel... în clipa aceea, înainte ca soția doctorului să fi putut deschide gura, ușa din spatele ei se deschise smucit și apărură Titus, cu un halat de zi descheiat, peste pijama. Era în picioarele goale și acesta a fost primul amănunt pe care îl observă ea, după care aproape îl recunoscă. Nu îndrăznea să-l privească în față, îl auzi vorbind doar, precipitat, ațîțat :

— Dragă mamă, te rog lasă-mă singur două momente, cu doamna Irina !

— Nici nu mă gîndesc ! — răspunse doamna Gîrda rece — în casa mea nu voi... Titus, te rog să te culci, e o chestiune numai între...

Titus o luă însă de brațe pe mama lui și o duse pînă la ușa, împingînd-o înapoi ; ieșind astfel, fără voia ei, doamna Gîrda aruncă o privire de ură, neînfrînată, femeii străine, o privire care îl făcu pe fiul ei să tresară cu atît mai mult cu cît mama lui avea o stăpînire de sine cu totul neobișnuită.

— Nu te apropia, te rog ! — îi spuse Irina, după ce Titus închise ușa îndărătul mamei sale — nu-nu ! — repetă ea, văzînd că el n-o ascultă — altfel am să plec imediat !

Era multă hotărîre și o răceală nefirească în vocea ei și el se așeză, intimidat fără voie mai ales de înfățișarea ei atît de schimbată deși Titus n-ar fi putut spune cu precizie de ce, decît de tonul și de amenințarea ei.

— N-aveam încotro — spuse Irina — a trebuit să...

— Închide ușa cabinetului ! — făcu el.

Ea îl ascultă și continuă :

— Ai fost anchetat ? Ai fost chemat, pînă acum la..

— Unde ? — întrebă el, văzînd că ea ezită.

— La procuratură, pentru uciderea lui Dan.

— Nu ! — răspunse el sec, aproape flegmatic.

Irina îl privi o clipă, cu atenție, ca să-și dea seama dacă el n-o înșală, apoi deschise gura ca să continue, dar el sări deodată de pe brațul fotoliului pe care se așezase, trînti ușa ce da înspre apartamentul lor, scoase cheia și o închise pe dinăuntru.

— Mergeți de vă culcați ! — vorbi el pentru cineva din dosul ușii — sau faceți-vă o cafea !

Apoi se reîntoarse și se așeză cuminte pe locul lui.

Irina începu din nou să vorbească ; nu aminti nimic despre noaptea care trecuse și despre ultimele zile. Îi relatează numai ceea ce îi spusese lui Voștinaru, nu dădu nici un fel de explicații, dar adăugă :

— Ei voiau să știe unde am fost și cu cine, pentru că își închipuie, poate cred și acum acest lucru, că am fost cu un alt bărbat nu cu tine... acest bărbat îi interesează pe ei !...

Titus ridică încet ochii și privirea lui strigă : — *Cine e ?*, dar deschise gura și întrebă altceva :

— Poate te înșeli ! — el vorbea cu o indiferență care n-o înșela. Poate tocmai de mine se interesează, adică de... vreau să spun că nu-i va lăsa rece amănuntul că eu am intrat în casa deschisă, găsită de mine deschisă, întunecată, în care se găsea deja fiul tău sugrumat, sau poate că încă nu... și... și...

Irina îl privi speriată, cu ochii puternic dilatați, apropiindu-se, fără să-și dea seama, depărtîndu-se încet de ușa închisă a cabinetului, din spatele ei.

— Cum poți ! — făcu ea și în timbrul ei striga o durere atît de acută, cu atîta greutate reprimată încît Titus tresări — cum poți să te joci în felul acesta ! Acum, în fața mea... asta e mai mult decît cinism !...

— De ce ! — replică el nepăsător, jucîndu-se cu cordonul hainei sale — poate că e cu mult mai simplu... de ce te sperii ? Poate că cel pe care îl strîngeai după o jumătate de oră în brațe, după o rezistență atît de acerbă, de mai bine de un an și o făceai chiar și atunci, crezi că n-o simțeam, cu o perfectă desperare pentru că niciodată, nici o zecime de secundă nu ți-ai fi putut închipui chiar și atunci cînd erai în sfîrșit în brațele mele, că ai fi vrednică

de mine... apropo, trebuie să te informez că soția mea de care nu mă mai leagă decît un act oarecare, o simplă hîrtie, a plecat, cu două zile în urmă, la părinți !

Irina plîngea și el se întreba dacă auzise ultimele sale cuvinte. Vorbise repede și foarte clar, cu distincția aceea silabică a sa, cuceritoare, cu o dicțiune aproape pedantă așa cum aveau actorii din vechea școală. Titus ezită cîteva clipe, ca un adolescent, apoi se ridică și se apropie de ea. Irina se rezemase de ușa albă a cabinetului, plîngînd cu fața plecată, cu o singură mîină la față. Apoi, în timp ce el se îndrepta deja spre ea, Irina tresări și se depărtă de ușă.

— Ce-i ? — întrebă el, oprindu-se, neînțelegînd.

— Cîinele ! — făcu ea cu o voce pe care n-o mai stăpînea, înăbușită, sugrumată — e în dosul ușii ! Cîinele ! — mai spuse ea încă o dată mai șoptit, dar ceva neașteptat țipă în șoapta ei, ceva care neputîndu-se elibera pe buze țîșni desperat prin ochii ei mari. Ea îl privi o clipă astfel încît Titus se temu că-și va pierde, acolo pe loc, mințile.

El voi să se repeadă afară, să gonească sau să lovească cîinele care, acum se auzea lămurit cum rîciia, de partea cealaltă lemnul ușii, dar o văzu pe Irina clătînîndu-se pe picioare și alergă s-o sprijine. Ar fi căzut într-adevăr și el, mereu uimit și neînțelegînd, o culcă cu grijă pe canapeauă de piele.

— Vrei puțină apă ? — întrebă Titus confuz, mecanic, gîndindu-se dacă să nu-l cheme pe tatăl său.

— Ce bine... — șopti ea încet, pierdută pe jumătate — ce bine că ai închis ușa cu cheia... altfel, cine știe ce... dar n-am să stau decît cîteva secunde... îmi sînt suficiente cîteva secunde și mă...

— Nici să nu te gîndești ! spuse el și ea zîmbi, cu ochii închiși, simțindu-l, pe el, orgoliosul și atît de lucidul, pierdut ca un băiețandru, speriat de propria ei slăbiciune.

— Auzi-l cum rîciie ! — suflă ea și Titus o privi o clipă, neînțelegînd despre ce vorbea ea, apoi, încordîndu-și auzul, îl auzi și el, într-adevăr — auzi ! — șopti ea, palidă ca hîrtia, cu ochii închiși, căzuți adînc sub frunte

— îi aud și gîfiiții ! Se mișcă mereu și vrea să... nu-nu ! — strigă ea încet, prinzîndu-l de braț, simțîndu-l că voise să se îndepărteze, neavînd însă puterea să deschidă ochii — nu pleca, nu mă lăsa singură ! Nu e vorba de el, nu cîinele mă sperie, nu cîinele acesta... al vostru...

Titus se așază pe marginea canapelei și încerca să-și ție rîsul ; o senzație stupidă, complet absurdă, un fel de nerăbdare a pielii, a mușchiulaturii, a degetelor mîinii, un fel de nerăbdare a corpului său tînăr, prea mult înfrînat și supus unei discipline fără odihnă, de fier, pînă în cele mai mici și neverosimile amănunte. Irina stătea culcată, lîngă el, o oboseală de moarte se întinsese ca un lînțoliu peste trupul ei frumos, de nerecunoscut prin adăugarea unui „ceva“ pe care el nu era în stare să-l recunoască, o simțea epuizată, dezaxată aproape de o oboseală necunoscută și el, lîngă ea, făcea eforturi mari de a nu izbucni în rîs.

— Să-l chem pe tata ? — întrebă el — crezi că ar putea...

— Știi ce am să fac ? — spuse el, oprindu-se deodată în fața canapelei și ea îl privi și se ridică pe jumătate, spunînd :

— Ce vrei să faci ?

— Dar e foarte simplu : am să le spun ceva ce le-ai ascuns tu ! Am să mă duc acum sau peste o oră, sau dimineață devreme și am să le spun *amănuntul* care ți-a „scăpat“ ție...

— „Nu!“ — striga privirea ei și doar rigiditatea trupu-lui îi trăda spaima de care fu cuprinsă. Titus se întoarce cu o mișcare scurtă, energică, și continuă să se plimbe prin fața ei. Pășea ferm, cu mișcări atît de egale, cu răsuciri în loc atît de asemănătoare, parcurgînd mereu aceeași distanță, încît părea că e atent doar la felul în care se mișcă, toată concentrarea sa părea că nu are drept scop decît ca el să se plimbe strict pe același spațiu, cu aceleași mișcări precise, elegante.

— Cum aș putea ascunde acest lucru ? — întrebă fostul student, privind în pămînt, părăind că se întreabă doar

pe el însuși — ce ai crede tu dacă m-aș face părtaș la minciuna ta ? ! !

— Minciuna mea ! — spuse Irina frîngîndu-și mîinile, încercînd să se ridice de pe canapea. Tu nu-i cunoști ! Nu știi de ce sînt în stare ! Tu nu trebuie să intri pe mîna lor, nu mi-aș ierta niciodată că...

Titus voi să spună ceva, dar ea adăugă repede, cu o neobișnuită fermitate și hotărîre :

— Ce rost are să fii amestecat tu în toată această nenorocire numai pentru că... pentru că m-ai cunoscut pe mine ! — adăugă ea mai încet, regretînd parcă fiecare cuvînt pe care îl spunea.

El se apropie de canapea pe care stătea Irina, vru parcă să se așeze din nou lîngă ea, dar se lăsă să alunece jos, pe podea, pe un covor vechi, de culoare verde, care avea un motiv geometric regulat și simplu care se repeta la nesfîrșit.

— Nu-i atît de simplu ! — spuse el după o pauză lungă — totul s-a complicat deodată ca într-o farsă de prost-gust ! Deși sîntem oameni de bun-gust, cum se spune, citim pe Paul Valery și nu ieșim niciodată cu manșeta necălcată, ne pomenim deodată amestecați într-o melodramă de prost-gust ! De un năucitor prost-gust ! I-ascultă, cucoano ! — făcu el, prinzînd-o cu brutalitate de braț și ea tresări cu o teroare și spaimă nesfîrșită la auzul aceluia epitet pe care i-l dăduse și celălalt, străinul, așa cum tresărise și cînd zărise, aici, ciinele — cum de ți-ai închipuit... cum de ți-ai permis să mă aperi în acest fel ? Ar trebui să te pălmuiesc !

— Da — spuse ea fără timbru, albă — merit asta. Lovește-mă !

— Oho ! spuse Titus cu ironie neacoperită — crezi că dacă mă provocî n-am s-o fac ? Crezi că mă intimidezi în acest fel !

— Nu — spuse Irina — nu cred că te pot intimida în acest fel. În clipa cînd mințeam, cînd ascundeam, de dragul tău acel amănunt care, în ochii lor, putea să aibă importanță știam că mă port ca o... că mă port josnic, chiar că te compromit într-un fel ! Nici eu nu știu, nu știam nici

atunci de ce o făceam, de ce am făcut-o... nu seamănă de loc cu felul meu de a mă comporta, de a reacționa. Pur și simplu am vrut să te apăr de ei, de ce un om nevinovat să intre în cercul lor, între ei ? !

— Ești sigură că sînt atît de nevinovat ?! — întrebă el, dar nu cu vehemență, nici cu orgoliu și nici cu obișnuita sa zeflema inteligentă. Ea îl privi spunînd această frază și tresări nu de cuvintele lui, ci de liniștea și de tristețea trăsăturilor sale.

— Vezi ! — adăugă Titus, fără să ridice o clipă privirea, ghicind uimirea ei — te-ai și îndoit ? Atunci de ce-ai mințit ? Să-ți spun eu de ce ai mințit : pentru că știi cine e vinovatul, pentru că eu îți spuseseam că am intrat în casă cînd cadavrul lui era încă cald și ai vrut ca, ascunzînd cele ce-ți spuseseam eu, față de anchetatori, să le deștepți bănuiala împotriva mea în clipa cînd vor fi aflat adevărul, acel amănunt că eu intrasem, în jurul orei cînd se comisese crima și celelalte... pentru că, evident pînă la urmă ei ar fi aflat acest lucru, mă cunoșteai prea bine ca să nu fi convinsă că eu însumi, în primul rînd m-aș fi denunțat, nu aș fi suportat povara unei minciuni, care putea deveni în ochii lor atît de semnificativă !

Irina tăcea, nemișcată, stătea în capul oaselor pe canapeaua veche de piele, pe care consultase decenii de-a rîndul doctorul Gîrda și privea cu fixitate într-un punct pe care Titus nu se obosi să-l deosebească.

— Și-aici de ce ai venit, cu atîta curaj ? Nu pentru că mă iubești, nici pomeneală : ci pentru ca să mă ațîți să spun adevărul, să mă trimiți cît mai repede în mîna lor ! Și ai procedat bine, cu multă inteligență : eu am să mă duc într-adevăr și am să le declar acelor indivizi : — Mai e ceva, domnilor, stimați tovarăși ofițeri și procurori, mai e un mic amănunt pe care doamna Dabici a omis să vi-l spună, ca să mă apere, să mă scoată basma curată !

Irina se ridică, își potrivi cu un gest reflex părul și rochia neagră pe care o purta, mototolită de felul în care căzuse, pe jumătate leșinată, pe acea canapea îngustă, și apoi se îndreptă spre ușa cabinetului. Titus rămase o

clipă uimit de marea paloare a feței ei — vorbind, el n-o mai privise — apoi sări în picioare, o ajunse din urmă și o prinse de braț.

— Vino înapoi ! — spuse el, trăgînd-o de braț, insensibil la grimasa ei ușoară de durere — așează-te aici și ascultă tot ce am de spus ! — și o împinse înapoi pe canapea.

— Îmi ești datoră cel puțin un răspuns ! — spuse Titus, stînd în picioare în fața ei, cu miinile în buzunare — cine e acel bărbat pe care îl caută ei ? Vreau să aflu imediat cine e acest om și de unde îl cunoști tu ?

— Nu are legătură, nici o legătură cu tine, nici măcar cu noi doi dacă noi doi existăm de fapt ! E un om nefericit, un om profund nefericit, aproape la fel de nefericit și de blestemat ca și...

— Numele lui ? ! — întrebă el sec, scurt.

— Gașpar ! — răspunse ea în silă — la ce-ți folosește ? Ei îl caută și mă cutremur numai la gîndul că s-ar putea... dar nu, e o mare prostie ce spun, e un mare păcat ! Desigur, el poate fi violent, a suferit nemaipomenit de mult și e înrăit, dar niciodată n-ar fi putut...

— Ce ? — întrebă Titus observînd că ea se opriese parcă speriată de ce-ar fi putut să spună, să dezvăluie.

— Să facă ceva care mi-ar fi făcut rău mie, care s-ar fi întors împotriva mea ! De asta...

— Oho ! — fluieră el admirativ — iată un bărbat, pe onoarea mea !

— Titus ! — spuse ea și îl privi. Era obosită, ochii îi ardeau cu putere în cap de epuizare fizică și nervoasă, corpul ei nu mai avea nici un fel de culoare. Întreaga energie se acumulase în privire, sînt clipe sau minute lungi în care e prea luxos să trăiești cu toată ființa, cu toate organele și simțurile și atunci totul se îngîmădește cu panică în ochi, în ureche, în degete chiar. E o epuizare grandioasă și o sărăcire bruscă, trecătoare, din ce în ce mai greu trecătoare.

— Ce ai ? — se îngrijoră el — ce-i cu tine ? Ești surescitată și palidă, ești verde de-a dreptul ! De ce umbli nopțile pe drumuri ? !

— Am venit să te văd ! — răspunse ea, zîmbind.

— Da, da ! — spuse el, cu o bruscă îmbătrînire sau așa cum răspunde un copil care, deodată, fără să-și dea seama, atinge un punct dureros, profund — te-am căutat foarte mult zilele astea, în primul rînd însă ți-am făcut loc... soția mea a plecat, ți-am spus !

— De ce ? — tresări Irina cu o neașteptată vioiciune — ce s-a întîmplat ?

— Ce să se întîmple... — făcu el cu o ușoară oboeală — a plecat și gata. Tu ești soția mea.

Irina îl privi cu ochii măriți, incapabilă să vorbească. Apoi spuse :

— Ce nenorocire ! De asta părinții tăi... dumnezeule, cine ne mai poate ajuta acum ? !

Irina își prinse umerii cu palmele, așa cum stătuse cu o oră înainte sus, în pădure, cu buzele strînse — parcă nici nu avea buze — înțepenită toată.

— Părinții tăi știu ? — întreabă ea, fără să se miște.

— Bineînțeles ! N-ai văzut cum te-au primit ? Ce-mi pasă ! În clipa cînd se va lichida această afacere neplăcută cu... fiul tău... Dumnezeu să-l ierte ! (Titus spuse aceste ultime cuvinte cu jenă și cu un respect nefiresc ca orice ateu, mai ales un ateu teribil de felul lui, care-l admira pînă la patimă pe Diderot) vom pleca imediat de aici ! Vom pleca într-un oraș mare, unde vom fi în sfîrșit singuri, fără nici un fel de trecut ! Amîndoi vom scăpa de nenorocitele noastre de căsnicii. Nici nu ne vom căsători în primii ani, dintr-un protest mut și dispreț față de această formalitate care, pentru amîndoi, a însemnat nenorocire pînă acum...

Irina înclină încet capul, reprimînd multe cuvinte care voiau să-i scape de pe buze și parcă asculta în sinea ei acea bolboroseală a frazelor care nu puteau, care nu aveau voie să se nască.

— E îngrozitor ! — spuse ea absentă, aproape cu răceală — ce trebuie că suferă părinții tăi ! Exmatricularea ta înainte de examenul de stat, divorțul și apoi, cea mai mare nenorocire... eu, o femeie... o văduvă, amestecată într-o...

— Taci ! — spuse el, zîmbind pentru prima dată — de data aceasta sînt și eu amestecat !...

— Nu ! — strigă Irina cu atîta tărie încît se auzi în toată casa — orice, voi face orice, voi pleca cu tine unde vrei tu, voi fi femeia ta cît vei vrea și voi dispărea la cel mai mic semn, fără cea mai mărunță nemulțumire sau desperare, să fii convins și nu pentru că sînt generoasă, ci pentru că... dar tu trebuie să renunți imediat la mîndria și cinstea ta, o clipă, pentru că aici nu se potrivește... nimeni nu știe că tu ai intrat, din pricina unei femei nenorocite care sînt eu, în casa aceea blestemată, tocmai în ceasul... de altfel ! — adăugă ea cu febrilitate — e foarte posibil ca tu să fi ajuns înainte de... ca să nu fi fost nimeni în casă ! Dan era un zăpăcit, adeseori pleca lăsînd uşile vraîște... eu însumi nu închid totdeauna uşa, decît pe cea de la stradă !

— Se poate — admise el zîmbind cu finețe, trist — oricînd acest lucru era posibil. Eu am intrat însă în seara crimei, la foarte puțin timp înainte sau după ce fiul tău vitreg a fost sugrumat !... el murmură foarte încet ultimele cuvinte.

— Ce-ar fi — făcu el, vorbind cu o voce foarte joasă, privind într-o parte — ce-ar fi să fi fost eu... să fi fost eu cel care...

Irina se întoarse cu rapiditate, îl prinse cu amîndouă brațele și se turti în el, cu atîta vehemență încît ei își lovîră tîmplele. Ea îl sărută cu o desperare tăcută, nici nu erau săruturi, buzele ei se presau nebune, pe obrajii săi pe buzele sale inerte, pe ochi, pe păr, mîinile i le săruta ca apucată, cu o lăcomie inconștientă, cu o aviditate care pe el îl speria de-a dreptul.

— Să plecăm ! — șopti ea privindu-l cu intensitate și căutîndu-i privirea — să așteptăm să se ridice interdicția plecărilor și să plecăm ! Du-mă de aici cît mai repede, sînt foarte oboșită, tot felul de gînduri negre îmi trec prin cap... știi, ce noroc ! — adăugă ea, deodată, schimbînd tonul — ce noroc că nu mi-am pierdut credința !

— Tu crezi ? — întrebă Titus absent, mîngîindu-i părul.

— Nu știu dacă cred sau nu, ceea ce e adevărat e însă că nu mi-am pierdut credința, pe care, fie iertați bunicii mei... altfel, poate că n-aș fi în stare să rezist, n-aș fi putut...

— Taci ! făcu el cu brutalitate, nu-mi plac slăbănogii și istericele !

Ea îl privi o clipă uimită, apoi făcu un efort vizibil să zîmbească.

— Credința mea — spuse Irina cu un ton șters, mirat aproape — e un lucru străin mie, care mi se adaugă însă mereu, care mă păstrează în viață, care mă ajută să suport lucruri îngrozitoare ! Dar poate nu mă ajută decît ca să-mi mărească suferința, s-o prelungească ! Iubitul meu — adăugă ea cu un fel de jale stinsă — uneori îmi trec prin cap lucruri oribile... dacă tu te duci să le mărturisești acel amănunt atît de puțin important pentru ei și atît de grav pentru noi doi, pentru familia ta pe care ai s-o distrugi... eu... n-am să mai pot rezista !

— Nici gînd ! — făcu Titus și se ridică de lîngă ea cu un gest de o perfectă și splendidă superbie adolescentină — eu sînt un om al justiției, eu nu pot s-o încalc, nici măcar formal ! Formalul e aici ca și în morală, de multe ori esența unui fenomen !

— Titus, iubitul meu ! — strigă ea încet, neîndrăznind să se ridice a doua oară de pe canapeaua pe care o trîntise el aproape, de teama propriului ei trup, epuizat — eu sînt o ființă nefericită... o ființă blestemată, cred din ce în ce mai mult acest lucru... toată viața mea am adus nenorocire celor din jurul meu... nemaipomenit de multă nenorocire... așa-zisa mea frumusețe de care vorbesc unii, nu e decît o momeală, o josnică momeală... dacă tu te duci mîine să mărturisești acel lucru, ei te pot bănuî chiar, ei caută cu desperare un țap ispășitor, fiecare oră în plus de bijbîială îi poate pierde... ei tremură pentru postul lor și ar face orice... ce-o să se întîmple dacă te vor aresta ? Ce-o să facă părinții tăi, mama ta, fratele tău care nu știe nimic ? Tatăl tău e un om foarte respectat, l-ai nenoroci pe viață, o singură zi de detenție a ta l-ar ucide, sînt convinsă !

— Ce bine îl cunoști ! — spuse Titus, zîmbind uimit, mereu absent însă pe jumătate.

— Este un om formidabil ! — spuse ea cu o mare exaltare — care altul în locul lui mi-ar fi permis să intru, după cele ce se spun pe socoteala mea în oraș, acum cînd toți mă ocolesc, chiar și cei mai nemernici și după ce, din pricina mea, tu vrei să-ți distrugi căminul ? Iată, el m-a primit, acest om minunat și drept recompensă, tu l-ai dat afară din propriul său cabinet !

— Nu e cabinetul său — spuse Titus regăsindu-și aerul său de zeflema rece — la noi în țară doctorii nu mai au cabinete particulare !

Irina îl privi țintă, parcă neînțelegînd, apoi spuse după o pauză destul de lungă, vorbind rar, răspicat :

— Vreau să te rog ceva : aș vrea să stau de vorbă cu el.

— Cu cine ? — întrebă Titus, prefăcîndu-se că nu înțelege.

— Cu tatăl tău. Te rog foarte mult, du-te și spune-i... roagă-l acest lucru.

Titus se mărgini să dea din umeri fără să răspundă. Apoi vorbi într-un tîrziu, cu aceeași absență :

— Ar trebui mai degrabă să mănînci ceva și mai ales să dormi ! Arăți înfiorător ! Am să te închid aici și...

— Nu-nu ! — sări ea — țin foarte mult la asta. Vreau să...

— Nici nu mă gîndesc ! — o întrerupse el, în felul lui rece, ironic — tu nu ai ce vorbi cu el. Cel puțin deocamdată !

— Cum ? — întrebă ea pierită, albindu-se — nu mă crezi...

— Ba da ! Ba da ! — o întrerupse Titus, enervat și încercînd să-și ascundă enervarea și absența așa cum cu o jumătate de oră înainte încercase să-și ascundă acel rîs absurd — dimpotrivă ! Pe el nu-l cred demn de tine ! Nu înțelege nimic, apoi mai e și spaima de mama, mai ales de... de boala ei... — adăugă el mai încet. — Ea, cu multă vreme înainte, la cîțiva ani după căsătorie a suferit o puternică depresiune nervoasă !

— Nu-mi spune astfel de lucruri ! — îl rugă ea.

Titus o trase la el, ridicînd-o de pe canapea, de pe marginea canapelei pe care stătea ea, o îmbrățișă și o sărută cu o atenție și o delicateță care o uimiră ; era probabil foarte speriat de paloarea ei, de starea ei ciudată de surescitare.

— Și tu faci parte acum din familie, iubito ! Iubita mea, frumoasa mea, ce-ai făcut toate zilele astea, cum te-au hărțuit, te-au umilit ! Știi că ai fost păzită în tot acest timp ? Am vrut să intru o dată la tine, acolo la Pascariu și cineva, un milițian pe care îl cunosc, în civil, m-a împiedecat și m-a rugat să nu mă apropii de tine cît durează ancheta. În interesul meu, bineînțeles, îmi spunea că toată regiunea e în alarmă, noi sîntem înconjurați de pază, ciini, nu intră și nu iese nimeni din localitate... era un fost pacient al tatălui meu. Șefii sînt turbați — îmi spunea — și dacă spun cuiva ce-a făcut el în interesul meu, îl pot distruge ! Am renunțat doar cu condiția să mă țină la curent și s-a ținut de cuvînt, cu aproximație. L-am mai văzut de două ori, ultima dată alaltăieri : a treia oară nu a venit, poate că a fost împiedecat sau depistat.

— Ce-mi pasă ! spuse Irina — nu-mi pasă de nimic. Să fugim de aici, să fugim chiar acum, du-mă de aici, Titus !

— E imposibil ! — spuse el mîngiînd-o, zîmbind.

— Cum ? — făcu ea, speriată din nou — chiar vrei să...

— Nu-nu, nu e vorba de asta... dar e imposibil, materialicește și mai ales, nu se poate ! — termină el rîzînd încet — trebuie să stăm aici pînă la sfîrșit... pînă la orice fel de sfîrșit...

Cei doi tăcură un timp, urmăriți de papagalul tăcut și bătrîn care stătea atît de nemișcat în colivia sa albă, metalică, încît nu s-ar fi putut spune cu precizie dacă dormea sau nu. În liniștea care se lăsă se auzi, de cîteva ori repetată, o bătaie ușoară în ușa înaltă, albă, care dădea spre apartamentul familiei doctorului. Abia la a treia bătaie, Titus întrebă :

— Ce e ?

— Titus ! — se auzi vocea înăbușită a doctorului de dincolo — vreau să-ți vorbesc... se face ziuă, ridică storul !

— Da, da — replică tinărul — vin imediat... liniștește-o pe mama, vin imediat !

— Titus ! — insistă doctorul cu o umilință care îi făcea rău Irinei — a fost cineva aici... ai o citație pentru ora opt, la procuratură !

Titus nu răspunse și după ce mai bătu odată, încet, în ușă, Girda se îndepărtă probabil.

— Vezi, iubito ! — îi spuse Titus femeii pe care o ținea încă lipită de el — o inexplicabilă jenă sau spaimă îl împiedeca să se așeze alături pe canapea — a bătut gongul ! Deja a bătut ! Există peste tot un astfel de gong uriaș, nevăzut, care bate deodată o oră, un timp, ciudat, nu-i așa ?

— Nu, nu ! — se revoltă ea — ai să mergi și ai să declari că ai fost cu mine ! În felul acesta îmi faci și mie un bine ! Nici un cuvânt în plus ! Dar poate că nici nu e nevoie să mergi... tatăl tău e medic și în cel mai rău caz lasă-i să vină pe ei aici... da, e mult mai bine așa, trebuie să te sfătuiești și cu ei... acolo însă, cu firea ta francă, curată, ai să nimerești într-un bîrlog de lupi, de indivizi cinici, fără scrupule, îngîmfați de cinismul lor !

— Ești prea aspră ! — spuse Titus cu o ușurință și o absență care începură să o neliniștească — ei încearcă să-și facă datoria ! Poate că nu sînt decît incapabili ! Cazul e greu, e neașteptat de greu și au intrat în panică... cunosc pe cîte unii, îl cunosc pe procuror, pe unul din ofițerii de aici de la miliție, Cambrea, un tip reușit, puțin melancolic, inteligent...

— Nu există nici un Cambrea ! — spuse Irina.

— Da ? — se miră Titus — și Mateiaș, un plutonier ? Un individ scund cu părul blond, spălăcit, un tip foarte viu, vorbăreț... e de la biroul raional de anchetă judiciară...

— Nu știu... nu l-am văzut ! Cum poți să te calomniezi în felul acesta ?

— Nu înțeleg ! — răspunse Titus, distrat.

— Cum ai făcut-o înainte... nu-ți amintești? Când credeai că eu am venit cu un anumit plan? Chiar...

— Aha! — spuse el și o sărută, împiedecînd-o să continue.

Peste nici un sfert de oră Irina dormea; căzuse dintr-o dată, așa cum se întîmplă unor alcoolici, care beau ore în șir, înspăimîntînd prin vervă și rezistență, apoi adorm, ca fulgerați, uneori în picioare, cu trupul țeapăn, sau așezați, cu capul abia aplecat pe un umăr. Dorm și nu îi mai poate trezi nimeni, nu mai recunosc nimic, pot fi uciși, li se pot face incizii fără anestezie, pot fi transportați oriunde, peste tot se vor simți acasă, într-un fel.

Titus o culcă cu grijă pe canapea și o înveli cu un halat al tatălui său care atîrna pe cuierul-pom din colțul cabinetului. Apoi stinse lumina, o încuie în cameră și trecu dincolo. În cabinet el o lăsă pe Irina într-un întuneric desăvîrșit; dincolo, în camera cealaltă unde se găsea sufrageria familiei Gîrda (și unde fuseseră primiți procurorul și locotenentul Cambrea cu cîtva timp înainte) era o lumină deplină aproape. Storurile erau ridicate și părinții îl așteptau. Mama lui era așezată pe un fotoliu dar atît de țeapănă încît parcă nici nu atîngea scaunul pe care stătea. Ochii îi erau larg deschiși și nemișcați de parcă ar fi fost moartă.

Două zile întregi după seara ciudată, niciodată întâlnită pînă atunci în lunga viață a lui Paul, el zăcu pe patul său de la „cucurigu“ din baraca zilierilor, fără să poată vorbi, transpirînd intens, dormind la orele cele mai neașteptate și trezindu-se apoi imediat, fără să-și dea bine seama, de parcă ar fi fost un vis nesfîrșit sau o veghe lungă. Fu adus odată, lîngă el, un doctor, oamenii din barcă îl îngrijeau, dar mai ales, lîngă patul lui stătea Krinitzki și „ucenicul“ lui, Mihuți. (Miloia fu plecat cîteva zile din fabrică, la niște rude apropiate, într-o comună de lîngă N.)

Krinitzki nu se duse două zile nici la lucru ca să stea lîngă Paul și îl îngrijea și servi ca o slugă. În timpul acestor două zile de criză, încercară de cîteva ori niște inși în civil să se apropie de patul lui Paul, să-l trezească, să stea de vorbă cu el — unul din ei, dat fiind importanța mărturiei lui — vru să-l transporte de acolo — dar masivul Krinitzki se opuse categoric și toți cei de acolo, lucrători, oameni cu ziua, se solidarizară cu el. Nimeni nu-i simpatiza pe anchetatori pentru că îl rețineau pe Leca și se arătau atît de neputincioși. În fabrică și în orașel, tensiunea — după cea de a doua crimă, atît de atroce — crescuse de la o oră la alta și lumea învinuia miliția de ineficiență, incompetență și, în mod ciudat, această furie și panică lua de multe ori și forma refuzului colaborării cu anchetatorii. Aceștia se găseau în față cu unul sau doi asasini nevăzuți iar în jur cu un inel tăcut, dușmănos, răuvoitor.

Mulți milițieni în civil se plimbau peste tot, gara și șoselele erau păzite, apăruseră mașini de la regiune, ciini de cercetare — dintre care cîțiva fură otrăviți nu se știe de cine. Procesul de producție se dereglă, femeile erau într-o stare de alarmă vecină cu isteria, școlile aproape nu mai funcționau. Spre seară puțină lume circula pe străzi, puține femei și totdeauna însoțite. Chiar bărbații se temeau să iasă singuri, seara pe stradă, la uzină și la fabricile de

textile se organizase grupuri de însoțire, dintre muncitori, pentru schimbul care ieșea seara, la unsprezece.

În dormitor, chiar și în uzină, Krinitzki prinsese o autoritate neobișnuită. Nu numai doi-trei „zănatici” ca Mihuți sau Miloia îl ascultau acum, seara, citind din Biblie (pe care o schimbase, cea pîngărită de liceanul Dan dispăruse, sau o ascunsese el), ci toată lumea și încet-încet, veniră și alți lucrători din uzină care locuiau în orașel precum și lume, bărbați, femei, care nu aveau legătură cu fabrica și baraca. Autoritățile se sesizară, dar, nu se petrecea nimic ilegal acolo, Krinitzki citea doar din carte și uneori comenta, păstrîndu-se în limita textului și apoi, nu era un moment propice, spiritele erau ațîțate, nemulțumite, orice uniformă era rău văzută, serile de la baracă prindeau tot mai mare popularitate și orice acțiune împotriva lor ar fi fost profund nepopulară. Autoritățile se străduiau să rezolve cazul, sau cazurile, presupunînd că o dată cu prinderea făptașilor — sau a făptașului — lucrurile se vor liniști și vor reîntra în matca lor. Cei mai nemulțumiți erau preoții, autoritatea bisericească, din N. și din împrejurimi care vedeau cu îngrijorare că își pierd credincioșii. În bisericile din N. care erau cinci (printre care și o casă de rugăciuni baptistă și o biserică evanghelică ce-și avea sediul tot într-o casă obișnuită), nu mai intrau decît copii — atrași ca totdeauna de misterul acelor clădiri mari (catedrala catolică era aproape o bazilică), de vitrouri, de solemnitatea frescelor, sau de bătrîni, împinși de un mecanism maniacal, indivizi devitalizați, dominați de rutină și de deprinderi aproape casnice, de reflexe triviale, mărunte, exersate în biserică, fără nici un fel de discernămint.

Toți cei care nu se temeau de moarte intrau în biserici. Ceilalți îl căutau pe acel uriaș care citea din Biblie și uneori putea vorbi surprinzător și adeseori veneau să asculte doar timbrul vocii sale, barba sa atît de anacronică și statura masivă, calmă, trăind parcă în alt timp, sau în alți timpi, decît ceilalți.

Prestigiul lui Krinitzki crescuse atît de mult, încît, a treia zi după moartea liceanului, cînd cineva vru să-l con-

ducă la un interogator la procuratură, lucrătorii din dormitor se opuseră și ordinul se revocă imediat. Ziua următoare — era a treia zi după crimă cînd uriașul își reluase lucrul deoarece Paul se simțea mai bine, putea să se scoale din pat și să mănînce, fu vizitat din nou de cineva, în legătură cu ancheta, dar Krinitzki ceru să-i fie trimis „tovarășul care-l mai anchetase”; era vorba de plutonierul Mateiaș care fusese rechemat la raion și înlocuit cu „forțe superioare” de la regiune. Astfel că, a doua oară, încercarea de a-l interoga pe Krinitzki dădu greș.

Două seri la rînd, el nu citi și a treia zi — cînd încercă să se eschiveze — oamenii, din ce în ce mai numeroși — îl obligară aproape s-o facă, amenințîndu-l că dacă nu „cîtește” îl expulzează pe Paul din dormitor deoarece acaparasese toată atenția uriașului. Astfel, el trebui să cedeze, dar o făcu cu bucurie și în curînd dormitorul în care citea deveni neîncăpător și i se aranjă o masă afară, cu un singur scaun, sub un nuc foarte bătrîn, uriaș ca și omul care citea la masă, la lumina unei lămpi de petrol.

Înzdrăvenindu-se cît de cît, Paul fu dus la interogator și ținut aproape două zile în anchetă. Cînd reveni în baracă, oamenii erau deja neliniștiți de absența lui și el căzu din nou la pat iar Krinitzki îl îngriji cu o devoțiune feminină, ascultîndu-i toate istoriile, în mare parte incoerente sau cu un tîlc care scăpa unei minți logice — dar nu există oare și o judecată care poate trăi fără să se aservească logicii? Logica curentă nu e oare și ea uneori o prejudecată a tuturor? În acest sens, Paul era un individ aproape lipsit de prejudecăți și, probabil, la aceasta îl ajuta foarte mult memoria sa atît de slabă, aproape inexistentă, sau foarte capricioasă și hazlie. Într-adevăr, chiar și criza sa, slăbiciunea și febra aceea neobișnuită, aveau de multe ori forma unei veselii fără rost, așa cum sînt unii care rîd la cel mai mic fleac. Dar Paul nu rîdea la fleacuri, el rîdea chiar de lucruri grave, sau indiferente perfect, sau de lucruri fără rost, absurde, cum li se zice. Pentru acest lucru, îngrijirea lui era o treabă neplăcută, plictisitoare, enervantă și mulți de acolo din dormitor erau de acord că el

nici nu era bolnav sau că dacă era, apoi, boala lui nu se putea vindeca și ar fi fost bine să fie îndepărtat de acolo sau chiar închis, bineînțeles într-una din acele închisori vesele, prost îngrijite și prost păzite, unde se mai află astfel de indivizi simpatici, atât de veseli și de dezinteresați...

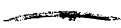
Paul era însă doar bolnav și asta se putu vedea lămurit după câteva zile când se dădu jos din pat și făcu câțiva pași prin dormitor și apoi afară, nedepărtându-se prea mult de baracă. Felul în care se restabilea el, convalescența sa, convinse pe toată lumea că el fusese într-adevăr bolnav, de o boală curentă, banală, se înțelege, care se „vindecă”, pentru că moartea și nebunia nu se vindecă sau se vindecă într-un fel pe care nimeni nu-l poate înțelege sau observa.

Krinitzki stătu însă lângă el — și a doua oară când se întoarse de la anchetă — și el fu acel care liniști oamenii care crezură că Paul suferise maltratări. Nimeni, acolo, în cele două zile cât fusese interogată de multă lume și în felurile feluri — el era doar un martor atât de important — nu se purtase prost cu el, dimpotrivă, fu hrănit excelent, lăsat să se odinească mult, un doctor îi controla mereu starea sănătății și de multe ori era interogată din pat, cu mii de menajamente. Când cineva îi propuse să fie transportat în capitala regiunii și el refuză, planul cu transferul lui căzu, iar în clipa când își pierdu buna dispoziție și ceru să fie dus înapoi la dormitor, i se făcu imediat pe plac. Krinitzki înțelegea acest lucru și îl explică și celor mai furioși și reuși să liniștească spiritele, în cazul lui Paul, poate ca și în celălalt „Caz” mai grav, mai adânc. Faptul că el citea oamenilor din Biblie, nu atrăgea oare atenția oamenilor, nu îi liniștea, nu limita oare panica crescândă, lăsînd organele anchetatoare să-și vadă netulburate de treabă? Pentru acest fapt, autoritățile îi erau într-un fel recunoscătoare și nu îl sîciau prea mult, cu ancheta. Totul, în acea perioadă scurtă, fu dat acolo peste cap și multe lucruri neobișnuite deveniră firești.

Krinitzki, care ani de zile fusese atât de singuratec — în „credința” sa, bineînțeles — ascultat și băgat în seamă abia de doi-trei originali ca și el, (uneori cei care îl ascultau nu

erau decît excroci mărunți care îi exploatau bunătatea, adăpostindu-se în spatele prestigiului pe care îl avea el în uzină ca lucrător foarte bun, muncind de multă vreme acolo, cunoscînd atîtea meserii și atîția oameni) se pomeni acum asaltat de atîția „prozeliți“ încît el însuși se uimi și chiar se sperie. Furia preoților și asaltul oamenilor printre care erau tot mai mulți necunoscuți care începeau să răspîndească lucruri false despre el, cum că ar fi putut prevedea viitorul sau vindeca boli, sau că ar fi avut putere asupra oamenilor — îl speria, tot acel început de legendă pe care el o căutase ani în șir și acum că îi apăruse atît de brusc, cu atîta forță în față, îl clătina și îl făcu să se teamă de oameni și să se apropie de Paul, pe care îl descoperise numai cînd se îmbolnăvise.

Krinitzki se temea foarte mult de propria sa fire ; înainte de război, cu mult timp înainte de a descoperi „cuvîntul Domnului“ el era, așa cum se întîmplă uneori, un individ violent, mereu răzvrătit împotriva autorităților, fusese și închis în două rînduri ca „bolșevic“ și lovise într-un rînd pe unul dintre directorii fabricii, lăsîndu-l invalid. Acel om era urît de toți muncitorii, avusese și cîteva istorii urîte cu femei, fiice și neveste ale propriilor săi angajați și, la procesul care i se intentă, toți martorii fură de partea lui Krinitzki. Pentru că era în timp de război, muncitorii mobilizați pe loc și uzina producea armament important, el fu condamnat cu suspendarea pedepsei și victima obligată să se mute din regiune. De atunci și în urma altor incidente care coborau în adîncul biografiei sale, el începu să prindă o anume spaimă de forța sa și de firea sa violentă. atît de imprevizibilă pentru alții cît și pentru el însuși. Felul în care citea el din Biblie și în care o comenta era în spiritul unei minimalizări a individului, a unei umilințe creștine dusă pînă la anularea totală, singura „binefăcătoare“ spunea el, liniștei sufletești, curățeniei sufletești. „Diavolul trăiește în noi, în fiecare clipă“, spunea el ca și atîția alții care vulgarizau Biblia, clerici sau „amatori“. „El este dușmanul nostru cel mai mare“ și atunci îl întreba cu cîte unii : „Dar cine sîntem noi, dacă *ceva* au *cineva* din noi putea fi împotriva noastră ?

Krinitzki nu voia să „propagandizeze“ credința sau Biblia, el se mulțumea mereu cu cîte unul sau altul care arătau interes pentru cartea lui și instinctiv, aproape fără voia sa, se ferea de gloată și trăia astfel în contradicția că obsesia sau credința lui, „singura adevărată“, care trebuia să cucerească pe cît mai mulți, „lumea“, el o ferea mereu de mulțime și rămînea astfel destul de singuratec, iar „cuvîntul“ lui ascultat și „urmat“ de puțini. Poate era de vină necredința generală de acest lucru, „superficialitatea“ sau „destrăbălarea“ oamenilor de „astăzi“, apropiatul apocalips „păgînismul vremurilor moderne“. Erau cîteva mii de astfel de „propovăduitori“ în țară sau cîteva sute și ei sînt peste tot și poate că nu au totdeauna eficiență și prozeliți pentru că „vremurile moderne“, „nerușinarea oamenilor“ și așa mai departe, dar în cazul acestui om, Krinitzki, situația era alta. Biblia era un leac atît de potrivit pentru sufletul sau mai bine pentru trupul său încît poate că nu se potrivea și altora și, Krinitzki, fără să-și dea seama, în loc să răspîndească „cuvîntul Domnului“ îl păstra cu strășnicie pentru el, numai pentru el, cu un egoism uriaș, cu o nepăsare uriașă.

Pentru că nu avusese niciodată familie, pentru că se dezinteresa atît de mult de femei, de bani, de mîncare, îmbrăcăminte frumoasă și altele, faptul că citea Biblia era considerat ca o „curiozitate“ a firii sale și apoi ca o concesie acordată lui de el însuși și de ceilalți pentru toate acele „satisfacții“ la care renunța de bună voie. Mai ales că era un om atît de cinstit, cu o mare forță de muncă, un lucrător model, cu un trecut nepătat și „mania“ lui fusese totdeauna mărunță, perfect inofensivă. Doar preoții se ridicau uneori împotriva lui, dar ei nu trăiesc oare din erezie, „credința“ lor nu se întărește astfel ? Căci cine ar putea să spună cu siguranță cîte feluri de credință adevărată există sau cîte forme din aceeași boală, încît nu sînt pline spitalele oare cu „eretici“, cu „rătăciți“ ai tablelor legii trupului sănătos ?

Avalanșa „prozeliților“ îl speria însă pe Krinitzki și o considera în primul rînd ca o importanță prea mare acor-

dată persoanei sale, o primejdie pentru „spiritul său de umilință“ și asta nu arăta cît de puțin era el sudat de „credința“ sa, cît de multă importanță își acorda lui însuși, cît de puțin, în ce săracă măsură, putea el deveni o „sculă“ a Domnului ?!

„De ce venea lumea la el, atîta lume și atîția necunoscuți, pe care pînă atunci nu-i zărise nici o singură dată în viață ? Oare ei nu știau să citească ? Pentru că el nu făcea decît să citească, pentru el însuși — (uneori cînd un om vrea să priceapă mai bine, citește cu voce tare) și pentru unul sau altul care nu știu citi, așa cum erau Mi-loia, Mihuți, Nazarie și încă cei cîțiva, puțini, care îl ascultasera, în ultimii ani ? !“

Ei, cu toții, voiau însă să le citească „urîșul“, voiau să-l asculte pe el, vocea lui, să-l vadă, să-l atingă pe el, un om atît de oarecare, care își făcea o virtute din a trece neobservat, care lupta chiar cu trupul său atît de primejdios, pentru a-l „încovoia“ într-o existență cenușie, mărunță, cît mai mărunță, fără nici o întîmplare sau faptă care să-l „suie“ peste ceilalți. Încercă atunci să se refugieze lîngă tinerelul acela singuratec, neajutorat, atît de zguduît de moartea liceanului, care avea mintea atît de subțire și grațioasă, nervii atît de moi. Nu reuși însă, Paul era, se vede, cu mult prea slab ca să apere un om atît de puternic și Krinitzki trebui să se supună celor din dormitor, lucrătorilor care veneau din fabrică și apoi, lumii din orașel.

Restul vremii și-l petrecea în mare măsură cu Paul și criza sau slăbiciunea sa, renăscută după acea anchetă de două zile, îi dădură un motiv în plus s-o facă. Acel om atît de serios, atît de temut, de ursuz uneori și violent — chiar dacă era doar o violență a privirii sau a umerilor — stătea lîngă Paul și-l asculta ore întregi, cu o seriozitate inexplicabilă, cu o curiozitate mare, uneori uimindu-se cu putere, alteori temîndu-se chiar, înfricoșîndu-se ca și copiii care ascultau pe cineva spunînd un basm, o poveste fantastică în care există un soi de fasole care crește pînă la nori, viori minuscule care scot un sunet subțire și atît de magic încît pot provoca somnolența vreunui monstru sau ba-

laur cu atâtea capete de parcă ar purta un buchet viu de ochi ascuțiți și limbi ca săgețile roșii, pe un singur gît sau găini fermecate care făceau mereu cite un ou de aur.

Paul nu era măcar fericit că era ascultat — de unul din acei oameni gravi, maturi, reținuți, așa cum ar fi dorit el totdeauna să ajungă și așa cum viața îl învăța încet-încet că nu va fi niciodată — deoarece în zilele cînd era vegheat de Krinitzki el era foarte puțin conștient de el însuși și de ce spune. Abia după multă vreme i se spuse că suferise de o boală neobișnuită, o slăbiciune fizică generală, inconștientă, insomnie, un fel de criză nervoasă care îl apropiase ciudat de mult de moarte.

— Da ? întrebasese atunci Paul și se gîndi la moarte pentru prima oară. Dar era o temă plicticoasă aceasta — să te gîndești într-adevăr la moarte ! — și renunță repede. Cine are atîta răbdare încît să se poată gîndi cu seriozitate la așa ceva, pentru acest lucru, „pentru această treabă“ trebuie să fii născut și cine știe dacă e vreun chilipir ? Dar ce, trebuie să ai un folos și din asta, dacă te gîndești la propria ta moarte ? Oare acest animal ciudat, bolnav, care e omul, nu poate face nimic fără un folos imediat, concret, trebuie să ne îmbogățim neapărat și din gîndul, din tortura propriei noastre nimiciri, a propriului nostru asasinat ?!

Paul îi povesti lui Krinitzki — în timpul orelor acelea lungi cînd uriașul îl veghea cu răbdare — despre drumul întortocheat pe care călătorise ca să ajungă în acea așezare atît de liniștită, între munți, cu oameni atît de veseli, aproape stranii. Aminti gara în care schimbasese trenul — un tren mare pe unul mic, cu șine înguste, asta spun și eu că e o afacere ! — cu pasarela afumată, atît de cinematografică, cu fîntîna secată și cele două mari havuzuri din piatră, urîțite de niște linii întortocheate trase cu pensula pentru a imita marmora. În secolul nostru nu mai există materiale trainice, noi imităm mereu materialele tranice și chiar piatra o transformăm, îi dăm forma marmorei, deși piatra e mai durabilă decît marmora !

Atunci apăru *ea* pe acel peron, unde, cineva, mînca dintr-un geamantan de carton presat pe care îl ținea pe genunchi și cu al cărui capac își ascundea capul, de parcă ar fi ținut un gramofon pe genunchi, unul din acelea cu pîlnie de pînză uriașă, portocalie, păzit de un cîine uriaș peste al cărui cap ascuțit, inteligent, flutură deviza : „His master's voice“.

Era bineînțeles cu un grup, viitori locuitori ai orașelului N. și cu ei se afla și un adolescent înalt, osos, foarte pistruiat, a cărui voce, stridentă, umplu imediat liniștea gării pustii, înmuiate de căldura neverosimilă de iulie. Erau și două surori, două nemțoaice, fete frumoase, grăsuțe, care semănau foarte mult între ele, numai că, cea mare, Lisl (probabil Elisabeta sau Liselotte) era mai frumoasă, sau mai pe gustul lui Paul — bineînțeles nimic nu se compara cu *ea*, apariția în negru, acea zeiță vie și e într-adevăr ciudat pe unde umblă și zeițele, pe asemenea linii înguste, vicinale, amestecate într-un grup atît de oarecare, de inform, apărate de un astfel de băiețandru gălăgios care se asculta numai pe el !

Cea mai mică dintre cele două surori avea să ajungă peste cîțiva ani cu mult mai frumoasă decît sora sa, Lisl, care în clipa aceea se potrivea lui Paul — gustului său imediat, pentru că altfel, pentru cel ideal, era desigur, fără nici o îndoială, mereu *ea*... și o chema Anni și ea fu drăguță cu el și-l invită să urce pe aceeași platformă cu ei. (Trenul cu care aveau să călătorească în acea necunoscută localitate nu avea vagoane, ci doar niște platforme pe care se cărau bușteni, sau piesele fabricii, sau lăzi cu sare pentru turmele de animale care pășteau acolo în munți, dar acum erau goale, cu resturi de talaj pe care acel grup vesel le adună de pe platforme și le îngrămădi pe una singură ca să-și facă culcușuri și canapele, să înmoaie rigiditatea acelor șine înguste.)

Decovilul era într-un fel de decadentă ; înainte vreme cînd uzina aparținea unor particulari, cînd erau mașini puține și drumurile foarte proaste, toată lumea alerga la ea, trenuțul giffia ziua-noaptea printre dealuri și lunci. Îmbătrînise acum, orașelul fu înconjurat de șosele asfaltate

și călătoria pe care o făcu Paul în acea după-amiază fu într-adevăr romantică, pentru că o agonie e totdeauna romantică.

Unul din grup avea cu el un acordeon într-o cutie gălbuie care scăpă atenției lui Paul ; abia cînd proprietarul obiectului scoase acordeonul și-și petrecu pe după umeri curelele late, vechi, de piele, stîngaciul călător se dăruî cu totul, cu o spontaneitate care-l emoționă pe el însuși, aceluî burduf prins în capace lustruite de celofan, într-un roșu orbitor. Cel care cînta nu mai era un tînr, „nu mai era dintre cei mai tineri“ cum spunea altădată o mătușă a lui Paul, era un ins de vreo patruzeci de ani, foarte osos, cu capul mare „energic“, cu părul puțin, blond, pieptănat lins. Purta pantaloni golf, ciorapi treisferturi și pantofi cu tălpi groase și cînta valsuri lente, mazurci, marșuri vesele și, adeseori cele două surori și tinerelul pistruiat care era cu ea, se alăturau sunetului clapelor, în terțe, cvinte, octave și trenul acela care-i ducea cu un fel de grabă lentă, părea uneori mai puțin resemnat.

Se deschise un termos — cel al fetelor surori — și Paul fu îmbiat cu cafea rece. Paul refuză cu multă insistență, deși îi plăcea cafeaua, se înțelege, și mai ales în clipa aceea îi plăcea foarte mult, dar se temea că nu va ajunge la toată lumea. Se înșelă însă, cu toți primiră cîte un pahar și mai rămase și Anni — care era mereu drăguță cu el — îl mai imbie o dată și el refuză, sperînd că ea va insista și atunci, la a doua invitație, el se hotărî să accepte. Dar tinerelul cu pistrui roși îi luă paharul de ebonită pe care îl ținea încă în mînă Anni și spuse : — „Lasă că-l beau eu, cafeaua te împiedecă să visezi !“ — și rîse violent, fără rost, și rîsul lui îl biciui pe Paul, care întoarse capul și zîmbi ca nimeni să nu observe nimic. Înghiți în sec cînd celălalt bău cafeaua și Annie care i-l dase atît de ușor, uitînd de el că-ruia i se cuvenea de fapt paharul acela ! De ce nu acceptase de prima dată ?

Ea stătea deoparte, chiar departe, tăcută, parcă se temea să ocupe și prea mult din aerul acela firav al după-amiezii, care se răcea cu rapiditate, pentru că urcau în munte, din cînd în cînd zîmbea, cu multă distincție și timi-

ditate și Paul încerca să-i prindă privirea, s-o fixeze în ochi, dar ea nu privea pe nimeni, sau într-un fel de parcă ochii tuturor ar fi fost de sticlă. Chiar și tinerelul pistruiat care era cu ea nu era copleșit cu mai multă atenție. Ea era singură și cu toții știau că era singură și din când în când ea spunea câte ceva, puține cuvinte cu puține silabe și atunci ceilalți se întrerupeau, îi răspundeau și în jurul ei se mișca parcă un inel larg de aer.

În curînd Paul se împrieteni cu Anni mai ales, tulburat uneori de pistruiat pe care probabil îl călca pe nervi acest început de amicitie cu un necunoscut, găsit în gară și începu să se lege de Paul. Spuse tuturor că Paul poseda un nas care avea să-l ducă la spînzurătoare și urechi clăpăuge în care se poate păstra sarea în anotimpurile mai umede.

Paul se înroși tot, atît de evident și de femeiesc încît cineva izbucni scurt în rîs, dar Anni sări imediat să-i ia apărarea și spuse că nici pomeneală, Paul are urechi normale, foarte drăgălașe chiar. Ei, oricum îi plac, mai mult decît altele. Era evident că dacă tinerelul pistruiat n-ar fi fost cu ea, Anni ar fi adăugat ceva ce ar fi sunat și mai usturător.

— Ce importă ! spuse pistruiatul, eu dacă aș avea astfel de urechi în jurul capului, m-aș face văcar ! Și-așa ducem lipsă de văcari, dacă te uiți bine, vezi pe toate dealurile turme fără stăpîn !

Anni îl privi ascuțit și schimbă vorba, cu oarecare pedanterie și pistruiatul rîse gros, bine dispus, bucurîndu-se că Paul era apărat de o femeie, de o fată. Un sfert de oră trecu în liniște, drumul urca mereu, cu multe ocoluri și pe alături se vedeau — uneori atît de aproape încît le puteai atinge cu mîna — sate întregi, vite singuratece, cîte un om, atît de concentrat asupra sa însuși încît nici nu ridica privirea cînd trecea decovilul și grupul acela vesel, fără de griji.

După o vreme, obosiți de cîntare, de aerul tare care îi înconjură și de propriile lor fețe pe care și le priveau prea de aproape și de prea mult timp, începură să se pregătească să mănînce. Paul observă cu teamă și o jenă nemaipome-

nită aceste pregătiri — el nu avea nimic decît un borcan cu gem și un sfert de pîine, dar șervetul în care ținea pîinea era atît de pătat de gem încît el nu-l putea scoate cu nici un preț — și se temea că din nou Anni, sora ei sau altcineva îl va îmbia cu mîncare. Ca să preîntîmpine acest lucru, se întoarse cu spatele aproape spre ei și cînd Anni îl întrebă ceva el se făcu — o dată că nu auzise și a dcua oară îi răspunse cu voită grosolănie ca ea să se irite poate, să se supere pe el, cel puțin atîta vreme cît ar fi durat acea masă improvizată.

Anni însă nu se irită, sau nu arată acest lucru și îl invită la masă ; cu toții îl îmbiau cu cîte ceva și Paul îi iubi deodată, pe toți, împreună, cu atîta putere încît simți că începe să tremure și ochii i se tulburară puțin. Chiar și pe cel pistruiat care era servit de ea, de acel inger îmbrăcat în mătase neagră, și el care nu-și dădea seama de nimic, de parcă ar fi stat lîngă o femeie oarecare, cu păr lung, brațe lungi și fuste colorate. Era mama lui, atît de tînără, era de vîrsta lui Anni parcă, deși Paul nu se încredea prea mult în ochii săi. Oricum, îl iubea și pe el și asta nu pentru că i se dădea de mîncare, în definitiv nu prea îi era așa de foame (pe el îl plictisea totdeauna mîncarea) și apoi avea și el gemul său, pe care nu îndrăznea... dar bucuria cu care ei îl chemau, pe el, un străin, un individ atît de stîngaci, de prăpădit, o țintă atît de comodă pentru oricine ar fi vrut să se amuze sau să-și arate bărbăția, el, îndrăgostit de toate femeile și totuși atît de puțin bărbat. Paul se apropie și luă pîinea și celelalte care i se credea prea mult în ochii săi. Oricum, îl iubea și pe el și Anni îl întrebă dacă nu-i era foame și nu mănîncă în silă cumva sau dacă nu-i place, dar lui îi era foame și îi plăcea ce i se dăduse, dar încerca să-și ascundă iubirea lui tembelă, inima lui care semăna cu o prostituată și care înălța și înfrumuseța cu atîta forță pe acei străini. Ei deveniseră atît de mari, de drepți, de bărbați și de femei, de strălucitori în aerul acelei după-amieze care aluneca încet spre cerul albastru încît, cîteva minute lungi ei o întunecară chiar și pe ea, minunata, nefireasca, intangibila.

Apoi Anni se apropie din nou de el sau Paul de ea și pistruiatul, la rîndul lui, enervat de acest lucru sau pur și simplu pentru că așa îi era firea, se înfipse și el, între ei, se clătină obraznic pe cele două picioare și afirmă că Paul e un copil din flori, un copil găsit și că îi mirosea gura.

— Apleacă-te la gura lui și vezi dacă n-am dreptate ! — o îndemna el pe Anni care îl privi o clipă, uimită de afirmația lui sau de îndrăzneala lui.

Paul simți cu furie că se înroșește din nou, cu putere, pe față și pe gît, aplecă privirea, apoi îi zîmbi pistruiatului și îi spuse că are dreptate, în clipa cînd Anni tocmai deschidea gura ca să îi ia din nou apărarea. Într-adevăr ! Era un copil din flori ! — recunosc el — avea însă oricînd o mătușă în marele oraș T. care voise să-l înfieze și care declara oricui că o cunoscuse pe mama lui care fusese o măruntă croitoreasă din acelea care umblă prin case, unde se găsesc mașini de cusut și lucrează cu ziua, rochii ieftine, cearceafuri, fețe de plapumă, huse.

— Astea sînt minciuni neobrazate, bune pentru copiii din leagăn ! Pentru care ai merita un picior în dos, aici pe loc ! răspunse pistruiatul, fără să se gîndească prea mult, cu vocea lui sigură, privind-o zîmbind pe Anni care roși și plecă privirea făcîndu-se că n-a auzit. Într-adevăr, cît putea să-l mai apere ?

— E adevărat ! răspunse Paul încercînd să nu se bîlbîie, se poate să fie și minciuni ! În definitiv eu nu am cunoscut-o, și-apoi profesiunea asta de a umbla din casă în casă, chiar și cu dorința de a coase cîte ceva...

— Și de a mai șmangli de pe ici, pe colo, cînd ești lăsată singură în cameră, niște mărunțiș, un cuțit mai veritabil, o foarfecă dintr-o trusă, chiar și o pereche de ciorapi sau o batistă, ce, strică să te pomenești cu o batistă pe de gratis ?

Pe Paul îl fîstîci marea siguranță cu care se exprima pistruiatul despre mama lui — despre care el încercase să vorbească fără părtinire — dar se stăpîni din nou și adăugă repede ca să nu se observe cît de plin nimerise celălalt.

— Orice se poate ! Cînd ești sărac, orice e posibil ! Eu nu fac decît ce-mi spunea mătușa mea, o persoană onorabilă căruia nu i se cunosc vicii prea mari sau exagerări !

— M-aș mira dacă mătușa asta ar exista pe undeva !
— replică, plictisit pistruiatul — și chiar dacă ar fi așa n-aș pune prea multă bază pe ce sporovăiește ! Femeile bătrîne și singuratece beau mult și cu cît pare una mai onorabilă și mai distinsă cu atît trage mai vîrtos cînd se pomeneste singură ! Acasă, la ele, în camerele lor pline de fotolii mari, cu perdele de catifea pe la ușă, în care dorm toată ziua mițe pline de purici, au, pitite peste tot, sticle cu alcool din cel mai puternic, băutură pe care un bărbat obișnuit nu poate s-o suporte ! Înainte de a bea se așează în pat, de aceea se culcă devreme și dacă le bați în geam nu răspund sau strigă la tine că le deranjezi la „ora aceea“ și te invită să vii săptămîna viitoare la aceeași oră, dar de fapt sînt moarte de bete ! Și asta încă n-ar fi nimic, în definitiv beau pe banii lor, dar au prostul obicei — și mătușa ta e una dintr-acelea ! — să se prefacă că li s-a stricat fierul de călcat sau broasca de la ușa care dă în budoar sau mecanismul lustrei plafoniere care se mișcă scîrțîind pe tot felul de scripeți și se reped să cheme pe cîte un om să le repare, un tinichigiu bătrîn, văduv, care are atelierul lui propriu, dar umblă și prin case după mici reparații și în loc să-l lase să lucreze broasca aia sau lustra se întind cu el pe jos, pe covoare. Bietul om, el abia mai umblă și de văzut, vede destul de prost, dar harpiile astea, cum e mătușa ta, nu-l lasă în pace pînă nu le face pe plac ! Poftim, ele care se țin niște gran'dame și care dacă ai timp îți înșiră cum călătoreau în tinerețe la Budapesta sau la Viena numai ca să vadă un spectacol de operă și rar una dintre ele care să nu-l fi văzut pe împărat cînd tocmai cobora dintr-o caleașcă cu patru cai albi să intre într-o biserică. Să ajungă să se întindă cu un tinichigiu sclifosit, mirosind a gaz, cu unghiile murdare și urechile nespălate cu săptămînile !

Anni rîdea și Paul rîdea și el, neliniștit, privind speriat în toate părțile.

— De unde știi ? îl întrebă Anni apoi, fără urmă de suspiciune.

— Eu ? replică pistruiatul, netulburat și Paul observă că are pistruii și pe picioarele sale lungi, albe, păroase ca de bărbat deși purta pantaloni scurți — da'ce, avem și noi o rudă, o mătușă de-a lui taică-miu, pe care n-o primim în casă și la care n-am voie să merg. Cît trăia tatăl-meu nici nu prea mergeam, că bătrînul mă ginea, dar acum Irina mă lasă să merg și îmi prinde bine. Odată, am intrat la ea cu un șperaclu și i-am luat toate cărțile pe care le avea încă de pe vremea habsburgilor și le-am vîndut la un anticar. Erau cărți care împrăștiau un miros infect, legate în piele, așa că am luat bani buni pe ele. Bătrîna a mirosit ceva, dar n-a avut curajul să mă învinovătească nici în glumă, altfel !... Toată ziua se văita că nu sînt bine îngrijit de venetică — asta e *ea* ! și Pistruiatul arătă cu o mișcare a capului femeia în negru cu care era și în clipa aceea Paul își dădu seama că el i-ar fi zîmbit pistruiatului oricît acesta l-ar fi zeflemisit și insultat numai pentru că era atît de aproape de *ea*, pentru că trăia în apropierea ei și poate, cînd ar fi obosit să-l batjocorească, cine știe !... și atunci îi cîntam în strună și o lăsam să aibă grijă de soarta mea delicată de orfan ! adăugă pistruiatul, rizînd șmecherește. Mîțele alea împutite mă enervau însă din cale-afară și le făceam de petrecanie. Le luam pe cîte una de gît și le azvîrleam pînă în Mureș (casa ei e pe malul Mureșului) — și nici una nu mai venea înapoi să se plîngă. Una însă s-a întors și am aruncat-o de atîtea ori, mă enerva cu obrăznicia ei, încît, auzi al dracului, a învățat să înoate și venea după o vreme cu cîte un pește. Scorpia s-a prins însă că eu îi împutînam dinastia și s-a plîns *ei*, dar mie îmi pasă mult de ce spune *ea* ! Eu sînt un biet orfan, compătimit de toată lumea și vreau eu să văd cine ar îndrăzni să dea într-un copil nenorocit, lipsit pentru totdeauna de o vorbă caldă, părintească, de privirea încurajatoare a unui părinte ! Dacă vrei — îi propuse pistruiatul lui Paul care îl asculta ca și Anni cu tot mai multă admirație — am să-i propun să te înfieze ! Are nevoie de un mormoloc ca tine, pun pariu că n-ar trece

multă vreme și te-ar obișnui să-i scuturi covoarele, să-i cari apă, să-i speli geamurile ! Apropo, știi să speli geamurile, sau nici măcar atîta lucru nu ești în stare ?

— Știu ! spuse prompt și mîndru Paul, dar regretă imediat pentru că pistruiatul și Anni se prăpădiră de rîs de mina lui. E adevărat că Anni rîdea mai puțin, își ascundea chiar gura cu mîna ceea ce-l răni cu adevărat pe Paul.

— Știi ceva ! făcu pistruiatul și se aplecă confidențial spre Paul care stătea pe jos, turcește, în talaj și Anni își apropie și ea, curioasă, urechea — haide, arată-ne puța ta cea mititică ! Vrei ? Ne-o arăți numai nouă și gata !

Pistruiatul îl privea cu prietenie, cu un ton neașteptat de cald și de înțelegător.

Paul se înroși peste tot, de parcă ar fi avut pecingine și nu mai îndrăzni să ridice privirea, nici la pistruiat, nici spre Anni. Privea într-o parte, prefăcîndu-se că admiră peisajul și așteptînd ca timpul să șteargă amintirea cuvintelor celui alt și ca el să înceapă să pălăvrăgească despre altceva. Dar celălalt se aplecă și mai mult la urechea lui și insistă :

— Haide, nu-ți fie rușine, numai eu și Anni o să ne uităm ! Nu fi căpos !

Paul o privi pe furiș pe Anni și o văzu că își netezește rușinată șorțul țirolez pe care-l purta, un șorțuleț portocaliu, foarte dulce, cu volănașe. Era însă cu mult mai puțin indignată decît s-ar fi așteptat el.

— Ei ! insistă pistruiatul, prinzîndu-l de braț cu mîna lui mare, osoasă, cu unghiile lungi, netăiate și lui Paul îi scăpară vorbele :

— Nu se poate, pentru că...

— Pentru că ce ? făcu pistruiatul văzînd că el nu-și termină fraza, apoi insistă din nou : — Haide, te rog foarte mult ! Nu vrei să fim prieteni ? Mie să știi că-mi ești simpatic chiar dacă ne-am ciondănit puțin. Ai o mutră pozitivă ! Te pomenești că ești tăiat împrejur ? !

Anni ridică fruntea, întrebătoare și Paul se aruncă orbește într-un : — Nu ! Nu ! deși el nici nu înțelese bine insinuarea pistruiatului, adică n-o înțelese de loc, bănu

însă că trebuia să fie ceva incomod, dacă nu chiar de-făimător.

— Păi atunci ! spuse pistruiatul, puțin nerăbdător deja și lui Paul îi fu teamă că i-ar putea pierde din nou prietenia.

Pistruiatul se îndreptase și aștepta în fața lui, neînduplecat, cu mâinile în buzunare și, deși nu-l privea, Paul știa că se putea ca dintr-o clipă în alta să-i apară din nou rînjetul lui distrugător pe buze, la adresa sa și întreaga lui expresie provocatoare și nimicitor ironică în fața căreia el era atît de slab.

— Ei ! făcu pistruiatul văzînd că Paul nu mișcă, prefăcîndu-se distrat de peisaj și de un cuțit cu prăsele de sidef pe care-l scoase din buzunar — mai stăm mult ? Ai de gînd să te hotărăști sau nu ? Haide, Paule, fii înțelegător, durează doar un minut, nici măcar atît ! Fii bărbat și nu te mai codi atît !

— Dar ceilalți ?... suflă Paul, văzîndu-se încolțit.

— Ce-i cu ei ? Cine-i bagă în seamă ?

— Dar dacă... o să observe... suflă Paul, stînjenit al dracului.

— Aiurea ! spuse pistruiatul, apoi deveni foarte întreprinzător :

— Te întorci cu spatele ! făcu el și-l răsuci pe Paul în așa fel ca să stea cu fața spre spatele trenului — și eu și Anni ne așezăm lîngă tine așa ca să nu se vadă nimic și ne prefacem că jucăm cărți ! Uite aici plicul ! făcu pistruiatul scoțînd din buzunarul pantalonului un pachet de cărți soioase și se așază, cu picioarele crucișe în talaj lîngă Paul. Anni se mișcă și se răsuci în așa fel încît toți trei stăteau în cerc acum și păreau că joacă cărți. Pistruiatul începu să împartă fiecăruia cîte patru bucăți și Paul îi admiră îndemînarea pentru că celălalt nu se folosea decît de o singură mînă și încă cu o rapiditate pe care el, Paul, nu ar fi atîns-o nici cu două. O dată cărțile împărțite, pistruiatul îi suflă :

— Ei, haide, bătrîne, acuma ! Arată ce poți !

Anni îl privea neliniștită, fără să-și poată ascunde curiozitatea și un nod amar îi urcă pe gît în sus lui Paul. Se

simțea foarte singur și hăituit și, spre groaza lui, ochii i se umplură cu lacrimi și — așa cum stătea cu fruntea plecată — ele începură să curgă pe față, în jos, după ce, un timp nesfârșit, se străduiră să treacă peste marginea de jos a ochiului, așa cum se adună apele îndărătul unui dig de piatră.

— Lasă-l în pace, golanule ! spuse deodată Anni, destul de autoritară, apostrofîndu-l pe pistruiat, și Paul nu avu atîta curaj încît să se șteargă pe față.

— Ia uite ! făcu pistruiatul, aruncînd cărțile din mînă — ce te sclifosești așa, mă... tîmpitul ! Gasfacosule ! Pirpiloioule ! Nu ți-a făcut nimeni, nimic ! Ai să mori de exces de mătreață ! Sifiliticule ! Cuscufus ordinar !

Pistruiatul era dezamăgit și îi înșira toate astea cu un dispreț nesfârșit. Mai îngrămădi peste capul lui Paul cîteva din epitetele sale, făcu cîteva pronosticuri sumbre în legătură cu viitorul lui de „căcănar“ apoi se potoli. Deși mai era destul de mers pînă să ajungă la destinație, buna dispoziție între cei trei nu mai reveni. Anni încercă să mute discuția în altă parte, povesti nu știu ce, pistruiatul încercă să facă vreo două bancuri, adevărul era că nimeni nu mai avea chef de nimic. Amîndoi îl priveau uneori cu reproș pe Paul de parcă el ar fi fost în primul rînd vinovatul pentru plictiseala lor și călătoria aceea ratată care ar fi putut fi atît de reușită, de agreabilă, de neuitat chiar. Anni se ridică la un moment dat și se apropie de sora ei și de ceilalți, iar pistruiatul îi întoarse pur și simplu spatele, începînd să scuipe pe stîlpii de telegraf care treceau în goană. Apoi se ridică și el, adăugîndu-se celorlalți și Paul rămase singur, încercînd să se prefacă nepăsător. Reușea foarte prost însă, nu era făcut pentru singurătate sau, oricum, nu era făcut în acea zi, cînd urca muntele cu decovilul a cărui locomotivă șuiera atît de deznădăjduit.

Cînd ajunseră, se întunecase aproape și în gălăgia celorlalți, Paul încercă să se strecoare din gara aceea mică, foarte veche, cu un peron sprijinit de stîlpi verzi, de lemn vopsit. Fu strigat însă de Lisl, sora lui Anni, tocmai în clipa cînd, cu o strîngere de inimă, voia să dispară și se

văzu nevoit să-i aștepte. Ea îl întrebă dacă are pe cineva la care merge și Paul spuse imediat, vorbind cu multă însuflețire că, are o bună cunoștință, în localitate, familia unui pensionar, pe nume Hoinic, un fost administrator al sanatoriului Marila. Era un om foarte înțeleghător și pe vremuri fusese foarte bine situat, era unul dintre puținii care avusese o caleașcă cu care, vara, familia făcea lungi plimbări la stațiunile de odihnă din județ sau în satele în care lucra batoza sa, pentru că soția lui primise ca dotă pe lângă mobila completă, un dormitor în panel cu două paturi și o toaletă ovală, o sufragerie cu vitrină, masă cu șase scaune tapițate, din furnir roșu cu motive sculptate, și o mașină de treierat pe care, vara, o închiria diverselor comune. Aveau desigur omul lor de încredere, un invalid, un individ cu o mână de lemn, însă mai activ decât unul căruia nu-i lipsea nimic, dar, la sfârșitul săptămânii, atunci când nu aveau un alt program, mergeau să vadă cum lucrează batoza. Pe acest Hoinic el îl cunoscuse la mătușa sa din T. care ținuse foarte mult să-l înfieze, pe el, pe Paul, ea închiria uneori o cameră pentru cei care veneau din provincie și întârziu o noapte-două în oraș și nu aveau încredere în hoteluri și în serviciul monoton, cu totul convențional, pe care-l găseau acolo. De la o vreme domnul Hoinic se obișnuise să tragă la mătușa sa și, deși Paul nu locuia acolo, era însă foarte des invitat la masă, încît, la scurtă vreme de la cunoștință, ei trecură peste primele forme și bariere ale politeței. După ce își termina treaba care îl aducea la T. domnul Hoinic obișnuia să meargă la cinematograful și o invita totdeauna pe mătușa lui Paul, dar ea refuza pentru că nu ar fi fost un lucru chibzuit, mai bine zis onorabil, din partea ei să se lase văzută cu un domn necunoscut și atunci îi dădea voie lui Paul să-l însoțească, adăugînd că nepotul ei posedă cele mai bune maniere și are, moștenit din familie, un instinct artistic veritabil. Îl ruga însă pe domnul Hoinic să nu-l invite după cinematograful la vreo cofetărie deoarece Paul (pentru că despre el era vorba) n-ar fi fost în stare să refuze și ea încerca să-l ferească de dulciuri deoarece se temea de diabet, o boală în familie. Bineînțeles, că în

urma acestui sfat cei doi bărbați, după ce ieșeau de la film, intrau imediat într-o cofetărie și domnul Hoinic îi plătea totdeauna atâtea prăjituri cîte putea mânca. Într-un rînd, Paul mîncă atîta înghețată încît își pierdu, spre mirarea sa, vocea și timp de două zile fu doftoricit de mătusa sa care se sperie că ar fi putut rămîne mut pentru o viață. Acum, bineînțeles, familia domnului Hoinic nu o mai ducea așa de bine ca înainte, li se luaseră casele, batoza și aurul pe care el îl avusese ascuns în pivniță în cutii de cremă de ghetete. Se retraseră de aproape zece ani aici, la N. ca să li se piardă urma și încercau să-și mărite cele două fete care rămaseră încă acasă — domnul Hoinic avea patru fete, dintre care una muri încă în vîrstă școlară, în ultima clasă de liceu, se pare că fusese o ființă excepțional înzestrată și i se prezisese un viitor literar strălucit pe care îl curmă însă cu brutalitate o dublă pneumonie urmată de un TBC fulgerător ; cea de-a doua fată — dintre cele mai mari — se măritase cu un doctor, undeva prin Moldova și avea, și ea, la rîndul ei, numai fete. Rămaseră în casă, lîngă bătrîni, două fete, născute tîrziu după primele două, mai mari, acum însă destul de înaintate în vîrstă și, probabil că doamna Lisl le cunoștea. Adevărul era că nu putură fi măritate — poate pentru că familia Hoinic își pierduse prestigiul de altădată, o dată cu administrația sanatoriului, caleașca, batoza și celelalte și ceea ce era cu atît mai trist cu cît nici una din cele două domnișoare nu făcuseră vreo școală, aveau doar cele patru clase ale unui internat particular din Oravița, un fel de școală de arte și gospodărit pentru fetele cu situație, care nu aveau nevoie de vreo meserie, ci erau pregătite în toate domeniile ca să devină soții model. Domnul Hoinic afirmase totdeauna — în vremurile sale prospere — că fetele lui vor primi destul încît să nu-și piardă delicatețea și bunele deprinderi prin tot felul de școli de stat, locuri mascate ale desfrîului, libertinajului, ateismului și aceste declarații cam infatuate erau acum o sursă inepuizabilă de reproșuri și certuri violente în familie, pentru că, neșansa celor două domnișoare era pusă în cîrca bietului bătrîn care nu le „prevăzuse“ cu o profesiune intelectuală

asa cum aveau atitea foste prietene, cu mult mai prost situate de acasa si cu infinit mai slabe resurse naturale ; ce sa mai vorbim, erau unele care nici azi nu invatasera ca lumea tabla inmultirii si erau contabile sau invataatoare sau moase cu diplomă.

— Moaşa ? Fiica mea moaşa ? — se indigna pe drept cuvint domnul Hoinic care nu mai intelegea de loc noile vremuri si i se raspundea ca da, moaşa ! O moaşa cu clientela buna face mai mult decit o profesoara sau sotie de inginer ! El insa nu putea intelege si, plecind trist capul, declara ca nu le dorise decit binele si cine ar fi banuit ce-o sa vina ! Domnul Hoinic avea o situatie grea in propria sa casa, cele trei femei — nevasta-sa si cele doua fete — se coalizaseră impotriva lui si dupa o vreme lui nu-i mai ramase decit sa se apuce de bautura. Pe ascuns, bineinteles, ca sa nu prinda nimeni de veste, dar in aceasta pasiune oricita arta a discreţiei ai cheltui se stie totul si mai ales tocmai de cei care ar trebui sa nu afle in primul rind. Culmea fu insa cind se afla ca avea si o amanta si furia celor trei femei nu cunoscua margini pentru ca banuira imediat ca el mai avea unele „rezerve“, ascunse, caci altfel de unde ar fi putut sa-si permita ? Ce femeie l-ar fi „inghitit“ pe un babalic ca el, fara niste cadouri regulate si consistente ? ! Nu era adevărat ! adăugă Paul, cu o indignare de care nu-si dădea bine seama — nu se putea spune despre domnul Hoinic ca era un babalic. Dimpotrivă, cu statura lui subţire, elastică ca la douăzeci de ani, cu părul său alb şi ochelarii care sclipeau dintr-o faţă atit de bine păstrată încit păreau purtaţi din pură cochetărie, fostul administrator putea să inspire încă o pasiune ! Nu o patimă din acelea mari, tulburătoare, istorice, din care se inspiră dramaturgii sau naturile idealiste şi incorigibile, dar, oricum, o anumită potrivire sentimentală, de gusturi, un semn al mîinii care e atit de familiar şi apropiat, sau o anumită teamă de prezentul colţos şi cinic. Totdeauna, în toate epocile istorice au existat oameni care s-au temut de prezent şi atunci cind se întîlnesc, prin miracol, oare nu-i apropie această spaimă sau, cine

— ştie ? — această „delicateţe sufletească“ cu mult mai puternic decît vîrsta ? Neîndoios că aşa era.

Toate acestea şi poate încă mai multe Paul le înşiră pe drumul de la gară pînă în acel oraşel necunoscut, pe o anumită stradă pe care locuia Lisl şi sora ei, în timp ce grupul se împuţinase mereu. (Ea şi pistruiatul se despărţiseră de ceilalţi chiar de lingă gară) şi deodată Paul se trezi în faţa unei porţi de lemn galben, singur cu cele două femei, vorbind într-una. Sus de tot, era agăţată o firmă metalică, mică, pe care scria : „Executăm porţi de fier“ şi dedesubtul acestei lozinci era desenată într-adevăr, pe un fond galben-limon, neobişnuit de îmbietor, o poartă de fier, vopsită, fireşte, în negru. Tinicheaua aceea de firmă era foarte mică, aproape cît o mapă de şcolar şi Paul spuse, zgîindu-şi mereu ochii şi întinzîndu-şi gîtul după ea, deoarece era agăţată sus, deasupra porţii :

— Iată o firmă foarte frumoasă ! Pe onoarea mea !

Cele două femei surîseră de naivitatea lui sau de încîntare, deoarece era firma atelierului tatălui lor, şi Lisl spuse :

— N-am auzit niciodată de acest domn Hoinic, poate că locuieşte într-adevăr aici... dar pe ce stradă stai ?

Paul o privi cu seriozitate şi declară cinstit că nu cunoaşte adresa lor cu exactitate, dar o va afla, oricum, domnul Hoinic trebuie să fie cunoscut în urbe.

Lisl adăugă atunci, în timp ce Anni căuta într-o sacoşă mare cheia de la poartă :

— Nu are rost să umbli acum noaptea după o adresă. Dacă vrei, noi avem un pat liber în bucătărie şi ţi-l oferim cu plăcere pentru această noapte. Eşti un băiat foarte inteligent şi simpatic.

Paul le mulţumi şi intră împreună cu cele două femei.

În dosul porţii mari, galbene, montată într-un zid gros şi înalt se găsea o curte în formă de potcoavă în care se aflau depozitate tot felul de materiale fieroase, cîteva sobe de tuci, mari, un cărucior de lemn, un fel de platformă, cu patru roţi şi, undeva, mai într-o parte, chiar un tractor, cu multe piese demontate. În stînga se vedea uşa unui

atelier, închisă, iar în fund o clădire nu prea mare cu o grădiniță în față și o fântină cu roată.

Paul fu rugat să aștepte cîteva minute afară și așteptă într-adevăr, destul de mult, în acea curte imensă și întunecoasă încît își închipui că cele două femei uitaseră de el, apoi, Anni ieși și îl invită să intre. Părinții lor nu se arătară și în scurtă vreme el adormi pe un pat larg, clădit pe butuci și acoperit din belșug cu păături și perne, într-o bucătărie mare, plină cu tot felul de vase sclipitoare și un cuptor uriaș, o bucătărie luminoasă ca o biserică în ruină și luna pătrundea cu lumina ei înăuntru o bună parte din noapte, deoarece tot colțul era găurit de ferestre subțiri și numeroase care proiectau fișii albe pe peretele din fața patului.

După ce se culcă și Lisl stinse lumina, lăsîndu-l singur, el se sculă tiptil și, cotrobăind în geamantanul său, scoase și mîncă pe întuneric gemul și restul acela de pîine albă, veche, pe care o avea la el. În semiobscuritatea bucătăriei aceleia mari, nu se cunoștea murdăria șervetului și apoi, el bău apă rece care se găsea în cîteva găleți mari, smălțuite, înșirate pe o laviță, lîngă cuptor.

— Da, oamenii sînt primitori ! spuse Krinitzki, ascultîndu-l cu multă seriozitate pe Paul, ridicîndu-se din cînd în cînd să-i aducă un pahar de apă sau dîndu-i cîte o lingură de dulceată dintr-un borcănel pe care-l cumpărase el pentru bolnav — cu cît sînt mai săraci cu atît sînt mai primitori ! Acesta e un adevăr vechi și nu e nici o rușine să-l repeți, pentru că ceilalți, bogătanii sau cei suspuși nu fac binele pentru că li-e rușine, nu pentru că n-ar avea inimă bună. Eu nu-i cunosc pe oamenii care te-au primit, care ți-au dat sălaș în noaptea aceea, cu toate că tu ai fi putut dormi la oameni mai cu vază, dar vezi, tocmai aici e, care oameni cu vază ar găzdui pe un necunoscut, cu o valiză modestă, așa, tam-nesam...

— La mătușa mea, îl întrerupse Paul și Krinitzki îl privi cu atenție — am zărit odată, într-un album de fotografii — ea avea multe albume cu fotografii despre care trebuie să-ți vorbesc neapărat — o fotografie nu prea

mare, în care se aflau doi nepoți ai ei, unul student la politehnică și celălalt la medicină, îmbrăcați în haine militare, foarte caraghioși, rezemîndu-se amîndoi de o mesuță pe care era așezată o vază, fără flori. O fotografie de amintire, din timpul stagiului militar. Dedesubt scria însă : Doi oameni cu vază !

Paul izbucni în rîs imediat ce termină fraza și îl privi pe Krinitzki, așteptîndu-se ca celălalt să reacționeze la fel și, într-adevăr, uriașul rîse și el. După ce se săturară bine de rîs, Krinitzki adăugă :

— Văd că m-ai înțeles foarte bine. Răul din vremea noastră e că oamenilor li-e rușine să facă binele, deși îl cunosc. Răul însă nu se ferește nimeni să-l facă, nici măcar nu-l amînă, ceea ce încă ar fi un merit, pentru că astăzi, răul e o mîndrie. Nu știu dacă numai astăzi — se grăbi el să adauge — poate așa a fost totdeauna, oamenii pe lîngă care trăim, poate sînt nemuritori, numai noi sîntem pieritori, numai eu și tu o să murim foarte repede !

Spunînd acestea, Krinitzki zîmbi, deschizînd într-un fel ciudat gura și ochii lui mici i se umplură de voieșie și Paul, înțelegînd, începu să chicotească, spunînd :

— Nu e nici un chilipir să fii nemuritor ! Cunoști povestea baronului Münchhausenn ? Era un baron care zbura pe o ghiulea de tun, cu multă nepășare ! Era și un film !

— Trebuie să ne purtăm ca și cum am trăi o veșnicie ; trebuie să ne rugăm însă ca și cum am muri mîine ! afirmă Krinitzki cu seriozitate și Paul îl sprijini, dînd cu gravitate din cap.

— Eu nu vreau să fiu nemuritor — spuse Paul — nu mi-a dat niciodată prin cap acest lucru ; viața asta, a mea, și-așa durează de prea multă vreme !

— Nu-i așa ? spuse Krinitzki, privindu-l binevoitor, strîngîndu-și în pumn barba sa frumoasă, castanie — și eu am observat acest lucru, acest amănunt, am putea spune. Cu toții ne plîngem de scurtimea vieții, dar nici unul nu bagă de seamă că viața e nesfîrșită, și nu viața lumii sau a unor soiuri de animale, sau a lucrurilor, ci chiar viața mea asta mărunță, atît de neînsemnată, care se poate sfîrși atît de ușor. Trăiesc de o veșnicie, copilăria

mea e ceva foarte îndepărtat ! Am citit nu de mult o carte din vechime, despre luptele romanilor cu „cartagenezii“, războaiele punice, despre consulii romani, despre Fabius Maximus Cunctator, înțeleptul care a fost învingătorul generalului Hanibal, fiul lui Hamilcar Barca. Trebuie să-ți spun că toate aceste lucruri îmi păreau că s-au întâmplat mai de curînd decît întâmplările din copilăria mea. Poate e aici măiestria scriitorului, a istoricului, sau, cred mai curînd, pentru că e vorba tot de oameni bătrîni, de oameni în toată firea ca mine și... ca tine ! adăugă Krinitzki privindu-l țintă pe Paul care-l asculta cu toată silința, dînd uneori din cap în semn de înțelegere, alteori izbucnind în ris, spontan, un ris curat, care se vedea bine că îl vindecă și alungă teama din jurul său.

— Mulți oameni, adăugă Krinitzki, își pun capăt zilelor, pentru că nu pot îndura, tocmai, lungimea vieții. Dumnezeu e drept, el ne dă fiecăruia nemurirea, numai noi, oamenii, n-o putem îndura, n-o putem suporta. În momentul cînd eu mă plîng că viața e prea scurtă și durează doar cît ai clipi din ochi, chiar în secunda aceea El ne dă nemurirea și nu unuia sau altuia, după merit sau naștere, ci tuturor fără nici o deosebire. Eu cred ! adăugă Krinitzki parcă mai șoptit ca să nu-l audă decît Paul, deși nu era nimeni prin apropiere, paturile de alături erau goale, era dimineață și oamenii erau la lucru — eu cred, dragul meu și de aceea mă urăsc popii, că nemurirea de dincolo e numai un fel de a vorbi, un fel de a face pe oameni să înțeleagă că ei sînt cu adevărat nemuritori, numai că nemuritoare e tocmai această viață în care trăim acum, clipă de clipă, lutul acesta al meu și al tău e nemuritor. Vai, vai, cît sîntem de slabi și de nemernici, cît de repede ne speriem noi de măreția pe care El o risipește în noi ! Felul în care noi ne grăbim să ne amînăm această nemurire undeva, într-o viață viitoare, nu e decît o slăbiciune, un refuz al nemuririi ! Căci altfel, cine ar mai îndrăzni să-și trăiască această viață, propria lui viață !

Oamenii l-au descoperit pe Dumnezeu din spaimă, iar atunci cînd l-au negat sau îl neagă, o fac tot din spaimă ! Eu am cunoscut un om nu aici, ci la minele din Dognecea

unde am lucrat cînd eram tînăr, un om slab, mereu bolnăvicios, însă foarte arțăgos, veșnic se lua la ceartă cu cineva. Și mai ales sărea la bătaie tot cu d-ăia mai vîrtoși, oameni tari, bine hrăniți, oriunde apărea cîte unul de care cei din jur se fereau sau se minunau de puterea mușchilor, el îi găsea ceva de reproșat. Odată, unul din maștri, Guga baci, a murit, fie iertat, un om mai hîltav și mai puternic decît am fost eu vreodată, într-o joi după-amiază, în fața școlii, a chemat la el pe omul cel mai greu de acolo, dintre mineri, l-a legat cu cureaua lui și apoi l-a ridicat numai în dinți. Aceasta însă, cel de care îți vorbesc n-a suferit-o și a sărit și l-a lovit cu pumnul în obraz pe Guga-baci. Cineva ar crede că acesta e un act de curaj, și într-adevăr, e și asta un fel de curaj, dar izvorît din teamă. La acest nevolnic, spaima era atît de mare încît se transforma neîncetat în curaj ! Teama lui era atît de mare, mai mare decît a celorlalți, și atunci n-o mai putea stăpîni ! Pentru că neîndoișor, cu toții simțim teamă cînd apare lîngă noi, în apropierea noastră un om foarte puternic ! Cui nu i-e teamă ? Dar ne stăpînim cum putem mai bine, rîdem chiar, ne apropiem de acel om, îl batem pe umeri, ne prefacem că nu băgăm de seamă că el e atît de puternic sau că acest lucru nu are nici un fel de importanță pentru noi. Dar el *știe* și noi *știm*, dar rîde și el, rîdem și noi, și totul ar fi bine dacă nu ar sări acela, nevolnicul, care e mai slab decît noi toți ceilalți și îl lovește în obraz și-și dă astfel pe față marea lui teamă.

Noi de spaimă l-am descoperit pe El și aceasta a fost o spaimă omenească, nu o spaimă rușinoasă sau nevrednică ! A fost o spaimă, e adevărat, o mare spaimă, o spaimă nesfîrșită pe care abia am putut-o purta pe umerii noștri slabi și cine știe dacă nu-l găseam pe El, dacă nu-l înfrîneam în drumul nostru, dacă am mai fi putut trăi ? Nu vedem noi mereu în jurul nostru oameni care — se zice — își pierd mințile ! E adevărat asta oare, își pierd ei cu adevărat mințile ? Nu, nu e nici vorbă de așa ceva, ei, sărmanii, sînt la fel de cuminți ca și înainte ! Dacă aș vrea să vorbesc mai puțin în glumă, aș spune chiar că sînt mai cuminți astfel !

Dar de ce „își pierd mințile“ ? Pentru că nu L-au găsit pe El !

Ultima frază Krinitzki o spuse șoptit — deși nu se găsea nimeni prin preajmă, ca și adineauri, însă cu atita intensitate și cu ochi atât de sclipitori, cu o privire atât de puternică încît Paul se simți parcă izbit de ea, ca de un ciocan și se aplecă fără să vrea pe spate.

— Da, adăugă Krinitzki, cu același ton, doar privirea i se muie brusc, de parcă și-ar fi dat seama ce vătămătoare putea fi ea pentru nevolnicul și slabul, bolnavul Paul — ei nu mai pot să îndure singuri această frică, și atunci se prefac în copii, adică aruncă de pe umerii lor grija vieții ! Pentru că fără El, nu se poate îndura această spaimă mare cu care ne-am născut și El se află peste tot, gata să ne ajute s-o purtăm, gata să ducă împreună cu noi povara prea mare a nemuririi noastre !

— Mie nu mi-e teamă decît de oameni, spuse Paul, și niciodată de oameni singurateci, oricît ar fi ei de înrăiți sau brutali ! Cînd văd însă mai mulți la un loc și mai ales cînd se adună oameni de toate soiurile, care seamănă foarte puțin unul cu altul, atunci mi se face frică ! De ce să nu recunosc ?

Krinitzki dădu încet din cap, cu înțelegere.

— Mă sperie totdeauna ușurința cu care se adună oamenii împreună, adăugă Paul, deși seamănă atât de puțin, ba uneori parcă se adună în ciudă, tocmai cei înalți cu cei mici de statură, frumoșii cu cei foarte urîți, bărbații cu femeile, copiii cu bătrînii, schilozii cu oameni întregi ! Atunci simt că ameteșc de parcă m-aș învîrți pe o roată foarte mare sau aș privi de pe marginea unei prăpăstii ! Trebuie să recunosc însă că mi se face frică, și de multe ori mi-e și greu s-o ascund. Cel mai bine e singur, sau cu un singur om, iar dacă nu se poate, atunci cu doi, trei. Doi, trei oameni, asta se mai poate înțelege.

Krinitzki dădu încet din cap, cu seriozitate.

— Dacă nu te supără, îl rugă el pe Paul, spune-mi, fi bun, și mie povestea aceea cu baronul care zbura pe o ghiulea de tun ! Bineînțeles, dacă nu te obosește prea mult treaba asta !

A doua zi, încă de dimineată, povesti în continuare Paul, felul în care ajunse la N. — fu trezit devreme de doamna Hollinger, mama celor două fete cu care călătorese cu decovilul și, pînă cînd se sculară cei ai casei, el o ajută în mărunțișurile obositoare ale gospodăriei pe care o femeie singură le duce cu atîta greutate la bun sfîrșit și care, pentru un bărbat — spunea Paul — sînt o jucărie. Mătură curtea, aduse apă de băut și, mai ales, apă de spălat — se pregătea spălat mare la Hollingeri și Paul umplu un butoi mare, metalic, cu apă pe care trebuia să o care de la o fîntînă din apropiere, adîncă, de unde se pompa apă arteziană, mai moale, mai potrivită pentru spălat decît cealaltă, de la fîntîna cu roată din curte. Mai erau acolo niște crăci mari, de arțar, cu frunze cu tot, pe care Paul le curăță și le sparse mărunț — treabă care îi luă destul de multă vreme, dar lui îi plăcea pentru că aici el putea să-și arate pedanteria înnăscută — și le stivui apoi, cu răbdare, într-una din cele două magazii de lemne ale familiei.

În jurul orei nouă, doamna Hollinger veni să-l invite la micul dejun pe care îl lua toată familia în bucătărie, dar ceilalți mîncaseră deja pentru că Paul se trezi singur, doar cu gazda casei și cu o femeie care o ajuta, o biată ființă slabă de minte, în jur de patruzeci de ani, aplecată pe jumătate din pricina unei boli reumatice. O chema Iona.

În timp ce mîncă încă, intră în bucătărie spre surprinderea sa pistruiatul, Dan, și, fără să salute pe nimeni veni direct spre el și spuse :

— Ce faci, bătrîne ? Leneș ca totdeauna ? La ora asta se ia dejunul ? Dar timbrul lui suna prietenos și lui Paul îi pieri brusc foamea de emoție și se inundă tot de plăcere că pistruiatul venise să-l caute.

— Ce program ai în dimineța aceasta ? îl întrebă, vrei să vii cu mine, să mă ajuți într-o chestie importantă ?

Bineînțeles că voia și se ridică de la masă înainte de a fi terminat și prefăcîndu-se că nu bagă de seamă uitătura nemulțumită pe care i-o aruncase, la venire, gazda, pistruiatului.

Văzîndu-i însă că se pregătesc de plecare, doamna Hollinger se adresă lui Dan : (Era o femeie foarte înaltă și grasă, foarte energică și iute și, spre surprinderea multora, obosea foarte greu.)

— Unde vrei să-l duci ? El a venit aici să caute de lucru și nu... și mai bombăni cîte ceva, dar pistruiatul se întoarse ostentativ cu spatele, uitîndu-se pe geam în curte.

Paul roși de obrăznicia pistruiatului, dar atracția pe care acesta — deși mai tînăr — o exercita asupra lui era cu mult mai mare, așa încît se luă după el, abia auzînd-o pe soția tinichigiului care îi spunea că dacă nu găsește un loc mai bun de dormit, se putea întoarce oricînd... da, chiar așa, dacă nu găsea un loc mai bun pentru la noapte se putea întoarce oricînd acolo. Dar chiar așa îi spusese doamna Hollinger, masiva și autoritara doamnă Hollinger sau citise el asta pe undeva ? ! Undeva, într-o cărțulie din care avea vreo duzină și prin geamantanul său, fără început, fără sfîrșit sau și cu început și cu sfîrșit. Luîndu-se pe urmele pistruiatului, Paul se întreba ce rost mai avea și viața asta dacă existau cărțile care o arătau mai bine și mai curat decît putea fi văzută cu ochii liberi, sau, invers, ce rost mai aveau cărțile dacă... pentru că lui, uneori, i se încurcau toate acestea prin cap și ar fi dorit, din fundul sufletului, împreună cu atîția alții, bine intenționați, ca lucrurile, de vreme ce trebuie trăite, să fie ceva mai simple, mai bine organizate ! Dar chiar și această expresie : „mai bine organizate“ era chiar o expresie reală sau una inventată pentru afișe, cărți, conferințe și altele de acest soi ? ! Mai poți să ai încredere în propriul tău fel de a gândi ? Probabil — își explica Paul, urmîndu-l pe Dan care înainta agale, fluierînd nepăsător — de aici toate încurcăturile care îi complicau atîta viața și îl lipseau de un lucru atît de rîvnit de el și pe care orice derbedeu de la țară, cum ar fi de exemplu pistruiatul, îl posedau și anume : autoritatea ! De ce nu avea el autoritate asupra altor oameni ? Nu era dintr-o vină internă, dintr-o dereglare internă a ființei sale ? De ce, bunăoară, cînd cineva declara : — Mai mult ca sigur că mîine o să plouă ; cei din jur înălțau capetele, priveau cerul, pămîntul, își priveau

mîinile, picioarele, stofa hainei, indiferent ce, cu gravitate, și dădeau din cap sau mai adăugau ceva, vreo nuanță sau o întărire a afirmației și așa mai departe. Dar dacă el, Paul, s-ar fi încumetat să spună o astfel de frază, atît de simplă — și de multe ori o făcuse în mod deliberat — ceilalți izbucneau în rîs în loc să privească cerul, sau să dea gînditori din cap. Dacă declara cuiva : — Cînd eram mai tînăr, iubeam teribil animalele ! celălalt, în loc să rămînă impresionat de această mărturisire, începea să-i pună la îndoială sinceritatea și de cele mai multe ori, chiar și memoria.

În lunga, nesfîrșit de lunga perioadă a copilăriei, Paul își dorise din tot sufletul „să crească mare“, să ajungă un om matur numai pentru ca ceilalți, oameni maturi, sau adolescenți, sau bătrîni sau copii, să dea cu gravitate din cap la cîte o frază de-a sa măruntă, neînsemnată, în doi peri, dar, spre dureroasa sa surprindere, crescînd și ajungînd într-adevăr „matur“, *ceilalți* îl tratau la fel, de parcă n-ar fi observat că el crescuse și trebuia luat în serios ; trebuia nu numai ascultat cu reculegere, dar și ascultat uneori, urmat chiar, atunci cînd dădea vreun sfat plin de bun-simț sau cînd propunea ceva de-o evidentă înțelepciune. Oare nu se băga de seamă că era și el unul dintre *ei*, egal cu *ei* ?

Ceea ce-l umilea mai ales pe Paul era faptul că, uneori era ascultat un copil, chiar un copil și se întîmplau cazuri cînd acei oameni maturi și gravi dădeau multă importanță spuselor sau frazei vreunui copil deși el, personal, nu găsea cine știe ce, deosebit, în ea. Probabil însă că „misterul“ nu trebuia căutat în sensul frazei, ci în altceva, într-un „nu-știu-ce“ care îi scăpa mereu lui Paul, un lucru mărunt, dar teribil de important pe care *ei*, toți ceilalți îl știau, numai el nu și (îi era teamă să se și gîndească), nu-l va afla pînă la sfîrșitul vieții. Oare voiau să-l izoleze pe el, să-l nedreptățească atît de profund, ascunzîndu-i unul din secretele cu care, cineva, bunăoară, putea ajunge în rîndul oamenilor maturi, egal cu ceilalți ? Trebuia el să rămînă mereu inferior și, nu cumva, fiind atît de inferior, singur, cumplit de singur și inferior, va deveni deodată

superior celorlalți sau poate e deja de pe acum superior altora și slăbiciunea sa nu e decît un semn de superioritate pe care el însuși nu-l înțelege prea bine ?

— Poate el îi era cu mult superior pistruiatului ? ! gîndea atîțat Paul în timp ce încerca să-și potrivească pașii după ai celui alt, care mergea cu atîta nepăsare și voie bună, încît parcă uitase că nu e singur.

Ajunseră între timp pe o stradă surprinzător de largă și de dreaptă, cu case înșirate la distanțe regulate, semănînd grozav între ele și Paul privi surprins împrejur pentru că nu-și mai dădea seama în ce parte se afla casa doamnei Hollinger. Ca de obicei, el umblase cum i se spunea mereu „cu capul în nori !“

Intrară într-una din curți, un cîine mare, puternic le sări în întîmpinare și strigînd de cîteva ori : „Rex ! Rex !“ — pistruiatul deschise ușa unei magazii zidită în fundul curții. Acolo, printre alte cîteva obiecte de lemn și de metal, se găsea, mai ales, o barcă lungă, subțire, vopsită în albastru-pal, cu partea superioară din pînză pe un schelet lemnos, o „sandolină“ cum îi spunea pistruiatul. El începu să-i explice lui Paul cum o făcuse, de unde făcuse rost de pînză, cum o călăfătuisese și alte amănunte și deodată, Paul observă că Dan vorbea cu seriozitate, cu multă clădură, îl trata chiar cu o atenție și un respect de neprevăzut. Pistruiatul se transformase deodată într-un tînar serios, grav, cuceritor chiar prin pasiunea cu care își explica și înțelegea opera sa, care arăta multă îndemîinare și răbdare.

Paul fu mîndru că era în compania pistruiatului și își spuse cu convingere : „Va să zică asta era a doua natură a lui, adevărata lui natură, pe care, iată, i-o arăta doar lui, în timp ce, de ceilalți se ascundea sub acel aer ironic, zeflemisitor pînă la a da impresia de insolentă și proastă creștere“.

„E desigur un timid !“ hotărî Paul în sinea sa și se simți foarte bine în acea magazie în care pătrundeau, ca printr-o mare sită neregulată, raze drepte și oblice de soare.

Apoi, Dan aduse un fel de ceaun plin cu smoală pe care se apucă să o încălzească pe un primus vechi, iar când smoala fu destul de subțire, o turnă prin toate găurile bărcii. Paul se oferă să-l ajute, dar pistriuiatul „nu voia să-l deranjeze” și, după repetate insistențe din partea lui, primi și Paul voie să țină de barcă, sau să întindă, cu o pensulă, smoala, prin toate crăpăturile bărcii. Apoi o săltară amîndoi pe umeri (după ce, în prealabil, pistriuiatul îl întrebă cu tot respectul dacă treaba nu-l umilește cumva) și o cărară undeva, spre o direcție necunoscută. Paul, cu tălpica subțire a sandolinei tăindu-i umărul, se pierdu din nou într-un șir pasionant de idei așa că observă împrejurimile doar când trecură printr-o grădină uriașă, cu mulți pomi fructiferi în jur și un nuc uriaș care creștea foarte aproape de gardul din spate al grădinii. Trecură sandolina peste gard și dincolo, spre uimirea lui Paul, curgea râul. Pe malul râului așezară cei doi barca și Paul privi puțin confuz spre pistriuiat deoarece era evident că în acel loc, unde apa era mică, presărată cu bolovani, barca nu putea fi „probată”.

Dan însă se așază liniștit lângă barcă, fără să scoată o vorbă și Paul îl imită, nevrînd să se facă de rîs. La foarte scurtă vreme, poate nici un sfert de ceas, apărură lângă ei un om în jur de vreo treizeci și cinci de ani, deosebit de bine îmbrăcat, cu haină, cravată, pantofi lustruiți și toate celelalte (avea chiar și o decorație la buzunarul de sus al hainei) care îi fu prezentat lui Paul sub numele de Racolțea.

— Domnul Racolțea este aviator! spuse pistriuiatul, prezentîndu-i-l lui Paul și acesta făcu ochii mari.

— Da?! făcu el, mirîndu-se din politețe pentru că prea fusese amabil liceanul și pentru că el avea delicatețea de a menaja orgoliul celorlalți și era evident că un aviator era un om foarte orgolios.

— Mai bine zis, „fost aviator”, rectifică Racolțea, ridicîndu-și piciorul și așezîndu-și cu atenție gheata pe o piatră, potrivindu-și cu mîgală dunga pantalonului.

— Ați luptat și pe front ? se interesă Paul, cu aceeași curiozitate care, observase el, îi făcea atât de bine; aviatorului.

— Da, răspunse Racolțea, am făcut doi ani de front, dar să nu vorbim despre asta !

Paul îi admiră dezinvoltura cu care vorbea, dar pistruiatul, pe la spatele aviatorului, îi făcu cu mîna un semn care arăta că celălalt ar fi cam scrîntit. Paul se tulbură o clipă și privi cu încăpăținare în jur, la riul care curgea sau la sălciile foșnitoare, încercînd să-și ascundă jena.

— Dumneata nu ești cumva din Moldova, din jurul Bacăului ? îl întrebă amabil, Racolțea și pistruiatul răspunse imediat, în locul lui Paul :

— Nu, dumnealui e născut pe un teritoriu necunoscut ! Are o origină necunoscută ! și adăugă un rîs gros, răutăcios la această recomandare și Paul observă cu uimire că pistruiatul își regăsise tonul său vulgar și insolent pe care-l pierduse, cît timp erau numai ei doi.

— Are un accent moldovenesc ! spuse Racolțea, prefăcîndu-se că nu observase nuanța depreciativă din fraza liceanului.

— Ei ! făcu pistruiatul, facem tîrgul ? Vreți sando-lina ? Să știți că intră apă prin față, iar pînza e mîncată de rugină pe la cuie, nu se vede din cauza armăturii, dar dacă vreți, pot s-o desprind...

— Bineînțeles, făcu aviatorul, doar sîntem oameni de onoare. Ce mă mai întrebi ?

— Vreți să desprind puțin bagheta ca să vedeți felul în care e prinsă pînza ? Din cauza apei, în unele locuri s-a ros, de rugină !

— Nu mă interesează ! făcu Racolțea ca un adevărat domn — nu-mi place să murdăresc o afacere cu socoteli d-astea meschine ! Cît ceri pe ea ?

— Ce-are a face cît cer ? ripostă liceanul, parcă dumneavoastră îmi dați cît cer eu ? Era vorba să vă interesați cît costă o barcă în condițiile astea !

— N-am avut timpul necesar ! răspunse nepăsător Racolțea, te rog să-mi indicîi dumneata prețul !

— Patru mii ! spuse rece pistruiatul și Paul încremeni, pentru că suma era imensă, cu acești bani se puteau cum-păra patru bărci noi, nefolosite, acest lucru îi era și lui limpede, deși nu se pricepea.

— Poftim ! spuse aviatorul și scoase banii din buzunar, întinzându-i liceanului care îi luă și îi băgă în buzunarul pantalonilor săi scurți, din doc verzui, pe care îi purta.

— Trebuie să vă atrag atenția, adăugă pistruiatul, lovind cu piciorul barca dintr-o parte încît ea se aplecă pe o rîină, că nu e o barcă nouă. Am revopsit-o și chiar azi de dimineață am smolit-o, pentru că în nici cinci minute se umplea cu apă. Dar nici acum nu e încă în stare... mai bine mi-ați mai lăsa-o o zi, o duc acasă împreună cu tîna-rul (era, evident, vorba de Paul) și o aranjez cît de cît !

— Nu e nevoie ! făcu aviatorul, cu o anumită plic-tiseală.

— Și pe unde vreți să o folosiți ? se interesă pistruia-tul cu un ton batjocoritor — că pe aici apa a secat de anul trecut, de cînd au tras ăia conducta pentru joagăr și e imposibil de manipulat !

— Deocîmdată o țin, fără să o întrebuițez !

— Aha ! făcu liceanul, ați vrut doar să investiți banii în ceva ?

Racolțea îl privi o clipă cercetător, ca să vadă dacă ce-lălalt nu-și bate joc de el, apoi, parcă plictisit de toate aceste formalități, adăugă, contemplînd rîul :

— Ce, ăștia sînt bani ? ! Nu face să pierdem timpul pentru ei ! Pe ăștia i-am cîștigat într-o singură noapte, la poker ! Știi să joci poker ?

— Nu ! răspunse liceanul și Paul era convins că min-țea. Îi fu o clipă milă de aviator care dăduse atîția bani pe acea prăpădită de barcă, bani pentru care muncise poate din greu, nu în felul în care pretindea el că îi căzuseră în poală, într-un soi de fanfaronadă care se potrivea foarte bine cu eleganța sa tipătoare și nepotrivită, în acea după amiază de vară, pe malul rîului.

— Cînd eram pe front jucam noapte după noapte, po-vestea Racolțea, biciuindu-și cu o nuia, ruptă de undeva, vipușca pantalonului și aveam atît de mulți bani încît ne

aprindeam țigările cu ei ! Toate bancnotele purtau semănăturile noastre, a fiecăruia în parte se înțelege și astfel se putea urmări rotația lor. Ordonanțele ne serveau numai în izmene și îi puneam uneori să stea pe vine, ca și brahmanii, pînă cădeau jos leșinați !

— Dumneata ai zburat vreodată, tinere ? îl întrebă aviatorul pe Paul, măgulit de felul plin de atenție cu care îl urmărea acesta.

— Da ! spuse Paul și se aprinse subit, dar nu pe avioane cu motor, ci pe un planor. Am copilărit într-un orașel ca acesta însă spre deosebire de N., acolo exista o școală de zbor fără motor, aflată sub comanda căpitanului Scorțea.

— Scorțea ? întrebă aviatorul, mai bine zis se întrebă pe sine scormonindu-și memoria, dar nu găsi nimic acolo și Paul îl ajută, în timp ce pistruiatul arunca cu pietre în apă.

— Înainte de asta, fusese adjunctul unei școli de zbor de lîngă Sibiu ! Era un om dintr-o bucată, avea o nevastă tînă, cu mult mai tînă decît el — deși era un bărbat bine conservat cum se spune — și aveau și un băiețel de vreo trei anișori, Radu Scorțea cu care mie mi se permise să mă joc. Toată lumea era uimită cît de mult îndrăgesc eu copiii — continua să povestească Paul — dar mie îmi plăceau de fapt aparatele de zbor și încercam să mă apropii în felul acesta de ele. Toată ziua căram de colo pînă colo băiețelul, uneori îl sufocam de-a dreptul și doamna Scorțea mi-l lăsa în grijă cu o nepăsare criminală !

— Nu-mi amintesc ! spuse Racolțea, meditativ, am auzit de unul Scorțea care era furier la școala de război...

— Se poate să fi fost unul și același ! spuse Paul.

— Nu avea cumva un frate, avocat, la București ? întrebă Racolțea.

— Nu știu, răspunse Paul, se poate să fi avut, dar n-am auzit niciodată vorbindu-se despre asta. Un unchi al lui era un fel de mare proprietar, avea o moară și o îngrășătorie de porci, foarte rentabilă, pe lîngă Calafat !

— Da ? făcu aviatorul, dar se vedea că se gîndește la altceva. N-am auzit ! Îl chema tot Scorțea ?

— Nu, spuse Paul, era un unchi dinspre mamă. Nu mai știu exact numele, era mi se pare Stanomir sau Dragomir... sau Brancomir, în orice caz un nume de jandarm !

— De ce de jandarm ? făcu amuzat Racolțea.

— Nu vi se pare ? Pentru mine are o rezonanță severă, milităroasă !

— Și... ia spune ! făcu aviatorul, atunci ai zburat singur ? Ce ai pilotat, un ICAR I sau II ?

— N-am pilotat eu ! spuse Paul, înroșindu-se, m-a luat căpitanul cu el, într-o duminică, într-un planor cu două locuri !

— Aha ! Un fel de zbor de agrement ! Și nu ți-a fost frică ?

— Nu, răspunse Paul, ușor neliniștit, de ce ? !

— Mai ții minte comenzile ? Timpi de zbor ? Ce aveau acolo, sandouri sau cabluri de oțel ?

— Și una și alta ! spuse cu mândrie Paul.

— Decolare... înălțarea... desprinderea cablului... viraj larg pe stînga... aterizarea... hai ? Dar la ICAR I ? La coadă, gata ? Gataaaa ! ! În față gata ? Gataaaa ! Drumul ! Ți-au dat pe mîină un ICAR I ?

— Da ! — minți Paul.

— Ei, vezi ? Dar n-ai făcut cursul ? ! E mai bine așa, aviația e o porcărie goală ! Dacă zbori mult, ori rămîi pe undeva printr-o mocirlă, gata îmbrăcat pentru capelă, ori umbli dîliu prin lume ! Ce crezi, cu ce m-am ales eu ? Și eu sînt unul dintre cei cu noroc, un favorizat al sorții ! Sînt un funcționar, tinere, am ajuns în sfîrșit un funcționar !

— Pe vremuri, începu cu îndrăzneală Paul, a fi funcționar era mare lucru ! Nu ajungeau funcționari decît cei cu liceul terminat și care din anumite pricini căzuseră la bacalaureat sau cei care făcuseră școala de notari, de inspectori financiari etc. Uneori, se puteau întîlni ca funcționari și bacalaureați care dintr-o slăbiciune nepermisă sau pentru că îndrăgeau prea mult eleganța vestimentară, refuzau să-și continue studiile, undevă într-un oraș universitar !

— Te interesează moravurile de altă dată ! observă cu seriozitate Racolțea.

— Eu am un fel de cult pentru trecut ! spuse Paul cu o sinceritate aproape indecentă, probabil că sînt o natură slabă. Mă refugiez mereu în trecut !

— Dar nu în trecutul dumitale ! spuse, zîmbind, aviatorul.

— Eu nu am trecut ! Și-apoi ce, trecutul meu poate că ești dumneata...

— Ha ! Ha ! Ha ! făcu Racolțea.

— A fi funcționar altă dată era un lucru demn, o știu cu siguranță ; astăzi, ei s-au înmulțit atît de mult încît nimeni nu mai vrea să fie funcționar. Nici nu se mai spune așa, ci „scrib“ sau vreun alt termen depreciator. Azi toți sînt doctori, ingineri, în cel mai rău caz „tehnician“. Dumneata nu ești tehnician ?

— Ba da ! spuse surprins Racolțea, sînt încadrat pe un post de tehnician.

— A fost o întîmplare, îl consolă Paul, dar înainte vreme, după o copilărie grea, infernală, cu opt-zece-treisprezece copii la o familie săracă de țaran — pentru că oricît de bogat ar fi un țaran treisprezece copii îl sărăcesc brusc, nu-i așa, chiar dacă el se „îmbogățește moral, iar soția lui devine o virtute vie“, după un liceu, adică o perioadă de liceu insuportabilă, cu meditații și mii de privațiuni, cînd o pereche de pantofi și un costum puteau deveni un ideal și apoi o relicvă, la sfîrșitul a toate acestea, venea titlul de „funcționar“. Eu aș dori să ajung funcționar, dar n-o fac de teama de a nu părea de-o originalitate forțată !

— Dumneata glumești, sper ? întrebă Racolțea, privindu-l cu simpatie. Dă-mi voie să te întreb : cu ce te ocupi ?

— Adică din ce trăiesc ?

— Păi nu e același lucru ?

— Da, e același lucru, dar n-a fost același lucru ! spuse cu prețiozitate vădită Paul — astăzi însă sîntem egali și muncim cu toții ca să supraviețuim sau să supraviețuiască o idee ceea ce uneori e mai puțin important. Eu am două meserii și nici una nu-mi ajunge ca să trăiesc onorabil : sînt frezor și șofer.

— De ce te plîngi ? spuse Racolțea cu o anumită ne-siguranță, ești încă foarte tînăr. Se pare că ai citit mult.

— E adevărat, sînt încă tînăr, chiar prea tînăr ! și Paul rîse și în ochi îi sclipi inteligența, dar nu-mi place să stau multă vreme într-un loc. Sînt, dacă vreți, un fel de vagabond blînd, inofensiv. Nu fac nimănui nici un rău ceea ce e poate un semn de invaliditate precoce !

— Ha ! Ha ! rîse aviatorul, dumneata imiți pe cineva, nu se poate să te porți în felul acesta în mod obișnuit.

— Și chiar dacă ar fi așa, replică enervat Paul, de ce v-ar incomoda acest lucru ? E oricum un semn de prețuire, înseamnă că vă dau o anumită importanță pentru că, de dragul dumneavoastră aș face-o și numai de dragul dumneavoastră !

— Nu sînt așa de convins, murmură încet aviatorul, nu sînt de loc așa de convins. Dar ia uite, prietenul dumitale s-a apucat de pescuit deși sînt sigur că nu are permis !

Abia atunci observă Paul că pistruiatul îi părăsise ; stătea cu mult mai jos, pe malul apei, cu o undiță în mînă și se mișca mereu, în sus, în jos, sărind cu îndemînare pe pietre, ajungînd pînă în mijlocul curentului.

— Pe-aici sînt păstrăvi ! spuse cu regret Racolțea, și eu, de atîtea ori am vrut să mă apuc de pescuit. Am acasă toate cele necesare, dar...

— Sînteți căsătorit ? îl întrerupse Paul.

— Bineînțeles ! răspunse, ușor surprins, aviatorul, dar dumneata ?

— Nu ! făcu Paul ezitînd și înroșindu-se ca un blestemat. Aviatorul îl privi cu interes și un zîmbet subțire, zeflemisitor, se luptă o vreme să-i învingă expresia feței gravă, hotărîtă. Apoi, Racolțea întoarse brusc capul și Paul se gîndi că o făcuse din milă, ca să-l menajeze. Se simți brusc prost, ar fi vrut să plece și să-l lase acolo, lîngă barca lui, dar era prea slab pentru asta. Sau prea plin de fantezie.

Racolțea se așeză jos pe iarbă, simplu, firesc, fără să-și menajeze costumul și își aprinse o țigară. Avea mîinile mari, cu degetele turtite, cu încheietura subțire, aristocrată.

— Mie mi s-a recomandat să stau la munte, să-mi gălesc post într-o localitate situată la altitudine ! spuse el, suflînd fumul albăstrui al țigării în fața sa. Dumneata ești cu familia aici ?

— Da, am un frate care lucrează aici ! spuse Paul și continuă, arătînd că fratele său, care era mai mare doar cu cinci ani decît el — de fapt erau frați vitregi, din același tată — locuia de mult acolo în N. și reușise să-și înjghebe o situație, dar fu părăsit de soția sa, o femeie cu mult temperament. Acest lucru îl dezechilibrase, se pare, sau pur și simplu nu putea să îndure singurătatea, pentru că îi scrisese în cîteva rînduri fratelui său, lui Paul adică, să vină să locuiască împreună, el obligîndu-i-se să-i găsească de lucru. Era un om plin de spirit practic, în fiecare clipă făcea cîte ceva prin casă, dormea foarte puțin, nu bea de loc, se culca devreme, ca țăranii și era uimitor cît de puține vicii avea. De fapt, în adevăratul sens al cuvîntului, nu avea nici un viciu, dar pentru că fusese totuși părăsit de nevastă — o femeie pe care toată lumea o știa drept o ușuratecă — se zvoni că el ar avea un defect „intern“, ceva în legătură cu „bărbăția“. Chiar și însurătoarea sa nu ar fi fost decît o încercare de a-și ascunde acest defect. Se spunea, Paul auzise toate acestea de prin vecini, că înainte de a se fi căsătorit, destul de tîrziu, fratele său, pe care îl chema Flavius, nu ar fi fost văzut cu nici o femeie. El însuși ar fi avut de suferit de pe urma acestei proaste reputații a fratelui său, pentru că toată lumea, după ce ajunsese acolo, în N., se întreba dacă el, Paul, nu îi seamănă în acel „lucru“, în acel defect, adică, fratelui său. Nu vă puteți imagina, spunea Paul adresîndu-se lui Racolțea care fuma mereu, cu eleganță, cît de mult atrage un zvon de acest fel femeile și mai ales fetele tinere, atît de ispitite de viciu ! El avea obiceiul de a-și petrece timpul liber citind și se putea lăuda într-adevăr că epuizase toate colecțiile romanelor de aventuri de la „Aventurile submarinului Dox“ pînă la „Buffalo Bill“ sau „Jockey-Club“ și romanele din colecțiile polițiste de „12 lei“, de „15 lei“, „Masca roșie“ sau de aventuri sentimentale ca „Femei celebre“ etc. Prefera însă aventurile care se petreceau în

cadru pur exotic. Deodată însă îl împresură zvonul acela penibil ! Pentru fratele său era simplu, nu avea decît să se însoare o dată și gata ! Gura lumii era astupată, dar în cazul lui, situația era cu mult mai delicată deoarece el încă nu voia să întemeieze o familie ! Chiar faptul că citea cu atîta foame și în general cărți scrise cu multă fantezie, cărți nerealiste, căci la ce bun să-ți amărăști viața cu romane care reflectă viața așa cum e, tristă și murdară, nu e oare suficient că o trăiești ? Ei bine, chiar aceste mici pasiuni ale sale, arătau că încă nu era apt pentru a deveni capul unei familii. Singura rezolvare ar fi fost o aventură sau două, trecătoare, „galanterii“ cum li se spunea înainte și Paul și încercase o asemenea ieșire, dar nu cu una din acele fete tinere care se prefăceau că-l ironizează, dar de fapt erau tentate în a-l cunoaște mai de aproape, ci... cu o femeie adevărată, cu o doamnă chiar, o doamnă veritabilă ! Totul s-ar fi putut întîmpla cît de...

— Taci ! îl întrerupse aviatorul, continuînd să fumeze — despre astfel de lucruri nu se vorbește, nu e decent. Învață să fii bărbat, tinere !

Paul rămase cu gura deschisă, foarte furios și cîteva clipe, în sinea lui, încercă să gîndească răutăcios despre Racolțea. Își aminti chiar și gestul pe care i-l făcuse, complice, pistriuatul, dar nu-l mulțumi. Nu putea să creadă că bărbatul stăpînit, cu fața tăiată în piatră, cu mișcările atît de rare, de ferme, care era așezat la picioarele lui ar fi putut fi nebun.

— Ia te uită, spuse în clipa aceea Racolțea, prietenul nostru se află într-o situație delicată ! și întinse mîna, dar, potrivit firii sale, Paul nu se uită în direcția indicată, ci privi mîna chiar, ieșind din manșeta impecabilă, încheietura subțire, păroasă, degetul lung, cu vîrful puțin turtit — amănunt care-i plăcea lui Paul dintr-un motiv inanalizabil — unghiile tăiate corect, curate și „respirînd bărbăție“. Și-ar fi dorit o asemenea mînă !

Abia mai tîrziu privi, zăpăcit, în locul unde îl văzuse ultima oară pe licean. Se afla mai aproape de ei acum, dar un bărbat înalt, negricios, stătea lîngă el și îi spunea ceva, se auzea vocea lui gravă, cu accente baritonale. Apoi

răsună timbrul strident al lui Dan și chiar râsul lui, care nu voia să accepte nici o autoritate în această lume și apoi, negriciosul se întoarse de parcă ar fi vrut să plece, dar se aplecă și ridică de jos „undița” pistruiatului, vergeaua lui de alun cu care pescuia și pe care, adevărat, el n-o mai avea în mână acum și începu să-l lovească cu ea peste picioare.

— Ce dai ? Ce dai, baci Giță ? se auzi pînă la cei doi strigătul liceanului și Paul îl admiră că, deși striga, se stăpînea să nu sară și s-o ia la fugă. Negriciosul îl lovea mereu peste picioarele goale și pistruiatul se depărtă instinctiv, mereu stăpînit, cîțiva pași și, în cele din urmă, „undița” se rupse și celălalt o aruncă în ciudat, plecînd de lîngă licean, amenințîndu-l probabil, pentru că Paul îl zări pe Dan cum dădu din umeri, cu dispreț. Apoi, după ce negriciosul dispăru, el se apropie de cei doi.

— Ei, nu te-ai răzgîndit ? îl întrebă pe Racolțea, mai vrei barca ?, dar aviatorul nu-i răspunse, ci îl privi zîmbind ironic, fumînd mereu.

— Vrei o țigare ? îl întrebă el și pistruiatul întinse mîna și luă una tăcut, sumbru, uitînd să mulțumească. Apoi plecă, fără să privească pe nici unul dintre cei doi, pe același drum pe care aduseseră barca și, după o scurtă ezitare, Paul se luă după el, salutîndu-l tăcut, din cap, pe aviator.

— Nu vrei să-mi ajuți să duc barca de aici, tinere ? îl rugă acesta, fără să se miște însă, cu un ton sec, aspru, de parcă ar fi vorbit valurilor care treceau prin fața sa și, înainte de a se fi putut hotărî, Paul îl auzi pe pistruiat vorbind :

— Ajută-l pe dînsul să ducă barca ! Eu trebuie să merg pînă într-un loc !

Pistruiatul plecă apoi, definitiv și Paul rămase, așteptînd ca Racolțea să-și termine țigara sa nesfîrșită.

— Odihnește-te puțin, dragul meu ! îi spuse Krinitzki ștergîndu-l cu grijă, de transpirație — ești tot lac de su-

doare. Nu vrei să te schimbi ? Ai vreo cămașă curată, o pijama ? dar Paul tresări îngrijat și declară că se simte foarte bine și că nu trebuie să fie schimbat, nu transpirase prea tare, spatele și-l simțea uscat și altele. Krinitzki se ridică însă și în curind se înapoie cu o pijama veche, curată, desmerecheată și care nu era a lui, deoarece abia îl încăpu pe firavul Paul.

— A cui e ? întrebă cu timiditate Paul, încă năucit de propria sa vorbărie din care uriașul îl trezise blînd, ca dintr-un coșmar, un coșmar vesel, însă, melodic, în care febra care îi scutura corpul strălucea ca o cortină stridentă, vie, o auroră boreală fantastică, ca un fel de cer de paiete și licurici, așa cum e cerul marilor orașe noaptea, cînd te apropii cu trenul pe linii sinuoase, tăcînd încă în întunec, simțind cu oarecare dezgust și nerăbdare întunecul din compartiment și prezența nevăzută a cuiva care e întins covrig pe bancheta din față.

Krinitzki nu-i răspunse la întrebare, poate nici n-o auzise, îl șterse însă cu răbdare, apăsător, încît tinerelul își pierdu aproape respirația și îl culcă la loc. Paul îl întrebă dacă nu-l obosește, dacă nu-l plictisește, chiar, să-l păzească, să-i ducă grija și uriașul îi răspunse cu un ton ciudat de impresionant :

— Nu mă plictisește, dragul meu, îmi face bine chiar... puțină încredere îmi face bine, cu boala asta a mea... „Ce boală ?!” se gîndi Paul, dar nu îndrăzni să-l întrerupă.

— Îmi pare bine, adăugă Krinitzki, că tu nu te temi de mine ! De mine se tem mulți, dar tu ești un suflet curat, așa cum se găsește rar, un suflet curat și chinuit. Au vrut să te ducă la spital, dar n-am permis eu acest lucru. Cînd ai să te însănătoșești, dacă ai să vrei, ai să poți merge și la spital ! făcu el și Paul zîmbi spontan, dar Krinitzki vorbea serios sau nu-l zărise, Paul încercă apoi să-i mulțumească dar Krinitzki îl întrerupse, cu oarecare asprime, spunînd :

— Nu, nu-mi mulțumi ! Nici n-o fac pentru tine, ți-am mai spus ! O fac pentru mine, pentru sufletul meu ! Noi, oamenii, nici nu sîntem în stare de fapte bune, numai că

la unii egoismul e mai mare, la alții e mai mic ! La unii, el e foarte mare și atunci, deodată, seamănă cu mila sau cu dezinteresarea. Eu sînt mai egoist ca alții, asta e totul, dragul meu, și te rog să fii bun, altădată să nu mai încerci să-mi mulțumești altfel ai să mă faci să mă simt nu știu cum, să mă simt rău, vinovat ! Un suflet neapărat ca al tău nu vreau să-l înșel !

— Dar ce, pe alții îi înșeli ? îi scăpă lui Paul, simțindu-se bine în patul aerisit, în pijamaua strîmtă și răcoroasă, dar imediat regretă brutalitatea întrebării sale. Krinitzki însuși îl privi o clipă mirat, apoi dădu încet din cap, cu tristețe :

— Știu eu, eu nu aș vrea, de aceea mă și feresc de prea multă gloată... acum cînd vin la mine să le citesc, cu zgomot mare și stricînd ordinea... eu nu sînt nici predicator, nici profet, nici tămăduitor... nu sînt decît un om mai singuratec decît ceilalți, vreau să spun că nu m-am învrednicit să am o familie, o nevestă, copii pe care să-i cresc... uite, eu sînt un om voinic, eu puteam să cresc mai mulți copii decît alții ! și rise încet, cu amărăciune. Eu mă feresc mereu de mărire, de orgoliu ! încep eu, deodată, cu un alt ton, mai emfatic și fără nici o pricină parcă, încît Paul făcu ochii mari — dar iată, sînt mereu pedepsit în aceasta ! Stă scris : în ce veți păcătui, în aceea veți fi pedepsiți, în ce vă veți semeți, în aceea veți fi umiliți și alungați ! Orgoliul este un mare păcat, o mare ispită ! Și această ispită îi încearcă și pe cei mai tari. Eu mă lupt cu el de-o viață și nu știu dacă am reușit să fiu un ceas așa de curat ca tine. Da, ca tine ! întări el văzînd că Paul îl privește cu neîncredere.

— Uite, îmi spuneai că ți-e teamă de oameni, dar mie îmi este cu adevărat frică de ei ! Și știi de ce ? Pentru că trebuie să-i iubesc, pentru asta ! Ceea ce tu faci în mod firesc, eu trebuie să mă chinui și să mă sforțez și să mă blestem și apoi mereu să mă tem că nu am făcut-o cum ar fi trebuit, cum o aștepta El de la mine ! Aș putea să plec de aici, undeva unde sînt mai puțini oameni, undeva unde aerul ar fi și mai curat, păsări mai multe și, dacă

n-ar cînta păsările, ar cînta izvoarele și eu aș fi mulțumit. Dar nu mi-e îngăduit acest lucru, această viață nu-i făcută pentru mulțumire mărunță și odihnă. Nu e ușor să iubești oamenii, mereu și fără odihnă. Pentru acest lucru am să te și părăsesc, pentru că dragostea și grija pe care, puțină, ți-o port, nu e nici un merit al meu, ci mai mult al tău, că mă îngădui !

— Dar eu îngădui pe toată lumea ! exclamă, nestăpînit, aproape batjocoritor, Paul și Krinitzki răspunse :

— Da, da... da, da ! și era evident că, într-o clipă, gîndul lui fugise la mare depărtare.

— Ziceai că nu crezi în viața de dincolo ? îl întrebă Paul, care, în mod ciudat, simțea plăcere să-l necăjească, să-l înțepe pe acest om mare, a cărui respirație numai, putea să înfricoșeze și să amuțească.

— N-am spus asta, dragul meu, îi răspunse cu bună-tate Krinitzki, dar nu mai vorbi, fii bun, încearcă și dormi un ceas !

— Nu mi-e somn !

— Nu-i nimic, stai cu ochii închiși și gîndește-te la lucrurile cele mai mărunte.

— Nu pot ! se plînsese încet Paul, și cînd dorm, mintea mea începe să uruie, totul devine foarte complicat, dacă îmi aduc aminte că am mers pe o stradă oarecare de la un pom, un salcîm, să zicem, pînă la alt salcîm, deodată apare în dreapta un gard și nici măcar un gard obișnuit, ci unul pe care crește iederă și încă o iederă vie, înflorită, și una din flori e ciudat de mare, ca o pîlnie violetă care e cățărata chiar pe vîrfurile ascuțite ca de sulită al unui laț și mă privește numai pe mine, cu o insistență ciudată și obositoare. Apoi, nici drumul acela, porțiunea aceea de drum dintre cei doi pomi nu e așa de netedă cum ar trebui să fie cînd spui : — Am pășit repede de la un pom la celălalt ! sau pur și simplu : — Am trecut pe lîngă acei pomi ! N-ai băgat de seamă, băicuțule, cînd visăm, simțim și nevoia de a povesti cuiva, cu cuvinte, ceea ce trăim, adică ceea ce visăm, de parcă cineva ne-ar asculta în somn, sau întîmplările visului ar fi prea slabe ca să se sprijine numai pe ele singure ! Uneori întîmplările se

răresc sau dispar cu totul și încep să apară cuvintele, începi să vorbești și încă cu atîta putere, cu atîta furie, încît sîntem auziți nu numai de Cel care ne ascultă în somn, dar chiar și de cei care dorm în jurul nostru sau veghează ! Și dacă îți spui : — Bine, va să zică am trecut drumul, sau am mers în lungul unui gard cu iederă ! și te liniștești singur căci ce poate fi mai inofensiv decît să mergi în lungul unui gard, chiar și cu iederă (pentru că tu la început nu voiai să fie așa, nu voiai decît un gard oarecare, cît mai șters și mai monoton. dar iată, a apărut acel ochi violet, insistent și nu mai poți să-l dai la o parte și-ți spui resemnat, dar încă cu hotărîre) — Mergeam de-a lungul unui gard, cu iederă ! și în tot timpul cît mergi, acei cîțiva pași, strîngi din dinți, tot trupul ți-e crispat și picioarele îți calcă apăsător, parcă ar fi de lemn și trebuie să faci un mare efort să n-o iei la fugă, așa cum trebuie să simți cînd ești noaptea într-un cimitir, sau treci printr-o curte lungă, străină, și un cîine uriaș apare deodată, în spate, și te urmărește cu botul ridicat, încordat tot. Da, te străduiești să mergi cu pas egal deși ar fi atît de bine s-o poți lua la fugă și numai din teama afurisită, timpită, ca acolo pe gard să nu mai apară și *altceva*, în afara celui ochi violet, atotștiutor, sau cine știe, jos pe pămîntul pe care calci, să nu se ivească muchia unei pietre sau semnul roșu al unei cărămizi pe jumătate îngropate în pămînt așa cum întîlnești uneori cărămizi cu care sînt pavate trotoarele. Pentru că totul trebuie să rămîie cît mai simplu, cu cît mai puține lucruri sau obiecte, cît mai aproape de *nimic*, pentru că numai nimicul e odihnitor, poate chiar el e Dumnezeu ! Nimicul nu se poate însă — se văieta Paul — dar măcar să poți rămîne doar cu atît, încă e un cîștig, cu gardul cu iedera și cei doi salcîmi, sau doar cu unul singur. Dar nu, mereu e cîte cineva răutăcios și ne-maipomenit de treaz în timp ce tu dormi și îți asmute în somnul tău un lucru din acela mărunț, ca floarea de iederă care te privește, colțul ros de cărămidă, buruiana undeva alături și buruiana aceea există în ciuda faptului, chiar a încăpățînării tale de a nu o privi, de a privi măcar în direcția ei și cu cît stai mai mult cu gîtul țepăn și trupul

nemișcat, lemnos, cu atât ea înflorește mai deplin și fiecare crenguță devine mai distinctă, fiecare neregularitate a ei mai evidentă, fiecare frunză mai clară, așa ca un desen chinezesc, în care poți deosebi cea mai mărunță trăsătură, cea mai neînsemnată pată, cel mai mărunț vrej sau gol între frunze. De multe ori mi-am spus că desenele acelea complicate și insuportabil de exacte ale chinezilor sau japonezilor nu sînt decît figuri văzute în somn sau în coșmare. Și apoi, cînd îți dai seama că ai fost „surprins“, că nu mai ești singur pe acea porțiune de drum atât de cenușie și de simplă, te oprești, un fel de teamă te cuprinde și simți cu ciudă, cum începi să tremuri din toate încheieturile — da, corpul acesta al nostru e un mare laș, e cel mai mare laș cu putință ! — pentru că nu știi ce o să urmeze ! Nesiguranța aceasta e terorizantă și stai acolo la mijlocul aceluia drum, poate încă nici n-ai ajuns la mijloc, ci doar la o treime și e deja acel ochi, insistent, care te privește, bălăria care s-a împlinit pînă la cel mai neînsemnat amănunt, hrănindu-se tocmai din neatenția ta prefăcută și încordată, așa cum unele femei se îndrăgostesc cu patimă tocmai de acela care le dă cel mai puțin atenție, deși, aceasta mi se pare că am luat-o de undeva, dintr-una din miile de cărți pe care le-am citit ! — și Paul gemu deodată, obosit, descurajat și Krinitzki îl acoperi grijuliu pînă la bărbie, fără să mai zică nimic. Era tot ce putea să facă, sperînd că bolnavul va adormi, dar Paul continuă, cu un ton egal :

— ...Stai și tremuri pentru că nu știi ce va mai apare, ce lucru, ce obiect va sări pe acea porțiune de drum care se complică din ce în ce mai mult, insuportabil de mult, și, deodată, o spaimă mare te cuprinde, că s-ar putea ca acolo, lîngă acel gard sau între cei doi pomi, între cei doi salcîmi, să apară totul, *totul* pînă la ultima consecință și pînă la cea mai mărunță inutilitate... *totul* să fie în jurul tău deodată, înmulțindu-se cu rapiditate ca o molimă neobișnuită, ca un fel de holeră cu mult mai mare decît toate holerele și ciumele la un loc, totul să se afle lîngă tine și să rînjească satisfăcut, și acel tot să fie chiar viața... e îngrozitor ! — gemu Paul și Krinitzki îl privi cu atenție,

ștergîndu-i din cînd în cînd fruntea de sudoare, pentru că transpira neînterupt și ajunsese duferos de slab. Aiura oare ?

Dar Paul deschise ochii chiar în acea clipă și îl privi țință și chipul mare, calm, al lui Krinitzki îl liniști treptat.

— Nu trebuie să fugi de viață ! îl liniști acesta văzînd că bolnavul nu reușea să adoarmă — viața crește din noi ca o bălărie, mereu, chiar și în somn și uneori această bălărie se usucă pe trupul omului și atunci omul e mort. Nici nu e bine să te împotrivești vieții pentru că ea ne apără deși se poate că uneori ne apără cu prea mare putere și atunci ne ucide. Viața însă e în noi și atunci noi sîntem viața și e în afara noastră; așa, ca o pasăre nevăzută, ca un porumbel, cum își închipuie unii și desenează sufletul omului. Sufletul acesta locuiește în noi, dar el nu e al nostru, el e tot viața noastră, dar e în același timp și *altceva* și acest altceva seamănă cu acele slugi sau sclavi ai oamenilor bogați din vechime, care își înjunghiau stăpînul cînd el era rănit de moarte sau cînd el le-o cerea, cînd trebuia păstrat ceva de un preț cu mult mai mare decît trupul. Căci există ceva mai de preț decît acest trup al nostru — vorbi uriașul, deodată cu o voce mai scăzută — și atîția își întorc capul de la acest ceva, de la acest dar prea mare ca să-l putem primi totdeauna cum se cuvine ! Este El care vine să locuiască în noi și noi nu-l primim și-l alungăm departe de noi și spunem și strigăm sus și tare că alungăm o umbră, o închipuire, așa cum, uneori, cînd te apleci într-o noapte de iarnă pe geamul deschis, afară, te apucă deodată cineva de mîină ! Da, există ceva mai de preț decît acest trup pe care îl cîntim atît și în care, adeseori, de mult, nu mai locuiește nimeni, așa cum slugile îngrijesc mereu o casă, curăță pomii, mătură aleile cu pietriș, deschid primăvara geamurile ca să primenească aerul învechit, vopsesc ușile, dar stăpînul e plecat de mult din țară și poate că e chiar mort pe undeva, iar casa lui strălucește mai tare decît trupul lui în care intră încet viermii pămîntului...

Krinitzki vorbea încet, cu voce atît de joasă încît uneori abia se auzea pe el însuși și, de cîteva ori vru să se

oprească, dar bolnavul, care părea că se liniștește încet, tresărea și deschidea ochii cu neliniște când nu-i mai auzea vocea și atunci, uriașul continua să vorbească, ca și cum ar fi spus o poveste, un basm cu monștrii răi și buni.

— ...Dormi, dormi, dragule! îl îndemna încet uriașul — dormi, nu te împotrivi somnului, dormi, somnul te vindecă, te întărește! și îl mîngîia cu mîna lui mare, atît de mare încît acoperea fața mică, cu ovalul feminin al bolnavului. Dar Paul nu reuși să adoarmă și după ce se zvîrcoli încolo și încoace vreo jumătate de oră, se trezi brusc, se uită în jur, apoi se ridică în coate și, în ciuda împotrivrării blinde a lui Krinitzki, își continuă povestirea.

— ...Bineînțeles că îl ajută pe Racolțea să-și ducă barca lui acasă. În ciuda costumului său atît de pedant, a batistei albe, decorative, din buzunarul de sus al hainei sport, în mari carouri maronii și a pantalonilor călcați impecabil, aviatorul locuia într-o curte cu mulți colocatari, un fel de curte vagon, iar apartamentul pe care-l ocupa împreună cu numeroasa-i familie era extrem de strîmt și de murdar. Două camere mici, o bucătărie și un hol uriaș în care fuseseră îngrămădite toate mobilele familiei care nu mai încăpuseră în cele două cămăruțe și de care fostul aviator nu se putea despărți. Erau atîtea lucruri inutile acolo încît trebuia să te strecoari printre ele ca să poți ajunge la bucătărie sau să treci în curtea din dos (casa avea două curți) și Paul putu să zărească în treacăt un bufet cu geamuri de cristal, un pian cu coadă care era așezat ca un dulap, lîngă perete, o colivie uriașă, goală, de care atîrnau ciucuri de mătase de toate culorile, rachete de tenis, tăbliile unui pat Bidermaier, cărți în legătură de piele sau de pînză, așezate în teancuri pe jos și Paul se aplecă, neputînd să reziste tentației și ridică cîteva, dar erau în germană, tipărită în litere gotice, cu desene în tuș, unde puteau fi văzuți bărbați în fracuri, femei cu rochii lungi, cu coafuri greoaie, calești sclipitoare trecînd printre clădiri cu acoperișurile masive, disproportionate, baroce, care se păstrasera mai bine decît acei oameni și îmbrăcămintea lor pentru că în unele orașe Paul trecuse nostalgic pe lîngă

asemenea acoperișuri inutile și impresionante. O scenă, mai ales, reținuse Paul, deși privise cu totul grăbit în acele cărți: într-un amurg, probabil, de toamnă, o alee într-un parc, în fund niște arbori cu crăcile goale și încurcate și o bancă lungă, udă; în față două siluete, un bărbat tânăr, înalt, subțire, în redingotă, cu un baston cu mâner încovoiat, de argint, purtat de formă în mîna stîngă în timp ce salută, cu dreapta, cu un gest larg, pierdut definitiv pentru noi, oamenii de „astăzi“, fluturînd pălăria sa tare, neagră. Și o femeie, chiar în față, îmbrăcată în negru, cu o rochie lungă, simplă, cu o mică pungă din catifea în mîna stîngă, o „bursă“ sau o „reticulă“; brațul stîng, tînăra doamnă și-l ține ridicat la pălăria largă, de fetru, de marginile căreia atîrnă o voaletă. Ceva neașteptat de așîțător urcă din acea scenă banală, din acea întîlnire convențională, desenată în peniță și Paul, mult după ce aruncase cartea înapoi, pe maldărul unde o așteptau atîtea scene asemănătoare, era încă captivat de ea. Se mai găseau acolo, cu precizie, atîtea ilustrații posibile și prin creierul înfierbîntat al lui Paul treceau deja alte și alte cadre: un cîmp alb de zăpadă pe care stă îngenuncheată, căzută, o domnișoară, cu umbrela lungă trîntită lîngă genunchi, pe fundalul unor pomi subțiri, turnul abia profilat al unei biserici, o caleașcă poate care se pierde în orizont, sau altceva, un interior încărcat cu obiecte greoaie și inutile, o canapea largă de pluș pe care stă trîntită o femeie între două vîrste, într-o rochie bogată de tafta, ținînd în mîna căzută în poală, inertă, o scrisoare desfăcută sau, mereu într-un același interior, o femeie în vîrstă, așezată pe o canapea uriașă, de colț, care ciocnește o cupă de vin cu un tînăr elegant care stă în picioare, în fața ei, iar deasupra, pe perete, portretul mare, disproportionat, al unui bărbat în haină de ofițer, cu fruntea mică, părul lins, negru, ochii mici și mîndri și o pereche de mustăți țepene, ascuțite, sau un drum nisipos, cu o alee de pomi desfrunziți într-o parte, desenîndu-și arabescurile complicate ale crăcilor pe cerul vînat, iar în prim-plan o calcadă de călăreți din care se detașează o pereche, iar el, bărbatul, coboară de pe cal, ridicînd ceva de jos, ceva ne-

distinct, un salon de bal, cu ofițeri și doamne înfoiate, cu coafuri uriașe, mișcînd evantaie, o stradă ploioasă, un șir de calești cu birjari cu prelate pe genunchi și cițiva pietoni care se zăresc trecînd prin stînga, dar sînt cu totul altfel de pietoni, femei în malacoave, cu șaluri de dantelă și burse mari de catifea în mîna de care atîrnă ciucuri și domni, cu țilindru sau gambetă, cu bastoane și umbrele negre, mari, cu ghetе cu elastic și pantaloni strîmți, cu gulere de catifea și gulere tari, incomode...

Soția lui Racolțea e o femeie comună, mică, grasă, cu obrații foarte roșii care abia s-a întors de la „serviciu“, are un aspect de vînzătoare într-un magazin de sticlărie și obiecte de uz casnic. Copiii stau cu toții în bucătărie, unul din ei e bolnav, dar nu e culcat în pat, ci stă pe un scaun, înfoltit într-un șal enorm, murdar pe față și pe mîini și, dintr-o ochire, prin ușa întredeschisă, Paul poate constata că și bucătăria e foarte murdară, cu teancuri de farfurii nespălate, cu resturi de mîncare și zarzavat nespălat împrăștiat pe masa de lemn.

„Unde-și ține oare fostul aviator costumele sale spilcuite?“ se întrebă Paul și în clipa aceea soția lui Racolțea îi aduce o ceașcă mare cu cacao, atît de multă cacao încît probabil se afla acolo porția copiilor pe o săptămînă. Paul vru să refuze, dar îi mai refuzase încă o dată o invitație la masă pe care n-avea cum s-o primească, se vedea cît de colo că oamenii abia aveau ce să mănînce ei înșiși.

Stînd cu ceașca de cacao în mîna, îi aude vorbind în bucătărie și mai ales vocea ei, un timbru catifelat, insinuant, spunînd mereu următoarele :

— Ți-am spus azi-dimineață să te duci să deschizi geamul dinspre curte, să aibă unde să pună femeia laptele și a venit să mă caute pe mine, zicea că casa e închisă... a bătut la toate șolocaturile, dar nu mișca nimic... nici măcar nu dormeai, te știu eu, stăteai cu picioarele în sus și fu-mai... sîmbătă seară vine o trupă de la operă din T. aș vrea să mergem și noi...

— Aia ? se auzi vocea plictisită a aviatorului, cu un timbru însă lă fel de plăcut, probabil că așa cum mulți se însoțesc pentru că arată bine alături, sau au bani, așa, cei

doi din bucătărie se căsătoriseră pentru că aveau amândoi, în ciuda atîtor deosebiri un timbru îmbietor — ăia? Iar vin vreo trei așa-zis soliști, o primadonă hîrbuită și o prezentatoare în rochie de tafta, cu unghiile proaspăt făcute încît sclipesc pînă în ultimul rînd al stalului și orăcăie ceva pe scena aia cu scînduri șubrede, udată de curînd cu stropitoare, așa cum stropeam noi podelele la clasă, la ora lui Peteanu... 'dă-i dracului, mai bine ne ducem la cinematograful, dacă vrei te duc în fiecare seară numai să mă scu-tești... cînd mă gîndesc numai la pianina aia gâlbejită...

— Ce pianină? întrebă ea, oprindu-se pe loc — pînă atunci răsunaseră mereu zgomote de farfurii și de scaune, ușa bufetului scîrîind mereu, el probabil stătea cu picioarele pe un scaun și privea visător în curtea plină de lături din spatele casei. Nu se auzi însă nici un răspuns.

— Bandă de ciubucari! răsună într-un tîrziu vocea lui, plictisită — vin aici și cîntă, cum se produc muzicanții ambulanți prin bufetele de periferie sau de pe marginea lacului, în București... tipi foarte distinși, cu unghiile lungi și gîlbui, de-ți vine mereu să-l rogi pe cîte unul să lase instrumentul deoparte și să-ți dea un recital de scobit în dinți, mai ales cu unghia de la degetul mic. Mergem, dacă vrei tu, dragă... dar să nu-mi pretinzi să fiu atent...

— Snob împuțit ce ești! se auzi vocea ei, ce fel de roșii ai cumpărat? Nu-s bune nici de ciorbă, toate-s chioare!

— Cum sînt?

— Du-te dracului! Mi se pare că faci pe manieratul și cînd te duci la piață, numai ca să întorci pe dos fișnețele alea de la țară care se coboară acolo, la marginea apei, și-și fac nevoile înainte de a da deoparte marama de pe coșul de brînză!

— Aoleu! se auzi vocea lui.

Deodată Paul tresări cu putere: chiar lîngă scaunul lui pe care se hîțina la stînga și la dreapta, stătea un ciine, murdar tot și gîfiind într-un fel prietenos. Animalul încerca să-l lîngă și el se trăgea cu teamă și scîrbă

într-o parte, încercînd să se împruțineze pe scaunul lui. Se auzi, apoi, vocea ei :

— Valo, ce faci ? De cîte ori trebuie să te chem, blestemăție ?

Apoi, Paul, ascultă o voce catifelată, caldă, lingă umărul lui, cînd ridică privirea, ferindu-se mereu de cîinele acela răpănos care acum îi amușina picioarele :

— De ce n-o bei toată ? E destul de dulce ? Ți-e teamă de Valo ?

— Nu... spuse Paul, perplex și încercă să atingă animalul, dar era imposibil. Ea se aplecă și îl luă în brațe, admonestîndu-l cu o voce răsfățată :

— Iar te-ai tîrit în nisip ? Abia azi, de dimineată te-am schimbat ! Unde ți-e lingurița ?

— Mi-a furat-o fiul cățelei ! spuse cîinele, cu o mare distincție.

— Ha ! Ha ! făcu femeia și îl duse dincolo și Paul o auzi spunînd, probabil lui Racolțea :

— Ai auzit cum îi spune Valo, băiatului lui Sică ? Fiul cățelei !

— A moștenit imaginația ta greoaie ! răspunse el.

— Băiatului îi era frică de Valo ! o auzi Paul șoptindu-i, era cît p-aci să se urce pe scaun de frică, doar băiatul...

— Poate din scîrbă ! răspunse aviatorul, nu vezi ce îngălat e ?

— Pește ! strigă ea, așa ai fi și tu, dacă nu te-aș fitirisi toată ziua... sînt sigură că și băiatului i-ai spus că lucrezi ca tehnician !

— Taci ! spuse el, vorbești prea mult, prea des și prea tare !

— Valo, se auzi vocea ei, lasă cuțitul acolo... unde a rămas Tili ? Ea n-a fost cu tine ?

— Se joacă sus în pod cu fiul gestionarului ! spuse cîinele, foarte distinct.

— Lui cum îi spui ?

— Lui ? Ha, ha ! rîse cîinele, lui îi spun „domnul cu rîia“.

— Ha, ha, ha! rîse maică-sa — ai auzit: „Domnul cu rîia“. De unde ai mai scos-o?

— Asta pentru că se spală în fiecare zi de trei ori. Tili stă toată ziua cu el, ba în pivniță, ba în vreun pod.

— Și ce fac? se auzi vocea ei, indiscretă.

— Auzi? strigă aviatorul furios și Paul își dădu seama că el vrea să-l facă atent, deși probabil că i-era lene să se miște:

— Ai mai auzit așa ceva, tinere? Ca un copil s-o strice pe mama lui? Hai? Ce n-am reușit eu, cu experiența mea!

— Ha, ha, ha! Ha, ha, ha! rîdea ațîțată femeia, de ceva.

— He, he! rîdea cîinele concesiv — he, he!

Pe lângă Paul trecu Tili, ca o furtună și intră în bucătărie și, deși o urmări cu atenție, el nu observă nimic deosebit. Privi cu atenție fiecare centimetru al rochiei ei subțiri, strîmte, decolorate, dar nu descoperi nici urmă de paie sau cîrpe vechi, murdare, așa cum se găsesc prin poduri. Sau „iarbă de mare“ cu care se căptușesc canapelele explodate care se află prin poduri, șchioape și îmbietoare sau litere căzute din ziare vechi care mucegăiesc în teancuri. Poate dacă fata s-ar fi apropiat de el ar fi putut să deosebească mirosul acela de mucegai stins, ușor, care se ridică din cărțile vechi, miros care îi plăcea lui atît de mult. Se trezi dorind ca fata să se întoarcă și să se apropie de el.

— Ce familie! spuse Racolțea ieșind din bucătărie, cu cămașa descheiată, însă cu cravata la gît, ce familie!

— Dan a trimis pe cineva să spună că îl așteaptă pe băiat la ei la masă! se auzi vocea ei din bucătărie.

— Cînd? întrebă aviatorul peste umăr.

— Mai demult, imediat după ce ați ajuns, am uitat să vă spun! Ha, ha, ha!

— Ce s-a întîmplat? întrebă nervos Racolțea.

— Nimic, prostule! Valo, Valo, stai jos!

— Vino! îi spuse încet aviatorul lui Paul, am să te conduc! Faci foarte bine că nu vrei să întemeiezi o fa-

milie... stai puțin ! și reveni în curînd cu un obiect mare sub braț.

— Ți-o dăruiesc ! spuse. Paul privi cadoul mai de aproape : era o casetă lucrată în traforaaj, un model foarte complicat, în orice caz, sus, pe capac se putea deosebi o căprioară alergînd, hăituită de cîini, printr-un luminiș de pădure. Înăuntru era căptușită cu mătase azurie, pătată de grăsime într-un loc.

Paul vru să refuze însă Racolțea insistă cu energie și-l scoase pe stradă ținîndu-l de umeri.

— Mai vino pe la noi... îl invită el, ducîndu-l pînă la colțul străzii — mai ales la mine. Eu sînt în fiecare dimineață acasă. Am nevoie de o prietenie, ceva care să mă scoată din vulgaritatea unei familii. Să știi că nu sînt trist, toate sînt la fel. Din clipa cînd începi să torni la copii. Copiii mei mă vor disprețui cînd vor ajunge mari și asta va însemna că rolul meu se va fi isprăvit. Te rog să transmiți salutări fratelui dumitale, deși eu nu-l cunosc. De altfel, eu cunosc puțină lume aici. Nu vreau să mă afund definitiv în provincialitatea asta groasă, care te vindecă perfect de plămîni, chiar și de cap, numai ca să-i poți suporta mai bine trivialitatea. Altfel ar trebui să ne sinucidem ? Te-ai gîndit vreodată să... și făcu cu mîna un gest iute, în dreptul gîtului.

Ajunseră la colț și stăteau față în față, iar ochii fostului aviator sclipiră o clipă cu atîta stranie ferocitate, încît Paul își aminti fără să vrea de gestul pistruiatului.

— Bineînțeles ! spuse el, ca să nu-l contrazică.

— Fă-o ! îl îndemnă Racolțea rîzînd, cu o curtoazie neașteptată și înainte de orice, mai vino să mă vezi. S-ar putea ca într-o zi să o șterg din hîrdăul ăsta. Deși aici, totuși, înseamnă ceva, cel puțin în ochii soției mele, care a fost femeie în casă și e încă și acum paralizată de uimire că m-am însurat cu ea, că m-am coborît pînă la ea.

Apoi se aplecă la urechea lui Paul și îi spuse confidențial :

— Știi, aș vrea să mă ușchesc... s-o întind peste graniță ! De asta am cumpărat barca. Am pe cineva la T. care... în sfîrșit, nu te mai rețin, du-te la masă... la re-

vedere, tinere ! Şi îl salută destul de rece după care se înapoie. Paul se întoarse de câteva ori în urma lui, crezînd că Racolţea va întoarce capul, sau îi va face vreun semn cu mina. Paul voia să-i arate, măcar în acest fel, simpatia pe care i-o cucerise aviatorul şi aproape că mergea pe stradă ca racul, cu spatele înainte, ca unii copii înainte de a împlini vîrsta greoaie de zece ani. Cînd Racolţea intră pe poarta casei sale, Paul se ridică literalmente pe vîrfuri şi dădu din braţe, dar celălalt nu-l văzu sau se prefăcu doar, intrînd în pielea sa de cap de familie. Avea totuşi o profesiune şi nimeni nu renunţă, în zilele noastre, prea uşor la o profesiune.

La cîţiva paşi doar, Paul se lovi aproape piept în piept cu liceanul, care îi zîmbi de parcă ar fi întîlnit un foarte bun prieten.

— Lila şi cu mine te aşteptăm cu masa... nu vrei să vii la noi ?

— Ba da ! admise Paul, fisticindu-se căci îşi închipui că „Lila“ trebuie să fie apariţia aceea în negru, de pe decovil — am fost la Racolţea şi începu repede să povestească ceva, plin de voie bună şi ca să-i arate pistruiatului toată simpatia sa.

— Palavre ! declară acesta, nu cred o vorbă din ce spui !

Văzînd însă că Paul se posomorise brusc, el rîse cu bunăvoinţă, îl prinse de mîină cu afecţiune şi spuse :

— Nu trebuie să te formalizezi, eu nu prea îmi controlez limbajul. Toată lumea e însă de acord, pe aicea, că eşti un tînăr foarte inteligent. Sînt mîndru de prietenia ta ! — şi îl privea drept în ochi şi Paul se miră ce amabil, chiar frumos, putea deveni băiatul acela fără tată. Poate nu era decît unul din acei numeroşi orfani care nu vor să fie compătimiţi şi uneori sar peste cal.

— Nu ţi-a spus femeia aceea că te aşteptăm ? îl întrebă el pe Paul, mergînd cu indolenţă pe lîngă un gard putred, nesfîrşit, urnindu-şi picioarele încălţate în nişte tenişuri vechi.

— Ba da, admise grăbit Paul, dar ea însăşi uitase şi apoi, trebuia, oricum, să pregătesc o ieşire !

Dan îl privi zîmbind peste umăr, umblînd cu mersul lui legănat :

— Văd că aviatorul ți-a făcut un cadou?! — și privi caseta.

— Da ! făcu Paul cu însuflețire și i-o întinse, spunînd :
— E opera unui unchi al său care a murit în primul război mondial. Era comerciant și în orele libere lucra la traforaj tot felul de obiecte de toaletă. Am văzut la el două oglinzi de mină, lucrate în lemn, cu un chenar complicat de ghirlande și flori, una mai mare și cealaltă mai mică, încă o etajeră, mai urîtă ca asta și degradată deja și un dormitor întreg pentru păpuși, două paturi, un dulap, masă, scaune, toate în traforaj, cu o migală și îndemînare uimitoare ! Mi-au arătat și cîteva fotografii ale acestui unchi-artist : un mic om rotofei, tuns, cu mustăți lungi, ungurești, îmbrăcat „sport“, cu haine în carouri și pantaloni bufanți, sau cu o haină largă de piele și o pălărie vîntorească...

În timp ce Paul vorbea, celălalt scoase din buzunar o curelușă subțire din piele și se juca cu ea, șfichiindu copacii sau bălăriile pe lîngă care trecea și uneori, ușor, chiar propriile-i picioare. Apoi, neatent la cele ce povestea cu o anumită pasiune, Paul, îl șfichiui și pe el, nu prea tare, peste picioare :

— Doare ? întrebă el zîmbind și Paul făcu grăbit un semn că „nu“ și continuă să vorbească de acel unchi care lucra la traforaj.

— Ia-o înainte ! îl rugă pistruiatul pe Paul și acesta întrebă : — De ce ? dar celălalt insistă : — Haide, ia-o înainte ! Cu un asemenea ton încît Paul îl ascultă și continuă să vorbească ca să nu-i dea celuiilalt impresia că fusese nedelicat. De altfel, drumul era destul de larg în acel loc, se putea merge însă și în acest fel. Apoi, deodată, Paul simți o usturime vie peste picioare și vru să se întoarcă sau să se oprească, dar Dan îi spuse, cu o voce blindă, caldă :

— Nu te opri, mergi înainte !

Și Paul îl ascultă, deși nu știa încotro să meargă, uitase unde fusese în aceeași dimineață și luase barca. Cî-

teva minute nu se întâmplă nimic, apoi simți o usturime în lungul spatelui, și peste ambele mâini, încît și le trase ca fript. Nu îndrăzni să se oprească, de parcă n-ar fi simțit nimic. Apoi, deodată, încă o lovitură ascuțită peste picioare încît nu se mai putu stăpîni și sări într-o parte, iar ochii se umplură de lacrimi și începu să vadă foarte prost.

— N-am vrut să te lovesc așa de tare ! spuse pistruiatul, apoi văzînd că Paul tace, înfricat, îi dădu biciușca și îl rugă :

— Haide, lovește-mă și tu dacă crezi că... haide, lovește-mă, te rog eu !

Paul însă refuză și încercă să zîmbească, spunînd că nu e nimic grav, că se speriasse mai mult decît îl duruse, deoarece se gîndea tocmai la anumite lucruri.

— Lașule ! făcu celălalt cu dispreț și acest cuvînt îl atinse pe Paul cu mult mai dureros decît loviturile de adineauri — ești un laș și un mincinos, ești un individ foarte periculos ! Îndrăznești să spui că nu te-a durut, atît de jos poți să decazi, faci pe manieratul și pe băiatul de familie bună cu mine, numai pentru că eu nu am tată, crezi că n-am văzut cum rîdeai cînd mi-a luat undița tîmpitul ăla și m-a lovit, numai pentru că...

Paul încercă să se dezvinovățească, arătînd că totul nu e decît o neînțelegere, dar primea mereu lovituri peste picioare și peste mâini pe care și le ascundea cu greu deoarece trebuia să ție și caseta și deodată, pistruiatul îi spuse cu asprime :

— Să nu încerci să fugi, căci altfel vin după tine și te calc în picioare ! Pune caseta jos ! Pune caseta ! Jos !

Paul îi dădu ascultare și liceanul începu să-l lovească din nou pe unde nimerea, de la brîu în jos. Nici o clipă însă lui Paul nu-i trecu prin minte să fugă, nici chiar cînd se deschise un geam, de la o casă de vizavi și apăru capul unei femei tinere, care-i strigă lui Dan :

— Ticălosule ! De ce-l bați ?

Pistruiatul se opri, puțin surprins, apoi își virî curelușă în buzunar, cu un aer stupefiat de parcă ar fi fost

brusc trezit din somn, îl luă de braț pe Paul și îi spuse, cu prietenie :

— Să mergem ! Stai, am uitat caseta !

Și se întoarse câțiva pași și luă caseta așezată jos, lângă gard.

— Nemernicule ! continuă să strige femeia de la geam, crezi că nu te cunosc ? Am să vin să-ți scot părul din cap, derbedeule !

— Vino ! îl îndemnă liceanul pe Paul, ținându-l ușor de braț. Avea fața răvășită și o urmă ușoară de spumă în jurul buzei de jos — am întârziat foarte mult ! Ea ne așteaptă, ai să vezi, e o femeie minunată ! Cred că nu ești supărat pe mine ?

— Nu, nu ! bolborosi Paul, lăsându-se dus și începînd să se gîndească la Ea, la fața ei ca o icoană vie, sau la privirea ei lungă și tristă, atît de depărtată și tristă.

...Masa fu însă oarecare, chiar ciudată. Bucatele se răciseră între timp pentru că Ea îi așteptase pe cei doi mereu punînd și luînd oalele de pe foc. Î se cerură scuze că mîncîcă în bucătărie — lucru pe care Paul îl găsi foarte normal, ba chiar dădu asigurări că se simțea foarte bine acolo, era chiar mult mai familiar, lua totul ca dovadă de încredere care i se dădea lui, un străin, mai ales că acolo (bucătăria era uriașă, cea mai mare încăpere a casei) se găsea și o mașină de tricotat, la care lucra Ea, iar în jur, printre diverse sorturi de lînă, de culorile cele mai îmbietoare, tot felul de mosoare și de aparate, caiete de modă străine, un mulaj de carton, un fel de manechin pe care era lipită parcă o jumătate de jersey roșu.

După supă, care fu excelentă, se servi un fel de rasol, din carne de vită, cu cartofi înăbușiți și sos de „ai“, adică de usturoi și atunci se urcară și cele două găini pe masă. Erau niște găini mari, le puteai greu deosebi de niște cocoși mai tomnăteci și îi ciuguleau ei din mînă. Una din ele însă, o ciupea de păr, uneori și de față, cu lovituri puternice de plisc, dar pe ea nu părea s-o doară sau se stăpînea atît de puternic ca să nu observe musafirul lor, și lui Paul i se rupea inima de milă și ar fi vrut să plîngă

cu lacrimi grele, nu atât pentru felul în care o ciupea aceea pasăre cît pentru eroismul ei tăcut.

Pistruiatul însă rîdea mereu de cîte ceva, neprivind spre ea, prefăcîndu-se că nu e atent, dar Paul era convins că ştia tot ce se petrece şi în mod intenţionat ocolea cu privirile faţa mamei sale vitrege. Ceea ce era aproape la fel de neplăcut era că păsările începură apoi să se plimbe gînditoare pe masă şi chiar să murdărească masa şi Paul trebui să mănînce cu multă abilitate, nu numai ca să se ferească de ele, dar să şi salveze aparenţele aşa cum făceau gazdele sale şi cum probabil era de bon ton. Adevărul era că nu-i mai făcea nici o plăcere aceea masă, deşi îi era încă foame, îi fusese tot timpul foame şi ea era acolo şi îl servea cu atîta graţie — nu era ea oare „simpatia“ lui? şi la sfîrşit, cînd el mulţumi de masă cu o frază exagerat de amabilă şi întortocheată, nu se aplecă ea repede şi îl mîngîie pe păr?!

Păsările însă se așezară la un moment dat ca şi cum ar fi vrut să adoarmă şi erau atât de mari încît ocupară toată masa şi Paul trebui să se ridice, deşi nu-şi mîncase budinca de caramel, prăjitura sa preferată. O pasăre îşi întinsese vîrfurile unei aripi peste farfurioara sa şi cînd, cu un gest furişat, el vru să o tragă, ea întoarse privirea spre el — deşi s-ar fi putut să fie o pură întîmplare — şi el trebui să renunţe. Se sculă astfel flămînd şi nemulţumit, profund nemulţumit de un lucru pe care nu putea să şi-l explice prea bine. Ar fi vrut să iasă din bucătăria aceea în care tronau acele păsări — abia acum îşi dădu el seama cît de periculoase puteau deveni păsările din curte şi fu foarte uimit că le dăduse atât de puţină importanţă pînă acum. Într-adevăr, erau feroce, mai feroce mult decît cîinii de care el avea o spaimă încă din copilărie cînd fusese închis mai mult de o oră cu unul într-o cameră, un animal gălbui şi lăţos, care mîrîia din cînd în cînd la el, cu o ură care îl încremenea deşi toată lumea îl asigura că e un cîine inofensiv. Dar cîinii aveau totuşi ceva omenesc în privire uneori, pe cînd păsările, abia acum îşi dădu seama Paul, erau reci şi lipsite cu totul de imaginaţie. Şi ce crude erau, cum putuseră să o ciugu-

lească pe ea, deși nu se apăra în nici un fel ! Paul se cutremură cînd își aminti ce ușuratec trecuse el mereu pe lîngă ele, în atîtea curți, cum se amuzase chiar de prostia și stîngăcia lor ! Niciodată, de acum înainte nu va mai face o asemenea imprudență, păsările acestea trebuiau cel puțin ocolite cu grijă, chiar respectate dacă nu, măcar de formă, nu trebuia în nici un fel să glumești sau măcar să zîmbești în preajma lor, căci iată cît puteau fi de susceptibile ! Cum de nu-și dăduse el seama, păsările erau niște monștrii, adevărații monștrii și oamenii și el însuși, mai ales, ce inconștient ! Oricum, el era complicele oamenilor și ele îl puteau privi cu bănuială !

Și cum minimalizase totdeauna ghearele lor, care erau uriașe, de culoarea oțelului și apărate ca de niște mânuși de metal, din zale, de pielea aceea solzoasă lipită chiar pe os, sau ciocul lor încovoiat, atît de puțin asemănător cu gura noastră, a oamenilor ! Abia acum își dădu seama Paul că animalele cele mai apropiate, cele mai prietenoase omului erau totuși acelea ale căror corp aveau apropieri, asemănări, măcar parțiale, cu corpul nostru și chiar gura unui lup avea totuși buze, o coroană dentară, nări chiar, o limbă moale, musculoasă, era ceva dezarmant în toate astea și apoi, blana ! Dar ciocul acestor monștrii insensibili nu semăna cu nimic din corpul nostru și asta era îngrozitor : un fel de unghie lungă, îngustă, de parcă un deget al cuiva se acoperise brusc cu pene și vîrfurile degetului aceleia răutăcios se prefăcuse deodată în cioc sau penajul care nu era făcut decît pentru a ascunde acea unghie monstruoasă. La cine văzuse el o astfel de unghie, fusese ușuratec la culme, poate că nu era doar o simplă unghie nefirească, ascuțită și repulsivă, ci poate că se pregăteau și fulgi acolo, în jurul ei, fulgii, penele păsărilor uriașe. Ce periculoase sînt aceste păsări și ce numeroase sînt ele în lume și cu cîtă inconștiență se înconjoară oamenii de ele ! Iată, el știa acum adevărul, printr-o întîmplare aflase adevărul și îi va avertiza, va striga tuturor în față pericolul la care se expun cu toții, adevăratul pericol ! Poate încă nu e prea tîrziu, poate se mai putea face ceva ! Cu nici un preț însă ele nu mai tre-

buie cultivate, îngrijite, cu atît mai puţin tăiate, asta ar putea în orice clipă provoca dezastrul, cel mai bine ar fi dacă s-ar instala o mitralieră camuflată în dosul fiecărui gard de sîrmă sau nu... era şi asta un mijloc prea hazardat poate sînt cu mult mai inteligente decît... nu, nu, trebuia găsit altceva, ceva în aparenţă mai inofensiv, altceva aproape pueril, dar dacă... da, dacă e făcut cu iscusinţă, să lichideze fulgerător... dar era oare bine să se gîndească la așa ceva? Iată, amîndouă păsările îl privesc, cu capetele aplecate şi masa de lemn se îndoaie sub greutatea lor, *ea* s-a retras neputincioasă la perete iar pistriuiatul ride la nesfîrşit, se prefăce că nu a observat nimic, a fost de altfel cel mai îndemînat din toţi, a reuşit să-şi mîninţe şi budinca în ciuda faptului că ele... şi chiar a continuat să ridă mereu, inventînd diverse pretexte!

Ea însă era cea mai de plîns, cît timp se găseau *ele* acolo, era imposibil să se apropie de maşina ei de tricotat! Dar cum au permis ei ca ele să intre acolo? Dar, ce să mai vorbim, în cîte bucătării, mai ales în provincie, nu intră şi ies păsările, fără nici o supraveghere...

Ea îl îmbie pe Paul să se culce, dar el se eschivă, spunînd că trebuie să meargă la uzină, să-şi facă vizitele medicale. Trecuse o singură dată, în timpul zilei pe acolo, dar trebuia să se ocupe serios de acum înainte, lui îi făcea foarte bine o muncă asiduă, regulată, îşi găsea echilibrul în asta. Deşi, era adevărat, el nu putea să suporte mult timp aceeaşi muncă şi, pentru că, oricum, nu se putea schimba profesiunea în fiecare an, el prefera să schimbe localitatea. Era atras mai ales de localităţile de munte, aici era mai multă linişte şi aerul curat, tonic. Nu observase *ea* oare, că erau cu mult mai mulţi oameni decît păreau care erau abrutizaţi de acelaşi fel de ocupaţie, simplă şi mecanică, dar puţini aveau curajul să o recunoască, aşa ca el?! Şi mai puţini să reacţioneze energic la asta, să facă ceva, să întreprindă ceva, să fugă din calea distrugerii şi a animalităţii. El era taxat, o ştia, ca vagabond, un fel de vagabond mai blind, inofensiv, un vagabond harnic, dacă există o astfel de expresie, cei de

la serviciul personal îl priveau mereu amuzați de dincolo de ghișeele lor, dar el nu le putea explica tuturor că respectabilitatea e un avantaj care se plătește scump, uneori exagerat de scump, singeros de scump, prin detracare, alcoolism, poligamie, arivism chiar și toate relele complicate care țin de acest cuvânt, inclusiv delațiunea.

Sigur, se putea ca toate acestea să nu fie decît un pretext abil de a hoinări mereu, dar cît timp nu are o familie...

Paul se trezi și, spre spaima sa, era singur. Nici urmă de Krinitzki și el așteptă răbdător cîteva minute, fiind convins că ȳriașul trebuia să apară de undeva. Nu venea nimeni însă, un zgomot insuportabil de voci, fum de țigări proaste, răsucite din tot felul de plante îl înăbușea și asurzea. Se ridică puțin într-un cot și zări nemaipomenit de mulți oameni în jur; cu toții se aflau într-o mare fierbere, Paul își dădu seama, erau nu numai cei care locuiau în dormitor, nici măcar lucrători din uzină, ci fețe străine, oameni îmbrăcați elegant, priviri hotărîte, reci, indifferente, arogante.

Era de-a dreptul insuportabil și Paul își dădu seama că va trebui să iasă neîntîrziat de acolo. Se îmbracă cu greu și apoi se dădu încet jos din pat; fiecare mișcare o făcea cu prevedere, își calcula dinainte, din ochi, fiecare gest, orice pas. Nu voia să cadă cel puțin cît timp se afla acolo și ar fi putut fi remarcat. Îi era teamă mai ales că cineva l-ar fi putut opri și întreba unde se duce. Nimeni însă nu avea grija lui și el ajunsese, după destul de multă vreme la ușa dormitorului; ce grozav era aerul de afară și Paul îl primi în plin, cu o lăcomie imprudentă și fu aproape să cadă. Se agăță însă, cu o crispă uriașă, de vrejul gros și uscat al unei vițe de vie care creștea chiar lîngă ușa, așa cum, cînd era mic, era să cadă sub gheața unui rîu, într-o iarnă și cineva îi întinsese, în ultima clipă, o creangă de care pûtu să se prindă cu mînușa înghețată. Astfel se prinse acum de acest vrej. Cînd își reveni, văzu

lingă el un bărbat cu un lighean în mână și cu un prosop pe cealaltă, cineva pe care nu-l cunoștea.

— Ce-ai ? îl întreabă acesta, ești alb la față ca hîrtia. Stai numai un minut că mă întorc și te ajut... stai numai un minut ! și plecă, undeva, grăbit, cu ligheanul lui și Paul făcu tot ce-i stătu în putință ca să nu mai fie găsit acolo. Nu voia să se întoarcă în cabană, deși habar nu avea încotro s-ar fi putut duce și, mai ales, cît timp putea rezista.

Puterile îi reveniră însă, încet, încet, și el mergea, gîndindu-se cu recunoștință la trupul lui, pe care îl simțea că tremură de încordare, transpirînd tot de efort și, mai ales, de spaima efortului. Într-adevăr, trupul lui gîndea singur, se dirija singur, el nu l-ar fi putut conduce nici un metru ; trupul lui avea propria lui inteligență, nu numai instinct, dar și inteligență și așa, cum, adevseori, el ascultase de inteligența *lui*, a creierului și inimii sale, acum, cu toții — gîndea Paul — ascultau de inteligența lui, a trupului, deodată apărută, mai modestă poate, mai puțin orgolioasă, dar iată cît de prezentă, ca un prieten durabil și nevăzut.

Trecînd pe lingă o brutărie și, pentru că avea niște mărunțiș în buzunare, intră și își cumpără un sfert de piine neagră. Avea suficient ca să-și cumpere și albă dar, nu știu cum, piinea albă îi făcea greată acum. Mergea și mușca încet, temător din piine și, după destul de multă vreme, cînd uitase deja de dormitor și de propriul său trup, o femeie îl agrăi, întrebîndu-l dacă nu e bolnav.

— Ba da ! răspunse el și adăugă că se duce la policlinică. Avea — își găsisse pe loc o boală — dezinterie, dar era pe sfîrșite. Dădu atîtea amănunte, încîntat de viclenia sa încît femeia începu să se plictisească, lăsîndu-l să plece în plata lui.

„Trebuie totdeauna să suferi de ceva anumit — se gîndi Paul, înviorat de minciuna sa — bolile fără de nume, care nu pot fi numite, te pot face foarte suspect în ochii altora, mai ales a oamenilor cumsecade. Cine îndrăznește să sufere de o boală necunoscută ? Cine are acest curaj ?“

Ajunse în centru și începu să tindălească prin fața unor vitrine, mușcînd mereu din piinea sa. Îi plăceau mai ales obiectele de cristal, serviciile de porțelan cu același desen pe fiecare farfurie, cît de mică, ca un fel de blazon și își spuse că astăzi, în vremea democrației, fiecare putea să-și permită în definitiv, un blazon. Trecu apoi prin fața librăriei dar, spre uimirea sa, nu se opri de fel, nici măcar nu se uită în vitrină ; îi era, nu știu cum, silă de cărți și se gîndi că asta nu era decît o urmare a bolii, probabil va trece curînd. Principalul acum însă era să meargă, să meargă cît mai mult chiar și așa, încet, oprindu-se din cînd în cînd așa cum fac oamenii bătrîni, sub diferite pretexte, ba un salut, ba privind un stîlp de afișaj pe care se găsesc afișe vechi de cîteva luni, ba vitrina mare a unei giuvaergerii, ornată cu pluș albastru și în care nu se găsea nici o bijuterie, nici măcar o imitație oarecare, sau chiar mica tejghea, în stradă, pe care se găsea un borcan cu bilete de „Loz în plic“.

Lui Paul însă nu-i plăcea să asiste la „încercarea norocului“ și acest ultim „pretext bătrînesc“ pentru a se opri și a-și trage răsufllărea, îl respinse cu o anumită, aproape caraghioasă indignare. Un gust aprins polemic îl cuprinse chiar, în timp ce trecea pe lîngă un astfel de „funcționar al străzii“, un individ cu o figură tristă, ipocrită, cu un minunat păr alb pe care îl murdărea însă cu un basc soios, înconjurat de cîțiva derbedei.

„Am ajuns eu oare atît de jos ! vociferă Paul în cutia îngustă, vibrîndă, a trupului său, încît să apelez la noroc ? Norocul de acest fel e mai rău decît o sinucidere onestă ! Ar fi un protest mut, chiar o ingraturitudine față de Acela care mi-a dăruit atîtea lucruri, pe care, e adevărat, eu le pun în valoare, uneori, într-un mod destul de ciudat ! De vină e însă slăbiciunea mea, dar nu norocul meu... vorbesc bineînțeles de norocul adevărat, cel mare, cel unic !“

Paul gîndea cu multă furie cele de mai sus și vorbea într-adevăr și, cum era singur, glăsuia cu voce tare, încît cîțiva întoafseră amuzați capul. Paul observă și acest lucru, dar prefera să treacă drept un original decît un bolnav.

Pe un original nimeni nu sare să-l ajute cu sfaturi plicticoase ca să-i tulbure o plimbare atât de neașteptată și de ațișătoare ca o mică aventură.

„Și-apoi, gîndea mai departe Paul care nu renunța așa de ușor la o ceartă gata pornită, norocul acesta care se vinde pe stradă, nu e pentru mine... aș fi un hoț dacă aș vîrî mina în acel borcan cu un medalion de bilete verzi la gît, să scot un bilet. Ce rușine dacă ar fi un bilet cîștigător, un sărman bilet cîștigător ! Nu ar fi un semn sigur al înfrîngerii mele, al neputinței mele, un regret profund al nașterii mele sărăcăcioase ? Ce bogat sînt eu însă la naștere, cu mult prea bogat pentru acest secol ! Dar nu, de ce, acest secol e la fel de bun ca oricare altul, sînt foarte mulțumit de el și... cred că și el e mulțumit de mine, poate e chiar singurul mulțumit, în absența părinților, dar, într-un fel, e și el părintele meu. Părintele părinților mei cum se zice în Biblie !“

Ajunse în fața uriașei biserici catolice și intră — era unul dintre cele mai bune pretexte pentru că biserica avea și bănci — și el se așează pe una din ele, chiar în față. Era frumos acolo, altarul atât de descoperit, erau chiar mai multe altare, cu statui elegante, tablouri mari în care madone albastre, gingașe, cu miini albe, cărnose, tremurînd de sensualitate, priveau într-un focar de raze de culoarea mierii vechi, sau îl țineau pe pruncul Iisus, gol, lîngă un sin plin, trufaș, acoperit cu volane greoaie, după moda flamandă. În fund chiar, deasupra altarului, se găsea o coborîre de pe cruce, uriașă, încadrată într-un dreptunghi de becuri electrice, și mai sus (biserica avea pereți foarte înalți) o cruce uriașă, electrică, urca mereu privirile.

În biserică era puțină lume și în afară de tradiționalele bătrîne și moșnegi care semănau atât de mult între ei de parcă și-ar fi dat seama de zădărnicia mimării vreunui sex care să-i separe, Paul descoperi surprins cîțiva bărbați rugîndu-se, oameni în toată firea, cu aface- rile încă prospere. Ce să-i fi adus oare aici ? Erau oare atât de înțelepți sau simțeau nevoia de singurătate ca și

el ? Erau și cîteva femei, tinere sau mai puțin tinere, care se rugau cu o evlavie plină de speranță, care se dăruiau cu încredere vieții de apoi, probabil, tocmai pentru că viața asta de aici părea încă atît de lungă, atît de „nesfîrșit de lungă“ cum spunea Krinitzki.

Era foarte bine acolo, aproape la fel de bine ca sus pe munte și deodată, Paul își dădu seama că intrase acolo tocmai pentru că nu avea puterea, acum, de a urca strada aceea lungă, care se termina atît de comic într-un luminiș. Aici însă era un munte încremenit, un munte cu galerii interne așa cum sînt unele mine, cu statui amabile a unor oameni care au suferit mult, se spune și acum pot vindeca de suferință. Ei erau regii aceluia munte gol și atît de sonor.

Paul rămase multă vreme, cu aceeași psihologie de bătrîn, de om care face un popas, pentru că un drum — la această vîrstă ! — oricît de grabnic ar fi, înseamnă o linie frîntă de obstacole binevenite — cum era și acea biserică — și înfrînte, dar cu măsură, cu o anume încetinelă a mișcărilor, vrînd-nevrînd cu o anume solemnitate.

— Sînt un bătrîn ! își spuse cu seriozitate Paul și privi în jur, înveselit de ochii săi bătrîni. Trecuse destul de multă vreme de cînd se găsea acolo și, deodată, observă că era acum cu mult mai multă lume în biserică și orga atacă primele măsuri cu o forță care îl făcu să tresară și să se ridice în picioare. Începea slujba și el se îndreptă încet spre ieșire, pentru că nu era obișnuit să se roage.

În fundul bisericii, pe partea stîngă era un altar mai mic, pe care se găsea statuia sfîntului Anton, înconjurat ca de un mozaic de plăci mărunte de marmoră pe care scria în cîteva limbi : „Îți mulțumesc !“ sau „Îți mulțumesc, sf. Anton !“ și din nou : „Îți mulțumesc !“ Paul rămase uimit și privi cîteva minute acele plăci groase, agățate în perete ; va să zică sfîntul Anton ajută ? ! Își scormoni cu febrilitate creierul său slăbit ca să afle ce i-ar putea cere el, cu ce-ar fi putut fi el ajutat ! Dădu din umeri însă și ca și cu o oră înainte pe stradă, față de norocul acela atît de popular, el avu un surîs de orgoliu, care

îl încintă pe el în primul rînd. De ce să fie ajutat de acest domn în rasă de franciscan, cu fața fină, delicată și cu pruncul Iisus în brațe, pe care-l ținea fără nici o sforțare vădită ? Probabil că fusese de familie bună, era doar un „de“, cum am spune noi un „von“, iată, biserica nu era în stare sau nu voia să egalizeze straturile sociale. Tot prinții ajutau și în biserică ! gîndi Paul, stînd încă recules în fața altarului acela retras și încercînd să-și ascundă un zîmbet malițios (el avea o figură trădătoare la culme, un copil ar fi citit tot ce se petrecea în el). Dar acesta era un prinț popular și mulți din cei care îi mulțumeau erau probabil măguliți că erau ajutați de un nobil ! Dar ce importa ! făcu Paul cu un gest larg, interior și nu se putu abține să nu miște și mîna dreaptă, într-un mod absolut nejustificat — fiecare găsește fericirea în altă parte ! Eu nu sînt făcut pentru biserici ! gîndi el, deși aici, cel puțin e liniște ! E liniște, ca și cum, împreună cu cîțiva străini, te-ai sui pe un munte ! E bine pe munte ! — gîndi Paul și i se făcu într-adevăr dor să suie cu adevărat muntele, dar se însera deja, cu o anumită rapiditate și el trebuia să se întoarcă, să se culce, simțea asta. Ce bine ar fi fost dacă ar fi putut să se colboare în albia rîului. Există oare ceva care să semene și cu un rîu ? Cine nu se putea duce la un rîu, era ceva care să-l înlocuiască ? Un rîu e foarte liniștitor, mai liniștitor chiar decît o catedrală, un rîu curge mereu, un rîu e ceva care se distruge neîncetat și un cataclism care se repetă în fiecare clipă, e ceva odihnitor. Și-apoi, rîul vine de departe, în el trăiesc viețuitoare care se nasc și mor între zidurile lui, nebănuind aerul, sau refuzînd această idee, pentru că și moartea e un fel de refuz ! Noi, cînd murim — filozofa Paul, foarte mulțumit de el însuși, mergînd încet spre baracă — noi nu refuzăm oare ceva, și încă cu multă vehemență ? ! Viețuitoarele care trăiesc în apă au și ele dreptul de a refuza aerul nostru, ca pe ceva plicticos la culme ! Oare curgem și noi într-o astfel de apă ? — se gîndea Paul și își aduse, fără să-și dea seama de ce, aminte de prietenul său Krinitzki.

Oricum, ar fi dat mult să se poată coborî la rîu, acum. Dar se făcea tot mai întunerec și Paul era puțin laș. Noaptea, apa aceea se încărca de zgomote și umbre neli-niștitoare. Cine ar fi avut curajul să întindă picioarele în apă, deși apa, lui îi adormea picioarele care — deși se odihnise în biserică — începeau deja să murmure deja. „Sînt un om bătrîn ! Își spuse cu mîndrie Paul, bătrîne-țea își are și ea avantajele ei ! Unde citise asta ? Parcă era un rînd tipărit care, deodată, strigase în memoria sa... ce ladă împruțită și memoria, chiar pentru el, care nu avea memorie și se mîndrea cu asta căci era singura lui no-blețe.”

— Într-adevăr, oare își are și bătrînețea avantajele ei ? Merita să ajungi bătrîn ca să verifici această afirmație ? Merita, probabil pentru că iată cîți făceau pe dracul în patru, tocmai ca să o verifice... să curgem într-un rîu ! — gîndi din nou Paul și iarăși figura lui Krinitzki îi luci în față, parcă mergea înaintea sa, cu bunăvoință și blîndețe — să curgem lin, într-un rîu, ce mers frumos ar fi ! Iată, noi trebuie să ridicăm un picior, apoi celălalt, apoi din nou pe primul, mîinile se mișcă alandala, capul cade ba înainte, ba înapoi, cîte lucruri nefolositoare, urîte ! Dacă am curge însă la vale cu arbori, cu case cu tot, cu nori și stele la un loc, cu cimitirele noastre și cu toate mi-cile noastre îngîmfări care nu sînt decît cîrjele noastre, da, să curgem la vale cu cîrjele noastre, cu toate cîrjele noastre ! Dar ce fel de *vale* să fie asta, iată, un rîu co-boară dintr-un munte, îmbătrînește și apoi este supt de un fel de lac uriaș în formă de rechin, în al cărui stomac se pierde cu toate îngîmfările și cîrjele sale. Dar noi nu curgem — gîndea Paul, nedumerit și din nou își mișca buzele și unele cuvinte se puteau auzi, distincte, în jur — pentru că stăm pe un pămînt foarte drept. Ce neplăcut, să stai pe un sol ca și o tavă, ce lucru plicticos și profund disgrațios ! Iată, dacă cineva ar apleca puțin, foarte ușor, ca din nebagare de seamă această tavă, nu-i așa, cu ce ușurare am curge cu toții încet, foarte încet, foarte nedu-meriți și amuzați ! Nu ar mai trebui să umblăm, să ne urîșim umblind, să ridicăm un picior ca o labă de broască

care se zbate cînd trece curentul electric prin el, deși e ținut de o scîndură, apoi pe celălalt, de parcă abia atunci ne-am fi amintit că mai avem unul, care trebuie mișcat și mîinile... ce să faci în acest timp cu mîinile ? Unde să le pui ? Unii le țin lipite de corp, alții le agită ritmic ca niște soldați, alții le lasă în voia lor, dar oricum, încă nimeni nu a rezolvat această șaradă. Și totuși, cel mai dizgrațios lucru în mers, sînt fără îndoială gîndurile ! Cine le poate stăpîni ? Oare cum gîndesc înțelepții cînd merg, sau nici nu există înțelepți ? Gîndurile ne împiedecă în mers — medită Paul — gîndurile ar trebui complet oprite în clipă cînd am porni spre ceva sau spre undeva, oricît de apropiat. Ce frumos, realmente, ar merge cineva, care nu ar gîndi în nici un fîl ! Și soldații cei mai buni gîndesc prea mult ! Mai ales că profesiunea lor e să meargă dintr-un loc în altul, iar uniforma lor nu înseamnă decît că au sosit ! Ei ar trebui să se închine sfîntului Cristophor ! Dar nu, ar trebui un sfînt al mersului, cineva care să protejeze mersul, mersul nostru urît...

Tresări deodată pentru că cineva îl prinsese cu putere de braț ; în primele clipe nici nu îl recunosc pe omul de lîngă el, atît de preocupat era ca să-și ascundă frica pe care i-o provocase acea strîngere neașteptată, acea atingere. Era totuși Petcu, unul din cei cîțiva prieteni ai lui Krinitzki și abia atunci, Paul își dădu seama că ajunsese foarte aproape de uzină.

— Pe unde umbli ? Te-am căutat și în vale și la Boro-zia (era un bătrîn la care dormea uneori Paul, un bătrîn singuratec, care se temea singur) și pe...

— Sînt sănătos ! îl întrerupse Paul, îndreptîndu-se brusc și aruncîndu-și cu aroganță picioarele unul după altul, m-am dus pînă la...

— Haide ! spuse Petcu și abia atunci Paul observă că gîfîia și ochii îi erau dilatați, vor să-l omoare pe Krinitzki !

— Pe cine ? întrebă Paul, oprindu-se, dar celălalt nu-l mai ascultă și fugi mai departe. Paul îl urmă.

În timp ce se apropia de baracă, Paul observă o vie agitație ; în fața ușii se aflau grupuri-grupuri care discu-

tau cu aprindere, unii intrau și ieșeau pe ușă, grăbiți, așa cum intră la o nuntă sau la o înmormîntare, căsenii și printre figurile acelea străine, venite de nu știu unde, se puteau vedea muncitori în salopete de lucru, probabil plecați din schimbul de după-amiază. De cum se apropie de ușă, înainte de a fi putut arunca o privire înăuntru, auzi deja vocea țipătoare a lui Miloia. Omul acela atît de timid, cu pielea trădătoare ca a unei femei, cînd se speria, părea că se înfurie și striga atît de ascuțit și de strident, încît toată lumea amuțea de uimire. El însuși părea foarte uimit de strigătele ascuțite pe care le scotea, dar, probabil, nu putea altfel, teama era mai mare decît el !

Cînd intră în baracă, Paul își dădu seama cîtă lume încăpuse acolo. Era foarte greu, imposibil aproape, să ajungă la patul lui, și simțind că se înecă, că începe să-i vîjîie capul, se întrebă : „Ce caută atîta lume acolo ? Doar acolo era un dormitor, un loc în care trebuia să se odihnească cei care munciseră greu peste ziuă, și-acum, deodată...”

Petcu se apropie din nou de el — era un om roșcat, cu ochii verzuși și oblici, pe care Paul nu-l iubea, dar era unul din cei apropiați ai uriașului — și îi spuse :

— Vrem să-l ducem de aici... el nu vrea, dar poate că... ar fi bine să mergi tu la el, dacă o să te vadă !...

— Cine ? întrebă din nou, prost, Paul, dar apoi își aduse deodată aminte că și afară, pe stradă, fusese vorba de Krinitzki. Încet, încet, pe măsură ce își pierdea tot mai mult puterea fizică și liniștea gîndurilor, începu să deslușească tot mai bine cine era acolo, în dormitor și începu să înțeleagă și ce se spunea.

— Sigur, vreau să merg... să mergem ! îi spuse el lui Petcu deși încă nu-l zărise acolo pe Krinitzki, dar dacă spunea omul, trebuia să fie acolo. Petcu dădu din cap, prietenos, și o luă înainte, ca să-i facă loc, dar Paul nu se putu mișca din loc, picioarele refuzau să-l ducă. Ba simți în curînd că ele vor refuza chiar să-l mai susțină, oricît de ușor ar fi fost trupul lui, și, aproape plîngînd că nu-l poate urma pe Petcu, care o luase înainte atît de încrezător că are în urmă un bărbat care îl va însoți, vru

să se așeze pe unul din paturile de lângă intrare, dar toate erau ocupate și atunci se lăsă să alunece încet, jos, lângă perete.

— Ce-i, puiule ? îl întrebă Petcu care se întoarse și se aplecă deasupra lui, ți-e rău ? Vrei să te scot afară ?

— Nu, nu ! șopti încet Paul, simțind că toată fruntea i se acoperise de sudoare, dar apoi, dându-și seama că Petcu nu-l auzise, făcu cu mâna de câteva ori „nu“, așa cum fac începătorii în alcool; prăbușiți deodată într-o uimire largă, largă, ca o haină caraghioasă și greoaie, plină de falduri. Petcu stătu o vreme lângă el, aplecat, privindu-l cu atenție, apoi se îndreptă și strigă :

— La o parte, dați-vă la o parte... tovarăși, e un om bolnav, dați-vă la o parte ! Să-l ducem afară ! adăugă el mai încet, pentru Paul se pare și îl prinse de umeri, vrînd să-l ridice. Cîțiva încercară să-l ajute, dar cel de jos nu vru să se miște în nici un fel, se proptise de perete și se lăsă să atîrne greu, lovind pe cei care voiau să-l ajute.

— Mi-e mai bine ! murmură el și nu avea atîta putere să-și ridice fața, mi-e mai bine ! și pentru că își dădea seama că nu-l auzea nimeni din cei care voiau să-l ajute, lovi cu picioarele în jur și zgîrie la întîmplare, cu degetele, o față neagră, nebărbierită care se aplecase foarte mult deasupra lui, luîndu-i aerul.

Petcu își făcu loc prin mulțime, strigînd :

— Băicuțele, Paul e bolnav, îl calcă în picioare... băicuțele, vină imediat ! dar fu oprit de niște străini care strigară imediat că „astea sînt tertipuri pentru a-l scoate pe Krinitzki de acolo“.

Apoi, cu toții uitară de Paul.

Rămase jos, nu avea puterea și nici nu voia să se ridice, n-ar fi suportat să și vadă, abia dacă reușea să supraviețuiască zgomotului și strigătelor, fumului și, mai ales, mirosului ațîțător de trupuri omenești strînse la un loc. Nu putea să-și ridice ochii, sta ca un tînăr neînvățat cu băutura și care băuse deodată prea mult, în fața lui se mișcau picioare și pantaloni, și, încet, încet, se liniști și începu să audă din nou.

Krinitzki era la locul lui obișnuit, lângă geam, dar cu spatele către ușă, nu cu fața, cum stătea de obicei. I se zăreau doar umerii masivi, capul era căzut mult cu fața în jos, spre tăblia mesei, ca a unui copil bosumflat. În jur, rezemați de perete se aflau câțiva „credincioși“, Nazarie, Miloia și încă vreo doi. Miloia avea tîmpla înșingărată și privirea înfricată, ca a unui animal hăituit.

În jur, pe paturi și pe scaune — fuseseră aduse scaune de undeva, probabil din sala de festivități — se aflau mulți oameni, locuitori ai barăcii, muncitori care locuiau în oraș, unii în salopete de lucru și străini. Incidentul pornise de la un motiv mărunț, destul de simplu și care s-ar fi rezolvat altfel sau altădată, doar prin cîteva fraze mai aprinse, sau nici atît.

Se obișnuise, de puțină vreme încoace, ca Krinitzki să citească în zilele fără soț, celor din dormitor, un capitol din Cartea sa, din Biblie adică — el, înainte vreme nu le citea decît cîtorva „scrințiți“ ca și el, care voiau să-l asculte, dar acum, în mod aproape inexplicabil indiferență și dispreț față de el și de cartea lui scăzuseră simțitor și, după puține „sedințe“ locul din dormitor devenise neîncăpător și i se „amenajă“ o masă afară, cu un singur scaun, pe care stătea el, sub nucul mare și uscat de care se sprijinea spatele barăcii. Începu să vină după o vreme și lume din oraș, nu numai bărbați, dar și femei, în număr din ce în ce mai mare. Atmosfera apăsătoare din orașel după actele de teroare comise și mai ales faptul că Krinitzki nu se mulțumea să „citească“ numai, ci comenta textul cu referiri la „moravuri“ actuale, explica în parte această afluență și interes neașteptat. Legenda lui crescuse cu rapiditate — în acel cerc îngust al orașelului din munți — și poate tocmai izolarea acelor oameni, spaima lor sau poate cu totul alte motive pe care cine ar ști să le pătrundă, contribuiau la brusca lui popularitate. Autoritățile rămaseră retrase, deoarece pînă în acea zi de pe la jumătatea lui august, totul se consumase în liniște și, era evident că autoritatea atît de stranie a uriașului, nu era un lucru de durată.

El însuși era în primul rînd neliniștit de atenția crescîndă pe care o trezea și numai în urma unor presiuni din ce în ce mai puternice a auditoriului, consimțea să mai „citească“. O dată ce începea însă, se lăsa furat de patima sa și pornea să vorbească — lui îi plăcea să vorbească, să se asculte, să-și audă vocea de un timbru atrăgător, deosebit de sonor — și farmecul lui sporea prin aceea că el părea mereu că își vorbește sieși, nu avea ticurile retorice sau agitația unui „propovăduitor“ de rînd. Pe măsură ce se „aprindea“ vocea lui devenea tot mai joasă — de parcă s-ar fi temut el în primul rînd de fascinația propriului său timbru vocal, privirea i se înmuia și devenea neasemuit de blîndă, de caldă, o privire luminoasă, de copil uriaș, speriat deodată de un lucru străin, amenințător, poate, și pe care nu-l putea cuprinde.

În seara aceea, după ce începuse să citească, cu o oarecare întîrziere pentru că Krinitzki era ușor neliniștit de dispariția lui Paul, se stîrni un incident; se părea că în auditoriul numeros de lîngă nuc — erau în jur de cincizeci de inși printre care și cîteva femei — se organizase un fel de grup de boicotaj, care, pentru prima oară de cînd el citea astfel, cu public, începu să-l întrerupă, să-l oprească, să-l interpeleze, și aceste întreruperi erau dure. se vedea că erau premeditate pentru a-l scoate din fire pe lector.

Văzînd cum stau lucrurile, Krinitzki vru să oprească lectura pentru seara aceea, motivînd o anume oboseală (el nu răspundea în nici un fel celor care-l provocau), dar fu împiedecat de cei din adunare și grupul celor „gălăgioși“ fu redus la tăcere. Bineînțeles însă că liniștea nu dură mult, cei cîțiva care îl apostrofau cu o vehemență tot mai mare erau niște tineri lucrători din fabrică, dintre care, vreo doi, erau cunoscuți ca spirite vii, cu multă personalitate. Cearta izbucni în curînd între cei care-l „apărau“ pe Krinitzki și ceilalți, se părea că numărul celor nemulțumiți era mai mare decît se crezuse la început, sau, așa cum se întîmplă de obicei, „în focul discuțiilor“, el cîștigă aderenți, nu pentru „dreptatea“ sau „impos-

tura" lui, ci doar pentru felul în care era atacat de către ceilalți, dintre care mulți erau veniți din oraș. Nimic grav însă, unii găsiră și motive de râs, se descoperi repede și un mucalit care cuceri pe mulți și mai ales femeile care, ațitate de toată acea atmosferă, râdeau cu o mare ușurință. Deodată însă, Miloia strigă ascuțit, cu unul din acele strigăte nefirești și stridente ale sale, de data aceasta neașteptat de puternic, de neplăcut și un cerc se formă în curînd în jurul lui; omul se ținea cu amîndouă mîinile de cap și abia cînd își lăsă o mîină în jos, smulsă de cei care îl întrebau ce are, se văzu o creștătură în piele și o pată de sînge, nu prea mare, pe obrazul drept, mai jos de tîmplă. El stătuse mai la o parte, aproape de peretele bărcii care se găsea complet în obscuritate și cineva, nu se știa cine, îl lovise cu o piatră.

Rana nu era primejdioasă, dar incidentul se agravă brusc, deoarece cîțiva săriră imediat la unul din cei care părea să fie căpetenia acelor care întrerupseseră și boicotaseră pe uriaș, un ins care răspundea la numele de Mitrofanovici, scund, roșcovan, cu o gură veselă și veșnic zeflemisitoare. El păli cînd se văzu înconjurat amenințător, de cîțiva necunoscuți, cîteva femei țipară deși nu înțelegeau ce se întîmplă, dar totul se rezolvă brusc și în modul cel mai pașnic cu putință: „răzbunătorii" lui Miloia fură legitimați pe loc de niște inși în civil care se pare erau lucrători ai miliției sau procuraturii (nimeni nu știa prea bine) și Krinitzki sfătuit să intre în dormitor.

Uriașul se conformă imediat — el era foarte nemulțumit de tot ce se întîmpla, de toată acea zarvă nedorită în jurul persoanei sale — dar nu plecă toată lumea în urma retragerii lui. Mulți, dintre cei veniți din oraș și care nu lucrau în uzină, îl urmară în dormitor și îi cerură să vină în oraș, unde va putea citi în liniște, într-o anumită sală. El refuză însă, ceru să fie lăsat în pace în acea seară și, deodată, se zvonî că el va fi arestat, că i se pusese deja în vedere să nu părăsească baraca și, odată sin-

gur va fi condus la secția de miliție și „evacuat“ din oraș, în aceeași seară.

Această veste — care pornise nu se știe cum — îi opriră deodată pe loc, pe cei douăzeci-treizeci de inși care mai rămăseseră după ce Krinitzki declarase că nu mai citește în seara aceea (femeile plecaseră, aproape toate) și, într-un mod aproape miraculos, sala dormitorului și locul din fața lui se umplu fulgerător de oameni, de data aceasta erau și mulți din cei care lucrau în schimbul de după-amiază în fabrică. Părea un început de revoltă, nimeni nu știa a cui împotriva cui, un lucru era evident însă: Krinitzki trebuia „păzit“ deși el se împotrivea mereu la aceasta, el nu trebuia lăsat singur în acea seară. În cele din urmă, cei care locuiau în dormitor cerură să fie lăsați în pace să se culce, ei plăteau pentru paturile acelea și, cine voia să aibă grija lui Krinitzki, să poftască să facă pe ciinele de pază, oriunde, în fața ușii, în nukul din spate, pe turnul bisericii, dar numai acolo nu. Unii dintre ei îl poftiră și pe uriaș să plece, el nu voia însă să se miște de la locul lui de lângă fereastră, iar cei câțiva acoliți ai săi nu făceau decât să mărească zarva. Cam acesta era, cu aproximație momentul în care Paul intră în dormitor.

Se făcuse destul de târziu, zarva și gălăgia în loc să scadă, creșteau și, la un moment dat, cineva, un bărbat scund și uscat, care fu imediat recunoscut ca locțiitor al secretarului de partid al uzinei, spuse, strigînd la primele fraze, ca să fie ascultat, ridicîndu-se mereu pe tocuri:

— Tovarăși!... Tovarăși! Cred că cel mai bun lucru...

— Nu vrem discursuri! strigă cineva dinafară, din fața ferestrelor deschise, unde de asemenea se strînseră mulți inși.

— Închide geamurile! spuse cineva, de pe un pat.

— Lasă geamurile! strigară vreo doi de afară — ticăloșilor! Vreți să vă faceți mendrele?!

— Nu vrea nimeni să închidă geamurile! E și mult prea cald pentru asta, eu dorm acasă cu geamurile deschise! făcu locțiitorul, aplecîndu-se cu îndrăzneală pe

geam. Nu-i răspunse nimeni, iar cînd se întoarse spre cei din dormitor, se auzi o voce în spatele lui, venind tot de afară :

— Du-te acasă, Catalincea, n-ai ce să cauți aici...

Catalincea dădu din umeri, vîrîndu-și mîinile în buzunar, apoi se urcă dintr-o săritură pe scaunul de pe care se ridicase cu un minut înainte Krinitzki, mergînd să se așeze pe pat.

— Ce vreți, fraților, de la omul ăsta, spuse el, calm, de astă dată, de parcă înălțimea l-ar fi liniștit și i-ar fi dat siguranță, vreți să...

— Las-o baltă ! spuse flegmatic cineva care se afla în dormitor, lasă că aranjează procuratura, sau poate chiar...

— Chiar cine ? întrebă Catalincea încercînd să-i deosebească fața celui ce vorbea.

— Cine l-a omorît pe Simonca ? Cine ? strigă deodată o voce groasă, extrem de răgușită, de pe unul din paturi. Era un bărbat înalt, îmbrăcat pe jumătate țărănește, cu fața vînată de o barbă foarte deasă, deși era proaspăt ras.

— Cine l-a omorît ? Știi tu, Murariule ? îl întrebă locțiitorul întorcîndu-se spre cel ce strigase.

Cel interpelat nu răspunse imediat. Tăcuse toată seara și acum, probabil că îi părea rău că deschisese gura. Era așezat pe un pat, trîntit pe jumătate și cînd locțiitorul i se adresă, se mișcă ușor de parcă ar fi vrut să se scoale, dar nu făcu decît să stea drept. Era unul dintre cei mai buni matrișieri ai uzinei, deși nu lucra decît de vreun an acolo.

— Știți și voi ! mormăi el, într-un tîrziu, știți și voi, dar...

— Nu ne interesează acum ilegalitățile comise și nici... spuse Catalincea și se dădu jos de pe scaun, dar toată lumea era atentă la ce spunea — astea le rezolvă miliția, procuratura, nu sînt de competența noastră...

— Dar ce e de competența ta ? îl întrerupse cu brutalitate o voce, să primești acasă carne în pachete ? ! Cînd ai mîncat ultima dată carne, tovarășe secretar, hai ?

— Azi la prînz ! spuse acesta fără să clipească, dacă ştiam te invitam şi pe dumneata.

— Ba, mersi, invit-o pe baba Mileva.

Toată lumea izbucni în rîs ; baba Mileva era „fantoma oficială” a oraşelului. Murise cu vreo cincisprezece ani în urmă, se părea că în condiţii necurate, şi se spunea că apare în diverse locuri, la orele cele mai neobişnuite pentru o fantomă, şi nu producea frică nimănui. Era foarte populară printre copiii străzii şi printre humoriştii oraşului.

— Bine, spuse Catalincea, cînd se mai potoli rîsul, pe care unii încercau să-l întreţină cu fraze în doi peri — oameni în toată firea sîntem noi ? Şi tovarăşii care au plecat din schimb, vin acum de la turnătorie, e dată peste cap toată...

— Lasă-lasă ! făcu cineva de afară şi vocea sună atît de aproape încît locuitorul întoarse capul crezînd că vorbise cineva de lîngă el — lasă chestiile astea ! Nu schimbă vorba ! De ce terorizaţi omul ? De ce nu-l lăsaţi să citească ! Totul e conform legii !

— Mă rog, să citească ! făcu Catalincea şi se părea că e gata să iasă din dormitor, dar nu se mişcă, era vorba însă, tovarăşului Krinitzki i s-a şi atras atenţia, foarte serios, că acest fapt nu trebuie să ducă la scandal, nici la...

Catalincea începuse foarte liniştit, aproape jovial — părea încă amuzat, satisfăcut parcă, de reproşul cu „carnea în pachete”, dar după cîteva cuvinte faţa i se înăsprî şi ridică vocea :

— Noi avem un plan important, tovarăşi, trebuie respectate orele de odihnă... cine vrea să asculte Biblia să meargă la biserică şi la popi ! I s-a atras atenţia tovarăşului Krinitzki şi pe...

— Cine i-a atras atenţia ? îl întrerupse cineva, cu o voce flegmatică, aproape nepăsătoare, dar în jur tăcerea deveni de fier. Catalincea se zăpăci o clipă, apoi privi nervos în jur de parcă ar fi vrut să citească, la întîmplare, răspunsul pe faţa cuiva.

— Ce ți-e frică ? Răspunde ! insistă aceeași voce, in-suportabil de calmă și de flegmatică, *cine*, tovarășe secretar ? !

— Cine ? ! repetă Catalincea, respirînd cu greutate, ștergîndu-și apăsât fruntea, tîmplele și urechile cu o batistă — o să-ți spun și cine : Simonca ! Da, Simonca ! strigă el peste murmurul care urmă ultimului său cuvînt — de tovarășul Simonca, secretarul organizației sectorului forjă, cel mai bun fierar al uzinei !

— Tovarășul Simonca trăiește, tovarăși, și o să re-vină poate înapoi la lucru, peste un timp ! Zvonul că el ar fi mort este fals și provocator ! O serie de inși l-au văzut, deși starea lui e încă gravă... încă nu poate vorbi și nu recunoaște pe nimeni...

Apoi se întoarce spre Krinitzki, epuizat parcă :

— E adevărat, Krinitzki ? Deși n-ai vrut să declari organelor care se ocupă...

— Gura ! strigă cineva de afară, lasă lămureala !

— Să fie liniște, vă rugăm ! spuse Krinitzki și se aplecă pe geam, spre cei de afară — aici lumea ar vrea să se odihnească ! Și eu sînt dornic de odihnă și de singurătate, nu-mi place felul acesta gălăgios de...

Apoi se îndreptă și adăugă, pentru cei de lîngă el :

— E adevărat, Simonca, săracul, a vorbit cu mine și despre acest lucru... ce-am mai vorbit, nu pot să spun atîta vreme cît el trăiește și nu am încuviințarea lui și nu are nici o legătură cu...

— Ia te uită ce popă delicat avem în parohia noastră păduchioasă ! strigă cineva, cu o voce ascuțită, și toată lumea îl recunosc pe Mitrofanoviçi, care apăruse deodată, de nu se știe unde.

Krinitzki ridică capul și mișcarea umerilor lui îi în-fioră o clipă pe cei de față, dar apoi dădu neputincios din umeri și din mîini, desfăcînd palmele sale uriașe :

— Îmi pare rău !... murmură el dezolat, îmi pare tare rău ! E păcat ! Fiți buni, vă rog și...

Nu mai adăugă nimic, parcă, înțelegînd ce neputin-cioase sînt cuvintele și cîțiva, impresionați de vorbele sale, începură să-l tragă la răspundere pe Mitrofanoviçi.

— Lăsați-l ! interveni din nou Krinitzki, temîndu-se să nu se repete violențele de adineauri, e un lucrător bun ! A învățat meserie și din mîna mea și nu-i așa de rău cum vrea să se...

— Taci din gură ! îl întrerupse Mitrofanovici cu un dispreț agresiv, dacă te caută cineva bine sub cojoc, dă de o coadă groasă de lup, vărgată și puturoasă ! Nu am ajuns să mă apere un... și începu brusc să strige, deoarece cîțiva voiau să-l întrerupă, ba cineva îl și prinsese de braț :

— De ce nu vrea să ne spună ce a vorbit cu Simonca, cu un sfert de ceas înainte ca să găsim omul cu capul plin de sînge ? De ce ? Din milă creștinească de care n-are nimeni nevoie sau pentru că speră că Simonca dă ortul popii pînă la urmă ? Cum îndrăznește el să sfideze miliția și procuratura care...

— Hai, hai ! strigă aceeași voce de sub geam, schimbă macazul sau vrei să ne faci impresie bună ? ! Mai bine te faci actor, am auzit că ești frumos !

— Sînt ! spuse prompt Mitrofanovici și pe fața sa roșcovană înflori zîmbetul său obișnuit, neplăcut și sfidător — dacă vrei, pot să-ți dau și o fotografie ! adăugă el, pentru omul din curte.

— Dă-mi-o ! strigă celălalt, dar numai dacă e retușată ! Am acasă doi căței, fățați de alaltăieri și-aș vrea să-i fac să turbeze !

Toată lumea începu să se agite și Mitrofanovici spuse ceva, dar cuvintele lui se pierdură în vacarm și rîs. Cînd se mai potoli gălăgia, el reluă :

— Să lăsăm bancurile pentru banchet ! vorbea acum relaxat, calm, privind într-o parte, cu o mînă frecîndu-se pe piept — eu sînt curios să știu de ce...

— Să mergem, tovarăși ! îl întrerupse Catalincea și cîțiva fură spontan de părerea lui, mișcîndu-se spre ușă — să lăsăm pe Krinitzki și pe tovarășii de aicea să se odihnească !...

— Nu, nu ! făcu cineva dinspre paturi, Mitrofanovici o fi pistruiat, dar spune el ceva : de ce nu vrea să spună

Krinitzki, că doar e aici și are limbariță bună, de ce s-a certat cu Simonca ? !

— Și mai e ceva ! se aprinse din nou Mitrofanovici, oare n-a observat nimeni o foarte curioasă coincidență ? Tocmai în ziua în care a fost sugrumat copilul lui Dabici, evlaviosul nostru popă l-a lovit numai pentru că băiatul a îndrăznit să-i atingă bucfariul lui sfințit ! Și dacă nu erau aici câțiva oameni, care să...

— Care să ce ? ! Care să ce ? ! sări deodată Miloia, cu vocea lui insuportabilă și toată lumea îi zări din nou rana de la obraz — nu ți-e rușine să minți în fața oamenilor, stîrv cu părul roșu, huligan de împrumut ce ești ! Tu l-ai omorît pe...

— Miloia ! strigă Krinitzki și toată lumea tresări la auzul vocii sale puternice, să taci, Miloia !

Miloia îl privi o clipă uimit pe Krinitzki, se coloră violent pe față și aplecă privirea. Apoi strigă deodată :

— Nu tac ! Nu... și văzînd că Krinitzki deschide gura, strigă încă o dată, speriat, de parcă s-ar fi temut ca uriașul să nu-l lovească :

— Nu, băicuțule, nu tac nici mort ! Aici nu e vorba de tine, aici e vorba de... cine îndrăznește să batjocorească sfînta Carte ? ! Cine ? !

— Taci ! spuse Krinitzki, obosit, ești mai rău decît... decît cel care hulește ! Nu înțelegi nimic, nu ești tu chemat să aperi, ceea ce... mai bine du-te și îngrijește-ți rana și nu fi fățarnic, arătînd-o la lume !

— Eu, fățarnic ? făcu Miloia, cu un ton încît câțiva începură să ridă în apropiere — eu, băicuțule, fățarnic ? ! Eu, care pentru tine pot să-mi tai și amîndouă mîinurile fără să...

Uriașul făcu însă un semn de lehamite, cu mîna dreaptă și bărbatul cu mustața lungă, neagră, cu mîinile lungi, îmbrăcat într-o veșnică salopetă ponosită, tăcu, intimidat și dezamăgit. Era atît de lovit de neîncrederea uriașului, încît nu mai scoase un cuvînt toată seara. Rămase cîtva timp cu capul în jos, inert, moale, ca un elev pedepsit — și Mitrofanovici îi și aruncă vreo două fraze zeflemitoare,

pe care el păru că nu le aude — apoi, își duse cu teamă mîna la locul însîngerat și ieși încet din baracă. Între timp lumea se rărise mult și, cu un grup mai numeros, plecă și Catalinca. Se închiseră ferestrele — deși, de obicei, vara se dormea cu ușile și geamurile vraște și se stinse lumina. Afară, unii mai întîrziuau însă, dezamăgiți parcă de întorsătura pe care o luaseră evenimentele. Erau vînătorii de senzații, mici sau mărunții vînători de senzații tari, oameni fără nici o părere, care aleargă repede dintr-un loc în altul numai cînd se ivește speranța ca, pe undeva, prin apropiere, să se întîmple un fel de nenorocire mărunță. Uneori aceștia formează și opinia, de multe ori înțeleaptă și clarvăzătoare a lumii.

După ce se lăsă întunec în dormitor, toată lumea se prefăcu că se culcă, deși mai întîrziuau pe acolo cîțiva străini, în apropierea ușii deschise, prin care pătrundea luna uriașă, ce se ridica peste munte, impetuoasă. Lumina ei mătura interiorul barăcii pînă la mai mult de jumătate și împiedeca oamenii să doarmă. Ea sau altceva, care lua forma și disperarea luminii ei reci, flăcării ei neomenești, care mătura cerul.

Tîrziu de tot, Krinitzki, care se culcase deja, îmbrăcat, pentru că știa că nu va mai putea să doarmă în acea noapte, își aduse aminte de Paul și îl găsi culcat jos lîngă ușă, ignorat de toți, ghemuit lîngă perete. Vru să-l ia în brațe și să-l ducă în patul lui, dar atunci băgă de seamă că nu doarme.

— Băicuțele ! îi șopti el încet — să te ferești ! Să nu umbli singur și...

— Bine, bine, puiule ! încercă să-l liniștească uriașul, vină să te culci în patul tău... haide, te duc eu, aici jos trage cumplit...

— Nu, nu ! se împotrivi Paul, crispat tot de parcă ar fi avut o violentă durere de burtă, nu vreau să mă urc acolo, sus...

— Haide în patul meu ! insistă Krinitzki, stînd neajutorat lîngă el, simțindu-l cu îngrijorare că tremură din nou, abia simțit, și pielea feței îi ardea insuportabil.

— Nu, nu plec de aici ! făcu Paul cu un soi de dispare și furie, semănînd iarăși acelor tineri surprinși de puterea alcoolului, a băuturii, și care se întind undeva pe jos, pe pămînt sau mai bine pe piatră, și stau așa fierbinți și tremurînd de greutatea aceluia duh puternic pe care-l au în ei, nedeslipindu-se de răceala binefăcătoare a solului.

— Nu poți rămîne aici ! spuse Krinitzki, frămîntîndu-se neputincios, pentru că începuse să-l iubească pe tinerel și nu îndrăznea să-l ia cu sila deși își dădea seama că boala urcă din nou în trupul lui slăbit și binevoitor — măcar ridică-te în picioare, am să-ți aduc un scaun !...

— Ce scaun ?! făcu o voce de aproape din întunec, de pe unul din paturi, nu vezi că dîrdîie de frig ? Nici dumneata n-ai mai multă minte ca și el ! V-ați potrivit bine, un nărod cu un scrîntit ! Doamne, mare-i grădina Ta !...

Vocea, care suna blînd și apropiat, vorbind aproape în șoaptă, nu era a unui om răutăcios sau batjocoritor. Era chiar un fel de tristețe în răgușeala ei ușoară, apoi se auzi un scrîntit puternic de pat, iar în stînga, în același timp, cineva tuși mult, nemulțumit.

— Să mergem pînă afară ! șopti Paul, înfricat, nu vreau să dorm acum... mi-e frică să dorm ! recunosc el și Krinitzki, văzîndu-l că se mișcă, încercînd să se scoale, îl ajută și ieși cu el pînă afară, lîngă zidul barăcii.

În stînga, depărtată din cauza întunecului, se profila tăcută clădirea fabricii, corpul central, administrația, sala de asamblare, baia de zinc, laminorul și turnătoră. În spatele ei se afla forja, care nu se vedea, dar de unde se auzeau zgomote înăbușite de ciocan pneumatic, care bătea cu regularitate. În față era un gard înalt de lemn și îndărătul ei cantina și sala de festivități. În dreapta și în spatele barăcilor o țarină întinsă cu porumb, apărută de un gard prost de sîrmă. Undeva, nu departe, la marginea țarinei, curgea apa și uneori, cînd liniștea stăpînea peste tot cîteva clipe — ca un consemn sau o înțelegere a lucrurilor — se auzeau valurile mărunte cum clipoceau în ju-

rul bolovanilor. Putea să fie însă și o părere, cine nu știe că o apă curgea dincolo de porumb, nu auzea nimic.

Se rezemară amândoi de peretele barăcii și Paul spuse :

— Te necăjesc, băicuțele ! Poate vrei să te culci și eu... poți să mă lași aici, singur, mai încolo mă urc și eu în pat ! Nu știi ce am, mi-e greață să mă culc acum !

Krinitzki tăcu și Paul îl zări rîzînd singur, tăcut, în întunec și o clipă nu-l recunoscă de loc și i se făcu frică.

— Știi ce-mi strigă picioarele mele, băicuțele ? încercă el să glumească, vorbind ca să se audă vorbind și să-l miște și pe celălalt din poziția aceea în care îi apărea atît de străin. Îmi strigă să le duc la rîu... vor să se ducă la apă, pe ele nu le pot mulțumi niciodată. Ele aud apa curgînd după porumbi mai bine decît o auzim noi doi ! rîse încet, silit, Paul, încercînd să scape sau să ascundă de celălalt ușoara tremură de care era din nou cuprins.

— Ți-e frică să mergi noaptea la apă, singur ? îl întrebă uriașul și dinții lui sclipeau în întunec și Paul, nedumerit, trebui să se stăpînească cu putere să nu-l atingă.

— Nu ! minți Paul, de ce să-mi fie frică ! Am și fost în cîteva rînduri... apoi îi dădu prin cap să-l întrebe pe Krinitzki dacă e adevărat că el, la miezul nopții, împreună cu Mihuți, se ducea la apă ca să... dar nu îndrăzni, poate Krinitzki s-ar fi întristat dacă îi punea o asemenea întrebare neroadă, care putea însă să fie adevărată.

— Și eu am fost pe la apă, în unele dăți ! recunosc, neîntrebat Krinitzki și, cum stăteau rezemați de lemnul barăcii, păreau egali, totul se nivelase între ei — nu ești obosit să stai în picioare ? îl întrebă apoi pe Paul.

— Da de unde ! Ce-ar fi să mergem la apă ? îndrăzni el.

— E lung drumul.

— Nu trebuie s-o luăm pe drum ! se apără Paul, e aici, cunosc eu pe-aici, prin porumb o...

Krinitzki dădu din cap.

— O cunosc și eu ! și rîse din nou tăcut, ca o fiară mare, în întunecul acela în care se simțea bine — te li-
niștește apa, puiule ? Mai tremuri, ia să văd ?

Paul tresări văzînd că uriașul întinde mîna, cu dosul palmei, să-i atingă pielea gîtului, așa cum făcuse în multe rînduri cînd îl veghease lîngă pat, dar, furios de propriile-i reacții dezordonate, își mușcă buzele și un minut întreg reuși chiar să-și ascundă febra aceea care îl zgîlțîia încet.

Tăcură amîndoi un timp, destul de lung și, deodată, fasciculul larg de lumină posomorită, a lunii, care pînă atunci strălucise în chenarul ușii, se mută și le prinse picioarele, tăindu-le oblic și dîndu-le o transparență dure-roasă, stînjenitoare. Paul trăgea din cînd în cînd cu ochiul la omul de lîngă el care stătea atît de nemișcat de parcă ar fi dormit din picioare. Krinitzki spuse, deodată :

— Stai, că mă întorc ! și intră în baracă, umblînd atît de tăcut de parcă întunerecul acela îl făcea brusc mai ușor.

Se porni deodată un vînt subțire, jos, răscolind nisipul și, deodată, Paul încremeni : prin fața lui, în lumina lunii, sălta o pisică, apoi își dădu seama, cu groază, că e un șobolan. Luna îl lumina și pe el, cu o nedorită claritate și i se vedea corpul mare ca un sac și capul, afundat în ceafa groasă, mișcîndu-se liniștit la stînga și la dreapta. Trecu prin fața ușii, se opri și săltă, mai departe, cotînd-o spre dreapta.

Peste o jumătate de ceas, cei doi stăteau pe malul apei, într-un loc unde se făcea un cot și apa era liniștită lîngă mal și adîncă. Pe partea cealaltă a riului, foarte lat în acea porțiune, scliepa nisipul larg al albiei, era o plajă largă de nisip foarte fin, abia întrerupt ici, colo de cîte un bolovan melancolic. Dincolo, departe, pe malul celălalt începea cîmpul, țărîni mărunte ale oamenilor, mulți din ei muncitori la fabrică, care munceau aici cu o bucurie neînfrînată, după ieșirea din schimb. Se cultivau acolo legume și nutrețuri pentru vite. Pînă lîngă malul apei, venea un lan de trifoi care era acum înalt — la a doua tăiere — și se putea vedea în lumina clară de peste tot, cum se mișca neîntrerupt și moale.

— „Ca și pielea mea !“ gîndea Paul care sta cu picioarele în apă și pantalonii lui subțiri și vechi, suflecați pînă peste genunchi. Prin apropierea sălciilor unde stăteau cei doi, trecea un drum de țară care lega Nădragul de o comună apropiată, Ria. Deși era aproape de miezul nopții, pe drum trecea mereu cîte cineva, oameni singurateci, pe jos sau pe bicicletă, cîte un grup care fluiera și striga cu putere în noapte, uneori cîte o mașină care răscolea praful. Cei doi stăteau liniștiți în umbra sălciilor, odihnindu-se în zgomotul apei, fericiți că sînt lăsați în pace, de oameni. Krinitzki îi vorbi cîtva timp de un neam al său, pe care-l avea în oraș, un rotar, care ar fi vrut să-l ia „în gazdă“, avea o cameră mică în fundul curții în care-și ținea niște „lemnării“ spunea uriașul și scule și unde se putea pune un pat. Camera era ca un fel de casă împărțită în două, de partea cealaltă se afla o cameră de lemne, iar sus, un fel de pod în care trăiau „golumbi“, adică porumbei. Rotarul, spunea Krinitzki, era un mare pasionat de golumbi, avea foarte multe rase și singura plată a celui care va dormi și locui acolo, ar fi fost să aibă grijă de ei, să le dea apă și mîncare. Krinitzki îi mai dădu amănunte și Paul mișca din cap de cîteva ori, fără să răspundă nimic. Apoi, uriașul tăcu din nou, stînd ca și înainte gîrbovit și privind în apă. El însuși voia să se mute din baracă, poate chiar să plece din Nădrag și Paul se bucură, gîndindu-se că Krinitzki îl va lua cu el. Krinitzki însă nu credea în ce spunea, vorbea numai ca să se liniștească, parcă se asculta uimit, așa, ca într-un fel de joc. Noaptea aceea caldă de vară îi schimba într-un fel, nu prea mult, pe amîndoi : uriașul era mai temător și neliniștit, nesigur parcă la cea mai mărunță mișcare, iar Paul simțea cum îl cuprinde o neobișnuită siguranță de sine. Se mișca și vorbea cu o nepăsare de care se uimea el însuși, ezitățile și spaimele mărunte și numeroase, obișnuite, coborîseră ca niște animale rozătoare, respingătoare și familiare, undeva mai în adîncurile lui, în canale pe jumătate știute de parcă ar fi fost înecate într-o apă ciudată, subțire și uleioasă.

Se abandona cu amuzament acestei stări de care era convins că nu va dura, acestei noi personalități care cres-

cuse din el, dintr-o coastă parcă și toată memoria trecutei sale firi (trecute de un ceas sau două), tresărea uimită ca o femeie, la apariția aceluia bărbat care se deștepta, pentru o clipă și în joacă din acel trup nehotărît. Oare Krinitzki observase ceva? Paul se îndoia, deoarece uriașul era surmenat parcă, turtit de ceva care bîzîia în trupul său mare și pentru prima oară de cînd îl cunoștea, părea preocupat numai de el însuși; de altfel cum ar fi putut observa acest lucru, el însuși abia dacă „simțea” ceva, joaca aceea a celor două trupuri din el nu îi părea, uneori, decît un fel de alungare de umbre, așa cum se întîmplau și înaintea lui, pe apă, sau pe plaja întinsă de dincolo.

De peste apă, din lanul acela de trifoi apăru un fel de animal ciudat, cu două picioare și două capete uriașe, hidrocefalice. Și era viu și real și capetele acelea mari, rotunde se mișcau șovăitoare în lumina lunii și Paul privea cu curiozitate, fără nici o tresărire. El nu credea în monștrii și mai ales, pe întunec, scepticismul lui creștea sau poate că era atît de aproape de apă și ea se arăta perfect neputincioasă.

Apoi, animalul acela dispăru, poate se ascunsese după o ieșitură a malului. Paul privi spre prietenul lui de lîngă el care era deodată atît de tăcut, parcă adormea și la mari intervale de timp se trezea și tresărea sau suspina de parcă memoria i-ar fi fost străbătută de lungi lănci ca niște țandări șlefuite ale luminii de lună, atît de puternică pe cerul coborît încît nici un astru al nopții nu îndrăznise să se nască în marea ei apropiere și doar în margine, la inelul orizontului, sclipeau cîteva stele familiare. Din cînd în cînd, pești somnolenți se izbeau de picioarele abandonate ale lui Paul și el tresărea la rîndu-i, așa cum tresăreau, probabil, și acele vietăți, cărora el le invidia mersul și orașele și gîndurile lor acvatice. Din cînd în cînd, ca niște pendule aeriene, ei săreau, răsfațați din mediul lor, poate atrași mai ales în acea noapte liturgică de apa fosforescentă care curgea fără zgomot deasupra lor, deasupra spinărilor lor melodioase și recădeau apoi ca niște cuțite sau niște cioburi dintr-o sticlă groasă care se

jupuia numai sub lumina rece, damnată la nesfârșită virginitate.

Un om trecu prin apă, la o oarecare distanță de cei doi, ținînd o bicicletă în mîini, mișcînd-o încet în timp ce aluneca pe cîte o piatră ascunsă și Paul, fără surpriză, recunoscuse monstrul acela ivit în lanul de dincolo. Acolo însă, ținuse bicicleta cu roțile în sus, gîndi el rece, plictisit, și uită definitiv de el în timpul cît acel om, aceea siluetă înainta încă, prudent, prin pînza de apă vibrîndă, întunecată, joasă.

După un timp nedefinit — cine mai era atît de meschin ca să țină socoteala timpului acela convențional și inoportun ? ! Paul auzi un zvon de glasuri în spatele său, pe drumul care trecea pe aceeași parte a apei, unde stăteau și ei. Doar el, pentru că uriașul nu auzea nimic, el nu se mișca decît în el însuși și la o mare depărtare de creanga subțire de salcie, care vorbea lîngă umărul lui stîng.

După puțin timp, Paul putu distinge că era vorba de un bărbat și o femeie, scunzi amîndoi și fără vîrstă ; înaintau alandala pe drumul prăfos și în curînd el îi auzi vorbind, pentru că pînă atunci nu răzbătuseră pînă la el decît zgomote nedeslușite și cîte un țipăt al femeii.

— Ia du-te dracului ! țipă femeia deodată și, deși Paul îi privea, cu umărul întors, tresări, atît de mult îl surprinse, că zgomotele pe care le făcuseră cele două umbre pînă acum, înaintînd, se transformaseră atît de brusc în cuvînt — trei ani bătuciți mi-am pierdut cu orăcăielile tale de căcănar ! M-am saturat pînă în gît, te-nmă-ta !

El rîse încet, gros, nehotărît, dar cînd ea mai adăugă ceva repede, șuierînd, ceva ce fu luat iute de vînt, el se opri și o lovi cu brațul lui scurt și-i spuse, sec :

— Vită !

Cei doi stătură cîteva clipe unul în fața celuilalt, crîpați, femeia mai alés se ghemuise și lui Paul îi fu deodată teamă că va sări dintr-o clipă în alta, în părul lui, sau se va azvîrli pe jos, turbată de neputință. El întinse repede mîna, de parcă ar fi vrut să o mîngie și ea n-apucă să se ferească — atît de țepănă stătea — și el îi mai șterse

una, peste ureche, cu atîta tărie încît umbra din fața lui se clătină de parcă ar fi stat pe un pedestal de lemn. Femeia o luă înainte atunci și cînd ajunseră în dreptul lui, Paul o auzi scrișnind :

— Animalule !! Trei ani ți-am spălat izmenele și cio-rapii cînd ți-i trăgeam de pe picioare, mi se lipeau de mîna ca cleiul ! Și acu dai în mine că nu te-am lăsat să bei și să-ți numeri mațele ! Apoi lasă, că de-acu înainte știu eu ce-am de făcut ! Știu eu ce-am de făcut ! și femeia gîfîia cu atîta înverșunare încît își înghițea cuvintele. Ajunseră amîndoi pe malul apei și siluetele li se desenau clare și pure în lumină. Erau foarte tineri. Femeia vorbea însă mereu, cu ură și gesturi nestăpînite, agitîndu-se dureros și, deodată, el strigă, scos din fire, deși furia îi era prefăcută :

— Taci, futu-ți... rostul tău ! Taci !! Taci o dată !!

Ea rămase cu fața ridicată, cu gîtul întors de i se vedea nasul drept, puțin ascuțit, ca de pasăre și mai spuse ceva, rupt, un cuvînt oarecare care nu se desluși bine, poate „lasă că“ sau „parcă“ sau chiar „lasă că eu...“ și bărbatul, și acest lucru se văzu cu claritate, voi s-o lovească din nou, dar ea se sperie atît de tare încît îl sperie și pe el. Se feriră amîndoi unul de celălalt, ca electrizați și atunci, el, întinse din nou mîna, încet, dar ea rămase locului ca hipnotizată și îi rupse bluza pe care o purta în fișii, icnind ușor, lăsînd-o goală. Mînecele le smulse mai greu, dar nu se lăsă pînă cînd nu le rupse de pe carne și, era atît de pornit, încît cîteva fișii mari care căzuseră pe jos le ridică și le desfăcu în bucățele mici.

Femeia nu avea nimic pe dedesubt și intră în panică, pentru că nu știa cum să-și ascundă sîinii mari, care, uneori cînd se întorcea, se desenau cu neașteptată violență în lumină.

— Dacă nu taci și mai meliți cu gura aia scîrboasă ! o amenință el, băgîndu-și mîinile în buzunare, îți rup toate de pe tine ! Să te duci acasă cu curul gol și să înveți și pe alții să...

— Ticălosule !! făcu ea, vorbind mai încet, cu teamă evidentă, ești în stare și să... și pe mă-ta cred că ești în stare să o...

— Să ce ? ! făcu el, apropiindu-se de ea.

— Nu te apropia !! țipă ea, ca isterică și Paul, hipnotizat de toată scena, privi deodată cu teamă spre Krinitzki, dar acesta nu se mișca. Șopti doar, o dată legănându-se foarte ușor pe malul pe care stătea, privind în jos, adînc, parcă voia să dea apa aceea întunecată și iute la o parte cu ochii :

— Scîrnăvie !! Scîrnavi !!

Cînd Paul îi căută din nou cu privirea pe cei doi, bărbatul încerca să o prindă de mîini, dar ea se apăra cu furie și părul i se desfăcuse din cocul pe care-l purta și îi biciuia umerii. Ea îl izbea peste mîini și își prindea sîinii, cu repeziciune, parcă ar fi intuit că un străin îi privește cu ochii holbați și respirația violentă, din spatele sâlciilor. El o prinse de păr atunci, cu o singură mîină și o trînti de pămînt, dar ea scăpă într-un fel, prinzîndu-se la rîndu-i de cămașa lui, care se auzi cum pîrîie. Femeia gîfîia scurt și des, neregulat, iar el respira greoi, atît de rar încît parcă își aducea uneori aminte să tragă aer în piept și atunci îl trăgea cu furie și tăceau amîndoi, de parcă făceau o treabă grea, la care trebuiau să-și unească forțele ca să o ducă la bun sfîrșit.

Scăpînd de mîna lui, femeia țipă scurt — pînă atunci scînceise doar încet, scrîșnit — vru să alerge pe drum, dar el îi stătea în față și atunci se hotărî repede și alergă malul în jos și în apă, apoi, ridicîndu-și fusta cu mîinile, respirînd zgomotos, de parcă abia acum obosea, cu sîinii mari și țepeni mișcîndu-se scurt pe pieptul gol, oferit cu nerușinare aerului aprins al nopții.

El ezită cîteva clipe, privind în jur, apoi fugi după femeie și ea țipă lung și gîtuit, o dată, cînd îl simți pe urme, mări pasul, aplecîndu-se în față, dar se împiedecă și căzu înainte într-o parte și el fu cît pe-aci să o ajungă. Ea se ridică însă cu o iuțeață neverosimilă și fugi mai departe și fugea tot mai repede, pentru că apa se micșora spre țărnul celălalt și sîinii i se mișcau ca niște clopote de

bronz și își ridica picioarele ca o iapă, în disperarea aceea de a scăpa de el. Aproape de plaja aceea întinsă, de lângă celălalt mal, cînd apa îi scăzuse pînă la glezne și putea să alerge în voie, bărbatul o ajunsese și o prinse cu miinile pe la spate, înfigîndu-și dinții în locul unde i se termina ceafa și începeau mușchii moi ai spatelui, cu o satisfacție atît de puternică și greoaie încît lui Paul i se păru că îl aude oftînd, pînă la el. Femeia începu să țipe, abătîndu-se cu disperare și atunci, ca să-i astupe gura, el o trînti jos, în apă. Acolo o avu, într-o rostogolire fără sfîrșit, era un animal blestemat cu miini și picioare încheștate care încerca să se urce pe plaja aceea sclipitoare, dar apa îl trăgea mereu înapoi, și el recădea în undele ei negre care îl împrôșca cu valuri și stropi și zgomot, o fierbere puternică ca o agonie violentă, nesfîrșită, a unui pește uriaș surprins de retragerea apelor. Din cînd în cînd se auzeau pînă la Paul, pe celălalt mal, gîfîiturile lor sacadate, țipetele scurte de voluptate ale femeii, mirîituri, cuvinte articulate pe jumătate, pe sfert, șoapte chiar, totul în morișca aceea sclipitoare de picioare și brațe și trupuri șlefuite, de foci, cu mustățile lor zburlite și aripile laterale ca niște spade scurte.

Cît dură totul ? Paul ridică într-un sfîrșit privirea, os-tenit de tot ce văzuse și auzise, de tot ce trebuise să digere, silit, cu ochii și cei doi nu mai erau. Dispăruseră pe nesimțite și după ce veniseră cu atîta gălăgie, locul lor rămas gol, în apă, și atît de liniștit, părea chiar mormîntul lor pașnic, surîzător.

Era o liniște mare peste tot. Apa se liniștise mai mult, parcă, vîntul se pierduse pe undeva, sălciile stăteau încremenite și nefirești, nimeni nu mai trecea pe drumul din spatele celor doi, numai luna mai făcea zgomot. Urcase pînă la mijlocul boltei și se înclina cu repeziciune să alunece pe un munte invizibil, turtind mereu totul în jurul ei prin măcelul acela de vibrație rece și groasă.

Paul începuse să nu se mai simtă în largul său ; Krinitzki stătea lângă el în aceeași poziție, într-o tăcere și încremenire fizică care-l neliniștea și nemulțumea. El ar fi vrut să vorbească, avea unele lucruri să-i spună, se obiș-

nuise cu atenția lui concentrată, supusă, și asta era un noroc rar, pentru Paul, care găsea cu atîta greutate ascultători și mai ales printre persoanele mature și echilibrate. Își trăsese chiar și picioarele din apă, stătea ghemuit acolo pe mal și simți deodată că i-e foame, era o senzație direct dureroasă, greu de suportat. Se mișcă încet de parcă celălalt era ațipit, așa cum te miști cînd vrei să fugi de lîngă cineva care doarme alături, cu nesfîrșite precauții, apoi se depărtă încet și începu să-și găsească de lucru, fără însă să mărească distanța care-l separa de Krinitzki. Singur, nu ar fi umblat în ruptul capului, la acea oră tîrzie printre sălcii foșnitoare, întunecate, și pietre, care numai din foarte mare apropiere erau nemișcate.

Se urcă pentru început într-o salcie care atîrna deasupra apei ca o punte, temîndu-se în fiecare clipă că va da peste animale respingătoare, agățate de trunchi, șerpi sau broaște uriașe, salamandre și raci agățați de frunze, poate chiar șobolani pîntecoși prin scorburi, cu capul turtit în gîtul gras și scurt, cu coada lungă, solzoasă, scoțînd sunete cînd se frecau de scoarța delicată a salciei. Ajunse aproape de vîrfurile pomului, adică chiar deasupra apei și, după ce se liniști, Paul începu să se hițîne ușor cu întreaga salcie, care îl asculta supusă, așa cum se poartă cîinii mari, voinici, cu fiii sau fiicele pitice, pipernicite, ai stăpînului : somnoroși și amabili, înfășurîndu-se într-o plasă de discretă imbecilitate.

Plictisit de salcie și, încă temîndu-se de ea și de apa care se furișa dedesubt, Paul coborî pe țărîm și îndrăzni să intre în apă și să se ducă în *acel loc...* în locul unde se zvîrcoliseră cei doi și apa îi mișcase cu atîta repezi-ciune și sclipire ca pe o roată care alerga, argintie, din apă spre țărîm și înapoi. Un scurt fior îi urcă în trup cînd atinse cu labele picioarele, undele acelea pe care le văzuse atît de vii și care nu-l puteau înșela acum cu indiferența lor prefăcută. Paul se plimbă cu insistență *deasupra* locului, ca un cocostîrc ce caută reptile, încercînd să străpungă cu privirea lichidul acela ipocrit, care putea fi un complice atît de fantastic la desfrînări neașteptate.

Apoi se plictisi, nu era pe nicăieri nici o urmă. Ce noroc avusese să vadă așa ceva !

Nu se depărtă însă din acel loc, întârzia mereu, plictisindu-se fără încetare, uneori apoi găsind câte ceva, un mărunțiș care-i atrăgea atenția pentru scurt, foarte scurt timp și tot mișcându-se în cercuri nătingi prin apă, începu să vorbească singur, după obiceiul său. Vorbea, cînta apoi cînd obosea — pentru că atunci cînd se asculta numai el, obosea repede — iarăși vorbea, poza pentru milioanele de umbre nevăzute din jur într-un general, apoi într-un președinte de republică moderată, apoi într-un monarh luminat, și apoi, obosind curînd, începu să pozeze în el însuși, ceea ce, la el, părea că era mai grav decît o obișnuință, era o boală.

— ...Timpurile moderne trebuie să redea omului, avantajele sale milenare ! perora el, cu ochii lucioși și mîna întinsă țeapăn, în față — timpurile moderne trebuie să facă ceea ce n-au făcut, educația, biserica, religiile, statul și morala publică ; zeul nostru, domnilor, sînt timpurile moderne, cu întreg aparatul lor complex și... și, permiteți-mi, vă rog, permiteți-mi să trec, trebuie să fie pe undeva o neînțelegere, n-am afirmat niciodată de-a lungul întregii mele vieți imputite — mizerabile, cum spuneau cei vechi că așa ceva ar fi cu puțință ! Nici în cele mai îndrăznețe visuri, nici în tablourile cele mai vivante, n-am întîlnit o nerușinare mai mare, un desmăț mai plin de trufie...

Paul se plictisi, nu se lega nimic. Începu să tremure de frig și din nou i se făcu foame. Urcă din plictiseală malul celălalt și intră în lanul de trifoi care îl liniști la fel ca și apa. Pămîntul era moale, argilos, ici și colo se găseau scaieți care îl făceau să sară într-un picior. Deasupra capului său, săgetau aerul doi lilieci, învîrtindu-se în jurul lui.

— ...Dragostea, stimația mei, ar spune cineva, e un lucru demodat în sensul că nimeni nu mai vrea să se mîndrească cu ea. Sau, invers, e un lucru foarte actual, tocmai pentru că ne mîndrim cu ea, facem mereu caz de ea ! strigă Paul, victorios, prin acel lan — e un fel de boală închipuită ! O boală rușinoasă, o boală lumească, cu care însă toți ne mîndrim, chiar și cei care o cunoaștem bine !

Eu, ei bine, frații mei întru Christos, eu sînt un biet bătrîn, iată o taină mare ! Cine îmi va lua bătrînețea mea, cu care m-am născut, pe care am supt-o o dată cu laptele mamei mele ? Cine, vă întreb, cine ? ! și dinții lui tineri scrișniră și brațul fulgeră prin aer — iată un tînăr mai bătrîn decît mulți tineri de vîrsta lui, dacă e să dăm crezare unor hîrtii îngălbenite ! Ce superstiție neroadă pune mereu bătrînețea la urmă, împreună cu neputința și cu harul de a batjocori toate lucrurile și toate cuvintele ? Adevăr zic vouă, că va veni o vreme în care cei bătrîni vor fi bătrîni cu adevărat, nu vor mai putea păcăli pe nimeni cu recuzita lor de teatru de provincie, cu dinții lor falși care tremură mereu cînd spun lucruri delicate sau cu venele lor vinete care se pot pipăi sub piele ca niște sfori de împachetat ! Va veni o vreme, o, frații mei, cînd lupul se va însoți cu mielul, numai din dorința de a-l înfuleca o dată pentru totdeauna, iar preoții se vor împechea cu credincioșii lor de toate sexele și de toate convingerile politice !

Paul se întinse dezamăgit pe jos, în trifoiul bogat și cald, și în curînd simți că pe picioarele și brațele sale călătoresc furnicile aceluia pămînt. Asta îl odihnea și îi înmuia sila pe care o simțea față de propria sa gură, atît de nătîngă, atît de beată.

— ...Să fim curajoși față de trecutul nostru — murmură el visător — să avem curajul să-l uităm, sau dacă nu se poate altfel, să-l înghițim ! E tot ce ne poate ține în viață, e singurul lucru care se poate conserva ! De ce murim noi *de fapt*, v-ați întrebat vreodată, stimați păstori și păstorite, doamnelor, domnilor și domnișoarelor, nu cumva pentru că avem prea mult trecut, pentru că ne otrăvim cu prea multă ținare de minte ! Iată, pe pereții bisericilor, zboară mereu îngeri, mai întunecați sau mai limpezi, dar ei sînt ușori pentru că n-au o istorie de povestit despre ei înșiși, sau chiar dacă au una, ei bine, aceea le aparține cu desăvîrșire... nu trebuie s-o împartă cu nimeni ! Cine dintre dumneavoastră, stimați ascultători, se poate lăuda cu o întîmplare pe care a trăit-o de unul singur ? Numai cu unghiile sale, numai cu coatele sale, numai cu iluziile

sale pierdute ? ! Da, neîndoios, trecutul e ceva foarte frumos, seamănă, dacă-mi permiteți, cu o stațiune de odihnă din alte vremuri, cu o stațiune balneo-climaterică din secolul trecut, când femeile beau cite un pahar cu „apă curativă“ ținându-și degetul cel mic cu grație în așa fel ca să sclipească unghia cea subțire și roză — și țineți minte vă rog, era un roz natural, un roz-roz ! — iar pe tot trupul se mișcau ușor volănașele după care ținim cu toții. Da, trecutul, trecutul ! Vă rog repetați cu toții, în cor, așa, unu, doi, trei : trecutul, trecutul nostru minunat ! Nu, nu e bine, n-ați început cu toții o dată, încă o dată, și puțină disciplină și, dacă se poate, nu autodisciplină, ci disciplină din aceea veche, clasică, disciplină-disciplină ! Deci, încă o dată, atenție la degetul meu arătător și mijlociu care vă vor da semnalul convenit : unu, doi, trei-trecutul, trecutul nostru minunat ! Urlați vă rog, mai tare puțin, chiar urlați, aveți toată scuza, nu trebuie să vă fie frică mereu de animalitate, în definitiv — și Paul zîmbi într-o parte, cu perfidie — oare nu sîntem și puțin rude ? ! Deci, unu, doi, trecutul, numai trecutul nostru și al nimănui altuia, trecutul nostru nemaipomenit ! E bine, a ieșit mulțumitor, cum spunea vicarul cuiva, mai trebuie încă puțin exersat, domnilor, trebuie să ne-o spunem deschis, cu toată cruzimea, am cam uitat să urlăm ca animalele, ne-am cam pierdut ceea ce aș putea numi bunul-simț al urlatului ! Oare n-a apărut nici o carte cu acest titlu, trebuie să ne uităm cu toții prin vitrinele librăriilor, la locul unde sînt înfipse bilete care poartă inscripția : „Ultimele noutăți“. Cînd treceți vreodată pe acolo... pe acolo, știți dumneavoastră pe unde... da, da, pe acolo, n-are rost să ne prefacem la nesfîrșit, mai e și o rușine pe lumea asta, ce dracu, cum spunea deunăzi măcelarul unei cliente prea-insistente, care voia să cumpere fără bacșișul convenit fiecărui salariat cîstit !

Paul începu să cînte și în timp ce cînta simțea din nou febra cum îl cuprinde — poate avusese tot timpul febră și abia acum observase, dar cîntecul era un bun leac împotriva febrei care-i umplea capul cu căldură și o durere ușor zîngănitoare și îi trimitea urzici sub piele, un fel de

urzici electrice și bîzîitoare. Poate ar fi trebuit să se ridice și să plece, poate Krinitzki îl căuta și va pleca fără el, dar se simțea atît de bine — în trupul său care se simțea atît de rău — și i se părea că dacă se mișcă, tulbură lichidul vasului său, un lichid care se evaporă la cea mai ușoară clătinare, producînd aburi otrăviți care, prin canale și canalicule mărunte, se strecoară în creier.

— ...Tam-ta-ra-ta-ta, tam-ta-ra-ta-ta, mergea un mic soldat pe drum, tam-ta-ra-ta-ta, tam-ta-ra-ta-ta, peste iarbă, peste scrum, mergea un mic soldat pe cale, tot plîngîndu-se de șale, tam-ta-ra-ta-ta, tam-ta-ra-ta-ta!... aauuu! aauuu! se plîngea Paul, ținîndu-se de cap, încercînd să rîdă, ca să-și înșele febra și durerea — nu mai sînt bun de nimic! Sînt o biată epavă, o păpușă de cîrpe care... care... care așa și pe dincolo! Da-da, stimații mei, bunii și stimații mei — adăugă el cu tristețe, ținîndu-și un picior ridicat în sus — neprețuiții mei ticăloși, încercați să vă puneți în locul meu și veți vedea că nu e nici o scofală! Cît eram mai tînăr invidiam mereu cînd pe unul, cînd pe altul și aș fi vrut nici mai mult nici mai puțin să fiu în locul lor; era suficient ca cineva să aibă o haină frumoasă, cu guler de blană ca să vreau să-l înlocuiesc, sau să aibă o bicicletă, din acelea care alunecă fără zgomot pe străzile publice, sau să aibă o mamă înțelegătoare, sau un tată pescar, cu unđite multe și strălucitoare, cu tot felul de viermușori și insecte metalice. Ce prost eram, cum voiam să mă schimb cu fitecine, pentru tot felul de zorzoane, dar Dumnezeu era mai înțelept decît mine, el m-a păstrat în pielea mea și iată, acum pot să cînt, să sar într-un picior, pot să fac cu mine ce-mi trăsnește prin cap! Da, onorați confrăți, aceasta e cea mai mare libertate, cea mai înaltă formă a libertății posibile, să faci cu tine tot ce vrei, nu ce poți, ci *ce vrei*, ce-ți trece prin cap, sau ce vrei să-ți treacă prin cap... să nu intri, așa, fără grai, în turma asta omenească, să nu-ți schimbi pielea ta curată și strălucitoare pe o blană de oaie! Sau dacă e așa și n-ai încotro, măcar să fii un berbec, cu coarneau aplecate, aspre, pline de inele de piatră, încovoiate pe după ochi ca niște monocluri...

...Nici prea cuminte nu e bine să devii, altfel vei muri devreme, trebuie să-ți păstrezi mereu, pentru orice eventualitate, cîte un rest de prostie ! Da, prostia și murdăria, onorată instanță, sînt cu mult mai necesare decît ar părea, în orice caz, prostia, e un lucru verificat ! Mie nu mi-e teamă de prostie și prin asta mă detașez de mulți confracți ai mei, cum spunea odinioară o turlă de biserică către altă turlă de biserică, nu se spune că : cei săraci cu spiritul vor intra în împărăția cerurilor ? Ba da și e bine să ne strecurăm și noi împreună cu ei, pe poarta aceea ! Nici unde nu se promite nimic înțelepților și bine le face ! De unde atîta furie nesocotită pentru cărți, școli, nopți de veghe, diplome, palme universitare și atîtea altele ! De multe ori ieșim pe ușa din spate din școală și intrăm pe ușa din față în balamuc și ne scuzăm apoi că „e ceva pur ereditar“. Încet, încet, ho, mai încet, de ce să le înlocuim pe toate cu cuvinte și fraze și foi tipărite și fraze, mereu fraze, creierul nostru e îndopat cu prea multe fraze ca un coș cu hîrtii mototolite ! Adevăr vă zic vouă, prostia ne ține în viață, ea e un fel de a doua sănătate, iar murdăria ne ține și ea în viață, ea e chiar ceva mai frumos și mai pur decît prostia, pentru că ea ne îndepărtează de frumusețea trupului nostru care, între noi fie vorba, dragi surate, nu e nici pe departe așa de celebru cum ne prefacem noi cu atîta cheltuială că este. Îl spălăm de cîteva ori pe zi, îl periem, îl ungem și altele, și uităm că înlăuntru, sub acest trup care se vede mai e unul, un trup la fel ca și acesta, pe care îl ținem mereu în brațe, un trup care apare uneori, ca și ingerii în viața Mariei, și ne surîde trist, cu multă înțelepciune și cu multă tristețe ! Cîți dintre noi nu uităm de acest trup care nici nu e măcar mintea sau sufletul, ci e pur și simplu un trup care curge mereu, un fel de apă mai ușoară ca apa și mai grea ca aerul, un trup care ne iubește atîta încît ia mereu forma noastră, de bunăvoie se strecoară în înfățișarea noastră deși ar putea oho ! în ce chipuri formidabile nu ar putea el străluci ! Dar nu, el se umilește neîncetat și cît sîntem de josnici și de nesuferiți, el coboară împreună cu noi și sînt unii care încearcă să vadă cît de jos poate el coborî !

E adevărat însă că el, totuși, nu poate coborî oriunde și deodată ne pomenim goi și anume, goi pe dinăuntru deși avem tot ce ne trebuie ca să tragem o minciună, sau să fim plini de haz, dar când el lipsește e un fel de gîtuire, întreg trupul nostru acesta pe care îl îngrijim și răsfățăm, se strînge și se zbîrcește, încet, de o boală nevăzută, care nici măcar nu ne omoară ! Destul însă cu această temă tristă, nici nu e sigur, la urma urmei, că toate acestea există ? ! Poate că sînt simple scorneli, dar... ce vreau să vă spun... aha, da, putem noi oare într-adevăr scorni ceva ? Ni se dă voie, oare ? Nu e cineva cu un băț care ne lovește distrat peste degete, peste unghii, când încercăm să facem altceva decît ceea ce trebuie... ceea ce e necesar spunem noi mai distins, dar, în definitiv, totul nu e decît : trebuie ! Trebuie ! Și iar, trebuie ! și iar : trebuie ! pînă îți clănțane dinții, pînă ți se zbîrlește pielea de groază și chiar pînă începe să-ți placă, pentru că, dragă doamne, culmea spaimei și a silei nu e decît începutul plăcerii, un început firav e drept, încă anemic și plătînd, dar adevărații pedagogi, cunoscătorii de oameni și tiranii, nu ne fac decît un bine cînd măresc spaima și înzecesc sila, pentru că numai așa apare adevărata plăcere și bucuria de a trăi !

...Tam-ta-ra-ta-ta-ta-ta-ta, trece-un mic soldat pe cale, tot plîngîndu-se de șale, tot plîngîndu-se de șale, tam-ta-ra-ta-ta-ta-ta...

Cine știe cîtă vreme mai trecuse de cînd sta acolo Paul și sporovăia și în timp ce gura îi umbla cu atîta vietejie, amestecînd tot felul de lucruri citite în cărțuli fără început sau fără sfîrșit, cu altele care izvorau atunci din mintea lui înfierbîntată și auzindu-le de multe ori, el în-suși era prins de mirare de acel animal străin care locuia în el și care vorbea cu buzele sale și asta era singurul lor lucru comun : gura sa, pe care acel animal neliniștit, dezordonat și anarhic, o folosea cu atîta nepăsare și uneori cu silă și nerușinare. Deși se ferea uneori de propriul său trup ca de unul străin și de propriile sale cuvinte, mai

ales, pe care o forță dușmănoasă îl împingea să le spună, care nu-i aparțineau și care, poate ar fi putut să îl și omoare (dar el era atât de debil încît foarte puține lucruri nu l-ar fi putut omorî !), cu toate acestea, uneori se mîndrea cu munca aceea a gurii sale, cu coroana de cuvinte care se înghesuiau să iasă din el ca dintr-un vas care fierbe, și ar fi dorit grozav să fie ascultat, de cineva, care să se minuneze și să-l admire. Dar vai, oamenii erau atât de grăbiți să-și cîștige traiul de fiecare zi încît nimeni nu avea timp de el și chiar dacă cineva din întîmplare îl asculta un timp, rîdea de el sau îi întorcea spatetele, disprețuitor. Aceste reacții îl intimidau atât de mult pe Paul, încît nu mai știa ce părere să-și facă despre el însuși și uneori era adus să creadă în același timp, în aceeași secundă, două lucruri cu totul diferite, chiar opuse, despre el însuși. Vai, e atât de greu, mai ales pentru un tînăr singuratec, fără familie și prieteni cît de cît constanți, să-și facă o părere, o imagine, cum se spune, despre el însuși, despre statura lui slăbuță, puțin caraghioasă, puțin nerușinată și poate, puțin năvingă. În sfîrșit, Paul era plictisit și înciudat de-a binelea : era un veșnic nemulțumit ! Și febra asta care nu mai contenea, de parcă o muscă uriașă ar fi bîzîit în trupul său, așa cum se zbat muștele, vara, în fața unui geam și poate că trupul său atât de subțiratec, părea de sticlă, pentru acea muscă din el, care bîzîia, bîzîia, bîzîia... ah, ce nesuferită muscă ! Ce idioată muscă ! ! Și Paul se zvîrcoli de cîteva ori prin acel lan de trifoi, se rostogoli încolo și înapoi, să buimăcească de cap musca aceea sau țîntarul care îl necăjeau atîta. Nu era de mirare, odată, cînd era mic, i se păruse că i s-a strecurat un șoarece în stomac, care se mișca acolo și-l rodea cu atîta încăpăținare neroadă, încît îi producea mari crampe, grețose crampe. Oare cînd a găsit acel șoarece un timp prielnic pentru a se strecura în stomacul său și de ce tocmai el a avut acest ghinion ? Căci acum nu mai credea că poartă o muscă enormă bîzîitoare în trupul lui hăituit veșnic, ci un șobolan și anume, chiar pe acela pe care îl zărise, plin de groază, trecînd prin fața ușii dormitorului, săltînd neliniștit în lumina lunii. Da,

era chiar acel șobolan care pătrunsese în trupul lui întocmai ca și șoarecele în stomacul său, în copilărie, el era acela care prin miasele pielii sale, mișcându-se, îi producea acea febră sîcîitoare și dureroasă, care îl făcea să urle și să ridă în același timp de milă față de el însuși, pentru că se poate rîde și din milă. În clipa cînd se convinge că purta șobolanul acela în el, Paul încetă să se rostogolească, dar nu deodată, ci tot mai încet, apoi se opri, se ridică și încercă să facă cît mai puține mișcări, ca animalul acela grețos să se miște cît mai puțin — el era doar foarte greoi, Paul îl văzuse deslușit, — și dacă Paul nu făcea mișcări bruște însemna că nu-l ajuta să salte și să-și miște încolo și înapoi capul său mic, înfundat în gîtul acela gras și scurt. Pentru că, la cea mai mică mișcare a animalului, vaporii și valuri de miasme suiau spre creierul lui, înfierbîntîndu-l și l-ar fi putut duce să se arunce într-o prăpastie, așa cum citise uriașul, că o turmă de porci în care intraseră astfel de animale... da, bineînțeles, acolo era vorba de diavoli, dar probabil nu era decît un fel de a vorbi ! Paul nu credea în diavoli și îngeri, dar credea acum într-un șobolan care se rotea și sălta ușor în trupul său slab și hăituit, un șobolan pe care începuse să-l urască atît de mult încît ar fi fost în stare să se arunce într-o astfel de prăpastie, ca să-l distrugă o dată cu el însuși !

Paul coborî cu atenție malul, se mișca cu atîta băgare de seamă, atît de nefiresc de încet, încît părea că urmărește o umbră în acel întunec luminos al nopții — luna începea să apună — sau că urmărește ceva care se tîra în fața lui, un gușter sau o broască mare, cu pete cafenii. Cînd se împiedeca de cîte ceva sau făcea cîte o mișcare mai pripită, simțea cum i se otrăvește creierul, și ochii săi nu vedeau nimic înainte, un singur ochi mai era deschis în trupul lui speriat și acela privea înlăuntru și vedea forma aceea greoaie și respingătoare cum sălta încet, încet, ca o umbră uriașă, proiectată pe perete și aburii otrăviți cum se ridicau din trupul lui și din blana udă, zburlită și cum suiau spre creier.

Trecu prin apă cu aceeași precauție și cu cât se mișca mai încet cu atât suferirea mai puțin și asta îl întărea tot mai mult în convingerea că, vai, avea dreptate și cineva se furișase în el. Pășea cu infinite precauții, ridica încet, foarte încet un picior, apoi îl întindea în față, atingea nesigur cu talpa piciorului goală, suprafața rece și ușor neliniștită a unde, apoi apăsa laba cu prudență prin materia apei, care prin încetineala aceea a mișcării se făcea parcă mai viscoasă, și, în sfârșit, căuta fundul apei temător, cu spaimă de a nu da peste vreo piatră răutăcioasă, aliată a dușmanului său dinlăuntru, a puturosului și blestematului animal.

Astfel, cu greu, cu sudoarea curgându-i șiroaie pe față și pe temple, Paul ajunsese la malul celălalt, în locul unde îl lăsase pe Krinitzki. Era însă atât de fascinat de cele ce se petreceau în el încât abia în clipa când atinse cu mîna scoarța salciei de care stătuse rezemat uriașul și mîna sa se mișcă năucă în locul gol, de aer, unde ar fi trebuit să se afle trupul lui mare, girbovit, își dădu seama că Krinitzki nu mai era. Plecase.

Paul se întoarse ca un bătrîn, cu încheieturile înțepene și cînd vru să pornească pe drum către casă și, după ce făcu deja un pas sau doi, pregătindu-se pentru lungul calvar care-l aștepta, hăituiala aceea nesfîrșită cu animalul răutăcios și grosolan, zări, la o anumită depărtare două siluete și, la o primă privire distrată, nu recunoscă nimic. Apoi privi cu atenție și se opri : umbra cea înaltă era Krinitzki, de bună seamă, în curînd îi distinse și vocea — și Paul era uimit că pentru prima oară îl auzea strigînd, deși nu reușea să distingă ce anume vorbea, propria lui suferință era prea mare ca să-i lase urechile treze și deschise — și, după puțină vreme îl recunoscă și pe cel care primea ocările uriașului, ce, oare, Dumnezeuule, făcuse ca să-l scoată din fire pe omul acela atât de bun și de stăpînit ? Era un individ de statură mijlocie, ascuns pe jumătate de trupul lui Krinitzki, rezemîndu-se într-o bicicletă. Apoi spuse cîteva cuvinte și, deși nu înțelese ce spunea, Paul îl recunoscă. Era el, sigur, era... și un prim impuls îl mîna să alerge spre cei doi bărbați, dar își aminti la timp de

neputința sa de a fugi sau chiar de a face vreo mișcare ne-cugetată și rămase acolo, răbdător, în umbra salciei, să-și aștepte prietenul.

Cei doi însă vorbiră destul de multă vreme, mai ales Krinitzki, care nu era de recunoscut, într-atît de tare vorbea și cu o minie și furie care îi zguduiau tot trupul său mare. Își mișca brațele sale lungi cu vehemență și Paul îl privea mirat. Apoi, celălalt rezemîndu-se încă de bicicletă, începu să se blesteme și apoi, deodată, chiar să plîngă, cu sughițuri mari, neplăcute și uriașul începu iar să strige cu vocea lui mare care clătina cîmpurile. Uruitul din trupul lui Paul întrecea însă toate aceste zgomote și voci și doar ochii îi rămăseseră puternici și liberi, se prinse fără să-și dea seama, cu mîna dreaptă de o creangă uscată, care crescuse într-o parte din trunchi, și o mișca mereu, zvîcnind încet, rezemîndu-se în ea, deși creanga aceea nu se putea rezema nici pe ea însăși.

Apoi, omul care plînsese și care se oprise brusc, se apropiе de locul în care stătea Paul, mergînd pe drum, și celălalt, uriașul se luă în urma lui, și începu din nou să-l certe. Vorbea și gesticula atît de furios cum Paul nu numai că nu-l zărise niciodată, dar nici nu-și putea închipui că ar fi fost în stare, el care-și propusese cu atîta tărie, stăpînirea trupului și... cei doi ajunseră aproape de mal, depășindu-l cu puțin pe Paul care era teribil de mirat deoarece crezuse că cei doi îl caută pe el. Atunci se întîmplă ceva ciudat: celui scund îi alunecă bicicleta din mîini și se răsturnă în praful drumului și el însuși sări pe trupul celui uriaș, cu un gest simplu, elastic, așa cum sar maimuțele în pom. Celălalt însă voi să se scuture de el și reuși într-adevăr, cu o mișcare, Krinitzki îl aruncă pe celălalt jos, și omul căzu cu atîta putere încît bufni surd, încît lui Paul i se făcu milă de durerea pe care trebuie că o simțise. Într-adevăr, cel de jos nu se mișca, poate se lovise sau își rupsesese ceva chiar, uriașul avea doar o putere nemăsurată.

Paul îl zări pe Krinitzki întorcîndu-se pe jumătate, apoi ducînd cu precauție mîna la gît și aplecîndu-se încet. Și cum stătea așa aplecat de șale (parcă orbise brusc și îl

căuta pe celălalt în praful drumului), omul de jos se mișcă și sări din nou, cu o agilitate neomenească și, după o foarte scurtă luptă, fu din nou azvîrlit de pămînt, cu atîta putere de data aceasta, încît se rostogoli ca o păpușă. Uriășul se ridică din nou, se ridică parcă la nesfîrșit și în lumina încă puternică a lunii, Paul îl zări atît de clar de parcă ar fi fost ziuă și era atît de mîndru și de frumos acel bărbat, încît Paul îl iubi cu o forță neașteptată, era prietenul lui cel mai bun, și o căldură și o bunătate mare îl inunda și îl înmuia tot și febra și chinul dispărură o clipă, cu totul, de parcă n-ar fi fost trupul lui cel care trăia cu atîta forță iubirea. Și atunci, Krinitzki urlă pentru înția oară, ca un animal care se teme de moarte, un urlet înfiorător și începu să coboare spre apă. Mergea într-un mod foarte ciudat : făcea doi pași, apoi, parcă, răzgîndindu-se, se oprea și părea că se întoarce, mișcîndu-și un picior nehotărit, în aer, apoi mai făcea doi-trei pași, și din nou făcea mișcarea aceea cu piciorul în aer care nu avea nici un rost. Parcă s-ar fi îmbătat brusc și nu reușea să-și ducă trupul său atît de greu. Dar unde mergea oare ?

În clipa cînd intră în apă, celălalt se ridică încet, cu greutate și parcă nu se hotăra să se ridice în picioare, mersul în patru labe îi convenea mai mult și atunci uriașul urlă a doua oară. Paul simți cum începe să-i zgîlție trupul de frică și cel din drum ridică capul, adulmecînd în aer și Paul voi să-i strige să se grăbească și să-l ajute pe Krinitzki care suferea de ceva, el însuși, dacă nu ar fi fost toropit de...

Uriășul înainta încet, și cu încăpăținare în apa care-i ajungea pînă la brîu și celălalt, din drum, se hotări brusc și alergă după el. Krinitzki îl simți însă venind și se întoarce, dar celălalt nu se feri și îl îmbrățișă și, spre uimirea lui Paul îl răsturnă pe uriaș în apă, ca pe un copil neputincios. Cîteva clipe cele două trupuri se zvîrcoliră — dar nu cu iuțeală și furia celor de dinainte, care-l ațîțase atît de mult pe Paul — ci cu o încetineală nemaipomenită și Paul surise încet, văzînd joaca celor doi pentru că dacă Krinitzki căzuse atît de ușor înseamnă că voise și el să se joace, apoi, deodată, cel mai scund sări într-o parte, îl

privi o clipă pe uriaș care încerca să se ridice în patru labe, cu fața în jos, din apă, se uită nehotărît în jur și tocmai cînd Paul, nedumerit și chiar speriat, voi tocmai să-l strige, alergă înapoi pe drum, își încălecă bicicleta și dispăru, dar nu pe drumul mare, ci coti imediat pe o potecă nevăzută, pe care o știa probabil de dinainte și se afundă în porumbul care creștea acolo foarte înalt. Paul privi în urma lui crezînd că va reveni singur, sau cu cineva, dar totul rămase liniștit.

Krinitzki era culcat, ca un om obosit, pe o parte, în apa mică de lingă țărnișă și Paul făcu cîțiva pași să alerge la el, dar se opri deodată, ținut de spaimă pentru întîia oară. Ce fel de joc fusese acela și de ce uriașul stătea astfel pe rîni, de parcă nu ar mai fi putut să urce malul acela scund pe care el, Paul, îl urca în joacă și de ce celălalt fugise în felul acela, tăcut?

Lui Paul îi era teamă să se apropie, dar se mișcă totuși pentru că așa trebuia, încet însă, așteptîndu-se ca din clipă în clipă Krinitzki, bunul și minunațul Krinitzki, să se ridice dintr-o mișcare și să-i facă semn, vesel, cu mîna.

Intră în apă, cu o precauție absurdă și se apropie de trupul acela culcat și cînd fu mai aproape auzi un fel de sforăit, de parcă celălalt adormise acolo, în apă. Voia să-l păcălească pe el? se întreba nedumerit Paul și se sforță să zîmbească ca să ia parte așa cum se cuvenea, la acel joc, dar mai făcu un pas prin apă și sforăitul se întări și se urîți în mod neașteptat și nedorit, și deodată, Paul își dădu seama că uriașul horcăia, ca un porc care e ținut de nenumărați bărbați de urechi și picioare și zvîcnește cu atîta putere încît îi cutremură pe toți și îi clatină de pe picioare. Paul începu să tremure de teamă și, deodată, simți cum lacrimile îi aleargă în jos pe obraz și buzele îl ardeau și tremurau și se auzi scîncind, în timp ce înainta cu tot mai multă nesiguranță și teroare și, plin de spaimă pentru el însuși și pentru întreaga lume necunoscută și infernală, începu să strige încet, printre lacrimile care i se rostogoleau în gura deschisă:

— Băicuțele !... Băicuțele !... Băicuțele !

Celălalt, trupul acela uriaș, continua să horcăie, fără nici o milă de spaima lui Paul, orb și surd și neputincios, picioarele sale lungi zvîcneau, improșcînd apa și, deodată, Paul, care privea în jos mereu, zări un animal ciudat, lătăreț, întunecat, că i se strecoară printre picioare. Se aplecă ca un idiot și întinse mîna rășchirată în apă și o scoase neagră de sînge și atunci strigă ca un apucat, strigă atît de tare încît se sperie el însuși, tremura ca un apucat și striga ascuțit, ca o femeie isterică și, pentru că nu se putea stăpîni și spaima îl copleșea — deodată trupul acela culcat devenise nemaipomenit de străin și de respingător — se întoarse și fugi înapoi, fără să se uite în urmă, avînd mereu în fața ochilor picioarele acelea lungi care zvîcneau cu o forță uimitoare, parcă voiau să se rupă din trupul care le ținea, și apa care se învălurea speriată și horcăitul nesfîrșit. Paul alerga pe drum cu ochii rătăciți, plîngînd și bolborosînd într-una, dar ușor, abia auzit, uimit parcă sau atît de speriat, încît nu îndrăznea să-și irosească spaima, nu îndrăznea să lupte cu ea. Apoi încetini pasul și alergă mai încet și în curînd mergea ca orice om și chiar și plînsul acela involuntar încetă. Mergea pur și simplu, ca orice călător, înțelept, numai mîna dreaptă, murdară, avea grijă să și-o țină departe de trup și de el, și, cel mai bucuros ar fi tăiat-o și era convins că nu l-ar fi durut nici cît o înțepătură.

Intră în dormitor, se urcă în patul lui și, ascunzîndu-se sub pătură, încercă nu să adoarmă, nici nu avea nevoie de somn, ci să-și stăpînească clăntănitul dinților care îi putea trezi și pe ceilalți. Stătea astfel chircit sub pătură, clăntănind din dinți fără încetare, ca un mărunț animal de cîmpie și ascultîndu-se fără mirare, fără durere, fără nici un fel de teamă și simțire. Dinții îi jucau în gură și în cap, lovindu-se uneori între ei și Paul îi asculta și era tot ce putea să facă în clipa aceea.

Cu cîteva minute după ora opt, în ziua cînd primise citația, Titus Gîrda se prezentă la secția de miliție, biroul șapte. El era un individ care afecta răceala și ironia ca stări ordinare de spirit, dar se simțea acum, spre uimirea sa, în primul rînd iritat, și ceea ce era mai grav, nu-și putea stăpîni această iritare ; nu-și afla tonul său în care s-ar fi regăsit și în care avea încredere.

Clădirea miliției era foarte mare, cu mult prea mare pentru nevoile ei curente și Titus străbătu niște culoare largi și nimeri chiar într-o aripă în care se făceau reparații. În sfîrșit, dibui și ușa la care trebuia să intre și fu primit cu o amabilitate neașteptată.

În birou se afla un plutonier pe care el îl cunoștea bine din vedere, un om foarte spătos, bine hrănit și chel. De cîte ori îl văzuse prin oraș, Titus și-l închipuise cărînd sacose cu zarzavaturi sau serviete umflate cu mezeluri și carne macră, un fel de campion al meselor gătite în familie în care, dumnealui, bineînțeles, era regele bucătăriei, cu sosuri originale și consomè-uri fanteziste. Titus fu poftit foarte ceremonios să ia loc pe un fotoliu, fu întrebat dacă nu dorește o cafea — el refuză însă, băuse deja una, cu puțin înainte de a pleca de acasă — și fu rugat să aștepte cîteva minute. Era chemat — îi spunea „plutonierul-gurmand“ — pentru o simplă formalitate. În legătură cu crima ? întrebare fostul student și militarul fu o clipă descumpănit, apoi admise că da, probabil în legătură cu crima.

Titus se așează lîngă geam, și plutonierul își văzu de treburile sale. În două rînduri intrară niște gradați cu hîrtii, apoi un civil care șopotii ceva cu „gurmandul“ privindu-l tot timpul, peste umărul plutonierului, pe student, care afecta o indiferență perfectă. Titus începu să respire ușurat, în sfîrșit își regăsea „tonul“.

După foarte puțin timp, nici zece minute, plutonierul se mișcă de la biroul său, deschise o ușă care dădea alături și vorbe cu cineva de acolo, apoi se întoarce și îl invită pe Gîrda „să-l însoțească”. Titus se ridică cu eleganță și se forță să zîmbească interior la acel „vă rog să mă însoțiți” — abia acum își dădu seama ce emotiv era sau nu era decît o formă a fricii față de propriul său curaj, față de propria sa hotărîre ? ! — și îl însoți pe plutonier, care îi zîmbea mereu și se arăta foarte îndatoritor, și oricît de zeflemisitor era studentul, trebui să recunoască că stînjeneala sa și ochii mari, albaștri, atît de nepotrivii cu chelia, i-l făcuseră simpatic.

Coborîră jos, la parter și, în cîteva rînduri, ocoliră niște grămezi de cutii de vopsea, var, trecură sub niște scări pe care lucrau zugravi și „gurmandul” îl informă cu un ton perfect amical că, jos în pivniță, cu ocazia acestei renovări a localului, găsiseră printre altele, îngropată, o casă mare de fier, pe care nici pînă acum nu reușiseră să o deschidă, deoarece nu voiau s-o taie. Era a fostului proprietar, probabil, deși, cine știe ? — și îl întrebă pe Titus dacă îl cunoscuse pe Salomon Bela, cel care „ținuse cazina”, adică restaurantul și cafeneaua fostă „Bristol”.

— Da ! admise Gîrda, îl cunoscuse, tatăl său avea obiceiul să viziteze regulat acel stabiliment și îl dusesese și pe el în cîteva rînduri, permițîndu-i să asiste la jocurile sale de „pinac”, „belotă” sau „preferans” împreună cu notabilitățile locale, oferindu-i o sondă uriașă cu „himberschpritz”, cu sirop sifonat, adică. Da ? — făcu amabil „gurmandul”, și el îl cunoscuse pe Salomon, dar abia după '48, cînd pierduse stabilimentul și lucra în funcția de contabil, la Timișoara, la o întreprindere textilă.

— A ajuns curînd contabil-șef ! spunea plutonierul, clipind prietenos din ochii săi albaștri — era dat dracului ! Vreau să spun că era foarte priceput ! se scuza el zîmbind și Titus îi contrazîmbi, sînt curios dacă casa asta de bani are ceva înăuntru și dacă i-a aparținut sau dacă a știut ceva de ea... avem și noi misterul nostru ! — glumi „gurmandul” în timp ce cobora treptele largi, din lemn tocit și

ii relată în două fraze, lui Titus, care asculta puțin uimit de familiaritatea plutonierului, că, de curînd, o portăreasă la o vilă din cartierul de nord, „luxos“, al orașelului, a venit cu un borcan mare de murături, plin cu „cocoșei“, pe care îl dezgropase din curtea din spatele clădirii. A cui fusese „borcanul“? Fostii proprietari, naționalizați, locuiau în altă parte, în țară și tăgăduiau, evident, proprietatea asupra aurului. Cine știe, poate era chiar adevărat!

Toate acestea Titus le află în scurt timp, cît parcurseră două culoare și coborîră scările. Apoi, el fu introdus într-un birou pe care se afla o tăbliță pe care scria „Comandant“, iar înlăuntru o secretară și o altă ușă, capitanată. Secretara, o femeie în vîrstă, cu părul complet alb și o față frumoasă, foarte bine păstrată, îi rugă să aștepte și cei doi se traseră lîngă geam. Prin fereastră, jos, se putea zări o stradă îngustă, unde niște căruțași descărcau pietriș din două camioane-hipo, cu roți cauciucate, iar dincolo, peste un zid scund de piatră, o curte lungă, acoperită pe jumătate cu un umbrar de viță de vie. Curtea era aproape pustie, o curte liniștită, calmă, provincială. În stînga, într-un șezlong vîrgat, stătea întins un băiat de vreo nouă-zece ani, grăsuț, cu picioarele nesfîrșit de subțiri și cu laba stîngă întoarsă în afară, probabil sechele de poliomielită, gîndi Titus. Băiatul citea o carte și din cînd în cînd vorbea cu cineva, nevăzut, prin ușa deschisă a unei bucătării de vară, un fel de verandă de sticlă, cu multe flori peste tot.

Gîrda fu în sfîrșit poftit să intre — numai el și la foarte scurtă vreme după ce secretara îl anunță — și găsi în biroul comandantului un civil înalt, masiv, cu o cămașă albă cu gulerul răsfrînt și pe șeful miliției, maiorul Bejan, un individ scund, cu părul rar, foarte agitat.

— Bună ziua, tovarășe Gîrdea — îl salută maiorul și ieși repede pe după birou, fără să-i întindă mîna înșă și îl pofti să ia loc pe un scaun aflat în fața biroului, după care se reîntoarse cu rezezițiune la locul lui, fără să-l prezinte pe civil. Titus se așeză pe scaun, apoi tocmai cînd maiorul deschise gura ca să spună ceva, Gîrda se ridică din nou, și se înclină țeapăn în fața civilului, spunînd:

— Gîrda Titus e numele meu !

Civilul, care stătea lingă geam, prefăcîndu-se că se uită afară, rîse ușor batjocoritor, fără zgomot, la această prezentare a studentului, avea o gură mereu deschisă, ironică, cu o coroană de dinți albi, perfectă. Bejan se roși, involuntar, și nu spuse nimic, iar Titus, după ce așteptă o clipă, se așează la loc, pe scaunul lui.

— V-am invitat aici, în legătură cu ancheta cazului Dabici ! spuse maiorul, încercînd să vorbească rece, oficios, lucru care nu-i reușea prea bine — aveți de făcut vreo depoziție în legătură cu acest caz ?

— Da ! spuse uscat Titus.

— O clipă vă rog ! făcu maiorul și o sună pe secretară, care intră și se așează pe un fotoliu vișiniu de lingă fereastră, cu un bloc de hîrtie albă, pregătindu-se să stenografieze.

— Tot ce spuneți va fi consemnat ! spuse maiorul. Vă rog !

-- N-am mare lucru de spus ! începu Titus și povesti pe scurt, cîteva fraze, cum „se plimbasese” împreună cu Irina Dabici în seara crimei, după ce o întîlnise cu totul întîmplător.

— La ce oră a avut loc, aproximativ, rendez-vous-ul dumneavoastră cu Irina Dabici ? întrebă maiorul aprinzîndu-și o țigară și Titus observă că degetele-i mici, scurte, îi tremurau de enervare.

— Specific încă o dată — răspunse Titus — că nu era vorba de o întîlnire aranjată de dinainte. Ne-am întîlnit cu totul întîmplător la centrul de pîine de lingă biroul de voiaj. Totul se întîmpla în jur de opt, opt și cinci minute.

— O oră rotundă ?! făcu maiorul.

— Cu totul întîmplător ! replică rece, Titus.

— Și... la ce oră v-ați despărțit ?

— Unsprezece și douăzeci sau și douăzeci și cinci. M-am uitat la ceas la și un sfert și nu puteau trece mai mult de cinci sau șapte minute.

Cîteva secunde maiorul păstră tăcerea, de parcă s-ar fi gîndit la cele auzite sau aștepta ceva, apoi îl rugă pe

Gîrda să repete, încă o dată, dacă nu se supără, traseul plimbării cu Dabici. Titus se conformă și îi uimi pe cei doi, deoarece nu numai că repetă cu exactitate, punct cu punct, traseul indicat deja o dată, dar folosi aceleași fraze chiar, făcu aproape aceleași pauze de respirație.

Civilul se întoarse de la geam — de altfel nu stătuse decît de formă cu spatele — și spuse, deodată, rînjind zeflemisitor :

— Ți-ai pregătit bine depoziția !...

Titus răspunse imediat, înțepat :

— V-ați pregătit bine depoziția !

— Ia uite ! făcu amuzat civilul și își descheie haina, te-ai supărat, tinerelule ?!

Titus se roși ușor pe maxilarul inferior, dar răspunse, uscat, cu distincția lui silabică formidabilă :

— V-ați supărat ! voiăți să spuneți, stimată tovarășe. Nu văd nici un motiv pentru care vă permiteți să mă tutuiți. De altfel... și se opri, ezitînd, figura îi rămase însă imobilă, rigidă.

— De altfel, ce ? făcu amuzat civilul, care nu era altul decît Voștinaru, și se apropie un pas de scaunul pe care stătea Titus — vrei să-ți dai importanță ?! Să știi că ai picat prost, sîntem băgați pînă peste cap în murdăria asta pe care ați făcut-o aici, și nu prea avem chef de...

Voștinaru vorbea plictisit, disprețuitor, deși era un dispreț leneș, blînd, se vedea cît de colo că micului incident cu fostul student nu îi acordă nici un fel de interes. Era cu gîndul aiurea și se juca cu un pumn de chei, pe care îl arunca uneori în aer, și-apoi le trăgea iute înapoi de un lăntșor subțire de argint, al cărui capăt îl avea prins de unul din degete.

Titus tăcu cîteva clipe, nerăspunzînd nimic, privind în masă, de sus, cu buza de jos răsfrîntă și cu un fel de luciu în privire. Apoi, tocmai cînd Voștinaru deschise gura ca să mai adauge ceva, se aplecă spre maior, și spuse :

— Mai aveți nevoie de mine, vă rog ?!

Bejan tuși și-și trecu mîna ușor peste bruma lui de păr, motiv ca să aplece privirea. Era evident că aștepta hotărîrea civilului, care se deplasase din nou la geam,

aprinzîndu-și tacticos o țigară.

— Pot să înțeleg că sînt liber ?! făcu Titus, țeapăn, ridicîndu-se pe jumătate de pe scaunul lui.

— Vă rog să vă așezați, tovarășe ! spuse aspru maiorul — aici sînteți în anchetă și ca atare, vă rog să vă conformați ! Nu-și au locul aici...

— Lasă-l, tovarășe maior ! îi întrerupse Voștinaru, întorcîndu-se de la geam, cu un ton deodată blind, concesiv, dar gura lui rîdea mereu ironic, amuzată de ceva care parcă era lipit de pantofii sau de reverul hainei studentului — să știi ! — i se adresă el lui Gîrda — din întîmplare eu conduc ancheta, așa că... trebuie să te împaci și cu celelalte ! Poți să pleci !

— Bun înțeles, adaugă repede maiorul, nu aveți voie să părăsiți localitatea, fără învoirea noastră !

Titus se înclină fără un cuvînt și făcu cîțiva pași spre ieșire. Se opri însă în fața ușii capitonate, se întoarse și se adresă civilului care se aplecase deja peste masă.

— Aș avea o rugămintă ! spuse Titus cu o astfel de răceală și mișcare disprețuitoare a buzei inferioare încît anula perfect cuvîntul „rugămintă“ — aș vrea, dacă e posibil, să vorbesc cu tovarășul procuror Remus Alexandrescu !

— În ce chestiune ?! făcu încet civilul, întorcînd privirea spre el, fără să-și schimbe poziția.

— Aș vrea, dacă e posibil, să adresez cîteva cuvinte tovarășului procuror-șef al raionului ! repetă Titus, cu încăpăținare rece... În legătură cu crima.

— Tovarășul procuror nu e aici, momentan ! spuse repede maiorul, puteți însă să ne comunicați nouă, orice...

— Îmi pare rău ! făcu Titus înclinîndu-se din nou și pregătindu-se să plece a doua oară.

— Ia stai puțin ! făcu civilul, desprinzîndu-se de masă, mi se pare că e vorba de o neînțelegere ! Dacă e vorba de ceva important nu o să cruțăm nici un efort și o să-l căutăm pe procuror ! Nu putem forța simpatia nimănui ! și ieși, trecînd pe lîngă Gîrda, dar se reîntoarse după nici jumătate de minut. — Ia loc ! îi spuse el lui Titus, trecînd pe lîngă el, fără să-l privească, indicîndu-i un fotoliu lîngă

geam. El se apropie din nou de birou și începu să vorbească pe șoptite cu maiorul, care răspundea din când în când la telefon. Bejan, la un moment dat vru să se scoale în picioare, din respect față de superiorul său, dar acesta îl apăsă cu mâna înapoi pe scaun, rîzînd ușor, cu satisfacție — se pare că rîsul acela scurt, arogant îi devenise un obicei, dar Titus, deși nu îi era adresat, nu se putu stăpîni să nu tresară, abia simțit, stînd întors cu umărul în fotoliul său.

Peste vreun sfert de oră, Remus Alexandrescu intră în birou și, cînd rămase singur cu el, Titus îi declară că nu făcuse o depoziție completă și adăugă amănuntul că, înainte de a o întîlni din întîmplare pe Irina la centrul de pîine, o căutase acasă și găsisese întunec, liniște, și ușile deschise, descuiate și deschise. La întrebarea procurorului care se informă de ce nu voise să declare acest lucru maiorului Bejan, Titus refuză să dea vreun răspuns. De altfel întreaga declarație o făcu cu un ton aproape sfidător, cu o aroganță care îl uimi ușor pe Alexandrescu. Gîrda trebui însă să-și repete depoziția, astfel completată, de mai multe ori și în fața mai multor persoane în cursul zile și fu reținut la miliție pînă a doua zi la nouă dimineața.

Pe Titus nu îl miră de fel faptul că nu mai fu lăsat să se întoarcă acasă, singurul lucru pe care îl pretindea de la anchetatorii săi, fu ca aceștia să-i declare formal că era arestat, lucru pe care nu îl obținui, toată lumea îl asigura că se făceau doar formalități strict necesare, nu era vorba, deocamdată cel puțin, de un arest. Fostul student nu se irita de loc la ideea unui arest posibil, s-ar fi zis că îl dorea chiar și îl nemulțumea vădit că nu i se declara formal acest lucru. Fu deci cu atît mai uimit cînd i se declară a doua zi că poate să se reîntoarcă acasă și drumul îl făcu umblînd foarte încet, privind mereu în urmă, de parcă s-ar fi așteptat să fie chemat înapoi.

Ajungînd în fața centrului de pîine de care fusese foarte mult vorba cu o zi înainte, intră ca să-și cumpere un corn. Era o zi întunecată „ploaia atîrna pe cer“ și pe străzile orașelului se afla puțină lume. Doar cîteva siluete, în majoritate femei și băiețandri de școală. Cînd ieși din

prăvălie, în uşă se izbi aproape de un omuleţ îmbrăcat într-un costum albastru, cu dunguliţe albe, încălţat cu ghetete roşcate, de-un evident prost gust. Era un bărbat în jur de treizeci, cu părul blond, spălăcit, şi intrase atît de pripit pe uşă — de parcă ar fi alergat de cineva care îl urmărea — încît era cît p-aci să-l doboare la pămînt pe Gîrda.

— Scuzaţi, scuzaţi ! făcu străinul, zîmbind cu veselie, fără să se simtă prea stingherit şi cînd Titus voi să-şi continue drumul, dînd din umeri şi muşcînd din cornul pe care îl ţinea în mînă, celălalt se agăţă de el, prinzîndu-l confidenţial de braţ :

— Nu vă supăraţi ! Sînt teribil de neîndemînat dar... adevărul e că alergam chiar după dumneavoastră !...

— Alergai după mine ?! făcu Titus, neputînd să nu se împiedece să nu zîmbească, eşti de la miliţie, dumneata ?!

Celălalt însă păru că nu aude întrebarea ; se îndesă şi mai tare în student şi-i suflă confidenţial în ureche, zîmbind într-un fel complice, cu o şiretenie neplăcută :

— Nu-i aşa că ăsta e... centrul de pîine ?

— Nu înţeleg ce vrei să spui ! spuse Titus, enervat de zîmbetul şi de felul în care celălalt îi suflase în ureche — ce doreşti de la mine ? şi fostul student ridică uşor tonul — nu te cunosc !

— Să ieşim de aici ! propuse străinul, cu aceeaşi şiretenie complice care îl enerva atît de tare pe Gîrda — nu e locul potrivit pentru...

— Pentru ce ? făcu jignit Titus, dar celălalt îl prinse cu familiaritate de braţ şi îl tîri aproape în stradă.

— Să facem cîţiva paşi ! propuse el, cu ochii mereu lucind de rîs.

Titus îl privi o clipă gîndindu-se ce atitudine să ia, apoi, starea de oboseală generală şi de apatie pe care o trăia după o zi şi o noapte de detenţie şi interogatorii, îi înmuie rigiditatea lui obişnuită şi porni alături de necunoscut, muşcînd distrat din cornul pe care nu-l cumpărase de foame, adăugînd plictisit :

— Cum vrei, dar să știi că nu am prea mult timp. Sînt așteptat acasă. Ce vrei?! Nu pari să fii de pe aici, nu te-am mai văzut?...

— E adevărat! recunosc celălalt, cu un gest larg și abia atunci observă Titus că străinul ținea pe braț un fulgarin vechi, gălbui, cu o rigiditate ridicolă, cam în felul în care poartă calfele de croitor pantalonii călcați la domiciliul clienților.

— Nu sînt de aici! spuse străinul, dar chiar dacă aș fi, o figură ca a mea, spălăcită, nu se remarcă, vă asigur!

— Ce vorbești! făcu amuzat Titus.

— Ha, ha! Ho, ho! rîse celălalt, atît de strident și de pueril, încît Gîrda încruntă reflex sprîncenele — sînteți foarte uimit, tovarășe Gîrda! Foarte, foarte uimit! Și dacă v-aș mai spune ceva, sînt convins că...

— I-ascultă! întrerupse Titus voioșia zgomotoasă a celuiilalt, continuînd însă să înainteze cu lene, cu o plictiseală neobișnuită lui și care-l amuza pe el în primul rînd — deșartă-ți repede geamantanul, n-am prea mare chef de palavre în dimineța asta! Și mai ales cu indivizi...

— Misterioși?! Nu-i așa?! făcu celălalt, văzînd că Titus nu vrea să-și termine fraza, apoi adăugă repede, cu un fel de tristețe bruscă — nu e vorba de nici un mister aici! De altfel nici nu se potrivește misterul cu mine, cu persoana mea adică!

Apoi se opri, își pocni călcîiele într-un mod foarte caraghios și spuse:

— Plutonier Mateiaș Alexandru!

Titus se abțînu cu greu să nu-i zîmbească în față, ceea ce evident l-ar fi jignit pe omuleț. Se mărgini să se încline în tăcere, cu o ceremonie un pic exagerată.

— Deci, am ghicit totuși, ești de la miliție! spuse Titus.

— Da și nu! făcu Mateiaș, căruia îi plăceau, se vedea, șaradele. Am lucrat pînă de curînd, pînă acu'două zile în cadrul miliției raionale!

— Dar ce s-a întîmplat? se prefăcu îngrijorat Gîrda.

— Nimic ! făcu Mateiaș, dînd din umeri, mi-am dat demisia !

— Da ?! replică cu o leneșă stupoare celălalt, și atunci...

— Ce vreau de la dumneata ?! se înveseli plutonierul — în orice caz, nu...

Titus fu oprit însă în acea clipă de o cunoștință și Mateiaș îl așteptă, discret, lîngă un stîlp de afișaj, prefăcîndu-se interesat de anunțuri, dar chiar și în această mărunță treabă, stîngăcia lui ieșea la iveală. Se întorcea la fiecare cinci secunde să privească în direcția în care stătea Titus, încît cel cu care vorbea studentul, se interesă „cu cine era, un individ atît de curios“. Gîrda se hotărî să se descotorosească repede de el.

— Dragul meu ! îi spuse, revenind lîngă plutonier — dumneata ești un om foarte amabil, dar eu cad de oboseală, și...

— Dar bineînțeles ! sări, îngrijorat Mateiaș, deși era evident că nu lua în serios motivarea lui Titus sau nu-l interesa, dă-mi voie să te conduc pînă acasă. E vorba doar de niște mărunțișuri, care...

— Nu, nu ! se împotrivi ferm, Gîrda, îmi vei spune chiar acum despre ce e vorba ! De altfel, ce amestec ai dumneata în toată chestia asta ? Pentru că, te interesează cazul Dabici, dacă...

— Nu ! spuse cu o șiretenie puerilă, Mateiaș, vesel fără nici o pricină aparentă și zîmbind mereu, cu o figură atît de instabilă încît îl sîcîia pe gravul și distantul Gîrda, m-ar interesa o descriere cît mai exactă a casei în clipa cînd dumneata ai intrat în jurul orei nouă !

— Da ?! se uimi Titus ușor, că celălalt cunoștea amănuntul, mi se pare că dumneata nu ești sincer cu mine ?! De unde știi că... i-ascultă ? se decise el, cu qarecare brutalitate — ori te legitimezi, ori dacă nu, te rog să mă scutești de prezența dumitale ! Nu am chef de nimic acum, vreau să mă culc pur și simplu !

— De ce te superi în felul acesta ? făcu Mateiaș, cu un aer de reproș perfect amical. De altfel, tonul de continuă familiaritate pe care și-l permitea plutonierul îl agasa cel

mai mult pe Titus, el, care nu-l văzuse niciodată pe acest om.

— De ce te superi?! repetă Mateiaș, putem să... în sfârșit, e adevărat că eu mi-am prezentat demisia, dar numai pentru că cineva voia să mă împiedece să mă aflu aici... în legătură, bineînțeles cu... te miră de unde știu aceste amănunte?! schimbă el, cu vioiciune — foarte simplu: am câțiva amici, sau nu, pardon, câțiva tovarăși care au oarecare încredere în facultățile mele modeste, într-o anumită, știu eu cum să-i spun, pricepere nativă! — și spălăcitul îl privi cu satisfacție pe Titus pentru expresia pe care o găsisese.

— Va să zică dumneata ești un fel de „erou al datoriei“! făcu zeflemisitor Gîrda — un model de ofițer de miliție sau subofițer de miliție! În ciuda adversității sau obtuzității unor superiori birocrați sau suficienți, dumneata renunți la totul, carieră, salar, viitor, și te întorci aici ca să faci pe detectivul amator?

— Nu e chiar așa! replică cu o modestie „veselă“ Mateiaș, care se făcu că nu observă ironia groasă a celui alt, a fost mai mult o stratagemă! E adevărat că mi-am dat demisia, dar probabil că mi s-a aprobat în mod automat, eu lipsind, un concediu fără plată, sau chiar unul cu plată! Nu e prea mult eroism aici, de altfel nici nu mi se potrivește! făcu micul om, cu un fel de satisfacție — eu nu sînt făcut pentru eroism, nu am gravitatea necesară! Uite, dumneata, domnule Gîrda, dacă-mi permiți, ai o înfățișare potrivită. Numai că ești puțin cam... inteligent, o inteligență prea mare nu...

— În sfârșit! făcu Titus puțin agasat, dar numai de formă începea deja să-l intereseze oarecum plutonierul în civil, și încă n-am ajuns la ceea ce...

— Sînteți puțin cam grăbit! făcu Mateiaș și văzînd că celălalt devine rigid, adăugă repede: Evident, aveți toate motivele, vreți să vă culcați, familia e neliniștită!... Tocmai de aceea v-am propus să vă conduc pînă acasă și... dacă nu sînt prea îndrăzneț, aș accepta să mă invitați la dumneavoastră pentru o jumătate de oră!

Apoi adăugă repede :

— Nu e foarte logic ?! Cît timp nu-i liniștiți, părinții vreau să zică, nu vă veți putea concentra și... ca să vă spun drept, pe stradă nu se pot aborda astfel de lucruri ! Mișună tot felul de indivizi, și... pentru asta nu am... e și în interesul dumneavoastră, s-ar putea să vă scutesc de câteva chemări la miliție, interogatorii cu tot felul de... ce credeți ?! și-l privi cu aceeași șiretenie, cu zîmbetul său pueril și complice, care-l scotea din fire pe Gîrda, mai ales că nu era în stare să-și facă o părere despre toată această întîlnire ciudată și confuză.

— Astea sînt metodele procuraturii ?! întrebă el, cu o obosită iritare — după ce sînt eliberat de formă, să fiu hărțuit, condus acasă, supravegheat de...

— Nu, nu ! se împotrivi cu energie și ciudă micul personaj, nu e vorba de așa ceva ! Credeți-mă ! Demersul acesta al meu îmi aparține, nu trebuie să raporteze nimănui nimic ! De altfel, dumneavoastră nu cunoașteți niște amănunte ale mersului anchetei în această crimă... aflați că eu mă găseam aici, cînd cu Simonca, eu l-am anchetat pe Leca și datorită raportului meu a fost apoi eliberat, e drept foarte tîrziu și...

Titus își aminti atunci, foarte vag, că auzise numele plutonierului, pronunțat de procuror sau de Cambrea, în seara cînd cei doi făcuseră acea vizită inopinată familiei sale. Era însă incapabil să-și amintească cu mai multă precizie în ce context se amintise acest nume.

— Să mergem ! propuse plutonierul în civil, aproape rugător, văzîndu-l pe celălalt că se gîndește, cu sprîncenele subțiri, feminine, ușor strînse — voi aștepta cu răbdare, cu toată discreția, ca să vă liniștiți familia... de altfel, mi se pare că îmi datorați și puțină recunoștință, dacă...

— Eu ?! făcu Titus, zîbind.

— Ei, am glumit ! spuse Mateiaș, nu am făcut-o pentru asta, deși, trebuie să recunosc, că am acționat nu numai din umanitarism ! Știți, peste tot se amestecă interesul, chiar cînd vrei să faci un lucru, o faptă total dezinteresată, umană, de umanitate adică, constăți pe urmă cu

o anumită, neplăcută surprindere că... că fapta umanistă n-a fost chiar atât de..., și Mateiaș nu mai întregi fraza, ci izbucni în râs și-și lovi un pantof de celălalt, un gest care îl uimi din cale-afară pe Gîrda.

— Nu înțeleg ! făcu Titus, amuzat pe jumătate.

— Un fleac ! făcu Mateiaș, dîndu-și importanță, oricine ar fi făcut-o în locul meu, cum se spune ! Adevărul e însă că eu am făcut-o așa că... în sfîrșit, te plictisesc, domnule Gîrda, dar ce vreau să-ți spun e că poți să stai liniștit, părinții dumitale știu că te întorci acum, în bune condițiuni, ca să zicem așa...

— Da ?! făcu Titus, de unde știu ?

— I-am anunțat eu, personal ! Chiar azi-dimineață, cînd s-a știut că... de altfel am fost și aseară pe la dumneavoastră și trebuie să vă asigur că aveți niște părinți exemplari ! Oameni de o foarte bună calitate, se vede cît de colo, de o creștere aleasă !

— Și de o simțire nobilă, nu-i așa ?! ricană Titus, nemaștiind ce să creadă despre personajul din fața sa, pe care l-ar fi trimis de zece ori la dracu pînă atunci și de care nu reușea să se dezlipească totuși. Și o anumită tulburare presimțire, imaginație chiar, îl făcea să se vadă, peste puțină vreme, în camera sa, pălăvrăgind împreună cu plutonierul care, cu mica sa insolență zăpăcită, era evident că se va lăfăi undeva într-un fotoliu, sau va începe să cotrobăiască în bibliotecă, sau cine știe, îl va ruga poate chiar să-i cînte ceva la pian. Asta îl înveseli pe Gîrda, un fel de veselie amară și iritantă, mai ales că trebuia să-i și mulțumească spălăcitului, care tocmai termina o frază lungă despre felul în care fusese primit de mama sa, care-i aducea aminte de nu știu cine, bineînțeles, o persoană din cale-afară de...

— Îți mulțumesc că te-ai ocupat să-i liniștești, deși nu știu încă cu claritate cu ce scop ai făcut-o ! spuse Titus, cu răceală și indispoziție evidentă și continuă apoi — dacă zici că îi cunoști, tovarășe Matieașu...

— Mateiaș !! îl corectă plutonierul, surîzînd fără rost.

— Scuză-mă ! făcu Gîrda, dacă e nevoie, să mergem

atunci ! E aproape zece, lipsesc deci de mai bine de douăzeci și patru de ore de acasă !

— Nu am să vă rețin mult ! îl asigură plutonierul, pășind lângă el cu o importanță caraghioasă, ținându-și trenciul gălbui cu mîna întinsă, fără rost — îmi dau perfect de bine...

— A, nu ! ripostă absent Titus, nu trebuie să te formalizezi. Acum că tot sîntem amestecați în ciorba asta... știi ce ! făcu el înviorat deodată de un gând — îți place muzica ? Muzica clasică, simfonică ?

Mateiaș îl privi dezorientat o clipă și pentru prima oară păru că încearcă să vadă de pe fața interlocutorului său, dacă nu e cumva ținta vreunei ironii. Dar renunță brusc la orice suspiciune, de parcă și-ar fi amintit că nu era „făcut“ pentru un respect și o stimă ieșită din comun, și recunosc, cu aceeași veselie jucăușă :

— Muzica cultă ? ! Bineînțeles că îmi place, o apreciez, numai că îndatoririle de serviciu m-au împiedecat să...

— Aha ! făcu cu seriozitate Gîrda, dar dacă ai fi avut timp, nu-i așa...

— Dumneavoastră vă place muzica, vă ocupați ? ! îl întrebă plutonierul.

— Recunosc ! făcu Titus cu prețiozitate, era hotărît să-l trateze cu toată seriozitatea pe micul plutonier, de aici înainte — am să-ți cînt și duminică ceva la pian, asta ne va liniști pe amîndoi, dacă bineînțeles te încîntă propunerea mea ! Eu și-așa nu prea am să pot dormi, așa că...

— Interesant ! făcu Mateiaș, dumneata s-ar zice că vrei într-un anumit mod să te răzbuni pentru faptul că am dat buzna, așa, fără nici un fel de...

Titus îl privi, dar văzu că celălalt nu-și pierduse veselia sa permanentă și inutilă, așa că adăugă :

— Te înșeli ! Am chef să cînt la pian în dimineața aceasta, și cum dumneata te-ai invitat la mine, o să asisti, vrînd nevrînd. Fii liniștit, nu cînt prea prost și nici prea tare. Poți foarte bine în timpul acesta să te gîndești la ce vrei, la anchetele voastre sau la orice altceva ! Un singur lucru te rog, însă : din cînd în cînd să dai din cap cu înțelegere și gravitate, cu ochii pe jumătate închiși și atunci

totul o să fie în regulă : părinții mei vor fi liniștiți că mă vor avea din nou „între ei“, eu că mă liniștesc clămpănind la pian și dumneata că nu mă scapî din ochi, așa cum ți s-a trasat sarcina, probabil, ce spui ?!

Mateiaș nu răspunse nimic, doar dădu din cap dintr-o parte în alta, de cîteva ori, surizînd, ca un copil care imită pe un bătrîn înțelept în fața altor copii fără minte și zburdalnici.

Peste jumătate de ceas cei doi erau într-adevăr instalați în camera lui Titus. Pe plutonier, părinții studentului îl primiră cu multă căldură, se adevări că el fusese acolo în două rînduri liniștind spaima doamnei Gîrda, care intrase în panică văzînd că fiul ei întîrzie prea mult la miliție. (Mai ales după ce doctorul, interesîndu-se în după-amiaza aceleleași zile la secție, fu informat că Titus Gîrda „nu se găsea acolo“.)

Titus se resemnă deci să-l servească și să-l recompenseze pe plutonier care, spre plăcuta lui surprindere, o dată în casă, își pierdu familiaritatea neplăcută în gesturi, din stradă. Îi aminti lui Titus că-i promisese muzică și cînd acesta încercă să se eschiveze, insistă cu seriozitate și ascultă apoi, recules, stînd pe marginea unui fotoliu, pe brațul căruia așezase cu grijă nelipsitul său trenco galbui. Titus îi cîntă Scarlatti și Debussy, apoi, se ridică și în timp ce doamna Gîrda îi trata cu cafele, îi puse o placă de muzică de jazz : „Dizzy Gillespie Quintet“. Apoi, ca să-l recompenseze, „Oscar Peterson trio“. Pe toate micul plutonier le ascultă fără nici o mișcare facială, cu o gravitate adîncă, dureroasă, de parcă s-ar fi automutilat și în cîteva rînduri, Gîrda îl examinează bănuitor, nereușind să ghicească fondul exact al mimicii grave a lui Mateiaș. Ca și în veselie sa nemotivată din stradă, era și gravitatea sa de acum, prost plasată, exagerată, caricată. Avea o față mică, ovală și în ciuda ridurilor multe și a părului rar, păstra o expresie veșnic puerilă, incorigibil puerilă, care transforma orice stare, sentiment, în ceva suspicios, neveridic.

Apoi Titus îi aminti — se părea că Mateiaș uitase cu totul — despre scopul vizitei sale. Plutonierul tresări cu oarecare neplăcere, făcând o grimasă foarte puțin credibilă, în sensul „ah, iarăși ancheta cu plictiselile !”, apoi îl rugă totuși pe Titus să fie bun și să-i repete scena pe care i-o declarase procurorului. (Știa și acest amănunt și Titus nu se mai îndoi că venea din partea autorităților.)

Titus povesti încă o dată, cum în jurul orei opt — nu nouă cum știa Mateiaș sau se prefăcea că știe — căutînd-o pe Irina, împinse porțița gardului din fața casei, care era închisă, dar nu încuiată și-apoi se apropiase fără nici o speranță de casa cufundată în întunec. Spre surpriza lui însă, ușa de la antreu era deschisă, dată de perete, și el bătu în geamul sufrageriei, încă o dată, apoi păși în antreu și o strigă pe Irina de cîteva ori fără să primească nici un răspuns.

Cum intrase de cîine ?! se interesă Mateiaș și Titus declară că nu întîlnise nici un cîine. Mateiaș fu o clipă deconcertat, apoi, dar Gîrda declară că asta era tot, o strigase de cîteva ori pe stăpîna casei, dar nu pătrunsese în casă, în sufragerie adică. Intrase doar pînă la ușa — deschisă și ea — care despărțea micul antreiaș de sufragerie și...

Ce părere avea, îl întrerupse Mateiaș, deosebit de grav și de recules acum, plimbîndu-se cu ceașca goală de cafea în mîna prin fața lui, ba întorcînd cu piciorul un colț de covor, ba lovindu-se de mînerul fotoliului cu șoldul și, din oînd în cînd, făcînd gestul lui preferat, de a-și lovi un pantof de altul, ce părere avea, cu tot întunecul din sufragerie, nu ar fi putut fi cineva înăuntru ? Cineva care, să zicem, ar fi stat la masă, ațipit cu capul pe masă ?

Titus se gîndi o clipă, întrebarea aceasta nu-i fusese pusă „sus”. El admise însă, după cîteva secunde că da, s-ar fi putut întîmpla, mai ales înspre partea dinspre stradă, în cameră era întunec bine, transperantele lăsate, lumina stinsă peste tot și el nici nu privise în sufragerie, i se păruse nepoliticos.

Atinsese ceva cu mîna, un obiect, ușa etc. ?

Răspunsul fu negativ și prompt ; ușa de la antreu era suficient de larg deschisă ca să nu fie nevoie s-o mai

miște. Se ferise chiar să atingă ceva, cu excepția porțiței, bineînțeles.

O închisese după el ? Da, bineînțeles că da, deși nu-și amintea chiar gestul, dar avea obiceiul, chiar „pedanteria“ să închidă ușile în urma sa.

Dar cea de la antreu ? sări Mateiaș, o închisese în urmă ? Titus se tulbură o clipă și-l privi mirat pe plutonier. Nu, pe aceasta n-o închisese, deoarece o găsisese deschisă. Da, era convins că n-o închisese, lăsase totul așa cum fusese, își închipuise sau că era cineva adormit în casă sau plecat pentru câteva minute în vecini. Așteptase chiar un timp...

— Aha ! sârise deodată Mateiaș și Titus nu se putu stăpîni să nu încrunte, nemulțumit, din sprîncene, față de o asemenea impulsivitate obositoare, va să zică nu plecase imediat ? Și unde așteptase ? În antreu ?

— Nu-nu, în antreu nu întîrziase decît un minut, atîta vreme cît îi trebuise să strige de două ori numele Irinei și să aștepte suficient timp ca să se convingă că nu era nimeni în casă. Așteptase însă afară, lîngă colțul casei, unde începea rondoul de flori.

Și nu apăruse nici un cîine ? insistă nemulțumit Mateiaș.

Nu, nu văzuse nici un cîine, nici în curte nici în casă ! declară ritos, puțin uscat, Titus.

Titus începu să fie nerăbdător ; o zi și o noapte întorsese pe dos, cu „ceilalți“ fiecare amănunt al acestei mărunte acțiuni, care fusese intrarea lui în casa Dabici, înainte sau după crimă, cu foarte puțin timp, istoricul legăturii lui cu Irina etc., etc. Pe de altă parte, plutonierul îl reținea, primul lui impuls după ce fusese eliberat, înainte chiar de a se întoarce acasă, fusese să treacă, s-o caute pe „ea“, pe cea care o lăsase încă adormită pe canapeaua din cabinet, cînd dase ascultare citației. Acum aștepta cu indiferență exterioară să se termine vizita nedorită a lui Mateiaș, dar își ascundea cu greu impulsul de a-l expedia pe mărunțul și ridicolul om — care juca totuși un rol încă plin de necunoscute pentru Titus și de a se repezi la casa „ei“. În cele câteva vorbe pe care le schimbase cu ai săi,

în timpul cît Mateiaș îl aștepta instalat deja cu gravitate pe un fotoliu, întrebă și de Irina și i se spuse că se trezise la nici jumătate de oră după plecarea lui la miliție și, cu toate că părea încă foarte epuizată și slăbită fizic, ținuse morțiș să plece deși i se propusese să mai întîrzie, să mănince ceva, dar refuzase cu hotărîre și prinsă brusc de o agitație puternică plecase grăbită, de parcă ar fi întîrziat de undeva. Acesta „de parcă ar fi întîrziat de undeva“ îl neli-niștea mai ales pe Titus în timpul acestei întrevederi silite cu plutonierul în civil și îl făcea să stea ca pe jar, avînd nevoie de toată puterea sa de stăpînire, ca să-i înșele celui-lalt vigilența și să se prefacă nepăsător și somnoros.

„Unde fugise ea cu atîta grabă?!“ și „De unde ar fi putut ea să întîrzie?!“ și fără să vrea, ca o muscă bîzîitoare, sîciitoare, de vară, alunga mereu imaginea celui necunoscut „Gașpar“, care avea un rol numai pe jumătate știut în viața ei. Și apoi, cît era ea de sinceră cu el, și mai ales în legătură cu acest „Gașpar?“ De ce întreținea ea legături cu un astfel de om, nu cumva... și din nou bănuiala care-i încolțise cu două nopți înainte în minte, în timpul convorbirii cu Irina care venise în puterea nopții să-l avertizeze, bănuiala pe care i-o aruncase cu atîta brutalitate în față, în clipa chiar cînd îi trecuse prin gînd... nu cumva, ea se prefăcea față de el ca să-l acopere pe *celălalt*, poate cine știe... și o clipă Titus se înfioră de groază, de parcă ar fi privit printr-o crăpătură a perdelei într-o cameră unde se petreceau lucruri îngrozitoare. Repulsia puternică se asocia și cu o mare teamă față de el însuși, față de „aventura“ în care ar putea să intre și în care era pe jumătate amestecat. În ciuda teribilismului și ironiei sale față de formele stabile și burgheze, era ușor de observat că el era un burghez pînă în fundul oaselor, chiar dacă acest cuvînt e luat în sensul său bun, adică avea teamă și repulsie față de orice schimbare bruscă a proporțiilor stabilite o dată, în timp, față de orice întreprindere hazardată, dubioasă din punct de vedere moral. În propria sa familie, chiar și față de fratele său mai mare, un ins flegmatic, de o personalitate fadă, „blajină“, el trecea drept un nonconformist vio-

lent, adeseori chiar drept comunist convins și, într-adevăr, Titus se posta pe poziția unui comunist, lua adeseori apărarea punctului de vedere statal, oficios, în multe discuții ivite pe marginea unui subiect sau altul, a unei întâmplări sau a alteia din cadrul universului lor mărunț, provincial, însă foarte agitat de noua ordine, cu atât mai mult cu cât era vorba de o lume mărunță, perfect închisă, în care totul, cel mai mărunț zvon se repercuta înăuntru. Adeseori Titus ajunsese la certuri violente, mai ales cu fratele său mai mare și cu mama sa, părînd uneori a fi la un pas de ruptură, dar acel „pas“ semăna cu „pasul“ care îl desparte pe jucătorul de loterie căruia din cinci numere — la cîștigul cel mare — i-au ieșit patru, iar în al cincilea număr, una din cifre este exactă. (Jucătorul este la un „pas“ de marele cîștig, crede el, pentru că aplică asupra legilor hazardului pur, legile unei anumite, simpliste, probabilități aritmetice.)

Cu toate acele certuri pe care le provocase — sau le provocaseră timpurile agitate — mai ales de cînd plecase la facultate, într-un oraș depărtat, Titus nici o clipă nu fusese în situația de a se simți un străin în propria sa familie și acel „pas“ de ruptură la care ajungea uneori nu-l înspăimînta nici pe el nici pe ai săi. Tatăl său era chiar mai satisfăcut de el decît de cel mare, de Liviu, pentru că Titus îndrăznea să se opună autorității mamei, o „putere“ pe care el o acceptase totdeauna, din prima clipă și-apoi pentru că unul din fiii săi arăta personalitate și opinii proprii. Poate că Titus era într-adevăr comunist și asta era tocmai un semn al conformismului său profund, pe care el îl ascundea cu un teribilism de suprafață, bine susținut de inteligența, cultura și darurile sale înnăscute. Există unii oameni care sînt devotați oricărui regim politic — sau aproape oricărui regim — cu condiția ca el să învingă și să prezinte garanții de solidaritate. De multe ori acești indivizi se arată, e adevărat, recalcitranti, dificili și uneori se întâmplă că felul lor de negație socială — care e totdeauna superficială, nu de esență — să vizeze un fapt real, o defecțiune existentă și astfel să înșele pe mulți din

cei obișnuiți să citească în pripă caracterele sau din cei neînzestrați cu arta grea a cunoașterii oamenilor. Astfel, în mod ciudat, în fața părinților și a lumii mărunte, însă foarte distincte, reliefate, în care trăia și se formase, Titus trecea drept un revoluționar și un „roșu“, unul din acei tineri din lumea „bună“ pe care comuniștii i-au cucerit cu ceva misterios și periculos, poate cu simpla și atât de atrăgătoare negație a unei lumi constituite, și, în același timp la facultate să treacă, în ochii unora mai ales, drept un snob, un burghez „înrațit“, „dușman al noii societăți“ și exmatriculat chiar înainte de examenul de stat.

Ceea ce pleda pentru el și ceea ce-l făcea pe el însuși să se respecte, un „ax“ al orgoliului său care enerva pe atîția, era faptul că, deși exclus din facultate din motive politice, el își păstra față de ai săi și față de sine însuși părerile anterioare pînă la literă. Se adăuga chiar o stare de ușoară exaltare ideilor „comuniste“ pe care le susținuse el pînă acum cu răceală și o inteligență cazuistică supărătoare tocmai printr-o aroganță fină și nepăsare afectivă. Așa cum intuise bine procurorul Remus Alexandrescu în acea lungă și inopinată vizită, el aproape se bucura de „nedreptatea“ care i se făcuse, era un „martiriu“ care îi convenea și, poate, „îl provocase chiar“. Acuzația era nedreaptă și răutăcioasă, Titus, tocmai din oroare de aventură respingea orice gesturi extreme, era adevărat însă că într-un fel, acel „martiriu social“ îi convenea. El nu era neliniștit pentru viitorul său, avea suficientă încredere în calitățile sale intelectuale și morale ieșite din comun; în același timp, această „zdruncinătură“ socială îi dădea pentru prima oară pînă acum, în viață, o garanție în fața sa, a solidităților concepțiilor sale, o siguranță față de propria sa tărie morală, lucru important mai ales pentru un intelectual care se suspectează mereu — în cazul unui om onest — de slăbiciune morală sau de capacitate de a apăra, dacă e nevoie, și un lucru și contrariul său, după celebrul exercițiu antic al sofistilor.

Una din primele forme în care se contura prin „negație“ personalitatea lui Titus, fu aceea, obișnuită, a

ateismului aprig declarat, cu o inutilă violență chiar — în cazul lui — în sinul unei familii care practica credința fără convingere interioară, ci doar ca o formă a spiritului tradiției și „bunei-cuviinți“. Titus însă, profund și spectaculos ca în tot ce făcea, aprofundă axiomele credinței și istoria bisericii, găsind numeroase argumente revoltei sale „raționaliste“, punînd în jenă și încurcătură părinții, pe cei cîțiva cunoscuți ai familiei (printre care și preotul romano-catolic, un obișnuit al casei) deoarece nimeni nu avea nevoie de analiza sa doctă. Criza sa religioasă era de altfel mult mai ușor de suportat decît analiza pe care o aplica el credinței și bisericii pentru cei din jur pe care îi interesa atît de puțin fondul problemei. În această categorie intra chiar și preotul romano-catolic, un ungur în jurul a cincizeci de ani, masiv, celibatar, un excelent grădinar și bun conviv, care frecventa de două decenii familia lor și la care, doamna Gîrda, mai ales, ținea cu deosebire. Era un om care păstra perfect în alte forme ideologia tatălui său, un țaran ungur înstărit din cîmpia Aradului : reducerea ideii la particularitățile ei mărunț-concrete, trăirea credinței în datele ei exterioare și materiale, lucruri care confereau prestigiu și stabilitate socială. Preotul era astfel un om, foarte îngrijit exterior, ducea o viață regulată, perfect exterioară și controlabilă în toate datele ei ; chiar și excesele le făcea salvînd perfect aparențele, era în stare astfel să bea o zi și o noapte la cot cu ceilalți, păstrîndu-și calmul și răceala judecății. Faptul că își îngrijea grădina cîteva ore pe zi inspira mai multă considerație enoriașilor săi decît ar fi făcut-o nopți întregi de studiu inutil, sau o devoțiune exagerată care nu ar fi creat decît suspiciune. Pe el îl chinua Titus cel mai mult — în acea perioadă — și preotul trebuia să facă caz de tot bunul său simț țărănesc și de toată umoarea sa într-adevăr excelentă, ca să-i facă față, reducînd mereu discuția absurdă pe care o propunea elevul „iluminist“ de atunci, la o dialectică pură, la o controversă ca exercițiu în sine.

În acea perioadă, Titus se îmbolnăvi de o pneumonie destul de gravă, cu aspecte violente și mama sa, într-o

clipă de deprimare și spaimă a bolnavului după o criză de expectorație sanghină penibil de suportat pentru pube-
rul ultrasensibil, stînd pe marginea patului îi aminti :

— Vezi dragul meu, acum e momentul să te întorci la Dumnezeu, care singur e în stare să te vindece ! etc., etc. relatîndu-i că făcea de la începutul bolii sale, asidue rugăciuni la biserică și proiectase chiar un pelerinaj la Scăiuș, pe o distanță de circa patruzeci și cinci de kilometri de mers pe jos dus și întors. (Era vorba de o comună în care se afla, la biserica greco-catolică din sat o icoană a Mariei sanctificată, la care se făceau pelerinaje o dată pe an. Era o icoană simplă, pictată de un pictor de țară, împodobită cu panglici și coroane atîrnate la capul Madonei și a pruncului, deoarece, se spunea — și acest lucru fusese canonizat de biserică — cu oarecare vreme în urmă s-ar fi descoperit urme de lacrimi pe obrazul Fecioarei.)

Dar doamna Gîrda avea să întreprindă singură pelerinajul obositor. În acea clipă însă, cînd infricoșată de boala gravă de care suferea fiul ei, prinsă de o treacătoare criză mistică, îi propunea lui, care era încă un băiețandru în definitiv, recunoașterea percepțelor credinței, negate o clipă, Titus avu o reacție tipică pentru firea sa și pentru existența sa viitoare : puterile îi reveniră într-o clipă, de pe față îi dispărură semnele slăbiciunii și spaimei de boală și, cu ochii scînteind, îi declară mamei sale uimite că nu va fi niciodată atît de mîrșav încît să accepte o idee sau o stare de lucruri, să cerșească îngăduința tocmai cînd se află „la pămînt“.

— Cum ?! strigă tînărul Titus la îndemnurile blînde ale mamei sale — acum să mă întorc la El cînd sînt „la pămînt“, slab și speriat. Ce valoare ar avea credința mea ?! etc., etc. și mama se retrase speriată de indignarea „exagerată“, disproporționată, pe care i-o provocase, continuînd pe seama ei doar demersurile pentru clemența divină.

Atunci, această reacție fusese imediat uitată și părea pur accidentală, dacă nu chiar o manifestare a febrei și a bolii de care era cuprins tînărul Titus. Apoi însă, peste ani, cînd fu exmatriculat cu atîta brutalitate, înaintea exame-

nului de stat și pentru niște „vini“ de natură pur interpretativă, avu o reacție asemănătoare atunci când, unul sau altul își exprima convingerea în fața lui că acum va părăsi în sfârșit ideile sale „revoluționare“ și „comuniste“. Bineînțeles că de data aceasta, situația era infinit mai complicată și mai profundă, era vorba nu de credință și de dogme, lucruri în definitiv exterioare existenței sociale și de care, în general doar puberii și preadolescenții fac caz, trăind puternic realitatea lor pentru că, pentru ei adevărata realitate, cea socială și individuală, încă nu există, sau există vag, depărtată, estompată de părinții susținători și de întreg invelișul rudelor și apărătorilor copilăriei. De data aceasta, „teribilul“ Titus fusese, în aparență, infirmat chiar de propriile sale idei care-l respinseră și mai ales în cercul îngust și tiranic al vieții de provincie, această infirmare era absolută. Titus rămase însă ferm în gândirea sa, e adevărat, și pentru faptul că toată lumea se aștepta ca el să cedeze, și personalitatea sa vie, de esență negatoare, se împotriva ca el însuși să se declare înfrânt. În același timp, trebuie adăugat că, în profunzimea lor, el nu putu să găsească nici o vină fundamentală ideilor pe care le nutrea și continuă să le proclame, cu aceeași exactitate și promptitudine, cu o nuanță însă de exaltare, abia observabilă, nepotrivită firii sale reci și practice. Cine poate spune, cât de rezistente în timp erau convingerile, sale ? Dar, deocamdată, în propriii săi ochi mai ales, el se purtase leal, rămase credincios *ideii* deși una din instituțiile care slujeau acelei idei îl nedreptățise. Pentru el era suficient și, de altfel, viața nu are nevoie decât arareori de martiri, de jertfe totale. Viața, ca și o idee sau alta. O idee care, pentru ca să fie urmată cere mereu absolutul și jertfa totală, e inumană, deci falsă.

Oricum, deocamdată, el se afla într-o situație imposibilă: Tocmai de aceea se putea observa acea ațîtare ușoară, uneori, în tonul sau în privirea și gesturile sale ; poate aici se afla și origina despărțirii sale provizorii, o sperau părinții, de soția sa, Lia — și înamorarea fulgerătoare de frumoasa și hulita, acum, Irina Dabici. Aceeași ațîtare și dorință de a provoca o simțiră și cei care-l anchetasera, mai

ales Alexandrescu, căruia, i se datorase și eliberarea sa la numai o zi și o noapte, după o declarație atât de gravă; Procurorului și încă cuiva, care nici nu asistase la interogatorii.

Titus era deci, cu cât trecea timpul, tot mai distrat și mai nervos, iar Mateiaș părea că nu remarcă nimic; se simțea perfect în camera studentului, ceru încă o ceașcă de cafea și continua să-l sîcîie cu întrebări. Pentru motivul că se purtase prevenitor cu părinții săi, deși nimic nu-l obliga — așa părea, cel puțin! — Titus îi datora o minimă considerație. Apoi, mai era un aspect al lucrurilor, amintit în treacăt de plutonier și care îl neliniștea puțin pe Gîrda: eventualitatea să fie chemat la noi interogatorii, confruntări etc. Poate, micul plutonier, cu sarcina sa misterioasă și ridicolă, îl va scuti, măcar deoparte de acele „plictiseli“ Poate.

Mateiaș trecuse între timp de la întrebările ce priveau „ancheta propriu zisă“ la colaterale, interesînd biografia sa, precum și unele detalii ale unor persoane din localitate. Se interesă de preotul romano-catolic, prietenul casei, de un avocat, de directorul adjunct al fabricii, de fostul soț al Irinei pe care Titus nu-l cunoscuse decît în treacăt. Apoi, îl întrebă, deodată, cu un aer conspirativ și șiret, încît Gîrda își reprimă un zîmbet, dacă Irina știa de faptul că el o căutase acasă.

Întrebarea i se pusese și „sus“ și Titus era pregătit pentru ea; răspunse negativ și Mateiaș rămase gînditor, nemulțumit parcă, privindu-și bosumflat vîrfurile pantofului său roșcat pe care îl mișca distrat, atingînd cu el, pe rînd, ciucurii unei cuverturi vechi, demodate, cu care era acoperit studioul. Apoi îl întrebă dacă mai divulgase cuiva acest amănunt care devenea atât de important și Titus negă din nou. Nu făcuse confidențe nimănui, nici măcar familiei. Familiei mai ales, pentru că nu voia ca ai săi să-și facă griji inutile că el era amestecat într-o astfel de afacere.

— Da, da ! făcu gînditor Mateiaș, încrețindu-și fruntea sa mică, ca un elev care se silește să reproducă exact frazele acelea scrise în susul paginii în caietele de caligrafie, între linii paralele multiple care indicau mărimea fiecărei litere, mici sau mari : „Cea mai bună băutură este apa de izvor“ sau „O mînă spală pe cealaltă“ sau „Spune-mi cu cine te însoțești ca să-ți spun cine ești“. (Dar sînt atîția oameni singurateci, care nu se însoțesc cu nimeni sau atîția infirmi, cu o mînă de lemn sau fără nici o mînă, lor la ce le folosește fraza din caiet ? Și-apoi, cine ajunge să bea apă din izvor, trebuie să urci munții după călătorii obositoare și costisitoare etc., etc.)

— Ceea ce tovarășul Voștinaru încă nu știe ! făcu Mateiaș, mereu gînditor, jucîndu-se enervant cu ciucurii lui — e că ieri dimineată dumneata, mai bine zis tatăl dumitale, a primit o vizită. Nu-i așa ? Și el îl privi pe Titus cu una din acele uitături furișe și ridicole — ca un copil care se joacă de-a detectivii — dar de data aceasta Titus nu mai observă ridicolul mișcărilor plutonierului. Se aștepta la întrebarea aceasta, dar nu acum, ci ieri dimineată, cînd se prezentase la miliție. „Aceia“ însă, nu i-o puseseră și Titus conchise că nu știau de vizita Irinei. (Irina îi spusese de altfel că nu venise pe drumul obișnuit, ci trecuse printr-o curte, pe o cale cunoscută doar celor care locuiau în apropiere.)

Titus se stăpîni însă perfect și încă o dată, misiunea și rolul micului plutonier i se părură suspecte și periculoase. Acesta se prefăcu însă că nu-și dă seama de gravitatea observației sale, deși se vădi încă o dată cît era de stîngaci în orice fel de prefăcătorii, Titus însă începu să-l observe mai atent, mai puțin încrezător în suprafața gesturilor sale. Era chiar atît de neîndemînat ec pe cît părea, sau nu era decît o ascunzătoare, există unii oameni atît de abili care din chiar defectele lor își fac arme de apărare și atac ?!

— Nu mă miră, bineînțeles ! spuse Mateiaș, încercînd să suridă, de parcă ar fi comis o necuviință — un doctor e sculat uneori din somn de cazuri mai mult sau mai puțin...

— Ce vrei ? îl întrerupse cu brutalitate Titus, deşi se sforţă să pară în continuare indiferent. Ce atîta mister, după ce i-ai tras pe ai mei de limbă ?!

— Nişte oameni atît de nobili, nu-i așa !? făcu Mateiaş, deodată batjocoritor şi Titus amuţi în faţa acestui nou chip al plutonierului, neaşteptat.

— Iartă-mă ! exclamă deodată Mateiaş, sculîndu-se repede în picioare — sînt foarte obosit şi încordat ! Eu nu am o putere de stăpînire ca dumneata, crede-mă ! şi imediat, ca să-l îmbuneze parcă, începu să-i înşire „meritele“ sale în această afacere. Fusesse unul din aceia care recomandase ca Krinitzki să nu fie anchetat la miliţie deşi se auziseră voci ca să fie emis mandat de aducere împotriva lui „din diferite motive !“ Expresia aceasta „din diferite motive“ i se părea plutonierului foarte bine găsită, încărcată de multiple sensuri şi o repetă de cîteva ori, clipind vesel din ochi, apoi adăugă că el singur îl sprijinea pe secretarul biroului de partid al uzinei, care se împotrivea în faţa unor „forţe considerabile“ ca Krinitzki să fie arestat pe motiv că face agitaţie mistică.

— Închipuie-ţi ce copilărie ?! făcu Mateiaş în faţa lui Titus nerăbdător şi enervat de atîtea chipuri pe care i le arăta plutonierul acela lunecos — de asta ne arde acum : agitaţie mistică ! Satul arde şi... cine se piaptănă ?! Hai, ia să vedem dacă ştii, cine se piaptănă ?! Îl cunoşti pe Krinitzki, ai auzit de el ?!

Gîrda auzise în repetate rînduri despre acel personaj, dar nu-l zărise niciodată, măcar în treacăt.

— Am vorbit în două rînduri cu el ! spuse cu o în-cîntare copilărească, aproape, Mateiaş şi faţa şi privirea lui arătau atîta entuziasm şi debarasare sinceră de orice umbră de suspiciune încît Titus, fără voia lui fu cucerit pe jumătate — e un individ extrem de interesant ! Fenomenul difuzării culturii în masă așa deodată, cu brutalitate, aş spune (explica Mateiaş) creează astfel de simidocti de o notă aparte ! Deşi Krinitzki nu e un semidoct, eu sînt mult mai mult decît el un astfel de... şi plutonierul îl privi surîzînd pe Gîrda aşteptînd poate ca celălalt să-l contrazică.

Dar continuă imediat, parcă temîndu-se tocmai de ceea ce aştepta :

— Aş vrea să-l cunoşti, e un fel de propovăduitor, cum apar în romanele ruşilor vechi ! Dar nu e nici asta ! se contrazise, cu necaz sincer, pueril, Mateiaş — e, cum să-ţi spun, e un om foarte puternic, da, asta e, un om foarte puternic, un om care se teme de forţa sa ! Da, asta e, pot să jur ! Trebuie să-l cunoşti neapărat ! În nici un caz nu e un criminal şi cu atît mai puţin dăunător statului ! Noi însă avem tipare aşa de puţine şi alea sînt atît de rudimentare ! De ce să surghiuneşti un om care citeşte din Biblie ? ! Biblia e o carte interesantă şi apoi, la noi, muncitorul vechi, cum e şi Krinitzki, păstrează încă un rest de bun-simţ ţărănesc care îl împiedecă totdeauna să se transforme într-un... scrîntit, într-un propovăduitor, aşa cum erau la ruşi ! Țăranul nostru nu trăieşte în extreme niciodată, el se teme instinctiv de ele, ca de murdărie, chiar atunci cînd toţi ceilalţi din jur vor să-l convingă că... dar, iartă-mă, vorbesc prea mult şi mă depărtez de... voiam numai, crede-mă, să-ţi deştept interesul pentru acest om ! Eu cred că e un om cîstit şi... slab, da, un om slab, şi se pare că mă contrazic, nu-i aşa ? Recunoaşte, crezi că vorbesc alandala, poate ca să-ţi împrăştii atenţia, vigilenţa, şi-apoi să te surprind deodată ? ! Hai ? !

— Nu, nu ! se apără Titus uşor stînjenit. Începea să obosească, se gîndea mereu la Irina şi la momentul în care va fi lăsat liber, deşi, cine ştie, dacă îl vor lăsa în pace... — nu ! vorbi el întinzîndu-se pe pat, dar se cenzură imediat şi se aşeză pe un scaun, stînd cu o anumită rigiditate impusă — dar nu ştiu de ce-mi dai atîta importanţă ? Ce crezi că poţi scoate de la mine, mai mult decît... voiai să insinuezi adineauri că... ei bine, ea a venit aici ieri dimineată şi...

— De ce ? sări Mateiaş — de ce a venit, la ora aceea, în starea aceea de epuizare ?

— De unde ştii în ce stare era ? ! întrebă Titus încrun-tînd din sprîncene.

— Nu contează ! murmură Mateiaș, știu însă ! De ce a venit, totuși ?...

Titus îl privi pe jumătate uimit, apoi deschise gura ca să spună ceva, dar Mateiaș îl prinse repede de braț și îi suflă, în stilul lui inutil misterios și de-o familiaritate atât de neplăcută pentru rigidul Gîrda :

— Nu, nu e nevoie să-mi spui nimic ! Mi-ar părea rău să mă minți, ar fi ceva nedemn de dumneata ! Să știi că eu te admir, deși e prima oară cînd stau în sfîrșit de vorbă cu... în sfîrșit, acum plec, am întîrziat teribil !! și-l întrebă inutil pe Titus cît era ceasul, deși privise tot timpul un ceas-consolă care era așezat pe o vitrină scundă, un obiect mare, din ebonită neagră, care înfățișa un leu culcat pe un suport în care erau turnate în relief ornamente florale.

Titus urmărea cu îngrijorare cum se pregătea de plecare plutonierul, grija excesivă față de vechitura sa de trenți, plecăciunile mari pe care le făcu în fața doamnei Gîrda.

Studentul îl conduse pînă la poartă și, pe drum, Mateiaș pălăvrăgi o grămadă de lucruri, admiră rondourile de flori din curte, mărturisi ce flori îi plac lui, se interesă dacă n-au cîine, observă că poarta și gangul porții erau construite ulterior casei, apoi, înainte de a pleca în sfîrșit, cu o voce gravă, comic de gravă și cu ochii săi mici fixîndu-l cu severitate ridicolă pe Titus „îl sfătui“ să nu iasă din casă.

— Te rog foarte mult ! insistă plutonierul — e cineva care nu te agreează prea mult și care... în orice caz, nu are nici un rost să ieși din casă astăzi cel puțin ! Cu nici un preț ! De altfel, dacă-mi permiteți, voi reveni pe seară, pentru cinci minute, și atunci îți voi spune ceva mai multe... ceva noutăți, poate ! — și plecă cerîndu-și iertare pentru felul în care-l acostase.

„Ia uite ! se gîndi Titus, închizînd poarta în urma sa — oîță străduință ca să imităm bunele maniere, o dată ce le-am călcat ! E de altfel și greu să fii plutonier și...“ dar își dădu seama că Mateiaș era o specie ciudată de plutonier, dacă era plutonier ?! Cine știe însă cum arată adevărații

plutonieri, dacă există cumva ?! — gîndea Titus, încercînd să întîrzie cu cîteva clipe reîntoarcerea la ceea ce-l obsedase tot timpul : revederea Irinei.

Plecînd din casa doctorului Gîrda, Mateiaș se grăbi spre fabrică, uitîndu-se încolo și încoace, de parcă ar fi căutat pe cineva. Ajuns acolo, intră la serviciul personal, unde zăbovi cîteva minute, destul de mult, de parcă își uitase deodată toată graba. Cînd ieși, se îndreptă apoi în direcția dormitorului zilierilor, dar nu intră, ci ocoli clădirea de două ori, căutînd ceva, preocupat, pe jos, apoi se dădu mult îndărăt, încercînd să zărească ceva pe acoperișul care era obișnuit, din hîrtie gudronată, însă foarte înalt. Cînd își termină cercetările, se întoarse în uzină — de care baraca era despărțită cu un gard de scînduri înalte, noi, nevopsite — intră într-un birou și ceru voie să vorbească la telefon cu orașul. Nu schimbă decît cîteva cuvinte cu cineva — toată lumea se trăsese discret la o parte, de altfel se părea că toți îl cunoșteau, prin uzină ieșea și intra nestîngerit — apoi mulțumi în felul lui, exagerat, cu zîmbete inutile, aproape sfioase și plecă în goană, uitîndu-și trenciul pe care cineva i-l duse gonind după el pînă aproape de poartă.

Peste nici zece minute — ceea ce însemna că aproape alergase — plutonierul în civil intra în biroul procuraturii locale, două mici odăi care se aflau în incinta tribunalului, o clădire veche, fadă, fără etaj. Într-unul din birouri îl găsi pe Remus Alexandrescu, înconjurat de cîțiva inși, și procurorul îi făcu semn să-l aștepte alături, într-o sală a Notariatului de stat, care-i fusese pusă acum la dispoziție.

Mateiaș intră și avu ocazia să-l aștepte o vreme, nerăbdător, privind cu o curiozitate plictisită dosarele mari, prăfuite, așezate în rafturile uriașe, din lemn vechi, înșirate de-a lungul pereților, cuprinzînd o parte din arhiva cărții funduare. În sfîrșit procurorul intră și îl invită să ia loc în fața unui birou improvizat, la care fusese instalat de curînd și un telefon. El însă nu se așază ci, după ce îl îmbie cu o țigară pe plutonier, se duse la fereastră încercînd să-și

ascută un creion. În camera aceea lunguiață, cu plafonul coborât și rafturile posomorite de lângă pereți, stăruia în timpul celor mai luminoase zile, un fel de semiobscuritate încăpățînată, nesănătoasă parcă. Mateiaș observă distrat, pe masă, o grămadă de creioane, foarte bine ascuțite, probabil ale lui Alexandrescu : le făcea un vîrf lung, eliberînd lemnul de pe o porțiune întinsă a grafitului încît oricine altcineva ar fi încercat să scrie cu ele, de la primele litere, mina se rupea.

Apoi, procurorul se reîntoarce la masă în silă parcă, continuînd să tacă, părăind nu preocupat, ci nemulțumit, necăjit, ca un om cu griji mărunte, familiare.

— Ei, ați vorbit cu cantonierul ? întrebă Mateiaș, mirat de fereala celuiilalt, parcă, de a-l privi în față.

— Da ! spuse disprețuitor procurorul — nimic interesant. Minte mereu și într-un fel jalnic ! Crede că o să fie pedepsit că l-a ascuns, se așteaptă mereu să fie lovit, poate chiar schingiuit ! Minte însă cînd deschide gura și e furios tocmai pentru că își dă seama ce neîndemînat e ! Voștinaru a fost foarte abil cu el, dar n-a scos tot !

— Nu pot să stau mult, trebuie să trec din nou pe la fabrică ! spuse Mateiaș fumînd cu patimă — am venit numai să...

— Ce tot cauți acolo ! făcu enervat Alexandrescu, te-am rugat să te ocupi de student ! Ești singurul care...

— N-am reușit să-l văd ! minți cu seninătate pluto-nierul, nu vreau să intru în casă, mi-aș depăși atribuțiile !

— Ce fel de atribuții ? ! pufni furios Alexandrescu, scoțînd dintr-un buzunar interior, o batistă foarte fină și ștergîndu-și mîinile de transpirație. Deși fruntea și tîm-plele îi erau acoperite de o peliculă fină de transpirație, era evidentă că nu îndrăznea să se șteargă în prezența lui Mateiaș și acesta îl taxă imediat drept „snob“ și „cara-ghios“.

— Dumneata nu ai nici un fel de atribuții ! făcu procurorul, de rest răspund eu ! Individul e un tip viclean și foarte arogant. Spune mai puțin decît știe ! A fost vă-

zut stînd de vorbă cu Gaşpar, apoi plecînd amîndoi într-o direcţie necunoscută !

— Imposibil ! făcu Mateiaş, sărind de pe scaun, cine i-a văzut ?

— Feţeanu !

— Care Feţeanu ? făcu Mateiaş.

— Nu-l ştii ? făcu plictisit procurorul, e de aici, de la miliţie. I-a zărit împreună în ziua de doi, pe la orele cinci şi jumătate după-amiază cînd...

— Vreau să vorbesc cu acest Feţeanu ! afirmă cu multă siguranţă Mateiaş şi procurorul îl privi o clipă curios, dar plutonierul se făcu că nu observă — e de serviciu acum ?

— Cred că da ! spuse Alexandrescu distrat, dar vîzînd că celălalt se pregăteşte să plece, adăugă repede : stai, mai am nevoie de dumneata ! Ai mai vorbit cu Sucuturdean ? (Acesta era numele lui Paul, prietenul lui Krinitzki.)

— Da ! spuse plictisit Mateiaş că nu era lăsat să plece, rezemîndu-se pe spătarul scaunului său îmbrăcat într-o husă stridentă, înflorată — am încercat în două rînduri să... e un psihopat, un isteroid ! Cine îşi poate funda rechizitoriul pe mărturia unui mitoman şi... în sfîrşit ! Uneori îmi face şi milă ! Acum trece printr-un fel de criză şi e nelipsit Krinitzki de lîngă el, transformat în infirmieră ! E formidabil cum se aţagă oamenii, unul de celălalt, amuşinîndu-se ca cîinii !

— Lasă astea ! spuse Alexandrescu admirîndu-şi în treacăt unghiile, ce-ai scos de la el ?

— Fantastic de multe ! spuse cu satisfacţie plutonierul, în timp ce-mi înşira tot felul de amănunte, am putut să mă odihnesc puţin şi să mă reculeg asupra altor chestiuni ! Cred că a observat ceva, sau cine ştie cine l-o fi avertizat cu ceva, a doua oară era mai bănuitor, mai tăcut... e în orice caz foarte bolnav, anemiatic, are şi un fel de febră !

Alexandrescu îl privea ţintă, şi pe buze i se contură un fel de zîmbet răutăcios :

— Eşti destul de abil ! făcu el, vorbind rar, mereu ocoleşti ceea ce ar trebui să spui, de fapt ! Sînt un idiot

că am încredere în dumneata, mai ales că... în sfîrșit ! rupse el, cu o ridicătură leneșă din umeri — s-ar putea ca pînă la urmă să nu mă înșel ! Dar e uimitor totuși, dacă-mi permiți, că dumneata nu ești fiu de țaran ? Ești sigur că tatăl dumitale nu a fost un țaran înstărit, din aceia care intentează veșnice procese, dar nu vecinilor sau altor oameni din sat, ci chiar rudelor depărtate și apropiate, un om scund, chel, veșnic nemulțumit, în aparență, hai ? !

Mateiaș rîdea și spuse :

— Era într-adevăr scund și chel, dar nu era țaran ! N-a fost niciodată în vreo sală de tribunal, spre deosebire de dumneavoastră.

— Dar cu ce se ocupa ? ! făcu Alexandrescu, cu candoare.

— Știi foarte bine ! replică plutonierul — făcea raclaje ! Era medic fără vocație, ceea ce ar fi trebuit să vă faceți și dumneavoastră !

— Ha, ha ! făcu Alexandrescu începînd să ascută un alt creion, dacă pînă diseară nu punem mîna pe el, ne scapă ! Mai ai două zile să-ți dezvolți teoriile, tovarășe Mateiaș ! Știi că șeful a aflat că te învîrți pe aici ? !

— Da ? ! făcu Mateiaș, încercînd să pară nepăsător — e greu să afli adevărul și să-l mulțumești și pe șef, nu-i așa ? ! De altfel, mi se pare că uneori, ca și în cazul de față, șeful e mai dificil decît adevărul !...

— Ce vorbești ! spuse Alexandrescu, devenind de cîteva minute un om „de lume“, ai început să te acomodezi cu iuțeală costumului pe care-l porți !

— Ce anume, civiliei ? ! făcu Mateiaș, privindu-și mînele, cu veselie ; el nu putea să fie insolent sau răutăcios prea multă vreme.

— Nu, nu ! spuse satisfăcut procurorul — chiar costumului dumitale care e de prost-gust !

— Oh, iertați-mă ! spuse Mateiaș înroșindu-se puternic și Alexandrescu nu era sigur ce anume îl jignise — voiam să spun doar că adevărul, probabil că...

— Nu-mi place cuvîntul ăsta ! tăie scurt, cu eleganță, procurorul, e întrebuițat mereu în exces ! Rareori se po-

trivește undeva ! Ai o singură șansă, ca teoria dumitale să fie adevărată...

— Teoria mea ? făcu uimit Mateiaș — e teoria tuturor ! Orice om de bun-simț și de aștia mișună pe aici ciudat de mulți, poate să vă spună...

— Nu mă interesează ce poate să spună nu știu cine ! Mă interesează ce spui dumneata, dar dumneata, tovarășe, încerci să mă păcălești, de parcă eu aș fi un prostănac oarecare care n-ar putea înțelege sofistica dumitale de...

— Continuăți ! spuse Mateiaș, neputându-se împiedeca să nu surîdă ușor, un zîmbet nepotrivit, școlăresc, de-o șiretenie neplăcută.

— În sfârșit ! spuse Alexandrescu — eu am încredere în dumneata, în ciuda... celorlalți, și-ți accept concursul ! Dumneata însă ai început să-ți iei aere de vedetă, pentru că, într-adevăr, de câteva ori ai arătat că ești priceput ! Așteaptă, mai ai câteva luni și ai să ajungi în sfârșit ofițer, și poate e o greșeală că încă nu ești efectiv... dar, pînă atunci, ține-ți firea !

— Sînteți sigur că vreau să ajung ofițer ? ! întrebă Mateiaș.

Alexandrescu îl fixă o clipă fără să-i răspundă. Se apropie din nou de geam, dar privi în perete, nu prin sticlă, de parcă ar fi fost orb.

— Să lăsăm astea ! Vreau să...

În clipa aceea intră Voștinaru în cameră și merse drept la procuror, de parcă nu-l zărise pe Mateiaș.

— Plecăm acum ! spuse el, cu aerul său de jovialitate nezdruincată — în două ore sîntem acolo !

— Acum ? făcu Alexandrescu, stingherit vizibil de prezența plutonierului în încăpere și se uită la ceas, dar bine, e abia...

— Lasă ! făcu jovialul rîzînd, și-l luă de braț — haide, nu plec fără dumneata... diseară putem fi înapoi ! Jeepul e aici !

— Viu imediat... spuse Alexandrescu, dar celălalt nu-l lăsă de braț :

— Nici o secundă, vii cu mine acum... plecăm imediat, toată chestia îmi stă în gît ! Am vorbit la telefon cu

Borcănescu și apoi cu plictisitul ăla de Zane ! E mult mai parșiv decît pare, știa perfect încă de alaltăieri că nu i-am pus în practică nenorocita lui de idee cu manechinul...

Între timp cei doi ajunseră la ușă și plutonierul se făcuse mic pe scaunul lui, strîngîndu-se între umeri ; simțea însă că fața lui nemaipomenit de mobilă îl trădase din nou și un surîs mic, nătîng, îi înflorea în colțul drept al gurii. Deși nu-l putea zări nici unul din cei doi, își aplecă mult fața, ascunzîndu-și bărbia în golul umărului drept, așteptînd să rămînă în sfîrșit singur. Aproape de ușă, Voștinaru se opri și spuse :

— Dumneata ce faci aici, tovarășe plutonier ?

Mateiaș sări în picioare, luînd poziție și surîsul îi încremeni în colțul buzei :

— Ei, ce faci ? spuse amabil ofițerul, dar ochii îl priveau cu răceală și atenție pe omulețul în costum bleumarin — nu vrei să vii cu noi ?

— Nu ! spuse Mateiaș, vă mulțumesc, nu vreau să vă încurc !

— Nu ne încurci de loc ! spuse Voștinaru cu aceeași amabilitate de suprafață — ai un loc în mașină !

— Nu, nu viu ! se eschivă Mateiaș, mă întorc la Timișoara peste două ore !

— Zău ? spuse Voștinaru, tovarășe plutonier, așa discuți dumneata cu un superior ?

Mateiaș ridică privirea și Voștinaru adause imediat :

— Nu vreau să vii la ordin, tovarășe plutonier ! Vreau însă să vii, ai înțeles ? ! Dumneata mă calci pe nervi și vreau să te am lîngă mine ! E clar ? !

— Da, să trăiți ! spuse mecanic Mateiaș și se luă după ceilalți doi.

Peste o jumătate de oră, Jeepul miliției regionale ieșise de mult din Nădrag și gonia pe un drum prăfos de țară. Cei trei ocupanți, Voștinaru, procurorul și Mateiaș, tăceau, lăsîndu-se scuturați, agățîndu-se uneori de barele metalice din jur, de plasticul scaunelor și Voștinaru, care stătea în față, lîngă șofer, un sergent blond, cu dinți frumoși, ca de

reclamă, îl îndemna mereu să grăbească.

— Dă-i ! îl îndemna încet, blînd, ofițerul, dă-i ! și șoferul mărea mereu viteza.

Trecură prin două sate, din care unul era lung, nesfîrșit, înșirat de-a lungul drumului de țară. În fața postului de miliție, care era vizavi de școală, oprire și sergentul fugi înăuntru. Reveni curînd cu plutonierul, șeful secției, care schimbă cîteva fraze, prin portiera mașinii, cu Voștinaru. Apoi își continuară drumul și Voștinaru se enervă brusc :

— Dobitocii ! spuse el, întorcîndu-se spre procuror, dar pentru că acesta stătea chiar în spatele lui, se adresă lui Mateiaș — l-au scăpat din nou ! Acum jumătate de ceas ! N-au postat pe nimeni, în lungul rîului, în porțiunea care trece prin pădurea aia a jupîniței, cum îi zice ? !

— Moara Șpănească ! îl ajută procurorul.

— Dacă nu plecăm acum, puteam să așteptăm pînă poimărți ! Ai auzit, plutonier ? Pînă poimărți, în timp ce dumneata te plimbai pe corso la Timișoara, sanki ! și Voștinaru rîse, ușurel, cu ciudă.

— Lasă, ajung eu acolo, să vedeți ce mișcare bag în ei de-o să le tremure protezele în gură ! Ăla își bate joc de ei și de noi ca de... în sfîrșit ! se reținu el — să vorbim lucruri mai vesele !

Și începu să povestească ceva, o întîmplare de pe cînd era recrut, imediat după război și sergentul rîdea din cînd în cînd înfundat, aplecîndu-se deasupra volanului.

Goneau de două ore și căldura începu să scadă, Alexandrescu era lac de apă, dar nu îndrăznea să se descheie la gît. Mateiaș se ștergea fără încetare cu unica-i batistă, care era mai udă chiar decît fața sa care șiroia de transpirație. Voștinaru, deși în față și primind mereu soarele în față, prin parbrizul ridicat al mașinii, avea pielea perfect uscată, părea că nu simte nimic. În cîteva rînduri se întoarse spre cei doi din spate, apoi se îndreptă în scaunul său și-și continuă povestirea, cu gura veșnic răutăcioasă, ironizînd totul în jur și mai ales pe cei doi „civili“ care sufereau intens, din pricina prafului, a drumului excesiv de rapid și a căldurii insuportabile. Era o zi neobișnuit de

schimbătoare, de capricioasă : dimineața fusese înnorat, frig chiar, posomorît, apoi, în jur de unsprezece răsărise deodată soarele și în nici jumătate de oră, o zi de toamnă târzie se transformă spectaculos într-o zi toridă de vară, insuportabilă.

Jeepul începu să urce, drumul devenea tot mai prost, satele mai rare, cu case rare, înalte, de munte. În jurul orei cinci, mașina opri într-un fel de cătun care avea și un nume — Jodovița — deși erau doar câteva case acolo și un fel de magazie lungă, un fel de fabrică primitivă de var, iar alături stive mari cu cărămizi de pământ puse la uscat.

— Ia uite-i ! făcu Voștinaru, arătînd încă de departe un Gaz vechi, prăpădit, vreo cinci-șase milițieni și doi țărani, unul mai în vîrstă și altul trecut de tot, așezați mai încolo și mîncînd, sub cițiva fagi uriași, stingheri. Cînd zăriră Jeepul săriră în picioare și se apropiară de mașină. Erau sub comanda unui locotenent mic, grăsuț, de la raionul de miliție, pe care îl chema Paulescu.

Jeepul trase alături de cealaltă mașină cu un viraj scurt, care stîrni o trîmbă de praf și Voștinaru sări afară, înainte ca mașina să fi oprit, cu toate roțile scrișnind în pietrișul grosolan de pe marginea drumului, Paulescu se apropie grăbit de ofițer — care era tot în civil — trăgîndu-și mereu în jos vestonul care i se mula pe fesele sale mari și pe pulpele scurte și groase, luă poziție încă de la cițiva pași, dar Voștinaru nu îl lăsă să deschidă gura și spuse, ridicînd mîna dreaptă :

— Lasă acum ! Dacă nu vrei să mă auzi strigînd, dă-ne ceva de mîncare mai consistent ! Nici eu, nici tovarășii care sînt cu mine, n-am mîncat... n-au servit masa ! Ce aveți aici ? și trecu pe lîngă ofițerul neclintit și pe lîngă soldații care își imitară superiorul și se apropie de hîrtia albă, groasă, pe care o întinseseră pe jos militarii, în chip de față de masă.

— Altceva ? făcu Voștinaru întorcîndu-se spre Paulescu, în timp ce coborau cu greu din mașină procurorul și Mateiaș — nu mai aveți altceva ? Niște ouă, ceva ? N-ați cîțorobăit prin casele astea, nu stă nimeni pe aici ?

— Ba da ! replică Paulescu, cunoscut ca un mare „bancagiu“, acum însă roșu tot și crispat, dar nu voiam să ne oprim decît pentru cîteva minute și...

— Lasă, lasă ! făcu Voștinaru plictisit, privind în jur, spre pădurea care începea imediat în apropierea drumului, cu mîinile în buzunare — trimite niște băieți să...

Paulescu dădu drumul la doi soldați care alergară spre una din case, mai depărtată, însă cea mai arătoasă, care avea în curte și o fîntînă cu cumpănă. Mateiaș intră în vorbă cu cei doi țărani : erau dintr-o comună apropiată și cunoșteau drumurile și pădurea. Bătrînul era foarte viu și vorbăreț. Tinerelul era spîn, moale ca o fată și-și ferea mereu ochii.

— Ia vino încoace, tovarășe Mateiaș ! făcu Voștinaru — îți place natura, ia spune ? Dumneata ești orășean, mi se pare ? !

Plutonierul se așeză lîngă ofițer, iar Alexandrescu rămase în picioare lîngă mașină, prefăcîndu-se că-și aprinde o țigară, de fapt ascunzîndu-și înțeleneala teribilă pe care o resimțea după mersul acela nebun. Soldații se reîntoarseră după scurtă vreme și șopotiră ceva cu Paulescu și acesta se apropie de Voștinaru, foarte volubil, așezat pe jos, perfect odihnit de parcă ar fi coborît din patul său, dimineța.

— Nu e nimeni în casele astea, oamenii sînt plecați la lucru. Doar un bătrîn și niște copii în aia cu acoperișul de...

— Aoleo ! făcu Voștinaru, păi bine, mă, așa ne hrăniți, numai cu conserve și salam din ăsta în care bagă statul plumb, umblați voi p-aici, pe coclauri ? Păi nu e de mirare că vă feștește craiul ăla de tobă, de ghindă, de ce e ?

— Ar trebui să plecăm, măcar cu o parte din oameni, deoarece... începu Paulescu, dar Voștinaru îl întrerupse, cu același semn făcut cu mîna sa mare, puternică, ca o labă de urs :

— Lasă, tovarășe, zaharicalele astea ! Nu mai plecăm nici unde ! Mi-e foame, s-a înțeles ! Tovarășii care sînt cu mine sînt intelectuali, nu pot munci în orice condiții... care e șoferul ?

— Eu, să trăiți ! se apropie în fugă un soldat, cu un pistol bălăbănindu-se de sold :

— Încet, încet ! spuse Paulescu — la ce distanță de aici e prima comună ?

— La nici doi kilometri, Jodovița Mare, unde...

— Gura ! făcu Voștinaru — restul mi-l spui cînd te întorci ! Ai înțeles, caporal ? !

— Da, să trăiți ! Pot să iau un om cu mine ?

— Fugi ! făcu Voștinaru și în timp ce Jeepul demara, îi sugera lui Paulescu :

— Te-ai gîndit ? Cum e omul nostru ?

— De ghindă ! făcu sigur pe el Paulescu.

— Păi vezi, tovarășe, d-aia nu i-ați pus voi sare pe coadă, dacă habar n-aveți cum arată omul ! E de tobă, frate, e de tobă, mămicule ! Spune-le oamenilor să-și continue masa, dacă nu vor să aștepte pînă mîncăm și noi ! Hai, veniți, tovarăși, continuați-vă masa, nu e nici o grabă !

Soldații rămași se așezară din nou și-și continuară mîncarea după ce Voștinaru îi mai îndemnă o dată, aproape poruncitor. Apoi, cînd termină, îi porunci unuia să aducă într-o covată, în ceva, apă de la fîntîna din apropiere și niște găleți pline și se spală apoi, fără jenă, dezbrăcîndu-se pînă la brîu și-l obligă și pe pedantul procuror să-l imite. Mateiaș o făcu cu plăcere, răspîndind în jur o găleată de apă, sforăind și dîndu-și o importanță caraghioasă ca de obicei.

Cu o iuțeață apreciazabilă se întoarse și Jeepul cu pîine albă, doi pui fripți, castraveți, roșii, ouă coapte și drumetii se așezară la masă. Între timp, Paulescu explica lui Voștinaru regiunea, cele cîteva sate, cele mai apropiate stații de cale ferată, drumurile etc. Le știa bine și Voștinaru, care mîncă cît doi și îl aproba mormăind :

— Ceilalți unde sînt ? întrebă el.

— La kilometrul optsprezece, lîngă o stîină care-i zice „Stîna Feciorului“. Au blocat drumul și toată partea din pădure care dă spre versantul nordic, pe unde se coboară spre subcetate...

— Aha ! făcu Voștinaru și întrerupse brusc informa-re, parcă plictisit și întrebă pe soldați dacă știe unul să cînte din frunză. Nu se prezentă nimeni și ofițerul, mulțu-mit, se ridică și se duse singur să-și rupă o frunză din sin-gurul nuc care creștea într-o grădină a unei case vechi, cu acoperișul dărăpănat, părăsită probabil, dar grădina era îngrijită și împrejmuită cu un gard de nuiele. Nucul creștea chiar lângă gard, era scund, cu o coroană rotată și Voștinaru rupse o crenguță și alese cu grijă o frunză po-trivită explicîndu-le procurorului și lui Mateiaș, că trebuia să nu fie nici prea mare sau lătăreată. Cîntă apoi cu ne-b obișnuită îndemînare, tot felul de cîntece populare și doine, spre surpriza soldaților mai ales.

— Hai ! făcu Voștinaru — nu v-ați așteptat, mierloilor, ca șeful să fie mai mîrlan decît compania, hai ?! și conti-nuă să cînte, cu un entuziasm crescînd și abia acum frun-tea i se acoperi cu broboane de sudoare, deși în tot lungul drumului acela de infern, în mașina încinsă, pielea feței i se păstrase curată, uscată și rece. Soldații îl priveau cu ochii sclipind, cucerîți, se vede, de „șef“, atît de mult încît se prezentă un muntean, dintre ei, soldat simplu, înalt și foarte lat în umeri care afirmă că el poate cînta din coajă de cireș.

— Ai văzut ?! făcu Voștinaru întorcîndu-se spre Pau-lescu și spre cei cu care venise — ticăloșii, știau să cînte, dar nu mă luau în seamă, ca să nu... pe tine cum te cheamă ?! făcu el spre soldat.

— Brăneanțu Pavel, să trăiți, făcu cel întrebat, în po-ziție de drepti, cu ochii rîzînd blînd și moale. Apoi, la o altă întrebare, răspunse de unde e, satul și raionul. Era din Banat, de undeva de lângă Dunăre.

— Și-acu, ce ! făcu Voștinaru — vrei să-ți dau liber să cauți un cireș prin pustietatea asta ?! Nu văd nici un in-strument p-aici ! adause el întorcîndu-se și privind de formă în jur și cîțiva, din trupă, riseră.

— Am „instrumentul“ la mine, să trăiți ! făcu Bră-neanțu și scoase de la piept un carnețel umflat din care „extrase“ o fișie lungă, împăturită, de coajă de cireș. În-

cepu apoi să cînte și toată lumea îl asculta ; soldatul era un adevărat virtuos.

Era încă lumină și seara departe și Voștinaru ordonă soldaților să se culce pe unde vor și să se odihnească, pentru că noaptea o să fie „cumplit de albă”. Se întunecă însă cu mult mai devreme decît era de așteptat, cerul se acoperi cu nori groși, picloși și, jos în vale, din direcția de unde urca drumul, începu să fulgere. Frigul ieși pe neașteptate din pădure și toată lumea își îmbracă vestoanele și hainele, se aduseră niște pături din mașină și puțini mai fură în stare să doarmă. Apoi se porni ploaia, deși era încă ziuă și cu toții se adăpostiră în magazia de var, a cărei ușă soldații o deschiseră cu ușurință, deoarece nu avea lacăt, ci doar un fel de ivăr lat, legat pe dinăuntru cu sîrmă.

— Probabil că cel care o legase — spuse Paulescu care obosise în ultima oră, înșirînd bancuri la cerere — a ieșit pe undeva printr-o spărtură ascunsă în perete sau chiar prin acoperiș ?!

— Serios ?! făcu Mateiaș, foarte interesat deodată și, în timp ce cu toții se adăposteau sub streășina lată a magaziei sau intrînd înăuntru — unde se aflau niște grămezi mici de piatră de var, nisip și o betonieră — el cerceta pereții și vru chiar să se cațere sus, pe un fel de pod-plat-formă, niște scînduri răzlețe așezate alandala pe două grinzi laterale din lemn necioplit, care se întindea însă numai pînă la jumătatea magaziei. În rest se vedea acoperișul ascuțit, bine întreținut, din șindrila.

Ploaia în loc să se oprească se înteti, fulgerele și trăsetele alergau peste acoperișul magaziei, uneori cu atîta putere încît scoteau pentru o clipă din întunerec pădurea și cele două mașini oprite alături, zguduind acoperișul subțire. Era atît de întunerec încît nu se mai zăreau casele din apropiere, deși cu puțin înainte ca ploaia să se întetească, la una din ele se aprinsese o lumină anemică.

Voștinaru, fumîndu-și ultima țigară, dădu ordin de echipare și făcu planul. Pe creasta muntelui care începea în locul unde se termina pădurea întinsă de brazi, care-i înconjură, de o parte și de alta, pe ambele versante, se gă-

seau două stîne, la distanță, de mers de patru ore una de cealaltă. La una din ele, la „Stîna Feciorului“, se afla de cu seară un grup de soldați cu plutonierul Argint, Haralambie Argint, chiar de la Nădrag și care știa bine toată coasta. Se organizară două echipe : pe una din ele o comanda Voștinanu și se compunea din Mateiaș, procurorul, unul din țărani, cel mai bătrîn și unul din soldați, un pistruiat mărunț, cu ochii iuți și care tăcuse tot timpul. Amîndouă echipele trebuiau să ajungă la stîna de pe versantul sudic, necercetată încă pentru că era în partea opusă drumului care cobora spre calea ferată și se mai găsea și la capătul unei poteci care se infunda, acolo, și începea o regiune inaccesibilă, stîncioasă și fără putință de adăpost. Una din echipe, cea comandată de Paulescu, trebuia să treacă pe la „Stîna Feciorului“ și să se „completeze“ cu grupa lui Argint, dacă bineînțeles acesta nu reușise deja să-l prindă, deoarece controlau mereu accesul către șosea și cale ferată.

Paulescu se arătă sceptic că-l vor găsi pe om la stîna pe care o fixase Voștinanu ca loc de întîlnire ; el era convins că „o ștersese“ și că toată căutarea lui e de dimainte fără sortii de izbîndă. Gașpar — pentru că de el era vorba — era se pare un om foarte abil și foarte rezistent. Locuise o vreme într-o comună din apropierea Nădragului, apoi la un cantonier de cale ferată, apoi la o altă stîină, mai joasă și dispărea de fiecare dată la timp, iar oamenii, deși auzeau că e vorba de un criminal „periculos“, se codeau uneori să dea informații, de parcă ar fi fost unul de-ai lor. Probabil că avea bani la el și îi momea în felul acesta ! își explicau faptul autoritățile, plictisite de această hărțuială care dura de mai bine de cinci zile.

În sfîrșit, cele două echipe porniră ; era cu puțin înainte de ora șapte, dar afară era întunerec ca noaptea. Cerul era jos, invizibil, ploua puternic, era o ploaie de durată, posomorită și cumplit de neprietenoasă. Se găsiră mantale de ploaie militare și pentru cei doi țărani și Voștinanu cu echipa lui plecă primul — ei urcau pe drum, ceilalți o luau prin pădure — urmat de procurorul încălțat în bocanci și înfășurat într-o manta cu un șoarece

lung și subțire. Mateiaș, pierdut într-o manta mult prea largă pentru el, blestemînd ceasul care-l adusese în biroul procurorului, se tîra cu greu în coada plutonului, deși Voștinaru, deosebit de vesel și de bine dispus de parcă pleca într-o excursie duminicală, îl chema mereu lîngă el. (Voștinaru îi propusese lui Alexandrescu să se reîntoarcă la „bază” cu una din mașini, dar procurorul refuză, prefăcîndu-se că-l interesează această urmărire care, după Paulescu, nu avea mari șanse de izbîndă; poate că îl interesa cu adevărat. Lui Mateiaș, care ar fi acceptat probabil propunerea, Voștinaru nu-i adresă nici două cuvinte în acest sens și plutonierul își dădu seama că va trebui să cutreiere toți munții, pe ploaie și prin hîrtoape, atît timp cît „șeful” va rezista la cursă și nu se va convinge că cel căutat e dispărut demult din împrejurimi.)

Înaintau pe drumul care se îngusta din ce în ce, uneori dispărea cu totul, ca să reapară cîteva sute de metri mai încolo. Era un drum pe care se circula rar — explică unul din țărani — cu multă vreme înainte, cînd țăranii cumpărau ori furau lemne din pădure, era mai folosit. Acum însă, cînd era pădurea statului...

— Și-acuma vrei să zici că nu mai ciupest, hai ? făcu Voștinaru, mergînd cu pas rar și sprinten în fruntea micului pluton și avînd chef de vorbă, plimbînd mereu neli-niștit puternica sa lanternă de mînă în jur și în față — ce zici, stimabile ?

— Apoi acum că... începu bătrînul, dar Voștinaru îl întrerupse, chemîndu-l la el pe Mateiaș care trebui să alerge, împiedecîndu-se în pulpanele mantalei pentru că „șeful” nu se opri o clipă.

— Gifii, majurule, hai ? făcu Voștinaru privindu-l cu o anumită prietenie acidă, răutăcioasă pe micul plutonier, care începea să obosească — acum îmi dădu abia prin cap că... ia spune ! făcu el și nu se putu stăpîni să nu izbucnească în rîs vîzîndu-l atît de zgribulit și cu bocancii jucîndu-i în picioare — nu era mai bine să rămîi la mașini ? Sau, ce să mai umplem timpul, direct la centru, să-ți vezi

de hîrtoage ? Ți-ai pus niște șosete la bocanci, ca să te apere de bătăture ?

— Da ! făcu Mateiaș și vocea abia i se auzi din gluga mare — am băgat două perechi !

— Puțin ! făcu „șeful“ trebuia să mai bagi și niște fîn ! Era acolo în pod, niște fîn, eu credeam că de-aia vrei să te cațeri, domnule detectiv ? Hai ? ! Taci, tovarășe, umbli ca un șoarece murat prin ploaie și taci de mama focului ! Să știi că dacă n-ai să mai poți, îți dau voie să ieși la raport și-ți facem o targă din crengi, hai ? ! — și Voștinaru rîse din nou, un rîs plin, sonor, care răsuna ciudat prin ploaia aceea întunecată, dar celorlalți, din micul pluton, le făcu bine virilitatea neobișnuită a „șefului“, se vedea bine, îi stimula mult. Doar Mateiaș se afundă și mai tare în mantaua lui, ca o „călugăriță care umblă după ibovnic“, cum se exprimă Voștinaru. Apoi, ofițerul începu să discute din nou cu țăranul care mergea în stînga lui, amănunte ale drumului și ale regiunii prin care treceau, iar micul plutonier, profită de ocazie și se trase iar spre coadă. Procurorul pășea voinicește și se vedea că-i place „mișcarea“. Soldatul mergea în coadă și din cînd în cînd, întrerupîndu-și dialogul cu bătrînul — pe care-l chema Gore, baci Gore, Voștinaru striga la el, întrebîndu-l dacă mai știe ceva de soarta „tovarășului plutonier“.

— E aici ! E aici ! răspundea din spate pistriuatul — pășește hotărît !

— Nu șovăie pasul, soldat ! strigă Voștinaru din față și toată lumea urmărea rîzînd dialogul — e gata pentru lupta cu dușmanul ?

— E gata, să trăiți ! striga soldatul, cu veselie — pășește fără murmur și șovăire !

— Vino aici, plutonier ! îl chema din nou Voștinaru, după un timp și Mateiaș trebui din nou să alege — știi că sînt urși prin locurile astea ? Ești înarmat ? ! Nu sta în coadă, nu ești bun de ariergardă, miroși prea frumos !

Apoi începea să vorbească „serios“ cu Mateiaș, chesonîndu-l asupra planurilor pe care le avea, cînd va fi înaintat în grad, adăugă că, deși își dase demisia și „sabo-

tase“ cercetările în „actuala anchetă“, el îl va propune spre decorare. Dacă îl vor prinde pe Gașpar, bineînțeles.

Mateiaș nu se mai putu stăpîni — era deja obosit, bocancii soldățești prea mari îi rodeau gleznele, drumul amenința să fie lung — și îi spuse că „alergau după o fantomă!“

— Zău ? ! făcu Voștinaru, bine dispus că plutonierul deschise în sfîrșit gura, dîndu-i ocazie de „tachinerii“ în stilul lui imprevizibil și dur — te-ai consultat cu Paulescu, hai ? V-ați amesteca bărbile, polcovnice Mateiaș și v-ați sfătuit adînc ? !

— A, nu ! chițcăi Mateiaș de sub gluga lui care era o măsură la fel de mare ca și bocancii și pe care șiroia apa — nu e vorba de acțiunea de acum ! Dimpotrivă, n-ar fi exclus să aveți dreptate și să mai fie p-aici, pe undeva, individul...

— Ce vorbești ! făcu încîntat șeful, va să zică „n-ar fi exclus“. Interesant ! Sînt fericit s-aud asta ! Și-atunci de ce alergăm după o nălucă, majurule ? ! Hai ? Văd că gîfii, ai obosit, nu-i ușor să alergi după năluci ? ! Ha ! — rîse Voștinaru, menținînd același ritm, cu ceilalți călcîndu-i pe urme, pe jumătate extenuați. Pășeau încă pe drum care se transformase însă de la o vreme într-o simplă cărare ; ploua mereu, neconținut, aceeași aversă puternică și neașteptat de friguroasă pentru o lună de vară. În curînd însă aveau să traverseze pădurea — părăsind acel drumeag vechi din marginea ei — și cu toții așteptau acest lucru, sperînd că Voștinaru va mai încetini ritmul și ploaia, printre brazi, îi va ajunge mai greu. Șeful însă se simțea în elementul său : pe măsură ce drumul urca, el îndesea pașii — mergea acum de două ori mai repede decît la plecare — și sub ploaia aceea care îl izbea în față, parcă i se răscoleau toate rezervele sale de bărbăție, într-adevăr impresionante. Forța lui de a sfida toată acea întreprindere neplăcută, noaptea, drumul greu, mocirlos, ploaia, era neașteptată chiar și pentru cei care îl cunoșteau mai bine, ca procurorul și Mateiaș, iar pe ceilalți exemplul său îi stimula admirabil, dîndu-le o unitate miraculoasă, o unitate deodată apărută și profundă care

atunci cînd apare într-o colectivitate umană înseamnă că „șeful“ are autoritate, ceea ce se cheamă autoritate, un lucru mai degrabă născut. Voștinaru era conștient de această forță a lui — pe care o împărțea cu puțini — și de aici, probabil, un orgoliu care îl ajuta, ca în acea seară, să suporte lucruri atît de dezagreabile. Mateiaș însă, atît de diferit construit decît superiorul său „de la regiune“, superiorul său absolut, încerca instinctiv să se țină la distanță de acest om, în care virilitatea era un spectacol, dar, la fel, ca în acea goană pe ploaie, nici altădată, în alte ocazii, nu reușea să-l ocolească, să pună o minimă distanță între el și celălalt, deși lucrau în orașe diferite. Într-o anchetă sau caz mai grav, Voștinaru îl detașa imediat la regiune și, deși acționa mereu după propria-i inspirație sau a altora, din conducerea regiunii de miliție, voia să-l știe pe micul plutonier în apropiere și totul amenința să se transforme într-un soi aparte de superstiție sau altceva, încă fără nume. Curios că îl răsplătea cu prime mari, concedii, îl propuse chiar la două plecări în străinătate cu un corp de ofițeri superiori, dar îi temporiza avansarea, plăcîndu-i să-l știe, probabil, „micul plutonier“ cum îi spusese la început. De altfel, Mateiaș care ajunsese în miliție doar pentru că nu reușise la facultate și trebuise să facă armata, nu-și terminase decît de vreo cîțiva ani stagiul, dar avea totuși colegi din același „leat“ care erau ofițeri. E adevărat însă că el era „celebru“ în regiune și chiar mai sus și în acel an, nici măcar Voștinaru nu se putu opune ca el să fie trimis la școala de ofițeri.

Mai meraseră o jumătate de oră pe cărarea aceea de dedesubtul căreia se ivea din cînd în cînd, pe o porțiune scurtă vechiul drum — ceea ce arăta că bătrînul Gore cunoștea bine locurile — apoi intrară în pădure, urcînd spre stîna. Acest lucru cei din mica ceată îl aflară doar pentru că îi anunță ghidul, altfel nimic nu era evident deoarece și pînă atunci traversaseră porțiuni din pădure, ieșind apoi după un timp din nou în marginea ei.

În pădure era o liniște neverosimilă — mai ales după ce se afundară cîteva sute de metri și, acolo unde brazii

erau înalți, aproape uscați. La un loc potrivit, Voștinaru se opri, scoase o sticlă de țuică tare, ardelenească, horincă de peste șaizeci de focuri și o dădu să treacă din mină în mină interzicînd ca cineva să se așeze pe jos. Se fumă o țigară — Voștinaru nu fumă, deși era un fumător pasionat, treceau însă uneori ore, o zi întreagă cînd „suspenda” brusc. Jos, la depozit fumase se pare ultima țigară și procurorul, care suportase neașteptat de bine drumul pînă acum, îl întrebă dacă nu-și propusese să reînceapă fumatul cînd „îl vor prinde”.

Voștinaru zîmbi și dădu afirmativ din cap, dar nu scoase o vorbă. În timp ce cu toții stăteau rezemați de cîte ceva, odihnindu-se, el se mișca mereu neliniștit de colo-colo înconjurînd pe aproape locul, parcă căuta ceva sau nu se împăca cu acea oprire, care îl obosea mai mult decît mersul. Apoi porniră din nou și, într-adevăr, șeful micșoră ritmul, ceea ce se pare că îl nemulțumi : nu mai striga răutăcios la unul sau la altul, părea că îl uitase și pe Mateiaș. Doar cu Gore vorbea din cînd în cînd, în mormăituri scurte, cerînd tot felul de detalii. Se afundau tot mai mult în pădure și parcă începuseră să coboare. Nimeni nu știa pe unde se află, doar Gore probabil și Voștinaru care scoase o hartă în timpul micului popas, dar nu-și aruncă decît în grabă ochii pe ea. Cu toții mergeau acum tăcuți, trecuse de unsprezece — uncau acum, o coastă lungă, abruptă, urmărind cursul unui afluent al Nădrăgului. Mica trupă se răriise printre arbori și, din cînd în cînd, Voștinaru care conducea mereu, se oprea să-i aștepte pe cei întirziați printre care, desigur, cel mai constant, era plutonierul. Alexandrescu, începu la rîndu-i să dea semne de oboseală, de altfel drumul devenea din ce în ce mai neregulat. Ploaia stătuse aproape, între timp ce urcau coasta versantului vestic și, după un timp, părăsiră și cursul râului. Ajunseră sus în jur de douăsprezece și zece, și un sfert, și începură să coboare din nou. Voștinaru propuse un al doilea popas, dar toată lumea fu de acord să se continue drumul. Ploaia încetase cu totul, tunetele care înconjuraseră orizontul și răsunaseră cu putere în tot

timpul aversei încetaseră și parțial, cerul începu să se curețe. Luna însă apărea foarte rar și pentru scurtă vreme și cu toții orbecăiau cu lămpile lor de buzunar, alunecând peste frunze putrede din anul trecut, peste mușchiul gros al pietrelor din vadul râului pe care îl traversaseră în două rînduri, agățîndu-se în crengi nevăzute, în ramuri căzute, uscate, doborîte de vînt și prin miile de calamități mărunte și măcinătoare ale unei păduri, noaptea. Sticla mai circulase de cîteva ori și încă se mai afla pe fund ceva, cu toate că nimeni nu se sfiise la băut, într-atît de concentrat era lichidul. Deși suportaseră cu toții mulțumitor drumul, spre sfîrșit, crescuse în fiecare un fel de furie și ură chiar împotriva celui care îi alungase pe drumurile acelea necunoscute și de noapte, iar Voștinaru începu tot mai des să murmure împotriva lipsei lupului său care se afla împreună cu trupa lui Argint. Nu mai vorbea cu nimeni, nici măcar cu călăuza, începu însă să-l amenințe înfundat pe Argint, plutonierul care-i „șutise“ cîinele și din cînd în cînd, printre mormăituri, se auzea numele lupului „Dingo“ de care jura să nu se mai despartă nici în birou. Promise cu voce tare, neadresîndu-se nimănui că-i va cumpăra un covor pe care-l va așeza lîngă biroul său și adăugă și alte amănunte, zeci, cu o fantezie uimitoare. Procurorul încercă să-i spuie ceva, dar Voștinaru nu se sinchisi, nici măcar nu se întoarse. Își continua drumul și bodogănea mereu. Mateiaș era sfîrșit, nu mai mergea, ci se lăsa uneori să alunece și să cadă în jos. În cîteva rînduri, soldatul care îl însoțea, îl sprijini și îl sfătui să se oprească și să se odihnească. Plutonierul refuză însă „de teamă că ar adormi tun și nu s-ar mai putea urni din loc“ dar celălalt, deși îi dădu dreptate, îl bănuia că n-o făcea din frică de „șef“. Voștinaru ordonase într-adevăr ca nimeni să nu se răzlețească, sub pedeapsă aspră.

— Încă nu se făcuse ora unu noaptea și ceata ajunsese la stîna căreia Gore nu-i cunoștea numele; de altfel nu o zărise încă nimeni, erau încă în pădure, Voștinaru dăduse ordin călăuzei să-l anunțe cînd vor ajunge în apropierea ei. Cu toții se înviorară la auzul veștii că drumul care

începuse cu mai bine de cinci ore înainte, se sfîrşise. Voştinaru vorbi ceva cu călăuza, apoi cei doi se mişcară uşor spre nord începînd din nou să urce, de parcă ar fi vrut să ocolească stîna şi ceilalţi se luară nedumeriţi în urma lor. Alexandrescu era epuizat, dar n-o arăta din simplă mîndrie. Mateiaş fusese cu multă vreme în urmă obosit, acum se mai mişca doar în urma unui automatism primar, ca un somnambul, sprijinit mereu de soldat care era şi el la capătul puterilor. Era însă un om deosebit de tăcut, în tot timpul drumului nu scosese nici zece cuvinte, foarte iute însă şi răbdător. Şi acum, luîndu-şi de bunăvoie sarcina de a-l sprijini pe plutonier, care se abandona lui ca un copil, fără urmă de tresărire a orgoliului, gîfîia tăcut, transpirînd abundent, cu sudoarea curgîndu-i neîntrerupt pe faţa lui roşcată. Doar bătrînul Gore părea neobosit, în orice caz încerca să se țină aproape de Voştinaru care începea pur şi simplu să alerge la deal în sus, atunci cînd drumul urca sau apărea vreun obstacol, cu o furie uriaşă împotriva terenului sau a lui însuşi, uneori a plutonierului Argint care îi luase cîinele. De altfel încă nu aveau nevoie de cîini ; erau necesari doar într-un loc, de unde ar fi putut începe urmele. (Miliţia nu posedă nici un obiect care fusese al urmăritului, nici vreun cearceaf, pătură, pe care o folosisese acesta, vreun obiect bineînţeles cu dată mai recentă.)

Începea să devină tot mai evident că Voştinaru îşi pusese în gînd să ocolească stîna, de departe şi această nouă, neprevăzută mărire a traseului, descurajă pe cei trei inşi care îl urmau. Procurorul făcea tot mai dese popasuri „individuale“, rezemîndu-se tot mai insistent de cîte un trunchi, iar Mateiaş se trînti literalmente pe jos, dîndu-i „dracului“ pe „şefi“ şi pe „criminali“ şi pe „organe“ şi cînd soldatul, epuizat şi el şi pe care îl ţinea în picioare doar grija pe care trebuia s-o aibă de micul om, se porni să-l smucească şi să-l împiedece să se întindă pe pămîntul gol şi ud, Mateiaş începu să scîncească, să plîngă de-a binelea, apoi, cînd celălalt începu literalmente să-l care în cîrcă sau să-l tîrască după el şi apoi chiar să-l înjure, blestemîndu-l să „îmbătrînească în miliţie el şi nea-

mul lui“ și numai la serviciul „anchete, nu în altă parte“. De la un timp, soldatul n-o mai scoase la capăt cu el, îl lăsă trântit jos, lângă o tufă uriașă de tuie și alergă înainte ca să-l anunțe pe comandant. Voștinaru împreună cu Gore era mult în față, procurorul îi urma mai mult orientându-se după zgomotul vocilor lor și a luminii lanternelor, iar după urmele de noroi proaspăt de pe manta se putea vedea lămurit că alunecase sau se așezase singur, pe jos, în câteva rinduri. Se întoarseră cu toții apoi ca să-l ajute pe plutonier, dar spre surpriza și furia șefului, el nu se mai afla acolo, lângă tufa de tuie. Nu putea să fie vreo greșeală, se vedeau urmele bocancilor și a trupului cum stătuse trântit cu fața în jos și atunci, începură să-l caute primpjur. Probabil că, deși epuizat de oboseală, avusesse încă atîta viclenie în el ca să prevadă că soldatul se va întoarce cu ceilalți și se ridicase, întinzîndu-se în altă parte. Voștinaru interzise ca cineva să facă vreun zgomot, sau să-l strige pe cel dispărut. Mai ales că ar fi fost și inutil, Mateiaș chiar dacă ar fi auzit ceva, nu ar fi răspuns din teama aceea animalică și repulsia care îl cuprinsese față de acel drum nesfîrșit, din ce în ce mai epuizant pe măsură ce se apropia de sfîrșit.

— Cîinele meu ! ! gema furios Voștinaru învîrtindu-se ca o fiară printre tufișuri și se blestema, mormăind fără încetare, că făcuse prostia să-l dea din mină, unor „incapabili“ cum spunea. Pe plutonier nu era furios sau n-o arăta deocamdată și cum în primul sfert de ceas de căutare, Mateiaș încă nu fusese găsit, Voștinaru declară că pleacă singur înainte, nemaiputînd să aștepte. Făcură un scurt consiliu și hotărîră, pentru că Alexandrescu știa să manipuleze busola, ca procurorul să rămînă împreună cu soldatul pistruiat să-l caute pe plutonier, iar Voștinaru și bătrînul să-și urmeze drumul ; trebuiau să ajungă la o poienită situată de partea cealaltă a stînei, sub stîna chiar, unde se afla un post meteorologic și unde fixase locul de întîlnire cu Paulescu care trebuia să-l aducă și pe Argint, lăsînd oameni înșirați pe versantul sudic al pădurii, din jos de stîna, în partea de acces spre linia fe-

rată și drum. Spre nord nu se putea trece din pricina unui defileu larg, cu pereții din spre pădure foarte prăpăstioși, iar jos, „în vale” punctele erau păzite. Toată regiunea era în alarmă, zeci de soldați și de gradați erau mobilizați, și ajutați de toate posturile de miliție pe o distanță de cîteva zeci de kilometri și dacă omul se mai găsea acolo — și n-avea cum să nu fie, în afară de cazul că „zburase” — trebuia să cadă în acea pungă pe care i-o pregătea Voștinaru. Singurul loc în care s-ar fi putut ascunde de două zile și ceva, de cînd îi dispăruse orice urmă, era acea stîină retrasă, o stîină mică, care uneori stătea săptămîni întregi, chiar în timpul verii, părăsită. Nici acum nu se știa cu precizie dacă erau ciobani acolo sau nu, la începutul sezonului plecaseră acolo cîteva turme, dar pășunile erau puține și nu prea întinse primprejur și, poate că ciobanii se lăsaseră în jos prin defileu (era un loc, la o distanță de mers de o zi, pe unde se putea coborî) și trecuseră „valea”.

Voștinaru mai pierdu cîteva minute, căutîndu-l cu înțreită furie — de teama nemărturisită ca procurorul, la rîndul lui, să nu se rătăcească — apoi plecă totuși, alergînd, urmat cu greu de Gore, după ce îi încredințase o armă lui Alexandrescu și un desen făcut cu mîna în grabă pe o foaie de blocnotes, după harta mărită, militară, a masivului și lămuririle lui Gore, mai ales, care indicase pe hîrtie semne distinctive, brazi uriași, căzuți, stînci etc. Voștinaru promise că vă face semne de marcaj din loc în loc, pînă la centrul meteorologic, o grămăjoară de pietre, în care va fi înțepată o crenguță de brad.

După plecarea șefului, cei rămași mai bijbiiră o vreme primprejur, apoi la un consemn tacit, se așezară pe pămînt, pe mantale și Alexandrescu adormi chiar, dîrdîind de frig, cu genunchii strînși la gură. Soldatul adormi și el, dar nu îndrăzni să se întindă pe manta sau avea încă atîta putere în el încît să picotească astfel, stînd în capul oaselor. În pădure era întunerec și liniște desăvîrșită. Rareori și totdeauna depărtate, răzbăteau zgomote și țipete de păsări, apoi doar crengi care se prăbușeau și vîntul care

foia printre trunchiuri, dar aici sus, unde se aflau ei totul era liniștit și încremenit. Pistruiatul se trezea din când în când, se uita speriat la procuror care dormea încovrigat pe manta, în aceeași poziție, un somn chinuit, obositor, apoi privea în sus, să vadă dacă nu se limpezise cerul. Înainte de a-și da seama de ceva, adormi însă din nou și abia când — la vreo jumătate de ceas de la plecarea comandantului — cerul se curăți într-adevăr pe o mare porțiune și razele lunii depărtară lucrurile din jur, luminînd în rafale lungi, pădurea, soldatul se trezi de-a binelea, se șterse buimac la gură de saliva care-i cursese într-o parte și-și dădu seama că dîrdîrise tot timpul de frig. Se ridică cu greu și făcu cîțiva pași, frecîndu-se peste tot, pe piept și pe picioare, apoi încercă să-l trezească pe procuror.

Alexandrescu însă nu se mișcă, nici atunci chiar când soldatul îi întinse fundul de horincă lăsat de Voștinaru, îndemnîndu-l să bea. Spre deosebire de împotrivirea zgomotoasă și disperat puerilă a plutonierului, Alexandrescu avu o reacție tăcută, încăpățînată, dușmănoasă aproape. Soldatul îi băgă cu forța atunci gîtul sticlei între dinți ca și la cei prinși de febră și o goli aproape în gura procurorului. Restul îl dădu el de dușcă. Alexandrescu însă dormea înainte fără nici o mișcare, doar dinții în gură i se auzeau cum clănțăneau uneori.

— Sculați, tovarășe procuror ! îl ruga soldatul tot mai speriat de abulia celuiilalt — sculați că s-a făcut ziuă... uite !... și îl scutura pe umeri, cu un fel de teamă însă, privind uneori în jur, poate îl zărește undeva pe Mateiaș. Începuse să i se facă frică, cu cei doi oameni adormiți acolo în pădure, dintre care unul se ascunsese Dumnezeu știe unde și mai ales se întreba îngrijat cum va putea Alexandrescu, în halul de epuizare în care se afla, să se descurce pînă la punctul acela meteorologic, numai cu busola și hîrtiuța lăsată de comandant. Obosise să-l tot hîțîne pe cel de jos care se lăsa mișcat ca un sac încărcat de pietre, deși îl bănuia că nu era perfect adormit și cîteva minute lungi, soldatul rămase cu capul în piept, simțind că îi alunecă din nou maxilarul de parcă s-ar fi pregătit să adoarmă ; știa însă că acum nu va mai adormi, de frică,

dar, încet-încet își pierdea din nou controlul asupra propriului său trup, simțind tulbure o oarecare nemulțumire față de locul în care se afla, a stagiului pe care trebuia să-l facă și din care mai avea încă nouă luni, a armei unde „căzuse“, și pînă la urmă, împotriva comandantului pentru că nu luase băutură mai multă din mașină, unde „se găsea“. Soldatul simțea că horinca îi făcuse bine și ar mai fi băut și asta l-ar fi putut „îndrepta“ pe picioare, să înceapă el singur, să-l caute pe plutonier, care zăcea cine știe unde, pe pămîntul gol, putînd să se îmbolnăvească de te miri ce. Gîndurile acestea i se perindau cu greutate prin creierul amorțit, la mare distanță unul de altul și, după un timp nedefinit în care nu mai gîndise nimic, se pomeni rîzînd și spunînd cu voce tare : „Da, dar de afară așa se vede !“

Tresări din acea semiamorțire și, cum în urechi îi răsună încă propria sa frază, „caldă“ încă de parcă silabele ar fi rămas atîrnate pe fire de ață în aer, o repetă din nou și rîse, fără să-și dea seama bine de ce, apoi reconstitui toată anecdota, deoarece, acea frază nu era decît sfîrșitul ei în care un țaran primește un musafir pe care îl culcă în pat, lîngă el și nevastă-sa și... și... și soldatul începu din nou să rîdă și se sforță să rîdă cu tot dinadinsul, deoarece observă repede că rîsul îi alungă frigul și îi schimbă cumva starea aceea de prostire în care căzuse pe jumătate. Rîdea și, în același timp, se auzea rîzînd și se bucura că nu era suflet prin apropiere care să-l audă, stînd așa la miezul nopții, în pădure și rîzînd de unul singur. Rîdea mereu, povestindu-și anecdota aceea răsuflată pe care o auzise de mic, reluîndu-i mereu finalul, apoi, ca să-i mărească efectul, înainta cu amănuntele tot mai spre „cap“ și, într-adevăr, cînd ajungea la acel : — De afară așa se vede !... izbucnea într-un rîs tot mai puternic, întreținut cu bună știință, un fel de gîlgiit ciudos, rupt, straniu în acea tăcere totală din jur. Țăranul, în mijlocul nopții, aude un zgomot la geam și cineva care îi strigă : — Scoală, bă Pavele, că ăla îți f... nevasta ! Țăranul se uită alături, nici pomenieală : străinul și femeia lui dorm liniștiți. Se culcă din nou și după un timp, iarăși cineva zgîlție cerceveaua și

strigă aceeași frază și atunci, țăranul, plictisit, dibuiește un topor pe după ușă și — în timp ce străinul și nevasta dorm adînc, se strecoară afară, după casă. La fereastră însă nu e nimeni, poarta e înțepenită și cîinele îl privește cu mirare și atunci, scuipînd plictisit se întoarce, dar trecînd încă o dată pe lîngă ochetuț geamului, privește într-o doară înlăuntru; cu o mare uimire observă însă că, într-adevăr, femeia își făcea mendrele cu musafirul și, prostit de tot, omul se scarpină în ceafă și-și spune: De, dar de afară așa se vede!...

Deodată, procurorul sare dintr-o mișcare în capul oaselor și soldatul întoarce capul încet, privindu-l uimit; e încredințat că celălalt va recădea, dar, senzația lucidă a frigului îl împiedecă și pe celălalt să adoarmă, rămîne însă o vreme, înțepenit în aceeași poziție, cu capul în piept, așa cum stau călătorii noaptea într-un cupeu de tren. Încet-încet, se ridică apoi de jos cu mișcări rare, gînditoare, ferindu-se unul de celălalt parcă din silă, Alexandrescu și soldatul rebegit de frig. Își aprinseră cîte o țigară și se frecară pe spate, unul pe celălalt. Apoi porniră, cu o metodă oarecare să-l caute pe Mateiaș și-l găsiră, destul de curînd, stînd ghemuit cu genunchii la gură, rezemat de trunchiul unui brad la o distanță apreciabilă de tufa unde-l părăsise soldatul. Era însă plin de noroi peste tot, chiar și pe față și pe păr — își pierduse bascul pe care-l purtase tot timpul, de cînd plecaseră de jos, din Jodovița și pe care, spre veselia comandantului, îl scosese din buzunarul de la spate, cînd se puse „problema“ acoperămîntului capului „tovarășului plutonier“. Se vede că numai frigul îl ridicase de jos, de pe unde se tupilase și-l „așezase“ lipit cu disperare de „căldura“ aceluia trunchi indiferent.

Plutonierul se lăsă ridicat și merse chiar, se putea ține pe picioare, dinții îi tremurau însă grozav în cap, „pînă în creier“ cum se plîngea el cu voce înceată, șoptită și fața îi ardea de febră. Părea că îmbătrînise brusc, îi privea speriat pe cei doi care își regăsiră repede puterile, întîlnindu-l. Unul îl ținea în picioare pe celălalt și iată, Mateiaș era cel mai puternic, el îi susținea pe cei doi, atît

de înspăimîntat îi era trupul și de îmbătrînit într-un ceas.

Micul plutonier fu așezat cu grijă jos, pe două mantale puse una peste alta și cei doi adunară vreascuri, crengi și frunze uscate și curățară în grabă un loc. Aprinseră apoi focul și, din cînd în cînd soldatul se depărta și venea cu alte vreascuri, uitîndu-se apoi uimit, așezat pe vine, cît de repede mistuie totul flacăra aceea mică, jucăușă, ca de brichetă, care plutea peste lemnele umezite.

Încălzindu-se puțin, Mateiaș întreabă cît e ceasul : era două și jumătate, mai erau cel puțin două ceasuri pînă la ziuă. Porniră încet și constatară cu surpriză — obosită puțin, ca toate reacțiile lor firești — că acel punct, unde îi aștepta șeful, nu era prea departe. Se găseau deja acolo Paulescu, cu un soldat și Argint, plutonierul Argint cu ciinele comandantului. Din cîteva fraze, cei trei de curînd veniți înțeleseră că Argint împreună cu Paulescu cercetaseră pe la stîină (Argint mai trecuse o dată, cu o zi înaintea) și nu găsiseră pe cel căutat. La stîină înnopta o singură turmă, un bătrîn și gînerile său, de vreo patruzeci și cinci de ani. Acum se găsea acolo și nepotul bătrînului, un tinerel pînă în douăzeci de ani care venise singur din sat să le aducă niște lucruri, oțet, sare și altele de acest fel. Acum, a doua oară, ei îl găsiseră doar pe tinerel, cu un cîine care dormea singur și care nu știa nimic și nu văzuse pe nimeni. Era se pare sincer și foarte emotiv, pentru că izbucnise în plîns văzînd atîția militari, înarmați, cu cîini.

Era lucru hotărît (și se aștepta doar sosirea celor trei întîrziați) ca toată lumea să se retragă la punctul de pornire, în pas lejer, cu o escală la „Stîna Feciorului“ o stîină mare, permanentă, unde erau așteptați cu masa pregătită. Cu cîteva minute înainte de plecare, Mateiaș observă cu uimire că Voștinaru dădea ordine lui Paulescu în legătură cu traseul de urmat, apoi unui soldat să-i pregătească o tașcă militară cu cîteva mărunțișuri, schimburi personale, un cort, un termos cu cafea etc. și, zărindu-l o clipă liber — cînd ceilalți se pregăteau de plecare deja, ca zorile să-i prindă la stîină unde s-ar fi putut dormi cîteva

ceasuri — se prezentă în fața lui și-l întrebă dacă el nu-i însoțește.

— Nu ! răspunse distrat Voștinaru, ajutându-l pe soldat să adune cortul — eu mai rămîn cu Gore. Îmi place regiunea și, cum e greu de ajuns, prefer să... și adăugă ceva în legătură cu hrana pentru ciine.

— Opriți ciinele ? ! întrebă Mateiaș.

— Bineînțeles ! făcu comandantul care nu prea avea acum chef de el — prin cap îmi trec numai modele de covorașe, pe care am să le aștern lângă birou... strînge-l, tovarășe ! se adresă el din nou soldatului, strînge-l puternic, nu vreau să car baloturi după mine !

Mateiaș se interesă dacă nu mai oprește și pe altcineva lângă el și șeful declară, puțin nervos, că nu, voia singurătate și Gore îi ajungea, era un „bătrîn de bun-simț“. Apoi deodată, de parcă abia atunci ar fi devenit atent cu adevărat la cele ce-i spunea plutonierul, întoarse capul spre el și o urmă din rînjetul său ironic îi înflori din nou pe buzele sale, pînă atunci strînse de concentrare :

— Nu cumva ai dori să rămii dumneata aici, cu noi, în pădure ? !

Mateiaș îl privi clipind, de parcă cineva i-ar fi proiectat în față o lumină prea puternică — probabil că arăta o expresie cu totul pierdută și imbecilă pentru că rînjetul lui Voștinaru se accentuă — apoi spuse, cu greutate :

— De ce nu ? Aș rămîne cu dumneavoastră și cu Gore, mie-mi plac bătrînii „de bun-simț !“

— Ce vorbești ? ! făcu Voștinaru, din nou distrat și se întoarse lăsîndu-l fără nici un răspuns, apropiindu-se de Argint, un om masiv cu o respirație greoaie. Mateiaș îl urmări mereu din ochi și cînd îl zări singur la marginea poienitei, lângă un copac la rădăcina căruia avea îngropat ceva, se apropie din nou și repetă propunerea. De data aceasta Voștinaru vorbi scurt și uscat, ca și cu un gradat oarecare :

— Nu e posibil ! spuse el, misiunea e în mare încheiată. Eu rămîn numai pentru că nu am chef să mă culc la stîna aceea, nu mi-e somn de fel... de altfel, dumneata

ai putea deveni o povară, un balast și eu trebuie să mă mișc repede !

Mateiaș îi dădu însă asigurări puternice, vorbind după obiceiul său exagerat de mult și devenind suspect tocmai printr-o prea mare elocință, dar șeful îl întrerupse, plictisit, dînd mai multă atenție ciinelui cu care se juca mereu decît lui Mateiaș :

— Mă miră ! spuse Voștinaru — dumneata nici nu ești convins că... îmi spunei că alergăm după o nălucă, se spune că ai alte păreri, alte teorii ! Poate că ai dreptate ! Vezi că în cîteva minute e plecarea ! și îi întoarse din nou spatele.

Mateiaș însă nu se dădu bătut, nu se depărtă de lingă Voștinaru, îi vorbi, pledă în continuare, deși se adresa spatelui comandantului care acoperea ceva cu o sapă scurtă în timp ce Dingo alerga în jurul pomului gîfîind. Lanterna agățată de gîtul lui Voștinaru se clătina dezordonat luminînd în jur lucruri inutile, fragmente de arbori, tufișuri tăiate în două, grămezi de frunze putrezite.

Voștinaru își terminase treaba, se șterse pe mîni cu o ramură de brad tînăr, apoi vru să se înapoieze în lumină unde îl așteptau ceilalți, gata să-i primească ordinul de plecare, dar Mateiaș i se postă cu o încăpăținare curioasă în față, barîndu-i drumul.

— Ce-i cu dumneata, tovarășe plutonier ? ! făcu uimit Voștinaru, enervat deja, dar și uimit de reacția celuiilalt — dumneata ai febră, du-te și te tratează ! Eu mai rămîn poate încă opt-zece ore, pe aici, poate și mai mult !

Mateiaș îl rugă să-l oprească și pe el, era prima oară că îl ruga ceva. Arăta ciudat : murdar peste tot de pămîntul prin care se tăvălise, cu capul gol, tremurînd de frig și mai ales de febră, cu tîmplele foarte scobite și ochii lucind ciudat, animalic. Voștinaru se gîndi o clipă, cu autosatisfacție, că Mateiaș ajunsese în sfîrșit la concluzia lui, a vinovăției lui Gașpar, părăsindu-și propriile teorii și această încăpăținare de a participa la acțiune în continuare nu era decît o recunoaștere orgolioasă a înfrîngerii, dar apoi alungă scurt acest gînd, măgulitor, și conchise că plutonierului îi e teamă de drumul înapoi și e

convins că aici, cu el, se va putea odihni pînă cînd... și enervat din nou, îi ordonă să se încoloneze împreună cu ceilalți. Dar Mateiaș nu numai că nu se supuse, dar cînd șeful vru să se miște din loc, îndrăzni să-l prindă de braț :

— Nu vă ascult, tovarășe comandant ! spuse Mateiaș cu o ciudată expresie și cu un glas neobișnuit de strident — chiar dacă plec cu ei, mă voi rătăci pe drum ! N-am nici un chef să plec cu ei și să mă culc la stîină, apoi să cobor la mașini ! De altfel, nu sînt în uniformă, mi-am dat demisia și...

— Iar începi ? ! făcu Voștinaru, enervat de toată acea vorbărie inutilă, ce vrei, în definitiv ? !

Mateiaș îl privi în față și tăcu. Acum, fața îi era în umbră și doar ochii i se vedeau lucind în întunec. Voștinaru îl privi cîteva clipe cu atenție, apoi îl lăsă acolo și ordonă plecarea. Cînd Paulescu se interesă de soarta lui Mateiaș — care rămăsese în umbra pădurii — Voștinaru își întoarse o clipă capul, pe jumătate, de parcă ar fi auzit un zgomot de undeva, din spate — apoi dădu din umeri și adăugă că plutonierul era epuizat fizicește și rămîne cu el. Paulescu îl privi mirat, dar nu comentă în nici un fel. Alexandrescu arăta bine, dar se vedea că nu îl mai interesează nimic decît să ajungă undeva, într-un pat acoperit, parcă nici nu auzise întrebarea locotenentului. Se apropiase de soldatul pistruiat și parcă îl uitase definitiv pe micul plutonier. Nu era, de altfel, treaba lui să umble prin păduri și să urce coaste, prin ploaie, la miezul nopții.

La cîteva minute doar de la plecarea micului grup, Voștinaru și Gore făcură pregătiri de plecare. Comandantul îl mai întrebă o dată pe Mateiaș dacă nu vrea să se culce la stîină și cum celălalt negă, șeful nu mai insistă și, de altfel nu-i mai dădu nici un fel de atenție. Plecară, dar nu ajunseră departe : la cîtiva zeci de metri de acolo se afla stîna, așezată la marginea unei ripi, nu prea adînci și se puteau vedea lămurit în lumina lunii care apunea acum, cele două colibe de mărime aproape egală și gardul de nuiele care le împrejmuia. Se mai afla acolo, atît cît se putea vedea din locul unde stăteau cei trei inși și o

căpiță de fin, din care vîntul smulsese aproape toată baza și acum se menținea într-un mod ciudat doar vîrful, susținut de o prăjină înaltă care scliffea în lumină. Voștinaru le spuse să-l aștepte acolo, apoi alergă cu cîinele prin pădure în sus și în jos, aproape o jumătate de ceas, pierzîndu-se adesea din sfera de atenție a celor doi. Apoi se reîntoarce și îi luă după el. Coborîră rîpa cu atenție, nedepărtîndu-se prea mult de stîină și acolo găsiră un loc potrivit, ascuns într-un perete al malului unde așezară cortul. În față, Voștinaru și Gore aduseră, cu rădăcinile smulse din pămînt, cîteva tufe de brad, pe care le așezară în așa fel ca să mascheze orice urmă. Apoi, Gore și Mateias primiră ordin să se culce în cort, iar Voștinaru, după ce lăsă liber cîinele, se postă în apropiere, în pădure însă. Din cînd în cînd, Mateias îl auzea băgînd capul în cort și interesîndu-se, cu o voce șoptită, de soarta lor. Îl auzi într-un rînd spunîndu-i lui Gore să bage de seamă ca plutonierul să nu înceapă să sforăie.

Se luminase bine de ziuă, cînd șeful se întoarce, singur, fără cîine, în cort, și se întinse, să se odihnească puțin. Mateias nu reușise să adoarmă, bătrînul însă da, deși nu se întinsese pe jos, ci stase tot timpul așezat pe vine, un somn iepuresc, de pîndar. Voștinaru stătu cîtva timp culcat pe spate și fumînd fără întrerupere (începuse din nou să fumeze) — apoi se ridică cu sprinteneală și vru să mănînce. Îl îmbie și pe plutonier — bătrînul ieșise afară, să-i țină locul — și acesta acceptă, deși nu îi era foame. Mîncă însă neașteptat de mult, la fel de mult ca și Voștinaru. Vru să deschidă gura într-un rînd, ca să spună ceva, dar Voștinaru îi făcu semn să tacă. Apoi, plutonierul adormi din nou și avu un somn plin de coșmaruri, chinuitor, din care se trezi asudat tot și obosit. În prima clipă nu-și dădu seama unde se află : era lumină plină peste tot, o rază de soare pătrundea printre brazi și în cort printr-o deschizătură a pînzei. Apoi se ridică și o dorință arzătoare îl împinse să iasă afară de sub pînza aceea sufocantă, dar nu îndrăznea. Voștinaru și Gore lipseau și, după ce așteptă multă vreme, insuportabil de multă vreme

— (el nu avea ceas și nu bănuia ce oră putea fi) — pași afară, mișcându-se cu multă atenție.

Cortul era așezat într-un fel de spărtură mare a peretelui lutos și în jur, cu excepția unei vegetații pitice, de tufe și brazi piperniciți, nu creștea nimic. Jos, rîpa se adîncea mult, era mult mai adîncă decît îi păruse lui Mateiaș noaptea și aerul era atît de curat și vizibilitatea atît de mare, încît se putea vedea, în depărtare, culmea Retezatului și întreg lanțul de munți, în dosul cărora se întindea Țara Hațegului. Mateiaș se întoarse din nou în cort, de teama lui Voștinaru, dar nu răbdă prea mult singurătatea. În clipa cînd se pregătea să iasă, ezitînd parcă, auzi lătratul cîinelui, o singură dată, de parcă cineva i-ar fi astupat gura, și asta îl ținut pe loc. Lătratul se auzise de foarte aproape și Mateiaș își dădu seama că era un semnal, cîinele era foarte bine dresat. Așteptă cu crispare să audă glasul comandantului, dar o liniște încordată se instală după acel hămăit scurt și după un timp, plutonierului, i se păru acel zgomot o simplă nălucire a simțurilor sale obosite. Apoi, cînd vru să se așeze din nou — trecuseră parcă cîteva ceasuri de la acel hămăit — se auzi încă o dată, același zgomot scurt, înăbușit, de data asta atît de aproape, de parcă ar fi fost chiar la intrarea cortului. Mateiaș avu o clipă de ezitare, teama îl împingea înapoi, absurd, spre fundul cortului aceleuia îngust, ferindu-l să iasă în liniștea aceea insuportabilă care căzuse după cele două hămăituri de cîne; se uită în jur după o armă, dar nu văzu nici una și atunci pași afară, cu inima bătînd.

Făcu un pas, încă unul, apoi dădu la o parte crengile tinere și mlădioase de brad, care ascundeau cortul. Privi în jur, în dreapta, unde se afla pădurea. Nu zări nimic. Privi în continuare, fără să se miște, curajul lui se epuizase deja în cele două mișcări. Apoi văzu cîinele care se zărea mai departe decît s-ar fi așteptat, după apropierea ultimei hămăituri. Stătea între brazi și pentru că trunchiurile erau foarte dese în acea parte a pădurii, locul la înălțimea animalului era aproape dezgolit, crengile creșteau doar de la o anumită înălțime în sus. Cîinele uriaș al comandantului, negru tot, cu pîntecul galben, privea în

direcția lui, îl privea chiar fix, crispat tot, se vedea bine, și o clipă Mateiaș crezu că se va arunca asupra lui. Îi era teamă însă să se miște, cea mai mărunță mișcare a lui putea dezlănțui animalul acela care se profila uriaș în umbra brazilor. Apoi însă, neliniștea lui Mateiaș crescuse : *cineva* se găsea probabil între el și ciine, în dosul unui trunchi, *cineva* care nu îndrăznea să se miște, la fel ca și el. Poate era chiar *el*... da, desigur, era *el* și comandantul nicăieri și nici Gore, care avea de asemenea o armă. De ce dase drumul Voștinărilor soldaților ? ! Poate însă că altfel nu s-ar fi apropiat... Toate acestea trecură cu o viteză formidabilă prin creierul lui Mateiaș în timp ce sudoarea îi acoperea cu repeziciune fruntea, adunându-se la limita sprâncenelor. Apoi o simți, cu o precizie nemaipomenită, adunându-se în jurul gurii și trebui să se stăpânească cu putere ca să-și domine tremurul care-i mina trupul, ca o memorie bruscă a febrei care-l chinase toată noaptea și dimineața. Spaima de acel om nevăzut, pe care îl privea ciinele și-l ținea la respect îi inspira o frică uriașă și aceea teamă se mărea tocmai pentru că nu îl zărea pe celălalt, a cărui prezență devenea materială doar prin încordarea pe care o transmitea animalului acela puternic și inteligent — și îi trezi boala, febra de astă-noapte. Își uită, în acele zeci de secunde cîte trecuseră de cînd descoperise ciinele încordat privind țintă pe *cineva*, încă nevăzut, toate îndoielile cu privire la crimă, la cele două crime : totul se ștersese și acum acel om necunoscut, fioros și nemaipomenit de crud, stătea la cîțiva pași de el și numai ciinele îl împiedeca să se arunce asupra lui sau să dispară definitiv.

Se auzi atunci, undeva în fundul pădurii, în sus și spre stînga vocea comandantului, strigînd ceva, și cînd strigă a doua oară și se auzi distinct acum, deși încă tot depărtat : — Dingo ! — cel de după pom se mișcă probabil (deși Mateiaș încă nu zări nimic) deoarece ciinele se clătină de picioare, o mișcare ciudată de parcă *cineva* l-ar fi împins de spate și el s-ar fi proptit pe picioarele din față, apoi își aplecă puțin capul, ușor, spre stînga, și sări deodată, tăcut, ca un lup.

Atunci abia, plutonierul îl zări : era un bărbat tânăr, scund, foarte bine zidit, cu gîtul gros, muşchiulos, regulat, ca un stîlp de carne, îmbrăcat în ceva maroniu. Cîinele îl trînti însă în aceeaşi secundă la pămînt — o lungă clipă, om şi animal rămăseseră îmbrăţişaţi, nehotăriţi — şi Mateiaş observă lămurit eforturile animalului de a nu-l răni grav pe cel trîntit, deşi, în cîteva secunde, sîngele îi scălda acestuia pieptul. Bărbatul era puternic şi, în două rînduri reuşi să scape de cîine şi să se ridice, o dată pe jumătate şi, a doua oară, într-un genunchi, dar tot de două ori cîinele sări şi de fiecare dată o urmă nouă de sînge apărea pe spatele şi pe umerii bărbatului. A doua oară nu mai reuşi să-l trîntească, omul făcu o mişcare scurtă, aparent inutilă — se auzi o bufnitură înfundată — şi străinul încercă să se ridice, deşi cîinele atîrna încă de el. El se sforţă totuşi, într-un efort mare — de parcă s-ar fi ridicat drept într-un puternic curent de apă care ameninţa în fiecare clipă să-l răstoarne — şi reuşi într-adevăr. Era în picioare şi cîinele se întinse o dată cu el, cu gura împlîntată sub braţul lui drept, în locul de inserţie a muşchilor spatelui. Apoi, tras parcă în jos de greutatea corpului său uriaş, cîinele dădu drumul omului şi lunecă încet, la pămînt, unde icni de cîteva ori, de parcă s-ar fi înecat cu ceva. După a doua „icneală“ îi sări sîngele pe gură, într-un şuvoi puternic, roşu, ca dintr-o pompă şi Mateiaş alergă atunci.

Străinul se mişcă şi plutonierul îşi schimbă direcţia, ocolind cîinele care se zbătea mereu şi strigă celuiilalt — Stai ! Omul îl privi mirat o clipă, fără o uimire prea mare însă (în mîna stîngă ţinea un şiş lung, însîngerat, atît de subţire de parcă era un brici lung, neobişnuit). Mateiaş ezită văzînd şişul — care arăta ca un cui lung şi înroşit — şi mai ales privirea celuiilalt, uimită şi fermă, doi ochi albaştri puri, calmi, de-un albastru splendid, transparent. Omul folosi ezitarea plutonierului şi din doi paşi se lăsă să alunece, tăcut ca o jivină, pe nişte frunze, undeva în fundul unei gropi şi plutonierul, revenindu-şi şi strigînd mereu cu putere : — Stai ! Stai că te împuşc ! Stai !! — fugi după el. Ajunse, alergînd, fără veste în marginea

gropii aceleia în care dispăruse de o clipă celălalt, dar nu era o groapă, ci marginea unei alpii secate care trecea prin pădure, vreun torent în timpul marilor ploi și viteza lui fu atât de mare încît se precipită, neîndemînat, cu capul în jos, în acea vale destul de abruptă. Căzu însă pe moale — era un strat gros de frunze vechi acolo și de mușchi — și se rostogoli ca o păpușă pînă jos.

— Stai, ticălosule!! continua să strige Mateiaș în timp ce se rostogolea încă, fără să ia seama la lovituri, cu un curaj care îl uimea și îl ațîța grozav — dar omul cobora aceeași vale, fără nici o ezitare, fără măcar să întoarcă capul, de parcă n-ar fi auzit strigătele plutonierului sau l-ar fi disprețuit prea mult ca să-l bage în seamă. Șișul îl băgase undeva și acum mergea, alergînd ușor, cu mîinile echilibrîndu-se uneori, cu siguranță și calm neobișnuit.

Mateiaș făcuse cîțiva pași în urma lui, pripiți, dar celălalt deși mergea la pas, se depărta cu o iuțeală mai mare decît plutonierul care alerga gîfiind, împiedecîndu-se de bolovanii ascunși sub mușchiul de pe fundul văii secate a torentului și atunci Mateiaș se opri, uitîndu-se disperat în toate părțile după un ajutor.

— Stai! mai strigă el o dată, aproape disperat și vocea sa gîtuită îi răsună într-un fel comic în liniștea teribilă a pădurii, dar celălalt se depărta liniștit în fața sa, îndemînat și liniștit de parcă ar fi fost singur. Atunci Mateiaș se aplecă și luă două pietre de jos, aruncă una și apoi încă una, aproape fără să se uite. A doua îl nimeri pe străin chiar în mijlocul spatelui, lovitura înăbușită a auzi și plutonierul și asta îi dădu parcă curaj, pentru că, făcu alți cîțiva pași precipitați și se aplecă din nou după pietre. Erau lunguiețe și ascuțite ca un cuțit, destul de grele, și în clipa cînd voi să le arunce din nou, îl văzu pe celălalt că se oprise și îl privea. Apoi se mișcă și veni spre el și Mateiaș, după o secundă fulgerătoare, se aruncă asupra lui, strigînd inutil, de spaimă :

— Stai!!

Celălalt scoase din nou șișul care era acum curat și lucios, dar Mateiaș se aruncă înainte cu toată forța, neprevăzător și, cum celălalt făcu un pas înapoi, nu reuși

decît să-l prindă de picioare, atîrnîndu-i-se puternic de cracii pantalonilor.

— Stai ! continua să strige, gîtit de spaimă şi de o anumită fascinaţie, Mateiaş — nu te mişca, ticălosule ! Te omor, dacă... şi, micul plutonier se aştepta din clipă în clipă să simtă lovitura fierului. Celălalt nu izbea, parcă era legat de mîini, întîrzia nefiresc de mult, încerca doar să se desprindă de el ca de o tîritoare, de un animal respingător şi urît mirositor. Nici nu-l lovea măcar cu palma sau cu pumnul, ci încerca să se descotorosească de braţele plutonierului care se prindeau de el ca nişte ramuri spinose sau cîngi subţiri, besmetice, aşa cum uneori, noaptea, în cimitir, ţi se pare că totul se întinde spre tine, cu o foame tembelă şi răutăcioasă. Mateiaş simţi o lovitură de bocanc în burtă, dar nu slăbi şi nimic nu l-ar fi putut face să dea drumul aceluia om, decît poate moartea. Nu voia să-l privească, poate nici nu putea, îşi afundase capul în stomacul celuiilalt, ca în poala unei femei, frecîndu-se de cureaua lui lată şi rece, neîndrăznind să ridice capul în timp ce se agăta de el, de o teamă absurdă că simţîndu-i privirea sau văzîndu-i faţa, celălalt l-ar fi putut lovi. Căzură de cîteva ori împreună, gîfîind amîndoi şi străinul se rostogoli cu el pe jos, zdrobindu-i carnea peste pietrele ascunse, dar nu-i atinse capul şi faţa ascunsă copilăreşte în pîntecul său şi plutonierul, simţînd că oboseşte încet, începu să-l muşte de stomac, încercînd să pătrundă cu dinţii prin puloverele subţiri pe care le purta celălalt, suprapuse sub haină. Atunci se auzi o împuşcătură în spate, şi încă una, apoi glasul comandantului, strigînd :

— Stai că trag ! Stai !

Celălalt mai făcu cîteva mişcări, nehotărîte, apoi se opri şi Mateiaş îl auzi oftînd neputincios, descurajat, dar nu-i dădu drumul încă, pînă cînd nu-l auzi pe Voştinaru călcînd foarte aproape în spatele lui. Apoi se auzi şi glasul lui Gore, din faţă, strigînd :

— Stai ! Stai !

Mateiaş lăsă în sfîrşit să-i alunece mîinile de pe stofa pantalonilor şi hainei celuiilalt, dar nu ridică privirea spre el, rămînînd aşa trîntit pe jos cum era şi cum celălalt îl

tîrîse aproape zece metri buni, din timiditate parcă sau din ruşine pentru că se lipise astfel, cu atîta neruşinare şi încăpăţinare isterică, muierească, de un străin.

Îl auzi pe Voştinaru cum prinde cătuşele, cu un clinchet stins, aproape muzical, prea lung parcă şi cînd ridică în sfîrşit privirea, văzu că Gore, care ajunsese abia de o clipă în spatele celui prins, îl lovi cu pumnul între umeri, gîfîind, şi-apoi încă o dată, cu atîta putere încît arestatul se aplecă brusc în faţă, cît p-aci să cadă.

— Nu lovi ! spuse încet Mateiaş, ridicîndu-se de jos cu tot trupul amorţit şi sfîşiat de pietre, nu-l lovi, nu e el ! Nu e el ucigaşul !

— Mi-ai omorît cîinele, porcule ! spuse Voştinaru, şuerînd, parcă cu satisfacţie şi îl lovi pe Gaşpar cu dosul palmei sale uriaşe în faţă şi plutonierul strigă încă o dată, cu vocea spartă însă, de cît strigase şi de furie :

— Nu e el ! N-a omorît el !! şi-l privi cu furie pe Voştinaru, uitînd o clipă cine e şi unde se află.

Voştinaru întoarse capul spre el, uimit, de parcă uitase de prezenţa lui, dar nu era uimire, ci dezorientare pentru acea afirmaţie pe care o urlase Mateiaş ; parcă era furios că plutonierul îl împiedecă, cu ideea sa neroadă, să se răzbune pe omul care-i omorise cîinele, nemaipăsîndu-i acum dacă cel din faţa sa era criminalul sau nu şi privirea scurtă aruncată inferiorului său arăta limpede dispreţul şi nerăbdarea în faţa prostiei lui, care nu înţelege că aici nu mai era vorba de o crimă sau două, întîmplată cu o anumită vreme în urmă, ci de trupul încă cald al animalului acela superb, întins nu departe de acolo. Pentru asta l-ar fi ucis fără să clipească pe cel din faţa sa, dar Mateiaş stătea între el şi victimă, tremurînd, neputincios, nătîng, cu ochii sclipind însă de inteligenţă şi raţiune. Dacă ar fi fost singur, s-ar fi înfrînat probabil el însuşi, şi ar fi făcut acest lucru cu satisfacţie, dar faptul că îl împiedeca Mateiaş, plutonierul acela slăbănog şi cu părul spălăcit, lipsit de vigoarea unei credinţe — căci altfel de ce s-ar fi răzgîndit şi l-ar fi urmat ? îl umplea de o furie tot mai mare. Acest lucru îl simţi parcă bătrînul Gore şi-l lovi încă o dată pe Gaşpar şi acesta nu suportă şi se în-

toarse, izbindu-l pe bătrîn cu ambele mîini și cu fierul cătușelor. Voștinaru schiță o mișcare înapoi, o jumătate de pas și făcu să sune piedeca pistolului pe care îl ținea încă în mînă.

Mateiaș la auzul zgomotului mărunț și foarte distinct, se întoarse ca un mecanism și se mișcă repede, depărtîndu-se din apropierea celor trei inși, dînd din umeri ca un om grăbit să ajungă undeva pentru o obligație mărunță și sîcîitoare.

Voștinaru strigă însă, în urma lui :

— Stai ! De ce ai venit aici, ca să-l aperi pe ticălosul ăsta ? !

Mateiaș se întoarse încet — parcă se transformase brusc și neverosimil, de cîteva clipe — și-l privi țintă, cu oboseală parcă, pe comandant. Apoi spuse ceva repede, precipitat, încît nu înțelese nimeni nimic.

— Mișcă !! strigă Voștinaru spre arestat și Gore îl împinse în aceeași clipă, în față, dar nu cu aceeași brutalitate de adineaori.

Se liniștise și îl împingea din cînd în cînd, inutil, pe arestat care mergea cuminte, nescotînd o vorbă, urmîndu-l toți trei pe Mateiaș care mergea în față, cu hotărîre, deși el însuși n-ar fi putut spune încotro se îndreaptă. Deocamdată mergea spre cort și, deși îi simțea pe ceilalți în spate, destul de aproape, nu întoarse capul. Cînd trecu pe lîngă cadavrul lui Dingo, se sforță să nu privească în direcția lui, pentru că se știa observat din spate și nu voia să „cadă“ în vreun gest sau tresărire necugetată.

— Hei, tovarășe ! îl strigă cu voce supărată, aproape bosumflată comandantul — adă două lopeți și întoarce-te fuga marș aici, să îngropăm ciinele ! Nu știu ce ești dumneata sau ce sînt eu, dar el e un erou ! Un erou, atît și nimic mai mult !!

Și adăugă încet, mormăind numai pentru el :

— Fără darea poalelor peste cap !... Da, pur și simplu, erou pur și simplu ! Și Voștinaru își micșoră tot mai mult vocea, mormăind ceva ininteligibil, pentru că începu să i se facă teamă că ceva din el l-ar fi putut trăda. În clipa aceea, inima lui bătea ca un ciocan pentru animalul acela

care se aruncase cu atîta „nesocotință“, ca să-i asculte ordinul, în fierul ucigaș. Și era un exemplar atît de superb, de rar ! Care om s-ar fi sacrificat cu atîta repeziciune pentru un simplu „ordin“, pentru o cauză neînțeleasă, pentru o cauză complet „necunoscută“, poate chiar indiferentă ! Numai pentru a urma un ordin dat de cineva, cineva care trebuia să-și ia în cîrcă acum, hîcîind, povara morții aceluia trup uriaș și splendid, a acelei inteligențe prietene, fantastic de devotate ! Cine îl va putea înlocui ? !

Mateiaș aduse lopețile scurte, de campanie și săpară amîndoi un mormînt pentru ciine. Lucrură repede, fără să simtă încordarea și oboseala și, cînd totul fu gata, își dădură seama că acea muncă le făcuse bine, îi apropiase de o judecată limpede, calmă, cu adevărat bărbătească, restabilise echilibrul lucrurilor, o clipă zdruncinat. Gîfiiu amîndoi, cu satisfacție și Voștinaru nu se mai temu acum de tristețe, de povara acelei tristeți pe care, oricum, trebuia s-o trăiască singur, pentru că acel ciine fusese numai prietenul lui.

„Nu l-a pus, totuși, pe el s-o sape ! ?“ gîndi Mateiaș, privindu-l pe furiș pe Voștinaru care stătea în fața mormîntului scurt, cu capul afundat mult între umeri, îndărătnic față de ceva nevăzut, gîfiiind mulțumit de efortul acela, prelungind acel gîfiit care îl apăra încă cîteva secunde, față de o nouă mișcare.

La două zile după ce miliția se întoarse cu „prada“ în oraș fu ucis Krinitzki, iar la alte trei zile a avut loc înmormântarea lui, într-unul din satele apropiate orașelului, satul său de baștină, pe nume Crivina.

Ușurarea pe care o aduse vestea că, „în sfârșit“, odioșul criminal fusese prins și se afla în paza miliției și apoi, nemaipomenita surpriză și oroare generală pe care o produse fulgerător vestea unei noi fărădelegi, asasinarea într-un mod atât de josnic a unui om recunoscut prin bunătatea și curățenia lui sufletească, aduseră pe toți locuitorii Nădragului, cei ce lucrau la uzină, cei ce locuiau acolo, puținii țărani, mici meșteșugari și bătrini, și cei aflați în trecere și reținuți de cercetări, într-o stare de teamă și alarmă, vecină cu o panică generalizată. De la o oră la alta — după aflarea celei de a treia nenorociri — numele lui Mateiaș, a plutonierului Mateiaș, pînă atunci perfect necunoscut acolo, deveni celebru și multe amănunte care pînă atunci fuseseră strict în posesia a citorva inși, cei care conduceau cercetările, deveniră — așa cum se întîmplă în asemenea cazuri — de lăngă notorietate publică, în orașel. Se „știa“ bineînțeles cu mult mai mult decît știau chiar persoanele în cauză, se configurau începuturi de legendă, nu se știe de unde se aflară amănunte în legătură cu toate cazurile „nemaipomenite“ elucidate de Mateiaș care lucra de atât de puțină vreme în miliție și căruia, evident, i se făceau toate greutățile din lume de către superiorii „obtuzi și birocrați“ etc., etc. Se spunea că Voștinaru — căruia nu i se cunoștea identitatea cu precizie (era adeseori confundat cu unul din adjuncții regiunii de miliție, maiorul Crișan, care însă nu participase de loc la cercetări) voise să-l omoare pe Gașpar, dar se opusese Mateiaș care fusese și „rănit“ cu această ocazie, că, deși plutonierul știa „de mult“ numele adevăratului făptaș, i „se interzisese“ să-l divulge sau să continue ur-

mărirea „pentru cine știe ce interese“ și atâtea și atâtea altele, interesante altfel de știut pentru cunoașterea psihologiei mulțimii și a reacției ei, într-un astfel de caz atât de neobișnuit. „Cazul“ însă deveni neobișnuit de „serios“ și, bineînțeles, fură mobilizate imediat forțele cele mai bune din regiune și din București, iar una din primele măsuri fu aceea că Mateiaș fu însărcinat oficial să participe la anchetă și rugat, pe cât posibil, să se arate în uniformă, ca să se curme o parte din zvonurile neroade. În Nădrag apărură câteva mașini din capitală, figuri străine, preocupate, în jurul localității se formă un fel de zid viu prin care nu trecea nici un ciine, toată lumea era mobilizată pe loc, orice intrare sau ieșire, din clipa anunțării celei de a treia crime, fu interzisă cu desăvârșire, excepțiile fiind autorizate doar cu cea mai înaltă autorizație. Munca în fabrică se dereglă aproape total, se lucra puțin, alandala, nimeni nu mai asculta nici un ordin, de altfel nimănu-i trecea prin cap să mai dea vreun ordin în chestiuni „mărunte“, aceleași care altădată păreau importante și grave.

Krinitzki fusese descoperit în zori, de două femei care veneau cu lapte dintr-o comună apropiată și care trecuseră vadul prin apropierea trupului său uriaș, întins fără viață în apa joasă de lângă țărm, cu gîtul și umerii tăiați în chip oribil de adînci lovituri de brici. În seara aceleiași zile, în culmea spaimei și a terorii, trecu ca un fulger zvonul că mai mulți inși auziseră (dintre care cîțiva declarară faptul și în fața organelor anchetatoare, în aceeași noapte) în jurul orei unsprezece seara, cu puțin înainte de a se auzi cele trei lovituri care anunțau „treisferturi“ la unsprezece la biserica „Buna-vestire“ (care avea un turn cu orologiu vechi de peste un secol) următoarele : în partea de Nord a orașelului care urca mult în munte, la „Capul lui Imbroane“ cum se spunea, toți cei care erau pe străzi — în grupuri, bineînțeles, pentru că nimeni nu mai îndrăznea să iasă neînsoțit nici pînă la poartă — sau cei care încă nu se culcaseră — și erau mulți din aceștia, pentru că abia cu un sfert de oră înainte, la zece și jumătate, ieșiseră cei din schimbul de la uzină — auziră un „zvon“

care venea dinspre munte, din pădurea deasă de fag și stejar, care încercuia tot orașelul, un „zvon“ ciudat și profund neliniștitor, asemănător sunetului pe care îl scotea din cornul său primitiv „ciurdarul“ care aduna de-dimineată vitele oamenilor să le ducă la păscut, un fel de sunet adânc, gros și răgușit care se răspîndea peste case. Apoi, sunetul, „zvonul“ acela deveni tot mai deslușit și, în curînd, spre groaza tuturor, a femeilor care începură să țipe, să leșine unele, se auzi, tot mai clară și mai puternică „o voce“ care porunceă tuturor „străinilor“ care năpădiseră în oraș să „plece de acolo“, să lase „oamenii în pace și netulburați“ deoarece crimele nu vor înceta pînă atunci, el nu se va opri atît timp cît Nădragul nu va fi despresurat, și picior de „comandant“ pe străzile lui. (Se pare că „vocea“ vorbise de „comandanți“ care tulbură liniștea etc.) „Vocea“ vorbise în două rînduri, la un interval foarte mic și „zvonul“ ei se răspîndi și curse în orașel cu ușurință, din pîlnia aceea a munților care îl înconjurau, iar ora tîrzie a nopții, crima recentă și pădurile întunecate din jur — ca și izolarea perfectă a acelor oameni în acea „văgăună“ contribuise ca efectul acelor cuvinte — pe care le auziseră foarte mulți — să fie covîrșitor. Organele anchetatoare lucrau zi și noapte, fără odihnă, aproape întreaga conducere a miliției regionale, cîțiva procurori, un criminalist și un colonel, șeful serviciului anchetă pe țară, se aflau acolo, dar, în ziua înmormîntării „uriașului“, făptașul încă nu fusese prins. (Se lucra, de altfel, cu o prudență extremă și cu o repezițiune care nu răzbătea în afară, se primise ordin de „foarte de sus“ ca afacerea să fie lichidată în „cel mult trei zile“. Ziua în care fu înmormîntat Krinitzki era însă a treia zi și totul stagna, nimic nu părea încă să se contureze cu precizie.)

Krinitzki murise în noaptea de marți spre miercuri și înmormîntarea avu loc vineri după-amiază. Deși Crivina se găsea la o distanță de cîțiva kilometri buni de Nădrag, cimitirul era plin de oameni veniți din orașel ca să asiste la funeralii. Erau atît de mulți că nici nu încăpuseră în cimitirul mic și vechi, cocoțat pe o coastă de deal, spre care

ducea un drum de țară adâncit între două maluri înalte. Mormintele nu erau îngrădite cu vreo împrejmuire sau zid, dar împrejur creșteau, ca un gard viu, numeroase tufe de liliac, o pădurice de liliac care era în bună parte călcată în picioare și crengile rupte de mulțime. Satul întreg era răvășit de înmormîntare și de mulțimea atît de numeroasă care se adunase de peste tot și care nu semăna de fel cu o adunare funerară, liniștită și reculeasă. Erau sute de inși neliniștiți, tulburați la culme, multe femei înfricate, copii aproape de loc — lucru uimitor — și cu toții, în masa aceea omenească care se mișca ca un lan bătut de un vînt puternic clătîninîdu-se încet înainte și înapoi, păreau adunați laolaltă într-o turmă înspăimîntată și ațîțată la culme de un lup nevăzut, teribil și crud.

Înmormîntarea întîrziase din două pricini mai importante : una era aceea că în primele două zile după asasinat nu se găsi nici un preot care să fi vrut să dea „dezlegarea“ aceluia suflet neliniștit, tocmai pentru obiceiul lui de a citi Biblia în afara bisericii și de a o comenta după „capul lui“ — se vorbise la început și cu insistență și de o sinucidere, zvon, de altfel, repede infirmat, dar oricum trebui să se aștepte confirmarea episcopului ca prohodul să poată avea loc. Cel de al doilea motiv, era interdicția autorităților care se temeau de vreo agitație publică cu ocazia funeraliilor, dar, în urma unor ordine speciale, totul decurse firesc și trupul lui Krinitzki își află în sfîrșit „odihna.“

Era o zi plină de zăpușeală și, deși soarele cobora spre orizont, astrul ardea încă cu o putere mare și căldura era în toiul ei. Nimeni însă nu se depărta din acel loc, așteptînd parcă să se întîmple „ceva“ neobișnuit și cei mai mulți nici nu ajungeau pînă în apropierea cortegiului și a sicriului uriaș. Mulți muncitori ai uzinei se aflau acolo, mulți tovarăși de muncă ai decedatului, uzina trimisese și fanfara și cîteva coroane de flori, mari, impresionante, din partea sindicatului, organizației de bază, administrației. Krinitzki nu avea nici un fel de rude, el fusese crescut de un țăran bătrîn din Crivina care îl luase de la un orfelinat, dar țăranul acela murise, chiar și Krinitzki se mu-

tase de mult din sat, făcându-și ucenicia încă de la unsprezece-doisprezece ani, în uzină, pe atunci doar o mică fabrică care producea doar sobe rudimentare, de țară.

Groapa lui Krinitzki fusese săpată într-o margine a cimitirului, în partea „veche“, joasă, de la poalele dealului, un loc unde se îngropau foarte rar oameni, iar movilele vechi, mărunte care ascundeau oase descărnate și fărîmîtate deja în parte, în pămîntul nisipos, erau invadate de iarbă înaltă și flori subțiri de cîmp, colorate strident, peste care călca acum, nepăsătoare, mulțimea. Erau acolo cruci înalte, de lemn, cu inscripția ștearsă, arsă în lemn de se cunoșteau doar semnele, adînciturile literelor, care nu mai însemnau nimic, cruci aplecate, căroro le putrezise rădăcina, sau pietre simple, mari, lătărețe, scoase din fundul vreunui rîu, pe care o mînă stîngace cioplise cîteva date sumare care nu mai spuneau celor de acolo, din sat, nimic și poate chiar nimănui venit de aiurea, cu excepția vreunui spirit distrat și foarte străin de acele locuri, care ar fi putut, într-o doară, încălzi cu privirea, pentru o clipă, acele pietre de rîu lătărețe sau cruci rigide, cu mușchi crescut în crăpăturile largi, ale lemnului, așa cum poate fi aprinsă o hîrtie, un șumuioag de hîrtie, care e ținut în focarul unei lupte.

Doi preoți bătrîni, foarte asemănători — deși nu semănau de loc la chip — citeau prohodul și, de sub stiharele lor vechi și murdare se zăreau pantalonii lustruiți și bocancii mari, cu șireturi rupte și innădite, încărcăți de lutul moale al dealului. Doi dascăli țineau isonul, doi țărani îmbrăcați pe jumătate orășenește, dintre care unul ținea o cărticică cu mîinile mari, murdare — din acea „murdărie“ care intra în pielea și sub unghiile muncitorilor pămîntului și, din cînd în cînd scuipa cu tristețe într-o parte, fără să se ascundă, apoi pornea din nou să cînte, „ajungîndu-l“ din urmă pe celălalt, un bătrînel „cuminte“ cu o față atît de bolnăvicioasă și de albă, de parcă s-ar fi sculat din pat — smulgîndu-se pentru puțin timp unei boli grave și necruțătoare — ca să vie să-și facă meseria lui tristă.

Fanfara uzinei cîntă în cîteva rînduri, dar, neobişnuită cu astfel de slujbe — sau cu felul cum o ţineau cei doi preoţi din Crivina — nu se potrivea în nici un fel cu dascălii şi cu preoţii şi astfel decurse întregul prohod, nearmonic, haotic, fiecare îşi „spunea“ partea sa şi adeseori alămurile ţipau încă, în vreme ce unul din preoţi cădelniţa şi striga vreo ectenie, care nu se auzea, ci se vede doar gura lui mişcîndu-se fără rost şi, uneori, chiar şi cantorii, zăpăciţi de lume şi de fanfară, se repezeau să cînte în locuri nepotrivite, încurcîndu-se şi exasperînd pe cei din jur.

Trupul imens, umflat de căldură a lui Krinitzki, stătea aşezat în sicriul lat şi uriaş, aşezat pe pămîntul gol, lîngă groapa proaspăt scurmată, şi încet, încet, faţa lui mare, cu nasul coroiat şi fruntea înaltă, ridată, începu să se îngroaşe, ochii se bombară sub sprîncenele căpriei şi rare, iar buzele se umflară şi ele, albăstrindu-se ca nişte gume. Pentru că era nemaipomenit de greu, fusese dus de la biserică pînă acolo de opt inşi, muncitori tineri, dintre care unii îi fuseseră ucenici. Neîndemînateci, însă, purtătorii mişcaseră prea mult sicriul şi trupul şi capul alunecaseră într-o parte şi acum, în felul în care era văzut de cei din jurul gropii, dădea strania senzaţie că uriaşul om se simţea strîmătorat între acele scînduri şi încerca, cu mare chin să-şi găsească o „stare“ mai potrivită. Era atît de mare, sau se umflase atît de mult, încît capacul sicriului nici nu putu fi bătut ca lumea în cuie şi fu astfel coborît în groapă, pe jumătate deschis, cu Biblia lui îmbrăcată în pînză, cu o cruce desenată cu creion chimic, pe piept.

În mulţimea aceea atît de diversă şi răvăşită — printre care cei mai puţini erau ţăranii din comună — se aflau, printre alţii şi soţia doctorului Gîrda împreună cu fiul ei, Titus. Doamna Gîrda era îmbrăcată în negru şi statura ei înaltă, rigidă, se detaşa cu claritate dintre celelalte femei — ea îl cunoscuse, mărturisea ea, destul de bine pe răposat. Titus era îmbrăcat în haine de stradă şi arăta foarte prost : faţa sa de obicei relaxată şi plină de mîndrie, de o autosatisfacţie fină şi evidentă, era acum

căzută, avea cearcăne adânci în jurul ochilor și privirea îi era schimbată, aprinsă și lunecătoare, instabilă. Recunoscuse repede în mulțime câțiva funcționari superiori ai procuraturii și miliției, în civil, iar pe drumul de la biserică la cimitir, îl zări în două rînduri și pe micul plutonier, în civil și se feri repede, ca celălat să nu-l bage în seamă, apoi își dădu seama de copilăria gestului său, probabil că prezența lui acolo era de mult semnalată. Mateiaș chiar îi întâlnise privirea, o dată, dar lunecase pe deasupra, cu atîta stîngăcie înșă încît Titus roși brusc și se simți cîteva minute foarte nelalocul lui. Apoi uită totul, pentru că o zări, deodată, pe Irina, cu care nu mai vorbise din dimineața zilei cînd o lăsase adormită în cabinetul tatălui său. Deși o căutase în cîteva rînduri și o trimisese apoi chiar pe mama sa să-i vorbească, el nu reuși să se apropie de ea; casa ei era sub permanentă supraveghere și doamna Gîrda declară fiului ei că reușise să schimbe cîteva fraze cu Irina, dar i se recomandase să n-o mai caute, cel puțin cît durează ancheta și starea aceea de suspiciune și alarmă, dacă „nu vrea să-i facă ei, Irinei, un rău“.

În ciuda acestor lucruri — precum și a ultimei recomandări a plutonierului Mateiaș — Titus o căută în cîteva rînduri acasă, bătut la geamuri, o strigă cu voce tare, dar nu răspundea nimeni. Ușa era închisă, geamurile aveau storiurile lăsate, iar vecinii nu dădeau nici o relație. „Nu voiau să știe nimic“ în legătură cu casa de la numărul 21.

Între timp, probabil în urma „mașinațiilor“ părinților lui Titus, Lia se reîntoarse „acasă“ și, deși cîteva zile Titus nici nu voi s-o vadă, ea rămase în casă, protejată de părinții lui care încercau să-l „țină“ la suprafață pe cît se putea, pe fiul lor cel mai mic care fusese, în ultima vreme, tîrît în atîtea evenimente dezagreabile. Colac peste pupăză, Lia se arăta a fi gravidă în luna a doua și, spre spaima fostului student (care nu voia s-o vadă în ochi pe soția lui și, chiar după ce admise să ia masa împreună cu familia, refuza să-i adreseze cuvîntul) — doctorul și soția lui opinau cu toată seriozitatea ca „să fie

păstrat copilul“. Totul se strîngea ca un cerc în jurul lui și, cu o zi înainte de înmormîntarea lui Krinitzki, în mijlocul spaimei și a terorii tuturor care se așteptau în orice clipă să vadă apărînd în mijlocul lor sau undeva, în spate, lîngă umăr — așa cum se tem copiii lăsați undeva singuri, într-o cameră întunecoasă sau într-o pivniță fără luminatoare, o umbră uriașă și amenințătoare, de o rapacitate insuportabilă — el, Titus și părinții lui fură fericiți de o veste bună : din partea decanatului facultății de drept din Cluj primiră o hîrtie care înștiința că ministerul nu aprobase exmatricularea studentului Gîrda Titus în preajma examenului de stat și, decanatul îl invită în consecință să se prezinte de urgență, să-și susțină examenul în sesiunea de toamnă. Cît era de fericit acea veste, Titus o citi abia pe fața părinților săi, a Liei, și a tatălui său mai ales, care păruse prăbușit, îmbătrînit brusc și fără putere, impresionabil cu exagerare și în genere ajuns la o emotivitate bolnăvicios de instabilă de cînd Titus sosise atît de neprevăzut, înainte de vreme, acasă, de la Cluj, cu buimăcitoarea veste. Acum însă se coloră la față și fu într-adevăr fericit, așa cum tînărul student nu-l mai văzuse din anii îndepărtați ai copilăriei. Cine se poate împotrivi, într-adevăr, fericirii celor apropiați, mai ales cînd bucuria lor deschisă și atît de caldă e semnalul propriei noastre fericiri ? Titus se simțea tot mai „împins la zid“ cum o gîndea el însuși deși afecta că vestea decanatului îl impresionează prea puțin, iar cu Lia, raporturile erau încă aproape nule. Ea dormea încă cu soacra ei în aceeași cameră și Titus, soțul ei, care nu avea nimic ce să-i reproșeze decît poate lucruri prea generale, care nu interesează o căsnicie, abia o saluta, cu gura încleștată, dimineata și seara.

Zărînd-o pe Irina, într-un grup de femei care se afla destul de aproape, Titus fu prins de o neliniște mare. O mai zărise o singură dată din acea dimineată, din depărtare, pe stradă, era cu încă o femeie, dar cînd vru să se apropie, ea intră într-o casă în care el nu îndrăzni s-o caute. O așteptă însă multă vreme în stradă, dar ea nu mai reapăru și într-un tîrziu își dădu seama că ea ieșise pro-

babil prin spate, prin grădinița pe care o aveau aproape toate casele din Nădrag. Acum însă se frământa pe loc, neștiind cum să procedeze și, deși sperase că o va întâlni acolo, la înmormîntare (era de altfel unul din motivele care îl făcuse să accepte rugămintea mamei sale de a o însoți acolo), acum că o zărise și se afla atît de aproape de ea, nu mai știa ce să facă. O ciudată timiditate îl cuprinsese și frământarea lui deveni atît de evidentă încît doamna Gîrda îl întrebă într-un rînd, pe șoptite, dacă „nu se simte bine“. Apoi, cînd ceremonia amenința să se apropie de sfîrșit și ea să dispară, el se hotărî deodată, se rupse de lîngă mama sa fără să spună o vorbă și, în cîteva mișcări fu lîngă ea.

Irina, îmbrăcată toată în negru, așa cum se obișnuise toată lumea să o vadă de la moartea lui Dabici, cu fața aproape ascunsă de un văl negru, des, îl simți lîngă ea, deși nu mișcase de loc capul, nici o clipă, iar privirea o avea ațintită în pămînt.

Titus stătu cîteva minute fără o vorbă (felul brusc în care se oprise acolo, făcu pe cîtiva să întoarcă uimiți capul), apoi întinse mîna și o prinse de cot, cu degetele tremurînde :

— Irina !! șopti el și în clipa aceea, spre spaima sa, simți cum se prăbușesc în jurul lui zidurile subțiri, ridicate în grabă de părinții lui și poate și de ceilalți, mai depărtați, de parcă numele ei, pronunțat de cineva, ar fi pustiit locul în jurul lui în cercuri concentrice de unde nevăzute, nimicitoare.

Ea aplecă abia simțit capul și vălul căzînd îi acoperi perfect figura.

— Irina ! repetă el mai încet, aplecîndu-se spre ea deși simțea în jur privirile agresive ale femeilor care urmăreau prohodul — Irina, trebuie neapărat să-ți vorbesc !

— Nu, nu ! șopti ea, înclinînd și mai mult capul de parcă ar fi vrut să-i ascundă sunetele propriilor ei cuvinte — te rog să te depărtezi imediat... te rog să pleci imediat și...

El o strînse însă mai puternic de braț, în așa fel încît s-o facă să sufere, simțînd din nou, aproape cu ușurare,

cum revolta și vechea sa superbie îi răscolesc pieptul, gustul acela de a înfrunta pe toți care i se împotrivesc în numele „bunei-cuviințe” și chiar a adevărului.

— Vom pleca împreună de aici ! spuse el și din nou se distinse nuanța aceea veche, zeflemisitoare, în tonul lui — n-am să te mai las să dispari ! — și mai adăugă câteva cuvinte de acest fel, deși simți cum întreg trupul ei începu să tremure ușor și respirația i se intensifica încet, de parcă s-ar fi rărit aerul din jur. O clipă el se temu că i se va face rău — ea îi spuse într-un rînd că emoțiile prea mari o tulbură fizic, de asta și evita să intre în biserici atunci cînd se aduna mai multă lume acolo — dar nu-și retrase totuși mîna de pe brațul ei subțire, pe care mătasea neagră aluneca cu atîta ușurință.

Văzînd că ea tace, Titus începu din nou să vorbească, tot mai grăbit, tot mai puțin stăpînit, încît începuse să se audă sîsîituri discrete din spate, dar el nu le băgă în seamă. Atunci Irina se hotărî și el simți asta cu o zecime de secundă mai devreme, trupul ei se crispă brusc, un fel de tresărire a mușchilor ca un șoc în somn, apoi ea spuse :

— Ne vedem în pădurice... în păduricea de lîngă po-deț, la troiță. Să nu te apropii de mine pînă acolo... du-te, te rog !

— Dar de ce... începu el, dar ea îl întrerupse, întorcînd pentru prima dată fața spre el și Titus îi zări o clipă ochii, afundați sub frunte și întunecați de durere.

— Pleacă imediat ! Imediat ! șuieră ea, încet și văzînd că el n-o crede, adăugă, întorcînd capul : — Jur ! Pe bietul Dan care a suferit pe nedrept... du-te acuma !...

Titus se întoarse și era atît de fîstîcit încît pocni aproape din călcîie. Se apropie de mama sa, îi explică în două cuvinte că trebuie să plece imediat, o sfătui să-și găsească pe cineva din Nădrag cu care să se întoarcă și-apoi o lăsă acolo, fără un cuvînt. Dispăru înainte ca ea să poată deschide gura.

Corpul fu coborît în groapă, cu multe precauțiuni și, în timp ce tot mai mulți se adunau pe marginea ei — deși sicriul greoi, legănîndu-se, încă nu atinsese apa tulbure, murdară, de pe fund — cei doi preoți, însoțiți de

cantori și de crîsnic se întoarseră la biserică, ridicîndu-și uneori, cu mîinile, poalele stiharelor, purtînd strînse la piept, cu neglijență și pompă obosită, cărțile de rugăciune, instrumentele bisericești și buchete subțiri de bu-suioac, primite în dar de la credincioase.

Biserica satului era mică, din piatră, cu iconostasul nou, strălucind de chipuri negricioase, prelungi, montate în argint, și de lumina unei candelă mari, roșii. Biserica era de obicei pustie, dar acum, se aflau acolo cîteva femei, în majoritatea lor foarte tinere, în jur de douăzeci și cinci, treizeci de ani, multe străine de sat și cîțiva bărbați. Cînd părintele Cristureanu, parohul bisericii din Crivina, un om bătrîn, trecut de șaizeci, cu părul mult rărit în față, cu ochii mici stinși și o respirație nazală, greoaie, înfundată, pufnind mereu, involuntar în timp ce vorbea, ieși din altar și făcu o cruce adîncă, în fața „porților mari“, una din femei se apropie de el și îi șopti ceva, dar el răspunse cu voce tare, încît se auzi distinct, în jur :

— E nevoie, sigur că e nevoie... numai că nu trebuie speriat bolnavul ! Și pufni ușor, de două ori, apoi adăugă : Voi trece sub pretextul sfințirii casei, în așa fel că...

Femeia se retrase, umblînd umilă și parohul privi de cîteva ori în jur, așteptîndu-l pe celălalt preot, care era dintr-un sat învecinat și care se dezbrăca încă, sau se ruga, în sacristie. Din strana din dreapta, unde stăteau cîțiva bătrîni vorbind în șoaptă, se ridică un om ce așteptase acolo, deoparte, ingenuncheat și pe care Cristureanu nu-l observă decît cînd se apropie de el, umblînd sfios, cu capul plecat, și un zîmbet timid, feminin, pe buze. Atunci își aminti că-l văzuse mereu în jurul trupului răposatului, adusese sicriul care trebuise comandat la Nădrag și se îngrîjise de cele necesare, alergînd cu rîvnă peste tot.

— Dumneata ! spuse preotul pentru că celălalt se apropiase și aștepta cu bună-cuviință, neîndrăznind să vorbească primul — dumneata ești rudă cu răposatul, fie iertat ! Mi se pare... și pufni o dată, privindu-l binevoitor.

— Da ! spuse omul, mi-a fost mai mult decît o rudă... cu mult mai mult, am avut multe de învățat de la el,

Dumnezeu să-l odihnească... Dumnezeu să-l numere printre dreptii săi !

Parohul se încruntă o clipă la auzul ultimei fraze care arăta o anumită frecvență a textelor bisericești, dar pentru că era o fire deschisă, zîmbi din nou și-l cercetă pe omul din fața sa, a cărui reticență și bună creștere îi plăcea :

— Cum te cheamă pe dumneata ? și se stăpîni să nu pufnească, aplecîndu-se puțin în față.

— Donesie Micula, sfinte... n-aveți de unde ști că eu !... și în clipa aceea ochii i se umplură brusc de lacrimi și parohul, încruntă, fisticit, sprîncenele, în fața durerii celui-lalt. Pufni de două ori cu putere, uitîndu-și de sine, apoi îl prinse pe celălalt de braț, cu mîna sa mică, moale, cu unghiile înnegrite, și-i spuse, cu căldură :

— Eu cred că a fost un om curat și Dumnezeu se va îndura de sufletul său... Dumnezeu e mare și darnic, el nu se împiedecă, ca și noi, oamenii, în mărunțișuri !... Am auzit că citea Sfînta Carte în fiecare zi !...

Omul dădu din cap, mereu cu privirea plecată, și vorbi, cu vocea gîtuită de durere, cu urechile roșii ca para focului :

— Da, citea Sfînta Carte ! Citea și pentru noi, ceștilalți, care nu puteam să înțelegem nici a patra parte din ce...

— Acum însă ! îl întrerupse cu ușoară nervozitate parohul, zărindu-l pe colegul său ieșind pe ușa mică a altarului și închinîndu-se la icoana Preacuratei din stînga porții celei mari — acum, dragii mei, trebuie să vă reîntoarceți în sînul bisericii adevărate !

— Bine, dar... făcu omul, ridicînd ochii ce sclipeau de lacrimi, dar Cristureanu adăugă imediat :

— Nu, nu ! făcu parohul, încercînd să-și îmblînzească vocea — nu-i iertat fiecărui să interpreteze Sfînta Carte și în orice loc ! Veniți, aici, la Sfînta biserică și ne vom ruga împreună ! Și dumneata și ceilalți care l-au ascultat ! Nu umblați în rătăcire și nu tulburați mințile oamenilor ! Așa să faceți, Dumnezeu cu tine !... și vru să se depărteze, dar Donesie tuși ușor, cu mîna la gură, dîndu-i de înțeles

că vrea să mai spună ceva și Cristureanu se opri, întorcînd privirea spre el :

— Dacă nu-i cu păcat, aş avea o întrebare... dacă...

— Da, iubite, vorbeşte ! spuse parohul, stăpînindu-şi graba, deoarece îl vedea deja pe colegul său care-l asistase, îndepărtîndu-se încet spre uşa bisericii, trecînd pe lîngă grupul de femei tinere care se aplecară cu umilinţă cînd preotul păşi prin dreptul lor, nu e păcat dacă ai inima curată şi întoarsă către Sfînta credinţă ! Spune !...

— Apoi... spuse Donesie — aş vrea să vă întreb dacă e cu drept că ţineţi icoanele aci pe... şi se întoarse către altar şi parohul îi urmări privirea.

— A ! spuse Cristureanu, te referi la icoana de pe tetrapod ? E icoana Adormirii Maicii Domnului, hramul bisericii noastre, care se apropie în curînd !

— Bine, făcu Donesie, dar e potrivit ca o icoană să fie aşezată aşa, pe scaune... în drumul oamenilor care pot s-o lovească şi s-o doboare ? Icoana stă în altar, ştiu eu. dacă nu-i cu păcat ! şi el se roşi deodată pe toată faţa — icoana e un lucru sfinţit şi sfînt !

— Dar nu e aşezată pe scaune ! făcu Cristureanu, uitîndu-şi graba, puţin nedumerit, ea e depusă pe tetrapod, care e sfinţit, tocmai ca oamenii să se poată închina şi s-o sărute !

— Nu ! spuse Micula, îndoiindu-se el însuşi parcă de cele ce spunea, nu-i aşa, sfinţia ta, să-mi fie cu iertare, dar... nu scrie oare ca să nu-ţi faci chip cioplit şi să te închini lui ? Porunca a doua dumnezeiască ? !

— Icoana nu-i chip cioplit, iubitele ! făcu Cristureanu, pufnind o dată, cu putere, icoana e un simbol ! Noi nu ne închinăm la lemnul ei sau la vopsea ei...

— Nu-i iertat ! spuse încet, aproape şoptit Donesie, dar ochii îi sclipiră de fanatism, o clipă, în semiobscuritatea bisericii, nu-i iertat să vopsim lemnul sau fierul sau piatra şi să facem apoi din acestea înfăţişări ale Domnului ! Astea sînt înfăţişări ale diavolului, nu... adăugă el, mereu nesigur în voce, şoptit, de parcă aştepta ca preotul să-l dumirească.

— Da, da ! făcu gînditor Cristureanu, privindu-și miinile pe care le împreunase peste cartea de rugăciuni pe care o ținea lipită de piept — lucruri de acestea v-a învățat răposatul, nu-i așa ? îl întrebă el pe Donesie, mereu cu blîndețe deoarece omul acela străin, nu se știe de ce, îi inspira simpatie prin sfiiciunea și teama lui femeiască aproape.

— Nuuu, făcu Donesie, dînd din cap, cu aceeași șovăială — el nici nu vorbea de aceste lucruri... El, băicuțu', fie iertat, nu pomenea de loc de biserică și de popi ! El citea numai pentru el, lui nici nu-i prea plăcea să fie ascultat, pe numai foarte puțini îi îngăduia în apropiere... dar ajuta pe mulți, pe toți cei în suferință și în lipsuri !...

— Da, da ! făcu Cristureanu, strîngînd nervos cartea în mîini și buchetul de busuioc pe care-l luase cu el — veniți la Sfînta biserică, nu vă temeți ! Dumnezeua lucrezi la fabrică ?

— Da ! spuse cu însufletire Donesie, lucrăm la fabrică ! Dar asta nu ne poate împiedeca să... nimeni nu ne împiedecă să...

— Bine, bine ! făcu parohul, mișcîndu-se nerăbdător pe loc — la Nădrag e sființia sa, părintele Ionescu, un om luminat și bun la inimă, care te va primi cînd vei vroi... dacă nu ți-e prea departe, sau cînd mai vii pe la mormînt, treci și pe aici, pe la mine... te aștept oricînd ! și parohul se aplecă din nou, ușor, spre străin, încercînd parcă să-i rețină chipul, uimit puțin de sensibilitatea vie a acestui bărbat în toată puterea vîrstei.

Donesie vru să mai adauge ceva, dar apoi se răzgîndi brusc și își apăsă cu putere pleoapele peste ochii lui aprinși, expresivi. Văzînd că preotul se mișcă să plece, spuse încet, murmurînd, încît Cristureanu înțelese cuvintele abia după ce făcuse un pas deja, depărtîndu-se :

— Rugați-vă pentru noi... pentru sufletele noastre !...

— Da, da ! făcu distrat parohul și împrăstie o binecuvîntare largă peste capul celui alt, plecat — mai vino pe aici, nu te teme !

— Domnul să te... și restul frazei nu se mai auzi. Înăbușită de gura sa mică, înconjurată de o barbă rotundă, frumoasă, creață, în timp ce el se îndrepta grăbit spre

ieșirea din biserică, afară, în curte, unde îl aștepta confratele său, și în timp ce trecea binecuvînta cu mulțumire și bunăvoință peste capetele femeilor și a celor cîtorva bătrîni care se aplecau încet în fața lui. Poalele rasei îi fluturau încet de aerul cald, viu, care năvălea de afară în răceala întunecată a acelei case mari cu ziduri de piatră, cu chipurile sale negricioase și nemișcate.

Donesie se apropie încet pînă lîngă iconostas, la icoana mare a lui Iisus și căzu în genunchi, încet, cu mîinile împreunate strîns cu o puternică crispare de parcă ar fi vrut să-și smulgă degetele groase din rădăcini și cei care treceau pe lîngă spatele său puternic, încovoiat, îl auzeau murmurînd, cu încăpăținare și cu o durere nesfîrșită, fără speranță :

— Băicuțule !... Băicuțule !... Băicuțule...

În mai puțin de o oră, mergînd iute, aproape alergînd deși era evident că va mai avea de așteptat, Irina urmînd să plece abia în urma sa, Titus Gîrdea ajunsese la locul acela pe care i-l indicase ea, o pădurice tînără care creștea nu departe de șosea, în apropiere de Nădrag și unde se afla o troiță din metal, cu acoperiș de șindrilă, foarte veche.

De cum ajunsese, Titus se uită în stînga și în dreapta, de parcă ea ar fi putut ajunge înaintea lui acolo, apoi se așeză grăbit, pe jos, în iarba înaltă și rară din spatele troiței, cu genunchii strînși, ca un băiețandru, cu sprîncenele încruntate, semănînd prea puțin cu expresia sa facială obișnuită, distinsă, vie și ironică. Începuseră deja, după un timp, să apară pe drum oamenii care se reîntorceau de la înmormîntare, din Crivina și el sărea din cînd în cînd în picioare cu o nervozitate pe care nu putea să și-o stăpînească, apoi se așeza din nou jos, în aceeași poziție crispată, concentrat cu putere spre ceva dinlăuntrul său.

În sfîrșit, ea veni, dar nu dinspre șosea, ci de peste dealul acela mărunț pe care creștea păduricea, pe o potecă îngustă care ducea nu spre Crivina, ci spre un alt sat, lateral și probabil că ea ocolise pe acolo și pentru acest lucru în-

tîrziase. Pantofii ei negrii, fără tocuri, erau plini de praf și fruntea îi era acoperită de sudoare. Abia atunci, în clipele cînd se apropia grăbită și speriată de el, observă Titus cît slăbise de cînd nu o mai văzuse, tîmplele i se scobiseră și nasul ei drept, frumos, se ascuțise ca după o lungă ședere în pat. Ochii i se afundaseră sub frunte, dar sclipeau cu putere, cu un fel de exaltare îndărătnică, mută pentru totdeauna, neputincioasă sau prea puternică ca să coboare spre pragul fragil al gurii.

Deși o aștepta cu nerăbdare și, în ultima jumătate de oră simțise chiar rafale scurte și dure de neliniște și amărăciune (ca un gol care i se urca din stomac speriat de gîndul că ea își va călca promisiunea și va fugi), zăbind-o coborînd clinul dulce al dealului, printre trunchiurile subțiri, acoperite cu frunze rare, se uită în altă parte și nu întoarse privirea decît cînd o simți respirînd grăbită, lîngă el.

— Nu pot să stau multă vreme !... începu ea și el răs-punse imediat, aplecînd din nou fruntea lui bombată, însă nu prea înaltă, încăpățînată :

— Stai jos, chiar dacă e numai pentru cîteva minute, dar așează-te !

Titus o simți ezitînd, apoi o auzi, vorbind cu o anumită nesiguranță, încă respirînd neregulat după oboseala drumului :

— Bine... am să stau, dar să mergem de aici... s-ar putea să fim văzuți dinspre drum !

„Ei și !“ vru să spună Titus și își mișcă deja umerii, cu orgoliul său de totdeauna, dar se stăpîni, încruntîndu-și din nou sprîncenele sale frumoase, groase, sclipoare, foarte mobile, vorbind înăbușit :

— Să mergem... dar unde să mergem ? !...

— Nu știi ! suflă ea, unde vrei, dar aici se vede dinspre drum și s-ar putea...

— Bine, bine ! o întrerupse el, cu grosolănie, ridicîndu-se, dar îi fu milă deodată de întreaga ei ființă semănînd izbitor, o clipă, cu un animal hăituit, dar în același timp se puse în gardă față de propria sa spontaneitate care

îl putea trăda lângă această femeie atît de imprevizibilă și lunecoasă.

Merseră amîndoi înspre un loc care se chema „ogaș“, în dreapta troiței, un fel de vale pietroasă acoperită cu o vegetație abundentă, tufișuri de mărăcini, bălării, măcieș, acoperind cu totul, aproape, un firiceel de apă care se strecura înspre partea cealaltă a văii, și care izvora chiar de acolo, dintr-un loc îngrădit cu lespezi mari și unde oamenii clădiseră și un fel de căsuță lemnoasă, cu o ușiță care se putea deschide și pe care erau scrijelate tot felul de nume și inscripții. Nu departe de căsuța izvorului se afla o masă din lemn și o bancă, ambele cu picioarele înfipite în pămînt și cioplite din lemn de salcie, pentru că erau verzi și cu mlădițe cu frunze, prinzînd rădăcini acolo, în solul acela pietros.

Irina vru să se așeze pe bancă, dar Titus o luă de mîină și o împinse în jos, în spatele căsuței țuguiate de lemn, lângă o tufă mare de zmeură sălbatecă și el se așeză alături, la o anumită distanță, de parcă i-ar fi fost teamă să o atingă.

— De ce te porți astfel, Titus ? întrebă ea uimită, dînd la o parte o creangă subțire, înspînată, care îi venea în față.

— În sfîrșit ! făcu el, strîngînd dinții ușor, să lăsăm astea, de ce ești așa, de ce nu ești amabil sau de ce ești amabil și toate celelalte ! Aș vrea să te întreb ceva, foarte serios... De altfel, cum vrei să mă port ! răbufni el deodată — dacă te ascunzi în felul ăsta îndărătnic de mine, dacă nu o primești pe mama mea în casă deși am trimis-o tocmai la rugămîntea ta, ca să te menajez, să nu mă arăt eu la tine, și... nu-mi dai nici un fel de semn de viață, fugi de mine de parcă, în sfîrșit ! Și acum, abia ajungi și-mi strigi de departe că nu stai decît cîteva minute ? ! Ce-i cu tine, vrei să te joci, ești chiar atît de sfîntă pe cît se spune sau nu ești decît o curvă complexată și cu...

— Titus ! strigă încet Irina, cum îndrăznești ? ! Cum de nu te poți stăpîni ? !

Timbrul ei avea o stridență caldă, dureroasă și un fel de teamă răzbătea, necunoscută, prin cuvintele ei, dar el

luptă a doua oară cu impulsul de a se întoarce și a o privi cu blîndețe și milă.

— În sfîrșit, în sfîrșit ! făcu el, fixînd mereu pămîntul pe care nu-l vedea, strîngîndu-și maxilarele într-un gest pe care înainte îl făcea foarte rar. — să terminăm o dată cu toată ipocrizia asta ! Mi-e scîrbă ! adăugă apoi, șoptit.

Ea îl privi, cu aceeași uimire speriată, apoi văzînd că se încapățînează să nu întoarcă privirea spre ea, spuse, vorbind repede :

— Dar bine, nu ți-am spus oare că nu trebuie să ne vedem, că nu e bine... că sînt urmărită mereu, supusă la umilințe, interogatorii și mai ales, lumea asta infectă care abia a așteptat această nenorocire, care de la moartea lui Dabici mă pîndește... chiar și cele cîteva... plimbări împreună se cunosc, s-au scornit atîtea lucruri încît nu știu cum n-am murit sau n-am înnebunit încă de scîrbă și de silă...

— Mi s-a spus că îți vinzi casa ! răspunse cu răceală, uscat, Titus.

— Da... răspunse Irina, șovăind deodată, am însărcinat pe cineva care să...

— Bine, bine ! tăie el, din nou, dur — astea te privesc !

Irina îl privi, cu uimire, o clipă, apoi văzîndu-l cu fruntea obstinată și buzele răsfrite în acel orgoliu al său, provocător, defăimîndu-se cu bună știință, vorbi din nou :

— Dar pe mama ta am primit-o, cine ți-a spus că...

— Ea mi-a spus ! vorbi Titus văzînd că ea tace. Ai vorbit cu ea la geam, ferit, nici măcar n-ai deschis bine fereastra !

— Dar... nu e adevărat ! spuse ea, încet, de teamă să nu-l jignească — asta a fost a doua oară...

— Mă rog, a doua oară ! făcu el, mișcîndu-și umerii.

— Dar bine, atunci...

— Atunci nu erai singură, nu-i așa ? și el întoarse capul și o privi în ochi.

— Nu ! șopti ea, cu aceeași teamă, nu eram singură, dar nu ce crezi tu... erau ei...

— Să fim cinstiți, Irina ! spuse el, după o clipă de tăcere, cu vocea mai calmă, inspirînd adînc — recunoaște

că m-ai fi ocolit chiar dacă nu ar fi trebuit aceasta, dacă n-ai fi fost supravegheată, dacă nu s-ar fi întâmplat acea... catastrofă, acest blestem al nu știu cui peste capetele noastre !

Irina dădu din cap, la stînga și la dreapta, ca o țărancă, fără să deschidă gura și el o privi o secundă mirat.

„Numai al meu ! se mișca gîndul în mintea ei ca limba unui clopot — numai al meu, nefericita de mine, nu-mai...”

— Recunoaște ! insistă el, îmi ești dator cu asta, cel puțin măcar pentru acel lucru splendid pe care mi l-ai spus în noaptea aceea, pentru iubirea ta ascunsă, pentru mine, cu multă vreme înainte ca să devii o femeie liberă și chiar pentru ceea ce am simțit eu și a trebuit să ascund, pentru că, pe atunci nu era nici o speranță ! Auzi, femeie, nu era nici o speranță ? ! Și acum ? ! Ce se întâmplă acum ? Ce vom face acum ? !

El o privea cu atîta duritate încît Irina tresări, ca și cum ar fi prins-o, brutal, de brațe și se trase puțin îndărăt și din nou ramura aceea subțire, cu frunze și spini, i se prinse de față.

După un timp, văzîndu-l că se liniștește, ea suflă :

— Dar bine, dar... mi s-a spus că ea s-a întors... și...

— Și ce-ți pasă ! strigă el atît de neașteptat încît ea se uită cu frică în jur dacă nu-i auzea cineva — lasă ! făcu el și o prinse de braț, smucind-o — ascultă aici, ce-ți spun !

— Nu știu... șopti ea după un timp în care el continua să o privească cu aceeași fixitate brutală — nu știu ! Nu știu ! — și un tremur îi trecu rapid, ca o briză ușoară, prin trup și se prinse cu mîinile de umeri.

El se întoarse din nou, plictisit și furios de slăbiciunea și marea ei emotivitate care i se părea acum un fel de a-l frustra pe el, un fel de trișare inconștientă, o anumită fugă necinstită și răutăcioasă. Stătea cu genunchii puțin depărtați și-și privea absent vîrfurile pantalonilor acoperiți cu praf, mișcîndu-i ușor pe lespede de piatră pe care se sprijinea, apoi deodată își dădu seama că ea plînge, fără să se miște, fără zgomot.

— Irina ! strigă Titus încet și furia îl inundă din nou, dar ea suspină o dată, adînc, ca o smucitură brutală, cînd el îi strigă numele și atunci se aplecă spre ea și o prinse cu teamă, ușor, în brațe :

— Irina ! spuse el cu vocea deodată înmuiată — Irina, prostuța mea mică, de ce... Irina, Ina, îți interzic să, auzi... Irina, te rog, vrei să... Ina, taci, nu e nevoie, nu trebuie să plîngi, se apropie totul de sfîrșit, vom fi liberi, vom fugi de aici, îți jur !...

— „Nu, nu !“ făcu ea, dînd din cap și lacrimile se precipitau mai grăbite pe fața ei slăbită, de porcelan și, cîteva secunde el rămase liniștit, amuțit de marea ei frumusețe, dezarmată și plină de spaimă.

O prinse încet în brațe și începu să o sărute cu grijă, cu pietate chiar, apropiindu-și tot mai mult fața de gîtul ei subțire, fierbînte, zvicnind încet, de tîmplele arzînd ca în febră — și o clipă se întrebă chiar dacă nu e bolnavă ? o săruta ușor pe umeri, pe mătasea bluzei care-i acoperea umerii și brațele, dar atingerea sa în loc s-o tempereze o neliniștea mai mult și lacrimile îi inundau fața cu tot mai multă putere.

Lui i se păru, la un moment dat, că ei îi era frig sau că avea totuși febră și-și scoase haina pe care i-o așeză pe umeri, dar ea o dădu jos, cu o mîină, scuturînd capul și atunci, acel gest, fără să știe cum, îi trezi din nou furia, vru să spună ceva și buzele i se strînseră cu putere, dar tăcu și o luă din nou în brațe, de data asta cu putere și sălbăticie, de parcă plînsul acela neghiob și nesfîrșit al ei l-ar fi întăritat peste cuvînt.

Irina tresări, simțîndu-l brutal și înfuriat, dar Titus se înverșună cu și mai ascuțită furie și ea se sperie cînd zări, fulgerînd o clipă, peste gura lui frumoasă, mică, arcuită, zîmbetul acela al lui, pe care ea nu-l putea suferi și care o speria chiar numai cînd își amintea de el și era singură, răutăcios și superb cinic. Nu era zîmbetul lui, nimic din el nu răspundea acelei expresii și tocmai de aceea, apariția lui era cu atît mai neliniștitoare și mai teribilă.

Irina se zbătu ușor, pe jumătate, nedecisă și uimită mai ales de expresia feței lui, dură, neprietenească și simți cum el o culcă deodată pe haina lui care îi alunecase ei de pe umeri și o neliniște secretă, subterană, o prinse și ea încercă să o ascundă, dintr-o pornire instinctivă, ca el să nu citească pe fața ei, o anumită teamă care l-ar fi putut incita.

— Irina! șopti el și deodată, glasul lui fu din nou altul (și ea se sperie aproape cît de instabil în sentiment era el în acea zi, atît de puțin asemănător cu el însuși sau cu ce credea ea că e el) Irina, minunata mea... uneori mă conving eu însumi că nu sînt vrednic de tine, crede-mă, nu te mint!...

Era aplecat deasupra ei, ea stătea deasupra hainei sale întinsă pe acel pămînt pietros așa cum îi căzuse ei de pe umeri, și o mîneacă ea o simți sub omoplatul drept, incomodă, răsucită, dar nu voia să se miște tocmai pentru că privirea lui se îmblinzise deodată și nu voia să-l tulbure. Deși ea îl iubise cu mult înainte ca el s-o „observe“ și s-o urmărească pe furiș, cu privirile, la început, apoi să intre timid în vorbă, furînd cîte o frază, amîndoi, într-un timp îndelungat și contradictoriu, ea, de cînd îl cunoscuse mai bine, de curînd deci, prinse o anumită teamă de firea sa imprevizibilă, care o înspăimînta, dar niciodată prea adînc, niciodată prea grav.

— Să nu ne mai despărțim! o ruga el și Irina observă ce prost sună în gura sa o frază slugarnică — ce-mi pasă mie de ea, chiar și de părinții mei, care au un fel de egoism al lor cu care mă iubesc de la naștere, m-ar putea ucide cu indiferență, fiind convinși că au făcut-o spre binele meu! Niciodată sau, foarte rareori, părinții mei știu care e binele odraslei lor din clipa cînd acea odraslă a depășit vîrsta de la care se poate întreține singur! De la o anumită vîrstă în sus, nu mai tîrziu de douăzeci sau optsprezece, „binele“ părinților se rupe definitiv de „binele“ progeneriturii! Ei au adus-o înapoi pe Lia, care nu are nici o vină în afară de aceea, teribilă, că te-am cunoscut și ea... da, ea...

— Taci ! spuse Irina, afectuoasă, apăsându-i palma pe buze — nu trebuie să spui nimic rău despre ea !

— Nu spun ! promise el cu un aer pueril și răsfățat, apoi se aplecă deasupra ei și îi șopti ceva la ureche.

— Nu ! strigă ea și încercă să se ridice, împingându-l la o parte, prinsă de o panică bruscă — nu, Titus, te rog să uiți imediat ce ai spus și... te rog dă-mi drumul, vreau să mă ridic, poate trece ceva !

Titus se încruntă, fața i se înăspri ușor și începu să o sărute, cu vechea sa sălbăticie ; cu mîna stîngă îi deschisia bluza de mătase neagră care avea nasturi mărunți, îmbrăcați în stofă, și care se desfăcure singuri, cîntînd parcă, și mîna îi alunecă drept peste sîinii ei liberi și calzi, palpitînd sub dantela dessou-urilor. Irina se zbătea acum cu putere, luptîndu-se cu el, încercînd să se elibereze de strînsoarea brațelor, de gura sa dură și lacomă, urmărind-o cu o rapacitate rece, înăbușind-o uneori, încerca să alunece de sub apăsarea torsului său, dar nu reuși decît să-l fixeze și mai adînc în încăpățînarea sa puternică, vindicativă parcă, și ea însăși, trupul ei, era, se pare, indecis, pentru că zbaterea ei se alterna cu scurte momente în care îl îmbrățișa, inconștientă, sărutîndu-l, apoi, speriată de propriile-i gesturi, încerca să-l răstoarne cu o forță neașteptată, căreia el trebuia să-i opună întreaga sa putere.

Deodată, plictisit parcă de această luptă inferioară, el îi smuci fusta neagră, moale, peste pulpele ei care sclipiră orbitor acolo, pe iarba aceea rară, de sub care privea mohorit pămîntul roșcat și Irina strigă, pierdută :

— Titus ! ! apoi șoptit, aiurită — ce faci ? Ești... nebun să... te rog să... Titus, te implor ! gemu ea scrișnit, încercînd să-și întindă fusta peste genunchi — imediat să te scoli și să...

El o privi o clipă nemișcat, cu o răceală aparentă, stînd rezemat pe antebrațul drept, deasupra ei și ea, vrînd să folosească acea clipă liniștită, în care el o păstra totuși imobilizată, începu să vorbească repede, șoptit, implorîndu-l, alternînd rugăminți cu amenințări și strigăte, dar el n-o ascultă, se părea, pentru că brusc între două cuvinte ale ei, îi smulse fusta de pe ea, cu o mișcare atît de simplă încît

Irina, ea însăși rămase suspendată în uimire, o secundă, și apoi, dur și repede, o eliberă de ceea ce rămase, *privind-o* apoi, ținându-o cu putere pe același pământ, fixînd-o cu răceală, cu o stranie curiozitate, deși ea încă se zbătea stins între mîinile sale ca niște resorturi de fier, înțepenite.

Apoi, deodată îl simți cu groază peste ea și se zbătu din nou, cu o furie sporită, într-un delir care ieșea în valuri iuți din ea, insuportabile, dar undeva, în trupul ei, o simțea deja, pîndea începutul epuizării. De fiecare dată însă trupul ei subțire se încorda ca o lamă cînd mintea ei refăcea încă o dată taboulul nemaipomenit al dorinței lui și a grupului lor, acolo, jos, pe pămîntul acela primitiv, atît de deschis, ura trupului lui și brutalitatea sa neînfrînată.

Se zbăteau amîndoi acolo, în spatele acelei căsuțe a izvorului, chiar lîngă valea plină de lespezi late și gîfiiții propriei ei guri îi ajunse ei însăși insuportabil și se încorda încă și încă o dată, ca să-l azvîrle de pe ea, și el aluneca doar ușor într-o parte și alta, dar nu putea fi mișcat și deodată ea își dădu seama că era mult prea slabă ca să învingă — poate chiar iubirea ei pentru el o slăbea — și acest gînd o întărită încă o dată, dar bărbatul nu putea fi clintit, atîrna acolo peste ea ca o piatră greoaie și indiferentă și atunci, brusc, ea gîndi, sau gîndi altceineva în creierul ei :

„Atunci... de ce nu... începe o dată... de ce mă chinuie pe pietrele astea de...” și-l privi, zbătîndu-se mereu, dar *îl privi*, și-i zări fața contorsionată, dar nu de dorință, ci de furie și uimire, de un amestec straniu de rușine, repede, formidabil de repede înecată în orgoliu strident, de o mare, o halucinantă instabilitate expresivă. Totul zbură în cîteva nărți inime de clipă, el nu putea fi atunci bărbat, ceva fulgerător îl inhiba și uimirea și furia sa neputincioasă ea o simți deodată, cu o ascuțită claritate și, fără să știe cum acest lucru o înmuie deodată, de parcă ar fi obosit brusc, deși — și îi era rușine de asta — se prefăcea încă, da, așa era, se prefăcea încă că se luptă.

Simți însă că acum trebuia să lupte cu ea însăși, un val fierbinte o inundă de sus și pînă jos, pînă în călcîie, atît

de neașteptat și de binefăcător și îl simți și pe el, că se liniștește deodată, cu capul aplecat mult în stînga, cu fruntea lui bombată și încăpățînată atingînd aproape pămîntul, deși el nu se clintise și pieptul lui îi apăsa încă sîinii.

Inima i se zbătu de două ori puternic, și înțelegînd ce se întîmpla cu el, Irina simți că tot trupul i se umple de o căldură binefăcătoare, neașteptat de dulce și de înecăcioasă (era însă un înec pe care îl putea curma oricînd) și-și simți deodată ochii, genele încărcate de lacrimi.

— Iubitule ! șopti ea încet, iubitul meu mîndru și drag ! Iubitul meu !! și-l mîngîia cu mîna stîngă pe păr și pe ceafă, pe ureche și pe față, pe partea stîngă a feței pe care o simțea fierbinte și nemișcată.

Mîna ei îngustă cu încheietura prelungă, albă, nefiresc de subțire se mișca mereu, atingîndu-l încet pe bărbatul care o strîngea încă sub el, mîna ei care ieși tot mai mult din mîneca neagră, alunecîndă, de mătase, ca un gît subțire de pasăre, și-apoi, cu o nesfîrșită gingășie începu să-l sărute, să se apropie de el, de acel animal febril și imprezizibil care se zbătea încă, o intuia, în cușca încremenită, teribil de crispată a mușchilor săi. În același timp, simțea, cu cîtă ușurare, cum îi alunecau din nou lacrimile, multă vreme reținute de pragul înalt al pleoapei, în jos, spre bărbie, încet, nemaipomenit de încet, de parcă erau niște viețuți care se nășteau atunci, orbite de lumina aceea grozavă a cărnii ei.

...Apoi el o avu, deplin și ea nu-și putu stăpîni nici o clipă plînsul acela ciudat care se asculta numai pe el, proteste, dar totul în ea nu era decît mulțumire care nu creștea din inima ei, ci din altceva sau altcineva, străin, care îi putea trimite, deodată, cu o putere atît de mare această stare, nedorită și respinsă încă cu ultimele puteri ; era o rugăciune, trupul ei, atunci un murmur de carne nesfîrșit, dar fără nici o umilință și rușine : o rugăciune calmă, mîndră. obosită și calmă.

În seara aceleași zile, în mica gară a orașelului, pe peronul îngust și în sala de așteptare, se găsea destul de multă lume, mulți țărani care se pregăteau să se întoarcă acasă, cu decovilul, în satele din apropiere înșirate de-a lungul liniei înguste de tren, sau oameni și femei cu fețe străine, care plecau mai departe, în locuri cu mult mai depărtate.

La intrarea micului bufet, un plutonier de la miliția căilor ferate stătea de vorbă cu un bărbat în jur de treizeci, un individ slab, aproape firav, cu părul spălăcit, care nu era altul de cît plutonierul Mateiaș, devenit de pe o zi pe alta, atît de cunoscut acolo. Era și de data aceasta în civil, în veșnicul său costum bleumarin, cu mîinile în buzunare și asculta distrat cele ce-i spunea colegul său, un ins scund, care vorbea repezit, scoțîndu-și mereu, tot la două-trei fraze, bărbia în afară, un tic supărător, pe care Mateiaș încerca să nu-l bage în seamă.

După cîteva fraze, amabile, Mateiaș dădu mîna cu plutonierul, care se înclină foarte ceremonios deși erau egali în grad, făcu cîțiva pași, voind să iasă pe peron, se răzgîndi, se uită la ceas nedecis, apoi se întoarse la casa de bilete, alături de care se afla un chioșc de difuzare a presei. Deși era tîrziu seara, aproape de zece, cumpără abia acum o „Scînteie“ de dată recentă — (era cu o zi în urmă pentru că, acolo, ziarele ajungeau greu) — și o revistă ilustrată, în culori, pe care o îndesă, neglijent, în buzunarul hainei. Se uită fugitiv peste paginile ziarului, intră apoi în bufetul gării, o sală nu prea mare, cu cîteva mese înalte unde se servea în picioare și unde se afla multă lume, cu saci și valize de călătorie așezate peste tot, lîngă peretele vopsit pretențios în verde, cu chenare complicate, acoperite de pete mari de murdărie la înălțimea tejghelei înguste prinsă în zid lîngă care stăteau înșirați oameni, cu țoiuri de romuri și coniacuri ieftine, în față.

Mateiaș privi în jur, strângînd pleoapele din pricina fumului și cineva, dintr-un grup de bărbați care stăteau în picioare în jurul unei mese îl salută și îi strigă ceva și el răspunse, dînd doar din cap, pentru că era inutil să strige, nu s-ar fi auzit nimic, așa cum nici el nu înțelegea nimic din fraza celuiilalt, dar ce conta? O frază lungă ca un salut prietenesc și el răspunse la fel cu un salut în felul lui, cu amabilitate exagerată, rîzînd fără rost. Apoi se întoarse, puțin nesigur, și neștiind ce să mai facă, se apropie de bufetul localului și deodată atenția îi fu atrasă de niște batoane de ciocolată, de diferite mărimi și culori, înguste și mov, sau mari, cu o floare a reginei desenată pe hîrtia lucioasă, cîteva prăjituri de ciocolată vechi, mari, dizgrațioase, cu glazură încărcată, erau și cîteva roze acolo, cu petale de bomboană, țipătoare. Mateiaș era un mare amator de dulciuri și acum, după ce inspectă vizual întreaga vitrină, destul de sărăcăcioasă a bufetului-frigider, descoperi încîntat acolo niște nuga acoperită cu foiță de celofan și o privi un minut întreg, captivat, uitînd de restul prăjiturilor, neîndrăznind să o ceară bufetierei din jenă de a nu părea ridicol. Nugaua o mănîncă doar copiii, dar în cele din urmă se hotărî totuși și, cu multe zîmbete de scuză și cuvinte disparate, inutile, se făcu înțeles de vînzătoare, care îi tăie o felie și i-o întinse învelită într-un șervețel.

Plutonierul o luă și începu s-o mănînce, ținînd ziarul în față, în așa fel ca să nu fie observat. Ieși încet din local și se opri pe coridorul lung, care cotea în față și la stînga spre ieșirea la peron. Făcu din nou apoi cîteva pași și, nevrînd să întîlnească pe nimeni cu nugaua aceea uriașă în mîna din care mușca uneori, pe furiș, coti la dreapta, intrînd pe ușa sălii de așteptare, cl. II, o sală murdară, cu bănci, în care nu se afla prea multă lume, din cauza căldurii înăbușitoare sau a atracției bufetului, cu romurile și coniacurile sale tari și ieftine. Se găseau acolo cîteva femei grase, cu copii jucîndu-se liniștiți în jurul băncilor și a unei mese rotunde, din mijloc, și cîteva inși care dormeau pe băncile de lîngă perete, cu ceafa rezemată de zid. Mateiaș se așeză imediat lîngă ușă, pe o bancă liberă, și începu să se ocupe, nestîngherit, de nugaua lui, albă, cu

nuci și lipicioasă. Mîncase aproape jumătate din ea, cînd, ridicînd capul zări chiar în față, peste locul acela din dreptul ușii pe unde se mișcau oameni, intrînd sau ieșind, un bărbat îmbrăcat într-un costum de doc, vechi, albăstrui, care îl privea fix cu niște ochi mari, sclipitori. Mateiaș îl cunoștea, îl întîlnise în cîteva rînduri în timpul anchetei și, cum celălalt îl privea mereu, cu insistență — avea alături de el pe o bancă, un săculeț din fir gros, de lînă, cum au țaranii, umflat bine de lucruri și un pachet legat în ziar cu sfoară — dădu din cap surîzînd. Celălalt îi răspunse, cu atîta amabilitate, poate bucurîndu-se că îl vedea (deși Mateiaș nu schimbase, după cît își amintea, nici o sută de cuvinte cu el) încît, micul plutonier se simți obligat să se scoale și să se așeze lîngă el, pe bancă.

— Nu te incomodez dacă stau lîngă dumneata ? îl întrebă Mateiaș și celălalt se roși tot și spuse, făcîndu-i loc, deși nu era nevoie, banca lungă și lustruită era liberă toată :

— Vai de mine, cu toată plăcerea, poftiți !

După ce se așează abia, plutonierul își aminti că avea nugaua aceea în mînă, se încurcă, deoarece ar fi trebuit să-i ofere și celuilalt, dar prăjitura nu se putea rupe nicicum. După ce o învîrti de cîteva ori în mîini, spuse :

— Îți place nugaua, vrei să... ? și i-o întinse toată, dar celălalt rîse ușor, din politețe și spuse că „mulțumește, dar nu mănîncă decît foarte rar dulciuri !“

— Plecați cumva cu trenul ? se interesă omul, cu o politețe excesivă și Mateiaș îi răspunse că nu, avea doar o întîlnire cu cineva, cu „un prieten care trebuia să plece din localitate“.

— Iartă-mă ! adăugă Mateiaș, zîmbind încurcat — nu rețin numele dumitale ? Țiu minte bine că ne-am întîlnit în legătură cu...

— Donesie ! îl ajută omul, sprijinindu-se ușor pe săculețul pe care îl ținea lîngă el — cu Krinitzki, fie iertat, cînd...

— Aha, da ! făcu Mateiaș și-l privi cu simpatie pe cel de lîngă el, dar ce faci, pleci undeva ?

— Nu, spuse Donesie, doar pînă aci, la Gavojdia, la niște neamuri. Mîine am zi liberă și mă întorc tot mîine, către seară...

— Dumneata ai fost prieten bun cu Krinitzki, fie iertat ! ? întrebă Mateiaș — mi se pare că te-am văzut și astăzi, la Crivina, la înmormîntare ! ?

Donesie dădu încet din cap și plecă o clipă privirea, apoi spuse, apăsînd pe cuvinte :

— Da, s-a dus, Dumnezeu să-l ierte... s-a dus și ne-a lăsat aici, năprasnic... a fost un om mare ! Băicuțul nostru...

Mateiaș dădu și el repede din cap, cu simpatie, nemai-îndrăznind să se atingă de nugaua lui caraghioasă și în același timp nu știa nici ce să facă cu ea, unde s-o așeze. Donesie întoarse capul, brusc, spre stînga și-și șterse cu degetele, scurt, ochii și plutonierul adăugă repede, cu o veselie forțată, ca să treacă împreună peste acea clipă neplăcută :

— Apoi de asta nu scăpăm nici unul ! Nici eu, nici dumneata și poate noi nici nu avem măcar norocul să lăsăm în urmă o umbră atît de mare, de darnică, ca și Krinitzki al dumitale... hai, ce zici, Donesie ? !

— Da, da, bine ziceți, el a fost un om cum puțini... dar, ce folos, cine mai poate ști acum ? Acum toate sînt șterse și împrăștiate...

Tăcură amîndoi și, pe furiș, plutonierul mușca din nuga.

— Mi se pare, spuse într-un tîrziu Donesie, mi se pare că dumneavoastră sînteți de la procuratură... vă ocupați cu ancheta cazului care s-a întîmplat aici, la noi ?

— Da ! răspunse puțin plictisit Mateiaș, mă ocup și eu, dar eu sînt unul dintre cei mai mici... au venit aici șefi mari, domni mari, experți, așa că...

— Da, da ! făcu înțelegător Donesie, privindu-l pe plutonier cu ochii lui rotunzi, blînzi și timizi — și s-au găsit ceva urme ? !

— Da, s-a găsit ceva... făcu Mateiaș evaziv, dar încă bijbîie. Așa-i cînd conduc prea mulți...

— De ! rîse încet, cu bonomie Donesie, stînd răsucit pe jumătate spre plutonier, din respect, toți vor să poruncească și nici unul să asculte ! Cine vrea să fie slugă ?

— E greu să fi slugă, slugă bună ! spuse Mateiaș, gînditor, o slugă bună e mai rară și mai prețioasă, uneori, decît un stăpîn cu prea multă minte !

— O slugă bună — reluă Donesie — nu-și îngroapă talantul în pămînt și nici nu-l irosește, ci îl înapoiază stăpînului său, îndoit sau chiar întreit !

— „Slugă bună și credincioasă — cită Mateiaș cu ochii sclipind de veselie — peste puține te-am încredințat, peste multe te voi pune însă !“

Donesie dădu din cap, cu vioiciune și-l privi cu simpatie sporită pe micul plutonier. Spuse apoi :

— Apoi văd că dumneata nu ești ca... văd că mai citești și cîte o carte, din cele vechi ?...

— Nu din cele vechi, ripostă Mateiaș, ridicînd degetul, ci din cele foarte vechi ! Ori foarte noi ori foarte vechi ! Dar dumneata, bănuiesc, le știi mai bine decît mine, doar erai prieten cu răposatul care citea mereu Biblia...

— Da, am avut acest noroc ! spuse Donesie, din nou abătut. Se învinse însă și adăugă, cu vioiciune : Apoi, cel ce citește Sfînta Carte, nicicum nu iese păgubit, chiar dacă nu ar crede... eu, păcătosul de mine, numai foarte tîrziu am ajuns să înțeleg... să mă apropiu de cuvîntul Domnului ! Dar dumneata, tovarășe...

— Mateiaș mă cheamă ! îl ajută plutonierul.

— Dumneata, tovarășe Mateiaș, de bună seamă că ești comonist și n-ai cum să... adică nu crezi, așa ca mine, fără, vreau să spun, ai altă credință în care crezi !... Donesie se făcu tot roșu de greutatea cu care se luptase ca să se poată exprima cît mai ferit fără să-l jignească pe celălalt.

— Da, răspunse Mateiaș, se înțelege, eu am altă credință, dar să știi că Biblia se poate citi chiar dacă nu crezi... poți să fii comunist, așa cum sînt eu, și să-ți placă Biblia, ba chiar să înveți o grămadă de lucruri...

— Da, da ! făcu Donesie, dînd din cap și cîtva timp nu mai spuse nimic, stînd cu privirea plecată, cu mîinile sale mari, bătătorite de lucru și înnegrite, împreunate pe genunchi.

Mateiaș își desfăcu din nou ziarul și începu să-l răsfoiască. Deodată tresări, pentru că Donesie, pe care îl credea ațipit, începu deodată să vorbească cu o mare vioiciune.

— Cea mai mare nefericire din zilele noastre sînt popii ! Ei strică oamenii și strică și dreapta credință !

Mateiaș ridică privirea și dădu din cap, mecanic, uimit de răbufnirea neașteptată a celuiilalt.

— De ce nu dau oamenii pe la biserică și se apucă de prostii, de băutură, de femei și de lucruri necinstite ? Numai și numai din pricină că...

Donesie se opri brusc, cu gura deschisă, se șterse ușor cu degetele de la mîna stîngă la colțul gurii și spuse, zîmbind cu vinovăție și cu ochii mișiți, ca la copii :

— Mi se pare că vă supăr cu lucruri care... astea sînt lucruri care, oricum, nu...

— Ba, dimpotrivă ! spuse Mateiaș, mă interesează foarte mult. Deși, e adevărat, eu nu cred ca dumneata așa că...

— Dar mai demult, în copilărie, să zicem ?

— Ce anume ? făcu Mateiaș puțin amuzat, pentru că bănuia ce voia celălalt să spună.

— Cînd erai mic, mergeai la biserică ? Părinții, vreau să zic, te duceau, duminicile...

— Da, se înțelege ! spuse plutonierul, ba mai mult decît atîta, fratele mamei mele era preot, și-mi plăcea să merg la el, pentru că locuia la țară și avea o șaretă cu un cal !

Donesie dădu din cap, fără să spună nimic, dar îl privea pe omul de alături cu înțelegere, chiar cu voioșie. Apoi spuse, alegîndu-și cuvintele cu grijă, cu prudență parcă :

— Și acum ? Vreau să zic, acum, cînd ești om în toată firea, nu simți cîteodată... așa, în ceasurile mai grele, un fel de dor, ca și cum, tot ce ai, oricît de mult ar fi, nu-ți ajunge, și, tot mai e ceva care-ți lipsește ? !

Mateiaș îl privi cu un început de mirare și își încruntă apoi fruntea lui îngustă, neregulată :

— Nu înțeleg bine... de ce anume să-mi fie dor ?

— Poate n-am spus eu bine ! se scuză, zîmbind cald, cu vinovăție Donesie, atingîndu-și din nou cu degetele sale

lungi, colțul buzelor, dar nu înțeleg cum poate, un om atât de simțitor ca dumneata, să trăiască singur, fără să știe de Dumnezeu... aici să stai dumneata, singur, și acolo, El, la fel de singur ! Cum se poate asta ! ?

Mateiaș rîse încet, stăpînindu-se, ca să nu-l supere pe Donesie, care părea hipersensibil, neobișnuit de emotiv.

— Nu trebuie să rîzi de mine ! făcu Donesie, cu un ușor reproș, asta ți-o spun pentru că te vād, deși stăm nici de o jumătate de ceas împreună, un om mai altfel decît ceilalți, mai plin de inimă ! Nu pornit mereu pe ris și pe batjocură !

Mateiaș dădu încet din cap și își închipui cîți nu-și vor fi făcut din bărbatul acela cu fire scurte de păr cărunt, care se arătau deja numeroase pe capul său tuns cu mașina, un cal de bătaie, un ins comod pentru prisosul de răutate care zace în fiecare.

— Zău ! vorbi din nou Donesie, un om ca dumneata nu se poate să nu înțeleagă ce spun ? Așa-i ? !

— Iartă-mă ! replică plutonierul, dumneata vrei acum, la anii mei, să mă convertești ? Să mă faci să cred în Dumnezeu, în sfîrșit și în celelalte ? !

— Apoi, de ce nu ? spuse Donesie, în vremurile noastre tocmai asta e că cei mici, copiii și tineretul, să spunem, nu mai cred și nici nu știu ce e aia o biserică, așa că, cine mai rămîne ? Numai oamenii cu judecată, ca dumneata... deși, aici, numai judecata nu ajunge ! Judecata înseamnă mult la un om, dar numai cu ea, omul, oricît de cuminte, nu ajunge la fericire ! La adevărata fericire !

— Mie-mi ajunge judecata, cît o am ! răspunse Mateiaș rîzînd, însă mereu atent să nu-l supere pe celălalt.

Acesta dădu din cap, pe jumătate amuzat, înțelegînd, pe jumătate nedumerit cum de nu e înțeles, gîndindu-se mereu, la un singur lucru. Apoi spuse :

— Dar dumneata, ce crezi ? Credința ce e, nu e și ea un fel de judecată ? ! Numai că e o judecată pe care o au mai puțini, e ca și cum ai primi un dar mare de la cineva pe care nu-l cunoști, cineva din altă țară, să zicem, sau dintr-un oraș depărtat ! Da, întocmai așa e, dragă tovarășe Mateiaș !

Mateiaș îl privea și omul de lângă el vorbea deodată cu atîta însuflețire, de parcă ar fi uitat unde se afla, ce urma să facă peste puțin timp, își uitase și de drum și de tren, ba o dată, atingînd cu mîna săculețul din dreapta, de pe bancă, îl privi uimit o clipă, de parcă ar fi uitat cum ajunsese acesta lângă cotul lui. Văzînd că Mateiaș îl ascultă cu îngăduință, chiar cu atenție, Donesie se înfierbîntă :

— Vezi, dumneata — continuă el — nu simți pornirea să rizi de mine, să-ți pocnești mînurile una de alta și să iei în batjocură ce spun, deși, un altul ar putea s-o facă ! Nu, dumneata, deși ești un om cu școală, un om cult, cu putere, mă ascuți totuși pe mine, te cobori să mă ascuți și să-mi dai atenție ? Vezi, asta nu e un început de credință ? Ce crezi ?

Mateiaș rîse încet, jenat, continuînd să-l privească cu interes și simpatie pe celălalt.

— Ai stat de vorbă vreodată cu băicuțul, cu Krinitzki ? Mi se pare că da ? !

Mateiaș îi confirmă că vorbise cu cel ucis, în două rînduri.

— Vezi ! tresări celălalt, vezi ! vezi ! și se mișcă nerăbdător pe banchetă — ai văzut ce fel de om era ? Cum poate cineva, cu atîta minte, cu o inimă atît de curată, de mare, să creadă în... prostii ? ! Ha ? Vezi că nu e bine ?

Mateiaș îl privea mereu, fără să scoată un cuvînt, cu un interes crescînd și simțînd asta, Donesie se porni cu o ațîțare vădită :

— Cine sînt eu ? Iacă, unul din o mie și nici măcar atît ! Ori sînt ori nu sînt, tot aia, dacă eu mor acum, cerul frumos și albastru de deasupra noastră nu se întuneacă nici cît ai clipi din ochi ! Dar iată, cît sînt de mărunț și de pierdut, ca și grăunța de praf din mijlocul drumului într-o zi de vară, undeva, se află cineva care mă știe, care îmi urmărește zbaterea de zi și noapte, în fața căruia sînt la fel de mare ca și un rege !... Da, da, chiar mai mare, poate ! Este cineva negreșit, în fața căruia se închină munții cei mai înalți, iar mările cele mai mari de pe această lume nu sînt decît pulbere sub tălpi, și în fața Lui, eu sînt întreg și

singur și nimeni, oricît de cuminte și de puternic, nu mă poate înlocui nicicum !

Mateiaș îl asculta, zîmbind ușor, stins, cu ochii sclipind însă, copilărește, de interes și curiozitate, apoi spuse, profitînd de o pauză mai lungă pe care o făcu celălalt :

— Ți-a venit trenul, Donesie ! Mergeai către Gavojdia, nu ?

— Da, da ! făcu celălalt, mi se pare că eu te-am oprit pe dumneata de la treburi și...

— Nu, nu de loc ! se dezvinovăți Mateiaș, mă interesează foarte mult tot ce spui, dar nu voiam să întîrzi cumva, din pricina...

— D-apoi că nu e nici o grabă ! spuse Donesie fără să se miște, mai am un tren la unsprezece și ceva, care merge direct ! Am stat aici în gară, pentru că nu aveam unde să... dacă nu ai nici o treabă, și nici nu te supără cumva ce...

— Nu, nu, nici pomeneală ! spuse Mateiaș, clipind vesel, cu simpatie, din ochi, îmi face mare plăcere ! Dar să mergem de aici, e prea mult zgomot și copiii ăștia...

Într-adevăr, în ultima jumătate de oră, tot mai mulți călători intraseră în sala de așteptare, iar cei cîțiva copii care se jucaseră în jurul mesei mari, rotunde, și pe sub bănci, deveniră din cale-afară de zburdalnici și de gălăgioși.

— Dumitale îți place să bei, așa puțin ? îl întrebă Mateiaș, ridicîndu-se, dar Donesie răspunse că nu și că a jurat să nu intre în nici o cîrciumă sau bufet, mai ales că în ziua aceea...

— Da, da, se înțelege ! se grăbi Mateiaș, făcîndu-i loc să treacă primul pe ușă, dar, bineînțeles, celălalt nu ieși decît în urma plutonierului — nici mie nu-mi place băutura, dar am crezut că... atunci să facem cîțiva pași pe stradă, eu stau foarte aproape, și dacă...

Porniră împreună pe strada prost luminată, care ducea de la gară spre orașel. Era o stradă lungă, foarte dreaptă, cu case rare în stînga și în dreapta, cu garduri lungi, din scînduri care ascundeau grădini întinse cu zarzavaturi, pomi fructiferi, porumb și chiar trifoi, nutrețuri sau viță de vie.

Mergînd încet, unul lîngă celălalt, Donesie cu săculețul lui de lînă în mînă și cu pachetul înfășurat în ziar, continuă să discute, cel mai mult vorbea însă Donesie și Mateiaș îl asculta cu atenție, dînd adeseori din cap și faptul acesta, că nu era contrazis de fel și că simțea că celălalt îi acordă o atenție veritabilă, sensibilă, chiar respectuoasă, îl făcea pe fostul învățacel al lui Krinitzki tot mai volubil și mai încrezător.

Înainte de a ajunge în centru, cotiră pe o stradă laterală, apoi pe încă una și ajunseră în fața unei căsuțe cu acoperișul din tablă, cu pereții galbeni și pervazul ferestrelor atît de joase, de aproape de trotuar, încît oricine putea ridica piciorul și pași în cameră dacă ar fi vrut. Cei doi se opriră în fața porții — din lemn galben și ea, rotundă sus și îngropată în zid — o neobișnuit de trainică poartă pentru o astfel de căsuță care aluneca încet în pămînt și Donesie întrebă intimidat :

— Aici locuiești ?

— Da ! răspunse Mateiaș, fisticit deodată și el — stau în gazdă de cîteva săptămîni, de cînd cu ancheta asta împuțită... sînt foarte mulțumit însă, am nimerit peste o femeie de treabă. Trebuie însă să-l ajut pe băiatul ei (e văduvă și deși are vreo cincizeci și cinci, are un copil de paisprezece ani), dar îmi place să mă ocup de el, eu trebuia să mă fac profesor, sau învățător chiar ! Nu vrei să intri ?

— D-apoi... făcu Donesie, simțindu-se nu tocmai la îndemînă, n-aș vrea să...

— Nu, nu ! replică imediat Mateiaș, bilbiîndu-se la rîndul lui ca un licean, nu deranjezi pe nimeni... deși trebuie să trecem prin sufrageria lor și dacă crezi...

— Eu mai am vreo jumătate de ceas, așa că putem să găsim, p-aici pe undeva, un loc — spuse Donesie, privind fisticit în jur — poate un loc unde să... o bancă, pe undeva, este pe-aici...

— Să intrăm, mai bine ! spuse Mateiaș, neconvins, roșindu-se cu putere, ezitînd mereu de parcă el ar fi fost străinul care urma să intre în casă și, în timp ce Donesie se uita încurcat în jur, de parcă ar fi vrut să recunoască locul în care se află, Mateiaș se duse și deschise poarta cu

o cheie uriașă, probabil foarte incomodă la purtat. Donesie rămase pe loc, uitându-se în altă parte neobservînd că pentru el se deschisese poarta și Mateiaș, după ce așteptă cîteva clipe, veni lingă el, în dreptul ultimului geam al casei.

— E liniște pe-aici, așa-i ? întreabă Donesie, numai că drumu-i desfundat și, vara, dacă trece vreun camion, nu te vezi de praf !

— Și iarna îți lași cizmele ! completă Mateiaș și, mai schimbară cîteva fraze de acest fel, scurte, oarecari, aproape fără nici un fel de înțeles. Mateiaș era vizibil încurcat și nu mai repetă invitația, deși poarta rămăsese deschisă, iar Donesie se prefăcea nepăsător, deși era enervat, se vedea, pentru că nu putea să-și continue ideile sale începute în gară și care găsiseră un ascultător atît de interesant și de sensibil, neașteptat, în persoana lui Mateiaș. Micul plutonier, el însuși, deși îl ascultase pe celălalt cu un zîmbet îngăduitor, cu un amuzament ascuns pe jumătate, era totuși interesat profund, se vedea, de felul oarecum ciudat de a gîndi al lucrătorului aceleuia, mai ales de energia pe care o cheltuia atunci cînd vorbea, ajutîndu-se de multe gesturi, iuți, puternice, ca și acei oameni care nu au prea multă încredere în forța curată a cuvîntului. Sau poate, dat fiind faptul că Donesie era unul din cei cîtiva care trăiseră în preajma lui Krinitzki, Mateiaș încerca să se apropie mai mult de misterul vieții celui dispărut atît de brusc și într-o formă atît de groaznică ? !

Intrară, pînă în cele din urmă, după ce ezitaseră și unul și celălalt destul de multă vreme. Trecură printr-un gang luminat de un bec electric foarte slab, apoi, în fundul curții, unde se aflau cîteva apartamente, cu ușile de lemn grosolan vopsite, închise la această oră și ajunseră în cele din urmă — călcînd pe pietrele mici, ovoidale, cu care era pardosită curtea — la o ușă pe jumătate din sticlă, deschisă, în fața căreia atîrna o perdea. Pătrunseră într-o mică bucătărie de vară, luminată, în care nu se afla nimeni și, tocmai cînd Mateiaș dădu să intre în acea „sufragerie comună“ de care amintise, se deschise în spatele lor o ușă de interior și apăru un băiețel blond, cu ochii sașii, care se retrase imediat.

Traversară sufrageria și intrară în camera lui Mateiaș, îngustă, cu tavanul foarte înalt și un pat, maroniu, uriaș. Pe pereți se găseau — ca în atâtea case de acest fel din Nădrag — fotografii ale unor strămoși dispăruți, portrete care nu mai aveau nici o legătură cu familia și pe care, din pricina ramelor bogate, greoaie sau a cine știe cărei pricini, nimeni nu se îndura să le arunce. Era și o oglindă înrămată, de perete, aproape acoperită de fotografii de amator, pale, prost expuse, ce reprezentau figuri crispate, în majoritate țărani stînd pe scăunele înalte sau în fața unui zid dezo-lant, sub un soare torid, distrugător al reliefului.

Donesie se așeză pe marginea patului înalt, acoperit cu o scoartă și, aproape imediat, se întredeschise ușa camerei. Mateiaș se întoarse și vorbi citva timp cu cineva pe șoptite, apoi o închise la loc.

— Era doamna Pavel, gazda mea — se scuză el și apoi se așeză pe un scaun, la fel de intimidat și de nesigur pe el, așa cum se arătase și în fața casei. Nici unul din cei doi bărbați nu scoase o vorbă, Donesie era încruntat, parcă nemulțumit adînc de ceva, iar Mateiaș se scula și se așeza din nou pe scăunelul lui, găsindu-și mereu cîte o treabă, inutilă, de făcut prin cameră. Se duse și deschise un gemuleț mic, mutînd niște ghiveciuri de flori care se găseau în fața lui, pe o scîndură, cu atîta dibăcie încît era să scape unul pe jos, ascunse apoi o pereche de pantofi vechi, sub o perdea, se așeză, apoi mișcă din nou cîte ceva, o scrumieră pentru musafir — deși Donesie nu fuma — o cravată care atîrna neglijent pe marginea patului și pe care Mateiaș o descoperi foarte tîrziu deși se uitase cu atenție la ea, în cîteva rînduri.

— Ai să te întrebi, poate, de ce te-am invitat deodată. aici la mine... începu Mateiaș, dar ușa se deschise din nou și apărură gazda, de astă dată în persoană (o femeie mică, grăsuță, cu șoldurile ca niște pernițe, cu un păr blond, moale și ochi vii, încă frumoși) care aducea două minuscule farfurii cu dulceață și două cești de cafea.

Mateiaș se enervă brusc cînd o văzu, dar observînd că lui Donesie îi făcea o evidentă plăcere această întrerupere

— probabil, în ciuda convingerilor sale atît de originale, era impresionat totuși de măruntele obiceiuri ale micii-burgezii, o lume pe care el însuși, un simplu muncitor manual, necalificat, avusese atît de puține ocazii să o atingă — Mateiaș se ridică dintr-un salt și o ajută pe gazda sa să așeze tava. Se schimbă apoi cîteva cuvinte, fraze chiar și, în sfîrșit, doamna Pavel ieși, nu înainte de a aduce un scurt elogiu lui Krinitzki care fusese „un om sfînt“ și era victima probabilă a unei „conjurații“ pe care cercetările miliției mai mult o ascundeau. Părea să ignore perfect că Mateiaș făcea parte din organele anchetatoare, sau acest lucru n-o interesa prea mult.

Donesie își mîncă dulceața sa de prune, stînd așezat pe marginea patului, dar de cafea nu se atinse, și apoi, în timp ce Mateiaș se ridicase din nou pentru vreo treabă mărunță și inutilă, de parcă ar fi vrut să-și ascundă mereu încurcătura sa de gazdă, el spuse, reluînd fără nici o trecere fraza pe care o începuse încă pe drum :

— ...Niciodată eu n-am să pot destul să mă...

— Nu, nu ! îl întrerupse Mateiaș, înecîndu-se ușor cu cafeaua pe care tocmai o sorbea, amuzat parcă de propria sa neîndemînare — vreau să-ți spun înainte de toate, că prietenul dumitale Krinitzki, fie iertat, m-a impresionat și pe mine, poate în alt fel decît... dar, vreau să spun că acum regret din suflet că, luat cu ancheta și cu alte lucruri, chiar neplăceri de ale serviciului, l-am văzut, vreau să zic că l-am cunoscut numai în treacăt... ți-a vorbit de mine ?

— Cine ? întrebă Donesie și Mateiaș îl privi o clipă dezorientat, avînd senzația că celălalt nu auzise nimic din cele ce-i spusese.

— Iartă-mă ! spuse Mateiaș, stăpînindu-se — voiai să spui ceva și te-am întrerupt...

Donesie răspunse imediat, stînd cu capul plecat, cu mîinile rezemate de scoarța pe care stătea, crispat :

— Niciodată n-am să mă pot ruga destul ! spuse Donesie și Mateiaș îl privi uimit ; nu se așteptase ca celălalt să înceapă în felul acesta — dar noi trebuie să ne rugăm și pentru ceilalți, pentru cei încă...

— Care ceilalți ? ! întrebă bănuitor Mateiaș.

— Ceilalți, toți ceilalți ! spuse cu putere Donesie — și dumneata ai să faci în curînd parte din aceștia !...

— Ha, ha, ha ! rîse încet, cu o veselie forțată Mateiaș, acum vorbești într-alt fel ; sînt curios care e firea dumitale adevărată, cea din gară sau cea de acum, cînd...

Donesie ridică privirea așteptînd ca celălalt să-și termine fraza, dar Mateiaș se înroși deodată, speriat parcă de ce voise să spună.

— Crezi că nu știu de ce m-ai adus aici ? făcu Donesie, ridicînd vocea și Mateiaș îi făcu semn cu degetul la buze că vorbește prea tare, din pricina gazdei probabil — crezi că nu știu ce vrei să...

— Să ce ? făcu Mateiaș repede, întrerupîndu-l în așa fel încît celălalt să ezite să continue — crezi că vreau să-mi bat joc de ideile dumitale ? Hai, crezi că pentru atîta lucru te-aș fi deranjat și oprit de la drum ? Uite, peste zece minute îți pleacă trenul... mai poți să-l ajungi, dacă...

Donesie rîse încet, cu amărăciune.

— Orbilor ! spuse el după o scurtă pauză — chiar cei mai buni sînteți niște copii, niște prunci care s-au născut ca cîinii în zdrențele lor ascunse prin grajduri : orbi și nu știu că sînt orbi ! De ce vă speriați atîta de moarte... și eu, eu de ce mă speriu de moarte, cînd l-au adus pe Băicuțu, parcă am văzut un străin, un om cu care n-am vorbit în veci ? ! Nu era decît un mort care striga către mine : — Nu te speria, Donesie, moartea înseamnă *vedere*, uite, îți aduc și ție moartea... îți aduc și ție moartea în dar !

— Ha, ha ! rîse din nou Mateiaș, stînd pe scăunelul său înalt, ținîndu-și un picior ridicat, prins cu ambele palme, ca un adolescent — nu te cred, nu încerca să mă păcălești ! Mai bine rămîneam acolo, în gara aia împutită... vorbește-mi de altceva, spune-mi, Donesie, vorbește-mi de mine, nu mă interesează altceva... pe nimeni nu-l interesează altceva, oricît ar fi de înalt și de nobil și de... vorbește-mi asta sau dacă nu...

Donesie îl privi cu atenție pe Mateiaș care parcă vorbea în bătaie de joc, și într-adevăr, în jurul gurii lui mari, disproporționate față de fața sa mică, stăruia un fel de rîs stins, persiflant, dar ochii nu rîdeau, ci îl priveau cu

o anumită, fixă, intensitate, pe Donesie. Acesta se ridică și se mișcă, nerăbdător, de câteva ori prin dreptul ferestrei, privind afară, iar Mateiaș puse capul în piept și dacă n-ar fi respirat cu greutate, s-ar fi putut crede că ațipise. Îl aștepta pe celălalt să se liniștească, să-și regăsească firul acela pierdut pe drum, de parcă odaia îngustă sau casa galbenă, scundă și acea tavă cu dulceată, l-ar fi clătinat, i-ar fi restabilit neîncrederea sa obișnuită în oameni.

— Vorbește-mi de credință !... șopti încet Mateiaș, fără să ridice fruntea de teamă parcă să nu strice efectul propriilor sale cuvinte — vorbește-mi despre Biblie, fără teamă... acolo...

— Da — recunosc Donesie așezându-se cu fereală pe marginea patului — mi-e teamă... de-asta și plecam astăseară din Nădrag, uite că-ți spun, numai din frică... n-am nici un fel de neamuri la Gavojdia, dar nu mai pot să stau aici, în locul ăsta...

— Voiai să pleci, așadar de tot ?... întrebă Mateiaș, vorbind la fel ca și pînă acum, încet, prevăzător parcă.

— Nu, răspunse Donesie, unde să mă duc ? Nu stă scris : — Chiar dacă ai fugi pînă la marginea pămîntului, nu poți să scapi de...

— Nu, nu ! strigă de data asta Mateiaș, fără să se poată stăpîni și Donesie însuși tresări — nu te ascunde iarăși, lasă citatele, pe care nici măcar nu le cunoști foarte bine !

Apoi se aplecă mult în față și spuse încet, șoptit, mîinile îi tremurau însă vizibil, deși le ținea sprijinite de fața de masă țesută în casă, din in grosolan, peste care se găsea o apărătoare de nylon :

— Te-am mai rugat, vorbește-mi ca și înainte, despre credință... încearcă să spui ceva despre...

— Nu, nu ! spuse Donesie și mișcă din cap și, deodată, zîmbetul său timid îi înflori din nou, o clipă, pe buze — nu e vorba de așa ceva !... Ce pot să-ți spun eu duminică, un om cu școală...

Mateiaș dădu plictisit din mîină și spuse, cu un accent de oboseală :

— Ce e, acum începi să te ascunzi ? Dacă era așa, sau dacă e așa, de ce nu ți-ai văzut de drum ? Eu nu te-aș fi

împiedecat !...

Donesie dădu din nou din cap, de cîteva ori, ca o păpușă și oftă adînc, ceva îl nemulțumea tot mai mult și, încet, încet, începu să se uite pe furiș în jur, intimidat parcă deodată — și cu atîta întîrziere — de casa în care intrase. Apoi spuse, vorbind înăbușit :

— Mi-e frică, dar nu de-asta aș fi plecat... adică, vreau să spună că n-aș fi plecat de tot, pentru mai multă vreme ! Eu, dragă tovarășe, sînt... cum să spui, ca un om care nu poate trăi în afară de țara sa ! Și țara mea e mai mică decît a altora, e locul ăsta în jurul cimitirului unde e el, încă cald, încă încălzind pămîntul cu pieptul lui mare ! Băicuțule !... Băicuțule !... Băicuțule !... șopti el de cîteva ori, cu același accent intens și sufocat cu care pronunțase același nume la picioarele iconostasului bisericii, în aceeași după-amiază.

Mateiaș privi capul plecat și grumazul gros, puternic, al acelui om și o clipă simți o milă adîncă față de frămîntarea lui în cerc chinuitor, nevăzut. Avu pornirea să-i spună cu o brutalitate pe care el o putea doar mima, pentru că nu-i stătea în fire, să-și ia săculețul acela umflat și să plece. El însuși se simți deodată obosit, frînt, toată ziua aceea întortocheată, strivitoare, se năpusti asupra lui în secunda aceea de neatenție, de scurtă, infim de scurtă moleșală a creierului. Apoi își dădu seama că Donesie vorbea de cîteva clipe și-și concentră, cu putere, atenția.

— ...Iar cît despre mine — spunea Donesie — nu sînt decît un om prost, dumneata nu poți să te apropii de Dumnezeu, pentru că dumneata, tovarășe, chiar crezi, crezi cu adevărat, nu trebuie să mă privești așa... crezi însă într-un fel care izgonește adevărata credință, dumneata crezi cu capul, nu cu inima ! Eu însă cred cu inima, eu, Donesie, nici nu am cap și ca și el... știi, celălalt, care era numai inimă, mîinile lui erau inimă și ochii lui erau inimă și-apoi, veneai dumneata cu întrebările dumitale ? ! Poți dumneata, tovarășe Mateiaș, pentru că ești cinstit, ești un om cinstit, adică... te întreb — făcu Donesie vorbind mecanic (își pierduse brusc însuflețirea din gară) poți pentru

un ceas să lași deoparte tot ce ai învățat pentru că... nu, numai să lași obiceiul ăsta de a te prefăce...

— Eu mă prefac ? întrebă amuzat și intrigat ușor Mateiaș, neștiind unde vrea să ajungă celălalt.

— Da, da, dumneata, fii bun și să mă ierți, dar nu despre asta e vorba... dumneata încerci însă să vezi cînd cu ochii unuia, cînd cu ai altuia, vrei să încerci să gîndești ca mine, cu gîndurile mele, cîte sînt... eu însă le am pe ale mele, sînt ale mele ! spuse deodată Donesie, bombîndu-și în mod ciudat pieptul și ridicînd a doua oară vocea și Mateiaș îi făcu din nou semn să vorbească mai încet — și pe mine n-ai să poți să mă... să mă cumperi ! De ce să-ți vorbesc despre dumneata ? De ce să mă importe ce faci dumneata ? ! Dumneata ești un om inteligent, cinstit — da, da, cinstit ! — ce pot eu să-ți spun despre dumneata, tovarășe... tovarășe Mateiaș ? Ce fel de capcană mai e și asta ? Și-apoi, adăugă Donesie cu oarecare tristețe — de ce să întinzi capcane pentru oameni, pentru frați de-ai dumitale ? Du-te mai bine și întinde-le în pădure, e mai cinstit, pentru că pe un animal îl prinzi, cred eu cu mintea mea cea proastă, ca să-l mănînci sau să-l omori, pentru că îți fură, ca un tîlhar, mîncarea ? Dar mie, de ce-mi întinzi mie capcane, de ce ? !

Donesie vorbea de cîteva minute cu o ațîțare neobișnuită, de parcă ar fi băut ceva, pe furiș, o băătură foarte tare, o băătură proastă, cu o tărie fa'sificată, otrăvitoare, nefirească.

— ...Să-ți vorbesc despre credința mea ? Nu știu nimic, numai el, cel care se întinde acum, cu pace, în mormînt, el poate să spună cîte ceva, el îmi spunea și mie și mă uitam la fel către el cum te uiți dumneata acum la mine, pe furiș, de parcă ți-ar fi frică, deodată, dar nu mereu, că ești singur cu mine ! Da, da, sînt unii oameni care cînd încep să vorbească, te-ai simți mai la larg dacă ar mai fi cineva pe aproape, chiar și o femeie sau un copil neputincios, care doarme ! Eu sînt un prost, oh-oh, ce prost bătrîn ! și Donesie își frecă de cîteva ori capul cu palma sa mare, groasă, înciudat, cum aș putea să cred că se mai găsește cîte unul care să vrea să asculte, să țină

urechea deschisă, nu să creadă... știi ceva, tovarășe ! — spuse el și-și coborî vocea, privindu-l țintă pe Mateiaș cu ochii sclipitori o clipă, ca ai unui animal — vreau să-ți spun ceva : de crezut, dacă e vorba... nici eu nu cred ! Nu, nu cred, nu cred ! — și articulă cu atita intensitate aceste cuvinte, încît o spumă subțire îi apăru în jurul buzei de jos — nici eu nu cred, pentru că sînt nevrednic ! Sînt un om de nimica, un biet păduche care se tot urcă pe o mîneacă, dar vezi, mîneca asta e goală, e o mîneacă goală și atita tot ! Dar asta e treaba mea ! — adăugă el cu o ciudată mîndrie, e treaba mea și dumneata nu mai trebuie să te încarci și cu asta !

Mateiaș nu răspunse nimic, îl privea țintă pe celălalt și ochii i se închiseră ușor, din pricina oboseții parcă sau a becului gol puternic, de deasupra capului său, atîrnat de propria sa sîrmă de tavanul înalt al camerei.

Mateiaș plecă din nou capul cu o mișcare mecanică, ruptă, de parcă ar fi adormit brusc și, cînd ridică privirea, îl văzu pe Donesie în fața lui, foarte aproape, cu săculețul lui umflat, grosolan, sub braț. Nu îl privi pe lucrător în față de parcă ar fi fost prea epuizat fizic ca să mai ridice fruntea, ci își fixă ochii pe sacul acela atît de odihnitor și pe mîna care ținea sacul. Donesie simți privirea celuiilalt cu stinghereală și și-o ascunse mai la spate, dar Mateiaș o urmărea mereu, ca într-un joc copilăresc și stupid.

— Pleci ? îl întrebă el și Donesie spuse, dînd din cap cu o neașteptată însuflețire :

— D-apoi, mă duc, în astă-seară mi-am făcut socoteala că... prea mult, ce-o să zică doamna de așa vizite, la miezul nopții...

— Păi nu e miezul nopții, spuse Mateiaș, stînd mereu pe scăunelul său, e abia trecut de zece !

Mateiaș se uită apoi la ceas și exclamă deodată :

— Ia uite, e unsprezece ! Cînd s-a făcut așa de tîrziu ? !

Donesie dădu din cap, aprobator, zîmbind cu toată fața ; îi trecuse toată posomoreala și tulbureala neașteptată, ne-firească lui, de cînd se ridicase în picioare parcă și-și luase cu mîna stîngă săculețul acela.

— Vreau să spun, adăugă el, înclinându-se ușor, vorbind aproape oficios (așa cum putea vorbi oficios un muncitor cu urme puternice și nepieritoare încă de „tărănie“ în el), încercînd să găsească o formulă, poate, de plecare — este un cuvînt, se află un cuvînt, tovarășe Mateiaș, pe care dumneata, care le cunoști pe toate așa de bine, nu îl știi, ori l-ai uitat : Cuvîntul Iubire ! Cuvîntul Iubire ne desparte de moarte, pe noi toți și pe mine laolaltă cu toți și pe dumneata laolaltă cu toți... cu toți ceilalți... Cuvîntul Iubire, numai Cuvîntul Iubire, mereu numai Cuvîntul Iubire ! Aceasta era învățătura lui Krinitzki, care mi-o spunea și-mi îndesa urechile mereu cu ea, cu toate că el credea, în adîncul sufletului că eu nu sînt vrednic de ea ! Dar eu, dragă tovarășe Mateiaș, eram vrednic de Cuvîntul Iubire și chiar mai vrednic decît el, Dumnezeu să-l ierte și să-l pomenească în locurile sale de verdeață și de odihnă, laolaltă cu toți dreptcredincioșii, și poate, da, poate eram chiar mai vrednic decît el ! Eu sînt un păcătos, da, așa cum preafrumos se roagă credinciosul înainte de a primi sfînta taină : „— Cred, Doamne, și mărturisesc că Tu ești Fiul lui Dumnezeu celui viu, carele ai venit în lume să mîntuiești pe cei păcătoși, dintre care cel dintîi sînt eu !...“ Eu sînt cel dintîi păcătos, e drept, și dumneata, tovarășe, ești poate, cel dintîi păcătos... și fiecare credem în Cuvîntul Iubire cum ne pricepem și această pricepere e numai de la El, din El pleacă Cuvîntul Iubire mereu, și în toată clipa, ca dintr-un izvor o apă de munte, subțire, așa de subțire încît numai soarele o găsește sărînd printre pietre și sclipînd, dar curge mereu de la începutul lumii și va curge mult după ce noi nu vom mai fi ! De la El pleacă toate, în toată clipa și Cuvîntul Iubire mereu, fără încetare și fără osteneală și, pentru aceea, numele Lui trebuie să strălucească tot mai tare, cu tot mai multă ardoare să...

— Dar cei care nu cred ? întrerupse Mateiaș și Donesia avu o clipă de tresărire, ciudată, ca și cum, alergînd în mare grabă, deodată, cineva, i-ar fi întins o sîrmă înaintea picioarelor, înaintea căreia trebuia să se oprească brusc — dar cei care nu cred în El, ce se va întîmpla cu aceia ? !

— Focul iadului veşnic îi va înghiţi ! murmură Donesie, încruntat, cu voce înăbuşită, aplecându-şi privirea într-o parte. Vor pieri mereu, vor muri mereu, iar cei dreپţi vor învia mereu, fără osteneală...

În spatele lui Donesie se deschise încet uşa şi apăru un bărbat subţire, în jur de patruzeci, cu părul cărunt, numai în cămaşă, şi Donesie, fără să se uite, se dădu la o parte, din politeţe. Bărbatul străin privi în fugă spre Donesie, tras umil într-o parte, cu săculeţul sub braţ şi şapca soioasă pe care 0 purta, în mână, şi se aplecă apoi la urechea lui Mateiaş, vorbindu-i în şoaptă, cu oarecare agitaţie. Mateiaş dădu de cîteva ori din cap, obosit, cu ochii strînşi uşor din pricina becului puternic de deasupra, care îi ardea drept în mijlocul capului. Celălalt vru să plece, se întoarse însă şi mai şopti ceva, apoi deschise din nou uşa şi, arătînd cu capul spre Donesie, întrebă cu oarecare neglijenţă :

— Dar ăsta cine e ?

Mateiaş ridică încet fruntea şi, privindu-l cu un obosit amuzament pe străin, spuse, şoptit aproape :

— El e ! *El* e, cine să fie... luaţi-l de aici, nu mai pot, dintr-o clipă în alta am să cad de pe scaun de oboseală şi scîrbă !...

Bărbatul străin dădu din cap, şi ieşi atît de grăbit din cameră, încît uită uşa deschisă. Afară se auziră cîteva uşi trîntite, şi un zgomot de glasuri.

Donesie întoarse capul şi-l privi pe Mateiaş, cu o faţă atît de nemişcată şi de albă încît îşi pierdu, deodată, ca prin farmec, toate trăsăturile ; era doar o faţă întoarsă spre el şi Mateiaş ridică puţin bărbia încercînd parcă să distingă ceva, pe acea faţă, aşa cum încerci să priveşti un obiect căzut într-o apă care sclipeşte, cu marginile deodată atît de înşelătoare.

— Vrei să-mi spui ceva, acum, Donesie ? întrebă Mateiaş făcînd o sfortare ca să-şi îndrepte spatele, cu o voce joasă, caldă, neaşteptat de familiară.

Celălalt dădu însă încet din cap, probabil că nici nu auzise cuvintele lui Mateiaş, îşi aşeză apoi şapca pe craniul său tuns, dar o scoase imediat apoi şi, strîngîndu-şi

mai bine la piept sarica aceea umflată, se așează încet lângă pat, în genunchi, cu ochii ațintiți pe peretele din față, acoperit cu un tapet vulgar.

— Ce faci ? ! strigă ațîțat Mateiaș, sărind de pe scaun, scoală-te imediat de acolo, unde te pomenești ! — și făcu un pas ca să se apropie de el și să-l ridice cu forța. Cel îngenuncheat însă, fără să audă cele ce striga plutonierul, își aplecă puțin fruntea, cu ochii mari, deschiși, ațintiți în față, de parcă ar fi zărit ceva ascuns sau ceva deasupra lucrurilor, și gîtul gros i se arcui o clipă nesfîrșită, ca și trupul unui șarpe mare, căruia nu i se vede în pădurea deasă sau sub covorul des de frunze nici capul și nici coada, ci doar o parte din trup, cu mușchii lungi, împletindu-se încet, fioros de încoet și de calm. Cu ochii fixați pe gîtul acela care se mișcase atît de greoi, ca o părere, Mateiaș se opri, tremurînd de oboseală, și atunci își dădu seama, că epuizarea aceea uriașă pe care o simțea turtindu-i și chinuîndu-i trupul, încît îi era nespus de greu să se țină drept de la mijloc în sus, era o oboseală a fricii, o epuizare a acelor mii de tendoane nevăzute de nici un ochi, care însă ne țin drept atunci cînd facem lucruri de neconceput, copilăroase și absurde.

Apoi, camera se umplu aproape, în timp ce Donesie sta încă cu spatele, rugîndu-se : șeful miliției locale, maiorul Bejan, locotenentul Cambrea, în civil, Alexandrescu, procurorul și încă vreo doi civili. La ușă se îndesară și vreo cîțiva milițieni, în uniformă, înarmați, dar Mateiaș le făcu semn să iasă, cu un gest și o privire complice, ascunse, așa cum evacuezi pe cei străini dintr-o cameră de spital.

Peste nici zece minute, se auzi o mașină stopînd afară, în fața casei și în cîteva secunde intră în cameră Voștinaru. Era în uniformă, pentru prima dată în uniformă și de cum intră, se duse drept la Donesie, care nu mai era îngenuncheat, se ridicase în picioare, dar sta mereu cu spatele spre ceilalți, cu fața la perete, mai mult spre colțul zidului.

Voștinaru se apropie mult de el și vru, ca și Mateiaș cu cîteva minute mai devreme să-l atingă, dar ezită, nu se știe de ce, apoi se întoarse și veni la plutonierul care

stătea încă jos, pe scăunel, cu fruntea căutînd parcă nodurile rare ale podelelor.

— Am făcut ce-ai zis ! spuse el, de parcă i-ar fi raportat unui superior — deși n-am fost nici o clipă de acord ! Dar, mă rog, era dreptul dumitale, sînt momente în meseria noastră, cînd sîntem perfect egali, deși purtăm galoane diferite ! De fapt, dă-le dracului ! făcu el, rîzînd brusc, regăsindu-și cu plăcere parcă rîsul său ironic, batjocoritor și întinse mîna lui Mateiaș ; acesta se ridică cu greu de pe scaun, strînse mîna lui Voștinaru. În timp ce bărbații din jur rîdeau încă de ultimele sale cuvinte, fără rost, cu ușurare nespusă, copilărească, prelungită peste margini, ofițerul aplecă puțin capul, ca să-l privească pe plutonier în ochii pe care acesta îi ținea încă plecați.

Plictisit însă, probabil de propriul său gest care nu i se potrivea de fel, „șeful“ îl prinse cu amîndouă mîinile de umeri pe Mateiaș și îl scutură de cîteva ori și celălalt zîmbi ușor, obosit, parcă nemaipomenit de somnoros și atunci, ofițerul, înciudat parcă, îl luă cu putere în brațe și îl sărută.

— Mă bucură ! spuse el, nu ști ce bucuros sînt și te felicit din inimă pentru curajul tău... pe toți vă felicit, tovarăși ! adăugă apoi, întorcîndu-se spre procuror și ceilalți — vă felicit și vă mulțumesc ! Ordinul a fost executat, sîntem încă în cea de a treia zi și — slavă Domnului, ca să fim în notă ! putem asigura cetățenilor și muncitorilor de aici liniștea ! Să mergem, poftim, tovarășe Răducanu, poftim ! spuse el, adresîndu-se spre unul din cei doi civili care intraseră în cameră cu procurorul și în timp ce ieșeau, se mai auzi vocea lui, gălăgioasă, puternică, neînfrînată :

— Mă bucur, să știți, că tot noi, vreau să zic noi, regiunea, i-am venit de hac ! E ceva de-a dreptul năucitor, hai, ce spui, tovarășe...

Abia ieșise Voștinaru pe ușă și intrară patru soldați înarmați care îl duseră pe Donesie. Se supuse fără nici o vorbă, fără cea mai mică împotrivire, chiar și mersul îi era drept, țeapăn, aproape mîndru. Nu privea pe nimeni și, în timp ce era excortat afară din casă și suit într-unul

din cele două Gazuri care așteptau în stradă — „Volga“ lui Voștinaru și încă o limuzină, cu număr de București, demaraseră deja, înainte, într-un nor de praf — Mateiaș încercă să-i prindă privirea, dar Donesie nu se uită la nimeni, își juca perfect rolul de parcă l-ar fi așteptat de multă vreme.

În mașină doar, în timp ce se apropiau de clădirea miliției, se întoarse spre unul din soldații care îl păzea și-l întrebă dacă știa ceva de soarta lui Simonca. Cel întrebat nu răspunse însă și când se dădu jos, el repetă întrebarea față de unul din ofițeri, care ieșise din secție ca să întîmpine pe arestat și pe care el îl cunoștea și după nume.

— ...Ce vreți să vă spun ! ripostă plutonierul Mateiaș la observația cuiva, din asistența destul de restrînsă care îl înconjură, în biroul procurorului, la cîteva zile după cele de mai sus — știți totul la fel de bine ca și mine, fără nici o falsă modestie !... În mine e încă totul destul de confuz, și a fost tot timpul astfel și o dovadă e faptul că am dorit să rămîn, acolo sus, lângă stîină, împreună cu comandantul — Mateiaș se aplecă ușor în direcția lui Voștinaru care stătea așezat, incomod, pe marginea ferestrei și privea afară, fumînd — deși eram mai mult decît sfîrșit ! Din silă față de propriul meu creier slăbănog și încîlcit și pentru că ceea ce se întîmpla acolo era totuși un fapt real, înțelegeți, era un mod de a acționa, și nici acum nu știu care e mai bun ? De altfel, ce am obținut ? Simonca a murit alaltăieri, la o zi și o noapte după ce l-am prins pe asasin, dar a găsit atîta forță în el ca să-i spună numele... îl prindeam oricum, deci, și într-o singură zi, probabil că acest om nefericit — pentru că e într-adevăr un om profund nefericit, deși lăsat în libertate e mai periculos decît cea mai irațională bestie — probabil că n-ar mai fi ajuns să întreprindă nimic din...

— Ești sigur ? îl întrerupse Alexandrescu care arăta foarte prost în ziua aceea, nebărbierit și — spre uimirea tuturor, cu un costum vechi, necălcăt, fără cravată.

Mateiaș îl privi o clipă, zăpăcit, apoi zîmbi scurt, cu veșnicul său zîmbet vinovat, indecis, și spuse dînd din umeri :

— Bineînțeles că nu sînt sigur ! Și poate că tocmai aici se află esența meseriei noastre, esența recompensei noastre : această zi cîștigată, cîștigată cu siguranță, cu precizie ! De fapt, noi nu dorim să ne răzbunăm pe făptaș, să-l pedepsim, să-l scuipăm în față, să-l legăm, să-l condamnăm etc. Eu cel puțin în acest fel înțeleg lucrurile. chiar dacă alții nu sînt de aceeași părere... ura împotriva

făptașului nu-l ajută pe anchetator decît înainte de a începe ancheta, o anchetă oarecare și după ce a terminat-o, altfel îi întunecă mintea și-l poate face uneori să facă greșeli mai mari chiar decît cel care... în sfîrșit, mi se pare că am început să dau lecții, deși eu sînt cel care, în cîteva zile, va ajunge la școală, nu-i așa ?

— Ipocritule ! făcu Alexandrescu și aproape toți cei de față rîseră și Mateiaș zîmbi la rîndu-i deși nu rîsese nimeni de cuvîntul procurorului, ci pentru că cu toții, în acele zile de relaxare și pace, atît de greu cîștigată și venită deodată, în mod cu totul neașteptat, căutau rîsul, motive oarecari, neînsemnate chiar, de a se destinde în sfîrșit.

— Întrebarea clasică e însă — continuă Mateiaș, după ce-și aprinsese o țigară, oferită de cineva — cînd anume, în ce zi și dacă se poate ști, în ce clipă, i-a dat cuiva prin cap, mie să zicem, firul acela care duce sau a dus la *el*, la cel atît de apropiat, *îngrozitor* de apropiat, nu-i așa ? Cea mai teribilă senzație pe care am încercat-o în această *sesiune* (Mateiaș apăsă zîmbind pe cuvînt și cîteva rîseră din nou în jur) a fost clipa cînd Dobrescu (era un sergent al miliției locale) a venit cu vestea năucitoare, că acel om, Krinitzki, pe care îl suspectau încă unii, stă întins acolo în vad, cu gîtul tăiat de lovituri de brici, ca un porc. Atunci mi-a fost frică, am dîrdîit nițel, sper ca și domniile-voastre, și poate, ca să zic așa, această frică ne-a dat la toți puțin curaj ! Pentru că, oricum, aveam în mîna un făptaș, prins după mare greutate, fuga lui era în primul rînd o dovadă a vinovăției sale, și chiar în afara mărturiei lui Sucuturdean pe care, oricum, nu se putea baza o acuzare temeinică, erau amprente din casă, proaspete, mărturiile vecinilor care îl văzuseră intrînd acolo în cîteva rînduri, și mai ales, perfectă potrivire de pe mulaj, ca o drăcească ironie a cuiva, nevăzut, care pune bețe în roate miliției noastre populare, nu-i așa ? ! Cu excepția acelei mici zgîrieturi, bineînțeles, dar cine se mai împiedecă de o zgîrietură neînsemnată de pe gîtul victimei, atunci cînd proba mulajului e atît de satisfăcătoare ? A trebuit să moară Krinitzki, ca acea mică zgîrietură pe care nu ne-am putut-o explica și pe care am dat-o cu toții,

comozi, la o parte și eu însumi pînă la urmă, ca pe o muscă supărătoare, să-și recîștige importanța, aș spune, dreptul la existență ! Da, mîinile lui Gașpar se potriveau uluitor de bine pe mular, ce mai conta acea mică zdrelitură a pielii, pe care victima putuse să o aibă deja înainte de strangulare ca și alte cîteva mărunțișuri ; precum acele pete de sînge din sufragerie, sîngele victimei, cu totul inexplicabile și alte cîteva la care am să revin îndată ? ! Cu toții aveam nevoie de un făptaș, nu numai noi, dar și oamenii de aici, a căror viață se întorsese pe dos, și nu pentru o oră sau două, ci pentru zile și săptămîni... o comunitate întreagă în care intrase frica, frica profundă și irațională, frică pe care am început să o resimțim și noi, cu toate aparențele noastre, cu laboratoarele, pistoalele, ciinii și gradele noastre. Da, frica, pur și simplu frica ! Și, după atîta vreme și orbecăială, aveam în sfîrșit unul, foarte bun, ideal aș spune, cu mult *mai bun* decît cel pe care-l avem acum și care e cel adevărat ! Aproape că îmi pare rău după el, ce spuneți ? Donesie s-a predat singur, într-un mod ciudat dacă judecăm după logica de fiecare zi, în gară încă aveam impresia că simte în jurul lui totul, că știe la fel de bine ca și mine că e înconjurat... sau era doar foarte viclean, așa cum a fost totdeauna, atît de viclean încît a reușit să-și *mîmeze* propria lui obsesie, care era autentică, numai ca să mă inducă în eroare ! Mă înțelegeți ? E ceva care nici acum nu mi-e foarte clar, dar, în sfîrșit, în toată această afacere nemaipomenită, cu toții, chiar cei cu multă experiență, au ocazia să se simtă niște simpli școlari... poate de aici și norocul meu, față de tovarășul Răducanu, de exemplu ! — și aici Mateiaș se întoarce surizînd respectuos spre un personaj în civil, un om gras, cu cămașa deschisă la gît, un expert în criminalistică din Capitală — de la care eu personal, chiar în acest scurt răstimp de cînd se află aici, am învățat foarte multe ! Eu însă, chiar și la școală, problemele de algebră, să zicem, le rezolvam băbește, pe degete, împotrivindu-mă logicii, ceea ce bineînțeles e o prostie pentru că făptași ca acesta, de acum, ca și toată opera lui înfiorătoare, se întîlnesc foarte rar, sînt

cazuri spectaculoase, tocmai prin raritatea lor, interesînd mai mult un doctor psihiatru decît pe un criminalist.

Adevărul e însă că mi-a fost cu mult mai frică atunci cînd m-am văzut deodată singur cu el, la mine în cameră, decît atunci cînd, în pădure, m-am agăţat de picioarele lui Gaşpar care sub ochii mei înjunghiasc un lup enorm. Gaşpar era un om ca mine şi ca dumneavoastră, chiar dacă era un asasin hăituit, pe cînd dincoace...

Şi Mateiaş făcu o astfel de figură îngrijată încît Voştinaru izbucni în rîs şi cîţiva îl urmară, cu excepţia plutonierului care îi privi o clipă, uimit de veselie aceea pe care o provocase fără să vrea.

— Iată-te în cea mai bună lumină ! spuse batjocoritor Voştinaru — trebuia să chemăm şi un ziarist, un foto-reporter, cu un fotomontaj care să scrie un foto-reportaj ! şi îi făcu semn plutonierului, care îl privea mirat, zîmbind inutil şi năţing, să continue.

— Mi se pare că am lungit-o ! spuse Mateiaş, nesigur, deodată, uitîndu-se în jur.

— Invers ! spuse Alexandrescu, care în ciuda dezordinii sale nemaipomenite vestimentare, era foarte bine dispus — dă-i drumul cît mai pe ocolite, şi, mai ales amănuntele, numai alea mă interesează, cît mai multe amănunte, te rog din suflet ! Chiar şi cele pe care le ştiu şi eu, sau, mai ales pe acelea !

— ...Vorbeam, deci, de frica pe care am încercat-o cu toţii la vestea că Krinitzki... continuă Mateiaş, în timp ce noi pregăteam dosarul, interogam, anunţam forurile etc. Ce s-ar fi întîmplat, vă întreb, dacă *el* nu ar fi întreprins acel act disperat, împotriva unui om atît de puternic ca prietenul său şi dacă Simonca ar fi murit fără să spună o vorbă ? Hai, vă întreb, tovarăşi, ce s-ar fi întîmplat ? Nu-i aşa, că unele întrebări nici nu e bine să ţi le pui ? Probabil, se înţelege, am fi descoperit oricum adevărul, pentru că aceasta e profesiunea noastră, chiar atunci cînd adevărul ia forma unui găinar care se strecoară peste un

gard prăpădit să fure un cauciuc vechi, putred, sau o butelie de aragaz... bineînțeles că am fi descoperit oricum adevărul, l-am fi descoperit pe adevăratul făptaș, l-am fi deferit justiției și miniei drepte a oamenilor muncii, trebuie neapărat să gîndim în felul acesta și să ne repetăm această frază cît mai des ! L-am fi descoperit *oricum*, dar ce bine, că *într-adevăr* l-am descoperit și că e chiar *el* acela, că Simonca a mai avut atîta putere încît să-i spună numele și, mai mult decît atît, că moartea lui Krinitzki ne-a dat primul indiciu al tipului de criminal cu care avem de-a face : căci cine altcineva, cu două fărădelegi atît de odioase în spate, aflat în libertate totală, aproape nesuspectat, nu ar fi folosit pista falsă pe care ne aflam cu toții, lăsînd ca lucrurile să-și urmeze cursul și Gașpar să fie condamnat. Cine, dacă nu un om foarte *deosebit* de ceea ce înțelegem printr-un asasin obișnuit, dacă există așa ceva, adică profund neasemănător cu cineva care omoară cu o finalitate oarecare, mai bine zis cu un scop cît de cît apropiat, acut, *omenesc* ! Deși era o greșeală, totuși această crimă l-a ascuns încă o dată, și mai bine, chiar, pentru că puțini, chiar dintre aceia care îl bănuiseră înainte — și au fost și dintre aceștia ! — ar fi putut crede că tocmai *el* să fi făcut un asemenea gest, dimpotrivă, era ultimul vizat ! Mîndria mea însă e, dacă tovarășul Voștinaru îmi permite — și Mateiaș se aplecă curtenitor în fața șefului, care încruntă o clipă sprîncenele sale groase, negre, nu din pricina ironiei plutonierului — asta chiar îi plăcea, o prefera felului său obișnuit de a fi, neîndemînat ec și zăpăcit — ci din pricină că Mateiaș nu-i numise gradul, așa cum trebuia — mîndria mea e că abia atunci mi-am fixat mai insistent atenția asupra lui, tocmai din pricina problemei care s-a născut imediat : cine ar fi îndrăznit să atace un asemenea om ca Krinitzki, cunoscut prin marea sa forță, mai ales că, după cum se părea, Krinitzki nu fusese lovit prin surprindere, ci stătuse de vorbă cu asasinul, chiar merseșeră alături, după urmele depistate de cîini ? ! Dar, asta mai tîrziu...

Trebuie să recunoaştem însă deschis un lucru : dacă asasinul s-ar fi oprit după prima crimă, sînt puţine şanse că l-am fi depistat vreodată ! Bineînţeles, în afara vreunei întîmplări fericite, dar, aceste *întîmplări fericite* nu numai că apar extrem de rar şi uneori prea tîrziu, dar, adeseori nici nu sînt *fericite*, deşi ajută la aflarea adevăratei piste, ci sînt ele însele nişte mari nenorociri, aşa cum a fost şi asasinarea lui Krinitzki, care ne-a atras tuturor atenţia nu asupra adevăratului criminal, ci, asupra unor „amănunte“ care nu se potriveau cu ideea vinovăţiei lui Gaşpar şi pe care noi le-am ignorat, mai bine zis le-am uitat, atît de puternică e dorinţa în oameni de a crede ceea ce le convine să creadă. Bineînţeles că acesta e un fel greşit de a gândi „dacă criminalul s-ar fi oprit după prima crimă !“ Dacă s-ar fi putut opri atunci el nici n-ar fi început seria nemaipomenitelor sale fărădelegi şi tocmai aici se află una din cheile acestei probleme pe care încă trebuie s-o rezolvăm, atît de simplă acum şi care ne-a făcut să bîjbîim în ceaţă şi, nu vorbesc acum despre mine, un începător la urma urmei, ci despre atîta oameni cu experienţă şi judecată limpede din care cîţiva sînt chiar aici şi au bunăvoinţa să mă asculte... într-adevăr, dacă vechiul dicton de drept roman : *Cui prodest*, rezolvă sau clarifică date esenţiale din marea majoritate a delictelor de orice grad şi măiestria anchetatorului nu e decît de a aplica cu fineţe şi tact această lege, în cazul nostru tocmai el a încurcat cel mai mult lucrurile. Într-adevăr, cui folosea prima crimă ? Dar a doua ? Să presupunem în mod simplist, aşa cum am şi presupus în nenumărate rînduri, cu toţii, în ceasuri de speculaţii şi discuţii torturante, inutile — să presupunem că în primul caz, Leca era cel care ar fi cîştigat de pe urma morţii lui Simonca şi, în al doilea... da, în al doilea, Krinitzki. Leca însă nu părea de loc a fi omul în stare de un asasinat şi, deşi reţinut, nimeni nu credea serios în vinovăţia lui. Nu pentru că bătrînul

Leca nu ar fi avut puterea de a o face, fizică și morală, acest lucru nu-l poate ști nimeni cu siguranță, instinctele criminale, cred eu, apar în cele mai „nepotrivite“ firi și, uneori, cu o „întârziere“ neverosimilă și, sub acest aspect, și Leca, sau eu sau tovarășul procuror, putea fi făptașul. Dar mobilul crimei, acel loc de casă pe care îl înșămînța cu regularitate Simonca deși nu-i aparținea, nu era suficient de convingător — pentru un om ca Leca, cu trecutul lui, familia lui, prestigiul de care se bucura în fabrică etc. etc. De altfel, nimeni nu-l credea pe Leca vinovat, era ceva care plutea în aer, începînd cu noi, organele anchetatoare și pînă la primul om de pe stradă, ceva care s-a dovedit just pînă la urmă. Chiar dacă nu s-ar fi întîmplat nimic deosebit pe urmă, nu cred — cu experiența mea — că Leca ar fi fost condamnat. Ar fi fost o clasare, din lipsă de probe evidente, temeinice și dosarul s-ar fi transformat într-unul din acelea care așteaptă plictiseala vreunui procuror sau timpul, sau o întîmplare din acea fericit-nefericită, cum i-am spus adineori. De altfel, Simonca nici nu era mort și s-ar fi putut să supraviețuiască. În sfîrșit, ce să mai vorbim, era ceva banal din cale-afară și unde mai pui că toată treaba fusese perfect făcută, fără urmă, ceea ce însemna că crima nu fusese premeditată, ci criminalul — un om simplu, acționînd cu o mare spontaneitate — se folosisese pur și simplu de o ocazie favorabilă. Atunci, în zilele cînd îl anchetam pe Leca, cu gîndurile aiurea, m-am întrebat în ctieva rînduri — uitînd apoi repede totul — că, cine știe, poate asasinul nici nu voise să-l ucidă pe Simonca, ci acționase așa doar pentru că nu avusese încotro, de aici și „perfectiunea crimei“ și lipsa de urme ? ! Era adevărat, acum o știm cu toții deși numai *pe jumătate* adevărat !

Una din greșelile mele de la început — și una din bunele intuiții ale tovarășului procuror Remus Alexandrescu — a fost ideea mea ca Leca să fie imediat eliberat,

ba chiar eu aş fi dorit să nici nu fie arestat. Ce noroc că nu am fost ascultat şi acest om nevinovat a fost reţinut şi — din nou spre onoarea tovarăşului Alexandrescu — care nu mi-a urmat sfatul — el a fost reţinut „exagerat” de mult şi noi, cei de la anchetă, începusem să ajungem cam nepopulari deoarece devenise evident, în cele din urmă şi pentru ceilalţi, că Leca e profund nevinovat. Sigur că aceasta e una din metodele obişnuite sau neobişnuite, mă rog, de a reţine un nevinovat — de multe ori cu încuviinţarea lui — pentru a da senzaţia adevăratului făptaş că se află în siguranţă. În cazul de faţă situaţia era mult mai complicată — fără ca noi s-o bănuim — pentru că urma nu să dezlegăm o crimă nereuşită, cum era încă pe atunci, ci un şir înfrorător de crime, după un plan conceput în capul unui om înfrorător. Şi ce plan ! Politic şi mistic în acelaşi timp, aici, într-un oraşel pierdut în munţi, înconjurat de păduri duşmănoase, ca să zic aşa, aproape, fără legătură cu lumea decît cîteva sătuleţe neînsemnate ! Dar mă rog, despre asta, puţin mai tîrziu...

În orice caz, primul om căruia i-a folosit „nedreptatea” pe care am săvîrşit-o în cazul lui Leca, a fost Leca însuşi, pentru că atunci cînd a ieşit — după asasinarea liceanului Dabici — el era perfect reabilitat. În orice caz, mîndria noastră, a anchetatorilor — şi mulţumesc încă o dată tovarăşului Voştinaru, Alexandrescu şi mai ales tovarăşului D... (aici Mateiaş pronunţă numele unui înalt personaj din Capitală) — că-mi îngăduie să vorbesc în numele lor, sau cel puţin să-mi exprim punctul meu de vedere, acum, la analiza aceasta scurtă a anchetei...

— Lasă, lasă astea ! făcu Voştinaru, întrerupîndu-l, rîzînd forţat, batjocoritor — treci, tovarăşe ! N-ai să te pricepi niciodată în d-alde-astea, dacă o iei aşa, nu faci carieră !

— Dar bine, dar nici nu vreau să fac carieră şi pe urmă, eu... cum să spun !... încercă să bilbie Mateiaş ceva,

dar se înroşise cu atîta putere şi privea în jur cu atîta disperare caraghioasă — tocmai pentru că fusese aruncat cu brutalitate în prezentul pur — încît sfîrşitul frazei sale se pierdu într-un murmur uşor şi rîsete leneşe, concesive. Oricum, Mateiaş era iubit tocmai că uneori stîrnea sentimente condescendente şi provoca simpatie efortul său mare şi crispat de a părea echilibrat şi ferm, de a părea „adult”. O femeie aduse nişte cafele — era al doilea rînd deja — şi nişte biscuiţi simpli, din care toată lumea luă, iar pe o farfurioară, stafide.

— ...Mîndria noastră — continuă Mateiaş — a tuturor anchetatorilor este că am făcut foarte puţine greşeli, adică nu am cedat unor ispite facile, ca să mă exprim aşa. E poate una din legitimele mîndrii ale unui detectiv — pentru că noi sîntem detectivi, nu-i aşa, uneori anchetatorul poate simţi ce joc nesfîrşit e o anchetă — este acela, nu de a bănuî pe puţini, ci de a ancheta pe cît mai puţini. Şi, dacă nu se poate altfel, ancheta să fie camuflată, mie, personal — de altfel şi tovarăşul procuror îmi mărturisea acelaşi lucru — nu-mi plac funcţionarii care cheamă pe toată lumea la biroul miliţiei sau procuraturii, cu o stenografă sau dactilografă — ceea ce e şi mai rău — în stînga, şi pun cîte unuia sau altuia întrebări stereotipe. Gîndiţi-vă numai cît de sincer poate fi cineva, chiar şi cînd ar dori aceasta din tot sufletul — cînd aude mereu ţăcănind o rablă de maşină de scris sau chiar şi biroul, culoarele, preşurile, uniforme scortoase, toate astea, ştiţi şi dumneavoastră, nu-i aşa ? ! Ei bine, pentru o astfel de afacere încurcată şi periculoasă, nu numai că am luat foarte puţine interogatorii, dar am şi bănuît, oficial, pe foarte puţină lume. Vreau să-i mulţumesc aici tovarăşului procuror Alexandrescu care m-a sprijinit în legătură cu Titus Gîrda, pe care unii ajunseseră să-l suspecteze în mod serios şi tovarăşului secretar al comitetului de partid al uzinei, Iovan, care nu se află aici, pentru problema

Krinitzki. A fost într-adevăr o problemă ! Da, Krinitzki, un om foarte violent și Biblia și frazele sale, obiceiurile etc., nu erau decît o ascunzătoare, un fel de bîrlog, în care se ascundea violența sa mare, înăscută, care îl speria pe el în primul rînd ! Iată un fel de a înțelege scrînteala sa mistică, ca să zicem așa, deși, poate că mai sînt și alte explicații, la fel de plauzibile. Pe mine m-a interesat latura aceasta a chestiunii...

Noi, tovarăși, vorbim mereu despre probe materiale, cred că atunci cînd un procuror sau un ofițer de miliție de la judiciară se îmbolnăvesc, fac febră și aiurează — se întîmplă și în familii mai bune ! — cuvintele „probe materiale“ revin foarte des ! Peste tot probe materiale și, după cum știți și dumneavoastră, de multe ori adevărul, stimatul adevăr se ascunde chicotind după aceste probe materiale ! Deși, noi putem acuza sau suspecta — ce urît cuvînt ! numai după probe materiale ! Dar ce e o probă materială ? Numai un obiect, o haină, o urmă, o amprentă, o mărturie sigură etc. ? Oare caracterul cuiva, trecutul cuiva — mai bine zis, *trecutul unui caracter* — nu e o probă materială ? Aici însă trebuie multă abilitate, căci iată, Krinitzki fusese odată violent în trecut, lovise un om, și, deși se refugiase acum în Biblie — nu în religie, ci în Biblie — poate că acest refugiu nu era suficient de trainic ca să-l apere de o nouă răbufnire, sau chiar de un șir de răbufniri, de violențe, după legea simplă a compresiei, a înfrîngerii unui caracter multă vreme, care explodează apoi, nimicindu-și învelișul ! Și unde mai pui că discuția noastră de atîtea zile dacă e un singur criminal sau mai mulți, în Krinitzki își găseau rezolvarea ideală : căci aceasta a fost marea întrebare a acestui caz deosebit, spectaculos chiar : ce anume *leagă* aceste crime, vorbesc mai ales de primele două care s-au succedat cu o anumită rapiditate, în intervalul unei săptămîni, zăpăcindu-ne pe toți tocmai pentru că păreau fără nici o legătură. Krinitzki

avea însă motive să-l omoare pe Simonca și, în același timp și pe licean. Krinitzki nici într-un caz, nici în altul, nu avea un alibi sigur — de altfel el parcă într-un mod intenționat sau răutăcios, doar — evita să dea amănunte și date care l-ar fi acoperit, deși le avea și știa, sînt sigur, că îl bănuim. Deci, din nou, ce anume le lega — dacă erau cumva legate, dacă era un singur făptaș și nu putea fi decît unul singur, era împotriva bunului-simț să admiți existența într-o comunitate atît de mărunță a doi indivizi atinși de morbul crimei. Spuneam că e bun-simț, sau a fost de bun-simț, să contăm pe un singur făptaș — atunci, după moartea liceanului, căci, după a treia crimă, era evident pentru oricine că nu putea fi decît unul singur — și, putem spune că am avut acest bun-simț și l-au avut și ceilalți, oamenii de rînd din uzină, din oraș, și în acest aspect al lucrurilor, ne-am întîlnit cu toții. E foarte important, nu-i așa, să ascuți ce gîndesc ceilalți, mai ales că în cazul nostru era atît de ușor de a urmări fluctuațiile opiniei publice, restrînsă și izolată în chip natural cum era aici în Nădrag.

Deci, să recapitulăm : este omorît un muncitor, un forjor, un om foarte puternic, violent, care avea un conflict deschis cu un alt muncitor, din aceeași fabrică și cu care fusese văzut împreună cu puțin înainte de a fi găsit mort. Acest om, victima, era și secretarul organizației de sector, era comunist deci, deși nu era un om prea popular, tocmai prin firea sa închisă, corectă, e adevărat, dar violentă. Deși, trebuie notat, era o violență exterioară, era o răbufnire a unui caracter sangvinic, care se descărca în scurte rafale, îndepărtînd pe mulți sau pe unii. Vina cade pe Leca, care e „reținut” în urma ordinului tovarășului Alexandrescu, dar la numai o zi, avem mărturia unui muncitor, Mioc, care lucra împreună cu victima în același atelier, și care a surprins o ceartă între acesta și Krinitzki. Deci Krinitzki a fost ultimul care l-a văzut în

viață pe Simonca — adică înainte de a fi atacat — deși, curios lucru, Krinitzki nu a intrat și ieșit pe ușa atelierului, ci prin intrarea din dos, care era deschisă numai de două-trei zile, care dădea la un W.C. neîntrebuințat, impracticabil chiar și pe unde a trecut și ucigașul. Krinitzki n-a vrut să ne destăinuie conținutul ultimei sale convorbiri cu Simonca, o parte însă noi o știam de la Mioc care, auzind voci agitate în atelier — pe când se întorcea de undeva — s-a oprit și a tras cu urechea. Tot ce știm e că Simonca părea foarte tulburat, Krinitzki de asemenea și discuția se purta în jurul zarvei pe care o producea el. Se pare că Simonca nu era de acord cu obiceiul lui Krinitzki — sau cu vederile lui, din ultimii ani — și îl amenința chiar cu îndepărtarea din uzină. Krinitzki, declară Mioc, era agitat la rîndu-i, ridica tonul — ceea ce lui i se întîmpla foarte rar — de unde tragem concluzia că amenințarea lui Simonca nu-l lăsa rece. E tot ce știu, eu, și deși am încercat, nu am fost destul de abil ca să mai aflu ceva în plus de la el. Din cauza situației speciale el nu a putut fi chemat cu regularitate la interogatorii și, în general, nu manifesta bunăvoință față de organele anchetatoare. Cu tovarășul Alexandrescu care l-a vizitat împreună cu directorul fabricii și apoi, singur, în atelierul său, a refuzat să stea de vorbă. Noi nu am insistat și cred, spre deosebire de unii tovarăși, că am făcut bine, deși unele fire duceau la el. Krinitzki însă, ca un spirit superior — și era un spirit superior, în ciuda obsesiilor și a lecturilor dezordonate, unele prost înțelese — a înțeles ce ne interesa, a înțeles chiar suspiciunile noastre și a încercat să vină în întîmpinarea lor; cu o stîngăcie însă, care mie, mi l-a demascat perfect, vreau să zic că în ochii mei l-a dezvinovățit perfect. Pentru mine, nu era el ucigașul, mai puțin chiar decît Leca. În clipa aceea eu am fost transferat — mai bine zis, expedit înapoi, la „bază“ — și am lipsit vreo două zile după care am fost rechemat — da,

rechemat, de tovarășul procuror. Am încercat să mă transpun din nou în atmosfera acestei afaceri care mi se părea stupidă, dar n-am reușit. Crima împotriva lui Simonca se întâmplase parcă cu mulți ani înainte și orice urmă, dispărută. De la început chiar am rămas impresionat de „perfectiunea“ lucrului : ori era vorba de un profesionist cu o experiență și abilitate neobișnuită ori de o întâmplare, de o hotărâre rapidă, „ad-hoc“, cu o armă aleasă cu câteva minute înainte doar, ciocanul cu care s-a comis fărădelegea și care, după cum știți, nu purta decât amprente vagi ale victimei. Cineva, nu-i așa, a intrat pe ușa din dos, a stat de vorbă foarte puțin cu Simonca, s-a hotărât rapid, a ales ciocanul, sau poate chiar ciocanul i-a sugerat ideea — nu ideea crimei în mare, pe care asasinul o purta în el, ci aceea îndreptată împotriva lui Simonca — l-a apucat cu o cîrpă, sau cu un bumbac, așa cum au mereu lucrătorii la ei, în buzunarele salopetei, și a lovit. Această prudență de a ascunde amprente arată că asasinul făcuse gestul cu o răceală profundă, momentană, ca și imprudența de a acționa cu un obiect atât de mare care nu putea fi ascuns, nici transportat de acolo. Leca ar fi adus o armă de afară, Krinitzki nu ar fi înfășurat mînerul de lemn cu o cîrpă. Probabil. Oricum, tipul crimei, arma crimei, arătau o psihologie „deosebită“ față de tipul criminalului curent, dacă există așa ceva. În orice caz înălătură premeditarea, deci nu era Leca, nici Krinitzki — care mai avusese certuri de acest fel cu Simonca pe care, amănunt interesant, el, uriașul, îl convinsese, cu multă vreme în urmă, să intre în partid. Probabil că acest lucru îl și irita pe Krinitzki, sau cine știe, nu vom afla niciodată ceea ce ascundea uriașul și, ceea ce Simonca nu a apucat să spună. De ce Krinitzki, un om atât de bun, de blînd — mai bine zis care se stăpînea cu atîta forță — ridica tonul și era furios, cum relatează Mioc ? Deși, am mai arătat și atunci, nici relatarea lui Mioc nu e perfect obiectivă, el e unul dintre acei muncitori, pe care moartea lui Simonca

i-a făcut să-l privească chioriş pe Krinitzki, suspectându-l, şi aici procesul devine, deodată, foarte complicat.

Urmele, cu cîinii, din atelier, duceau pînă în spatele aceluia W.C. părăsit, de unde se evaporau, ca prin farmec. Acest amănunt — care s-a repetat şi în cazul liceanului — ne-a intrigat multă vreme, deşi rezolvarea era simplă, şi caraghioasă chiar : criminalul avea proptită acolo o bicicletă, pe care s-a suit, dar cine şi-ar fi putut închipui că cineva ar putea umbla pe bicicletă, în locul acela din spatele clădirii uriaşe a laminorului. Iată o crimă perfectă tocmai prin simplitatea ei şi, mai ales, prin lipsa ei de premeditare. Peste o mie de lucrători lucrează în schimbul de dimineată, şi, aproape oricare dintre ei, putea fi făptaşul, pentru că, mobilul, era inexistent. Cineva a intrat şi, parcă tentat de uşurinţa cu care putea fi omorît acel fierar pu-ternic, a pus mîna pe ciocan, cu oarecare prevedere, şi i-a dat în cap. Apoi a ieşit şi s-a dus, netulburat, în plata lui. Cineva care intra foarte rar în acel atelier, cineva, acum ştim precis, care nu avea relaţii de producţie cu forja şi, mai ales, cineva care era considerat un „original“ de care mulţi îşi băteau joc şi care, fire *dezarmată*, incapabilă de o reacţie de apărare şi ripostă, se însingurase şi trecea drept un mizantrop, un taciturn şi un sfios din naştere, mulţi uitînd cum ajunsese Donesie Micula, poreclit Miloia, un mizantrop. Şi era într-adevăr aşa, *el* era *sfios, dezarmat* — o jucărie comodă, şi convingerile sale religioase care la Krinitzki impresionau sau nedumereau, la el, tocmai din pricina firii sale neobişnuit de instabile, de *sensibile*, deveneau ridicole. Dacă vii într-un oraş străin, de aiurea, omori pe cineva, la întîmplare şi apoi dispari din nou de acolo, cu puţin noroc, rămîi liber pentru o viaţă. Lucrătorii miliţiei şi procuraturii şi eu, chiar, deşi o asemenea muncă, de uzură, recunosc, nu mi-a plăcut niciodată, am audiat pe toţi cei cu care venea Simonca în contact, în timpul serviciului. Erau destui de mulţi aceştia, se în-

ţelege, dar, totul se împotmolea, fără speranţă. Cine ar fi îndrăznit să atace pe acel om atît de puternic, de temut, fără un motiv foarte acut, vital, şi, cu toate acestea, nu era nici urmă de premeditare, sau de mobil al crimei. De parcă victima şi-ar fi dat singură cu ciocanul în cap.

Apoi, pentru că nu vreau să vă reţin prea mult, de altfel dumneavoastră, în majoritate, aţi fost cu toţii de faţă sau informaţi de amănunte — s-a întîmplat, la şase zile, năfrasnica moarte a liceanului Dabici. A fost imediat eliberat Leca şi, deodată „afacerea“ a devenit teribil de concretă. Ca din senin a apărut, pe tavă, şi vinovatul cu amprente, mărturii, care însă, nu avea nici o legătură cu „cazul Simonca“, deşi a lucrat cîteva zile în fabrică şi a dormit chiar în baraca zilierilor. Cu oricîte eforturi, nu s-a putut stabili cu precizie dacă pe data de douăzeci şi trei Gaşpar a intrat în fabrică; pe douăzeci şi patru se ştie că a fost, ca şi în zilele următoare. Nu îl cunoştea pe Simonca, în orice caz nimeni nu îi zărise înainte vreme împreună.

Ştim cu toţii cine era Gaşpar : un contabil din Orşova, dintr-o familie respectabilă, care o cunoscuse înainte vreme pe Irina Dabici, pe vremea cînd o chema Scorţea, pe numele ei de fată, şi care a mai fost în cîteva rînduri pe aici, în ultimii doi ani, dar numai acum i-a venit ideea, se pare, de a se da drept muncitor manual, din disperarea de a se vedea mereu refuzat, neputînd totuşi să se întoarcă de unde venise. Gaşpar e un personaj romanţios, despre care am aflat multe lucruri — la Orşova, unde se afla de la vîrsta de cinci ani — deşi toate amănunte banale, lipsite cu totul de un sens. Într-adevăr — adăugă Mateiaş, surizînd şi clipind din ochi — trebuia ca un om să fie acuzat de o crimă, ca să ne dăm seama cît de şters, aproape de inexistent, a fost trecutul său ! Să te întorci mereu la aceeaşi femeie, deşi ea te respinge. Să o urmezi într-un oraş străin, în care toată lumea se cunoaşte

aproape — afară doar de cei care vin și pleacă, lucrînd un timp în fabrică, la turnătorie sau în exterior sau la cărămidărie, țărani care au părăsit pămîntul, vagabonzi, indivizi fără stabilitate, cu vicii mărunte, fără familie sau care au fugit de familie — aceasta nu înseamnă să fii romanțios?! În afară de amprente indubitabile — spre norocul nostru, omul avea un cazier la Orșova după o veche excrocherie comisă în anii de liceu, o infracțiune măruntă — deci, în afară de probe directe, el avea și unele motive de a-l înlătura pe licean, dintre care, gelozia, nu era se pare, ultimul. Într-adevăr, printr-atîtea cîte s-au pus în spinarea femeii Dabici, s-a zvonit și faptul că ar trăi cu propriul ei fiu vitreg, un adolescent de șaptesprezece ani, un zvon murdar și monstruos, e adevărat, dar nu sîntem aici în domeniul monstruosului?! De altfel, chiar dacă nu luăm în serios acest zvon — pe care, de altfel, îl credeau puțini — mai rămîneau multe motive posibile a unei acțiuni criminale a lui Gașpar, individ foarte puternic, fost campion de lupte, fire sangvinică, nestăpînită, iritat probabil adesea de licean și respins constant de femeia pe care o iubea pătimaș, orbește, cum se spune.

Cu toate acestea, deși evidentă, soluția nu era mulțumitoare, pentru că, într-o astfel de rezolvare, cazul Simonca devenea cu mult mai tulbure decît ar fi fost raportat numai la el însuși, chiar dacă dosarul s-ar fi clasat din lipsă de probe. O asemenea crimă, nerezolvată chiar, e mult mai simplă — mai „curată“, dacă rămîne singură — decît asociată cu o alta, întîmplată în imediată apropiere de timp și de loc, ca să zic așa. Să fie oare o simplă întîmplare, o coincidență? Există oare doi criminali, deosebit de fioroși, care să acționeze alături, fără să știe unul de celălalt, în aceeași săptămînă, în aceeași localitate, atît de măruntă? etc., etc.

Avem chiar un martor al celei de-a doua crime, cel care ni l-a și indicat primul pe Gașpar, dar și cel care, se

pare, l-a avertizat că miliția e pe urmele lui, determinându-l să fugă : e vorba de Paul Sucuturdean, dar spre ghinionul nostru, un martor contradictoriu, individ cu o gândire incoerentă, înflorită, lipsită de ceea ce se cheamă logică, un mitoman. Sucuturdean, care a și anunțat secția de miliție la nici o oră de la săvârșirea actului criminal, a fost îndelung interogat de noi, după care, pentru că în afara lucrului pe care îl declarase chiar de la început — adică numele suspectului, pe care îl cunoștea deoarece dormea în aceeași baracă cu el de câteva zile — nu mai putea adăuga nimic interesant sau revelatoriu, plictisind și iritând pe toți cu născocirile sale de fiecare dată altele și, pentru că, pe de altă parte, ideea vinovăției sigure a lui Gașpar, încetățenindu-se tot mai mult în mintea anchetatorilor (fuga lui mărise certitudinea culpabilității sale) el a fost lăsat liber. Din cauza șocului suferit în ceasul crimei și a debilității fizice evidente, părea de altfel serios zdruncinat. A început apoi urmărirea lui Gașpar, un episod care pare acum destul de comic, dar care ne-a obsedat pe toți atunci, deoarece se întâmplaseră în spațiul unei singure săptămîni, într-o mică localitate de munte cu profil acut muncitoresc, două acte violente, de-o samavolnicie fără de pereche și, trebuia oricum să prindem pe unul dintre făptași, fără să avem timp pentru o cercetare prea minuțioasă, deoarece lumea era deja alarmată și într-o fierbere cu totul neobișnuită. Se sconta ca Gașpar să fie prins cu rapiditate, într-o zi, cel mult o zi și jumătate, dar cum el s-a ascuns cu dibăcie, s-au mărit forțele puse pe urmele lui și, amănunt revelatoriu, conștiința vinovăției lui a crescut în mintea urmărilor. Nimeni nu se mai îndoia acum că el îl ucisese pe licean — poate chiar cu concursul văduvei, care era lăsată liberă, dar supravegheată de aproape și furia pe care o provoca urmărirea, scăpînd mereu de încercuire, estompa și ultimele rezerve față de vina sa. Și cu toate acestea, erau câteva,

mărunte ce e drept, amănunte, care nu se potriveau cu vinovăția acestui om, sau, în orice caz, o complicau puțin.

Am folosit atunci situația mea specială — eu nu eram însărcinat cu ancheta — și, datorită ajutorului dat de către tovarășul procuror Alexandrescu, am reușit să refac, în mijlocul agitației explicabile a tuturor, elementele acelei sumbre serii de douăzeci și nouă iulie. Singura mea ieșire și singurul meu „ajutor“ era un tânăr de douăzeci și trei de ani, ce părea însă, prin comportament, adeseori un ins dezvoltat cu întârziere, gândind uneori nici cât un preadolescent, cu lecturi multe și variate, e adevărat, surprinzător de variate, însă cu o anumită defecțiune a memoriei, probabil, care îl împiedeca să rețină și să organizeze întreg acest material și, adeseori am avut impresia — deși nu am nici un fel de pregătire sau aptitudini de psiholog sau clinician — că acest individ nu are nici organul sau simțul acela nevăzut pe care îl posedă și natura cea mai primitiv-umană, de a deosebi realitatea de non-realitate, de fantezie, vis, sau cum vrei să-i spunei. În sfârșit, am reînceput să-l văd, mi-au trebuit eforturi serioase ca să mă apropiu de el — în perioada aceea se atașase cu putere de Krinitzki — și, mai ales, a trebuit să fac deseori apel la voință ca să nu-l las baltă, pe el și pe noul său prieten la fel de ciudat și năstrușnic, cu care se părea că se înțeleg printr-un anumit canal care mie îmi scăpa mereu.

Atunci m-am convins — și asta a fost răsplata mea, în afara adevărului direct care mă interesa — că nu există om, oricât de „incoerent“, „illogic“ sau „mitoman înăscut“ care să se poată rupe perfect de o anumită logică, care poate fi până la urmă refăcută de un spirit răbdător și, mi-am amintit atunci de uimirea mea când am aflat că felul nostru de a măsura și număra nu era decât un fel convențional, luat la „întâmplare“, sistemul zecimal și că mai erau și altele posibile, cel pe baza cifrei de șase. doi-

sprezece etc. Acest tînăr cam „zănatec“ — cum trecea în ochii celorlalți și cum poate și era — avea sistemul său, *numărul* său la care împărțea totul și datorită căruia modifica — așa cum se întîmplă și în matematică — cele mai simple operațiuni, de la „înmulțire“ pînă la ecuația algebrică. Nu vreau să insist aici asupra acestui lucru — de altfel, trebuie să recunosc că nici mie nu-mi sînt clare încă unele lucruri — ceea ce e însă necesar, sau ceea ce a fost necesar pentru ancheta noastră (acel amănunt care a făcut să tresară pentru prima oară în mintea mea ideea adevăratului vinovat, întrebarea tovarășului procuror care a declanșat această lungă și clasică pălăvrăgeală a mea) e că am aflat, cu o mare răbdare și încercînd mereu să gîndesc la fel ca și acest tînăr ciudat — și nu așa cum am făcut noi la interogatorii, obligîndu-l să gîndească el ca noi, ceea ce l-ar fi putut și ucide pînă la urmă — cîteva date, nu prea multe, însă suficiente ca să-mi zdruncine credința în vinovăția lui Gașpar și, în același timp, să mă întărească în ideea, mai veche, a unui singur criminal. Ceea ce arată că adevărul are uneori căile lui și că judecata sau rațiunea trebuie să aibă puterea de a-și „uita“ o clipă legile de bază sau principiile ca să se poată regăsi cu adevărat. În acest fel poate fi înțeles și paradoxul matematic că drumul cel mai scurt dintre două puncte nu e totdeauna linia dreaptă, ci o curbă sau o sinusoidă sau pur și simplu o linie întreruptă !

Și aceasta e performanța mea, dacă e vreo performanță aici, faptul că nu m-am depărtat de lingă cei „doi scrîntiți“ cum le spunea odată un ins răutăcios, răbdarea cu care l-am ascultat pe Paul și mai ales atenția mea mereu trează, pentru a descoperi doar ceea ce mă interesa în hățișul uneori fantastic de încîlcit al istoriei sale, sau al istoriilor sale. Ce junglă poate fi fantezia sau mintea cuiva, cu diverse culori și plante uriașe, e adevărat, dar ce țipete, urlete de spaimă, animale respingătoare, tîritoare, gasteropode de formele cele mai neplăcute, monstruoase ? !

Și iată, acum, revin la acele pete de sînge, din sufrageria familiei Dabici, pete care stăteau în calea vinovăției lui Gașpar. Într-adevăr, ce căutau acele trei pete de sînge, proaspete, în jurul mesei din sufragerie, cînd trupul lui a fost găsit doar în bucătăria din spatele casei, sugrumat? Cineva a emis părerea că făptașul l-ar fi lovit pe licean — se știe că sîngele de pe jos aparținea victimei — după care, l-ar fi sugrumat. Deși explicația părea puțin forțată, ea se putea susține totuși, dacă, din relatările incoerente — aparent incoerente — ale lui Paul nu aș fi desprins un amănunt de o semnificație zdrobitoare: cînd studentul Gîrda a pătruns în casă — și nu avem motive să-i punem la îndoială spusele — era întunerec peste tot și ușa deschisă, iar ceva mai tîrziu — la o distanță de timp destul de mare — cînd au ajuns la fața locului organele anchetatoare, domnea același întunerec. Paul însă, care a intrat imediat după plecarea celui pe care el l-a bănuit și noi la fel, în urma atîtor „probe materiale”, făptașul, a descoperit trupul la masa din sufragerie, așezat pe un scaun. Noi am găsit victima în bucătărie și am admis că Paul se înșelase sau voia — în felul lui doar pe jumătate responsabil — să ne înșele, afirmînd că descoperise corpul liceanului în sufragerie. E adevărat că el înșira multe lucruri care nu s-au dovedit rezistente la examenul realității și chiar, în legătură cu această crimă la care fusese, într-un mod atît de ciudat, martor, de foarte multe ori depozițiile sale nu coincideau de fel. De aici și o neîncredere generală în spusele lui, neîncredere perfect motivată, dar a cărei absolutizare a fost o mare greșeală. Paul spunea adevărul *în felul lui*, așa cum, la o scară mai mică, o facem cu toții, despre același obiect, încremenit, dur, sau acțiune simplă, noi articulăm aceeași frază, dar mereu cu alte particularități lexicale în plus sau în minus. Cu atît mai mult diferă versiunea a doi inși cu totul normali, mediocri, la relatarea

unui eveniment, deci a unor obiecte și ființe în mișcare. Ori, unul din puținele elemente constante în depozițiile contradictorii ale lui Paul, era existența luminii în vilă, care *ardea* atunci cînd el intrase și care ardea și atunci cînd el ieșise, îndreptîndu-se spre baracă să anunțe teribila veste. E greu de presupus că în fața acelui trup pe care el îl credea lipsit de viață, tînărul acesta atît de impresionabil și de puțin stăpîn pe nervii săi, să fi făcut gestul curios, la ieșire, de a întoarce comutatorul. Or, la nici jumătate de oră, cu aproximație, cînd a pătruns acolo Gîrda, lumina era deja stinsă, dovadă că el nu a putut distinge dacă se află cineva sau nu în sufragerie. Ori, dacă Paul nu a stins lumina, deși intrase după criminal, atunci numai *un altul* ar fi putut s-o facă și acesta nu putea fi decît adevăratul asasin. Cu necesitate decurge atunci faptul că trupul pe care-l zărise Paul prăbușit cu fața pe masă era viu și petele de sînge proveneau de la o hemoragie superficială nazală, în urma unei lovituri — una singură — cum recunoaște Gașpar că ar fi administrat victimei, după care ar fi plecat în grabă. Poate cineva — un tînăr, să zicem — sucomba după o astfel de lovitură? E foarte greu de crezut, chiar atunci cînd cel care lovește e un fost campion de lupte. Auzind însă că liceanul a fost ucis, Gașpar a avut reacția nefericită de a fugi din teamă de justiție, deși era convins de nevinovăția sa. Da, tovarăși, din teamă de justiție, de o eroare posibilă a justiției și, trebuie să recunoaștem, că probele împotriva lui, probele materiale erau împovărătoare. Fuga lui a fost, e adevărat, disperată și nenorocită pentru noi toți, pentru toată lumea, pentru că s-a întîrziat prinderea adevăratului făptaș care a putut, nestingherit, să comită o a treia faptă, la fel de înfiorătoare ca și primele două.

Deci, Paul iese din sufrageria *luminată* și se duce la baracă, unde anunță faptul, cui? Lui Donesie Micula, deoarece nu-l găsisse pe Krinitzki, Donesie, în care avea în-

credere, unul din apropiații uriașului și care, se pare, știuse să se apropie de Paul. Apoi, împreună, cei doi își fac „curaj” și vin să anunțe secția de miliție. Dar — un alt amănunt care ne-a scăpat tuturor în prima fază a anchetei — după ce Paul i-a comunicat lui Donesie vestea, au plecat ei imediat să anunțe? Da, așa am crezut cu toții, mai ales că am fost induși în eroare de informația pe care ne-a dat-o Donesie, și anume ora la care ar fi sosit Paul în baracă, cu vestea sinistră. În loc de zece fără un sfert, care se pare că a fost ora reală a sosirii lui Paul, Donesie a informat zece și jumătate și noi l-am crezut pentru că nu era nici un motiv ca tocmai el să fie suspectat. Noi, în schimb, l-am suspectat pe Gîrda că nu a dat timpul real și chiar pe Irina Dabici care părea părtașa lui Gașpar și care stătea în miezul acestui nod încîlcit și confuz. Cu toții ne-am ghidat după ora lui Donesie și, ceea ce e și mai ciudat și a îngreuiat mult aflarea adevărului, a fost faptul că Paul, de la locul crimei nu a venit direct acasă, la baracă. El însuși l-a căutat pe Krinitzki, în cîteva locuri pe care știa că acesta le frecventează — după spusa lui, pe care am însă motive să le pun la îndoială. Pur și simplu a fugit undeva la rîu, sau pe drumul care duce spre munte, sau a hoinărit pe undeva, fugind de oameni, avînd teamă de oameni. Deși, ceea ce văzuse el acolo în casa Dabici, nu era decît un tinerel leșinat, care avea să se trezească peste cîteva minute, perfect sănătos — după o pierdere neînsemnată de sînge — iar vestea pe care i-a dat-o lui Donesie era falsă. Acesta însă nu a alergat să-l caute pe „băicuțul” cum i-a declarat lui Paul, ci, după o inspirație de moment, a alergat chiar acolo, din simpla „plăcere” de a-l vedea primul (sau de a-l vedea pur și simplu, probabil că bănuia că o dată miliția aflată la fața locului, accesul i-ar fi fost interzis), pe cel care-l batjocorise în cîteva rînduri și care îndrăznise să-l înfrunte pe Krinitzki și să-i smîngălească exemplarul acela din Biblie. Ajungînd acolo însă, a avut surpriza să

constate că liceanul era viu și... restul vă e cunoscut din depozitiile lui, de ieri. Ceea ce trebuie reținut e că asasinul, la fel ca și în cazul Simonca, a acționat în afara oricărei premeditări, după o intuiție momentană, fulgerătoare și, nu numai că, extrem de viclean fiind — așa cum sînt dezaxații, de o răceală și un sînge rece remarcabil — dă, spre norocul lui, noi cu toții împingeam momentul crimei cu mai bine de o oră și jumătate înapoi, în clipa cînd Gașpar a fost văzut ieșind din vilă, timp în care Donesie se afla în baracă, mai bine de o duzină de oameni putînd depune mărturie pentru el.

În sfîrșit, Donesie se întoarce, îl ia pe Paul care îl aștepta cocoțat pe patul lui în dormitor, pe jumătate paralizat și mut de spaimă deși el nu văzuse moartea, ci o provocase chiar, fără să știe și are îndrăzneala nemaipomenită de a suna la poarta secției de miliție și de a întovărăși pe un sergent la locul crimei. Sergentul, zăpăcit, face aici o serie de greșeli, îi lasă pe cei doi să păzească poarta casei și, Donesie, nu rezistă și fuge, la vederea soldaților care se apropiau, tîrîndu-l pe Paul după el, deși acesta, se pare, intrase într-un puternic puseu isteroid.

În afara amănuntului cu lumina, de la tînărul Paul am mai aflat un indiciu, ceva care viza chiar făptura uci-gașului, deși eu însumi am făcut foarte greu și tîrziu legătura. Și anume, înșirînd tot felul de amănunte despre păsări uriașe, despre oameni, păsări și altele, pe care nu le rețin prea bine, amestecat mereu printre altele, diverse, apăsarea mereu un om de care însuși Paul nu-și aducea prea bine aminte, pe care nu-l identifica adică, care însă îi provoca o anumită groază, destul de ciudată, inexplicabilă, chiar copilăroasă aș zice, pentru faptul doar că acest om necunoscut, spunea el, „era o pasăre ascunsă” sau „ceva care se transforma într-o pasăre”, nu mai știu exact, o băguală de acest fel, așa cum ați auzit și dumneavoastră, mii, din partea lui. Interesant e, că, se părea că acest

„om necunoscut“ avea o mână sau un deget în formă de gheară de pasăre, amănuntul acesta revenea în semi-halucinațiile lui în mod invariabil și, multă vreme nu i-am dat importanță. Apoi, am înțeles că trebuia să fie un element real în mijlocul unei întregi construcții fanteziste, așa cum se întâmpla mai adesea în cazul minții înfierbîntate a tînărului, mai probabil un om la care Paul observase un deget cu o unghie deformată, un defect din naștere, un amănunt care s-a înscris cu o nemaipomenită putere în memoria lui capricioasă. Și apoi, deodată, și nu cînd îl ascultam pe el, în prezența lui, ci în cu totul altă parte, cînd făceam o treabă oarecare, indiferentă, am înțeles : unghia aceea în formă de gheară de pasăre nu era decît semnul acela, rana aceea de pe mulaj, de pe gîtul liceanului sugrumat. Era unul din acele amănunte — alături de petele de sînge — mărunte, inexplicabile, pe care le-am dat cu atîta ușurință la o parte și poate că e firesc așa, noi mereu, nu numai în timpul unei anchete judiciare, dar și în viața noastră mărunță, cotidiană, dăm la o parte, printre altele, și unele „mărunțișuri“, care, apoi, după un timp cresc și devin colosale. De aceea poate că e firesc și în timpul unei anchete de acest fel să trecem cu o anumită miopie peste unele date, elemente fundamentale, deși mărunte. În acest sens, cred eu că se spune că nu există crimă perfectă, o crimă fără urme. Greșeala anchetatorului nu e să neglijeze unele aspecte, ci, cred eu, să nu se întoarcă la ele sau să accepte rezolvarea unui caz, dînd la o parte din dosarul de probe acele fapte sau elemente care îl incomodează. Numai mărturisirea totală, cu probe, a făptașului, poate să șteargă tot ce e nerezolvat și „incomod“ într-un dosar, sau într-un caz.

Cînd s-a luat deci proba mulajului la Gașpar, primul meu gînd a fost să-i examinez mîinile, unghiile, un gest care a fost ținta unei ironii, de altfel foarte reușite, a tovarășului comandant. Gașpar însă, spre ciuda mea, avea

unghiule perfect normale, îngrijite chiar și atunci, m-am văzut în situația de a căuta un om în toată uzina care avea o unghie malformată. Ce ridicol, nu-i așa ? Dar ce-mi ajuta că știam că era vorba de inelarul stîng, cînd puteau fi destui inși, sau doar doi accidentați cu același semn și într-o uzină, se știe, că sînt mulți muncitori cu mici accidente de producție. Nu am pornit într-o astfel de comică cercetare cu atît mai mult cu cît — încă o dată din ironia sorții — mulajul se potrivea pe mîinile lui Gașpar. În raport s-a spus că se potrivea „perfect” și eu m-am îndoit imediat de această „perfectiune”, dar nu asta conta. Ca și în cazul unghiei aceleia, puteau fi cel puțin cîțiva inși cărora să li se potrivească mulajul, mai ales că mîinile făptașului nu prezintă nici o particularitate de formă. Au mai fost oțeva astfel de „mărunțișuri” pe care le știți deja acum, cu toții, și nu vreau să vă rețin prea mult; de altfel eu însumi încercam mereu să le dau la o parte, pentru că dacă e adevărat că ele mi-au atras atenția asupra unei erori posibile pe care o puteam face, ele puteau însă, în același timp, să-mi întunece orizontul problemei, în mare.

Ce știam atunci ? Că în nici unul din cele două cazuri, crima nu fusese premeditată, în ambele, urmele dispăreau foarte aproape de locul crimei (ciudat, ideea cu bicicleta ne-a venit foarte tîrziu, deși pare atît de simplă, abia după ce a fost omorît și Krinitzki), iar mobilul crimei — dacă exista într-un caz — nu se potrivea cu celălalt. Sigur că nu există crimă fără mobil, dar uneori acest lucru te poate induce în eroare și iată că, dacă în cazul lui Simonca, fapta ucigașului avea un scop, în cel al liceanului, avea un altul, care nu „se legau” de loc între ele și atunci, într-adevăr, dacă era un singur făptaș și acesta era un nebun, care era „mobilul” său, atît de ascuns ? Sau poate era într-adevăr un nebun și nebunii fac lucruri ilogice și

atunci era inutil să ne propunem o rezolvare sau o legătură logică a celor două fapte ?!

Dacă mi-aş fi închipuit însă că am de-a face cu un nebun, nu l-aş fi găsit nici astăzi pe asasin, pentru că ideea că făptaşul e un individ irațional îți reduce la jumătate, cel puțin, capacitatea de a judeca, chiar și capacitatea de a-l urmări. Trebuia mereu privit ca un ins rațional — eu l-am privit mereu astfel — și numai în acest fel, existau șanse de a-l descoperi. Mai ales că era și foarte târziu, nemaipomenit de târziu.

Apoi a fost ucis Krinitzki. Vestea a fost fulgerătoare și abia atunci — o dată cu buimăceala generală — a venit și spaima lucidității : știam puțin, înfiorător de puțin, și asta datorită în primul rând simplității neobișnuite cu care erau comise crimele și apoi, lipsei totale de legătură între ele. Și acum, acelui muncitor forțor și liceanului fără tată, i se adăuga Krinitzki, un ins atât de neobișnuit, bănuie el însuși, în mod destul de serios, de temeinic, vreau să spun. Pentru mine, cel puțin, moartea uriașului, a fost o revelație, a fost prima mare greșală a criminalului, prima faptă premeditată — deși, ca în cazul primelor două, ora și locul crimei au fost alese „ad-hoc“, după aceea inspirație vicleană și sinistră care e una din componentele tipului moral dezaxat a lui Donesie. Și-apoi, ea a avut un mărtor ocular — da-da ! întâri Mateiaș în fața privirilor puțin nedumerite ale celorlalți -- la această acțiune atât de năprasnică și înfiorătoare, se găsea un mărtor, în imediata apropiere, deși nici până astăzi nu știu cu precizie cine a fost. Din cercetarea cu atenție a terenului, din urmele deduse cu ajutorul ciinilor și cu o răbdare mare, eu, cel puțin, am dedus existența la locul crimei și a unei a treia persoane, deși ipoteza părea improbabilă și, în această problemă nu m-am înțeles de fel cu tovarășul Alexandrescu, cu care am avut lungi discuții, pentru prima oară, în acest caz, trebuie să recunosc. Și ipoteza

mea era cu atît mai neverosimilă, cu cît cunoşteam deja marea abilitate a făptaşului, instinctul său atît de ascuţit, comparabil cu al unui animal rapace şi inteligent, şi mai ales că eu deduceam că această a „treia“ persoană, „mar-torul“, nici nu fusese observat de criminal. În orice caz, în dimineaţa crimei am observat urme vizibile pe malul apei, într-un loc în care se află două grupuri de sălcii : iarba turtită încă — deşi urmele erau destul de slabe — cîteva crengi rupte, chiar malul moale, puţin surpat într-un loc, erau dovezi care arătau că cineva şezuse o vreme acolo. Probabil Krinitzki — după seara aceea în-vălmăşită — şi, după un timp, trecînd pe acolo făptaşul, acesta l-a strigat şi... restul îl cunoaştem din depoziţie şi din reconstituire. Dar unde era cel de-al treilea, cum de nu l-a zărit făptaşul, care, în acest caz, sînt aproape con-vins, s-ar fi oprit de la orice tip de atac ! Şi, mai ales de ce nu a venit acesta „al treilea“ să ne spună, el care ştia ?

În primul rînd, cu cine putea fi Krinitzki acolo ? Cu unul din acoliţii săi, evident...

— Bine, îl întrerupse cineva pe plutonier, dumneata porneşti de la o premiză pe care nu ai demonstrat-o încă : de ce trebuia să se afle victima pe malul apei cu încă cineva ?

— De ce ? repetă inutil Mateiaş, părăind încurcat — nu ştiu de ce... am presupus pur şi simplu că... în sfîrşit, cercul începea să se strîngă — după aceasta cea de a treia crimă, în jurul ultimei victime, în jurul celor din apropierea lui Krinitzki. Erau cîţiva, Petcu, Donesie, Paul, şi... cam atît. În jurul orei unu, chiar înainte de unu, asasinul trece pe drumeagul acela lăturalnic, cu bicicleta lui, cînd e strigat de cineva care se odihneşte lîngă sălcii, adică de victimă chiar, care se ridică — probabil că celălalt nu se grăbeşte să asculte şi să se oprească — şi face cîţiva paşi, Krinitzki adică, în întîmpinarea lui. Celălalt se opreşte şi cei doi stau de vorbă, mai bine zis victima, care ştia totul,

il ceartă pe făptaș, neînțelegînd că stă de vorbă cu un individ iresponsabil. Atunci, după un timp, celălalt încearcă să se dezvinovățească — probabil că ideea crimci încă nu a încolțit nici acum în cugetul lui — dar, se pare, victima e categorică, ruptura între ei doi definitivă și, mai mult chiar, ucigașul e sfătuit, în termeni foarte drastici, să se predea neîntîrziat. Celălalt se apără, încearcă să *convingă*, apoi, brusc, cu viclenia și intuiția sa fulgerătoare, înțelege că uriașul e surd și va rămîne astfel. Ceea ce e curios — și ceea ce unora le pare încă incredibil — e că ultima parte a discuției și, probabil și cea mai aprinsă — era de natură pur teologică. De data aceasta însă rolurile erau schimbate, *celălalt*, ucenicul, încearcă să-l convingă pe maestru de o anumită greșeală pe care o săvîrșește mereu, *ceva* care trebuie că semănase cu discuția rămasă confuză pentru totdeauna pentru noi — pe care o purtase Krinitzki cu Simonca, numai că răsturnată de astă dată. Da, acum era *celălalt* care *învăța* dar, spre furia și umilința lui, primul său ucenic pe care și-l alesese îi era profund recalcitrant, neînțelegînd nu numai propriile-i „greșeli” pe care i le imputa *celălalt* în ceea ce numea acesta, probabil, descoperirea adevăratei scripturi, dar nici măcar mobilurile care l-au împins la cele două fapte nemaipomenite, la primele două crime. Dimpotrivă, victima continuă să-l considere pe *celălalt* ca un simplu fățarnic, și, mai rău, ca un individ nestăpînit, orbit de furie. Aceasta a fost greșeala lui, Krinitzki avea în față un instinctual, un, ceea ce numim noi, individ stăpînit de complexe de inferioritate, un ins care acționa spontan, lipsit brusc de simțul măsurii, violent — așa cum era el însuși, Krinitzki — și bănuia în *celălalt* absența acelei mari calități pe care i-o aduse lui Biblia. Greșeala mare a victimei a fost că l-a considerat pe celălalt un individ capabil de remușcări, de acel complicat proces prin care trece un om normal — chiar cînd el trăiește invincibile puseuri

criminale — după un act spontan și extrem, îndreptat împotriva unei ființe vii. Deși toată lumea credea că Krinitzki e posedat și propagă misticismul — după un termen cam semidocht, foarte răspîndit însă la noi — adevărul era însă că Krinitzki nu era nici pe departe mistic, ci era un singuratec oarecare, un individ speriat poate de viață și anume, nu de viața din jurul său, ci de aceea care clocotea, năvalnică, în el. Și în umbra acestei mari și imperfecte singurătăți, înflorea ceea ce am putea numi — din nou cu un termen greșit — adevăratul misticism, cel al lui Donesie, deși aici e vorba de un paranoic care și-a găsit — canalul de dezlănțuire a firii sale care ascundea o ciupercă uriașă, otrăvitoare, invizibilă și vie, ca un păianjen uriaș și abstract care se mișcă sub pielea unui om oarecare. Pentru că, în „conștiința“ semidochtă a lui Donesie, stăpînită de puternice tare la care voi ajunge imediat, începu să încolțească ideea că, deși Krinitzki îi relevase acea „lume de dincolo“ posibilă și formidabil de materială, el însuși, învățătorul adică, nu era decît pe jumătate „conștient“ de cele ce învăța și una din imperfecțiunile vocației sale era tocmai teama de mulțime, lipsa urii față de popi care „amăgeau mulțimile“ etc., etc. El însă era cel ales, el poseda cheia adevăratei învățături și, mai ales, el avea și forța „morală“ necesară de a răspîndi „credința“. Reproșurile aspre pe care i le aducea deci Krinitzki, la acea oră fatală, nu făceau altceva decît să întărească în mintea criminalului ideea „neputinței“ învățătorului său, iar faptul că victima îl sfătuia, sau îi porunca chiar să se denunțe nu îl speria atît, ci îl *jigne*a, pentru că îi arăta că unul din puținii oameni în ochii cărora el ar fi putut trece drept un „apostol“ viu al credinței nu îl înțelegea. (Și nu sînt întîmplătoare desele sale referințe la pilda sfîntului Petru care a retezat cu sabia urechea slugii lui Caiafa ca și „profeția“ despre apariția în curînd a „adevăraților apostoli

luptători“ care „vor salva lumea“ etc.). Deci iată, că după ce înlăturase, sau „pedepsise“ cum spune el, pe doi dușmani ai credinței, cel în ochii cărora ar fi putut trece drept unul din acei „apostoli luptători“, îl nega pur și simplu, și îl trimitea la miliție ca pe un infractor ordinar. Atunci s-a hotărît brusc și a lovit. O dată ce Krinitzki nu-l accepta, el devenea primul dușman și cel mai periculos pentru că, atît timp cît trăia, toți ceilalți vedeau numai în el pe „adevăratul propovăduitor“ etc., etc. Poate că în clipa aceea, Donesie a ucis ca să rămînă liber, în felul lui de a vedea lucrurile, de a rămîne singur, singur cu propria sa obsesie pe care i-o trezise celălalt, victima, dar care nu era acum la înălțimea sa, ba mai mult începea să o „murdărească“, după propria lui expresie de ieri, de la reconstituire.

Și atunci se întîmplă un fapt uluitor : după ce e lovit, Krinitzki nu numai că nu se apără, dar se îndreaptă spre malul apei, într-o direcție cu totul opusă celei care l-ar fi apropiat de oraș, de dormitor, de oameni, în sfîrșit. Criminalul aleargă încă o dată după el, lovindu-l mereu, dar uriașul intră în apă și trece aproape dincolo, către malul celălalt, căzînd în apa joasă de lîngă țărmul opus unde se întindea cîmpul, o potecă îngustă, folosită de femeile care aduceau dimineata laptele în oraș și un lan îngust de trifoi. Cineva a încercat să explice acest gest inexplicabil printr-o anumită panică de care e cuprinsă victima la prima lovitură și care o face să-și piardă simțul orientării. Eu însă nu am crezut nici o clipă că, lovită, victima a intrat în alarmă și a putut să încurce astfel drumul, mai ales că uriașul voia neapărat să treacă dincolo de apă, cu ultimele sale puteri, și a încercat — aproape nepăsîndu-i de asasin care l-a lovit în cîteva rînduri pe la spate — să urce celălalt mal. Însemna că *acolo se găsea cineva*, pur și simplu, pe care victima voia s-o apere sau s-o avertizeze, și acel cineva e cel de-al treilea ins care

se afla acolo, acel martor care nici astăzi nu a venit să ne spună ceea ce a văzut și trăit. Faptul că totul s-a întâmplat în apă a încurcat toate urmele, așa că am avut foarte puține piste, sigure, de cercetare. Felul în care a căzut victima în râu însă, cu fața spre celălalt mal, era însă grăitoare, profund grăitoare. Cine putea fi însă cel pe care Krinitzki voia să-l protejeze, pe care îl credea slab și, mai ales, cu reacții feminine, întârziate, contradictorii : unul singur, cel pe care-l îngrijise mereu în ultimele zile, tânărul Paul. Acesta a fost martorul întregii scene, îndrăznesc să spun martorul laș al întregii crime, căci un altul, poate că ar fi intervenit, deși... Acest lucru explică și profunda criză în care a intrat acest individ atât de sensibil și de puțin stăpîn pe propria sa sensibilitate, faptul că a trebuit internat pentru cîteva zile sub supraveghere strict medicală. Dar nu acest lucru l-a împiedecat să vină la noi ! Criza lui s-a declanșat abia a doua zi, spre seară. Dimpotrivă, la uciderea liceanului — la care i se păruse că asistase — a avut tăria să vină, să ne anunțe, sau, mai bine zis a avut tăria să-l însoțească pe celălalt, dar acum, celălalt era chiar *el* și acum trebuia să vie singur, ceea ce era într-adevăr imposibil. Și asta arăta că el, Paul, îl cunoștea, îl recunoscuse și teama lui devenise atât de mare — împiedecîndu-l să alerge nu să anunțe organele de miliție, dar chiar pe cei din dormitor, oamenii în jurul cărora trăia, de teama *lui*, probabil, „cineva“ care îi era atât de apropiat, atât victimei cît și lui, și cu atât, deci mai înfiorător. Revelația criminalului a fost un șoc profund, aproape ucigător, pentru debilul Sucuturdean, de aici încremenirea sa, lipsa lui de voce, aș spune. Oricum însă, lațul era strîns acum și, în clipa cînd, cu gîtul însîngerat, atacat mereu de la spate de asasinul agil ca o maimuță, victima se îndrepta spre el, cu ultimele forțe, Paul fugi de propriul său prieten, un biet muribund înspăimîntător la vedere, spre oamenii strînși acolo în dormitorul încăr-

cat de mirosuri și unde, odată ajuns, cu sufletul la gură, îl reîntâlnește chiar pe *el*, deodată *diavolul*, sub acea înfățișare feminină, instabilă, atât de asemănătoare, ridicol de asemănătoare, cu a sa însăși !...

Mateiaș continuă să vorbească, încă vreun sfert de ceas, obosit deodată, înșirînd date, amănunte, pe care, în mare, cei de față le cunoșteau, elemente tehnice, logice e adevărat, dar care sunau în gura lui ca o dezvinovățire. Apoi adăugă, în încheiere, activat din nou, de propriile sale fraze, sau numai de-o anumită amintire pe care n-o putea formula prea bine :

— Expertiza de ieri a constatat că e vorba de un iresponsabil mental, de un *paranoic*, așa cum am bănuît și noi și actele sale de violență nu sînt decît urmarea unei contradicții, mai bine zis a unei contraziceri pe care asasinul nu o putea suporta. Cu toții — adăugă Mateiaș — atunci cînd enunțăm sau apărăm o idee oarecare, chiar abstractă, devenim neliniștiți cînd cineva se pune în dezacord cu ea, iar cei cu o natură mai puternică sau impulsivă, nu se mulțumesc numai cu combaterea argumentelor teoretice ale adversarului, să zicem, dar încep să nutrească chiar sentimente ulterioare și disimulate de răzbunare, antipatie, resentimente ce prind felurite forme etc., etc. La oamenii obișnuiți însă, aceste „resentimente“ care apar în urma unei stricte negații teoretice, nu părăsesc sfera sentimentalului, ca să zic așa, adică totul se sfîrșește cu o antipatie mai pronunțată să zicem, o contestare pur verbală a valorii adversarului, în formele calomniei, poate chiar o ocolire a lui dușmănoasă. Atîta tot însă. În cazul nostru, acest om primitiv, dezechilibrat de o nemaipomenită încredere în sine, poseda un orgoliu atât de fantastic încît aceasta luase formele unui dezechilibru de tip clinic — sau, mă rog, invers, dacă doriți, o anumită dereglare morfologică a dat naștere la această anomalie psihică, la acest „eu“ umflat monstruos, care nu era capabil să suporte

cea mai mărunță negare, iar cel care îndrăznea să emită cel mai șovăielnic sau distrat „nu“ — chiar cînd era vorba de un ins nedezvoltat, ca în cazul liceanului Dabici — era privit ca un dușman al întregii existențe a criminalului. Obsesia sa religioasă se confunda, iată, în fiecare clipă și în cel mai mărunț element al ei cu întreaga sa fire, și acest lucru e într-adevăr monstruos, căci cine poate trăi cu atîta „puritate“ să zicem, o idee, chiar și ridicolă, decît un dezaxat, un paranoic?! Acest Donesie, după cum mărturisește cu totul senin și logic — în sinea sa — își pusese în gînd să omoare, sistematic, pe toți cei care purtau un carnet de partid din secția sa, sau din fabrică și, ceea ce e curios, e faptul că el prevăzuse că va fi prins. Viclenia lui era doar să se amîne cît mai mult acest fapt, deoarece el însuși nu-și recunoaște nici un fel de responsabilitate.

„Pe mine m-ați putut prinde! mi-a spus el, chiar azi-dimineață cînd l-am văzut ultima oară — dar pe El, cel care mi-a poruncit să fac toate astea, pe El, vă întreb, cum îl puteți prinde? Tot cîr cîini și santinele? Etc., etc. frazele sale curente, pe care am început deja să le învățăm cu toții... Ciudat, nu-i așa? L-am prins și totuși nu l-am prins, îl avem și l-am scăpat, așa cum îți lunecă un pește, atunci cînd întinzi mîna în vreo scorbură sub apă, în care s-a ascuns. Și unde a alunecat acest individ nemaipomenit? Cine îl poate urmări în noaptea populată de fantome hidoase a creierului său? S-a propus o a doua expertiză, la un alt nivel, dar rezultatul e de așteptat. Mina lui perfect senină, jovialitatea sa, aproape mîndria sa și, mai ales, tendința sa absurdă de a încerca mereu să „mă convingă“ la credința sa, urmărindu-și „logica“ sa cu o forță de argumentare și convingere cu totul uimitoare pentru poziția sa, îl desenează net ca pe un obsedat, un paranoic care a găsit în „credință“ un canal potrivit de eliberare a instinctelor sale violente, criminale, lipsite de frîna unei

judecăți firești, echilibrate. O minte neagră, înspăimîntătoare, slujită de o vitalitate și șiretenie drăcească... Uită mereu, parcă, locul în care se găsește, ceea ce s-a întîmplat între timp, ura fenomenală și sila care îl înconjoară, și, de cîte ori mă vede — și în ultimele zile l-am văzut destul de des — încearcă să continue discuția începută acolo în gară! Nu cea de acasă, cînd era neliniștit deja și eu însumi eram la fel, cînd amîndoi eram paralizați de teamă, unul de celălalt. Nu, discuția începută în gară, cînd afirma că eu mă aflu la începutul credinței pentru că îl ascult, sau numai pentru că nu rîd de el, așa cum făceau toți ceilalți, în uzină și în baracă, sau pînă în adînc în anii copilăriei poate, cînd trebuia să se retragă fîstîcit și pierdut — ridicol de sensibil sau laș — în propria sa ființă, în propriul său trup, ca și melcul în cochilie. Acea cochilie care l-a ascuns atît de bine și din care a țîșnit apoi veninul!... Nu-mi poartă nici un fel de pică, mă tratează chiar cu un fel de condescendență, ca pe un individ doar pe jumătate conștient de tot ce face, aproape mă simpatizează! E foarte cochet, mi s-a lăudat că tovarășul comandant i-a promis că nu va da ordin să fie tuns — el care umbla mereu tuns, acum lasă să-i crească părul, doar pentru că a auzit că deținuților li se taie părul! Își schimbă mereu cămașa și a cerut un foarfece, care bineînțeles i s-a refuzat, lucru care îl întristează. Mi-a spus ieri, rîzînd ușor, că sîntem neputincioși, și că se va reîntoarce nu peste multă vreme*. A cerut să i se aducă o Biblie și stă toată

* Peste vreun an și jumătate, după o peregrinare prin diverse spitale-penitenciar din capitală, avînd la activ numeroase referate ale celor mai competente comisii de expertiză din țară, Donesie se va reîntoarce în micul spital raional, însoțit doar de un milițian perfect ignorant de antecedentele celui pe care îl excorta și predat secției de boli nervoase. Aici el va „trăi” între femei isterice de diferite vîrste, lîngă schizofrenici care se ascund sub mobile sau în colțuri întunecate, fugînd de lumină și alături de melan-

ziua cu ea în mină, trist pentru că nu știe să citească. Declamă însă mereu pasagii, pe care le reține din memorie, din lecturile lui Krinitzki probabil. Tot ieri îmi declara că „nu avea nimic personal cu Simonca“, *dimpotrivă* afirmă că îl stimase totdeauna pentru priceperea sa profesională. De Krinitzki vorbește mereu cu pietate și, într-un rînd cînd l-am întrebat cum de a putut ridica mîna împotriva omului care îi arătase atîta încredere, unul din puținii care se apropiase cu căldură de el precum și de firea sa ciudată, a ridicat mirat privirea, neînțelegînd parcă, lăsîndu-mă fără răspuns, dar cu atîta gravitate și solemnă nedumerire încît m-am simțit, fără să vreau, o clipă stînjenit, de parcă făcusem o gafă. Pe liceanul Dabici îl urăște și astăzi însă, de parcă ar fi viu, și vorbește cu aprindere și neobișnuită ațîtare împotriva lui, încît ochii îi scilpesc cu furie, iar în jurul buzelor îi apare o spumă subțire, de care nu-și dă seama. Cînd l-am întrebat de tînărul Sucuturdean s-a prefăcut că nu-l cunoaște, apoi a admis că nu-i știa numele de familie care l-a înveselit și a încercat să glumească, spunîndu-mi cu o expresie șireată că nu era numele său din acte, ci un

colici amabili, într-un etaj al unei clădiri retrase în fundul unui parc neîngrijit, la marginea orașului, în dosul unor ferestre cu gratii subțiri, moi, a unei uși care se închidea cu o simplă cheie, „păzit“ de cîteva infirmiere și de doi paznici cu ani mulți de serviciu, blînzi, dezinteresați perfect de grijile acestei lumi, idiotizați în pace de cei cîțiva pensionari banali, cu care aveau mereu de-a face. Aici, peste o jumătate de an îl va descoperi (din pură întîmplare) fostul procuror-șef al raionului, Remus Alexandrescu, retras acum în avocatură, care va da alarma, o alarmă care va răsună însă ca un strigăt într-o cameră cu pereți de catifea. Lumea — sau cel puțin lumea din acel orașel care îl cunoștea atît de bine, plictisită de ideea că e încă în viață — îl va trimite peste cîteva zile în grabă de acolo și Donesie se va retrage din nou în mormîntul său mișcător, însoțit mereu de cîte un paznic plictisit, vreun flăcău tînăr, cu obrazul alb, rotund, cu mustața moale, abia mijită și ochii sclipitori, visînd femeii coapte, nerușinate, cu forme pline și tari.

pseudonim ales cu multă grijă, ca să-l facă pe cel care-l purta mai atrăgător în ochii celorlalți. Apoi, a adăugat simplu, că după părerea sa, Paul era un nebun care nu trebuia angajat nicăieri, dar un nebun pașnic, visător. Încearca să pară detașat, indiferent chiar, dar se vedea că-i păstra o pică ascunsă, poate nu prea mare, lui Paul, probabil pentru simpatia pe care i-o arătase Krinitzki în ultimele sale săptămîni.

La două zile de la seara aceea dramatică, spre aceeași gară mărunță grăbeau două siluete, în orele tulburi ale dimineții. Un bărbat și o femeie, tăcuți, mergînd grăbit, bărbatul încovoiat sub greutatea a două geamantane enorme, femeia, îmbrăcată pe jumătate țărănește, ducînd o legătură mare, umflată, incomodă. Pe cele trei linii ferate înguste, nu se zărea nici un tren, totul dormea încă pașnic sub cerul negru, cu stele pălînd, cu șinele care scліpeau ascuțit, răutăcios, printre bulgării mari de zgură. Undeva, într-o parte, în dreptul magaziei de mărfuri, veghea o garnitură fără locomotivă, un șir mărunț de vagoane ca o ființă adormită încă, gîrbovită, așa cum sînt unii muritori cu pieptul scobit umblînd vinovați peste tot sau doar stînd, așteptînd ceva indecis, ascultînd poate un chinuitor bîzîit ce răzbate mereu dinlăuntrul trupului lor îngust și dezamăgit.

Cei doi inși, bărbatul și femeia, alergară grăbiți de-a lungul liniei ferate și, ajunși în sfîrșit în dreptul garniturii care moțăia, așteptîndu-i, sau doar moțăia pur și simplu, fără să se oprească o clipă, uroară bagajele grele cu care erau încărcăți, apoi, gîfîind cu putere, se suiră la rîndul lor. Bărbatul mergea înainte tîrînd geamantanele după el și astfel trecură prin două vagoane, oprindu-se în cel de-al treilea, fără nici o pricină vădită, deoarece totul era gol, neocupat. Se aranjară, în sfîrșit cu o grabă de parcă trenul trebuia să plece neîntîrziat, apoi, în timp ce femeia se culcă pe una din banchete, acoperindu-și fața cu năframa neagră pe care o purta, bărbatul coborî din nou, căutînd o fîntînă la care să se spele. Reveni după un timp, destul de lung, ca să-i dea timp femeii să adoarmă, dar, spre

surpriza lui o găsi așezată lângă geam, cu fața turtită aproape de sticla rece, murdară, privind afară, deși dincolo nu se zărea decât peretele vâruit al magaziei.

— Nu poți să dormi ? întrebă el.

Femeia dădu tăcut din cap, apoi spuse, privind mereu afară :

— E cineva alături... am auzit că mișcă cineva alături, poate ar trebui să ne mutăm de aici, sau... să vezi ce e...

— Nu cumva ți-e frică ? întrebă bărbatul, zîmbind scurt — oricum peste vreo jumătate de ceas se va umple și aici !

O privi nemișcat cîteva clipe, apoi văzînd că nu răspunde, trecu alături. Era un compartiment comun acolo, cu bănci goale, galbene, șlefuite, cu stîlpi subțiri din fontă, vopsiți cu o peliculă grosolană de vopsea maronie, susținînd tăbliile înguste, de lemn, ale portbagajelor. În colțul din dreapta al vagonului, sprijinit de un geamantan ieftin se afla un individ cu umeri înguști, și tocmai cînd bărbatul voi să închidă ușa, reîntorcîndu-se, călătorul acela atît de matinal, care părea ațipit, ridică fruntea, cu ochii clari, negricioși, zîmbitori, și îl recunoscă :

— Gașpar ! strigă el și bărbatul care stătea încă în ușa despărțitoare a vagonului încruntă fruntea — îmi pare bine că te văd și că... mă bucur pentru dumneata, sincer, crede-mă !

— Unde mergi ? întrebă Gașpar.

— Am două țeluri ! spuse amuzat tînărul, care nu era altul decît Paul, un Paul slăbit la culme, cu haina sa subțire de doc, veche, atîrnîndu-i pe trup — unul foarte apropiat și celălalt... vreau să ajung la mormîntul lui, la Crivina, în primul rînd ! adăugă el apoi repede, văzînd că celălalt face un semn nerăbdător.

— Viu să stăm împreună, îmi permiți, Gașpar ? ! adăugă Paul și își luă geamantanul, apropiindu-se de celălalt care se pregătea să se retragă.

— Nu se poate ! răspunse morocănos, Gașpar — drum bun ! și închise ușa în urma sa.

Cînd se întoarse la locul său, femeia îl întrebă (stînd mereu în aceeași poziție) :

— Cine e ?

— Nimeni.

— Te-am auzit vorbind cu cineva ?

— E un tinerel care lucrează în uzină... care dormea în baracă ! Încearcă să dormi, dacă poți, înainte de a sosi lumea ! Mai e un ceas bun...

— Cum îl cheamă ? insistă femeia.

— Nu știu ! Parcă Paul sau Pavel...

Femeia rămase cîțva timp tăcută și bărbatul își aprinse încă o țigară, deși abia o stinsese pe cealaltă. Era singurul semn care-i trăda nervozitatea, calmul firesc al făpturii sale puternice, cu un echilibru înăscut al mișcărilor.

— Aș vrea să-l chemi aici, de ce l-ai lăsat să stea singur acolo ? Dormea ?

— Nu, răspunse Gașpar, nu dormea. Sau dormea cînd am deschis ușa, dar s-a trezit imediat. Am auzit că a fost bolnav, sau că e bolnav și acum... nu știu ce caută aici, credeam că e în spital !

— Cheamă-l aici, te rog ! spuse femeia, n-are rost să stea singur acolo. Numai dacă n-a adormit.

Gașpar se ridică, nemulțumit și se întoarse, în scurt timp, cu Paul. Acesta își țira nu cu greutate, ci parcă cu spaimă, geamantanul său cu mîner împletit din sîrmă groasă, dădu mîna cu femeia ce stătea cu tîmpla rezemată de geam — în care o recunoscuseră pe Irina, o altă Irina decît cea cu care urcase muntele cu vreo lună în urmă, apoi se așezară toți trei și așteptară să vie lumea, să se umple vagoanele și apoi, într-un tîrziu să plece. Atunci cînd trenul se va fi pus în mișcare, va însemna că o parte a călătoriei se va fi sfîrșit.

Încet, încet, apoi, locul se umplu într-adevăr de lume. Nu erau prea mulți totuși cei care plecau, dar, înainte de a ieși definitiv din oraș, trenul trebuia să se mai oprească de două ori, o dată la o haltă a uzinei și apoi într-o periferie, căreia îi spunea „Băbăloaia“. Mai era încă destul timp pînă ca locomotiva mărunță, care făcea încă tot felul de manevre complicate, poate chiar inutile, pe liniile învecinate, să fie atașată de garnitură, cu un sunet sec, așa cum plesnește o coardă de pian.

— Și care e primul țel al călătoriei ? îl întrebă Irina pe Paul, deoarece o informase și pe ea că drumul său avea un dublu scop, sau, mă rog, o dublă țință.

— Satul Crivina ! răspunse Paul cu o mare vioiciune care aproape îi făcea rău Irinei, atât de slăbit era, cu pielea feței întinsă nefiresc pe oasele mici, rotunde — e de datoria mea să merg la mormîntul prietenului meu, Krinitzki !

Apoi, fără nici o trecere, începu să povestească despre o turmă de măgăruși, în număr de șase, pe care îi întâlneau în drumul său spre gară. Nu era prima oară că îi vedea, dar de fiecare dată îi zărise neînsoțiți, colindînd prin locurile cele mai neașteptate, fîstîciți, triști, cu blănurile lor murdare de noroi, pline de scaieți. Odată îndrăznise — chiar la început — să se apropie și să-l mîngîie pe unul dintre ei pe grumaz și între urechi. Dar trebui să se îndepărteze în grabă deoarece, animalele, neobișnuite cu oameni, îl înconjuraseră cu boturile amenințătoare. Probabil că nu știau, în naivitatea lor, să deosebească prietenii de dușmani. Și-apoi ce conta ! El putea să iubească animalele și de la distanță !

— Și de la Crivina, întrebă Irina, ce-ai să faci mai departe ? Cum ai să te descurci ? !

— Nu vreau să mă descurc ! O spun cu toată sinceritatea de care sînt capabil... de ce să faci, mereu, la neșfîrșit, un lucru de care nu ești în stare, mai bine zis de care alții nu te cred în stare ? Toată lumea mă crede incapabil să „mă descurc“ ! Atunci, eu de ce să-i contrazic, chiar să-i jignesc, pentru că, trebuie să știți, oamenii țin foarte mult la părerea pe care și-o fac despre cineva și, dacă acel cineva ar îndrăzni...

— Ha, ha ! rise cu oboseală, cu tristețe, Irina, dar rîse totuși, ce om original ești dumneata ! Îmi pare bine că vom călători împreună, deși parcă ne-am mai cunoscut ? Nu-i așa ?

— Da ! făcu spontan Paul, uitînd parcă cît de slăbit și epuizat era și că „ar fi trebuit să se menajeze“ — de la o vreme începem să vorbim cu toții în titluri de romanță, n-ați observat ? Parcă ne-am mai cunoscut ? !

Irina rîse din nou, mai încet, mai scurt, nu era acum decît un ecou al rîsului de adineauri și Gașpar, care încrun-tase din sprîncene și părea nemulțumit de cînd se afla Paul acolo, mai ales de cînd i se poruncise să-l aducă acolo, văzînd-o pe ea că se simte bine în prezența lui, își înăbuși cele două vorbe grosolane, mai „simțite“ pe care ar fi dorit să le spună tînărului, dacă ar fi fost singuri. Irina, la rîndul ei simți antipatia instinctivă pe care Paul i-o pro-voca lui și atunci, încerca să se prefacă veselă, exagerîndu-și mereu reacțiile sau stările de bunăvoință pe care i le stîrnea oricum tinerelul acela zăpăcit și vorbăreț voind să-l apere — destinul lui Paul era de a fi mereu apărut de fe-mei și nu iubit! — și încurajîndu-l astfel, fără să vrea.

Apoi, Paul, deodată, spre uluirea femeii, o întrebă de ce pleacă din N. și mai ales dacă a încetat să „iubească“ sau să „simpatizeze“ pe cel care o „iubea“ sau „simpatiza“. tînărul acela elegant, nu prea înalt și care pășea atît de mîndru pe talonetele sale înalte. Irina, încercînd să-și as-cundă surpriza — și simțîndu-l din nou pe Gașpar că se zbirlește „în el“ — îl întrebă repede, pe Paul, de „unde știe“, iar Paul, cu sinceritatea lui enervantă, mărturisi că îi spionase casa o după-amiază întreagă și mai dădu cîteva amănunte, neașteptate, care îi surprinse pe amîndoi. Paul adăugă însă, spre a-i liniști și, cîteva secunde, el, cel ri-dicol și mereu protejat, deveni un adevărat apărător și calm și dominant :

— De ce vă mirați astfel, doar trăim într-un cuib, un adevărat cuib, lipit cu noroi, paie, salivă și excremente... sîntem atît de uniți laolaltă, încît nu e de mirare că...

Irina întinse mîna și-l mîngîie visătoare — de parcă fraza lui Paul i-ar fi dat o ciudată nostalgie — pe Gașpar pe tîmplă, apoi se jucă cu părul lui des, aspru, castaniu. Bărbatul voi o clipă să se ferească de mîna ei — din jenă față de intrus, față de cel de-al treilea — dar farmecul mîinii ei era se pare mai puternic și, Paul, uimit, observă că acel om atît de grav, de morocănos, de grosolan, de te-mut chiar, aplecă supus capul, gîtul lui pe care mușchii curgeau cu zgomot parcă, se aplecă umil, era un taur-copil, un animal lipsit deodată de orgoliu, tremurînd ca o femeie

sau un bătrîn care se încălzește într-o primăvară nesperată, la căldura unui soare nesperat, răsărind din spatele unei lespezi amenințătoare.

— El — spuse Irina, mîngîindu-l mereu pe Gașpar, pe jumătate absentă — el e omul meu, el, oricum, nu mai are nimic de pierdut. Iar eu, dragul meu — (nu se înțelese bine cui i se adresa ea astfel) — eu nu sînt decît o femeie... nici măcar o femeie ideală ! — și ea rîse brusc, deodată, cu un accent dur, repede reprimat — așa că... dar ce te interesează toate astea ? !

— Vă iubesc ! spuse foarte serios Paul — vă iubesc pe amîndoi, și-mi pare bine că v-am întîlnit și că sîntem împreună ! Cine vrea să fie fericit ? E o prostie să vrei să fii fericit și îmi pare bine că voi ați înțeles acest lucru...

— De ce crezi că nu vrem să fim fericiți ? îl întrerupse Irina, vorbind ca și pînă acum, cu un interes pe jumătate și Paul observă că deasupra buzei de sus i se strînseseră cîțiva picuri de sudoare, un lucru pe care încerca să se prefacă că nu l-a observat — noi sîntem cu adevărat fericiți ! adăuga ea.

— Unde ai de gînd să te oprești ? îl întrebă Gașpar.

— Ce prostie ! exclamă Paul neauzind — cine e fericit, sau vrea să fie fericit, nu fuge în felul acesta de parcă în altă parte, în cu totul altă parte, nu ar fi același lucru... dar ce importanță are, mă bucură foarte mult că v-am întîlnit și sînt sigur că ne vom mai întîlni, poate chiar aici, în localitatea asta atît de pitorească, cu riul zglobiu, limpede, care curge la vale printre bolovani și mărăcini, mîngîind pietrișul de pe fund cu o delicatețe neobișnuită, impresionantă...

— Ia uite ! făcu Irina și se mișcă și talia ei nefiresc de subțire îi subjugă, o clipă, total, pe amîndoi bărbații care se aflau lîngă ea — ai băgat de seamă, Viorel, dînsul se vede că a citit mult în viață, deși e încă atît de tînăr...

— Da, da ! mormăi Gașpar, încercînd să fie politicoș — dînsul știe și tot felul de povești... are fantezie !...

— Ha ! ha ! rîse din nou, Irina, alintîndu-se, prostuțule ! Tu vorbești de fantezie ? Ce știi tu ce-i aia fantezie ?

— Eu ? făcu uimit Gașpar, nu înțeleg ? !

— Dar de ce ? spuse repede Paul, sărind în ajutorul lui — dînsul are foarte multă fantezie ! Dovada ești chiar dumneata, dumneata, dacă pot să mă exprim astfel, care ești cea mai frumoasă frază pe care a spus-o cineva ! Dar de *el* nu ți-e milă, cum ai putut să-l lași în felul acesta ? !

— Cum adică ? făcu Irina, încercînd să se încrunte.

— De *el* ! insistă Paul — de *el... el*, cel care nu mai... este, de *el...*

Irina se înnegură repede la față și, ca să repare gafa sa, Paul începu să vorbească repede și mult și, abia după cîtva timp — lucru care nu i se întîmpla prea rar — observă că e din nou singur, sau, mă rog, așa cum poți să fii singur înconjurat de atîta lume, în stînga cu o femeie subțire, slăbită, îmbrăcată în negru, cu broboane fine de sudoare în jurul buzelor, iar în față, chiar în față, un bărbat cu umeri lați, care făcea să plesnească haina sa din stofă scumpă, șifonată, cu mîinile și gîtul puternice, atît de puternice încît vorbeau mereu, spunînd ceva nedeslușit dar grav, ceva care făcea ca propria sa gură să rămînă o tăietură urîtă, neizbutită, țeapănă.

Paul începu să le vorbească despre copilăria sa, despre care afirma că fusese „fericită și bogată în senzații“. Apoi, înșiră cîteva amănunte picante în legătură cu rudele tatălui său și insistă mai ales asupra unui unchi care, după cît se părea, fugise de acasă în cîteva rînduri, neîntorcîndu-se decît ca să se culce cu una din servitoare, în camera de lemne. Prima „evadare“ se produsese cînd acest unchi — care era mort de mult și care, numai în acest fel devenise o persoană respectabilă — împlinise frageda vîrstă de zece ani (sau, cum se exprimase Paul: „alunecase spre frageda vîrstă de zece ani“), și cînd, într-o toamnă friguroasă, mai mult friguroasă decît ploioasă, numai într-o cămășuță de noapte, fugise de acasă, tocmai la Budapesta, căutîndu-l pe unul din bunii prieteni ai tatălui său, care venea uneori, vara, în vizită, în satul acela de lîngă Someș, și care lucra la una din cele două fabrici mari de tutun de atunci din capitala Ungariei. Cum reușise acest unchi, în vîrstă numai de zece ani, să facă rost de haine pe măsură și să ajungă atît de departe, trecînd granița chiar, rămase un lu-

cru nelămurit. Probabil că de timpuriu dovedise o anume abilitate, ceea ce, uneori, e mai mult chiar decît ceea ce numim inteligență, pentru că abilitatea te poate face fericit. Bineînțeles, copilul a fost trimis înapoi și, bunicul lui se pare l-a bătut înfiorător, legîndu-l cu o frînghie de un scaun și lovindu-l cu o altă frînghie, udă, peste tot... dar el era rezistent sau doar satisfăcut că neliniștise atîta lume ! Dovadă că mai fugi în cîteva rînduri de acasă, ceea ce nu arăta de loc că cei din jurul lui se purtau urît cu el, ci, pentru că... dar, mă rog ! — adăugă Paul — cine știe de ce ? Acestea sînt mistere ale firii noastre, mistere binefăcătoare, care ne țin în viață !

Apoi începu să vorbească — trecînd cu nepăsare și cu repeziciune de la una la alta — despre o fată pe care o iubise „în prima lui copilărie“. Era înaltă, puțin grăsuță, chiar dolofană, și avea un păr negru împletit într-o coadă groasă, aproape agresivă, pe care și-o împletea la nesfîrșit, cu o satisfacție foarte prost ascunsă. Bunica lui, îi interzisese să vorbească cu acea fată pe care o chema Minodora și despre care se spuneau lucruri neplăcute, dar Paul nu credea nimic — mai ales cînd se afla în prezența ei — și faptul că ceea ce făcea era interzis, îi mărea patima. Minodora îl invitase într-un rînd să meargă să culeagă împreună romaniță, altă dată pășteau gîștele împreună — fiecare avea un cîrd de patru-cinci gîște pe o vale îngustă de deal, pe unde se strecura un firicel de apă tulbure, și el, ca să facă pe grozavul se urca în salcîmii înfloriți și culegea flori, buchete mari de flori albe, ce miroseau nerușinat, și le mînca — netemîndu-se de insectele care se ascundeau uneori între petale — și o îndemna și pe ea să mănînce. Florile acelea erau dulci cu adevărat și uneori ei își apropiiau atît de mult capetele ca să muște din ciorchinii aceia albi, încît tîmplele li se apropiiau și ceva necunoscut și dureros îl săgeta pe Paul și Minodora rîdea, trădîndu-și astfel inocența prefăcută de pînă atunci și Paul o privea surprins și rușinat, cu sîngele alergînd peste obrajii săi albi și moi,

loviți de copitele lui nevăzute, și atunci, ca să nu pară un „papă-lapte“, el o ruga să-și descheie bluza.

„Ia te uită! spunea ea, prefăcându-se surprinsă — asta cine te-a învățat? Mătușa ta? Am auzit că te pune în genunchi, pe boabe de porumb, în colțul camerei, atunci când întârzii seara de acasă, fără să anunți pe nimeni...”

El nega toate acele copilării și începea să insiste prosteste în ideea sa — care începuse să-l plictisească și pe el, nu numai pe ea — numai pentru că ea să nu creadă că o spusese într-o doară, așa, fără rost, cum fac copiii. Minodora se făcu că nu aude, apoi, se prefăcu pe rînd amuzată, indiferentă, plictisită și în cele din urmă, gînditoare, îi dădu o compensație. Îl rugă pe el să se uite dacă nu se afla cineva în jur, „vreo privire indiscretă“, și, după ce el se ridică și cercetă împrejurimile cu o seriozitate deplasată, ea îi arată piciorul drept, întreg piciorul drept la care se uitară amîndoi, și Paul și Minodora care îl dezvelise rîzînd forțat, cu o uimire prostească, de parcă ar fi privit într-un tufiș la doi cîini care făceau dragoste. Lui Paul i se păru că ea avea un picior de lemn alb, de salcîm, foarte lucios și încercă să-și ascundă, din politețe, dezamăgirea...

Vorbind mereu, Paul își dădu seama foarte tîrziu, că era singur de astă dată și nici nu se mai afla în tren; se întoarse și descoperi chiar în spatele său gara prăfuită, o simplă casă țărănească, de altfel, gara din Crivina și, își continuă drumul spre cimitir, nedumerit de felul în care se amestecă visurile și coșmarul cu cealaltă viață, cu cea „adevărată“, deși sînt atîția, nu-i așa, pentru care toate acestea nu sînt decît scînduri legănătoare, scînduri șlefuite pe care se balansează copiii, lovind cu picioarele în nisip. Deși era singur de astă dată, urcînd voios pe drumul care ducea tocmai printre niște tufe de liliac, Paul nu încetă să vorbească, fericit că nu era nimeni ca să-l asculte, sau, dimpotrivă, nefericit, profund nefericit, că nu-l asculta nimeni.

Apoi, într-o după-amiază, o chemase pe Minodora în curtea mătușii sale — la o oră cînd severa sa mătușă se odihnea — și se închiseră amîndoi în magazia în care se afla frumoasa caleașcă, care nu mai era întrebuintată, de multă vreme, deoarece era tocmai război, din pură întâmplare, și era temută o eventuală rechiziționare a ei. Caleașca era nouă, sau, mă rog, foarte bine păstrată, Paul trase coviltirul din piele neagră și se așezară amîndoi, în spate, pe pernele din piele lucioasă, reci, stînd așa cum ar fi trebuit să stea dacă ar fi fost undeva pe un drum, trași de goana cailor, cu mult mai bătrîni decît erau de fapt. Apoi, Paul, se plictisi primul și o rugă din nou pe Minodora să-i arate piciorul. Fata, care era cu trei ani mai mare decît el, se strîmbă însă disprețuitoare și Paul, jignit, se urcă pe capră, și se prefăcu că mîină caii — improvizase chiar și un bici — o pereche de cai mici, bolnavi, nepotriviți cu o astfel de trăsura luxoasă, iar cel din stînga mai era și orb de un ochi, avea „albeață“. Paul făcea însă tot ce-i stătea în putință ca trăsura să nu se oprească, deși drumul era denivelat, spălat de ploi, cu gropi adînci, numeroase și, transpirat tot, striga și înjura acele „lepre de cai“, „mortăciunile“ acelea, înjurîndu-i așa cum auzise că-și înjură țărani vitele, cu furie, luînd la rînd capul, picioarele, burta „lor“ cea „umflată“; „urechile pline de bube“, spatele lor înșingerat din care sugeau muștele ne-bune...

Apoi, amintindu-și de Minodora, Paul se întoarse pe jumătate pe capră și o văzu trîntită, nerușinată, pe perne, și o clipă simți că înțepenește și că se îneacă, dar ea îi făcu semn să nu se miște, altfel va pleca de acolo, și Paul o ascultă, cu inima bătînd nebunește, privind-o încremenit și înfricoșat. Apoi se întoarse cu greutate la „mortăciunile sale de cai“, la „leprele alea vii care nu erau bune decît să hrănească muștele puturoase“ și se strădui să stea drept, nepăsător, cu ceafa țeapănă și nemișcată pînă la durere și tortură.

Îi era teamă să se mai întoarcă și să privească o dată — deși poate că ea îl uitase, poate chiar adormise — și

atunci, își vărsa toată furia pe caii lui nenorociți, piper-niciți, care se împiedecau mereu în praful încins al drumului, împrăștiind o duhoare neînchipuită, scuturându-se mereu de roiul acela de muște lacome...

Paul se opri uimit de sunetele propriilor sale cuvinte și privi în jur; ce frumos era totul! Tufele de salcîm, dese, crucile blînde ale cimitirului, iarba proaspătă, înaltă, grasă, aerul albastru, prin care săgetau încă păsări, multe, foarte multe păsări, pregătindu-se de plecare. Paul rămase ca un prost, cu ochii ațintiți în sus, pînă ameți cu totul, apoi, își simți deodată inima atît de plină, de înduioșată de tot acel farmec care scliffea și zumzăia în jur încît lăsă să cadă geamantanul său ușor și începu să țopăie ca un besmetic, cu furie și încîntare, lovind cu picioarele în pămîntul moale, supus. Sări astfel destul de mult timp, simțind în fiecare clipă că trebuia să se oprească, că toată acea zbîntuială era cu totul neindicată, dar, tocmai de aceea, nu se oprea de fel și sărea mereu în sus, simțind cu încîntare ce trup ușor avea, pînă cînd sudoarea abundentă curgîndu-i pe tîmple îi produse o mîncărimă neplăcută.

— Fir-ar al dracului să fie! Înjură el cu o gravitate jucată, își luă apoi geamantanul și continuă să urce, neoprindu-se în cimitir, dintr-un fel de mărunță, neînțeleasă lașitate, și urcă mai departe, atras de vîrful nu prea îndepărtat al dealului, acoperit cu o pădurice rară. Mergea repede, încercînd să-și ascundă, față de sine însuși, oboseala, privind fericit în jur, la pietrele mari, albe, la verdeața foșnitoare, mătăsoasă și o clipă, două clipe, trei clipe și mai multe se simți teribil de important, totul în jur, toate *fînte*le acelea din jur, iarba, aerul, pietrele, erau atît de neputincioase, cu mult mai *slabe* decît el, încît putea fi el însuși, o dată, în sfîrșit, un stăpîn, un rege sau un stăpîn atotputernic, lipsit de milă și fără inimă, sau cu o inimă de piatră, înconjurat din toate părțile de supunere și linguire, de acea supunere a pămîntului, de acea

lingușire curată și ațîțătoare a aerului, aerul acela atît de dens în care curgea acum, ca într-o apă, mișcîndu-și mîinile și picioarele din simplă obișnuință doar, în joacă doar, rîzînd de plăcere, rîzînd mereu, icnit, ascuns, de parcă ar fi făcut ceva nepermis, ceva nemaipomenit, ceva albastru sau adînc, sau piatră, sau frunză înaltă și umedă, sau vis curat ocrotit de îngeri răbdători, veșnic copilăroși, veșnic copilăroși !...

Septembrie, 1967.